

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

ספר המאמרים ה'תש"י

(כולל הקונטרסים פט – סא)

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נכנ"ם זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה שביעית

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

הקדמה

מכ"ק אדמו"ר שליט"א להוצאה הראשונה דשנת ה'תשי"א

ב"ה

כידוע, עוסקת מערכת „אוצר החסידים“ בקיבוץ והי"ל של המאמרים, שיחות ומכתבים שתוכנם שייך לרביים של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, בגשתה לעבודה זו עוד בשנת תשי"ה, בקשר עם היובל המשולש שנתמלא אז**.

אוסף החומר סודר במחלקות אלו:

היכל שמיני (דור שמיני למייסד תורת החסידות — הבעל שם טוב). שער ראשון: מאמרים (א). מאמרים שנכתבו בלשון הקודש, ב. מאמרים שנכתבו באידיש). שער שני: מכתבים. שער שלישי: שיחות. שער רביעי: זכרונות. שער חמישי: ספר הקיצורים. שער ששי: שונות.

בספר מאמרים זה נכללו מאמרי ה'תשי" (קונטרסים סט — סא). ואף על פי שקונטרסים אלו כוללים בתוכם גם שיחות, מכתבים ורשימות, אבל מכיון שברובם ובעקרבם הם מאמרי דא"ת, נכללו בשער ראשון, הוא שער המאמרים.

• • •

ההוצאה לאור תקותי שתוגמר ליו"ד שבט תשי"א, הוא יום ההילולא הראשון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, ובקשר עם זה מובאים פה: א) ראשי פרקים מתולדות ימי חייו. ב) מכתבי הכללים ליום היראצייט.

מנחם שניאורסאהן

ר"ח שבט, ה'תשי"א. ברוקלין, נ. י.

* בהודמנות זו כוסלים אנו בקשתנו, אשר באם שיש למי מכתבים תוכניים מסוג זה, מטובם להמצאם — על מנת להחזיר — למערכת „אוצר החסידים“, כדי לזכות בהם את הרבים. ות"ח מראש.

** ראה הקדמה לספר הזכרונות, ח"א, בהוצאת „אוצר החסידים“, תשי"ו.

על פי בקשת רבים, הגנו רושמים כאן ראשי פרקים מתולדות ימי חייו בעלמא דין ופעולותיו הטובות :

כ"ק מ"ח אדמ"ר הרב יוסף יצחק ג"ע נולד י"ב תמוז תר"מ בליובאוויטש. בשנת תרנ"ה נכנס בעבודת הכלל בתור מזכירו הפרטי של הוד כ"ק אביו אדמ"ר (מהורש"ב) ג"ע. משתתף באספת עסקני הכלל בקאוונא. תרנ"ו — משתתף באספת ווילנא. תרנ"ז — י"ג אלול — נשא את בת הרה"צ והרה"ח הר' אברהם ג"ע, הרבנית נחמה דינה שליט"א. תרנ"ח — נמסרה על ידו הנהלת ישיבת תומכי תמימים. עושה מסעותיו לווילנא, בריסק, לאדז וקעניגסבערג, לטובת ההכנה להתיסדות בית החרשת בדובראוונא. תרס"ב — נוסע לפעטערבורג בעניני הכלל, תרס"ה — משתתף באירגון המגבית לצרכי הפסח לאנשי חיל במזרח הרחוק. תרס"ו — נוסע לאשכנז והולאנד ופועל השפעת הבאנקים להשיקם את רוח הפרעות ברוסיה. תרס"ח — משתתף בעבודת אספת ווילנא. תרס"ט — נוסע לאשכנז להתראות עם עסקני הכלל. תר"ע — עוסק בהכנת אספת הרבנים. משנת תרס"ב עד תרע"א נאסר ארבע פעמים בזמנים שונים במסוקוא, פטרבורג לרגלי עבודתו האמורה. תרע"ז — משתתף בעבודת אספת הרבנים במאסקווא. תרע"ח — משתתף בעבודת אספת הארקוב.

בשנת תר"ס — מקבל את הנשיאות של חסידי חב"ד בכל קצוי תבל. תרס"א — מסדר עבודת הכלל בהחזקת היהדות והתורה במדינת רוסיה. מייסד ישיבת תומכי תמימים בווארשא. תרס"ד — מוכרז מה"משעקא", ע"פ הלשנת היעווסעקים, לעזוב את עיר מגורו אז — רוסטוב. מתיישב בפטרבורג ועוסק בהחזקת התורה והיהדות, ביסוד החזקת חדרים, ישיבות, רבנים, שו"בים ומגנדי שיעורים ויסוד כתיבה. מייסד ועד מיוחד לעזור לעובדים במלאכת יד שיוכלו לשמור את השבת. מייסד אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקאנאדא. תרפ"ז — מייסד הישיבות במדינת בוכארא. ט"ו סיון נאסר במאסר שפאלערנא. ג' תמוז נשלח לעיר מקלטו קאסטרמא. י"ב תמוז נתבשר אשר חופשה ניתנה לו. י"ג תמוז יצא לחירות ומפעם הרשות העתיק מושבו למושבה מאלאהווקא, הסמוכה למאסקווא.

באסרו חג של סוכות תרפ"ח נוסע. מרוסיה ומתיישב בריגא. לטביא. מייסד שם ישיבת תרפ"ח"תרפ"ט — מעורר ומצליח לשלוח מצה לרוסיה. שלהי תרפ"ט — עושה מסעו לאה"ק ת"ז ולארה"ב. מניא תר"ץ — חוזר לריגא.

תרצ"ד — פתח מושבו לעיר ווארשא. מייסד איגוד התמימים. מייסד מחלקות ישיבת תומכי תמימים בכמה מערי השדה בפולין. תרצ"ה — התחלת הו"ל הקובץ "התמים". תרצ"ו — מעתיק את הישיבה תומכי תמימים ואת מושבו מווארשא לעיר אטוואצק. תרצ"ט — מייסד אגודת חב"ד העולמית.

בשנת ת"ש, בתשיעי לאדר שני, בא לעיר ניו יארק ומתיישב בחלק העיר ברוקלין. עוסק בהצלת תלמידיו שנשארו באירופא. מייסד ישיבה מרכזית תומכיתתמימים. הש"א — התחלת הו"ל "הקריאה והקדושה". מייסד חברת "מחנה ישראל" לחיווק תורה ועבודה וגמ"ת. תש"ב — מייסד ישיבת תומכיתתמימים עם מכינות בעיר מאנטרעאל, קאנאדא. מייסד "מרכז לעניני חינוך". אירגון כתי ספר לנערות "בית רבקה" ו"בית שרה". עוסק לטובת אנשי החיל בצבא האמריקאי. מייסד ישיבות אחיתתמימים בערי השדה בארה"ב. מייסד הוצאת ספרים קה"ת (קרני הוד תורה) ליובאוויטש. תש"ג — מייסד "ספרי" אוצר החסידים ליובאוויטש. תש"ד — מייסד חברת "נחומי" (ניגוני חסידי חב"ד) לאוסף הו"ל ניגוני חב"ד. התחלת הר"ל "קובץ ליובאוויטש". מייסד חברת "ביקור חולים". תש"ה — מייסד לשכת עזרה לפליטים וסידורים, עם מחלקה בפאריז. מייסד חברת "עדיני", מייסד ועד "שליח" (שיעורי לימוד הדת בבתי ספר העממיים). מסדר עבודה להטבת מצבם הרוחני של האכזרים היהודים ובעלי הישוב באמריקה. תש"ח — מייסד כפר ספריא חב"ד (אצל תל"אביב באה"ק ת"ז) לפליטי רוסיה. תש"ט — מעורר לייסד "ועד המסדר" להצלת חינוך הילדים במחנות המעבר לארה"ק ת"ז. תש"י — בשבועות שלפני הסתלקותו מניח היסוד לסדר לעבודת החינוך וחיווק התורה במדינות צפון אמריקה. אשר כפועל יוצא מהו נוסדו שם, לעת עתה. כתי מדרש למורים או מורות. ישיבות. כתי תלמוד תורה לילדים ובתי תלמוד תורה לילדות, כלם בשם הכללי "אהלי יוסף יצחק — ליובאוויטש".

• • •

רשימת ספריו, מאמריו, מכתביו וכו' נדפסה בחוברת בפני עצמה.

• • •

בש"ק פ' בא, י"ד שבט, ה'תש"י, בשעה שמונה בבקר, נסתלק ומ"כ בניו יארק. זצוקלה"ה
בג"מ זי"ע ועל כל ישראל, ובמהרה בימינו נזכה ליעוד המקוה הקיצו ורגנו שוכני עפר והוא
בתוכם, אכ"ר.

מכתב א'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין נ. י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים וכל הקרובים
לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יום עשירי בשבט, יום הילולא
של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ — הנני לעורר
אודות מאמרו שנתן להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני —
יו"ד שבט תשי"א,

אשר בטח תלמדו אותו כליל ויום ההילולא.

ובלשון נשיאנו במכתביו (קונטרס ג, קונט' לו):

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש
זכה שיאיר עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר
מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק
אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בבני חיאי ומוזנא
רויחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, התעוררו ובאו לחצרות ה', בבתי
כנסיות ובתי מדרשות, אל התפלה ואל למודי השיעורים ברבים, והתעודו
באהבת רעים לחזק את הלמודים בתמיכת לומדי תורה ועוסקים בעבודת
השי"ת.

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידים והחסידות
עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת הוי' בשפעת
חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו
על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמתים, ע"ד
מכניסי רחמים, אשר יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל ההילולא, וברוכים
תהיו בבני חיאי ומוזנא רויחא.

מנחם מענדל שניאורסאהן

מכתב ב'

ב'ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין נ. י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים
או השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע הכ"מ,

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבט
הבע"ל, הוא יום היארצייט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הגני בזה להציע:

בשבת קדש שלפני היארצייט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העלויות מספיק — יקראו בתורה בחדרים שונים, אבל
לא להוסיף על מספר הקראים.

ישתדלו שמפטיר יהי' הגדול שבחבורה — בריצוי רוב המנין — או
על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היארצייט, ונכון לחלק
שיתפלל אחד ערבית, שני — שחרית, שלישי — מנחה כדי לזכות בזה מספר
יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל — נר של שעוה.

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבקר — אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל
לפני התיבה פס"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא
בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש — איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית — יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות
(ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ
ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

הנני בזה : ראה ג"כ מכי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד יארצייט הראשון
של אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע (חכמי ישראל בעש"ט, ע' לג).
יקראו... אבל לא יוסיפו : הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו.
ועיין שו"ת צ"צ חאו"ח סליה.

של שעוה : ר"ת היקצו ררננו שיוכני ע"פ.
חמשה נרות... (יטייס) : ראה קונטרס ב' גיטן ה'תש"ח, וה'תש"ט.
בלחש... בתניא : כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

בבוקר קודם התפלה — פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביחו שיחיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח — יקרא כל אחד פ"ג (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — יצייד עצמו, בעת קריאת הפ"ג, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"ג אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי — בו ביום) על מנת לקראתו על ציון שלו.

במשך המעט לעת — ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעט לעת — לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעט לעת — לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעט לעת — לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנתו ע"ד אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י — ובמקומות המתאימים — גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. — אם באפשרי לעשות כל הנ"ל מתוך התועדות.

במשך המעט לעת — לבקר (המוכשרים לזה) במקום כנוסי הנוער החרדי — ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כנוסי הנוער שלעת עתה עדיין אינו חרדי — ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקוה והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

• • •

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היארצייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

• • •

הוי"י יחיש ביאת גואלנו והקיצו ורננו שוכני עפר, ונשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו בדרך העולה בית א"ל.

מנחם מענדל שניאורסאהן

מפתח

ספר המאמרים — תש"י

3	יום א' דר"ה	יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת
13	יום ב' דר"ה	כי חק לישראל הוא
31	ש"ת	אמר רבא כל המעביר על מדותיו
41	מוצויהכ"פ	אתה הבדלת אנוש מראש
51	י"ג תשרי	יהי הוי' אלקינו עמנו
	ימים ראשונים	בסכות תשבו שבעת ימים
58	דחה"ס	
71	שמע"צ	ביום השמיני עצרת תהי' לכם
95	י"ט כסלו	זה היום תחלת מעשיך
111	א יר"ד שבט	באתי לגני אחותי כלה
119	ב י"ג שבט	היושבת בגנים
131	ג פורים	ולבאר בעומק יותר (המשך ממאמר הקודם)
151	ד ב' ניסן	והנה ב' ענינים אלו (המשך ממאמר הקודם)
	ימים ראשונים	בעצם היום הזה
171	דחה"פ	
177	אחש"פ	עשר תעשר את כל תבועת זרעיך
207	ל"ג בעומר	מה יפית ומה נעמת
223	א ליל א' דחה"ש	וכל העם רואים את הקולות
231	ב ליל ב' דחה"ש	וירא העם וינועו
237	ג יום ב' בסעודה	ויספו עניים בהוי' שמחה
255	י"ב תמוז	השם נפשנו בחיים

יו"ט של ר"ה : ראה ד"ה : ראה ד"ה זה דשנת תרצ"ב.

[זה היום : הוא משנת תרפ"ב, וראה ד"ה ויאמר אד' וגו' כמה אדע עטרית].

באתי לגני : המשך זה ניתן להדפיס ע"י כ"ק מרי"ח אדמו"ר, והתחלתו, — הוא המאמר באתי לגני — ללמד ביום יו"ד שבט (יאצ"ט של אמו זקנתו ני"ע זי"ע). המאמר (הקונטרס) הובא מבית הכו"ך ביום וא"ו ט' שבט. כשהבאתי הקונטרס לכ"ק מרי"ח אדמו"ר, מצאתיו בחדרו — בו היו מתפלל, נכנסים לשם ליחידות זכו' — יושב על כסאו אצל שלחנו והסידור (תורה אור, ברוקלין תשי"א) פתוח לפניו בעי' מה : סיום הרדו להורי' והתחלת פתח אלי. הנחתי הקונטרס על השולחן, ונענע בראשו בתנועה של אישור ושביעת רצון.

למחרתו יו"ד שבט, ש"ק פ' בא (אל טרעה, דאתפרעו ואתגליין כל גהורין וכל בוצינין, כל מה דהוה סתים אתגלי. וזר ח"א רי, א) בשעה שמונה בבוקר נסתלק. ומני אז הנה רבים מחסידי חב"ד ואנ"ש קבלו עליהם ללמוד ביום יו"ד שבט, יום ההילולא שלו, את המאמר הנ"ל, שכבר נקבע שמו : „באתי לגני — היתשי"י, או „באתי לגני — השית"י. [ראה ד"ה ויהי בעצם היום, ויאמר גוי' מה תצעק תרפ"ג ד"ה באתי לגני תרנ"ח, תרצ"ט, וד"ה בעצם היום הזה פר"ת].

בעצם היום הזה : מאמר זה הובא אחריו גם דשנת ה'תשי"א.

מה יפית : מאמר זה הוא דשנת תרצ"ט.

וכל העט : המשך זה הוא דשנת תרצ"ז.

השם נפשנו : מאמר זה הוא דשנת תרצ"ד.

272	ח"י אלול	השקיפה ממעון קדשך
281	ג' סליחות	לך אמר לבי

רשימות

160		מחורף השי"ת
247		מחורף השי"ת
286		ניתנה ליום ח"י אלול תש"ט

שיחות

83		שמח"ת תש"א
102		י"ט כסלו ה'תש"ט
138		פורים תש"ד
155		ב' ניסן תש"א
183		י"ג ניסן חג הפסח תש"ט
262		חג הגאולה י"ב תמוז תש"ט
212		ל"ג בעומר תש"א
242		חג השבועות תש"ט
262		חג הגאולה י"ב תמוז תש"ט

מכתבים

94		יוד' כסלו ה'תש"י
106		אודות י"ט כסלו
126		לאחדים מהת' שי'
		אסרו חג הפסח תרצ"ט להו"ח אי"א מו"ה
195		מרדכי חפץ הי"ד
217		י"ב מנ"א תרצ"ז פערקסטעלסדארף
219		א', י"ב אלול תרצ"ו פאריז
267		ג' תמוז תש"ט

לקוטי מנהגים

25		מנהגי חודש אלול, ר"ה, עשי"ת, יוהכ"פ
266		המנהג בענין אמירת המפטיר ב"ח מנ"א שחל בשבת

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס סט.

קונטרס

ראש השנה ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נכג"ם זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בזה הננו מר"ל המאמרים לימי ר"ה הבע"ל.

ע"פ פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א : א) נדפסו מה עוד הפעם הלקוטי מנהגים, שבאו בסוף קונטרס חי אלול. ב) ציינתי איזה מראי מקומות והערות בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן

מוצש"ק, כג אלול, ה'תש"ט, ברוקלין, נ. י.

מפתח :

	מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א :
3	יר"ט של ר"ה
13	כי חק לישראל
25	הוספה : לקוטי מנהגים

בס"ד, יוס א' דר"ה, ה'תש"י.

יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ומפרש בגמרא מנהימ לחלק לענין תקיעת שופר בין שחל ר"ה בחול לכשחל להיות בשבת, דיו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת הנה במדינה אין תוקעין, א"ר חמא בר' חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג, כד) שבתון זכרון תרועה (ולא תרועה ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו, רש"י), וכתוב אחד אומר יום תרועה יהי לכם. לא קשיא, כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, כאן ביו"ט שחל להיות בחול, ורבנן הוא דגזור ב"י, (ביו"ט שחל להיות בשבת שלא יתקעו בשופר, וטעמ"י) כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאי בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר, ולכא"ו אינו מובן מה ראו חז"ל לעקור מ"ע דאורייתא משום חשש גזירה בעלמא, והלא החשש הוא להדיוטים וקלי הדעת ואיך מנעו המצוה לגמרי מכמה צדיקים גדולים וטובים, וידוע דמצות שופר היא מצוה רמה ונשאה מאד, דהנה כל המצות שבחדש זה הם מצוות כלל' וכדאי' במד"ר (ויקרא פכ"ט) בחדש השביעי ומפרשים שביעי לשון שובע זאט, בחודש השביעי, א' זאטער חודש, שהוא משובע בכל, גתות בתוכו, דגתות הם אזצרות תבואות ופירות, דאו הוא זמן אוסף התבואה והפירות, וישראל שרוים בנחת ברוב טוב, ואז מקבלין עליהם עול מלכות שמים מקרב ולב עמוק, דזהר"ע העבודה ברי"ה לקבל עלינו עול מלכותו ית' בלימוד התורה ובעבודה שבלב זו תפלה, ובקיום המצות במסירה ונתינה ובחיות רב, וקבלה זו היא בשמחה פנימיות, דענין הבכ"י ברי"ה הוא התשובה על העדר העבודה כדבעי למהוי בשנה העברה, והקבלה על להבא היא בשמחה, אמנם להיזיתו יום דין הנה השמחה היא מכוסה ובהעלם, ומה שבגילוי הוא הקבלת עול, וקבלת עול זה הוא ברצון פנימי וזהו דימן ר"ה הוא בזמן אוסף התבואה והפירות, להורות על קבלת עול מלכות שמים מתוך הרחבה, דאינו דומה הקבלת עול דעבד אם הוא מתוך הדחוק וההכרח, או שהוא מתוך ההרחבה והקירוב, והוא כחינת יש בן שהוא עבד, וכמו שהי' בקריעת ים סוף דמלכותו ברצון קבלו, ואדרבא יש יתרון בהעבודה דעכשיו, דאו הי' התגלות העצמות ית', ועכשיו בזמן הגלות הנה העבודה היא ביותר, ולכן הנה גם אם עדיין חסרים ההרחבה, הנה מצד האמונה הפשוטה והבטחון הגמור באבינו מלכנו אשר הוא ית' יתן שפע רב בברכה מרובה, הנה הקבלת עול מ"ש דרי"ה הוא כאלו מתוך ההרחבה, וזהו גתות בתוכו, ברכות בתוכו, דמונותיו קצובות לו מרי"ה בשפע ברכה על כל השנה, ועיקר הברכה הוא לבד זאת שהשפע תהי' בריבוי, הנה יהי' במנוחה באופן שיוכל לעסוק בתורה ועבודה, כפור בתוכו, וכתוב לפני הוי' תטהרו, ועצמו של יום מכפר, שזהו הוראה על קירוב פנימי, סוכה בתוכו שהוא זמן עת רצון בתנועה של שמחה, ובו השפעת השמחה על כל השנה בשפע רב. דהנה ר"ה ויהי"מ נקראים ימים נוראים, שהימים מצד עצמם

מכוסה ובהעלם : ראה לקו"ת ד"ה שוש אשיש ובכ"מ בפירוש וגילו ברעדה.
 כן שהוא עבד : ראה תניא סמ"א. לקו"ת פ' בלק סוף הביאור ע"ס לא הביט. שם פ'
 ראה ד"ה וכל בניך פ"ב. ד"ה א"ר עקיבא דש"פ נח תרס"ו (מהמשך ר"ה תרס"ו), ועוד.

הם נוראים ורק בחסד הוי' עלינו הופך לנו מדת הדין למדת הרחמים, אבל מ"מ הנה זה גופא בא בדין ומשפט כפי אופן התשובה על העבר וכפי אופן הקבלה על להבא, אבל בחג הסוכות הוא וימינו תחבקני, בגילוי השמחה העליונה, לולב וערבה בתוכו, דלולב הוא הוראה אשר דידן נצוה, וכדאיתא במד"ר (ויקרא פ"ל פיסקא ב) שישראל יוצאין ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין דישאל אינון ניצוטייא, שזכו בדין, וערבה אין בהם לא טעם וריח אלא שהם גדלים באחדות, להורות דכל השובע לכל השנה אשר נמשך בחודש השביעי הוא מפני הביטול והאחדות שבישראל, דכל ישראל הם שווים בענין קיום התורה ומצות. וזהו לולב וערבה שבמהותם וענינם העצמי הם רחוקים זמ"ז, דלולב הוא לו לבי, ובכוננת המצוה ביחוד העליון הנה לולב הוא סוד המשכת בחינת דעת ועוד למעלה יותר, וההמשכה היא בבחינת יסוד, שהוא בקו האמצעי, וערבה הם אנשים פשוטים, דקיום המצות הוא רק באמונה פשוטה. וזהו ערבה לשון עריבות ומתיקות. וכמ"ש (מלאכי ג, ד) וערבה לר' וגו' דבאמת זהו תכלית ועיקר הכל, אבל מ"מ הלא חסרים הידיעה וההשגה באלקות, הנה בחודש השביעי לולב וערבה בתוכו, דמאיר עיני שניהם הוי"א, והיינו דהמצות הללו חלוקים המה מהמצות דכל השנה שהן מצות כללו', ובפרט מצות השופר שמעורר וממשיך פנימי' ועצמות אוא"ס ב"ה, דמצות שופר בכוננתה הרוחני' הוא ענין התשובה, דזהו"ע התקיעה הראשונה, שהוא צעקה בקול פשוט, שזוהו מצד התעוררות והתפעלות פנימי שכנפש שבא בהתגלות הלב בקול פשוט דוקא.

קיצור. יקשה איך בטלו תק"ש מחשש גזירה, ובפרט דמצוות חודש השביעי הם כלליות. יפרש גתות ברכות כפור סוכה ולולב וערבה בתוכו. קבלת עול דר"ה מתוך הרחבה.

ב) והנה יש התפעלות פנימי דנפש הבא בעבודה, והיא העבודה דרעו"ד דעינינו שהוא בהמשכה ובהתעוררות התפעלות פנימי דנפש, והתפעלות הלזו עם היות שהיא התפעלות פנימי דנפש אבל כל ענין אופנה, היינו האופן של הרצוא הלזו הוא בחשאי דוקא שלא ברעש כלל, וכמו עבודת הכהנים, דכהנא בעובדא וברעותא דלכ"א שהוא בחשאי, משא"כ התעוררות ההתפעלות פנימי שבנפש דתשובה הוא בצעקת הקול דוקא, והיינו דשניהם, הן תשובה והן רעו"ד הם בכחי' התפעלות פנימי דנפש, אמנם הם חלוקים באופן ההתפעלות פנימי שבהם, דברעותא דלכ"א הנה ההתפעלות פנימי הוא ברצוא והמשכה בחשאי, ובתשובה הנה ההתפעלות פנימי הוא ברצוא ברעש ובצעקת הקול. וטעם התחלקו' אופניהם הוא לפי שהם חלוקים בסיבותיהם ועניניהם. ומה שאומרים סיבותיהם, לפי שבכל אחד מהם ישנם שני סיבות הגורמים את ההתפעלות פנימי שבנפש, דכל התפעלות היא באה בסיבת איזה התעוררות, דההתעוררות ההיא היא סיבת ההתפעלות, וההתעוררות עצמה היא ג"כ מסובבה מאיזה סיבה כללית המביאה את ההתעוררות. ובתשובה ורעו"ד בשתייהם יש שני סיבות האלו, שהם סיבה

לו לב : ת"ז סוף ת"ו. וראה ג"כ יאיר נתיב למאורי אור ל, ה.
עיני שניחם הוי' : הכונה לדרז"ל ע"פ זה (תמורה טו, א).
דכחנא . . . דלכ"א : ראה זח"ג לט, א. פת, ב. קעז, ב.

פרטית וקרובה, וסיבה כללית, והשני הסיבות האלו הם חלוקים במהותם, ובמילא הם חלוקים בענינם, היינו בהמבוקש שלהם, ולהיות דרעו"ד ותשובה חלוקים זמ"ז בסיבתם הכללית והפרטית היינו סיבה הקרובה, וחלוקים במבוקשם, ה"ה חלוקים גם באופןם, דהנה רעו"ד הרי הסיבה הכללית היא הקירוב לאוא"ס ב"ה, והסיבה הפרטית שהיא באה מהכללית הוא הרגש האור אין סוף שמרגיש בנפשו, דרעו"ד באה ע"פ העבודה דוקא, היינו בסדר והדרגה, דבעניני ההתבוננות הרי יש בזה כמה עניני חילוקי מדריגות, דכשם שיש* התבוננות המיוחדת לאהבה, והתבוננות המיוחדת ליראה, כן יש התבוננות, שהתבוננות שלו הוא בהאור דממלא כל עלמין, ויש שהתבוננות שלו הוא בהענינים דסוכ"ע, הנה כאשר ההתבוננות שלו הוא בהענין איך כי עצמות אוא"ס ב"ה מופלא ומרומם מעולמות, ומתבונן בזה באריכות הענין בכל פרטיו ומבינו ומשיגו בטוב ובמילא הרי בא לידי זה שנרגש בנפשו, עס דערהערט זיך בא אים דער רוממות והפלאות אוא"ס, אבל אינו בא בגילוי בנפשו, מפני שאין נשמתו כלי לזה, שיאיר האור הזה בפנימי בגילוי בנפש, כ"א שהוא נרגש בכללותו, ומ"מ הנה עי"ז נעשה הרצוא להכלל באוא"ס, והיינו דזהו המבוקש שלו להכלל באוא"ס ב"ה, א"כ הנה הסיבה הכללית, הוא הקירוב לאוא"ס ב"ה, מה שהמסובב מזה הוא ההרגש כללי דהפלאות ורוממות אוא"ס ב"ה, וסיבה זו מביאה ענין הרצוא, ולזאת הנה הרצוא הבא בסיבת הקירוב, הרי עצם ענין הרצוא ג"כ ענינו הוא בחינת קירוב מה שרוצה להכלל, משא"כ בתשובה, עם היות דגם היא באה בסיבה כללית ופרטית כמו ברעו"ד, ולזאת היא ג"כ בהתפעלות פנימי דנפש, אבל היא חלוקה בעצם מהות סיבתה, ולכן חלוקה בענינה, שהוא המבוקש, דהנה תשובה הרי סיבתה הכללית הוא הריחוק מה שהוא מרוחק מאלקות, דזהו היפך ממש מכמו הסיבה הכללית דרעו"ד, דרעו"ד הנה הסיבה הכללית הוא הקירוב לאלקות, ובתשובה הנה הסיבה הכללית הוא מה שהוא מרוחק מאלקות, וכתיב (ש"ב יד, יד) וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, דגם מי שהוא נדח מצ"ע, והיינו דכאשר בבחירתו ח"ו עוזב דרכי התורה והמצוה, הנה גם הוא לא יהי' נדח, והוא שיעשה תשובה, וכידוע דכאשר האדם ח"ו נוטה מדרכי התורה והמצוה מעוררים אותו מלמעלה שיעשה תשובה, והתעוררות זו היא בכמה אופנים שונים, כפי אופן מעמדו ומצבו בריחוקו מאלקות, והתעוררות זו היא לאו דוקא באלו אשר ר"ל נתרחקו לגמרי, אלא גם אלו אשר הם חלושים בעבודה ואינם עוסקים בה, וכידוע דתשובה אין הכוונה על חטא ועוין, אלא גם מי שאינו מקורב, או שהוא מרוחק בסיבת העדר העבודה, ומעוררים אותו מלמעלה שיתקרב, הנה התעוררות הלוו סיבתה הוא הריחוק, והגם דהתעוררות עצמה באה בתנועה של קירוב, אבל סיבתה הוא ריחוק, ולכן הנה ההתעוררות עצמה אין זה מצד ההרגש דאוא"ס כמו שהוא בהתעוררות דרעו"ד שהוא מה שמרגיש אור א"ס ב"ה, כ"א הסיבה הכללית דתשובה הוא הריחוק, ובסיבת הריחוק הנה ההתעוררות מלמעלה, והוא מה שנעשה לו צר מאד מה שנתרחק מאלקות, עס וזערט אים ניט גוט און איינג פון דעם וואָס ער איז מרוחק פון געטליכקייט.

דכשם שי"ש : ע"ד התבוננות לאהו"ר ראה בקונטרס העבודה ובדרושים המובאים שם.
דתשובה אין . . . ועון : תו"א ר"פ ויחי, ובכ"מ.

קיצור. ברע"ד ההתפעלות פנימי הוא ברצוא ובחשאי, בתשובה ברצוא ובצעקה קול. יפרש הטעם, כי סיבות הרע"ד הם הקירוב והרגש האוא"ס, סיבות התשובה הריחוק והרגשו.

ג) **והנה** הגם דגם בזה שהוא מצטער ומיצר לו על ריחוקו מה' הרי בזה גופא יש לו הרגש אלקו', הנה ההרגש הזה מה שמצטער על ריחוקו מהוי' זהו רק מה שרע ומר עזבו את הוי', שההרגש הוא רק בהלא טוב מריחוקו, ואינו דומה לרע"ד כלל, דברע"ד הלא סיבתה הוא הקירוב והוא מה שמרגיש ההפלאה והעילוי דאוא"ס ומוזה הוא התפעלות נפשו, איז דאך דאס אַלץ אַ תנועה פון יע, ער איז בכלל אַ מקורב צו אלקות, און דער קירוב זיינער איז מצד עבודה, ועבודה המידיית בסדר והדרגה, און פון דעם קומט ער צו דעם הרגש הפלאה ורוממות אוא"ס ב"ה בנפשו, איז דאך די כללות התנועה פון רע"ד, אַ תנועה פון יע, אבל תנועת התשובה באה בסיבת הריחוק, והיינו מה שע"י ההתעוררות רוח ממרום נעשה נוגע מאד בעומק לבבו ריחוקו מהוי', ומוזה נעשה ההתפעלות הגדולה בצעקה פנימי' מקרב ולב עמוק, איז דאך דאס אַ תנועה פון ניט, והיינו אים איז זייער ביטער און זייער טוט וויי דער ניט היינו דער ריחוק, והגם שיש בזה ג"כ ההמשכה והרצוא לאלקות, דער ציען זיך צו געטליכקייט, דעתה כאשר שב הנה הוא נמשך לאלקות ולעניני אלקות, שהרי נשתנה בפועל, דהשינוי לטוב בעבודה בפועל הוא קירובו לאלקות, וואָס ער ציט זיך צו געטליכקייט, אמנם בעומק הענין הרי המשכה זו אין ענינה ענין הקירוב, דאס ענינה הי' ענין הקירוב הנה אז הרי הי' המבוקש שלו להכלל באור אין סוף ב"ה בדוגמת דבר כמו שהוא בהתנועה דרע"ד, דברע"ד דהסיבה הכללית הוא הקירוב לאוא"ס, והסיבה הפרטית הוא הרגש הפלאה ורוממות אוא"ס, הרי מזה נעשה המבוקש להכלל באור אין סוף, אבל בהתנועה דתשובה ענין המשכה הוא מה שרוצה להיות מקורב לאלקות, וגם זה מה שהוא רוצה להיות מקורב לאלקות הנה עיקר ופנימי' ענינו הוא לא הקירוב כי אם אך ורק שלא יהי' במקום הריחוק, וואָס דאָס זיין במקום הריחוק וויל ער ניט בכל תוקף עו, ובמילא ישנו ההמשכה והרצוא לאלקות ולקיים רצונו ית', והיינו דתשובה הרי סיבתה הוא הריחוק, ולזאת הנה גם ענינה הוא לא הקירוב עיקר, כ"א כל המבוקש שלו הוא אך ורק להתרחק מהלא טוב, ונמצא דתנועה דתשובה איז אַלץ אין אַ תנועה פון ניט, שהוא היפך התנועה דרע"ד הנ"ל, ומאחר דתשובה ורע"ד חלוקים בסיבתם וענינם, ה"ה חלוקים גם באופנם, היינו באופן המבוקש שלהם, דהגם דשניהם ברצוא ובהתפעלות פנימי דנפש, מ"מ מתחלקים בזה, דרע"ד הוא בחשאי שלא ברעש כלל, ותשובה הוא מרוצה, ברעש ובהתגלות הלב בצעקה בקול, דהרע"ד דסיבתה הוא מצד הקירוב שהוא הרגש אוא"ס, הנה ענינו הוא ג"כ ענין הקירוב שרוצה להכלל ולכן בא באופן כזה שהוא בחשאי המורה על המשכה פנימי', זייער טיף און זייער אינוניגי, וכמו שאנו רואין בטבעי בנ"א דכאשר האדם יש לו איזה קירוב והמשכה פנימי' בהתקשרות גדולה לאיזה ענין, וואָס ער איז אין דעם אָנגעבונדען, מיט די גאַנצע עצמות זיינע, הרי ההמשכה הזאת היא בעומק תוכיות פנימיות לבבו, ודבוק בה תמיד והוא רק בחשאי, ואינו מדבר בזה כלל, בא אים איז דער ענין אַזוי טייער און סאַרבונדען מיט זיין עצמות, אַז

עם איז נאָר אין תנועה פון המשכה, ובחשאי דוקא, וכן הוא ברעו"ד שזהו מה שפנימיות לבבו בהתקשרות פנימי בקירוב לכן הוא בחשאי, אבל תשובה דסיבתה הוא הריחוק וענינה אינה ענין הקירוב כ"א שלא להיות בריחוק לזאת היא באה בהתגלות בצעקה בקול פשוט דוקא, והמשל בזה במי שר"ל יושב בבית אסורים ונדון למיתה, דאז הנה התעוררות הכוסף והתשוקה אל החיים הוא עוד יותר, והיינו דאז נרגש, דער הערט זיך היוקר דחיים, ונעשה לו רע ומר מאד מצבו כמו שהוא, שמהרגש דלא טוב, פון דעם דערפילען דעם ניט גוט, איז הגם שמוזה נעשה עוד יותר הרגש יוקר החיים, אבל אצלו גם ההרגש הזה הוא בהתנועה דהלא טוב, וכאשר בא לידי איזה אפשרות להמלט ולהציל את חייו, הרי בריחה זו היא במרוצה גדולה ובצעקה בהתגלות הלב, והגם דמרוצתו היא אל החיים, ומ"מ הנה העיקר בזה הוא הבריחה מהמות והסכנה, וכן הוא בענין התשובה דע"י ההתעוררות שמלמעלה הרי בא לידי ידיעה שהוא במקום הריחוק, וח"ו במקום המות ר"ל, והיינו דאז נרגש אצלו דמקום הריחוק הוא מקום המיתה ר"ל, דתחלה קודם ההתעוררות אינם מרגישים זאת, אבל ע"י ההתעוררות הנה נרגש אצלו דמקום הריחוק הוא מקום מיתה רוחני' ר"ל ולזאת הנה תנועת התשובה באה בצעקה ובקול גדול כבורח מן הסכנה.

קיצור. ימשיך דברעו"ד הוא מקורב ובתנועה פון יע, בתשובה הוא מרוחק ובתנועה פון ניט, עיקר ענינה להתרחק מהלא טוב, ימשיל בהנמצא בסכנה דהעיקר אצלו הבריחה מהסכנה ונעשה במרוצה ובהתגלות

(ד) **והנה** בתשובה יש עוד אופן, והוא ג"כ בחשאי, והיינו דכאשר כללות מעמדו ומצבו נוגע לו, יררט אים אָן בפנימיות יותר שאיז ככחו לצעוק, והוא ענין צעקת הלב שלמעלה מצעקת הקול, דבוזה גופא יש מדריגות חלוקות, ובפרטיות המדריגות המרמוזים בהתנועות דשופר, הם תקיעה שברים תרועה, דתקיעה הוא צעקת הקול כנ"ל, ושברים ותרועה הוא צעקת הלב דגנוחי גניח וילולי יליל, דבצעקת הקול הגם שהוא מקרב ולב עמוק, מ"מ ניכרים הברת אותיות שמוציא בצעקתו, ובצעקת הלב גנוחי גניח, וההברות אינם נכרים במה שהוא מדבר, ורק קול הברה בכי' רבה, ויש עוד אופן דגם הקול בלתי נשמע כלל, וכמ"ש (שמואל א, א) גבי חנה והיא מרת נפש ותתפלל על הוי' ובכה תבכה, וכתוב (שם) וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, דזהו ילולי יליל בקלא פנימאה דלא אשתמע, דהנה כתוב (איכה ב' יח) צעק לבם אל הוי' חומת בת ציון הורדי כנחל דמעה וגו', דע"י התשובה בצעקת הלב מורידים את החומה דלעומת זה, דהנה יש חומה דקדושה, וכמ"ש (שה"ש ח' י) אני חומה וארז"ל (פסחים פו א) זו תורה, ויש חומת ירושלים, שהיא החומה דיראת שמים, דירושלים הוא יראה שלם*, ויש להבדיל החומה דלעו"ה, והיא החומה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, וואָס ביי יעדערן איז פראן זיין חומה, וואָס איז מפסיק בינו לאביו שבשמים. דחומה נעשית מאבנים ולבנים, דאבנים הם בידי שמים, שהם האותיות דתורה ותפלה, ולבנים הם בידי אדם, והם האותיות

יראה שלם : נתבאר בלקו"ת ד"ה אלה פקודי פי"ד, פי' ראה ד"ה וכל בניך פי"ב, ובכ"מ. —
להעיר מתוד"ה הר (תענית טו, א) והוא ע"פ ב"ר פנ"ה, י.

דברים בטלים או ח"ו דיבור האסור, והאותיות של הדיבורים האלו נעשו מחיצה לגבי מעלה, כי אין דבר המפסיק לגבי מעלה כ"א הרע, והוא המחיצה דיש לכל אחד ואחד המחיצה אשר בונה מהאותיות של דברים בטלים שלו, והאותיות האלו עושים כתמים בנפש ותיקונה הוא ע"י כף הקלע ר"ל דענין דכף הקלע הוא מה שקולעים את הנפש מסוף העולם ועד סופו כדי להוציא את האבק שנתקבץ בו, מהאותיות דדברים בטלים, וכמו הבגד דכשרוצים לכבסו, הנה תחלה מנערים אותו מן האבק שנתקבץ בו, ואח"כ מכבסים אותו, וכן הוא בעונש הנפש ר"ל, דמנערים אותו להוציא אלו האותיות דדב"ט, והעצה לביטול האותיות האלו, הוא ע"י ריבוי אותיות תורה ואמירת תהלים, ואשר לזאת טוב לכל אדם להיות דברי תורה חקוקים בכח זכרונו, וביותר אותיות שבתורה, כמו תורה שבכתב וספר תהלים וכו', ולהיות בקי בהם בע"פ בדיוק רב בהאותיות בנקודתם, ובכל רגע פנוי מעניניו יחשוב ויהרהר בהם, דבריבוי האותיות דקדושה מבטלים האותיות דדב"ט. אמנם זהו לאחר הביטול ושבירת החומה דלעו"ז אשר הקים בהאותיות דדב"ט שלו, והיינו דתחלה צריכים לשבור את החומה שנעשו מהאותיות דדב"ט, דשבירת החומה והפשרתה הלבנים הוא על ידי המים, ומים רותחין דוקא, דענינם בעבודה הוא זיעה של מצוה ודמעות של תשובה. והנה כאשר ישים האדם אל לבו מעמדו ומצבו ואופן הנהגתו, בריבוי דב"ט אשר הוא חושב ומדבר, ויתבונן בגודל ההיזק המגיע לו מזה, הנה יתעורר בהתעוררות עצומה, ויבכה בבכי רב, אשר בזה הוא שובר החומה דלעו"ז, וכאשר עושה הסכם חזק בנפשו להרגיל אי"ע להיות דברי תורה חקוקים במוחו ומקיים כן, הנה בזה הוא בונה החומה דתורה ויראת שמים, וזהו צעק לבם אל הוי' שהוא צעקת הלב בקלא פנימאה דלא אשתמע, שזה מעורר רחמים רבים למעלה שירחמו עליו, דהנה אנו רואים במוחש דכאשר אדם צועק בקול מר צרח ובככי גדולה הנה כל השומע צעקתו מרחם עליו, ומ"מ הנה כאשר שומעי' דברי צעקתו, הרי יש מקום לבעל דין לחלוק ולאמר, אשר לא כצעקתו, אבל כאשר הוא צועק מפנימיות עומק לבבו וגנחוי גניח וילולי יליל אז הכל מרחמים עליו, דזהו הענינים הכללים שבתנועת התשובה שהיא מצות תקיעת שופר ברוחניות.

קיצור. יפרט דיש בתשובה צעקת הקול תקיעה, וצעקת הלב ב' מדרי' גנחוי גניח או ילולי יליל. ע"י צעקת הלב שוברים החומה דלעו"ז הנעשית מדברים בטלים או אסורים. תיקון הנפש ע"י כף הקלע. ע"י ריבוי אותיות דקדושה מבטל האותיות דלעו"ז, ובונה החומה דקדושה.

ה) ונמצא דשופר הוא ענין התשובה שבאה באופנים שונים, וכמ"ש הרמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ד, אע"פ שתקיעת שופר ברי"ה גזירת הכתוב רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושונים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה,

כ"א הרע : אגרת התשובה ס"ה.

והפשרת : מלשון התרגום (שמות טז, כא) ונמס ופשר. וראה ערוך ערך ששר השני.

ואומר עורו ישנים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, דהגם דשינה ותרדמה הרי כללות ענינם אחד שהוא השינה, ומ"מ הם חלוקים זה מזה. דתרדמה היא שינה חזקה ביותר, דהנה אדם הישן הוא בריא בכל כחותיו וחושיו כאדם הער, אלא שכחותיו וחושיו הם חלולים ורפויים, שאינם פועלים פעולותיהם, כענין פעולתם בשעה שהאדם ער, ועיקר השינה ניכר יותר בחוש הראות שענינו סתומות. דהנה בכחות הנפש המתלבשים באברי הגוף, הרי פעולת הכחות הוא בשני אופנים, ישנם כחות שפעולתם ניכרת, וכמו כח התנועה וכח הראי', וישנם כחות שפעולתם בלתי ניכרת, וכמו כח השמיעה דבעת השינה הנה בכח השמיעה אינו ניכר ענין השינוי שנעשה ע"י השינה. משא"כ בהעינים ניכר השינוי, והוא שענינו סגורות. וכן ענינו ברוחניות, דהשינה בכלל הוא אינו העדר והסרון הכחות והחושים, אלא חלישות הכחות והחושים, ועיקרו בכח הראי' שענינו סגורות מבלי ראות האמת, ועוד יותר מה שבעת השינה, השקר נדמה לאמת, דזהו"ע החלום, דהחלומות הרי רובן בעינים בלתי אמיתים בצירום הנדמה לו, וכמו בהרכבת שני עינים רחוקים זה מזה או גם הפכים, ובעת החלום נדמה לו שהאמת הוא כן, ולפעמים גורם לו עונג ולפעמים צער, דשניהם כאחד בדמיון ושקר יסודם, והוא מחשיב ומדמה את השקר לאמת, דבקומו משנתו הנה לבד זאת שרואה שהעונג והצער שהי' לו הוא חלום בלבד, ולבד זאת שהשקר נדמה לו לאמת, הנה רואה כי חסר לו האמת בכלל, והיינו דבעת השינה חסר ענין האמת. וכן הוא ברוחניות, דהנה איהא במד"ר (בראשית פי"ז ה) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר תחלת מפלה שינה (תחלת מפלתו ש"א לא בא עליו כ"א ע"י שינה ועצלות, רש"י), דמך לי' ולא לעי באורייתא (שמרוב הצלחתו אין לו פנאי לעסוק בתורה, רש"י), ולא עביד עבידתא, וכשם שבאדם הישן הרי כל הכחות והחושים הם רפויים בפעולתם, והעיקר הוא בכח הראי' שענינו סגורות, הנה כן הוא ברוחניות דכחות הנפש בהעבודה דשכל ומדות הם חלולים ורפויים מהעדר ההתעסקות בתורה ועבודה, ועיני האדם סגורות מלראות את האמת, ועוד יותר כי השקר נדמה לו לאמת, והיינו דלא זו בלבד שאינו רואה את האמת הגמור בהשגחה פרטית בכל עניניו, הנה עוד זאת שהשקר נדמה לו לאמת, ובוה הנה לפעמים מתענג ולפעמים הפכו, ומן האמת ממש הוא רחוק, וכתוב (משלי יט, טו) עצלה תפיל תרדמה ונפש רמי' תרעב, וחשיב במד"ר הנ"ל כמה מיני תרדמה, תרדמת שינה תרדמת מרמיטה, (רש"י פירש לשון כהלות, ובערוך פי' לשון דומם), ותרדמה של שטות, דמהעצלות והעדר העבודה שהו"ע השינה באים לידי תרדמה של שינה, דשינה הוא מה שהשקר נדמה לאמת, הרי יודע שישנו מציאות האמת, רק שהוא מדמה על השקר שהוא אמת, ותרדמה הוא ששוכחים לגמרי על האמת, וזהו שמהשינה באים לתרדמה של מרמיטה, שהוא בבהלה ר"ל כל ימיו ואינו עוסק בתורה ועבודה עד שנעשה כדומם והיינו שאין לו מושג בעניני תורה, עד כי בא ר"ל לתרדמה של שטות המכסה על האמת, וזהו עצלה תפיל תרדמה, ההתחלה היא מהעצלות והעצלות מביאו לידי שינה והשינה לידי תרדמה וסוף דבר הנה נפש רמי' תרעב, דהנה ענין הרמאות הוא מה שמטעה בדברים אשר לעצמם אינם שקר, כי רמי' הוא הנק' בלשון העולם פאלש און נאָרן, ואינו ענין השקר, אלא הוא מרמה כמו לשון רמי', מה שדוחה בטענות ומענות של דברי אונאה, ונפש רמי' בכללות ענינו הוא מה שמרמים את עצמם, דאָס וואָס מי נאָרט זיך אליין, ודוחים עניני עסק

חתורה ועניני עבודה מזמן לזמן, היינט איז ער טרוד אין דעם ענין של עסק או דברים בעלמא, ומהר נמצא ענין אחר מה שמטרידו באמת או חפץ בו, ומניח עניני תורה ועבודה לזמן אחר, וכמאמר לכשאפנה אשנה וכו', מי נאָרט זיך אליין אָפּ, און מי שמועסט זיך איין אָז מי האָט קיין צייט ניט וכו', וסוף כל סוף הנה נפש רמי' תרעב, דכאשר בא מועד הוא רואה אשר איבד ימיו ושנותיו בהבל וריק, והחכם עיניו בראשו לקבוע עתים לתורה ולשמרם ולהתפלל בציבור ולקיים מצות הוי' בקבלת עול מ"ש בכל תוקף עוז.

קיצור. לשון הרמב"ם ברמו התק"ש. שינה ענינה חלישות הכחות ועיקרה בכח הראי'. בשינה יודע ממציאאות האמת, בתרדמה שוכח על האמת, תרדמת שטות שמכסה על האמת. נפש רמי' שמרמה את עצמו.

(ו) **וזהו** עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, דהגם דשינה ותרדמה הרי כללות ענינים הוא אחד שהוא ענין השינה, הנה בכ"ו אינם דומים זה לזה, כי התרדמה היא שינה חזקה ביותר, דהשינה היא שענינו סגורות, ואינו שם אל לבו עניני השגחה פרטית וגם חושב את השקר לאמת, כי חושב שבשביל חכמתו וטוב הנהגתו הוי' מצליח לו בעניניו, א"כ הלא חושב בהאמת, אלא דזה שחושב שהטוב מגיע לו הוא שקר, וחושב את השקר לאמת. ותרדמה היא מה ששוכחים על האמת לגמרי, והוא כאשר מרוב השינה, היינו פון אַ פולע שקרים, וואָס ער מאַכט זיי פאָר אמת, וכמו החולם חלום שמאמת את השקר, שוכחים על האמת ובאים לתרדמה של שינה, אָז ער פאָרגעסט ח"ו אויף דעם אמת הוי' לעולם און ברכת הוי' היא תעשיר און ער ווערט ר"ל אַ יורד מדחי אל דחי, מתרדמה של שינה לתרדמה של מרמיטה בבהלות שונות, אָז אַלץ דאָרף ער, אַלץ איז אים גויטיג, אויף אַלץ איז דאָ צייט, נאָר אויף תפלה בציבור, ולקבוע עתים לתורה, אויף דעם איז קיין צייט ניטאָ, עד שר"ל נתטמטם לבו ומחו כדומם, ובא לתרדמה של שטות, וזהו זכרו את בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן שהם ר"ל בעלי התרדמה למיניהם כנ"ל, והסיבה לזה הוא, ושונים כל שנתם בהבל וריק, אָט דאָס וואָס מי שלאָפט, ואינם עוסקים בלימוד התורה ובעבודה שבלב זו תפלה, ואומר על זה עורו ישנים משנתכם, דלהשינה מספיק התעוררות אבל הנרדמים צריכים הקיצה ואינו מספיק ההתעוררות בלבד, וצריכים התעסקות גדולה ברפואתו, דכן הוא גם ברוחניות, וכידוע ר"ל מחלת השינה ח"ו, דזהו תרדמה ר"ל הרי כל גופו נעשה חולה ר"ל, וצריכים התעסקות גדולה ברפואתו, דכן הוא גם ברוחניות, דלתרדמה צריכים הקיצה, והוא ע"י סדר מסודר בדרכי התשובה, ואינו מספיק ההתעוררות לבד, ואומר הביטו: לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם וכו' דסיבת הדרכים והמעללים הלא טובים היא בסיבת המדות רעות, שהם מקור המעשים הלא טובים, והיינו דלבד זאת דמדות רעות הן לעצמן רע, והם חטאים ועוונות שצריכים לעשות תשובה עליהם כמו על עבירה ר"ל בפועל ועוד יותר, וכמ"ש הרמב"ם (שם פ"ז ה"ג) אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה וכו', אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לה, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול וכו', ואלו העוונות

קשים מאותן שיש בהם מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרוש מהם, הרי דהם לעצמן הם חטאים ועוונות שצריכים לשוב עליהם, הנה עוד זאת דהן המה סיבות הגורמים למעשים רעים ח"ו, וזהו כללות ענין מצות שופר שהיא מצות התשובה, אשר בעת תקיעת שופר צריך האדם להתעורר בהתעוררות גדולה ולהתוודות על כל עניניו הלא טובים, ויתחרט עליהם בחרטה גמורה על העבר, ויבכה במר נפשו ויתחנן אל הוי' מקרב ולב עמוק בהתעוררות גדולה כעומד בדין נפשות ממש, אשר בזה תלויים חייו וחיי בני ביתו, ויעשה הסכם חזק בנפשו כי מעתה יהי' חזק בלימוד התורה, ובעבודה שבלב בתפלה ובקיום המצות, שע"ז מעורר רחמים רבים על נפשו ומרחמין עליו, וכמארז"ל (מד"ר ויקרא פכ"ט ו) בחדש הזה תחדשו מעשיכם בשופר, בחדש הזה שפרו מעשיכם, אמר להן הקב"ה לישראל אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר הזה, מה שופר זה מכניס בוז ומוציא בוז כך אני עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, והופך לכם מדת הדין למדת הרחמים, והוא ע"י התשובה מן המיצר דוקא בדוגמת השופר שצדו אחד קצר וצדו אחד רחב, כן האדם כאשר שב באמת ומיצר לו במאד כל עניניו הלא טובים ושב אל הוי', הנה ע"י מיצר זה בא לידי מרחב, דבר"ה הוא המשכה כללית בשפע רוחני ושפע גשמי בשפע רב, וכל ההמשכות דר"ה הוא על ידי השופר, וכידוע דבר"ה הוא ענין בנין המלכות, שממשיכים או בחינת כתר מלכות, ללכן נק' ראש השנה על שם המשכת בחינת כתר מלכות שנמשך אז, וכמ"ש בפע"ח, וענין כתר מלכות ידוע שז"ע הרצון למלוכה, דשרש ההמשכה היא למעלה מאד, בבחי' פנימי' ועצמות אוא"ס, וזהו זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, דכמו ביום ראשון בתחלת הבריאה, שהי' בחינת התעוררות רצון מצ"ע, שנתעורר ברצון למלוכה, וברצון על עולמות, וכמאמר בריש הורמנותא דמלכא כו' שזהו בחינת עצמות אור אין סוף ב"ה שלפני הצמצום, כמו"כ הנה עכשיו בכל ר"ה ור"ה שחוזר כל דבר לקדמותו צריכים לעזור בחי' הרצון למלוכה בבחי' פנימי' ועצמות א"ס ב"ה, וכ"ז הוא ע"י השופר, וכמארז"ל (ר"ה לד ע"ב) אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבוא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר, שע"י הצעקה בקול פשוט דשופר מעומקא דלבא, מעוררים וממשיכים בחינת הרצון למלוכה, וא"כ איך בטלו חז"ל מצוה זו בר"ה שחל להיות בשבת, ומה יש הפרש בהמשכת אור כללי ועליון זה בין מקדש למדינה, ומהו כללות העניני' אם ירושלים בכלל מקדש או דירושלים הוא בכלל גבולין.

קיצור. ימשיך דלשינה די התעוררות, לתרדמה צריך התעסקות. מדות רעות מלבד ענינים גורמים גם מעשים רעים. תקיעת שופר תשובה מן המיצר. כל המשכות דר"ה, המשכת הרצון למלוכה, על ידי השופר.

(ז) **אך** הענין הוא דהנה ידוע דתכלית בריאת והתהוות העולמות ותכלית הכוונה בירידת הנשמה בגוף הוא בכדי להמשיך גילוי אוא"ס בעולמות ע"י העבודה בקיום התומצ, והו"ע יחוד אוא"ס הסוכ"ע בממלא כל עלמין, וכמו

שאומרי" קודם כל מצוה לשם יחוד קוב"ה ושכינתו, בחי' יחוד סוכ"ע בממכ"ע, שז"ע המשכת גילוי עצמות אוא"ס ב"ה שזוהו תכלית הכוונה בהתהוות העולמות, וברירת הנשמות למטה להתלבש בגוף גשמי, וכמאמר נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וכמו דירת אדם עד"מ הוא מה שעצמות האדם דר בהדירה, הנה כמ"כ הוא למעלה כבי' יהי' בחינת עצמות אוא"ס ב"ה בגילוי למטה, וכמבואר בעמק המלך בתחלתו דבריאית העולמות הוא ע"י צמצום הראשון שהי' באור אין סוף ונשאר חלל ומקום פנוי, ומוה' הוא שרש התהוות הכלים ומציאות העולמות כולם כו', ואחר הצמצום נמשך גילוי הקו, שהוא בחינת גילוי האור להאיר הכלים והעולמות כו', וכללות העולמות בבחי' אורות וכלים ה"ה בתוך החלל ומק"פ שנשאר אחר הצמצום כו', אמנם מה שכתוב ויניחוהו בג"ע לעבדה ולשמרה, דלעבדה זיה' רמ"ח מצות עשה, ולשמרה שס"ה לית, היינו להמשיך תוספות אורות ע"י הקו מאור א"ס שלפני הצמצום, עד שלעתידי יהי' גילוי אור א"ס במקום החלל כמו שהי' קודם הצמצום. ולכאורה אינו מובן מהו ההתחדשות בזה ד"ע"י העבודה בתומ"צ ימשיכו במקום החלל אותו האור כמו שהי' קודם הצמצום, והלא גם קודם הצמצום הי' אוא"ס ממלא כל מקום החלל. אך הענין הוא דתחלה קודם הצמצום, כשהי' אור א"ס ב"ה ממלא מקום החלל, הרי לא הי' אפשר להיות מציאות העולמות כמו שהם עכשיו, וא"כ הרי לא הי' הגילוי בעולמות, אמנם לאחר שנתהוו העולמות הנה כשממשיכים גילוי אור א"ס שלפני הצמצום הרי הגילוי הוא בעולמות, ועם היות דהתחלת התהוותם לא הי' אפשר להיות כשהי' מאיר האור שלפני הצמצום, מ"מ הנה לאחר שנתהוו העולמות ע"י הצמצום הרי יכולים לקבל גם אור הזה, והוא ע"ד דאיתא בע"ח בענין גילוי הקו, דהקו הוא מאור א"ס שלפני הצמצום, דזהו הלשון בע"ח, חזר והאיר לאחר הצמצום, א"כ הנה זה מה שחזר והאיר, הוא אותו אור ממש שלפני הצמצום, וא"כ יוקשה לאיזה צורך הי' כללות ענין הצמצום ואח"כ יומשך אור הקו, הרי הי' יכול אור זה של הקו להשאר, ומתרץ דאם הי' נשאר בתחלה הקו הרי לא הי' אפשר להתהוות הכלים, אמנם אחר שנתהוו הכלים, הנה אז גם שמאיר אור הקו אינם מתבטלים, וכמ"כ הוא גם בכללות האוא"ס שלפני הצמצום דלאחר שנתהוו העולמות ע"י הצמצום, הנה יכולים לקבל אור זה ג"כ, והמשל בזה הוא כמו בהשפעת השכל מהרב לתלמיד, הרי אם הרב הי' משפיע לתלמידו בתחלה עומק פנימיות חכמתו, הרי התלמיד לא הי' אפשר לקבל, והי' מתבטל ממציאיותו לגמרי, והיינו שלא הי' מציאות מקבל, וצריך הרב להשפיע לתלמידו אור מצומצם שלפי ערכו של התלמיד, ואחרי שהתלמיד מקבל את האור המצומצם ונתפס ונקלט בשכלו, הנה אח"כ התלמיד בא על עומק פנימיות שכל הרב, שזוהו מה דקאים אדעתו דרבי, וביכולתו לקבל בפנימיות, והקבלה בפנימיות הוא שמתחדש אצלו ענינים חדשים

וכמו שאומרים : ראה לקו"ת ס' ואתחנן רד"ה וזאת המצוה, דרושי ר"ה ד"ה תקעו

(השני) ט"ב.

יחוד סוכ"ע בממכ"ע : ראה תניא פמ"א. ובלקו"ת בהמובא בהערה הקודמת.

ע"ה בתחלתו : שער שעשועי המלך ס"א.

דלעבדה זה : ילקוט ראובני בשם מדרש, וכ"ה בות"א כו, א. וח"ב קסה, ב. ת"ז תי

כא קרוב לסופו.

בהשכלות עמוקות, דוהו ג"כ מצד תיקון הכלי, דע"י שהתלמיד תופס השפעת הרב, והשפעת הרב גתפס בשכלו, הנה בזה גופא הרי מתתקן ומזדכך הכלי מוחין של התלמיד, וכמו שאנו רואין במוחש דבהשפעת הרב לתלמיד, הרי בריבוי השפעה נעשים חושי התלמיד באופן חושי הרב, אם בסוג ההשכלה, או הבנה או בסוג ההסבר, ולזאת הנה אור שכל עצמו שבתחלה לא ה' אפשר להתלמיד לקבלו, וה' מתבטל לגמרי, הנה אחרי שתחלה השפיע לו הרב שכל מצומצם מה שלפי ערכו, הנה בזה התתקן כלי שכלו שיוכל לקבל השכל העמוק, ובקבלה פנימיות. ובדוגמא כזאת יובן דלאחר שנתהוו העולמות ומאיר בהם אור הקו, הנה הגם שהקו הוא קו המדה שמודד מדידת האורות והכלים, הנה בזה גופא נעשים כלים מקבלים, דידועי' דהאור פנימי מצחצח חצי הכלי מבפנים, והאור מקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ, הנה לזאת יכולים העולמות לקבל אח"כ גם בחינת כללות האור שלמעלה מגילוי הקו, ונמצא הגם שהאור שממשיכים על ידי תומ"צ הוא אותו האור שה' ממלא מקום החלל קודם הצמצום, אבל יש בזה התחדשות גדולה בב' ענינים, הענין הא' דתחלה לא ה' אפשר להיות מציאות העולמות, ועכשיו העולמות יכולים לקבלו, והענין הב' והוא העיקר, מה שבא ע"י עבודת התחתונים, וההמשכה הוא ע"י התורה, וכתוב הוי' עוז לעמו יתן, ואין עוז אלא תורה, שהתורה היא הכלי להברכה העליונה, דבה ועל ידה נעשים ישראל כלים לקבל שפע רב, בשפע רוחני ושפע גשמי, ובה ועל ידה הוא המשכת אור העליון בעולם שלמעלה מהאור הקודם, וזהו התוספות אורות שנמשך על ידי התורה ומצות, שמאיר בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס שלמעלה גם מהאור שה' ממלא מקום החלל.

קיצור. תכלית הבריאה הוא שע"י התומ"צ יהי' דירה בתחתונים, המשכת האור שלפני הצמצום. החידוש הוא דהעולמות יכולים לקבלו (יביא דוגמא מהמשכת הקו ומשל בהשפעה מרב לתלמיד), ושבא ע"י עבודה.

בס"ד, יוס' ב' דר"ה, ה'תש"י

כ"י חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ואי' בזח"ג דר"י ע"ב א"ר יוסי תרין דרגין אינון יעקב וישראל, בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל, שהם ב' בחינות ומדריגות בנשמה, ושני דרכים בדרכי העבודה, וזהו תרין דרגין אינון יעקב וישראל, שהם ב' בחינות במדריגת נשמה, והם ב' דרכים בדרכי העבודה. וסדר העבודה בעבודה זו היא בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל, דמדריגת יעקב הוא בחי' עבד, וכמ"ש יעקב עבדי, ומדריגת ישראל הוא בחינת בן, וכמ"ש בני בכורי ישראל, וכתוב בנים אתם להוי' אלקיכם, וע"ז הוא אומר כי חק לישראל הוא וגו', שהם בהב' בחינות ומדריגות דיעקב וישראל. דהנה בכללות אומרו כי חק לישראל וגו' קאי אדלעיל מיני' תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, היינו תקיעת שיפר דר"ה נק' בכסה שהוא מכוסה והיינו דהגם דכל ההשפעות בשפע רוחני וכפע

דידוע דהאור : ע"ח ש"ב ענף ג.

בנשמה . . . בדרכי העבודה : בארוכה בלקו"ת פ' בלק סוף הביאור דמי מנה. שם ד"ה לא דיבט, בר"ה ושבתה, ובר"ה חתן אמת ליעקב המשיך רס"ו.

גשמי על כל השנה נמשך בר"ה וכמארוז"ל (ביצה דט"ז ע"א) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה כו', ופי' כל מזונותיו היינו הן המזון רוחני והן המזון גשמי הכל כאשר לכל קצובין לו בר"ה, אמנם כל ההמשכות האלו הם בהעלם עדיין ומכוסים שבלתי ידועים, ותלויים במעשי האדם, וכמאמר אדם נידון בכל יום, וכידועי שזהו הדין ומשפט בההשפעה פרטי' בפועל דלפעמים מתחלפי' ההשפעות הגשמי והרוחני, אלו תמורת אלו, דתמורת שפע רוחני נשפע לו שפע גשמי, ולפעמים לטובתו ולפעמים להפכו, ולפעמים הנה תמורת שפע הגשמי נשפע לו שפע רוחני, דלפעמים הוא לטובתו ולפעמים כו', וזהו בכסה, דכללות השפע וגם אופני ההשפעה הם מכוסים עדיין, דזהו מארוז"ל (ר"ה ד"ח ע"ב) שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה, דחודש פירושו חידוש, דבר"ה נמשכים השפעות חדשות, בשפע רוחני וגשמי, אבל הוא חדש מתכסה, שהוא מכוסה ונעלם. דזהו מה שאנו אומרים בר"ה היום הרת עולם, דפי' הרת הוא מלשון הריון, דידועים שיש עובר אבל הוא מכוסה ונעלם, כן הנה בר"ה הנה היום דר"ה הוא הרת עולם, שנמשכים המשכות שפע רב בשפע רוחני וגשמי, אבל הוא מכוסה עדיין בכללותו, וגם תלוי במעשי האדם דע"ז הוא הדין ומשפט פרטי דאדם נידון בכל יום ובכל שעה, וזהו בכסה, ומ"מ הנה בכסה הוא ליום חגיגה, דגם שהוא מכוסה ונעלם הנה מצד האמונה פשוטה והבטחון באבינו מלכנו ית' ויתעלה הנה גם הכסה הוא יום חגיגה, והוא ע"י תקעו בחודש שופר, לפי שכל ההמשכה דר"ה הוא ע"י תקיעת שופר דבכוונתה הרוחני' הו"ע התשובה, ונת"ל דבתשובה יש ג' ענינים, צעקת הקול שהו"ע התקיעה בקול פשוט, כמו הבורח מן סכנת מות ר"ל שהוא בצעקה גדולה, ובא לצעקת הלב דגנוחי גניח וילולי יליל, דבזה הוא שובר את החומה דלעו"ז אשר נעשה מהאזותיות של המחשבות ודיבורים שלו בדברים בטלים והדומה, ומפסיק בינו ובין אבינו מלכנו, וע"י החרטה על העבר בבכי רב מעומקא דלבא הוא מפשר את הלבנים, וע"י הקבלה על להבא לעסוק בדברי תורה הנה הוא בונה חומה דתורה וכמ"ש אני חומה זו תורה וחומת ירושלים, דכללות ענין התשובה מרומם בתנועת השופר דתש"ר, וכמאמר הרמב"ם עורר ישנים משנתכם, דהישן הוא חולם חלום, והשקר נדמה לו לאמת, דע"י השינה נעשה ר"ל נרדם ששוכח על האמת לגמרי, ויורד ר"ל מדחי אל דחי מתרדמה של שינה לתרדמה של בהלה עד אשר מגיע ר"ל לתרדמה של שטות, וכתוב צעלה תפיל תרדמה, דההתחלה היא העצלות שאינם קובעים עתים לתורה בטענות של מה בכך, עד כי ע"ז הנה נעשה נפש רמי', וואס ער נאָרט זיך אליין אָפּ, ור"ל מאבד ימיו ושנותיו בהבל וריק, אמנם גם מי שאינו בדרגות נמוכות כאלו ועוסק בתורה ועבודה שלבב זו תפלה, הנה מ"מ צריך לעשות תשובה, שע"ז הוא אומר הביטו לנפשותיכם, מי דאָרף וויסען וואָס טוט זיך מיט די כחות הנפש, ווי איז מען אין דעות, און ווי איז מען אין מדות, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אר"א דרכו הרעה של המדות ומחשבתו אשר לא טובה שזהו מקור המדות רעות, דכשם שהעוונות בפועל באים בסיבת המדות רעות, כן הנה המדות רעות באים בסיבת מחשבתו אשר לא טובה, דהנה כתיב יתיצב על דרך לא טוב רע

וכידוע שזהו : ראה לקו"ת ס"ם קרח. ספר המצות להצ"צ מצות תגלחת מצורע לכשיטהר. קונטרס ומעין מאמר יז ואילך.

לא ימאס וגו', דהנה יש דעה כוזבת אשר היא מקור המדות רעות, והוא מה שאומרים אין חיוב בהטוב הגמור כמו בהידור מצוה, ודרכי לפנים משורת הדין, ומעמידים עניניהם על דיני התורה, אבל טוב הגמור אין הכרח, דעה זו כוזבת ומקור למדות רעות, וזהו יתיצב על דרך כזה הנה רע לא ימאס, וזהו הביטו לנפשותיכם, זעהט וואס טוט זיך מיט די כחות הנפש ויעזוב כו' מחשבתו הלא טובה, כי זהו מקור המדות רעות, וזהו תקעו כו' חגיגו דע"י התשובה מעומקא דלבא מתחזק הבטחון כי גם הכסה הוא יום חגיגו בשפע רב גשמי ורוחני, וזהו כי חק כו' יעקב, בהשני מיני המשכות דשפע גשמי ורוחני, כי ענין חק קאי גם על מזונות וכמ"ש הטריפני לחם חוקי, וכתוב כי חקך וחק בניך, ומשפט לאלקי יעקב הוא שפע הרוחני, אמנם לפ"ז הרי ה' צ"ל כי חק הוא ליעקב משפט לאלקי ישראל, דחיים רוחנים למעלה מחיי בשר, ולמה אומר כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.

(ח) והנה בבריאת והתהוות העולמות מצינו שני לשונות, פעם כתיב (תהלים קלה, ו) כל אשר חפץ הוי' עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות, דמזה מובן שהתהוות הוא מבחינת חפץ ורצון הוי' לבד, ופעם כתיב (שם לג, ו) בדבר הוי' שמים נעשו וגו', וכמאמר בעשרה מאמרות נברא העולם כמ"ש ויאמר אלקים, שהי' מאמר ודיבור מפורש פרטי בכל מאמר ומאמר, דמזה מובן שהתהוות העולמות והנבראים הנה לבד זה שהוא בבחינת חפץ ורצון הוי', הרי היו מאמרות מפורטים בדיבורים מפורשים ולא שנברא הכל רק ברצון וחפץ לבד. אך הענין הוא דהנה נודע דלכל דבר יש חומר וצורה, שהחומר הוא עצם גוף הדבר בכלל, כמו השמים בכלל או הארץ בכלל, וצורה הוא ציור ותמונת הדבר בדמותו וצלמו המיוחדת לו, וע"ד מה שהשמים הוא כדורי, וכן ציור מראה הדבר ההוא, או צורת שטחו, בעיגול וריבוע ומספר קצותיו, בעל ששה או שמונה קצוות, והנה חומר הנבראים, נברא בדבר הוי' ובעשרה מאמרות, דכל מאמר ומאמר עביד עבידתי, שבמאמר יהי אור נתהווה האור מאין ליש, ובמאמר יהי רקיע נתהווה הרקיע מאין ליש, אבל אופן צורת הרקיע בדמותו וצלמו הוא נעשה בחפץ הוי', היינו מה שלא בא לכלל גילוי בדיבור או מאמר, וזהו בדבר הוי' שמים נעשו ובעשרה מאמרות נברא העולם קאי על חומר הנבראים. ומ"ש כל אשר חפץ הוי' עשה הוא ציור כל נברא ונברא שזהו מבחינת חפץ הוי'. והנה כתיב (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך הוי' כולם בחכמה עשית, דהמשכת בחי' חפץ ורצון הוי' הוא ע"י בחינת חכמה, וחכמה מדריגתה אמת שהו"ע ההתאמתות, ומאחר דהמשכת בחינת חפץ הוי' בציור הנבראים הוא ע"י חכמה, הנה מצד הביטול וההתאמתות שבספירת החכמה הנה זה כמו שבא מבחי' חכמה עצמה, כי במדרי' הפרטים הנה כולם בחכמה עשית, ואי' בזהר"י כולם בחכמה עשית בנינה, והיינו דכל הציורים הם מבחינת בינה, וכמאמר דבינה ציירא ציורים, כמו בהשכלה והשגה הרי השגת הבינה היא בנקודת ההשכלה

שני לשונות : ראה בכ"ז תו"א פ' מקץ רד"ה נר חנוכה. קונטרס עץ החיים בתחלתו.

ובכ"מ.

ואיתא בזחר : ח"ג מג, א.

דחכמה שענינו הוא מה שבינה מציירת ציורים שונים בהנקודה דהשכלה, שהנקודה היא החומר, ובכל נקודה יש בה ענינים, מהם עיקרים ומהם מסתעפים, וההשגה דבינה היא לבד מה שמבארת בהסבר רב הענין שבהנקודה דחכמה, הנה היא מציירת בו ציורים שונים, ולכן הנה אמיתת ענין ההשגה הוא הבנת כל מושכל באופנים שונים, דכל האופנים האלו הם הציורים בהחומר שהוא הנקודה דחכמה, וזהו כולם בחכמה עשית בבינה, דכל הציורים הם מבחינת בינה, משא"כ בחכמה שהוא בבחינת נקודה שזוה"ע החומר, א"כ הרי הטהוות החומר הוא מהחכמה והצורה היא מבינה. אמנם זהו בפרטיות המדריגות אבל בכללות הענין להיות דהמשכת בחינת חפץ ורצון הוי' הוא על ידי בחינת חכמה, והחכמה היא התאמתות דענינו הוא ההתאחדות עם הדבר הבא על ידו, ולזאת הנה הוא כאלו הוא בא מבחינת חכמה עצמה, וכמאמר אשר יצר את האדם בחכמה, והענין בזה הוא דהנה בכדי שמבחינת חפץ ורצון הוי' יהי' נעשה פעולה ממש בנבראים בהאופן דסדר ההשתלשלות, היינו בבחינת התחלקות דוקא שחלוקים בדמותם ובצלמם, כל יצור פרטי בכל מין בצורה המיוחדת לו ברצון העליון ב"ה ביחוד ממש, והגם דכללות הנבראים ה"ה רק בהד' מדרי' דצח"מ, הנה לבד זאת שבכל אחד מהד' מדריגות דצח"מ יש ריבוי סוגים במינו, וכמו בסוג הדומם הרי בהפרט דאבנים יש בו בעצמו ריבוי מינים דכולם הם אבנים אבל חלוקים בעצם מהותם דישנם אבנים פשוטות, עד המין אבנים טובות ומאירות ואבני סגולה בסגולות רוחנים, וכמו אבני ההצלחה ואבני החן ומ"מ הרי כולם כאחד הוא במין פרטי דאבן, וכן בצומח שיש בו ריבוי מינים אילנות תבואות דשאים ועשבים, דכל אחד ואחד מהם הוא כמו סוג מיוחד במינו שישנם שהם סמי מרפא וסגולה, וישנם הפכס, הנה לבד זה הרי במין עשב אחד הנה מין העשבים האלו בכל מרחב העולם כולו הוא ריבוי מופלג אשר מספרי המספר לא יכילנו, ומ"מ הרי כל אחד ואחד מן המספר המרובה הלזה יש לו דמותו וצלמו המיוחד לו מאת הבורא ב"ה, מה שאינו דומה לזולתו.

קיצור. החומר נברא ע"י העשרה מאמרות, הצורה בחפץ ורצון שנמשכו ע"י החכמה, ונתאמת ונתאחד בה, כדי שיהי' בסדר ההשתלשלות, בהתחלקות דריבוי הנבראים. (במדרי' הפרטיות בינה מצייר ציורין בנקודה דחכמה).

(ט) **והנה** כשם שבהאדם שהוא בחיר הנבראים ארז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מבני אדם, מעלה עליו הכתו' כאלו איבד עול' מלא, וכל המקיים נפש אחת מבני"א מעל' עליו הכתו' כאלו קיים עולם מלא וכו', ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם א' וכולן דומין זה לזה, וממ"ה הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדה"ר (הוא צורת מין האדם אשר בה האדם אדם), ואין אחד מהן דומה לחבירו, הנה כן הוא גם בהנבראים והיצורים היותר קטנים והיותר קלים ובלתי תופסי מקום אצל האדם כלל, וכמו העליון של אילנות, הגם שכולם הם בסוג אחד, ומ"מ הנה כל אחד מהם הוא יחידי שאינו דומה לחבירו כלל, וכן הוא בכל הנבראים והיצורים דגם במין אחד ובמשפחה אחת, דבכללותם ה"ה משתנים בענינם ובסגולתם וגם במראיתם הכללי, ועם זה הרי הם חלוקים בדמותם ובצלמם וההתחלקות זו הוא על ידי

התלבשות בחינת הרצון בבחינת חכמה. אמנם דוקא בחכמה שלמעלה מכל הע"ס, והוא בחינת כ"ח מ"ה, ושרש החכמה למעלה הוא בחינת בוצינא דקרדוניתא. קו המדה, וכמ"ש מי מדד בשעלו מים, דמים הוא בחינת חכמה, ומדד בשעלו מים שעל ידי החכמה נעשה המדידה איך ומה יהי' כל נברא ונברא כפי בחינת חפץ ורצון הוי'. ובוה יובן מ"ש בע"ח. דיחוד או"א הוא תדירי, כדי להחיות העולמות תמיד, דלכאורה אינו מובן שהרי חיות העולמות הוא ע"י דבר הוי' וכמ"ש לעולם הוי' דברך נצב בשמים, ומה נצרך לזה היחוד תדירי דחו"ב, אלא להיות כולם בחכמה עשית בבינה, ובכללות ההתהוות הוא ע"י חכמה דבראשית ברא, אמנם ההתהוות בפועל שהוא התהוות החומר הוא על ידי הדיבור העליון שהוא בחינת מלכות. וזהו דכתיב ואתה מחי' את כולם, ואיתא בזח"ב דקע"ט ע"ב א"ר יצחק נהורא עילאה ונהורא תתאה כליל כחדא אקרי ואת"ה (היינו בתוספת וא"ו) כמה דאת אמר (נחמי' ט) ואתה מחי' את כולם. דהנה איתא בזח"ב דקל"ח ע"ב, כתיב (תהלים כב, כ) ואתה הוי' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה, דוד מלכא אמר דא בשעתא דהוה מתקן ומסדר תושבחתא דמלכא, בגין לחברא שמשא בסיהרא, כיון דהוה מתקן ומסדר שבחין דילי' לאתחברא, אמר ואתה הוי' אל תרחק, ואתה הוי' רזא דחברותא חדא בלא פרודא. והענין בזה הוא דמקשה בזה דמאחר דכל היחודים העליונים שהם התיקונים הם מתוקנים, הנה לאיזה צורך הוא לעשות תיקונים אלו למטה בתפלה, שמדבר שם בענין התיקון שנעשה בתפלת נשמת כל חי. ומתרץ כי העבודה הוא להתכלל בתיקונים אלו, ופי' באור החמה דכל מגמתינו הוא לכלול נפשותינו בכל היחוד הזה, והטעם שהרוחני' העליון כנשלם ונגמר מסתלק למעלה והתחתונים נשארים ריקנים בלי טוב כו', וכשיש בתחתונים מי שהוא יודע לתקן למטה סוד המרכבה נקשרים התחתונים ברוחניותה, וזהו דנהורא עילאה ונהורא כליל כחדא אקרי ואתה, והיינו שהוא"ו הוא המשכה מבחינת חפץ ורצון הוי', כמו שהוא בחכמה עילאה, ובא ונמשך אל בחינת הדיבור שהוא בחינת אתה להיות מחי' את כולם, וטעם הדבר מה שחומר הנבראים נבראו במאמר ודיבור ולא נברא הכל בחפצו ורצונו ית' בלבד כמו הצורה, הוא מפני שאם הי' גם התהוות החומר בבחינת החפץ ורצון בלבד, הנה אז לא הי' גילוי מאין ליש, רק שהי' הכל בטל במציאות ממש בלי שום התחלקות באופני הביטול וחילוקי עולמות אבי"ע הכללים והפרטים כמו שהוא עתה, והי' העולם בטל במציאות ממש, לפי שהי' מקבל מבחינת חכמה, שהוא בחינת ביטול איהו וחיוהי חד, רק עיקר גילוי היש הוא ע"י דבר הוי' כמ"ש כי הוא צוה ונבראו, דפי' צוה מלשון מצות המלך דכל עניני הנהגת המלוכה הם בפקודה וצווי. ולכן במעשה בראשית נאמר בלשון יהי, בדרך גזירה. וזהו מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים ריבוי עולמות וחלוקיהם זה מזה בעניניהם והביטול שלהם הוא על ידי בחינת מלכות, וזהו פי' יש מאין, דהיינו המשכת החיות אשר בהעולמות הוא ובבחינת אין והארה בעלמא שהוא בחינת שם בלבד, ומוה נעשה גילוי היש.

בוצינא דקרדוניתא : זח"א טו, א. זח"ג רצב, ב. ובת"ז ריש ת"י ה' : בוצינא דקרדוניתא כד מדיד משיחא. — וראה תר"א פ' מקץ ביאור לר"ה המגביה. הוספות לתו"א פ' שמות ד"ה להבין כו' ענין חלב ודבש רפ"ב.
מ"ש בע"ח : שער הכללים פ"ב. שער הזווגים פ"א. ובכ"מ.

ותכלית בריאת יש מאין הוא כדי להיות היש בטל לאין, דוהו תכלית הכוונה בבריאת העולמות והנבראים, משום שנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, והיינו שהנבראים התחתונים יהיו בעלי חומר וגוף, והם יהיו בבחינת כלי ומכון לשבתו ית' ובבחינת דירה אליו ית', והיינו שיהי' בבחינת ביטול עד שיהי' כלי ודירה אליו ית' ויאיר ויתגלה אור הוי' למטה, וכתפארת אדם לשבת בית כמו"כ כביכול יהי' לו ית' דירה בתחתונים שיהי' גילוי אלקות למטה ונגלה כבוד הוי' למטה כמו למעלה על ידי עבודת התחתונים בקיום התורה ומצות.

קיצור. יודיע דכל פרטי הדצח"ם חלוקים זה מזה, וכ"ז הוא ע"י ההתלבשות בחכמה, ולכן יחוד חר"ב תדירי, גילוי היש ע"י שההתהוות בדבר הוי', יש מאין. התכלית הוא ביטול היש לאין ע"י התומצ"ז.

Ⓢ **וביאור** הענין הוא דהנה כל הנבראים יש בהם שני בחינות, היינו הגוף של הנברא והאור והשפע אלקי שבו, שהיא בחינת נשמתו השופע בו תמיד להחיותו, שהן בחי' אור וכלי, דכשם שבגוף ונפש האדם הרי אברי הגוף הם כלים לאור וחיות הנפש המתלבש בהם, וחיות הנפש הוא בחינת האור דכלי זה, הנה כמו כן הוא בכל נברא ויצור, דגופו ואור השפע האלקי השופע בו תמיד להחיותו הן בבחינת אור וכלי, דב' ענינים אלו, גוף ונפש, אור וכלי, הרי ישנם בכל הנבראים התחתונים והרוחני', דגם אפילו בהנבראים היותר נמוכים בד' מדריגות דצח"מ שהם הצומח והדומם הרי יש בהם נפש, וכמ"ש בע"ח בסופו, דיש נפש הצומחת ונפש הדוממת, דהכוונה היא הנפש הפרטי דכל צומח ודומם, וזהו דכתיב (חבקוק ב, יא) כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה, דהאדם נדמה לו דכאשר אין בני אדם רואים אותו אין יודע להעיד בו, ובאמת הרי כל הדוממים והצומחים בעלי נפש הם, וכן גם נבראים העליונים יש בהם חומר וצורה שהן בחי' אור וכלי, וכמ"ש (יחזקאל א, כ) כי רוח החי' באופנים, שבחינת רוח החי' הוא חיות אלקות ואור אלקי השופע ונמשך באופנים להחיותם, שהוא כח הפועל בנפעל, וכמו הנשמה המלובשת בגוף להחיותו הרי אור וחיות הנפש פועלת בגוף עד שכל אברי הגוף נפעלים מפעולת אור וחיות הנפש הפועל בהם בכל אחד ואחד לפי ערכו ולפי ענינו, בדרך כח הפועל בנפעל, ולכן נקראים בשם כחות להיות ענינם בדרך כח הפועל בנפעל, הנה כמו כן הוא באור השפע הנמשך מהחי' לאופנים, שהוא בבחינת כח הפועל בנפעל. והנה בכל נברא ונברא הרי גופו הוא חושך בערך נשמתו, וכמו באדם שיש בו גוף ונפש הרי חומר גופו הוא בחי' חושך לגבי הנשמה שבו שהיא בחינת אור, וכמ"ש נר הוי' נשמת אדם, ולכן הרי גוף האדם כמו שהוא לעצמו נקרא גולם, וכמו גולמי כלי עץ או חרס, וכמו שאין ערוך חושך לגבי אור שהן ב' הפכים, כך אין ערוך גשמיות הנברא וחומריותו לגבי נשמתו ונפשו, דכן הוא אפילו בנבראים הרוחני' דאין ערוך גוף האופנים לגבי רוח החי' השופע בהם להחיותם שהוא בחינת אלקות, ומ"מ הרי האור והחיות האלקי בא בבחינת התלבשות בגוף הנברא ונעשה כערכו וכמותו, ויובן זה תחלה כמו שהוא בהאדם למטה בנפש וגוף, דאור וחיות הנפש הוא המתלבש ומתפשט בכלים ואברי הגוף, דעל ידי התלבשות זו הרי כחות הנפש הרוחני' נעשים כערכו של הלבוש שמתלבשים

בתוכו, דהנה הכחות האלו הרי ישנם כמו שהם בהנפש קודם שמתפשט ומתלבש באברי הגוף, אשר שם הם במהותם העצמי ונקראים אברי הנפש, דכשם שהגוף יש לו אברים, הנה כמו כן הנפש יש לה אברים שהם הכחות, וכשם שהאברים הם מעצמות מהותו של הגוף, דגם אבר היותר דק ומוזכך כמו חומר העין או חומר המוח שהם חומריים זכים ודקים ביותר, ומ"מ הרי הם מעצמות מהותו של הגוף שהם חומרי' ולא רוחני', הנה כמו כן באברי הנפש שהם מעצמות מהותו של הנפש, דעם היות שבכחות הנפש ישנם ג"כ חילוקי מדריגות עליון ותחתון, דלכד זאת מה שהם חלוקים בעצם ענינם, כחות מקיפי' וכחות פנימי', שהם חלוקים בטבעם וענינם, הרי הכחות פנימי' עצמם יש בהם עליון ותחתון, ומכל מקום הנה הכח היותר אחרון שבנפש הוא ג"כ רוחני ולא חומרי כלל, עד שהכחות כמו שהם באים בהתלבשות באברי הגוף אינם בערך כלל כמו שהם טרם התלבשותם באברי הגוף, שהכחות כמו שהן קודם התלבשותן בגוף הן רק בבחינת התפשטות מעצמות הנפש בדוגמת אור וזיו המתפשט מן העצם, והיינו דעם היות שהכחות הם אברי הנפש ורוחני', מ"מ הנה בערך הנפש הם כדוגמת זיו המתפשט. דהנשמה כמו שהיא למעלה אין לה גוף, ואינה מתלבשת בשום דבר, שהרי אינה דומה למלאכים, שהמלאכים הגם שהם נבראים רוחני' ומ"מ הרי הם בעלי גוף, אלא שגופם הוא מהיסודות הדקים, וכמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש ליהוט, דאש ורוח הם מהיסודות הדקים, אבל עכ"פ הם בעלי גשם, משא"כ הנשמה אין לה גשם כלל, ואינה מתלבשת בשום דבר, א"כ הכחות שלה כמו שהם במהותם העצמי הרי הם בבחינת התפשטות מן העצמות וה"ה כחות רוחני' ממש, שהם בהפשטה מהחוש דגשם לגמרי, והיינו דהשכל שלה הוא בבחינת תכלית הרוחני', וכן המדות אהבה ויראה שלה, הרי הכל הוא בבחינת הרוחני' ממש.

קיצור. בכל הנבראים יש גוף ונפש, ב' הפכים, אבל נעשים בערך זל"ז, יבאר זה באדם שכחות הנפש טרם התלבשותן בגוף הם התפשטות מעצמות הנפש, בתכלית הרוחניות.

(יא) **והנה** בהתלבשות הנשמה בגוף, עם היות שהנפש אינה משתנה בעצם מהותה, שהרי גם אז כל ענינה של הנשמה הוא בהשגת אלקות, ובבחינת התפעלות אור אלקי, מכל מקום הרי ההשגה גופא היא בבחינת השגה מורגשת ומגושמת, שהיא בבחינת יש ממש לגבי ההשגה שהי' לה קודם, דהנשמה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף הרי מעמדה ומצבה הוא בגן עדן, דשם מאיר זיו השכינה, וזיו השכינה שמאיר בג"ע זהו בחינת האלקות דאצילות, ואצילות לגבי בי"ע הוא כערך סובב כל עלמין לגבי ממכ"ע, ובכל עולם ועולם הנה הג"ע שבעולם ההוא, הוא גילוי הארת האצילות שבעולם ההוא, והשגת הנשמות בג"ע הוא שמשיגין בחינת מהות האור והזיו, משא"כ בירידת הנשמה למטה ומתלבשת בגוף, הנה הגם דכל ענינה הוא בהשגת אלקות, ושכלה הוא שכל אלקי, בכ"ז אינו בערך כלל לגבי השכלתה והשגתה של הנשמה כמו שהי' בה בהיותה למעלה קודם ירידתה להתלבש בגוף, עד כי ההשכלות וההשגות היותר נעלים ונפלאים מה שהנשמה משגת בהתלבשותה בגוף, ה"ה בבחינת יש ממש לגבי ההשגה

שהי' לה קודם, דהנה שכל הוא מוכרח התואר, דשכל הוא מציאות, וכל מציאות הרי יש לו תואר ומוכרח בו, להיות כי התואר ההוא מגביל מציאותו במהותו העצמי ומבדילו בשלילותיו מן הדומה לו שאינו כמוהו, ובכללות הרי השכל שהוא כח המשכיל, הכוונה בזה כח המשכיל ואמשיג כמו שהוא לעצמו טרם התלבשותו באיזה מושכל ומושג להשכילו ולהבינו ולהשיגו, כ"א כח המשכיל והמשיג כמו שהוא במציאותו ומהותו העצמי, וכמו החכם, הרי קריאת שם חכם הוא על שם העתיד להיות, והיינו ע"ש היכולת והכח שיש לו להתחכם ולהשכיל בכל דבר חכמה ושכל שהוא מסוגל לה ובאופן שהוא מסוגל, אם כן הרי קריאת שם חכם הוא אינו על ידי גילוי המצאת איזה השכלה או ביאור איזה הבנה טובה בהווה, כי אם על שם ההשכלה וחכמה שעתידי לגלות, והגם שכבר התחכם והשכיל וגילה כמה חכמות והשכלות זהו רק גילוי דבר שהוא הוא החכם שגילה ההשכלות העמוקות, ואמיתת קריאת שם חכם הוא על כחו בחכמה והשכלה, והיינו מה שבכחו להתחכם ולהשכיל, וחכמה ושכל הנה לבד זאת שהיא כלולה מתחתון ועליון, שכל עליון ושכל תחתון, שהוא שכל עצמי ושכל מסתעף, הנה כללות ענין החכמה והשכל נחלק בג' סוגים כללי, שכל אלקי שכל אנושי שכל הטבעי, דכל אחד ואחד מג' אלה ה"ה מוגבלים כל אחד מהם בגדר מיוחד לו, אבל כללות כולם מוגדרים בההגדרה הכללית דשכל, וכל הגדרה מוכרחת בשתי קצוות מגבילות, שהן מעלה ומטה, עליון ותחתון, ובהגדרת כללות ענין המשכיל הנה שני קצוות המגבילות האלו הם, למעלה מן השכל ולמטה מן השכל, והיינו דכשם שלמטה מן השכל אינו שכל, הנה כמו כן למעלה מן השכל אינו שכל, רק שהגדרת המטה ומעלה מתרחבים בכל סוג שכל כעוצם מעלת סוג השכל ההוא וכפי מהות ענינו, והיינו דג' סוגי השכל אלקי אנושי וטבעי, כל אחד מהם עם היותו מוגבל בענינו ומוגדר במהותו, עם זה ה"ה מתרחב במרחב רב, ומ"מ הנה בכל המרחב הזה הנה הוא רק מה שמצטייר בחלקיו שבו, היינו בהעליון ותחתון שבו, אבל עם זה הרי אינו יוצא מהגדרתו העצמי לא למע' מסוג שכל זה ולא למטה ממנו, וכמו שכל הטבעי הגם שיש בו מרחב רב, שישנם בו חכמות עמוקות ונפלאות בסגולות טבעיות בתכונה רפואה וסגולת הצמחים עד קצהו התחתון בחכמות הבעלי חיים הטפשים והגסים, ומ"מ הנה כל זה הוא רק הצטיירות השכל הטבעי בעניניו, ועם זה אינו יוצא מהגדרתו העצמי לא למעלה ולא למטה, וכן הוא בשכל האנושי שהוא מוגבל בהגדרתו במהותו העצמי, והגם שהאדם הוא משכיל ומשיג נפלא, ומ"מ ה"ה ג"כ אינו אלא בחיר הנבראים לבד, והיינו דבהנבראים בעלי הגוף הוא הבחיר שבהם, ונאמר הן האדם הי' כאחד ממנו שהוא היחידי בנבראי מטה שהי' משכיל ומשיג נפלא במושכלות ומושגות הנפלאים ומכוסים, אבל עם זה הרי גם שכלו בשכל אנושי הוא מוגבל בהגדרתו שאינו בערך סוג השכל האלקי, וכמו הדומם שאינו ממהות השכל. ולכן הנה מקור וחום מתפעל הדומם ופועל בו שמתחמם או מתקרר, ומן שכל הרי הדומם אינו מתפעל ממנו, דטעם הדבר הוא לפי שקור וחום הוא מערכו ומהותו לכן הוא נתפס בזה ותופס אותו ומתפעל ממנו, אבל השכל אינו ממהותו ולכן אינו תופס בו. וכן הוא בשכל אנושי, שאינו ממהות סוג שכל אלקי, דכל השגותיו דשכל אנושי הוא בזמן ומקום

כפי הגדרת בעלי חומר, והשכל האלקי עם היות דגם בו יש הגדרת זמן ומקום אבל הוא כפי הגדרת הרוחני, והגם דהרוחני הרי יש בו ג"כ כל ההגדרות אבל הוא באופן רוחני, היינו כפי אופן מהותו.

קיצור. השגת הנשמה בהתלבשותה בגוף הוא יש לגבי השגתה קודם. יבאר זה בהקדים דכל שכל הוא מוכרח ההגבלה וההבדלה. הגדרת השכל בכלל הוא במעלה ומטה, עליון ותחתון, וכן בסוגי השכל אלקי אנושי טבעי.

יב) והנה ג' סוגי השכל, דאלקי אנושי וטבעי, עם היותם חלוקים במהותם העצמי, אבל עם זה הרי הנה כולם מוגבלים בהגדרה כללית כנ"ל, והגם שהם כל אחד מהם מוגדרים במהותו, הנה כל אחד מהם מתרחב ומצטייר במרחב רב, כפי מהותו העצמי בעניני עליון ותחתון שבו בערך מהותו, דאינו דומה העליון ותחתון שבשכל הטבעי, להעליון ותחתון שבשכל האנושי, ואינו דומה העליון ותחתון שבשכל האנושי, להעליון ותחתון שבשכל אלקי. אמנם מאחר דכולם משתווים בכללות ענין אחד שהם מוגדרים, היינו שאין בהם מי שהוא בלתי גבול בעצם מהותו, הנה זה גופא מכריח שיש איזה יחס ביניהם, והיחס הזה אין הפרש כלל אם הוא יחס חיובי או הוא יחס שלילי, דבמושכלות הרי השלילי הוא תואר מגביל כמו החיובי, ואדרבא כל מה שהשכל הוא מופלא ומכוסה, הגבלתו והבדלתו הוא ביחס שלילי יותר מכמו ביחס חיובי, דזהו כללות ההפרש בין שכל הטבעי לשכל האלקי, דהשכל הטבעי כל ענין הגבלתו שהוא תוארו הוא בחיוב, והשכל האלקי תוארו המגביל כללות ענינו הוא בשלילה, דהחיוב ושלילה הן הנה שתי קצוות מגבילות כללות ענין ההשכלה, וא"כ יובן דהיחס הזה מגביל את המציאות בחלקי פרטי מרחב השכל ההוא, דבכל סוג שכל הלא המרחב וההתפשטות שלו הוא מריבוי מיני שכלים עצמי' (איך שהם בעצם מציאותם טרם התלבשותם בהמושכלות כנ"ל), שמהם הוא שמצטייר העליון ותחתון שבסוג שכל ההוא, א"כ הרי היחס מסוג שכל אחר מגביל ומתאר מציאותן של העליון ותחתון שבו, וכמו עד"מ שכל אנושי הרי אינו לא טבעי ולא אלקי, דהאלקי הוא למעלה ממהותו, והטבעי למטה מערכו, ובמרחבו העצמי של השכל האנושי היינו בהעליון ותחתון שבו בעצמו ה"ה משיג ומכיר בהשכלה הטבעית ומבין ומשער בהשכלה אלקית, הנה ההשגה וההכרה בהשכל הטבעי, וההבנה וההשערה בשכל אלקי מגביל ומתאר את פרטי מהות העליון והתחתון שבשכל אנושי, ומבדיל אותו בכללותו בתוארו הכללי, שאינו לא טבעי ולא אלקי, כ"א שהוא אנושי, דזהו מהותו דשכל אנושי שהוא בחיר הנבראים, דבהשכלה טבעית מכירה ומשיגה, ובהשכלה אלקית הוא רק משער ומבין אותה, וכן הוא גם בשכל אלקי, דהיחס דשכל אנושי וטבעי מגביל העליון ותחתון שבו, דזהו מה שהשכל האנושי או הטבעי מקבלו הוא התחתון שבו, והנה הנשמה בירידתה למטה ובהתלבשותה בגוף הרי גם אז כל ענינה הוא בהשגת אלקות, ובבחינת התפעלות אור אלקי, מ"מ הרי השגה זאת יכולה להתקבל גם בשכל אנושי, וע"י שכל האנושי יכולה לבוא הארתה גם בשכל הטבעי, שגם הנפש הטבעית יבין את השכל האלקי והאור האלקי, דשכל אלקי דבוק באור אלקי, והאור האלקי מתלבש בתוכו, ומובן שהנה"ט אינו בערך כלל שיבין שכל אלקי

כמו שהוא בעצם מהותו, ואינו בערך שיקבל בחינת אור אלקי ממש כמו שהוא, וא"כ ההשגה האלקית שמתקבל גם בשכל הטבעי הרי בהכרח שאינו אלקות ממש, והוא בבחינת הגשמה ובבחינת יש ממש לגבי מהות מעלת מדריגת הכחות דשכל ומדות אהוי"ר שיש לה להגשמה קודם ירירתה להתלבש בגוף, דהנה הנפש האלקית בעצם מהותה העצמי הוא שהוא חלק אלקה ממעל, ומהות ענינו בהיותו למעלה שהוא בתכלית הביטול והדביקות, כביטול ודביקות החלק בהעצם שאינו נרגש כלל, ורק כשעלה ברצון הבורא ית' שיהי' נברא היה מצטייר בכחות מוגבלים לנברא, אמנם כל כחותיו הם רוחני, ובבחינת התפשטות מן עצמות ומהות הנברא הזה ברצון הבורא ית' כדוגמת זיו המתפשט מן העצם, וכל ענינם של המתפשטים האלו, היינו הכחות, הוא בראי"ש באלקות עד כי ההשגה והביטול אחד הוא, להיפך ממש מכמו שהוא בשכל אנושי, דבשכל אנושי הרי ההשגה הוא מציאות, וביטול הוא היפך המציאות, ובגשמה הרי ההשגה מביא את הביטול, והביטול מאמת את ההשגה, ובירידת הנשמה מתגשם עניני הנשמה, וההתגשמות הוא מה שהכחות מתגלמים בציורים המוגבל, ומתגדל ההשגה על הביטול. אמנם גם אז הרי ביטול הנה"א הוא נפלא ועצום ונק' עובדי הוי' בנשמתן, וטעם הדבר הוא לפי דאמתת כחות הנה"א, היינו גם זה מה שהנה"א בא בהצטיירות נברא גמור כעין בראי בעלי הגוף הוא מעין מהותו העצמי, וכנ"ל דכחות הנפש לגבי הנפש הם כערך אברי הגוף לגבי הגוף, שכמו כן הוא בהנה"א וכחותיה, הנה אמתית כחות הנה"א הוא כמו שהוא לעצמו ומשיג במדרי' העליונות שבאלקות, וכדאיאת בתו"א בד"ה בכ"ה בכסלו, דהשגת והתבוננות הנה"א מצ"ע הוא בענין הוי' אחד, שזה מוכן ומושג רק להנה"א, וההשגה האלקית מה שמתקבל בשכל הטבעי היה בבחינת הגשמה ויש ממש.

קיצור, יכריח דיש יחס בין סוגי השכל, ויבאר דהיחס מגביל את מציאותו בעליון ותחתון, השגת אלקות דהגשמה בהתלבשותה בגוף מתקבלת גם בשכל אנושי וטבעי, וזה מכריח שאינו אלקות ממש, משא"כ השגת נה"א מצ"ע.

יג) ודגה הכוונה העליונה בירידת הנשמה בגוף הוא שהנה"א יבוא בהתלבשות בשכל הטבעי, דבהתלבשות זו, הנה"א בא לידי השגות מורגשות כאלו, שלא הי' לה כזאת קודם, וכן התפעלות המדות שלה היה בבחינת התפעלות מורגשת בבחינת התגלות בלב. דהנה במדות אהוי"ר הרי יש בזה ב' מדריגות, הא' אהוי"ר המכוסים הב' אהוי"ר המגולים, והגם דשניהם הם בלב, דמקום משכן המדות הוא בלב, אבל הם חלוקים זה מזה בתכלית, דאהוי"ר המכוסים הוא שהמדות אינן נפרדים מן המוחין, והיינו כאשר ההשגה וההתבוננות היא בבחינת פנימי' המוחין, דהיינו בבחינת אור האלקי כמו שהוא מופשט מלבושי השגה, והיינו בבחינת העצם דהאור האלקי, וכנ"ל דשכל אלקי הוא דבוק באור אלקי והאור האלקי מתלבש בשכל אלקי, דאו הנה מאיר גילוי אור המוחין ומתפשטים בלב ג"כ, והמדות שבלב נמשכין ממילא אחר המוחין, ולהיות שעצם אור האלקי מאיר אצלו (דלפעמים מאיר רק שכל אלקי, והאור מתעלם בתוכו,

ברא"י באלקות : להעיר כהנה"ל מדיה ויחלום, תשי"ח (קונטרס נב) פ"ט ואילך. ד"ה והר סיני, תשי"ח (קונטרס נח).

אבל כאשר עצם אור האלקי מאיר אצלו, הנה על האור הזה אין שום הגבלה והעכבה, היינו שאינו מתעכב במיצר הגרון, ומאיר האור גם בלב, והמדות נמשכים ממילא אחר המוח, ומפני שהאור האלקי מאיר בגילוי ממש בהמדות לכן הן בבחינת התפעלות בלתי מורגשת ובבחינת ביטול ממש, והוא למעלה גם מהתפעלות השכל, והוא בפנימיות הלב מה שהלב נמשך ממילא אחר כוונת המוח, ובבחינת ביטול ממש, והאהוי"ר המגולים דהיינו בהתגלות הלב, הוא שהמדות הן נפרדים מההשגה שבמוחין, והיינו כאשר ההשגה היא בבחינת חיצוניות המוחין שהאור האלקי הוא נתפס בלבושי השגה, וכנ"ל דהאור האלקי מתלבש בשכל האלקי אבל מתעלם ונתפס בו, ועם היות שגם בזה יש ההרגש מהאור האלקי, אמנם זהו רק שנרגש אצלו בבחינת מקיף שמשיג אלקות, והיינו כנ"ל דשכל אלקי ה"ה מצטייר בהגדרה דשכל, והגדרת השכל הוא הבנת דבר מה ממש, בהבנה מסודרה, וא"כ כשמבין הענין האלקי שעוסק בהשכלתו, ה"ה השגת שכל מופלא ואלקות במוחש ממש, דמצד עריכות נעימות המושכלות דשכל אלקי הרי אינו מרגיש בהאור אלקי שמעולה ממנו. וכמו שאנו רואין במוחש דכאשר האדם רואה או שומע דבר ונפלא ונעלה, הנה מצד גודל ההתקשרות בעריבות נעימות הדבר ההוא אינו יכול לנתק עצמו, אפרייסען זיך, ממנו, גם אפילו לענין וחידוש נעלה ממנו, וכן הוא בשכל אלקי והאור האלקי שבו, דבאמת הנה בעת השגתו ה"י צ"ל נרגש אצלו שמשיג אלקות, וכל הענינים שמשיג הכל הוא באלקות, אבל מפני מעלת נעימות השכל אלקי הנה בלתי נרגש כ"כ האור האלקי, דזהו הסיבה מה שכמה מעובדי הוי' הגם שמתכווננים היטב באיזה ענין אלקי, ומ"מ אין להם חיות בזה, ואינם מתפעלים ע"ז, וסיבת הדבר הוא מפני שבעת ההתכווננות אינו נרגש הענין אלקי, והיינו שנרגש אצלו רק השכלי ולא האלקות, ומה שנרגש אצלו הוא רק זה מה שמתכוונן ומשיג השגה אלקית, ולהיות שההתעסקות שלו וטרדת שכלו הוא בההשגה האלקית לא בעצם אור האלקי, וכן התקשרות נפשו הוא בההשגה ומוזה הוא שמתפעל, לזאת הנה השגה כזאת אינה מאירה בגילוי בלב, רק שההתפעלות שכלי מה שמתפעל במוחו על הטוב דאלקות הנה זה נעשה מקור להתפעלות המדות, דהתפעלות זאת היא בחיצוני' הלב, ובבחינת מורגש ממש, וזהו האהוי"ר המגולים שבהתגלות הלב שבאה במורגש בחיצוניות הלב, וכך היא המדה בירידת הנשמה למטה שצ"ל ההתפעלות באופן כזה דוקא, לפי שההתפעלות הזאת נרגשת גם בהנה"ט, והיינו דלאחר שגם הוא יבין כל מה שאפשר לו להבין מההשגה האלקית, הרי גם הוא מתפעל מזה, וגם דאופן התפעלות זאת פועל יותר אח"כ בהנהגה דכל היום, להיות כל מעשיו לשם שמים דוקא, דהאבה ויראה בהתגלות הלב דוקא הן בבחינת גדיפין למעשה המצות, היינו שנותנין חיות בהמצוה, ולהיות סוד מרע ועשה טוב בבחינת אור וחיות פנימי, וכמ"ש בס"ש פט"ז, כי דחילו ורחימו שבהתגלות לבו הם המתלכשים במעשה המצות להחיותם לפתא לעילא, ונמצא דהעבודת צ"ל בבחינת אהוי"ר שבהתגלות הלב, אבל מ"מ הרי גוף ועצם ההתפעלות היא בבחינת יש ובבחינת מורגש, דבהנשמה מצ"ע אינו שייך התפעלות כזאת, ולא ההשגה באופן כזה, הרי שהכחות הרוחני' מתפעלים ומשתנים ע"י כחות הטבעיים, וטעם הדבר הוא מפני שהן בבחינת התלכשות והתאחדות ממש בהכחות הטבעיים ממילא ה"ה מתגשמים בערך הכחות הטבעיים להיות בבחינת חיי בשר.

וזהו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דתרין דרגין אינון יעקב וישראל בקדמיתא יעקב שהוא עבודת הבירורים, ולבתר ישראל לי ראש, שהוא ההמשכה פנימי, ובהמשכות דר"ה שהו"ע תקעו בחודש שופר וכו' כנ"ל דכללות ההמשכה הוא בב' בחינות, שפע גשמי ורוחני, אומר כי חק לישראל, שהשפע גשמי הוא לבחינת ישראל, ומשפט לאלקי יעקב שהוא השפע הרוחני, הטעם הוא לפי דישראל הוא ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה, והיינו שהתורה היא הכלי לברכה העליונה, שבה ועל ידה נמשך שפע ברכה. וזהו כי חק לישראל הוא בהשפעה גשמי לבחינת ישראל, בכדי דעל ידי עבודתם בתורה ומצות ימשיכו בחינת אלקי יעקב, והיינו שיעשו את הגשמי כלי לאלקות.

קיצור. הכוונה שיתלבש נה"א בנה"ט. אז בא להשגות והתפעלות מורגשות. אהוי"ר המכוסים אינם נפרדים מן המוחין, משא"כ אהוי"ר המגולים. ותלוי אם ההשגה בפנימי המוחין באור האלקי, או בחיצוני המוחין בשכל האלקי. יתרון אהוי"ר המגולים שגם נה"ט מתפעל, ופועלים בהנהגה בכל היום.

לקומי מנהגים

מכ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן מליובאוויטש

מנהגי חודש אלול, ר"ה, עשיית ויוהכ"פ שיש בהם חידוש.

ביום ראשון דר"ח אלול, מתחילין לומר לדוד הוי' אורי. במשך יום ראשון דר"ח אלול תוקעים להתלמד, ומתחילין לתקוע אחר התפלה ביום שני דר"ח. התקיעות דחודש אלול — תשרית תשית תר"ת. כשחל ר"ח בשבת מפטירים השמים כסאי. ואז מוסיפים בסוף הפטורת ש"פ תצא עני' סוערה וגו' עד גמירא. כשחל ר"ח באחד בשבת מפטירים עני' סוערה ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטורת מחר חדש. מיום שני דר"ח אלול עד יוהכ"פ אומרים בכל יום ויום במשך היום שלשה קאפ' תהלים, על הסדר: ביום א' אלול — קאפ' א, ב, ג. ב' אלול — ד, ה, ו' וכו', וביוהכ"פ — שלשים וששה קאפ': קודם כל נדרי — קטו עד כג. קודם השינה כעד עד קלב. אחר מוסף — קלג עד קמא. אחר נעילה — קמב עד קנ. סליחות הא' — מתחילין אחר ובסמוך לחצות לילה⁽¹⁾. בשאר הימים — באשמורת הבוקר.

סדר הסליחות-ראה לעיל ע' 430. הנוסח ב"א-ל מלך יושב⁽²⁾ — ומתנהג⁽³⁾ בחסידות. בסליחות אין אומרים וידוי (אשמנו בגדנו כו') רק פעם אחת⁽⁴⁾. בסליחות אין גופלים על פניהם⁽⁵⁾. שבת שלפני ראש השנה — כמו בכל שבת מברכים, אומרים, קודם התפלה, כל התהלים וקדיש יתום אחר זה. אם יש חיוב — יאצ"ט או אבל — אומרים ק"י אחר כל ספר⁽⁶⁾. התרת נדרים — בערב ר"ה ובעשרה. סדר התרת נדרים: שמעו גא רבותי כו', הכל יהיו מותרים לך כו', הרי אני מוסר מודעה כו', כולם יהיו מותרים לך כו', — אבל לא סדר נזיפה. ברכות הדלקת הנרות דר"ה: של יום הזכרון, שהחינו. קודם תפלת מעריב — אמירת תהלים.

-
- (1) כנראה מפני שאומרים במוצאי מנוחה. ואין אומרים סליחות וי"ג מדות קודם חצות לילה (מג"א סתקכ"ה סק"ה).
 - (2) ראה פעי"ח שער הסליחות פ"ח. ס"י האריו"ל, וכ"ה בוח"ג רכח, א. בתיקוני ז"ח ק"א, ג.
 - (3) ע"פ האריו"ל (פעי"ח שער הסליחות ספ"ח), ודלא כהמהג לומר ג"פ (הובא ברוקח ולבוש סתקפ"א. וראה אשל אברהם להרה"צ מבוטשאטש), וכ"כ ג"כ בדרכי חיים ושלום סתש"ג. — ומהו יש ללמוד, דכשאומרים סליחות בסדר התפלה — בתי"צ וכו' — מדלגין הידוי, כיון שכבר אמרוהו בסדר התפלה.
 - (4) ראה מג"א בשו"ע סקל"א סק"ט, בשו"ע רבנו הזקן שם.
 - (5) נראה לי שבמקרה שאומרים קדיש בין ספר לספר — יאמרו מקודם יהיה רצון שאחרי הספר (עכ"פ יאמרו — זה האומר קדיש), שענינו טיוס אמירת מזמורים שלכן אומר קדיש אח"כ. ואח"כ כשמתחיל ספר שלאחריו — הוא טעין דבר חדש. וע"ד ברה"מז כשמחלקין סעודה לשנים (ראה שו"ע רבינו סרצ"א סוסי"ג), — מובן, שכן הוא בכל שבת מברכים.

העובר לפני התיבה במעריב ומנחה ואפילו ברי"ה — אינו מתעטף בטלית.

אין לובשין הקיטעל רק ביוהכ"פ.
אין כופלין „לעילא“ בקדיש דעשי"ת, לכד בנעילה שכופלין.
לדוד מזמור גו' הארץ ומלואה — קודם קדיש תתקבל. וכן בליל יוהכ"פ.
אמירת לשנה טובה — בלשון יחיד דוקא „תכתב ותחתם“.
ר"ה שחל בשבת אומרים שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד ה' רועי, דא היא סעודתא — בלחישא.
אכילת התפוח (') בליל ראשון — בתחילת הסעודה, והפרי חדש בליל שני — קודם נט"י לסעודה.

אמירת יה"ר שעל התפוח — אחר הברכה וקודם האכילה.
אוכלים רימון וראש איל, אבל אין אומרים יה"ר כי אם על התפוח.
כ"ק מו"ח אדמו"ר ה' מצוה להתקוע ללמוד בימי ראש השנה בבוקר המאמר להבין ענין תקיעת שופר (אשר בסידור).
אמירת י"ג מדות הרחמים בהוצאת הס"ת גם כשחל ר"ה בשבת. וכן ביוהכ"פ.

מקריא התקיעות — מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור.
האומר הפסוקים קודם התקיעות, מנגן ג"כ לאחריהם שלשת הפסוקים אשרי העם, בשמך יגילון, כי תפארת, ואח"כ אומרים כל הקהל יחדיו אשרי יושבי ביתך.

לנפילת כורעים אין נוהגין כאותם המדקדקים לשטוח מטפחת וכה"ג על רצפת קרשים (ע"ד רצפת אבנים וכו') ראה שו"ע או"ח סו"ס קלא).
אחרי התפלה ואמירת תהלים — תוקעין ל' קולות.
בקידוש היום דר"ה: תקעו גו' כי חוק גו'. ואין אומרים אלה מועדי גו', גם לא אתקינו כו' (').

אחרי שגומרים סדר תשליך, מנערים שולי הטיק.
ביום שני אמירת לא"ל עורך דין — בתפלת מוסף.
מוצאי ר"ה שחל להיות בשבת, מתחילין מזמור לדוד ולא לכו נרננה. וכן בכל מוצאי יו"ט.

בעשי"ת אין אומרים סליחות, לכד בצום גדלי' (').
מנהג בית הרב להדליק לשבת תשובה „א תשובה ליכטי“, וליוהכ"פ „א לעבעדיגע ליכטי“ ונר נשמה (').

הפטורת ש"ש: שובה ישראל גו' יכשלו בם, מי א"ל כמוך גו' מימי קדם.

כפרות: אמירת „בני אדם — ולשלום“ שלש פעמים, ובכל פעם מסבב ג"פ. סך הכל מסבב ט' פעמים.

בערב יוהכ"פ מבקשים לעקא (מיני מזונות) וגם אוכלים ממנו.
למלקות בערב יוהכ"פ — ל"ט מלקות — המלקה והלוקה אומרים והוא רחום ג"פ.

(6) ראה בסי' פלח הרמון סי' וירא (סא, ז) טעם — ע"ס דא"ח — בשם הג"מ צדק — להמנהג לאכול ברי"ה בלילה האי תפוח מתוק בדבש.

(7) הטעם י"ל בפשיטות ממני שבדרוש הזה מבוארות כחנות התקיעות. — סובן מעצמו שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות תקיעת שופר כמבואר בפוסקים.

(8) כשחל בשבת אומרים מזמור לדוד, אתקינה ושמרו, אם תשיב, דא, זכור, על כן קודם תקעו — בלחישא: כן נראה מהג"ל בקידוש הלילה.

(9) סדר סליחות לצום גדלי' — ראה במחזור השלם ע' 432.

(10) ראה עדין בשיחה הגדופסת בסוף קונטרס צו.

נוהגין לאכול „קרעפכין“ בעריוהכ"פ¹¹).
לאחר סעודה המפסקת, ברכת הבנים, הבנות וכו'.
חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש הקיטעל לחופה, אין לובשו ביוהכ"פ.
ליל יוהכ"פ, מתחילים הוי' מלך תגל גוי' פסוק אור זרוע — פעם אחת
ובקול רם.

על דעת המקום כו' — ג"פ ובקול גמוך.
כשחל יוהכ"פ בשבת, מתחילים מזמור לדוד כמו בכל שבת ויום טוב.
אמירת תהלים — ראה לעיל ר"ח אלול.
קריאת שמע שעל המטה ביוהכ"פ — כמו בשבת ויו"ט.
נטילת ידיים שחרית — רק עד סוף קשרי אצבעותיו.
א"מ זכור רחמיך — בכל תפלות היום דיוהכ"פ, ולא רק במוסף.
אבלים בתוך שנת האבלות אין יוצאים מביהכ"נ בשעה שהקהל אומרים
„יזכור“, אבל אין הם אומרים „יזכור“ (וכן בכל פעם שאומרים יזכור, כמובן).
שיעור תהלים — אחר תפלת מוסף.
בין מוסף למנחה — מפסיקין. אם באפשרי לכל הפחות שלשה רבעי שעה.
מנחה. בהפטרה מסיימין בפסוקי מי א-ל כמוך גוי' מימי קדם. לדוד
ה' אורי.

נעילה. פתיחת הארון לאשרי, ונשאר פתוח עד אחרי כל התפלה. בקדיש
„לעילא ולעילא מכל ברכתא“.
אומרים היום יפנה, גם אם כבר העריב היום.
אין נשיאות כפים אפילו עוד היום גדול.
לפני תקבל דקדיש האחרון דנעילה — מגנים כל המתפללים „מאָרש“.
אח"כ התקיעה.

אומרים אין כאלקינו, עלינו.
תפלת מעריב והבדלה, בקיטעל וטלית, אבל בכובע (ולא ביארמולקע)
והטלית על הכתפיים *).
קודם הבדלה נוטלין את הידים ג"פ בסירוגין כמו נט"י שחרית, אבל
בלא ברכה.

אחר הבדלה, קידוש לבנה — בחגירת אבנט ובסידור.
אין מברכים שעשה לי כל צרכי, עד למחר.
במוצאי יוהכ"פ אומרים „גוט יום טוב“.
במוצאי יוהכ"פ מתעסקים או עכ"פ מדברים ע"ד עשיית הסוכה.

11) מצאתי בדי"ח טעם מנהג זה, וכנראה הוא לרבנו הזקן.
— נדפס בסי' מאה שערים בסופו (ליקוטים מד, ב. ונשמטה שם חיבת „חסדים“). —
וז"ל: ענין המנהג שאוכלין עיוכ"ם קרעפכין שענינם שמכסים הבשר בעיסה מקמת
חסים י"ל (מדרוש*) שתי הלחם ע"ג שתי הכבשים כי כבשים שרשן מדות כו' משאי"כ
לחם דעת וגם לחם תורה כו' וביוהכ"פ מאיר פנימי עומקא דליבא חסדים מכוסים ביסוד
אימא ** לכן הבשר מכוסה בלחם גם באכילה עיוהכ"פ. ועוד דשתי הלחם ע"ג שתי הכבשים
בשבועות מית וכמ"כ ביוהכ"פ לוחות אחרונות לכן בעריוהכ"ם אוכלים כה"ג וד"ל. עכ"ל.
והנה טעם זה שייך גם בפורים, ע"פ המבואר בכ"מ ענין דיום הכפורים הוא כ"פורים,
אבל, לכאורה, לא בהושענא רבא.

ועיי"כ בסי' גאולת ישראל, בסי' זרע קודש ובסי' טעמי המנהגים טעמים למנהג הנ"ל באו"א.
11*) מובן עפמשי"כ בשער הכחות ש"ו תפלת מנחה ד"א: אם ה"י רואה (האריו"ל)
שכבר שקעה החמה ה"י מוריד הטלית בין כחפיו משום דלילה לאו זמן ציצית הוא וכשהוא
בין כחפיו אין חשש אם הוא לילה. וראה ני"כ שו"ע או"ח סי"ח.

* ראה לקו"ת סי"ם אמור.

** ראה לקו"ת סי"ם במדבר. פי' מסעי ד"ה לבאר ענין המסעות פ"ב. ובכ"מ.

מחרת יוהכ"פ נקרא בשם השם¹².)

(12) ידוע אשר מחרת יוהכ"פ נקרא בשם „ג'טס נאָמען“. — בניכעל כתבים מצאתי ביאור ע"ז בשם הבעש"ט — נדפס ג"כ בס' גנוי נסתרות (ירוש"ו, תרפ"ד) ח"א ס"ק קט. וז"ל: מהבעש"ט: מה שקורין למחרת יוהכ"פ גאָטש נאָמען. הנה שם הו"י ושם קוב"ה אינו אלא מה ששייך לעולם אפי' לעולם הנאצלים, אך לעצמותו אינו שייך לקרותו בשום שם שבעולם¹³, והנה אם פוגם הוא בשם הו"י דוקא וכידוע¹⁴. ובימי סליחת העון יש עליות לפני הו"י¹⁵, וזה למחרת יוהכ"פ אין לו שום שם פרטי לא הו"י ולא אדני רק גאָטש נאָמען, וד"ל¹⁶.

(1) ראה בזה בארוכה בזהר ח"ב מב, ב. ח"ג רנז, ב.

(2) ראה אגרת התשובה ספ"ו. ובכ"מ.

(3) ראה לקו"ת עטרת ראש וסידור בדרושי ס"פ אחרי ודרושי יוהכ"פ.

(4) בס' אשל אברהם — להרה"צ וכ"ו מבוטשאטש — או"ח סתרכ"ה, הובא ביאור על השם ג'טס נאָמען באו"א וג"כ בשם הבעש"ט. ויש לתחך, ואכ"מ.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס ע.

קונטרס מאמרים

(א) שבת תשובה ה'תש"י
(ב) מוצאי יוהב"פ ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לכריאה

בית

בוה הננו מו"ל המאמרים לשבת תשובה ומוצאי יוהכ"פ הבע"ל — והם
באים בהמשך למאמרי ר"ה.

כמו בקונטרסים הקודמים, ציינתי גם כאן איזה מראי מקומות והערות
בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן

יום ה' ו' תשרי, ה'תש"י, ברוקלין, נ. י.

מפתח:

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א :

- 31 אמר רבא כל המעביר על מדותיו
41 אתה הבדלת אנוש מראש

בס"ד, ש"ת ה'תש"י.

אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנא' נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע, רב הונא ברי' דר"י חלש על רב פפא לשיולי בי' חזיי' דחליש לי' עלמא (שהי' ר"ל מסוכן ומיואש מן החיים) אמר להו צביתו לי' זוודתא (הכינו לו צדה לדרך, מה היא צידת המתים תכריכין, רש"י) לסוף איתפח (נתרפא, רש"י) הוה מיכסף ר"פ למחזיין, אמר לי' (לרב הונא) מאי חזית (בעת החולי ר"ל) אמר להו אין הכי הוה (שנקנסה עליו מיתה ר"ל, אלא) דאמר להו הקב"ה, הואיל ולא מוקים במילי' (אינו מעמיד על מדותיו, רש"י) לא תקומו בהדי' (לא תדקדקו אחריו, רש"י) שנא' נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון לעובר על פשע, לשארית נחלתו אמר רבי אהא בר חנינא אלי' וקוץ בה לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו למי שמשים עצמו כשיריים (ר"ה די"ז). והנה המעביר על מדותיו הוא על ידי עבודת הלב דמקום משכן המדות הם בלב, ולהיות מעביר על מדותיו הוא ע"י עבודת הלב ולכאן' הרי עבודת המוח היא למעלה במעלה ומדריגה מעבודת הלב, ואומרו כל המעביר על מדותיו משמע דמדייק עבודת הטבת ותיקון המדות דוקא, דהנה בעבודת המוח הוא ג"כ שפועל במדות שבלב, אלא שזה בא בדרך ממילא, מגילוי אור המוחין בלב, ועבודת הלב הוא הכוונה, דכל עבודתו הוא בתיקון וזיכוך המדות דוקא, ועי"ז הוא שמעבירין לו על כל פשעיו, ולא זו בלבד אלא שזוכה לחיים, ורק בתנאי למי שמשים עצמו כשיריים, דמשמע דמה שמשים עצמו כשיריים הוא המשך העבודה, והיינו שאינו שיריים ממש אלא שמשים עצמו כשיריים, והגם שרק משים עצמו כשיריים הוא המשך העבודה האמיתית דמעביר על מדותיו שהוא עבודת הלב.

ול'הבין זה ילהק"ת מה שנת"ל דבכל הנבראים יש בהם ב' ענינים, הא' גוף הנבראי' שהוא חומר, והב' אור שפע האלקי השופע בו שהוא צורת הנבראי', ודבר זה הוא בשוה הן בהנבראי' התחתונים והן בהנבראי' העליונים, וחומר הנבראי' נקרא בשם חשך לגבי אור נפשם ונשמתם, אמנם בהתלבשות האור בהנברא נעשה כערכו ומהותו של הנברא, ויבאר בהנפש ובכחותיו באופן שהם טרם התלבשותם, שהם מופשטים מהחוש דגשם לגמרי, ובהתלבשותם נעשי' כערך כחות הטבעים, ויבאר דשכל הוא מציאות, וכל מציאות מוכרח ההגבלה עליון ותחתון, ובכללותו נחלק לג' סוגי' שכל אלקי אנושי וטבעי, דכל אחד מתרחב במרחב רב, אמנם זהו ההצטיירות דפרטי חלקיו במציאותן העצמי ועם זה אינו יוצא מהגבלתו והגדרתו, אבל כולם מוגדרים בהגדרה כללית שזה מורה בהיחס שביניהם, וביחס זה אין הפרש אם הוא יחס חיובי או שלילי, דהיחס

הזה לבד שמתאר מציאותן של חלקי העצמיים במעלה ומטה שבו בעצמו ובכללות תוארו וענינו המוגבל הוא גם מגביל חלקי המציאות של מי שהוא מתיחס אליו. ובוה יבאר כי מה שהשכל הטבעי משיג השגה אלקית הוא רק המדרי' היותר אחרונה והמטה שבשכל אלקי, ויבאר כי הכוונה העליונה בירידת הנשמה הוא זה שהנה"א יתלבש בהנה"ט דעי' התלבשות בא לידי השגות והתפעלות מורגשות כי במדות יש אהוי"ר מכוסים ומגולים, וההפרש שביניהם. אמנם הכוונה העליונה בשביל העבודה בכירור וזיכוך, הוא ע"י אהוי"ר המגולים שהם בהתגלות הלב שבוה ב' ענינים הא' דגם הנה"ט יכול לקבלו ואפשר לו לבוא באהבה לד', והב' שנוגע בעבודה בפועל בכל היום שיהיו עשיותיו לשי"ש, כמ"ש רבינו בסש"ב כי דו"ר שבהתגלות לבו הם המתלבשים במעמ"מ להחיותם לפרחא לעילא, הרי דכחות הרוחניים בהתלבשותם בכחות הטבעיים מתגשמים כערך הכחות הטבעיים להיות בבחי' חיי בשר.

יד) והנה כשם שהוא באור וחיות הנפש שמתלבש באברי הגוף, הנה הגם שהוא רוחני ה"ה מתגשם להיות בערך הכחות הטבעי', הנה כמו"כ הוא בבחי' אור וחיות אלקי שבנבראים דהגם שזהו בחי' הצורה והאור שבנבראים מ"מ הנה להיות שבא בהתלבשות ממש בהם ה"ז בא בבחי' הגשמה לפ"ע הנבראים, דכן הוא גם בנבראים העליונים וכמו אופנים וחיות שהם ג"כ כלולי' מחומר וצורה, הנה החיות המתלבש בתוכם להחיותם מאין ליש הרי נת"ל שהוא באין ערוך לגבי כמו שהוא טרם שמתלבש בתוכם אשר מזה הוא התפעלות המלאכים והרצוא שלהם בהתפעלות ורעש גדול, וכנ"ל דכל התפעלות היא באה בסיבת איזה התעוררות המביאה וגורמת ההתפעלות, דלכן הנה לפי אופן הסיבה כן יהי' גודל ההתפעלות, וכן הוא בהתפעלות המלאכים והרצוא שלהם, דלבד זאת שמשגיגים איך שהתהוותם הוא מאין ליש שזהו רק ע"י הארה לבד והיינו שזהו בחי' מל' דאצי' שנקרא זיו והארה וכמא' מלך שמו נקרא עליהם שהוא בחי' שם לבד, וכמו למטה הרי הנהגת המלוכה הוא בפקודת המלך וציווי שהוא בעצמו סגור בהיכלו ורק שמו מתפשט בהמדינה, כמו"כ הדוגמא מזה למעלה שספי' המל' הוא בחי' שם בלבד, אבל מהו"ע ית' הוא קדוש ומובדל לגמרי, הנה מזה ה"ה מתפעלים במאד, הנה לבד זאת הנה כאו"א מהם רואה ומשיגי את החיות שלו המהווה ומחי' אותו מאין ליש, ואיך דבחי' חיות זה כלול ונמצא במקורו בבחי' מל' דאצי' ואופן התכללותו של החיות במקורו הוא ע"ד כמו שנמצא האור והזיו של השמש במאור השמש אשר שם הוא באופן געלה הרבה יותר, והיינו שהוא בבחי' ביטול בתכלית שם, כמ"ש בסש"ב אשר כמו"כ הנה חיות כל הנבראים נמצא וכלול בבחינת מלכות דאצי', וכדאי' בעז"ח שיש כל מיני דצי"ח באצי' והיינו כמו שהמל' נקראת בכמה שמות כמו בשם סלע אבן ובשם שושנה וכו' שזהו חיות הנבראי' הנמצא וכלול בבחי' מל' דאצי', והיינו שאותו הזיו והחיות הנמשך ממנו ית' להחיות האבן דבי"ע הנה הוא מלוכש בג' אותו

אב"ן. וזהו בחינת אבן דאצילות דהיינו החיות של האבן, וכן ער"ז בשארי השמות שהמלי' נק' בהם, וזהו שהאור והכח והחיות של כל נברא ונברא נמצא וכלול במקורו והוא שם במדרי' נעלית ומשובחת באין ערוך, והגם דוהו אור חיותו של נברא זה היינו כל נברא ויצור בפרט, ובהכרח לומר דכשם שהנבראי' חלוקים בחומר גופם כן הם מתחלקים בהאור ושפע האלקי הנמשך להם להחיותם דוהו צורת הנבראי', ובחומר הנבראי' הרי אנו רואי' דאינו דומה גוף חומרנו של הסלע ואבן לגוף חומרנו של השושנה, דעם היות דשניהם הם גשמים וחומרים ומ"מ הרי בחומריות גופא הרי יש בזה חילוקי דרגות וכמו בגוף האדם הרי חומר המוח עם היות שהוא כלי אל אור השכל והוא כלי מקבל פנימי, והיינו דבריבוי שקידה במושכלות מתגדל המוח דהגדלה זו נעשית עי"ז שהשכל עצמו נעשה מוח אשר משר"ז הנה מומן לזמן הוא נעשה כלי יותר אל עמקי המושכלות דבשכל הרי העיקר הוא ההבנה והעומק, מ"מ ה"ה חומר גשמי, ועם היותו חומר גשמי ממש שהוא נתפס בכל ההגבלות וההגדרות דגשם ונפעל מכל המקרים דגשם וחומר מתפעל מהם, ומ"מ הרי אינו דומה לגשם וחומר בשר העקב ואפילו לחומר בשר בכלל והיינו דעם היות שהוא ג"כ חומר אבל הוא חומר אחר לגמרי, הרי אנו רואים במוחש דהחומרים אף שכולם מוגבלים בענינם ומוגדרים במהותם ומ"מ הרי יש בהם ריחוק הערך זה מן זה כאלו היו סוגים נבדלים זה מזה, והנה באור וחיות הנפש שמתלבש להחיות הרי אופן המשכת החיות הוא לכל נברא שהוא לכל חומר לפי ערכו ומהותו, וכנ"ל דכשם שבהגוף יש בו אברים כן הוא גם בנפש שיש בו אברים, ונת' דכשם שאברי הגוף בכל נברא הם מעצמות ומהות גופו שהוא חומרי ולא רוחני, הנה כמו"כ אברי הנפש בכל נברא הם מעצמות ומהות נפשו, א"כ הרי בהכרח לומר דהאור והכח והחיות של כל נברא ונברא הנה גם בהיותו כלול ונמצא במקורו ה"ה חלוקים בענינם לפי עצם מעלתם ומדריגתם, וא"כ מהו מעלתו של החיות בהיותו כלול במקורו, הנה האמת הוא כן שגם שם הם חלוקים זמ"ז, אמנם הנה לבד זאת דעמידתם שם הוא במדריגה נעלית ומשובחת באין ערוך, והיינו שהם במדריגה אחרת לגמרי, וכנ"ל בענין שכל אנושי ושכל אלקי הרי גם השכל אלקי הוא מוגבל בענינו ומוגדר בזמן ומקום, ורק שהזמן ומקום דשכל אלקי הוא זמן ומקום רוחני, שזה הוא ענין אחר לגמריי' מזמן ומקום שלנו, הנה כמו"כ הוא בזה דהאור והכח והחיות של כל נברא הנמצא כלול במקורו באופן מעולה ומשובח שהוא באופן אחר לגמרי, הנה לבד זאת הרי זה מה דכללות כולם משתווים בההגדרה כללית דבחינת ביטול בתכלית, כמו שהוא ביטול האור בהיותו כלול במקורו בהמאור, וכידוע דהא בהא תליא דלפי מעלת האור בעצם כן הוא מעלת ביטולו, א"כ הרי הביטול

בג' אותיות אב"ן : ראה שער היחוד והאמונה ספ"ו. ת"א פ' משפטים ביאור לר"ה ותחת רגליו.

שהאור והכח והחיות : עמ"ש בדרוש אוא"ס בכתך הגדול איך שכל נברא יש בו ג' מיני חיות והן בחי' אור וחיות וכח והיינו מבחי' האו"מ והאו"פ והכלים (ד"ה וראיתי אני, חה"ש תרע"ד).

ענין אחר לגמרי : ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ב ה"ו. לקו"ת פ' בחוקותי ד"ה בשבתי לכם. סהמ"צ להצ"צ סוף מצות האמנת אלקות. ובכ"מ.

הלזה שאינו עולה בשם אור וזיו כלל ה"ז מורה על גודל מעלת האור, כמרכיב הנה בהאור והחיות כמו שהוא כלול במקורו הוא במעלה משובחת יותר.

קיצור. חיות האלקי שבנבראים בא בהגשמתו. יכריח דגם בהיותו כלול במקורו חלוק זמ"ז לפי מהות הנבראים, יפרש א) שהוא שם באופן משובח באין ערוך, ב) דכולם משתווים בהביטול בתכלית, המורה על מעלתם.

טו) והנה כאשר המלאכים משיגים זאת איך הריבוי רכבות נבראים הנה כולם בצביונם ישנם בהתכללות בכחי' מל' דאצי', ובאופן משובח ונעלה באין ערוך הנה מזה הן מתפעלים מאד בכחי' יציאה מהגבלתן, וטעם הדבר הוא לפי דכל אור וחיות כמו שהוא במקורו הוא במדרי' נעלית בתכלית הרוחניות, והיינו דהגם שהוא אור וחיות המוגבל להחיות, וכל אור וחיות המוגבל להחיות ה"ה כבר מצטייר באיזה ציור מוגבל להחיות מ"מ בהיותו עוד במקורו ה"ה במדרי' נעלה ומשובח באין ערוך מכמו שהחיות בא אחרי כן בחיותו המוגבל להחיות בפועל, ולקרב אל ההבנה איך הוא זה אשר דבר מוגבל בציור פרטי, מ"מ הנה בהיותו כלול במקורו הוא באופן מעולה ומשובח באין ערוך כלל לכמו שהוא בא בפועל, והיינו דהגם שבהיותו כלול במקורו ה"ה באותו הציור ממש כמו שבא בפועל ומ"מ ה"ה באופן מעולה ומשובח באין ערוך. הנה יובן דוגמתו בלבושי הנפש דמחשבה ודיבור. דהנה מחשבה ודיבור שניהם לבושי הנפש, דמחשבה היא ג"כ רק לבוש אל הנפש, והדיבור הוא ג"כ לבוש אל הנפש, רק דכל אחד מהם מוגדר בהגדרה מיוחדת, דגדר המחשבה שהוא רק לעצמו, וגדר הדיבור הוא, שהוא גילוי אל הזולת, דהגדרה זו היא גם בדיבור שבמחשבה, ובמחשבה שבדיבור. דהנה במחשבה יש מחשבה שבמחשבה, דיבור שבמחשבה, ומעשה שבמחשבה. וכן בדיבור יש מחשבה שבדיבור, דיבור שבדיבור, ומעשה שבדיבור. דמחשבה שבמחשבה הוא מחשבת השכל, והאותיות בלתי ניכרים, אמנם אין זה שאין שם אותיות, דהרי מחשבה הנה כל ענינה הוא אותיות, אלא שמפני עוצם הבהקת האור, הרי האותיות בלתי ניכרים ובלתי נרגשים כלל. ומהמחשבה שבמחשבה בא בדיבור שבמחשבה, שהוא התגלות האותיות. ועם היות דאותיות אלו הרי אינם כמו האותיות דמחשבה שבמחשבה, אבל מ"מ הרי גם אותיות אלו בדיבור שבמחשבה ה"ה נשמעים אל השכל, והיינו שאין זה ליקוטי אותיות מבחוץ, אלא שהם נלקטים ע"י השכל עצמו. ויובן זה מענין הציור, דהכותב איזה ציור, הרי כתיבת הציור הגם שבא בציורי קווים בדוגמת אותיות הכתב, ומ"מ הרי אין זה בדומה כלל, דבאותיות הכתב הגם שהם כלים אל השכל, אבל הם עצמם אינם באים מן השכל עצמו, והם אינם אלא מה שהם מכילים בעצמם אור שכל זה, והיינו שהם כלים אל השכל, משא"כ בכתיבת הציור, הרי השרטוטים באים מן המושכל והנושא שבהציור, דזהו ההפרש בין פועל לאומן, דשניהם יודעים את נושא הציור, רק שהפועל הוא מה שעושה שרטוטים וקווים כאלו שהם מכילים בעצמם הנושא והמושכל של הציור ההוא, משא"כ האומן הנה הגם

במחשבה יש : ראה אנה"ק סו"ס יט. לקו"ת תוריע ד"ה קאמפלגי במתיבתא פ"ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"א ואילך. ועוד.

דגם הוא עושה שרטוטים וקווים, אבל השרטוטים והקווים באים כמו בדרך ממילא מהמושכל בנושא הציור ההוא, דלהיותו מסור ונתון ודבוק בהשכלת נושא הציור. דבכל ציור הרי יש בו נושא הציור, היינו כל חיותו ומחזה תנועותיו של הציור ההוא, די לעבדיקייט און די אינערליכע תנועות 'פון דעם ציור, והמצייר האומן כשהוא כותב את הציור ה"ה כולו מסור ונתון ודבוק בהחיות פנימי שבהשכלת נושא הציור ההוא, ומתוך דביקותו הנה השרטוטים והקווים בכללם ואופניהם בפרטיות בא כמו בדרך ממילא, דזהו ענין האימון מה שהוא צומן יד, שהאימון שבידיו מוציא, טראגט ארויס מן הכח אל הפועל, כמו בדרך ממילא אותו החיות פנימי, והשכלת הנושא שבהציור ההוא, כפי שהוא בעומק פנימיות הרגשתו כפי כשרון כחו שבציור, א"כ הרי אין זה מה שהמצייר עושה שרטוטים וכותב קווי הציור, אלא שזהו מה שהציור עצמו מצטייר ע"ג הניר בכל חיותו ובכל חזיונו, כאלו הוא נצב חי ממש, והוא בא ע"י אימון ידיו של האומן וחכם גדול בחכמת הציור, דזהו מעלתו לגבי הפועל, דהפועל הגם דגם הוא כותב ציור, וגם בהציור שהוא מצייר יש בו כללות הנושא של השכלת הציור ההוא, אבל זהו רק בדוגמת אותיות הכתב שמכילים בעצמם האור שכל שמתלבש בהאותיות ההם, דבאותיות השכל הגם דכל השכל ההוא בכל עומקו נמצא בהאותיות אבל הוא בהעלם, דזה מה שאותיות מחכימות, הוא דוקא לאחר הבנת הענין מדקדק בהאותיות והן מחכימות אותו, אבל גוף ועצם האותיות הרי אין בהם החיות של המושכל ההוא. וכן הוא גם בהשרטוטים וקווי הציור של הפועל, שהם מורים על נושא הציור בלבד, משא"כ בהשרטוטים וקווי הציור דאומן יד וחכם בחכמת הציור, שהשרטוטים וקווי הציור באים כמו בדרך ממילא מהציור עצמו, דאז נראה ונגלה בהם החיות פנימי בכל עומק השכלת נושא הציור ההוא. וכמו כן יוכן בדיבור שבמחשבה שהאותיות נשמעים אל השכל, ואין זה מה שהוא מלקט אותיות שיהיו כלים אל השכל ההוא, והיינו דהשכל עצמו מצטייר באותיות אלו, וההפרש בין אותיות אלו בדיבור שבמחשבה, להאותיות דמחשבה שבמחשבה, הוא בב' ענינים, הא' דבמחשבה שבמחשבה הגם שישנם אותיות, אבל הם בלתי נרגשים כלל, דכל ההרגש הוא אור, אַלץ וואָס עס הערט זיך איז אַלץ שכל, אַלץ אור, און דער אור ווי ער איז לעצמו. ובדיבור שבמחשבה הוא התחלת הרגשת הכלי אל אור, והב' דבמחשבה הוא באופנים שונים, ובדיבור שבמחשבה הוא בא מפורט בענין אחד. והרהור הוא מעשה שבמחשבה, דבהרהור הרי האותיות באים בהגבלה כללית, דכ"ז הוא בהציור קומה דמחשבה, דבכללותו הוא מוגדר בהגדרתו המיוחדת שהוא לעצמו.

קיצור. יבאר דהאותיות דמחשבה שבמח' אין נרגשים, והם באופנים שונים, דדיבור שבמח' נרגשים ובאופן אחד אבל באים במילא מהשכל וכדוגמת האומן, דמעשה שבמח' הם בהגבלה כללית.

סז) וְהִנֵּה לְבוֹשׁ הַדִּיבּוּר יֵשׁ בּוֹ גִּכְ ג' עֲנִינִים, מַחֲשֵׁבָה שְׂבִדִּיבּוּר, וְדִיבּוּר וּמַעֲשֵׂה שְׂבִדִּיבּוּר, וְלֵהִיּוֹת שְׂהַדִּיבּוּר הַגְּדֵרְתוֹ הַכִּלְלִית שֶׁהוּא בְּשִׁבִיל הַזּוּלָּת, לְזֹאת הֵנָּה הַמַּחֲשֵׁבָה שְׂבִדִּיבּוּר הוּא בְּהַתְּחַלְקוֹת, וְהוּא בְּב' עֲנִינִים, הַא' הוּא מֵה

שאמרה ד"פ בינו לבין עצמו. דאמירה זו ענינה המדידה וההגבלה שיהי' לפי ערך מהותו של המקבל, והבי' הוא המחשבה בעת הדיבור, שהוא הסתכלות פנימי בהענין איך הוא מתקבל אצל המקבל, ובא בדיבור מפורש בדברים ברורים ובשפה ברורה, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, בהלכה ברורה, ולא בדברים דמשתמעי לתרי אפי, ובא במעשה שבדיבור בגילוי אל הזולת בשכל מוגבל ומפורט, דהאותיות האלו הן הנה האותיות שבמחשבת השכל, ובכל המשך השתלשלותם הרי לא התחדש בהם דבר כלל, כי גם בהיותם במחשבה שבמחשבה מכוסים בעוצם הבהקת אור השכל, היו אותיות אלו ממש, דג' חכמים אומרים שכל וסברא א', וכל אחד אומרה באותיותיו, כפי גילוי אור שכלו בהלבוש דמחשבה שבמחשבה, וכמו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש אומרים כולם סברא אחת, כל אחד באותיותיו דוקא, וזהו חלקי הוי' אמרה נפשי, ולכן בדקדוק לשונם מוציאים סברות להלכה. א"כ הרי אותיות אלו כשבאים בדיבור שבדיבור הרי אין בהם התחדשות כלל, כי גם בהיותם במחשבה שבמחשבה היו כבר מצויירים ומוגבלים, ומ"מ הרי אין ערוך אותיות כמו שהם במחשבה שבמחשבה לכמו שהם במעשה שבדיבור. דכמו כן יובן בדרך דוגמא בהאור והחיות המוגבל להחיות, דבהיותו כלול במקורה, ה"ה במדר"י נעלה ומשובח בתכלית הרוחני, וכאשר המלאכים משיגים זאת בכלל, ובפרט בהרגש חיותן לכן הנה ההתפעלות שנעשה מהשגה זו היא אופן התפעלות יציאה מגדר הגבלה, והיינו דלפי שהחיות כמו שהוא במקורו הוא באין ערוך בדרך מובדל לגמרי, לזאת הנה גם ההתפעלות הנעשה מזה הוא באופן יציאה מגדר ההגבלה. אמנם הנה אור וחיות זה כמו שמתלבש בהנברא ה"ה בא בהגשמה לפי ערך מהות הנברא, דהנה כללות האור שנמשך אל הנבראים להוותם ולהחיותם הוא בבחינת כח הפועל בנפעל, וכח הפועל בנפעל בדרך כלל הוא באין ערוך לגבי מקורו, לפי שכח ופועל הרי אין הכוונה שהנפעל הוא גשמי לגבי כח הפועל, כ"א גם כח הפועל בהנפעל הוא כמו גשמי לגבי רוחני, והיינו שהוא באין ערוך לגבי מקורו, דבכחות הנפש אנו רואין דענין הכח הוא ענינו לפעול פעולת דבר מה בהתחדשות דוקא, ובא בכמה אופנים שונים בכל כח לפי מהותו וענינו, כמו כח השכל, כח הראי', כח הדיבור וכח המעשה, שהם כולם כחות פועלים, ופעולותיהם שונות לפי מהותם, והגם שאינו דומה כח השכל להכחות דראי' ומעשה, דכח השכל הגם שהוא בא בהשגת דבר מה שחוץ לעצמו שה"ה משכיל ומשיג בדבר שחוץ ממנו, מ"מ הרי הכל הוא בעצמו, משא"כ בראי' הגם שהוא ג"כ בדבר שחוץ ממנו אבל אופן פעולתו הוא לקרב את הדברים שחוץ ממנו לעצמו, וכח הדיבור הנה פעולתו הוא לגלות במה שחוץ ממנו היינו לזולתו, אמנם עכ"פ אינו נפרד מהאדם עצמו, אבל כח המעשה הרי פעולתו הוא אך ורק

שאמרה . . עצמו : ע"פ שמות רבה רפ"מ, וראה לקו"ת ר"ס האוניו.

בהלכה ברורה : הכוונה למרז"ל שבת קמה, ב.

הרי"ף הרמב"ם והרא"ש : להעיר ע"ד כמה מדויק גם ענין שבדרך אגב הבא בראי' : בכ"מ מובאים לזוגמא ראשונים אחרים, וכמו בלקו"ת ראה רד"ה ושמתי כדכד (הראשון) מביא את תוס' ראי"ש והר"ן. — והחילוק מובן, דבלקו"ת מדבר בשכל ובסברתו ולכן מביא ראשי הפרשנים, ומתחיל בתוס' שיש בו ריבוי אותיות, משא"כ פרש"י, ועליו מונה הרא"ש והר"ן המביאים לעתים תכופות ביותר סברות התוס' גוסא. אבל כאן מדבר בשכל ובהחלטה, הלכה ברורה, ולכן מובאים הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שהם, עמודי ההוראה אשר הבית בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם" (הקדמת הבית יוסף).

בדבר שחץ ממנו ונתעצם בו, שהארת כח הפועל נמצא תמיד בהנפעל, אשר באמת כן הוא בהחיות אלקי שהוא בבחינת כח הפועל בנפעל, שהאין האלקי הוא עומד תמיד בהיש להוותו ולקיימו. וכתוב לעולם הוי' דברך נצב בשמים, דהדבר הוי' יהי רקיע עומד תמיד בשמים להוותו ולהחיותו, ואם ח"ו יופסק כרגע, יבטל הכל והי' כלא הי'. דוהו ההפרש בין כח הפועל של הנברא לאמיתת ענין כח ופועל, דוה מה שהכח נמצא תמיד בהפעולה אשר פעל, הרי אין זה לצורך קיום הנפעל, אלא שכן הוא ענינו של כח הפועל דגם לאחר שפעל את פעולתו וסילק את כחו, הרי גם אז הנה רישומו ניכר: כל משך קיומו של הנפעל ההוא, והוא מצד התקשרות הפועל בפעולתו, אבל בפועל של מעלה ית' הרי הכח מהווה את הפועל ומקיימו, ורק זה לבד הוא כל קיומו של הנפעל, ומבלעדו הרי יבטל מציאותו לגמרי והי' כלא הי'. א"כ יובן דבכח ופועל הרי לא זה בלבד שהגשמי הנפעל נקרא בשם פעולה, אלא דגם כח הפועל, עם היות שהוא רוחני ה"ה ג"כ נק' בשם פעולה, והוא באין ערוך לגבי מקורו. וכנודע* דבחינת מלכות דאצילות שמתלבשת בבריאה להיות בבחינת מקור וחיות לנבראים דבריאה, זהו ע"י בקיעת הפרסא שבין אצילות לבריאה, שוהו בחינת אור של תולדה בלבד, שבאין ערוך לגבי האור שלפני הפרסא, ולזאת הנה בהתלבשות האור בנבראים ה"ה נעשה לפי ערך מהות הנבראים.

קיצור. יבאר מחזור"מ שבדיבור, האותיות דמעשה שבדיבור ה"ה האותיות דמח' שבמח', ומ"מ הם באין ערוך, ועד"ו הוא ג"כ חיות הנברא בהתלבשותו, וכשהוא כלול במקורו. כח הפועל בנפעל הוא באין ערוך לגבי מקורו.

(ז) **והגה** בחינת האור הזה שמתלבש בנבראים, וכמו"כ כללות האור השייך אל הנבראים, עם היות שהוא בבחינת אור וחיות אל הנבראים, ומהות וחומר הנברא נק' חושך לגבי' כנ"ל, הנה מ"מ גם האור הזה נק' חושך, וטעם הדבר הוא דמאחר שהוא בא להאיר את החושך לזאת הנה גם הוא בהתלבשות בהם, וגם כללות האור הזה ה"ה בבחינת חושך, אמנם להיותו אור נקרא בשם אש, וכמ"ש כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, שנמשל לאש, אבל להיותו אור המתלבש להחיות, נק' אש שחורה. וכידוע שיש שני מיני אור, שהם ב' סוגי אש, והם אש שחורה ואש לבנה, דאור כמו שהוא למעלה מגדר אור המאיר לנבראים נק' אש לבנה, והאור המאיר אל הנבראים הגם שהוא בחינת אור ואש נק' אש שחורה. וכמו בפתילה* הנה האור הסמוך להפתילה נקרא נהורא אוכמא, וטעם הדבר להיותו סמוך אל הפתילה, והגם שהוא שורף ומכלה את הפתילה, אבל להיותו סמוך אל הפתילה, והפתילה היא חושך, הנה הגם שהוא שורף ומכלה אותו, נק' גם האש נהורא אוכמא, ועליו שורה נהורא חיוורתא, הוא אור הבהיר. וכמו כן הוא בהאור וחיות אלקי שבנבראים, הנה מאחר שבא להתלבש בהם ה"ה ג"כ נקרא בשם חושך, כדוגמת האור הסמוך אל הפתילה שנק' נהורא אוכמא. ויובן זה בקירוב יותר, איך שהוא בעבודה בנפש האדם, דהנה כתוב והנה סולם מוצב

רישומו ניכר : ראה שער האמונה — לאדמו"ר האמצעי — ספכ"ו. ד"ה ויבוא עמלק

תש"ט (קונטרס סב) פ"ד.

וכנודע דבחינת : ראה אגה"ק סי"ב. תו"א פ' לך ד"ה והבדילה הפרוכת.

וכמו בפתילה : נתבאר בארוכה בתו"א פ' מקץ ד"ה ת"ר מצות נ"ח וד"ה כי אתה נר

במקומות המתאימים בדרושי חנוכה שבסידור ובשערי אורה. ובכ"מ.

ארצה וראשו מגיע השמימה, דקאי* על העבודה שבלב זו תפלה, שהיא סולם ההתקשרות, דבה ועל ידה הנה הנשמה היורדת למטה להתלבש בגוף להחיותו מתקשרת באור אין סוף ב"ה, וכנ"ל דע"י ירידתה למטה ה"ה נעשית כערך חושי שכל הטבעי, ועל ידי התפלה הנה גם בהיותה בהתלבשותה הרי מתגלים בה הכחות העצמי' שלה בגילוי, ובה ועל ידה, היינו ע"י התפלה, מקשרים את כל עניני עולם התחתון באלקות, וכנ"ל בענין היחודים שנעשים ע"י העבודה דתפלה, וכדאיאת באוה"ח דכל מגמתינו הוא לכלול נפשותינו בהיחוד הזה, דע"ז גם התחתונים נקשרים בהרזחניות. וזהו דתפלה הו"ע ההתחברות וההתקשרות, דכל המיני התקשרות הן התקשרות הנשמה והן ההתקשרות של עניני העולם, הנה הכל כאשר לכל הרי התקשרותם הוא ע"י הסולם דתפלה, ואופן עמידת הסולם הזה הוא שמוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דארצה ושמימה הם ב' קצוות הפכים, עומק תחת ועומק רום, דארצה הוא עומק תחת ר"ל בתכלית השפלות, ושמימה הוא עומק רום בתכלית המעלה והעילוי, וסולם זה דתפלה עמידתו באופן כזה, דגם ר"ל מי שהוא ארצה, בתכלית הגריעות והשפלות, ומקושר או גם ח"ו משועבד לענינים לא טובים או גם רעים ביותר, שהוא עצמו יודע שהוא רע, ומ"מ אינו יכול ר"ל לצאת מזה, וכמו בחטא הידוע, דלבד זאת שמאבד ר"ל נפשו ומשחית כחותיו, ה"ה נעשה ר"ל חולה ומוכה ביסוריו, והוא יודע מזה ומ"מ אינו יכול לצאת מזה, והוא לפי שהוא קשור ומשועבד ר"ל לרע, וע"י הסולם דתפלה שהוא ענין התחנונים ובקשת רחמים על נפשו הרי יכול לצאת משפלותו ולעלות מדרגא לדרגא עד עלותו למדרגה גבוה' ונעלה בחינת שמימה, שהם בחי' מקיפים שבנפש שיאירו בפנימיות, אמנם סדר העלי' הוא בהשליכות של הסולם דתפלה, דהיינו דאופן העלי' הוא כאשר עולה בסדר, דרגא אחר דרגא דוקא, וכמו בגשמיות הרי הסולם יש בו שליכות, והעלי' הוא בסדר והדרגה דוקא, הנה כמו"כ הוא בהעבודה דתפלה שהוא ההתקשרות באלקות, וכל התקשרות הוא ע"י הדעת וההתבוננות המביא את הדעת, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם, דעבודה שבלב שהו"ע התפלה הוא ע"י הדעת וההתבוננות* באלקות, והוא ההתבוננות בגדולת הוי', כל חד וחד לפי כחו להלהיב נפשו ולבו לעבודת הוי', והתבוננות זאת היא בפסוקי דזמרה, בהתהוות כל הנבראים מאין ליש, ואין שכולם בטלים להאור והחיות האלקי, שזהו ענין אמירת השירה שלהם, וכמו הללו את הוי' מן השמים, דמהשמים וצבא השמים אנו יודעים את בחינת אור אין סוף הבלתי בעל גבול, שלמעלה מהעולמות, דצבא השמים חלוקים מצבא הארץ בזה דצבא הארץ קיימים במין, אבל לא באיש, שהאישים בכל מין הווים ונפסדים, וצבא השמים קיימין גם באיש, דצבא השמים הם ג"כ נבראים מוגבלים, ומורכבים מגוף ונפש, ומצד עצמן הרי הם אפשרי הפסד, ורק ברצון הבורא ית' הם קיימין באיש, והם חזקים כיום הבראם, אשר מזה גופא מובן אשר כח בלתי בעל גבול מחי' אותם, כי מצד החיות עצמו שמלובש בהם, כיוון שהוא מוגבל ומצומצם לפ"ע הגוף, שבגוף מוגבל הרי א"א* שיהי' החיות

סולם . . דקאי : זח"א רס"ו, ב. ח"ג שו, ב. ת"ז ת"י מה. ועי"כ ד"ה ויחלום תש"ח

(קונטרס גב). שיחת יב תמוז תש"ז (ליקוט כז). ובמקומות המסומים שם.

ע"י הדעת וההתבוננות : ראה בארוכה בקונטרס התפלה ובקונטרס העבודה.

שבגוף מוגבל הרי א"א : ספר האמונות ודעות מ"א פ"א. מו"ג ח"ב הקדמה יב. הובא

שבו בלתי מוגבל, כ"א בהכרח שהחיות מוגבל, וחיות מוגבל הרי בהכרח שיחלש פעולתו או ישתנה, וכמו בגוף האדם שבמשך הזמן נחלש, ובצבא השמים שאינו כן, הנה מזה מובן דאור וחיות בלתי בעל גבול מחי' אותם מאין ליש, וזהו השמים מספרים כבוד א"ל, ופי' בת"י דמסתכלין בשמיא משתעיין יקרא דה' שהוא בחינת כבוד א"ל, דכבוד הוא מקיף, שהוא בחינת טובב כל עלמין, השמים מספרים כבוד א"ל, דמההתבוננות בצבא מעלה, הנה מזה אנו יודעין כבוד א"ל, שהוא אור הסוכ"ע, וזהו הללו את הוי' מן השמים הללוהו במרומים, דמן צבא השמים וסיבובם שהו"ע השירה שלהם, דאז הוא חיותם, ואז הם פועלים פעולתם בסיבובם, וכמ"ש (יהושע י, יב) שמש בגבעון דום, דום מלומר שירה, וע"י השירה הוא הביטול שלהם, ואז הם פועלים פעולתם בההשפעה כפי גזירת ההשגחה העליונה, הנה מזה אנו יודעים בחינת אור אין סוף הסובב כל עלמין, והללו את הוי' מן הארץ, הוא האור דממלא כל עלמין בכל גברא לפי מהותו וענינו.

קיצור. אור המתלבש או השייך אל הנבראים נק' אש שחורה. יודיע דתפלה הוא סולם המקשר, ובא על ידי התבוננות. יבאר דמההתבוננות בצבא השמים יודעים סוכ"ע.

(ח) **אמנם** הנה סדר ההתבוננות בהעבודה דתפלה, הנה תחלה צריכים להתבונן בדברים תחתונים, כדומם וצומח הגשמי, דבכל גברא ויצור פרטי, הרי יש בו כח אלקי המהווה אותו ומגדל אותו תמיד מאין ליש, וכמאמר אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, שע"ז הוא הצמיחה של העשב מקטנות לגדלות, ובלעדי זאת הרי לא הי' בו בהעשב שום צמיחה וגידול כלל, וכן הוא בכל הנבראים הגשמיים, שהשפעת החיות שלהם הוא ע"י המזלות העליונים, וכמ"ש אני אענה את השמים והם יענו את הארץ, שהמזלות משפיעים בכח האלקי שבהם, בכל צבא הארץ בדצח"מ ובהד' יסודות אש רוח מים עפר, ולכן הרי הגשמי הנה באמת הוא טפל ובטל אל הרוחני, וכמו הגוף שטפל ובטל אל הנפש, לפי שהנפש הוא החיות המחי' אותו, ובלעדי הנפש הרי אין בו חיות כלל, ולזאת הנה הגוף בטל אל הנפש ונגרר אחריו, ומתנהג בכל עניניו רק עפ"י רצון הנפש, ודבר זה הרי האדם בעצמו יודע זאת, ומרגיש בעצמו שאין הגוף מנהיג אותו כ"א הנפש, והגוף נגרר אחר הנפש. וכמו שאנו רואין במוחש שלפעמים הרי האדם עושה כמה ענינים בעניני חיי בשר ואפילו בעסק משא ומתן שאינו לפי הבנתו ולא לפי טובתו הגופני, אלא שהוא מפני המשכת לבו לזה בלא טעם ושכל, דהמשכה זו היא המשכה מרוחני' הנפשי, שבא בהמשכת לבו להדבר, והגוף נגרר אחר הנפש, לפי שבטל אל הנפש, וע"י ביטול הגוף אל הנפש הנה ע"ז הוא חי מהנפש, דזהו כללות הענין דגוף ונפש, דחיות הגוף הוא על ידי ביטולו אל הנפש דוקא. וכן הוא גם בפרטי אברי הגוף וגשמיותו, דזה מה שהאבר הוא כלי אל אור וחיות הנפש הוא דוקא כשהוא בטל אל הנפש, ולכן הנה אם ח"ו יש איזה קלקול באברי הגוף דאז אינו כלי אל אור הנפש, הרי

ונתבאר בספר החקירה (דרך אמונה) להציץ בתחילתו.

דכבוד הוא מקיף : ראה לקי"ת פי' אמור ביאור דונקושתני ס"ד. שם ר"פ ויקרא.
הוא חיותם : ראה בכ"ז תורת חיים ר"ה ותלד עדה. שער האמונה פ"ו.
מרוחני' הנפש : ראה ד"ה ויחלום תשי"ח (קונטרס נב) פ"ט ואילך.

או הנה האבר ההוא אינו מקבל חיות מהנפש עד שיתרפא ויתתקן האבר להיות כלי לאור וחיות הנפש, וענין רפואתו ותיקונו הוא מה שנעשה בטל וגרר אחר חיות הנפש, וטעם הדבר הוא לפי דכל קבלת חיותו של הגוף מן הנפש הוא ע"י ביטול הגוף אל הנפש. וכן הוא בכל הנבראים והיצורים שהן בטלים באמת לגבי כח הרוחני השופע חיות בהם, כי כל חיות הוא ע"י הביטול דוקא. שע"י שהוא בטל לאלקות, הנה על ידי זה דוקא הוא כלי שיחי' מהאור והחיות אלקי, וכמ"ש יראת הוי' לחיים, ולכן מלאכים העליונים חיים יותר מפני הביטול שלהם, דבאמת הוא כן גם בנבראים התחתונים דכולם בטלים לאלקות, ועי"ז הם חיים מהאור וחיות אלקי הנמשך להם ע"י המזלות ברצון הבורא ית', רק שבנבראים התחתונים אינו נראה בהם הביטול האמיתי מפני הגשמיות והחומריות שלהם, והיינו דבסיבת חומריות גשמיותם אינו נראה בהם הביטול האמיתי כמו שהוא, אלא שבא בביטול טבעי, כמו זה מה שהגוף נגרר אחר הנפש כנ"ל, וסיבת הדבר מה שהביטול האמיתי אינו נראה, הוא בסיבת ירידת העולם על ידי חטא עץ הדעת, דהרי קודם החטא הרי גם בנבראים התחתונים הגשמי"י הוי' נראה בהם הביטול האמיתי באמת, וע"י חטא עה"ד ירד העולם ונתגשם, ואינו נראה הביטול האמיתי כמו שהוא לאמיתתו, אבל באמת הרי כל נברא גשמי בטל הוא אל הכח האלקי השופע בו, ועד"ז הוא ביטול המזלות הרוחני' לגבי העליונים מהם, וכמ"ש וגבוה מעל גבוה שומר וכו' שהמזלות מקבלים שפעם משמרי האופנים, והאופנים מקבלים שפע חיותם מהחיות, וכנ"ל דרוח החי' באופנים, דבאופנים וחיות הרי ביטול האופנים אל החיות כמו ביטול כל עלול אל העילה שלו, וגבוה מעל גבוה עד מקור הראשון שמהווה עולם היותר עליון דבי"ע, שהמהווה הוא דבר הוי' ורוח פיו ית', דבחינת מלכות דאצילות שהיא עיקרא ושרשא דכולהו עלמין, דהארת בחינת המלכות ה"ה מתפשטת בכל העולמות, עד גם בעולם התחתון, שהשפעת החיות הוא מהמזלות, הרי עיקר החיות ויסודו הוא בחינת הארת המלכות שמתלבש בהם ונשפע על ידן, וזהו דכתיב אתה עשית את השמים וגו', שהוא עולם הבריאה, הארץ וכל אשר עלי' עולם העשי' הימים וכל אשר בהם עולם היצירה, ואח"כ אומר ואתה מחי' את כולם וגו' דהן אותיות הדיבור עליון דבחינת מלכות דאצילות, שזהו ואתה האותיות מאל"ף ועד תי"ו, והוא"ו הוא האור פנימי, היינו רצון העליון בציוור הנבראים כמו שהוא בחכמה עילאה ובא ונמשך לבחינת אתה שהוא בחינת דיבור העליון להיות מחי' את כולם, דאור וחיות זה נמשך בכל העולמות, וכולם בטלים באמת אל הדבר הוי' המחי' אותם, רק שבזה יש הפרש בין נבראים העליונים הרוחני' להנבראים התחתונים הגשמי', דבנבראים העליונים נראה ונגלה הביטול שלהם, ובנבראים התחתונים אין זה נראה ונגלה, אבל באמת הנה גם הם בטלים בתכלית אל החיות האלקי, דבאמת הנה לבד זאת דכל הנבראים בטלים בעצם מציאותם, שהרי כל מציאותם של הנבראים הוא רק מהכח האלקי המהווה אותם, וממילא הרי אינן מציאות לעצמן כלל, לבד זאת הרי גם כמו שהם במציאות הנברא הרי הם בטלים בתכלית אל החיות האלקי המתלבש בתוכן ומחי' אותם.

בנבראים התחתונים הגשמי' : להעיר מפד"א ס"א : כסבורין (הבריות) שהוא בוראן ובאו כולם להשתחחח לו, ובת"ז תי' נו : כגזנא דאדם דלעילא דהוה סגדן ל"י הכי הוה סגדן לאדם דלתתא, ועייגי' זחי' רכא, ב. זחי' נה, א. זחי' קו, ב.

זוהו כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו, דמעביר על מדותיו הוא בא על ידי העבודה בהתגלות הלב דוקא. שנוגע לו בעבודה בפועל, והגם העבודה דפנימי הלב הרי יש בזה מעלה עליונה יותר, אמנם זהו המעלה במעלת ההשגה, אבל להיות עבודה בפועל הוא ע"י התגלות הלב דוקא, ולכן מעבירים לו על כל פשעיו, אבל בתנאי למי שמשים עצמו כשיריים, והיינו שיהי' נרגש אצלו, בו בעצמו, שהוא רק שיריים בלבד, והעיקר הוא האור וחיות אלקי, ואז מעבירים לו על כל פשעיו, וגם אם ח"ו נקנס עליו איזה ענין לא טוב ר"ל, הנה מאחר שמעביר על מדותיו ונרגש אצלו כי כל הענינים הם רק שיריים, והגם שעדיין לא בא לידי מדריגה זו לפנימיותה ועצמותה, אבל כאשר הנהגתו בכל עניניו הוא באופן כזה להיות מעביר על מדותיו, אז הנה מעבירין לו על כל פשעיו חוזה לחיים.

קיצור. יבאר ההתבוננות בצבא הארץ שהעיקר הוא החיות והנפש, והגוף טפל ובטל אליהם ועי"ז חי. וכן הוא בכל הנבראים לגבי חיות האלקי. למטה אינו ניכר הביטול האמיתי מפני גשמותם.

בס"ד, מוצאי יוהכ"פ, ה'תש"י.

ארתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך, והנה בקריאת שם מין המדבר, הרי יש ד' שמות, אדם איש גבר אנוש, דכל אחד מהשמות הללו הוא תואר מיוחד במעלת ומדריגת מין המדבר, תואר אדם הוא מורה על המעלה היותר עליונה שהוא מעלת ההשכלה וההשגה, תואר איש הוא כינוי למדות, וכמ"ש כאיש גבורתו, והגם שאינו אותה המעלה דמדריגת אדם שהוא בעיקרו שכלי, ומדות ישנם בבע"ח ג"כ, דזהו ההפרש כללי בין אדם ובן־חיה, דבהמה הם מדות אדם שכל, ומ"מ הלא גם איש שהוא ענין המדות הרי גם בהם יש איזה מעלה, להיותם מדות בני אדם, שהם מדות שבאים על פי השכל, וגבר ואנוש הרי אינם כלל במעלת אדם ואיש, ויש מעלה בגבר על אנוש, דאנוש מורה על החלישות, וכמ"ש עקוב הלב מכל ואנוש הוא, דאנוש פירושו חלוש, והוא היותר נמוך מכולם, ואדם הוא למעלה מכולם, וכתיב אדם אתם, וארז"ל (יבמות דס"א ע"א) אתם קרויים אדם. ולכאורה אינו מובן דלאחר העבודה דיוהכ"פ, הנה בתפלת נעילה כשבא להזכיר במעלת ישראל למה מכנה אותם בשם אנוש, ומהו"ע ותכירהו לעמוד לפניך. ו**לְהַבִּין** כל זה, יש להקדים תחלה מה שנת"ל דאור וחיות הנבראים כמו שבא להתלבש בהנבראים ה"ה מתגשם לפי ערכם ומהותם של הנבראים, וכן הוא גם בנבראים העליונים, דאינו דומה, חיות הנברא בהתלבשותו, לכמו שהוא כלול במקורו, שהוא נעלה ומשובח באין ערוך, וזוהו הוא התפעלות המלאכים, והגם דחיות כל הנבראים בהיותם כלולים במקורם הרי גם שם הם חלוקים זה מזה, ומ"מ הנה עמידתם שם הוא באופן משובח באין ערוך, וע"ד הגדרת זמן ומקום רוחני להגדרת זמן ומקום גשמי, וכן אופן הביטול מורה על גודל מעלתם בהיותם כלולים, ויבאר בענין לבושי מחשבה ודיבור, דמעשה שבדיבור שהוא גילוי ממש אל הזולת הן הנה האותיות דמחשבה שבמחשבה, ומ"מ הם באין ערוך כלל לכמו שבא בגילוי ממש, וכן הוא בחיות הנבראים, הגם שהם כבר חיות מוגבל להחיות, הנה בהיותם עודם כלולים במקורם ה"ה במעלה משובח באין ערוך, וכאשר אור וחיות זה בא להתלבש בהנבראים נתגשם בערך הנברא ,

להיותו כח הפועל בנפעל, והכח עצמו נקרא פעולה. ויבאר ההפרש בין כח הפועל דכחות הנפש, שהוא רק התקשרות הפועל בנפעל שאינו לצורך קיומו של הנפעל. ואמיתת כח הפועל בהנפעל, נמצא בו תמיד לצורך קיומו של הנפעל, ולכן האור והחיות עצמו נקרא ג"כ חושך שהוא נהורא אוכמא. ויבאר ענינו בעבודה, דכל ההתקשרות הוא על ידי התפלה בעבודת ההתבוננות, הללו את הוי' מן השמים, דמצבא השמים אנו יודעים אור אין סוף הסובב כל עלמין, השמים מספרים כבוד א"ל. והעלי' בסולם ההתקשרות הוא בסדר, דתחלה צ"ל ההתבוננות בדברים התחתונים דדומם וצומח, שהעיקר הוא החיות, והגוף נגרר, ועל ידי ביטולו של הגוף והאברים, מקבל חיותו מן הנפש, ובקלקול ח"ו אינו מקבל, וכן ע"י הביטול לאלקות הוא כלי לקבל חיות מאלקות, יראת הוי' לחיים, ובאמת כל הנבראים בטלים, רק שמפני גשמיותם אינו ניכר בהם הביטול האמיתי, והוא מפני ירידת העולם בחטא עה"ר. וכן המולות הרוחני' בטלים לגבי מעלה ער שרשם הראשון, בחינת מלכות דאצילות. וזהו אתה עשית את השמים בריאה, הארץ וכל אשר עליה עשי', הימים וכל אשר בהם יצירה; ואח"כ אומר ואת"ה, וא"ו המשכה מאל"ף ועד תי"ו להחיות את כולם, ולכן הנה כל הנבראים טפלים ובטלים ונגררים אחר החיות האלקי המתלבש בתוכם ומחי' אותם.

יט) והנה, כאשר יתבונן בכל זה בהתבוננות פרטית עד אשר יוקלט במוחו היטב, והיינו לכד זאת להתבוננו' אמיתי' הוא דוקא כשבא בפרטיות, דהרי גם בלימוד הרי הידיעה האמיתית הוא דוקא כאשר יודע פרטי הענינים היטב, ומכ"ש בהתבוננות שהיא צריכה להיות בפרטיות דוקא, הנה לבד כל זאת הנה בכדי שיוקלט במוחו היטב הוא כאשר ההתבוננות היא בפרטיות דוקא, ולואת כאשר יתבונן בכל הנ"ל, באופן שיוקלט במוחו היטב, איך שהעיקר הוא האור והחיות האלקי, שהוא מקורא ושרשא דכולהו, וכל העולמות והנבראים העליונים והתחתונים טפלים ובטלים לגמרי לגבי מקורם הראשון, אז הנה ודאי כי יתפעל במוחו ולבו, להיות לו רצון וחשק לדבקה בו ית', שהוא העיקר ומקור ושרש הכל, והיינו שהוא ית' הוא מקור כל החיים העליונים ותחתונים, ולא יחפוץ להתקשר בהטפל, אלא דכל חפצו ורצונו יהי' להתקשר לעיקר ומקור הכל, והיינו דהגם שהמולות הרוחני' הם שלוחי השפע בהכח האלקי, ונקראים משפיעים בעניני הגשמיות, דבכדי שהשפעות הגשמי' יהיו בערך הנבראים ובהטוב להם הוא על ידי המולות הרוחני', ומהם להמולות הגשמי', וכמ"ש וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, ולמעלה מהם הם האופנים, שהם למעלה יותר, ורוחני' יותר מכמו המולות הרוחני', וגבוה עליהם הם חיות הקודש, שהם רוח החי' באופנים, והם הממשיכים ומשפיעים שפע חיותם של האופנים כנ"ל, הנה בכל זה הרי לא יחפוץ להתקשר בכל אלו, להיותם נבראים מחודשים מאין ליש, וה"ה טפלים ובטלים בתכלית, וכ"ש שלא יהי' חפצו ורצונו בהדברים הגשמי' הנשפעים מהמולות הרוחני', ולא יחשבם לעיקר כלל, כ"א כל חפצו ורצונו יהי' בבחינת האור והחיות האלקי. וכן בהדברים הגשמי' גופא, יהי' תכלית רצונו בבחינת האלקות שבהם, והוא שלא ירצה להתענג בהם בתענוג גשמי כ"א לשם שמים, דהיינו בשביל עבודת הוי' בתורה ותפלה, ושהאור האלקי שבהם יאיר בנפשו בתוס' אור וחיות, ובד"כ ירצה שיהי'

כשבא בפרטיות : ראה שער היחוד — לאומיר האמצעי — בתחלתו. קונטרס התפלה

בתחלתו.

גילוי אלקות בעולם, והיינו על ידי שיתבונן בהתבוננות הנ"ל איך שהעיקר הוא האלקות, וכל הנבראים העליונים ותחתונים בטלים וטפלים לגמרי להאור וחיות אלקי, הנה עי"ז נעשה אצלו ג"כ עניני האלקות לדבר עיקרי, ועניני הגשמי שלו נעשים אצלו טפלים, כי ההנחה וההחלטה הזאת, שהונח והוחלט אצלו שהאלקות הוא העיקר, והגשמי הוא הטפל אל האלקות, הרי זה פועל בנפשו שיהיו אצלו עניני גופו כענינים טפלים והאלקות יהי' אצלו ענין עיקרי. ועוד זאת ירצה שיהי' הגילוי של האור והחיות האלקי, והיינו שהאלקות יאיר בגילוי בעולם, שיהי' נראה ונגלה האור האלקי, ולכן הנה גם בעניניו הגשמי אינו רוצה בהגשמי עצמו להתענג בו, כ"א לקבל חיות מהאור אלקי שבהגשמי, דמשום זה לא ירצה אלא רק מה שהוא מוכרח אליו, ולא במה שהוא מותרות. וגם במה שמוכרח, הנה תכלית חפצו ורצונו הוא לקבל חיותו מהאור וחיות אלקי שבהם, והיינו לעשותם כלים לאלקות, ומואס בהחומריות שבהגשמיות גופא. דהנה כתיב ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, ומסיים ובחרת בחיים למען תחיי אתה וזרעך, ופי' חיים ומות הרי אין הכוונה דחיים הוא בעת שהנברא חי, ומות הוא לאחר פירוד וסילוק חיותו של הנברא, דעל זה הרי אין צריכים אזהרה וגם אפילו התעוררות עצה טובה דובחרת בחיים, דמי הוא זה אשר לא יבחר בחיים, ומי הוא הפתי אשר יבחר בהיפך החיים, אלא דפי' חיים ומות קאי על הנברא החי, דכל נברא ונברא בעת שהוא בחיותו וקיומו, הנה אז גופא הרי יש בו בעצמו חיים ומות, וכנ"ל דכל נברא ונברא כלול מב' ענינים כנ"ל, שהוא גוף הנברא ואור שפע האלקי השופע בו, שהם גוף ונפש, דהגוף הוא חומר גשמי, והנפש הוא צורה רוחני. דבכל נברא ונברא הנה גשמיותו שהוא החומרי הוא מות, לפי שהוא כלה ונפסד, וכאשר האדם רואה במוחש בכל נברא ונברא שהוא נפסד מוזמן לזמן, וכן האדם מרגיש בעצמו כליון הכחות הגופני שלו, דכלים ונפסדים מוזמן לזמן, והרוחניות שהוא הכח האלקי השופע בכל נברא ונברא הוא החיים, שאין בזה כליון והפסד ח"ו, כ"א הוא בקיום נצחי, דגם זה מרגיש האדם במוחש בעצמו, דכחותיו הרוחני הרי אדרבא במשך השנים עד ימי הזקנה והשיבה הם מתחזקים יותר, דהחלישות הוא רק מצד הגוף בכחות גשמי אבל כחותיו הרוחני ה"ה מתחזקים ומתיישבים, וכמאמר* סבא דעתי' סתים, דכח שכלו בעצם ה"ה מתחזק ומתיישב וכמאמר זקני ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת, דמזה הרי נראה במוחש דהאור וחיות אלקי הוא חיות וקיום נצחי. וזהו חיים ומות רוחני' וגשמי', דהגשמי' מצ"ע שהו"ע החומרי' הוא מות, הווה ונפסד, והרוחניות שהוא אור ושפע האלקי הוא חיים. וזהו לאהבה את הוי' אלקיך כי הוא חייך, שהוא חיי הנשמות, ועל ידי ההתבוננות הנ"ל דכל המדריגות העליונות, עם היות שבהם ועל ידם נמשך השפע האלקי בכל הנבראים, אבל כללות כולם הרי הם נבראים מחודשים, וכולם טפלים ובטלים לאור וחיות האלקי השופע בהם בעצמם, הנה ע"י התבוננות זו ה"ה בא לאהבה את ה"א כי הוא חייך, לדבקה באור אין סוף ב"ה חיי החיים.

קיצור. ימשיך להתבוננות בפרטיות זו פועל שירצה רק בהאלקות וגילוי שהוא העיקר. יסביר דגשמיות ורוחניות הם מות וחיים.

(כ) וזוהו ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, ואומר החיים והטוב פירושו הטוב שבחיים, וכמ"ש כי טוב חסדך מחיים, לפי שהוא ית' בחינת חיי החיים, דהנה יש ב' בחי' חיים, חיי הגוף וחיי הנשמה, דחיי הגוף הוא ג"כ חיים רוחני, אבל הוא החיות דאור הממלא כל עלמין, וחיי הנשמה הוא האור דסוכ"ע. והם הב' שמות דהוי' ואלקים, ושם אלקים בגימט' הטבע, שזהו האור והחיות דממכ"ע, מה שהטביע הקב"ה בהנבראים, בכל נברא ונברא לפי מה שהוא, ובהאדם הנה חיות זה הוא האור פנימי, מה שבא בהתלבשות ממש בגוף האדם, ואור הסוכ"ע הוא חיי הנשמות, ונק' חיי החיים בחינת נשמתא לנשמתא, וזהו הטוב שבהחיים, וכמארז"ל (יומא דע"א ע"א) מחייה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתקנין, והיינו שהרוחני נק' חיים, והוא בחינת ממכ"ע, דבהאדם הוא מה שאור וחיות הנפש שהם הכחות ואברי הנפש מתלבשים באברי הגוף להחיותם, ובעולמות הוא מה שאור וחיות אלקי בא בהתלבשות בעולם ונבראים להחיותם מאין ליש, שהוא בחינת אור הממכ"ע, מה שבא בכל עולם ובכל נברא לפי ערכו וענינו להחיותו בחיות פרטי. ובחינת אור הסוכ"ע הוא מה שלמעלה מבחינת רוחניות, דלגב' רוחניות וגשמיות שווין, זהו חיי החיים, והוא בחינת הטוב שבחיים, וכמו"כ בהיפך כתיב את המות ואת הרע, דהגשמיות וחומריות הנברא הנה בעצם ענינו ה"ה מות, לפי שהוא כלה ונפסד, וההפסדות בו הוא תמידי, וזהו דהכינוי האמיתי של הנבראים הוא הווה ונפסד, שבעת שהוא עודנו הווה, הנה גם אז הוא נפסד. דצבא השמים עם היות דגם הם נפסדים מצד עצמם כנ"ל, ומ"מ הרי רק שהם אפשרי ההפסדות, ועתה ברצון הבורא ית' הם חזקים כיום הבראם, וכת"ב (ישעי' נא. ו) כי שמים כעשן נמלחו וארץ כבגד תבלה וגו', אבל כ"ז שרצון הבורא ית' בהם שיהיו קיימין באיש אינם נפסדים, משא"כ בצבא הארץ הרי ההפסדות שלהם הוא תמידי, וכמאמר הבחיי דהתינוק משעה שנולד מתחיל להתייבש, לפי שהגשם בכלל הוא כלה ונפסד, והרע הוא עוד גרוע הרבה יותר מהמות, דכמו שהטוב מעולה מהחיים כנ"ל, כך הנה להיפך הרי הרע בעיני הוי' הוא באמת רע ומר יותר מהמות, שהרי המות הוא רק היפך החיים, כמו הגשמיות שהוא היפך הרוחניות, אבל הרע הוא היפך ומנגד לבחינת חיי החיים, שהרי כל דבר איסור הוא היפך רצון העליון, שהוא חיי החיים, בחינת סוכ"ע, וכיוון שהרע הוא מנגד ומונע גילוי בחינת חיי החיים, מה שטוב ומעולה לאין קץ מבחינת חיים, דהחיים הוא רק כלי אל חיי החיים, הרי בהכרח שהרע הוא עוד קשה מהמות, שהוא רק מנגד והיפך החיים, והנה בעניני העולם הנה מות קאי על הגשמיות של העולם וכנ"ל דחוק הגשם הוא להיות כלה ונפסד, שבעת היותו הוא הפסידו, וענין הרע שהוא עוד קשה מהמות הוא התאוה, מה שרוצה בהדבר למלאות תאוותו, דהתאוה הוא רע וגרוע הרבה יותר מהמות, דהמות הוא רק כליון והפסידות הדבר, אבל תאוה הוא מציאות מנגד, וכמ"ש ולתאוה יבקש נפרד, דגם דבר שהוא טוב מצ"ע אם עושה זאת למלאות תאוותו ה"ה עושה אותו לרע כו', וזהו ולתאוה יבקש נפרד שעושה אותו למציאות מנגד לחיי החיים, וכ"ש תאות איסור ר"ל שהוא עוד גרוע יותר, וזהו ראה נתתי לפניך היום את החיים שהכח האלקי המתלבש בעולם הוא בחינת חי וקים, וכמ"ש ודבר אלקינו יקום לעולם, דהדבר אלקינו שהוא האור

חזקים כיום הבראם : ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א. ונתבאר בארוכה בס' החקירה להצ"צ בהקדמה (הוא ד"ה שאו מרום עיניכם. נדפס בהוספות לסי' הגי'ל) ובח"א פ"ג.

והחיות הנמשך בעולם ובנבראים יקום לעולם שהוא המקיים את העולם והוא יקום לעולם שהוא בקיום נצחי, ובד"כ הוא החיים שע"פ התורה, ואת הטוב הוא הכח והחיות אלקי שנמשך בנש"י שנקראים עם קרובו, וכתיב וירם קרן לעמו דע"י קיום התומצ באים לבחינת אוא"ס ב"ה חיי החיים, והיינו דע"י העבודה בתומצ ממשיכים בהחיים דעולם, הגילוי דבחינת חיי החיים, וזהו אמר רבה כי מפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא, דענין דלימוד התורה הוא בשביל לשמור לעשות ולקיים בקיום המצות מעשיות בפועל ממש, ובמדות טובות בפועל, אמרי הכי מחיי' חיים יתן לך חיים ארוכים, דתכלית הכוונה הוא שיהי' הגילוי דחיי החיים בהחיים דעולם, וזהו את החיים ואת הטוב, דגם חיי העולם יהי' במדריגת טוב, שהוא בחינת חיי החיים, אבל גשמיות וחומריות העולם הם מות בעצם דכלה ונפסד, והתאוה גם תאוות היתר הוא רע שגרוע יותר כנ"ל. וכאשר יתבונן בכ"ז הרי בודאי כי יאמס בדברים החומרי', ולא יחפוץ בכל ענינים הגשמי' ויתעורר באהבה ורצון להוי' לבדו שהוא בחינת החיים והטוב, דאהבה זו עם היותה מדריגה גבוה' ונעלית מ"מ נק' נהורא אוכמא, וכנ"ל בהנר דהאור שהוא סמוך אל הפתילה הנה הגם שהוא שורף ומכלה את הפתילה, דשריפת הפתילה על ידי האור הרי אין זה שמאבד את הפתילה, כ"א אדרבה שפועל ועושה להפך את הפתילה לאור המאיר, דבאור הנר הנה כשם שאי אפשר בלי שמן כך א"א בלי פתילה, ואמיתת בהירת אור הנר הוא כאשר השמן ופתילה הם במזיגה והרכבה נכונה, ומשניהם כאחד הוא שבא האור בכלל, ובשניהם יחדיו תלוי בהירת האור ופעולתו להאיר, והעושה את הפתילה לאור הוא האור הסמוך אל הפתילה ובכ"ז הנה בהיותו סמוך אל הפתילה והפתילה עצמה היא חושך, לזאת הנה הגם שהוא שורפו ומכלהו ומהפכו לאור נק' נהורא אוכמא, הנה כמו"כ באהבה זו דהגם שהיא מדריגה גבוה, אמנם מאחר שבאה להאיר חשכת הגוף והנה"ט, ושיפעל גם בהנה"ב, דהרי עבודה זו אין זה עבודת הנשמה מצ"ע, דהנשמה היא חלק אלקה ממעל כנ"ל, והשגתה הוא בהאור וחיות אלקי שלמעלה מההארה האלקית שמתלבשת בעולם ושנעשה מקור להם, א"כ מובן שהאהבה הנעשה ע"י ההתבוננות בשרש ומקור העולמות הרי אין זה עבודת הנשמה מצ"ע, כ"א הוא עבודת הנשמה להאיר את העולם, ולזכך את הנה"ט, ולברר את הנה"ב, ולכן נקרא נהורא אוכמא שהוא אש שחורה.

קיצור. יבאר דחיי הגוף וממכ"ע נק' חיים. חיי הנשמה וסוכ"ע נק' חיי החיים וטוב שבחיים. מות ורע הם הגשמיות והתאוה. ובחרת בחיים ובכל זה אש שחורה.

כא) וביאור הענין הוא דהנה כתיב (שיר השירים ב, ה) סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, ואיתא במד"ר (במקומו פ"ב פיסקא יד) סמכוני באשישות בשתי אשות באש של מעלה ובאש של מטה, ופי' במ"כ שאע"פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, דזהו תכלית ירידת הנשמה למטה, וכנ"ל בענין אהוי"ר המגולים בהתגלות הלב, שזהו הכוונה העליונה לפי שהוא בקירוב אל הנה"ט, דגם הוא יכול להתעורר באהבה להוי', ועוד כי אהוי"ר בהתגלות הלב, הנה אח"כ הרי העבודה הוא להיות כל מעשיו לש"ש, וכ"ז הוא לפי שתכלית ועיקר ירידת הנשמה למטה הוא בשביל לברר את הנה"ב, והענין הוא דהנה כתיב גם את זה לעומת זה עשה אלקים, דהנפש האלקית והנה"ב

עם היות שהם חלוקים בעצם מהותם ולכן זה נקרא אדם וזה נק' בהמה, ומ"מ ה"ה משתווים בציורם, דכמו שבהנפש האלקית הרי יש בו חו"ב שהם השכלות והשגות אלקי', ומדות קדושים שמולידים אהוי"ר, וגם לבושים קדושים שהם המחדו"מ שהן האותיות תורה ותפלה וכוונת הלב בהרהורי תשובה שהן מעשה בפועל, וכמאמר מחשבה טובה הקבי"ה מצרפה למעשה, ונת"ל דבמחשבה גופא הרי יש בה מחדו"מ, דהרהור הוא המעשה שבמחשבה, דזהו כללות הציור דהנה"א, הנה כמו"כ הוא בהנה"ב, די ש בו ג"כ ציור קומה שלם, דמוחין ומדות והלבושים דמחדו"מ, והגם דכללות מהותו הוא בהמי ומ"מ הרי יש בו שכל ומדות, רק דשכלו ומדותיו רעים וכן המחדו"מ שלו הן לא להוי' המה שהן רק רע ולא טוב כלל, וכמו להתחכם לרעה ולהרע, וכמו שאנו רואין במוחש די שנם כאלו ר"ל אשר כל מעינם הוא לחשוב מחשבות איך להרע, ווי צו מאכען שלעכט און טוט'וויי, והגם שהם בעצמם אינם פועלי הרע בפועל אלא שהם מתחכמים להמציא כל מיני רע ביסורי הגיף והנפש, וישנם כאלו ר"ל אשר ענינם להתחכם לעשות רע בפועל וכמ"ש הבה נתחכמה לו, שזוהו התחכמות דלעו"ז איך לצוד את הנה"א ולהביאו לידי רע ח"י, וכמ"ש חכמים המה להרע, ובהנה"ב בד"פ הוא התחכמות איך לבוא לידי איוה דבר תאוה וחמדה, דאין היצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות, וזהו ההתחכמות של היצה"ר לצייר ציורים רעים כאלו הרבר לנגד עיניו ולהחטיא את האדם, וכן כל התחכמותו בהשכלותיו והשגותיו הוא להשכיל ולהשיג את הטוב של הדברים הגשמי', ווי גשמיות איז גוט און גישמאק, וואס פון די השכלות און השגות הרי נולד בלבו המדות רעות להתמשך אחרי תאוות רעות, שהמדות רעות הם מקור למחשבות רעות במחשבות זרות דפי' מחשבה זרה הוא מה שבאמת ענין זה מצ"ע הוא זר לו שאינו לפי ערך מהותו כלל ורק שהיצה"ר מביאו למח"ז והרהורים רעים ובדיבורים של הוללות ופריקות עול, וכן במעשה שנמשך אחרי שרירות לבו, וע"ז הוא שצריך להיות מלחמת האדם ללחום עם הנה"ב ולבער הרע דמדות רעות ואו הנה בדרך ממילא יבטלו המח"ז והרהורים ודיבורים רעים, דהנה אנו רואים דמן המעשה בנקל יותר למנוע מכמו למנוע מן הדיבור, ומן הדיבור בנקל יותר מכמו המחשבה, ולזאת העצה האמיתית היא שיהיו דברי תורה חקוקים במוחו, שיוכל לחשוב בהם בכל עת ובכל זמן, וכל השתדלות האדם החס על נפשו צ"ל לעצור מוחו ולבו שלא לחשוב מחשבת חוץ בהרהורים רעים, ולבלום את פיו שלא לדבר בדיבורים רעים, דהעצה לזה שלא ילכד הוא מה שבד"כ ימעט הדיבור של חול, וענין המיעוט הכוונה שבד"כ הדיבור שלו בעניני עולם יהי' שלא בהרחבת הפה והלשון, וכנודע שבדיבור הרי יוצא כל עומק עצם הנפש לידי גילוי וכמ"ש בכתבי האר"ז, דהנה כשם שהדיבור דקדושה מגלה ומוציא עצם נפשו בחינת עומק הטוב שבה, וכנ"ל דע"י האותיות דקדושה בתורה ותפלה מטהרים את הנפש, ונת' במ"א בענין נפשי יצאה בדרו, דדברי' היוצאים מן הלב מקרבים גם את הזולת ופועלים בו פעולה רבה במאד, לפי שהם המגלים עצם נפשו ובחינת עומק הטוב שבה, הנה כמו"כ להיפך הרי בדיבורים של הוללות ופריקות עול והדומה יוצא ומתגלה כל עומק הרע של הנה"ב בגילוי, והיינו שבא בהתגשמות, דקודם שמדבר הוא בהעלם עכ"פ וע"י הדיבור הרי הוא מתגלה ומתגשם, ולא מיבעי דיבורים אסורים שהם רע גמור וכנ"ל שהוא עוד קשה ממות ר"ל אלא גם דיבורים דברים בטלים הרי הרחבת פיו ולשונו בדברים בטלים זהו

מצד הפרי"ע שבו, שאין פחד אלקים לנגד עיניו, וכמ"ש שפתינו אתנו מי אדון לנו, וכנ"ל דריבוי הדב"ט גורמים היוק גדול לנפש, דבכדי לטהרה צריכים העונש דכף הקלע ר"ל, ועוד זאת שהם גורמים מח"ז ובאים לידי הרהורים שונים אשר מענין לענין בא ר"ל לידי הרהורי עבירה ר"ל, דהנה כתיב (ישעי' ה, יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה, דההתחלה הוא חבלי השוא, קורי עכביש, דב"ט שאין בהם ממש כלל או גם חלק הרשות שבדיבור כמ"ש הרמב"ם, ולבסוף נעשה חטאה כעבות העגלה, דזהו אומנתו של היצה"ר אשר מוריד את האדם ח"ו מדחי אל דחי עד שמביאו לידי איסור ר"ל. וזהו דכתיב (משלי כא, כז) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, דישנם ר"ל צרות הנפש, דצרות הנפש הם קשים באין ערוך מכמו צרות הגוף, וכמו שהאדם רואה במוחש דחולי הרוח ר"ל קשים מחולי הגוף ח"ו וצרות הנפש באים ע"י הריבוי בדברים בטלים ומילוי התאוה גם בדברים המותרים מצ"ע, וזהו שומר פיו ולשונו ופי' הראב"ע שומר פיו מלאכול ולשונו מדיבור הרע, ואז הוא שומר מצרות נפשו, ולהיות דמחדו"מ דנה"ב הן התפשטות המדות רעות לזאת העבודה היא לפעול הביטול בהמדות דנה"ב והוא ע"י ההתבוננות בגדולת הוי' בהתהוות העולמות והנבראים, ואיך שבאמת הכל טפל ובטל לאלקות שכ"ז יבין גם הנה"ט ע"י שמו"ג שזה בנפשו, וכנ"ל בענין שכל הטבעי, והיינו דגם בהנה"ט יובן ויושג שגשמיות העולם מצ"ע הוא מות והתאוה והחמדה הוא רע שעוד קשה ממות דע"י השגה זו הרי גם הנה"ט מתפעל ומתבטלים המדות שלו שלא זו בלבד שלא ירצה בגשמיות העולם, אלא עוד זאת שגם הוא ירצה שיהי' גילוי אלקות בעולם.

וזהו אתה הבדלת אנוש מראש, דהנה ביוהכ"פ כל ישראל הם במעלה ומדריגה נפלאה דלפני הוי' תטהרו, דבוה כל ישראל שווים להיות עצומו של יום מכפר, וכמ"ש כי ביום הזה יכפר עליכם, ומ"מ הרי בהעבודה דיוהכ"פ יש בזה ג"כ סדר והדרגה דההתחלה הוא בתפלת מנחה דערב יוהכ"פ ואח"כ בהיודוי הכללי שקודם התחלת העבודה דעצומו של יום, וכל התפלות עד תפלת נעילה שהוא גילוי בחינת ימין העליון לקבל שבים, הנה אז הוא ההתעוררות גם מצד הגוף שהוא החיים בשרים, וכמאמר למען נחל מעושק ידינו, דהתעוררות זו הוא גם מה שהנה"ט מתפעל בהתפעלות גדולה, ואדרבה מצד כללות ענין ההתפעלות הרי בהנה"ט הוא ביותר, דזהו ההפרש בין אדם לבהמה, דאדם הוא שכלי ותחלה הוא מבין ואח"כ מתפעל על זה שהבין, ובבהמה הרי תחלה היא ההתפעלות, וכן הוא בהנה"ט שההתפעלות היא ביותר, וזהו דאנוש הוא חלוש ביותר והוא נמשך אחרי עניני הגוף ומ"מ הרי הוא עלול להתעורר לטוב, והוא ע"י העבודה בהתבוננות בסדר והדרגה דוקא. וזהו אתה הבדלת אנוש מראש דגם מדריגת אנוש הוא נבדל ובלתי מקושר בהענינים הלא טובים, והוא ע"י השמירה שמלמעלה, ולא זו בלבד אלא עוד ותכירוהו לעמוד לפניך דע"י העבודה בהתבוננות בסדר והדרגה הוא העלי' בסולם ההתקשרות דתפלה, עד כי גם הנה"ט יכיר את האמת כי העיקר הוא האור וחיות אלקי ובא לכלל רצון לחפץ שיהי' גילוי אלקות בעולם.

קיצור, יודיע דהתכלית הוא בירור נה"ב, די ש בו חו"ב מדות ומחדו"מ, ובאים זמ"ז, יבאר נזק המח"ז ודיבורים רעים, והעצה לזה ביטול מדות נה"ב.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס עא.

קונטרס מאמרים

(א) י"ג תשרי ה'תש"י

(ב) חג הסוכות ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוזה הננו מו"ל המאמרים לי"ג תשרי, וימים ראשונים דחה"ס הבע"ל —
והם באים בהמשך למאמרי ר"ה וש"ש ומוצאי יוהכ"פ.

כמו בקונטרסים הקודמים, ציינתי גם כאן איזה מראי מקומות והערות
בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן

י"ג תשרי, ה'תש"י, ברוקלין, נ. י.

מפתח:

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א :

51 יהי הוי' אלקינו עמנו

58 בסכת תשבו שבעת ימים

בס"ד, י"ג חשרי, ה'תש"י.

יְדִי הוּי' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, וצ"ל תוכן בקשה זו דיהי ה"א עמנו כו', ועוד דלאחר שאומר יהי ה"א עמנו כו' הרי על ידי העבודה דתפלה ממשיכים זאת א"כ מהו אומרם אל יעזבנו ואל יטשנו, דמשמע מזה דהגם שפועלים בקשה זו דיהי ה"א עמנו וכו' מ"מ יכול להיות עזיבה ונטישה ולזאת הוא הבקשה דאל יעזבנו ואל יטשנו, וצ"ל מהו ענינם.

וְלִהְבִּין כ"ו ילהק"ת, דלאחר שהתבוננת הפרטית איך דעיקר הוא האור והחיות, וכל הנבראים העליונים והתחתונים טפלים ונגדרים אחר חיותם עד מקורם הראשון, יוקלט במוחו הנה כל חפצו יהי' להתקשר בעיקר ומקור כל החיים העליונים והתחתונים, והגם דכל ההשפעות בא ע"י הממוצעים הרוחני', הנה חפצו בהאור והחיות האלקי שבהדברים הגשמי' ומאס בהחומר' שבגשמיות, דזהו ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע, דגשמיות הוא מות דכלה ונפסד, ולכן נק' הוזה ונפסד, דבעת הווייתו הוא נפסד, והרוחני' הוא חיים בקיום נצחי, ויבאר כי הטוב שבחיים הוא חיי הנשמות, שמעולה לאין קץ מחיים, שהוא רק כלי אל חיי החיים, ואת המות ואת הרע, דרע גרוע ממות לפי שהוא מנגד לחיי החיים, וזהו ראה נתתי לפניך את החיים, האור וחיות אלקי שבעולם ונבראים, ואת הטוב שבחיים הוא חיי נשמות ישראל, והעבודה להמשיך בחיי עולם בחינת הטוב שהוא חיי החיים, ויבאר המאמר מחייה חיים יתן לך חיים ארוכים, וע"י ההתבוננות בכל הנ"ל באריכות ובפרטי' ה"ה חפץ להדבק בחיי החיים, ומ"מ הנה אהבה זו נק' נהורא אוכמא, לפי שאין זה העבודה דנה"א מצד עצמה, ויבאר דהעבודה הוא באש של מטה דמצוה להביא מן ההדיוט, דזה לעומת זה עשה האלקים, וכשם שהנה"א יש בו מוחין ומדות ולבושי הנפש דקדושה, כן הנה"ב ציור קומה במוחין ומדות ולבושים רעים, וכמו הבה נתחכמה דלעו"ז, וכל השכלותיו דנה"ב להשכיל בטוב הגשמיות דע"ז גולדו המדות רעות המביאים מח"ז וכו', והעצה לזה להיות ד"ת חקוקים במחו ולהשתדל לעצור בעד המחשבות חוץ ולבלום פיו מלדבר דיבורים רעים, כי הדיבור מגלה עומק הטוב שבנפש, בקדושה הם אותיות התורה והתפלה, ובלע"ז עומק הרע דנה"ב שבא בהתגלות ובהתגשמות, וכתוב הוי מושכי העון בחבלי השוא, וע"י אומנות היצה"ר נעשה כעבות העגלה חטאה, וזהו שומר פיו באכילה במה שמוכרח לו, ולשונו בדיבור בעניני עולם שלא בהרחבת הפה והלשון, הוא שומר מצרות נפשו, דצרות הנפש ר"ל קשים מצרות הגוף ר"ל ושמירתם ע"י שמירת הפה והלשון, ולהיות דמחזר"מ של הנה"ב הוא התפשטות המד"ר ע"כ כל העבודה צ"ל בביטול העעברת הרע דמד"ר ובמילא יבטלו המח"ז והרהורים ודיבורים רעים המתפשטים ממנו, והוא ע"י העבודה בהתבוננות בגדולת הו' בהתהוות העולמות והנבראים וע"י גם הנה"ט מתפעל וירצה שיהי' גילוי אלקות בעולם.

כב) והנה אהבה זו הבאה מצד ההתבוננות באור וחיות אלקי המהווה את העולם והנבראים הרי כללות אהבה זו היא בחיצוניות הלב לבד, ועם היות דמעלתה בב' ענינים כנ"ל מה שהיא בקירוב לשכל טבעי ע"י שכל אנשי, ומה שנוגע בעבודה בפועל ממש בכל-היום להיות עשיותיו לשם שמים, והיינו העסק בתורה ועבודה ובקיום המצות בפועל ממש במדות טובות, ומה שמחלקים זאת בב' ענינים דלכאורה הוא ענין אחד, דמאחר שגם הנה"ט מתפעל באהבה, וחפץ שיהי' גילוי אלקות בעולם, הרי אז ודאי דכל עשיותיו צריכים להיות לש"ש, אך הענין בזה הוא דלבד זאת שבעת ההתבוננות בכל הנ"ל איך שהעיקר הוא האור והחיות האלקי, וכל הנבראים טפלים ונגררים אחרי חיותם כנ"ל, הנה בעת ההתבוננות צריך להרגיש זאת בעצמו, דערהערן דאס אין זיך, ער דארף דאס דערהערן אין זיך, דאס הייסט אן אין זיך דארף ער פיהלען אט דאס וואס ער פארשטייט ווי דאס איז בכל הנבראים, הנה לבד זאת הרי בעת ההתבוננות צ"ל אצלו כוונה מיוחדת אודות הענין פרטי שלו, כמו המדה פרטית שמברר אותה, דהנה כל עבודה ובירור צ"ל בסדר והדרגה, כי בפעם אחת אי אפשר לברר הכל ולתקן את הכל. כ"א לאט לאטי, הנה בהמדה שהוא עסוק בה לתקנה צ"ל שיחשוב בזה בעת ההתבוננות, ואז הנה יהי' זה נוגע אל הפועל ממש בהעבודה דכל היום, ולולי זאת הרי יכול להיות כי גם הנה"ט יתפעל באהבה בעת ההתבוננות, ואחר התפלה בכואו בעניני עולם הרי נשכח ממנו כל הענין בהנוגע לעבודה, וזהו ב' הענינים בפעולת ההתבוננות הנ"ל, ומ"מ הרי כללות אהבה זו היא תאהבה דנה"א בכדי להאיר חשכת הנה"ב בלבד, אבל תאהבה והרצוא שבנה"א מצ"ע היא בחינת פנימי' הלב, והנה בהעבודה דפנימי' הלב הרי יש בזה כמה מדריגות זו למעלה מזו דכל אחת מהם כלולה ממדריגות שונות, והיינו דלברר זאת שנת"ל דענין פנימיות הלב הוא מה שהמדות נמשכין ממילא אחר כוונת המוח, הרי יש בזה עוד בחינות ומדריגות, דבאמת הנה בזה גופא מה שבפנימי' הלב הרי המדות נמשכים אחר המוח, הנה גם בזה גופא יש ב' מדריגות, הא' מה שהמדות נמשכים אחר המוח בכלל, והיינו דהגם דמוחין ומדות הם חלוקים בעצם טבעם, דטבע המוחין הם בהתיישבות ומנוחה דוקא, וטבע המדות בהתפעלות והתרגשות ושלא בהתיישבות, פי' במה שבעצם ענינו אינו מתיישב אצלו, ומ"מ להיות זה בפנימי' הלב הרי המדות דשם הגם שהם מוגבלים ומוגדרים בהגבלה והגדרה של מדות מ"מ הנה זה ענינם שהם נמשכים אחר המוח, והיינו שהם בעצמם נשארים בטבע מהותם כמו שהם רק שנמשכים אחרי המוח, דההתפעלות שלהם היא בלתי מורגשת כ"כ כמו שהוא בטבע המדות מצ"ע, ונמשכים אחר המוח בכלל, ויש עוד מדריגה נעלית בסוג זה בכלל והוא זה, דמה שהמדות נמשכים אחר המוח אין זה שנמשכים אחר המוח בכלל, אלא שנרגש בהם גם כוונת המוח, דהנה ההפרש הכללי בין חיצוני' הלב ופנימי' הלב הוא מה שבחיצוני' הלב הרי המדות הם בצלמם ודמותם העצמי שהם התפעלות והתרגשות, דזה מה שמוחין ומדות הם בגדרים מיוחדים, ה"ה הפכים זה מזה, דבמוחין שהוא התיישבות ומנוחה הוא הא בהא תליא שהמנוחה היא כלי אל ההתיישבות, דכל מה שהמנוחה יותר, ההתיישבות בפנימיות, וישוב גדול ביותר, צריך מנוחה יותר, וכן זה מה

שהתפעלות הוא בהתרגשות ורעש, הוא ג"כ הא בהא תליא שההתרגשות הוא כלי אל ההתפעלות, דכל מה שההתפעלות ביותר, ההתרגשות הוא ביותר, וכל שההתרגשות יותר, מרגיש טוב טעם בהתפעלות יותר, וכללות ענינו של המדות הוא בהב' קוויק, דדוקא באופן כך ולא באופן אחר כלל, והיינו דאינו גותן מקום כלל לזולתו, ופנימי' הלב הוא מה שהמדות נמשכים אחר המוח, הרי בהמשכה זו מה שהמדות נמשכים אחר המוח הוא כעין ביטול מהותם. דמהותם העצמי הוא שלא לתת מקום כלל לזולתם, וכאן כשנמשכים אחר המוח ה"ה נותנים מקום ולא לבד לזולתם אלא גם להפכם, דכ"ז הוא במדריגה הא', ובמדריגה הב' הרי הם מרגישים גם הכוונה שבמוח שזהו עוד נעלה יותר, ועם זה ה"ה נשארים במהותם העצמי שהם מדות, רק שההתפעלות הוא כמו שבעל השגה מתפעל, וכמו שאנו רואין במוחש בטבעי בני אדם, יש שהוא שכלי, ויש שהוא לבבי, א' הארציקער, דשניהם יש להם שכל ומדות, רק דמי שהוא שכלי להיות שהשכל הוא קר, לכן הגם שהוא מתפעל, הוא ג"כ שלא בחמימות בוערת, ומי שהוא לבבי, הרי ההתפעלות שלו הוא בחמימות מתלהטת, כי הבעל השגה הגם שהוא מתפעל אבל גם זה בישוב, ומ"מ הרי התפעלות אינו שכל, וכן הוא באופן הב' דפנימי' הלב, דהמדות הם כמו במדריגת המוחין, והיינו שאינו רק הנתינת מקום למוחין כמו שהוא באופן הא', אלא שהמדות נמשכים אחר כוונת המוח. אמנם כ"ז הוא בכלל אהבה שעל פי טעם ודעת, שהרי אהבה הזאת בכללותה גם מדריגה הב' היא מה שבאה ע"י ההשגה וההתבוננות באלקות, רק שההתבוננות הוא בעצם האור האלקי, שזהו כמו שהענין האלקי מובן בהשגה שכלית דשכל אלקי, ובשכל אלקי גופא כמו שמפשיטו מלבושי השגה, שבהם יהי' היחס דשכל אנושי כנ"ל, ומקשר את עצמו בעצם הענין האלקי שמלוּבש בהשכל אלקי כנ"ל. והגם שזהו אור המושג, והיינו שבא בהשגה, וכל השגה הוא מה שכבר הצטייר הדבר בשכל מושג ומוגבל, אבל הוא זה מה שהאור אלקי מאיר במוחו. ויובן זה במכש"כ מלבושי הנפש. דהגם שהאור מבהיק, במחשבה שבמחשבה הוא מלוּבש באותיות, והראי' דאותיות אלו עצמן באים אח"כ במעשה שבדיבור כנ"ל, מ"מ הרי במחשבה שבמחשבה הוא גילוי אור רב, א"כ יובן במכש"כ כמו שהוא כאשר האור אלקי מאיר במוחו. לזאת הנה גילוי זה מתפשט גם בלב בפנימיות לבו שהמדות נמשכים ממילא אחר המוח וכנ"ל, דלהיות שעצם האור מאיר בגילוי בהמדות לכן הנה המדות הם בבחינת התפעלות בלתי מורגשת, דכ"ז הוא בחינת השגה בטעם ודעת, והוא מבחינת בינה, דהשגה הוא מה שהמושכל כבר בא מצוייר בעניניו, ונת"ל דכל הציורים הם מבחינת בינה, דבינה צייר ציורים בהנקודה דחכמה, ולזאת הנה השגה זו היא בבחינת בינה, רק שזהו בחי' פנימי' בינה. והנה יש עוד מדרי' בפנימי' הלב שהיא למעלה מאהבה זו, והיא האה' והדביקות שמבחי' ראי' דחכ', דהיינו בחי' אהבה בתענוגים, דענין הראי' היא ג"כ ידיעה שכלי', וכאומר א' ער זעהט א' די זאך איז אוי, דידיעה זו באה אחר ההשגה, והיינו דכאשר יודע את עומק המושג ומקשר א"ע בעצם הענין האלקי ה"ה בא אח"כ לידי ראי' שהוא בחי' ההתאמתות וההנחה בנפש, דער לייג אין נפש מעצם הענין, וההרגש והתענוג בזה הוא בבחי' אור פנימי בנפש, דזהו סיבת הדביקות שלו, והיינו דאין זה בהנפש מצ"ע, ר"ל מצד עצם התקשרותו, כי אם מצד התענוג שמתענג על הוי', וכ"ז הוא בחינת פנימי' הלב שנכלל בכלל העבודה שעל פי טו"ד.

קיצור. בהתבוננות דביטול הנבראים למקורם צריך להרגיש זאת בעצמו ולטוֹחַן לענין פרטי שלו. יבאר מדרי' בפנימיות הלב, שהמדות נמשכים אחר המחזין אף שהם הפכים, או שגם מרגישים כוונת המחזין, או כשבאים מראי' דחכמה.

כג) והנה יש בחי' פנימי' הלב שלמעלה מטעם ודעת. הוא רעותא דלכא, שהוא בחינת התעוררות עצמי' שבנפש שלמעלה מטריד, והוא רק מה שנמשך לשרשו ומקורו, הנהגה זה שנתל' בענין רעירד הוא רק בכללות הענין בהתפרש שבוין תשובה ורעירד, דלכאורה הרי תשובה ורעירד הרי שניהם הם במרוצה גדולה בהתעוררות עצמי' שבנפש, ונתבאר שהם ב' תנועות חלוקים זמ"ו, דתנועת התשובה הגם שהיא במרוצה גדולה וכבורח מן המות ר"ל, הנה סיבתה הוא הריחוק, ותנועת רעירד סיבתה הקירוב, והגם דבבריהה זו הרי נרגש יוקר החיים וכנ"ל דמי שהוא ר"ל במקום סכנה ה"ה מרגיש יוקר החיים, האמת הוא דבתנועה דתשובה הוא הרגשת יוקר, ובתנועה דרעירד הוא הרגש החיים, ולכן התשובה עיקרה ברצוא, ורעירד עיקרה בהמשכה, דבהמשכה זו הרי יש בה ג"כ ב' מדרי', הא' ההתעוררות שנעשה ע"י ההשגה בהפלאות אור א"ס ב"ה איך שמופלא מהעולמות, דע"י השגה זו הרי הוא נמשך לאור א"ס ב"ה, ועם היות שההמשכה והרצוא הוא מצד עצם נפשו שרוצה בעצם באלקות, מ"מ הרי סיבת ההתעוררות היא ע"י ההתבוננות וההשגה בהפלאות אור א"ס ב"ה, והגם שאין זה בבחינת השגה ממש, כ"א בבחינת ידיעת השלילה, הרי נתל' דבמושכלות הרי גם יחס שלילי הוא תואר מוגבל לפי שידיעה הבאה בדרך שלילי הוא ידיעה ממש, ומאחר שיש סיבה אל הרצוא ממילא ה"ה בבחינת מורגש, והיינו שיש מבוקש בהרצוא, ובמבוקש זה גופא יש ב' אופנים, הא' שרוצה בהגילוי אור, והב' שרוצה להיכלל באור א"ס ב"ה, וא"כ הרי אהבה זו הגם שהיא רמה ונשאה מ"מ היא ג"כ מבחינת בינה, אמנם עיקר בחינת רעירד הוא המדריגה הב' דהיינו שאין שום סיבה כלל אל ההמשכה והרצוא, דכל סיבה הוא טעם, שהטעם הוא סיבת הדבר, והמשכה ורצוא זה הוא למעלה מטעם ודעת לגמרי, גם לא בחינת השגת הפלאות אור אין סוף ב"ה, כ"א מה שהנפש נמשך ממילא לעצמות אור א"ס ב"ה, לפי שהוא שרשו ומקורו, דזהו ההתקשרות עצמי של הנפש באור א"ס ב"ה, והיינו שבעצם נפשו ה"ה מקושר לאור א"ס ב"ה בלי שום מורגש ובלי מבוקש כלל, כ"א מה שעצם הנפש נמשך, ציט זיך ממילא לעצמות אור א"ס ב"ה, והיא בחינת אהבה רבה שבנה"א הכלולה בחכ' שבנפשו, כמ"ש רבנו נ"ע בפ"ט דבחינת חכמה הוא הביטול שלמעלה מטעם ודעת שע"ז נאמר נר הוי' נשמת אדם, דכמו שאור הנר הרי טבעו לעלות למעלה, דטבע זה הוא בהאור שלמעלה מן הפתילה, דהאור הזה נק' נהורא חיוורא השורה על האור דנהורא אוכמא, דנהורא אוכמא הוא האש השורף את הפתילה, ונתל' דענינו הוא מה שעושה ומהפך את הפתילה לאור והוא נח בהפתילה, והגם דזה מה שטבע האש לעלות למעלה הרי טבע זה ישנו באור זה ג"כ, מ"מ ה"ה נאחו בהפתילה באופן כזה דזה מה שטבעו לעלות הרי אינו ניכר ונגלה, ומה שנגלה הוא מה שנח בהפתילה, ועיקר הטבע מה שעומד תמיד בתנועה דהסתלקות למעלה הוא בנהורא חיוורא היינו באור הבהיר שלמעלה מן הפתילה, ועל"י והסתלקות זו היא בטבע בהאור, ואף שעל ידי זה יכבה ולא יאיר כלום למטה,

וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו, אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו, כך נשמת האדם, וכן בחינת רוח ונפש חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרש' ומקור' בה' חיי החיים ב"ה, הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה, וכ"ז אינו מצד ההשגה שמשיג אלקות, כ"א הוא מצד שזהו שרשה ומקורה, דשרש הנשמות הוא בבחי' פנימי' ועצמות אוא"ס ב"ה, וכמ"ש בנים אתם להוי' אלקיכם, ולזאת הנה בעצם נפשו הוא באמת בבחינת התקשרות תמידי בעצמות אור אין סוף ב"ה, וכמאמר חבוקה ודבוקה בך, דעצם הנפש הוא תמיד חבוק ודבוק בעצמות אור אין סוף ב"ה, שע"ז נאמר (שה"ש ז, ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו', ואי' בוח"א דרמ"ד ע"ב ארחי' דחותם כיוון דאתדבק באתר חד אע"ג דאתעדי מיני' הא אשתאר רשימו בהוא אתר ולא אעדי מיני', דדרכו של חותם הוא כיוון שנדבק במקום אחד אע"פ שאח"כ הוא מתפרד ממנו מ"מ הלא רושם נשאר, ואינו רושם בעלמא רק במקום אחד, אלא דכל רשימו וכל דיוקנא דילי' בי' אשתאר, כך אמרה כנס"י הא אתדבקנא בך אע"ג דאתעדי מינך ואזיל בגלותא, מכל מקום הרי דיוקני אשתאר בך (וע' בוח"ב דקיי"ד ע"א דמפרש דיוקני דכנס"י למעלה, אמנם בדא"ח מבואר כמ"ש כאן), הרי במילא דיוקנך אשתאר בי, וזהו הא אתדבקנא בך דשרש הנשמות מהעצמות ובבחינת דביקות בהעצמות ממש, אע"ג דאתעדי מינך בירידת הנשמה בגוף, ואזיל בגלותא בגוף שמתעלמת בנה"ב, ולפעמים היא בבחינת ריחוק והיינו בהעדר עבודתה בהתבוננות באלקות ובהתעוררות אהוי"ר, שאז מתגברים הכחות דנה"ב שמעלימים ביותר, ופועל זה גם בנה"א וכנ"ל דהנה"א מתלבש בהנה"ט, מ"מ הרי דיוקני אשתאר בך דבמילא הרי דיוקנך אשתאר בי לעולם, דבחינת עצם נקודת הנשמה היא בבחינת התקשרות תמידי בעצמות אור אין סוף ב"ה.

קיצור. ימשיך במדריגות דפנימיות הלב, רעו"ד כשבאה ע"י סיבה, כשבאה ממילא, התקשרות עצמי בלי מורגש ומבוקש, נהורא חיוורא.

כד) והנה התקשרות זאת היא בבחינת התקשרות עצמי', דבעצם הנשמה מאיר ונרגש בה בחינת עצמות אוא"ס, ולזאת היא תמיד בבחינת התקשרות בעצמות אור אין סוף ב"ה, וכאשר מתגלה בחינה ומדריגה זו ה"ה בבחינת תוקף הרצוא לצאת מגדר הכלים ולהפרד מן הפתילה הוא הגוף, ולהיכלל בעצמות אור א"ס, והיא כשלהבת העולה מאלי' לדבקה בו, וכמו"כ האהבה והרצוא דהנה"א מצד ההשגה הרי השגת הנה"א מצ"ע הוא בבחינת מהות אלקות, לא בבחינת המציאות לבד, וכמו השגת הנשמות בג"ע הוא שמשיגים מהות הזיו וכנ"ל דזיו השכינה שבג"ע הוא הארת האצילות, והשגת הנשמות בג"ע הוא שמשיגים מהות הזיו, אשר באמת הוא כן גם בהנשמה למטה, שהרי הנשמה באה למטה שלא בבחינת שינוי המהות וכנ"ל דבירידת הנשמה הרי גם הנפש אינו משתנה בעצם מהותו, וכת"ב ויפח באפיו נשמת חיים שלא יש שום דבר המפסיק ומבדיל בין הגופח ובין ההבל היוצא בנפיחתו, ובמילא ה"ה בלי שום שינוי המהות כלל, והיינו דמפני דשרשה הוא מבחינת העצמות אוא"ס ב"ה, דמאן דנפח מתוכי' נפח, פי' מתוכיותו ומפנימיותו לזאת הנה המשכתה של הנשמה הוא באופן כזה שאינו משתנית, ומשום

זה הנה גם בירידתה למטה ה"ה מצד עצמה משגת בחינת מהות אלקות. והוה דכתיב (ישעי' כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה. דביום ההוא קאי על לעיל דלעיל הנה גם בכללות נש"י ה"י בחינת גילוי המהות ממש, דהנה עכשיו הרי הנה"ב מחשיך על הנה"א ומכסה על העין דנה"א שאינו רואה וכנ"ל בענין הכחות דנה"א כמו שהם קודם הירידה הוא בבחינת ראי', והיינו דכל הכחות שלה כמו שהם למעלה ה"ה במדרגת ראי' במהות האלקות, אמנם בירידתה למטה הרי ההתלבשות מכסה על העין דנה"א שאינה רואה, אבל לעיל לאחר גמר הביירוים, ה"י בכל אחד ואחד גילוי בחינת המהות דאלקות. וכמו"כ הוא גם עכשיו בצדיקים הגדולים ובנשמות הגבוהות המופשטות מן הגשם, דהגשם אינו חוצץ וכו', ובפרט נשמות הכללי' דראשי אלפי ישראל. והנה כל ענין ירידת הנשמה למטה להתלבש בלבוש נוגה הגופני, הוא כדי להראות גם את הנה"ב דנוגה בחינת גילוי אלקות, כדי שע"ז יתברר ויתתקן, והוא ע"י ההתבוננות בענין התהוות יש מאין, דהרי הנשמה לא ירדה בשביל עצמה, דהנשמה מצ"ע הרי היא דבוקה בעצמות ומהות אור אין סוף ב"ה כנ"ל, דאופן דביקותה הוא כאופן דביקת החלק בהעצם, רק ירידתה הוא בכדי לפעול הביטול דנה"ב, וענין ביטולו הוא שיבוא באהבה להוי', וא"א לבוא לידי אהבה או יראה כ"א ע"י השגה, ובכדי להראות את הנה"ב גילוי אלקות אי אפשר כי אם על ידי ההתבוננות בענין יש מאין בבחינת השגת המציאות בלבד, כי משם הוא מקור חוצבו של הנה"ב, דהיינו רק מבחינת התפשטות כח האלקי, ולזאת הנה ההתבוננות ג"כ צ"ל בענין מקור חוצבו, דזה יכול גם הוא להבין במקצת עכ"פ וזה יפעול עליו להבטל. והוה דכתיב אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים, דהנה"א ירד ונתגלה למטה בגוף בכדי לגלות דיעה גם בעניני בשר הגופני, דגם השכל הטבעי יוכל להבין ענין הארה אלקית מה שביכולתו להבין ושע"י השגה זו הרי יתבטל בבחינת ביטול היש עכ"פ, והוה אתה הראת, דו האסט באוויוען, לדעת בשביל גילוי הדיעה האמיתית דהוי' הוא האלקים, דע"י ידיעה והשגה זו נעשה שבירה בהחומרי' של הנה"ב. והוה לדעת שיש בו ב' פירושים, הא' דיעה והשגה, והב' מלשון שבירה וכתיתה, וכמ"ש וידע בהם אנשי סוכות, דע"י הדעת בהשגה אלקות הנה עי"ז הוא שבירת וזיכוך החומרי' דגוף ונה"ב, וכמו למען דעת כל עמי הארץ, דע"י הדעת שוברים את הארציות והחומריות, וע"י שבירת החומריות דנה"ב הנה עי"ז יתגלה אור הנה"א, וכמו דע"י שבירת קליפת האגוז מתגלה הפרי כמו"כ ע"י שבירת וכפיית הנה"ב מאיר אור הנשמה בהשגתה מצ"ע בבחינת השגת המהות דאלקות, דע"ז נעשה ביטול הנה"ב בדרך ממילא ובעצם המהות שלו, דהביטול הנ"ל הוא ע"י התעסקות הנה"א לברר ולתקן את הנה"ב, שו"ע ששת ימים תעבוד, שהנה"א עובד עבודתו לתקן הנה"ב, והוה רק בהענינים השייכים להנה"ב שהן שרשו ומקורו ופועלים בו הביטול כמהות ענינו, והיינו ביטול היש לבד, אבל אח"כ כאשר מאיר אור עצם הנשמה נעשה הביטול ממילא בהנה"ב, ובבחינת ביטול במציאות. והוה סמכוני באשישות בב' אשות, אש של מטה, ואש של מעלה, והן נהורא אוכמא ונהורא חיוורא, דנהורא אוכמא הוא אור של מטה להאיר חשכת הנה"ב, ונהורא חיוורא הוא אור עצם הנשמה כמו שמשגת בחינת מהות ועצמות אלקות, והוה נהורא חיוורא שאינה להאיר את החושך כ"א עצם בחינת האור.

וְזָרְחוּ יְהִי הוּי' אֲלֵקִינוּ עִמָּנוּ כְּאֲשֶׁר הִי' עִם אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ', דַּאֲבוֹתֵינוּ הֵם חו"בִּי שֶׁבִנְפֶשׁ, דַּחֲכֵמָה שֶׁבִנְפֶשׁ הוּא הַבִּיטוֹל הָאֲמִיתִי, שֶׁהוּא הַיּוֹדֵד דָּשֵׁם הוּי' שֶׁבִנְפֶשׁ, וְהִיא הָאֵהָבָה רַבָּה שֶׁבִנְפֶשׁ הָאֲלֵקִיתִי כִנ"ל, וְבִינָה שֶׁבִנְפֶשׁ הוּא עֵנִין הַהֲשָׁגָה בְּאֲלֵקוֹת שִׁישְׁנו לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִצַּד שֶׁהוּא בְּעֵצֶם נִפְשׁוּ מִקּוֹשֶׁר בְּעֲצָמוֹת אוֹר אֵין סוּף ב"ה, אֲמִנָּם כ"ז הוּא מִצַּד הַנִּפְשׁ וְהַנִּשְׁמָה, אֲבָל בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנִּשְׁמָה בְּגוּף, הֲרִי הַהַתְּלַבְּשׁוֹת מִכֶּסֶה גַם עַל הָעֵינַן דְּנֵה"א שֶׁאֵינוּ רוֹאֵה מֵהוּת אֲלֵקוֹת, וְרַק יִדְעֵתוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ הִיא הַשְׁגַּת הַמְּצִיאוֹת בְּלִבָּד, וְכֵן בְּעֵנִינִי הָעֲבוּדָה הֲרִי הָעֵיקֶר הוּא לְפַעוּל בִּיטוֹל הַנֵּה"ב וּבִירוֹר עֵנִינִי עוֹלָם הַתְּחַתּוֹן, דְּכ"ז הוּא ע"י הַהַתְּבוֹנְנוֹת בְּכִלּוֹת בְּעֵנִין הַתְּהוּוֹת בְּרִיאוֹה יֵשׁ מֵאֵין וּבִפְרִטִיּוֹת בְּנִבְרָאִים הַתְּחַתּוֹנִים דְּדוּמָם וְצוּמָח וּבֵאוּפֶן חִיּוֹתָם, הִנֵּה זֹאת הִיא תוֹכֵן הַבְּקֶשָׁה דִּיהִי ה"א עִמָּנוּ בְּעֲבוּדָתֵנוּ בְּעֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים כְּאֲשֶׁר הִי' עִם אֲבוֹתֵינוּ, חו"בִּי שֶׁבִנְפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהֵם, וְהַגֵּם כִּי מִצַּד הַחו"בִּי שֶׁבִנְפֶשׁ הוּא גַם עֵתָה כֵן וְכִנ"ל, דְּבֵאֲמַת הוּא כֵן גַּם בְּהַנִּשְׁמָה לְמִטָּה, שֶׁהִי הַנִּשְׁמָה בָּאָה לְמִטָּה שֶׁלֹּא בְּבַחֲיִנַת שִׁינוּי הַמֵּהוּת כִנ"ל, רַק שֶׁהוּא בְּהַעֲלֵם לְזֹאת הַבְּקֶשָׁה שֶׁאֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִטְשֵׁנוּ, וּבְעֲבוּדָה עֵנִינוּ שֶׁלֹּא יִטְעָה בְּעֵנִינִי עֲבוּדָתוֹ לְלַכֵּת בְּדִרְכֵי הַהַפְּלָאָה מֵאֲחֹתוֹ, וְכֵן לְפַעֲמִים לְהִיפֵךְ שֶׁלֹּא יִפּוֹל רוּחוֹ עֲלֵינוּ. וְזֶהוּ יְהִי הוּי' אֲלֵקִינוּ עִמָּנוּ בְּעֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים, כְּאֲשֶׁר הִי' עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּחו"בִּי שֶׁבִנְפֶשׁ, וְאֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִטְשֵׁנוּ הוּא בְּנִתְיִנַת כַּח עַל עֲבוּדַת הַבִּירוֹרִים וְשֶׁלֹּא יְהִיו עֵנִינִי טְעוֹת בְּעֲבוּדָה בְּפִרְט, וְכ"ז הוּא בְּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ, דּוֹכוֹת אֲבוֹת לֹא יִתְמוּ לַעַד.

קִיצוֹר. יִמְשִׁיךְ דֵּהַתְּקִשְׁרוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹת וְכֵן הָאֵהָבָה דֵּהַשְׁגָּה דְּנֵה"א הוּא בְּמֵהוּת, וְלַע"ל יִתְגַּלֵּה בְּכֹאוֹ"א. דְּנֵה"ב רַק בְּמִצִּיאוֹת, וְלִכֵּן הַתְּחַלַּת בִּיטוֹלוֹ בִּיטוֹל הִישׁ. ע"י הַתְּבוֹנְנוֹת בּוֹה. ע"ז נִתְגַּלֵּה נֵה"א וּפּוֹעֵל בִּיטוֹל בְּמִצִּיאוֹת דְּנֵה"ב.

בס"ד, ימים ראשונים דחה"ס, ה'תש"י.

בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת. והנה סוכה הוא מקיף, וישיבה הוא ענין ההתיישבות במקיף, דהו כל ענין המקיף שאינו בבחינת התיישבות, דפנימי הוא בהתיישבות ומנוחה, ומשמע מזה דסוכה ענינה מקיף שבא בהתיישבות, ומ"מ הוא נשאר במדריגתו העצמי' שהוא מקיף, ומהו תשבו שבעת ימים במספר מוגבל, דמקיף הוא עיגול ואיך שייך בעיגול שיהי' בבחינת מספר בכלל, דזהו ההפרש בין קו לעיגול, דבוקו הוא סדר ומדריגות מעלה ומטה, עליון ותחתון, ובמילא שייך בזה מספר, אבל במקיף שהוא עיגול איך שייך ענין המספר בכלל, ומהו המספר שבעה. ועוד צ"ל כפל הענין, כל האזרח בישראל ישבו בסכות, דלאחר שאומר בסכת תשבו שבעת ימים, מהו חוזר וכופל דכל האזרח בישראל ישבו בסכת, ובוה אינו מוכיר ענין הזמן כמו שהוא אומר בתחלה שבעת ימים, דמובן מזה שהיא מדריגה אחרת. ומכללות הענין מובן דזה אשר בסכת תשבו שבעת ימים, הוא לפי דכל האזרח בישראל ישבו בסכת, ולהיות כי כל האזרח בישראל ישבו בסכת, לזאת הנה בסכת תשבו שבעת ימים. וצ"ל מהו כללות ענין זה. והנה בגמרא (סוכה דכ"ז ע"ב) איתא כל האזרח בישראל ישבו בסכת, מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת, ומהו הסוכה אחת דכל ישראל ראויים לישיב בה, ומאחר דכל ישראל ראויים לזה, הנה מצד למעלה הרי הוא כן, דכל ישראל יושבים בסוכה אחת.

וליהבין כ"ז יש להק"ת כללות ענין שנת"ל דבריאת והתהוות העולמות מצינו שני לשונות, דפעם כתיב כל אשר חפץ הוי' עשה, דבריאת והתהוות העולמות והנבראים הוא מבחינת חפץ ורצון הוי' לבד, ופעם כתיב בדבר הוי' שמים נעשו, ובעשרה מאמרות נברא העולם, דבריאת והתהוות העולמות והנבראים הוא במאמר ודיבור ולא רק מבחינת חפץ ורצון הוי' לבד, כ"א שבא בגילוי במאמר ודיבור מפורט, ונתבאר כי כל נברא יש בו חומר וצורה דחומר הוא גוף הנברא וצורה הוא אור השפע האלקי שהוא חיות הנברא המתלבש בו להחיותו, דהתהוות ובריאת חומר הנבראים הוא במאמר ודיבור, אבל התהוות צורת הנבראים הוא בחפץ ורצון הוי', שלא בא עדיין לכלל מאמר ודיבור. וטעם הדבר מפני מה גם חומר הנבראים לא נתהוו בבחינת חפץ ורצון בלבד, לפי דאם גם חומר הנבראים הי' התהוותם בבחינת חפץ ורצון הוי' שלא בדיבור ומאמר, אז הי' הכל ברוחניות והי' הכל בטל כמו שהוא הביטול מצד החכמה, דאיהו וחייהו חד, והכוונה העליונה שיהי' עבודה דוקא. ונתבאר כי בכל נברא הנה גופו הוא חושך לגבי נשמתו, דכן הוא באדם דכחותיו הגלויים בהתלבשות הנשמה בגוף הם חושך לגבי כמו שהם טרם שנתלבשו, וכן בהעבודה בהכחות דנה"א, וכן הוא בהחיות דנבראים דבהתגלות הוא באין ערוך לכמו שהחיות כלול במקורה, והמלאכים משיגים זאת, וכן מושג הדבר היטב בהתבוננות פרטית בתפלה שהיא סולם ההתקשרות המקשר את האדם ועניני עולם התחתון באו"ס, ומ"מ נק' זה נהורא אוכמא שהוא חושך לגבי העבודה האמיתית דנה"א מצ"ע שהיא נהורא חורא, דאהבה רבה דבחכמה שבנפשו, וזהו מצד התקשרות עצמי, ולזאת היתה התהוות חומר הנבראים במאמר ודיבור בכדי שיהי' יש ומציאות, ויהי' ענין העבודה בביטול היש לאין.

(כה) והנה דוגמת בחינת חומר וצורה שבנבראים דבי"ע, דחומר הוא גוף, וצורה הוא אור וחיות הנפש המתלבש בגוף להחיותו, יש בדוגמא כזאת גם באצילות, דבאצילות יש ג"כ בחינת חומר וצורה, דאצילות הוא ג"כ עולם, ויש בו ג"כ בחינת חומר וצורה, גוף ונפש, והן בחי' אורות וכלים דאצילות, שנק' ג"כ בשם חומר וצורה, דאור הוא צורה וכלי הוא חומר. דכן הוא בעולם האצי, דאורות דאצילות הוא צורת עולם האצילות, והכלים דאצילות הוא החומר דעולם האצילות. דשרש חומר וצורה דנבראים דבי"ע, הוא מבחינת חומר וצורה דעולם האצילות, שהן האורות וכלים דאצילות, וכמאמר דפתח אלי', וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופין לגבי לבושינ דמכסין עליהון כו', ואחר שמפרט ומפרש סדרם וענינם אומר, וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא. הנה וכמה גופין תקינת לון קאי על הכלים דאצילות שנקראים בשם גופים, והגם דוה שנק' בשם גופים הוא לגבי הלבושים שמכסים עליהם, ומ"מ ה"ה בבחינת גופים שהם בחינת חומר דאצילות, והיינו דכמו שבנבראים דבי"ע הרי חומר הוא גוף הנבראים, הנה דוגמתו בעולם האצילות הם בחינת הכלים, שהם בחינת החומר דעולם האצילות. וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא, קאי על גילוי הקו. דאיהו חיים לגופא, קאי על האורות דאצילות שהם הנמשכים ומתגלים להאיר את הכלים דאצילות ולהחיותם, דזהו מה שהאורות דאצילות הם בבחינת צורת האצילות, דכשם שבנבראים דבי"ע הנה האור והחיות שמתלבש בהנבראים בגוף שהוא חומר הוא הנפש, שהוא צורת הנבראים, הנה כמו"כ הוא בעולם האצילות, דאורות דאצילות המתלבשים בכלים דאצילות, דזהו חומר האצילות, הם צורת האצילות. והנה טעם הדבר מה דכלים דאצילות נקראים בשם חומר הוא לפי דשרש ומקור התהוות הכלים הוא ע"י הצמצום והסתלקות האור שנכלל בהמאור, ונשאר רק בחינת רשימו בלבד, והיינו כי הרשימו שנשארה במקום החלל ומקום פנוי מהאור הקודם על ידי הצמצום, הנה זהו בחינת שרש ומקור הכלים, וכדאיתא בע"ח (היכל א"ק דרוש עגולים ויושר ענף ב), דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא הי' שום מקום פנוי בבחינת אויר ריקני וחלל, אלא הכל הי' ממולא מן אור אין סוף פשוט ההוא, ולא הי' לו לא בחינת ראש ולא בחינת סוף, אלא הכל הי' אור א' פשוט שוה בהשואה א', והוא הנקרא אור א"ס. והיינו שבמקום החלל הי' מאיר גילוי אור א"ס ב"ה הבלי גבול שהוא אור א' פשוט שוה בהשואה א', שהאור הוא מעין המאור שהוא בבחינת א"ס ממש, דהגם שהוא בחינת אור וזיו המתפשט בלבד, שעש"ז נק' בשם אור להורות שהוא בחינת הארה לבד, לא בחינת העצמות. וכמו שדייק הרמ"ז בלשון הע"ח (הנ"ל) שאמר וזו צמצם את עצמו א"ס בנקודה האמצעית אשר בו, באמצע אורו ממש, ודייק אורו לאפוקי עצמותו, והוא כדרך הנשמה שאינה מחזקת מקום, רק אורה מתפשטת בכל הגוף להחיותו כך כל הדברים האלו הם באור המתפשט מעצמותו, והיינו כמו באור וזיו השמש שהיא הארה מתפשטת מהשמש, או אור וחיות הנפש, שזהו רק הארה מתפשטת מהנפש, מ"מ הרי אומר שהוא אור א' פשוט שוה בהשואה א', היינו שהאור הוא מעין המאור, וכמו אור וחיות הנפש הרי גם כללות התפשטותו בגוף ה"ה בבחינת כח כללי לבד. דהנהי

זה מה שהכחות שהם אברי הנפש מתלבשים באברי הגוף להחיותם, הרי תחלה הוא התפשטות אור וחיות הנפש בבחינת אור כללי להחיות, דאור זה הוא כללי, והוא בבחינת גילוי מהנפש להחיות, והגם שהוא רק התפשטות וגילוי העצמות לבד, אבל מ"מ ה"ה דומה אל העצמות באופן זה שאינו בא באיזה אור ושפע פרטית מיוחדת, אלא כולל הכל, היינו כל המיני חיות דבאברי הגוף, דכולם הם בהשואה גמורה, וכמו"כ יובן הדוגמא מזה באור א"ס שהוא בחינת אור כללי ואינו שייך לפרטים כלל, והיינו שאינו ניכר בו עדיין בחינת התחלקות אורות מיוחדים, והנה הגם דלהבין ענין זה במקצת עכ"פ שהאור הוא אור כללי, הנה אומרים ע"ז המשל מגילוי הנפש להחיות שהוא התפשטות כללי, הנה עם זה יובן דאינו דומה כלל זה מה שגילוי הנפש להחיות הוא כללי, לזה דהאור הוא כללי, והיינו דאין המשל דומה לנמשל, דגילוי הנפש באור וחיות להחיות, עם היות שהוא כולל הכל, מ"מ הרי אינו מושלל מהכחות, אלא אדרבה הוא כמו כלל אל פרטי הכחות, דאין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו שהכחות ישנם שם בבחינת כללות עכ"פ, דהדוגמא מזה בעולמות ופרצופים עליונים הוא רק במדרי' שאחר הצמצום כמו פרצוף א"ק שנק"י אור כללי, או בחינת עקודים שהכל כלול, דזהו פירוש עקודים שעקוד בכלי אחד, אבל אור אין סוף שלפני הצמצום אינו בגדר וענין זה שהוא כלל, והיינו שיהי' בגדר לאמר עליו שהוא בבחינת כלל לאורות פרטיים, ובאמת הנה בעומק ההבנה במקום שמתבאר הענין דפרצופים העליונים בפרטיות הרי גם בפרצופי א"ק ועקודים, אינו שייך עדיין ענין כלל ופרט, וכמו שהכחות' ההיוליים העצמי' מושללים לגמרי ואינם בגדר בחינת כלל ופרט וכידוע דכח ההיוליי והגילויים המתגלים ממנו אינו בבחינת כלל ופרט, כי ההיוליי הוא מושלל מהגילויים, ובפרט כמו שהוא בהכחות ההיוליים העצמי' שמושללים לגמרי מגדר הגילויים, אך עכ"פ יובן מזה ענין השלילה, והיינו איך דאור אין סוף שלפני הצמצום אינו בחינת כלל לאורות פרטי' שהרי גם במדרי' שלאחר הצמצום וכמו א"ק וגם למטה מא"ק ה"ה בבחינת אורות כללי', וכ"ש דהאור א"ס שלפני הצמצום אין שם התחלקות אורות פרטי'.

קיצור. או"כ דאצילות נק' חומר וצורה. הכלים נק' חומר כי שרש התהוותם מהרשימו. יבאר דאוא"ס שלפה"צ הוא פשוט ואינו בגדר כלל לפרט.

(כו) **אמנם** צ"ל והלא עלה ברצונו ית' להאציל ולברוא העולמות, ומבואר בע"ח שזה הי' לפני הצמצום, וכמאמר הזהר בריש הורמניתא דמלכא, ומבוי' במ"א שזהו בחינת התעוררות הרצון כביכול על בריאת והתהוות העולמות, אי"כ הרי בעליית רצון זה שהוא באור אין סוף שלפני הצמצום, כאלו יש בחי' מדרי' אורות פרטי', אך הענין הוא דהנה ידוע' שיש רצון הנקרא רצון המוחלט, דהיינו שמוחלט בהחלטה עצמית מצד העצמיות גופא, ולא שנתעורר בזה והוחלט כך.

פרצוף א"ק שנק' : כך קראו הרב המגיד ז"ל (סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות

פ"א).

וכמו שהכחות : ראה תו"א ותו"ח ס"ט נח. ד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה. ד"ה וספרתם לכם, קדש ישראל בהמשך תרס"ו. ועוד.
דחנה ידוע : ראה שער היחוד פ"י ואילך. עטרת ראש פ"ו ואילך. ובכ"מ.

כ"א שהוא מוחלט בעצם. ויש רצון שבא בהתעוררות, והיינו שמתעורר באיזה רצון, כמו בבנין איזה בית וכה"ג. דרצון זה הרי יש בו בהעלם פרטי הדבר, איך ומה יהי' הדבר ההוא שהתעורר ברצונו אליו דמאחר שנתעורר בהרצון הרי בהכרח שיש בו בהעלם באיזה אופן הוא רוצה, והדוגמא מזה למעלה הוא בבחינת עליית הרצון שעלה ברצונו ית' להאציל, שזהו בחינת התעוררות רצון כביכול שנתעורר ברצונו ית' להאציל ולברוא כו', ושיער עצמו בכח כל מה שיהי' בפועל. וביאור הענין הוא דהנה בהתעוררות הרצון גופא, הרי יש ג"כ ב' מדריגות, והם רצון נעלם ורצון גלוי, דרצון נעלם הוא, שהרצון הוא בהעלם בעצמותו כביכול, ואינו עדיין בבחינת מחשבה ורצון כלל, והיינו להיות כלל אל מדרי' האורות פרטיים שאחר הצמצום, ורצון זה נק' רצון פשוט, להיותו בבחי' פשיטות ממש, דהגם שזהו בחי' התעוררות כבי' וממילא הרי עלה הכל בהעל' מ"מ הרי הכל הוא בבחי' פשיטות ממש, שאינו בְּקָדֵר להקרא בשם אור כללי ולכן הרי כלל'ו הרצון הזה נק' רצון נעלם, שהוא בהעלם בעצמותו. והב' הוא רצון גלוי שהוא בבחי' אור כללי כמו כלל ופרט. ויובן זה עד"מ באדם שנתעורר בעצמו ברצון באיזה דבר, כמו בנין בית וכה"ג והוחלט אצלו הרצון, אבל אין זה לפועל עדיין, כ"א מה שנתעורר בעצם הדבר לרצות בו והוחלט הרצון אצלו אבל לא לעשות הדבר בפועל, הרי הרצון הזה אינו שייך עדיין אל הפועל ואינו גם רצון כללי אליו, מאחר שאין שום התעוררות עדיין על פועל הדבר, ועם היות שנתעורר ברצון על עצם הדבר, מ"מ הרי מן הפועל הוא מרוחק עדיין כמו שהי' מרוחק ממנו קודם שנתעורר בהרצון, מאחר שאינו אל הפועל, והיינו שהוא בנפש בלי התפעלות עדיין, וזהו מה שנק' רצון הנעלם, מה שנשאר בהעלם בעצמו, אבל כאשר נתעורר ברצון לפעול הדבר ההוא בפועל, הרי מתקרב אל הפועל על ידי רצון זה, הרי אז הוא רצון גלוי לעצמו, ורצון כללי אל הפועל. והנה הרצון הגלוי הזה, הגם שסיבתו הוא הרצון הנעלם, דמה שנתעורר עתה לפועל הוא מפני שכבר נתעורר ברצון נעלם בעצם הדבר, מ"מ הוא בבחינת סיבה לבד, והיינו דהתעוררות הרצון הגלוי אינו ע"י התעוררות הרצון הנעלם בעצמו, והיינו דהרצון הגלוי אין זה התגלות הרצון הנעלם, להיות דהרצון הנעלם נשאר בהעלמו וסתימתו גם לאחר שנתעורר בהרצון הגלוי והוא מובדל בערך ממנו. והדוגמא מזה למעלה הוא בהב' מדרי' דטהירא עילאה וטהירא תתאה* דטה"ת הוא בחינת מחשבה הקדומה דא"ק שאחר הצמצום, שזהו כדוגמת בחינת הרצון הכללי הנ"ל, ובחינת טה"ע הוא בחינת עליית הרצון שעלה ברצונו הפשוט באור אין סוף שלפני הצמצום ושיער עצמו בכח, דעם היות שזהו בחינת התעוררות הרצון כביכול, אבל הוא בהעלם בעצמותו כביכול, ואינו שייך כלל לפועל העולמות, להיות כי כללות האור הזה, אינו בגדר ובערך העולמות כלל, דבכללות הוא האור הכלול בעצמותו, וכל מה שבאור זה הכל מתאחד בעצמותו ית' ואינו בבחינת שייכות כלל אל פועל העולמות, דהרצון בכלל הוא בבחינת הבדלה, שאינו בבחינת התפעלות בהדבר שרוצה להיות נתפס בו, וא"כ בחינת הרצון שאינו שייך אל הפועל הגם שהוא הרצון ע"ז, אבל לא השייך לפועל, ודאי שהוא בבחינת הבדלה לגמרי, וממילא

דטחירא עילאה וטחירא תתאה : ראה ג"כ שער היחוד פט"ז, אמרי בינה שער הק"ש פ"י ואילך, תו"ח פ' נח ד"ה ויהי כל הארץ סכ"ג ואילך, ד"ה אדם כי יהי תרס"ו, ועוד.

מובן דבהאור אין סוף שלפני הצמצום הגם שעלה ברצונו הפשוט כו', מ"מ אין שם כלל בחינת התחלקות אורות פרטיים ומיוחדים, וא"כ הרי מאור זה ה' נאצל ספירות ומדות עד אין קץ ושיעור, וגם ה' נמצא מאתו מציאות אורות וכחות שאינם במציאות ומהות האצילות דוקא, אלא מציאות ומהות אחר ברבוא רבבות אופנים שונים, ולא במדה וגבול במציאות האצילות בעשר ספירות דוקא. והגם דלכאורה ה' זה לא כפי מה שעלה ברצונו ית', הענין הוא דלהיות שהרצון אינו בבחינת שייך לפועל ובבחינת הבדלה לגמרי, לזאת אין הרצון מכריח שיהי' כפי הרצון דוקא, ומצד בחינת הא"ס שלו, שאינו ניכר בו התחלקות אורות כלל, משו"ז ה' ההתהוות בבחינת בל"ג, וכללות הגילוי לפני הצמצום הוא האוא"ס הבל"ג, א"כ הרי מאור זה ה' ההתהוות בל"ג, היינו ריבוי ספירות עד אין קץ ושיעור, ובאופנים אחרים לגמרי, ולפ"ז לא ה' השתלשלות דאבי"ע היינו שלא ה' באופן מהות ומציאות שהן עתה, ולא ה' בהם מעלה ומטה, שהי' הכל שוה ואור זה ה' ממלא כל החלל בבחינת השפעה וגילוי ולזאת הוצרך המאציל לצמצם אור זה בבחינת צמצום והסתלקות בעצמותו שהאור נכלל בהמאור, והוא הנק' מקום פנוי, ויומשך אור שבבחינת הארה לבד, שיהי' בערך להיות בחינת מקור לעולמות, ומ"מ נמשך בעולמות גם בחינת אורות מקיפים, שזוהו גילוי בחינת אור עצמי שלמעלה מבחינת התלבשות בעולמות.

קיצור. יבאר די שרצון המוחלט, או ע"י התעוררות ובוה ב' מדרי' רצון נעלם והוא פשוט או גלוי והוא כללי, הדוגמא למעלה טה"ע וטה"ה. רצון הנעלם אינו שייך לפועל ולכן ה' ההתהוות באו"א, ולזה הוצרך הצמצום.

כו' והנה כוונת המאציל ב"ה בענין הצמצום א"א לומר שהכוונה הוא בבחינת סילוק האור ח"ו, כי איזה תכלית יש בבחינת העדר האור והגילוי, והרי במדרי' שלאחר הצמצום כתיב לא לתהו בראה כי לשבת יצרה, דעולם התהו שהי' בחינת סילוק האור אין זה כפי הכוונה האמיתית, כ"א הכוונה האמיתית היא בבחינת התיקון דלשבת יצרה, בבחינת גילוי אור, וא"כ א"א לומר דכוונת הצמצום הוא שיהי' סילוק האור ח"ו, אלא דכוונת הצמצום הוא שהאור הזה יבוא אח"כ במדה וגבול, והוא ע"י בחינת הרשימו שנשאר בחלל זה לאחר הצמצום, וענין הרשימו היינו בחינת כח הגבול שבא"ס, כי הוא ית' כל יכול, ויש בו גם כח הגבול, וכמ"ש העה"ק ש"א פ"ח, דא"ס הוא שלימות מבלי חסרון ח"ו, וא"ת שיש לו כח בל"ג ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלימותו, אלא כשם שיש לו כח הבכע"ג כן יש לו כח הגבול כו'. ושם כתב זה לענין הספירות שהן בחינת כח הבל"ג וכח הגבול, שהכוונה הוא על או"כ דאצילות, ומכ"ש שהוא כן באוא"ס עצמותו ומהותו שיש בו גם כח הגבול, וזהו בחינת הרשימו שזוהו ע"ד בחי' אותיות, וכמאמר גליף גליפא בטהירא עילאה, דפי' גליפא לשון חקיקה, והיינו חקיקת האותיות שבאור א"ס שלפני הצמצום, ונק' בשם חקיקה להורות על העדר המציאות, וכידוע בהפרשי שבין אותיות החקיקה לאותיות הכתיבה, דאותיות הכתיב הרי

וכידוע בהפרש : ראה לקו"ת ר"פ בחוקתי ד"ה פב"ם, וד"ה אין עומדין תרסינ.

יש דבר נוסף על הקלף, והיינו בחינת מציאות דבר, ולמעלה היינו בחינת כלים דאצילות שהן בבחינת מציאות דבר, וכן בדיכ הכלים בכל מדריגה שנדבר ה"ה בבחינת מציאות, ומהאי טעמא נק' א"ק אדם דבריאה דכללות, אמנם אותיות החקיקה אינם בבחינת מציאות דבר, והיינו בחינת האותיות שבאור א"ס שלפה"צ שאינם בבחינת מציאות, וכמו עד"מ אותיות שבעצם הנפש, שהנפש מלאה אותיות, ואינם בבחינת מציאות כלל, ובאמת הרי באותיות החקיקה יש ג"כ ב' מיני חקיקה, וכמו החקיקה על האב"ט, שהגם שאין כאן אותיות בבחינת מציאות, היינו שיהיו בדבר נוסף, מ"מ הרי יש להאותיות אחיזה באיזה דבר, וא"כ ה"ה בבחינת איזה מציאות, ועם היות שהאחיזה שלהם הוא בגופו ומהותו של האב"ט, והיינו שמציאותם הוא העצם ומהותו של האב"ט, ולא איזה דבר זולתו, מ"מ ה"ה בבחינת איזה מציאות, והרי האותיות משחירים במקום החקיקה, שאין האב"ט מבהיק כ"כ במקום ההוא, וגם באפשר למלאות אותן בדיו כו', ויש חקיקה מעבר לעבר, כמו האותיות שבלוחות* שאין להם אחיזה כלל, והיינו שאינם בבחינת מציאות כלל גם לא באופן הנ"ל שהעצם הוא מציאותם ואינם אלא אותיות בלבד, וא"א כלל למלאות אותן כו', והמשל דחקיקה על אב"ט הוא על בחינת הכלים דא"ק, בחינת טה"ת, דהגם שהן רק בחי' שרש נשמות דגופות מ"מ יש להם אחיזה שהן עכ"פ בחי' איזה מציאות, דהרי העדר המציאות דכלים דא"ק אינו כ"כ מצ"ע כ"א מצד האור והגילוי, והגם שמציאותם הוא רק בחינת האור בעצמו לא כמו דבר נוסף, דגם בחכ' הכלי נק' חייהו כנודע*, ובת"ת גם הכלי* שם הוי' כו', ומכ"ש בבחינת א"ק, מ"מ ה"ה בבחינת מציאות דבר, וגם אפשר למלאותם, היינו שהם בבחינת מקור עכ"פ לכלים דאצילות, וזהו שהן שרש נשמות דגופות. והחקיקה מעבר לעבר הוא משל על בחינת האותיות דטה"ע שלפני הצמצום, שהן בבחינת העדר המציאות לגמרי, וא"א למלאותם בדיו, היינו שאינם בגדר מקום כלל, ומ"מ ה"ז בחינת אותיות שנק' כח הגבול שבא"ס, ולפני הצמצום ה"י האוא"ס הבל"ג מאיר בגילוי בהאותיות והכח הגבול ה"י בהעלם, וע"י שנתצמצם האור נתגלה כח הגבול, שזהו פי' רשימו, היינו שזהו בחינת רשימו מהאור א"ס שלפה"צ שנשאר אחר הצמצום, שהרי זהו בחינת כח הגבול שבא"ס שהוא א"ס ממש כמו הכח הבל"ג, אלא דזה כחו ית' בבחינת בל"ג, וזה כחו ית' בבחינת גבול.

קיצור. כוונת הצמצום בשביל הגילוי בגבול. רשימו הוא ע"ד אותיות, ויבאר אותיות הכתיבה ואותיות החקיקה על האב"ט או מעבר לעבר. והנמשל למעלה כלים דאצי', דא"ק טה"ת, דטה"ע.

(כח) **אמנם** לפ"ז דכח הגבול שבא"ס הוא בל"ג כמו כח הבל"ג, והוא האותיות דאור א"ס שלפני הצמצום, שבהם האיר אוא"ס הבל"ג, אי"כ למה נק' רשימו לכד. אך הענין הוא דהנה תנועה הכללית הלזו מה שהתצמצם והתעלם האור הבל"ג ונתגלה כח הגבול, הוא התחלת הנטי' בהשייך אל ההגדרה דגילויים פי'

האותיות שבלוחות : שהיו מעבר לעבר כמרז"ל (שבת קד, א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות
בנס היו עומדין.

נק' חייהו כנודע : ראה ד"ה כימי צאתך תשיח (קונטרס נו) פ"ט.
ובתפארת גם חכלי : ראה תוי"א ותוי"ח פי' נח רד"ה הן עם אחר.

גילויים כאן הכוונה אחר הצמצום, הנה בגילויים הרי מדרי' הגבול הוא באין ערוך לגבי בלי גבול, דהבלי'ג הוא בחינת גילוי אורו בבחי' בלי'ג, דכל גילוי הוא בבחינת בלי'ג, דענין הגילוי בעצם הוא בבחינת בלי'ג, ולכן הכינוי שלו הוא שם גילוי, שמורה על אור המאיר בלי'ג, אלא שהגבלתו הוא ע"י דבר המגביל אותו, וגבול הוא העלם, ולכן הרי הכינוי שלו הוא חושך דפירושו מניעה, וכמ"ש (בראשית כב, יב) ולא חשכת את בנך ממני, דפירושו ולא מנעת, דזהו ענין הגבול שהוא מונע ומעכב את ההתפשטות הכלי גבולי שיהי' במדה וגבול, ונתן מדה ושיעור בכל דבר עד כמה יהי' התפשטותו, וכמ"ש (תלים קד, ט) גבול שמת בל יעברון, ולזאת הנה כח הגבול שבא"ס עם היות שזהו כח הא"ס, מ"מ ה"ז כח נעלם, ומהאי טעמא נק' בשם רשימו לבד, וז"ע הרשימו בכלל שהוא בחינת כח נעלם, ולכן המשל על רשימו הוא מכח הזריקה שהוא כח נעלם ונבדל מן האדם, וכמו עד"מ הזורק אבן מלמטה למעלה, הרי הכח היד הוא הנושאו למעלה, מ"מ הרי כח שבו הוא נבדל מן עצמות כחו לגמרי, דזריקת האבן בא מכח היד, דכח זה הוא אחד מאופני הפעולה דפעולת כח התנועה, דהכח התנועה ענינו להעתיק ולהסיע דבר ממקומו, ולעשות איזה דבר בפועל מה שלא הי' קודם שעשה, ובגילוי כח זה הרי יש בו כמה אופנים שונים, כמו כתיבה ציור עשיית כלי עבודת משא וזריקת אבנים או צרורות, הנה הגם דהזריקה הוא רק אחד האופנים של גילוי כח התנועה, ומ"מ ה"ה חלוק משאר האופנים והפעולות דכח התנועה ואינו דומה להם כלל, וכמו המצייר או עושה איזה כלי הרי בעת הפעולה הרי הוא מחובר עם כח היד הפועל הציור או הכלי, וא"כ הרי הכח הפועל הוא בו בגילוי בעת הפעולה עכ"פ, משא"כ בזריקה הגם שנמשך בזה ג"כ כח היד מ"מ הרי בעת הפעולה הוא נבדל מן היד ואדרבא בעת שהאבן בידו, היינו בעת שהוא מכין א"ע לזרוק, דבאמת הרי אז הוא התחלת פעולת הזריקה, לפי שאז ה"ה מאסף כחו ומאצילו לנושאו את האבן, דכן אנו רואים במוחש דלפי אופן הכנתו באסיפת כחו לזרוק, הרי באופן כזה יהי' תוקף מרוצתו של האבן ומשך הילוכו בגובה, ומ"מ הרי אז אינו נזרק, ובעת שנזרק ה"ה נבדל ממנו, וא"כ הרי כח ידו שבאבן אינו בא בגילוי ובקירוב, אלא אדרבא בהעלם ובנבדל. דפירוש גילוי והעלם כאן שניהם הוא ענין השפעה, והיינו השפעה נגלית והשפעה נעלמה, והיינו שההשפעה באה בקירוב ובגילוי או שבא בריחוק ובהעלם. והנה בענין אור וכח מבואר דכח הוא שנראה ונגלה הכח הפועל, דכן הוא גם בזריקת אבן מלמטה למעלה היפך טבעו, הרי נראה ונגלה בזה כח הזורק שהרי בהכרח לומר שיש כאן כח הנושאו למעלה, ומ"מ ה"ז נעלם, והיינו שהיא השפעה נעלמת, ולכן ג"כ אין הכח נרגש בהנפעל, מפני שפועל בו בבחינת כח נעלם, וכמו בסיבוב הגלגלים, יש להם שני סיבובים סיבוב עצמי וסיבוב הכרחי, דהנה איתא ברמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ג ה"ט) כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודיעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והי' העולם, וסיבובם העצמי הוא ממערב למזרח, דסיבובם הוא ע"פ רוחניות נפשם, כאדם ההולך בבחירה ורצון, ויש להם סיבוב הכרחי שלא יסבו בלכתם בלי נטי', שזהו סיבובם ממזרח למערב לפי דשכינה במערב, וסיבוב זה אין זה מכח עצמם ולא מצד בחירתם, אלא שמוכרחים הם בסיבובם מצד כח האלקי המלוּבש בהם בבחינת מקיף

שזהו בחינת כח נעלם המכריח אותם, והיינו להיות דשרשם הוא מבחינת האופנים וכנ"ל הדמולות מקבלים שפעם מן המולות הרוחני, והמולות הרוחני מקבלים שפע חיותם מן האופנים, והאופנים מחיות הקודש, וגבוה מעל גבוה שומר עד שרשם הראשון כנ"ל, לזאת הנה הביטול דאופנים ה"ז מכריח הגלגלים בסיבובם, והיינו לפי שהוא כח נעלם לכן פועל בבחינת הכרח לבד, וה"ז כמו כח הזריקה שהוא כח נעלם, וכן כח הזריקה בעצם, עם היות שהוא אחד מאופני הכחות שבכח התנועה, ומ"מ הרי אינו דומה כלל לכל אופני הפעולה, דזריקה הוא כח נבדל בעצם יותר מהכחות שבשאר הפעולות, דהגם דכולם באים בדברים נבדלים, מ"מ הרי ענינם להיות הפעולה בקירוב וחיבור עם כח היד, וכח הזריקה ענינו הוא להיות בריחוק וכח נבדל דוקא, והנמשל בזה הוא בבחינת הרשימו שזהו בבחי' כח נעלם, היינו בחינת כח נבדל מן העצמות, וכמ"ש בפדר"א נטל צורות וורקן ומהם נעשה הארץ, דהמשל הוא מזריקה שהוא כח נבדל, כמור"כ ענין הרשימו שהוא בחינת כח הגבול שבא"ס ה"ז בחינת כח נבדל כביכול מן העצמות דהרי בחינת הגילוי דאוא"ס הוא בבחינת בלי גבול, וענין כח הגבול הוא בבחינת כח נעלם ונבדל דוקא.

קיצור. כח הגבול הוא כח נעלם ולכן נק' רשימו, וימשיל בכח הזריקה שהוא כח נעלם ונבדל.

(כט) והנה אחר שנתגלה בחינת הגבול שבא"ס שזהו בחינת הרשימו, ה"ז מגביל גם את האוא"ס הבל"ג, והיינו שהאור שנתצמצם ונתעלם, שזהו בחינת האור הבל"ג, ה"ה בא בבחינת גבול על ידי הרשימו, והכוונה בזה להיות שענין הצמצום ה"י שיתגלה בחינת כח הגבול, לזאת כמו שקודם הצמצום כשה"י התגלות בחינת אור א"ס הבל"ג הרי ה"י התגברות האור הזה על בחינת כח הגבול, שלא ה"י ניכר כלל, וה"י הכל בבחינת א"ס, וכמ"ש בע"ח שה"י אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא ה"י בו מעלה ומטה וראש וסוף הרי במקום החלל ה"י רק גילוי בחינת אוא"ס הבל"ג, כמור"כ הוא לאחר הצמצום שה"י רצונו ית' שיהי' התגלות בחינת כח הגבול, ה"ז בחינת התגברות הכח הגבול להגביל בחינת האוא"ס הבל"ג, וזהו שנק' בשם רשימו שהוא עד"מ הרושם שעושין האומני' לבנין גדול, שקודם שבנין בנין גדול הרי עושים רשימות קצרות המורה על הבנין, ואשר עפ"ז הם בונים את הבנין, וכדאיתא במדר' בתחלתו, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו עושה אותו מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים וכו', היינו ענין התהוות הכלים מהרשימו, שהרי הכלים הם ג"כ בחי' העלם, וכידוע דאור וכלי הוא בחינת גילוי והעלם, שהאור הוא בחינת גילוי, והכלי הוא בחינת העלם, ולזאת שרש הכלים הוא מבחינת הרשימו שזהו ג"כ בחינת כח נעלם, וכדאי' בע"ח שער עגולים ויושר סע"ג, שע"י הצמצום נתגלה היות הכלי כו', והיינו התגלות בחינת הרשימו, ושזהו שרש ומקור הכלים, והטעם הוא לפי שהתהוות הכלי הוא בבחינת ריחוק דוקא, שהרי כל ענין הכלים הוא להיות בחינת

מציאות דבר מה, שזה א"א להיות מבחינת הגילוי דאור א"ס, דהיינו מההשפעה שבבחינת קירוב, כ"א בבחינת ריחוק דוקא, ולזאת התהוות הכלים הוא מבחינת הרשימו דוקא, שזהו בחינת כח נעלם ונבדל מן העצמות דהיינו בבחינת ריחוק, לכן הנה ההתהוות מזה הוא ג"כ בבחינת ריחוק ונבדל להיות בבחינת מציאות. וזהו שאמר בפדר"א נטל צרורות וזרקן ומהם נעשה הארץ, דהיינו בחינת התהוות הכלים שמהרשימו. אמנם לפעמים מבואר דהתהוות הכלים הוא מן האור, וכמ"ש בע"ח שער העקודים בענין היות הכלי שזה מהתעבות האור כו', הענין הוא דרש ומקור התהוות הכלים הוא מן הרשימו, בחינת כח הגבול. אמנם ידוע דכל התהוות צ"ל ע"י גילוי וקירוב בכח הפועל לפעול, והרי הרשימו הוא בחינת כח נעלם, וא"כ ה"ז בחינת ריחוק לבד, וא"א להיות אשר מזה לבד יהי' התהוות הכלים, כ"א ע"י האור שהוא בחינת גילוי, וגם זאת שבכדי שתהי' הכלי בערך האור שתוכל לקבל בתוכו האור והגילוי דזהו תכלית הכוונה בהתהוות הכלים, בכדי שתהי' כלי אל האור שיתלבש בה ויאיר בה בגילוי הנה משו"ן צ"ל ג"כ ההתהוות ע"י אמצעות האור, דאו לפי אופן גילוי האור כן תהי' הכלי. ולכן הנה המשל כזה הוא מאותיות השכל דלפי ערך השכל הן האותיות, הגם שהאותיות בעצם הן מקדמות השכל ומעצם הנפש, ומ"מ התהוותם בגילוי הוא ע"י הגילויים דנפש כמו אור השכל והמדות, והיינו בכדי שיהיו האותיות לפ"ע האור, אם אור שכל או אור מדות, לפי אופן כזה יהיו האותיות, וכן בכל אור שכל בפרט, כי יש חילוקים באותיות אם הם כלים אל השכל או המדות, וכמו אתון רברבין או בינונים כו', וכן במדות גופא בבחינת חו"ג שבהם, וכמו"כ הוא בכלים בכדי שיהי' כלים אל האור ולפי ערך האור, לזאת הוא התהוותם הוא ע"י האור, אמנם להיות שהאור הוא בבחינת אין סוף ואינו בערך שיהיו מאתו התהוות הכלים, וגם בכדי שהאור יהי' בערך בחינת התלבשות בכלים, לזאת הוצרך האור הזה להתצמצם בהרשימו שהיא מגבלת את האור הבל"ג. וזהו מה שהקו הנמשך מהרשימו הוא בבחינת קו המדה, שמודד מדידת האורות והכלים והיינו אופן גילוי האור, ושלפי אופן כזה יהי' התהוות הכלים, דמדידה זו הרי אין זה באור הקו מצ"ע, שהרי המשכתו הוא מהאור אין סוף שלפני הצמצום, דהיינו מבחינת הגילוי, שהוא בחינת כח הבל"ג, כ"א זהו ע"י הרשימו, שהוא מגביל אור התפשטותו הבלתי מוגבלת, הנה על ידי זה נעשה אור הקו בבחינת קו המדה, וז"ש בע"ח, שאחר הצמצום בא אור הקו במדה ובמשקל, שעיי"ז נעשה בערך להיות ע"י התהוות הכלי ולהיות בבחינת אור אל הכלי להתלבש בתוכו, שבזה הוא נותן כח בהכלי, שהכלי מגבלת את האור בהתלבשותו בתוכו, שהרי לאחר הגבלת הרשימו מ"מ הרי האור הוא בבחינת בלי"ג לגבי הכלי, והכלי צריכה להגביל את האור ולעשות בו ציור ותמונה לפ"ע מהותה. וכמ"ש הפרד"ס בשער עצמות וכלים בהמשל דמים שבכלים וכמו אור השמש המאיר על ידי הזוכית, הנה כח זה הוא על ידי הקו שנמשך מהגבלת הרשימו, והעיקר הוא לפי דרש הכלים הוא מן הרשימו, ולזאת הנה כשם שבחי רשימו מגבלת את האור הבל"ג שבא בבחינת גבול ובבחינת קו המדה, הנה כמו"כ הכלים מגבילים את האורות, ולפ"ז יובן דבחינת רשימו והאור המתלבש בהרשימו שבא בבחינת גבול ומדה בה וע"י, היינו האור הבל"ג, ה"ז ג"כ כמו כלי אור, אלא שזהו בשרש הראשון, ומן הרשימו נמשך הקו בבחינת מדה וגבול, ומהתעבות האור היינו ההגבלה שהרשימו עושה בהקו נעשה הכלי, והיינו דרש

הכלים בעצם הוא מהרשימו, ומ"מ הוא לפ"ע האור, והאור בא לפ"ע הכלי ומתלבש בה, והכלי מגבלת את האור, דאז דוקא הרי האור פועל עליו הכלי, ומהאי טעמא נקראים כלים דאצילות חומר, לפי דשרש התהוותם הוא מהרשימו שהוא כח נעלם.

וזהו בסכת תשבו שבעת ימים כו', דסוכה הוא המשכה מבחינת אור א"ס הבל"ג, דבסוכה עיקרה הסיכוך שהוא מקיף, דשרש ההמשכה הוא מבחינת אור א"ס הבל"ג, דהגילויים שבסוכות הוא מהעבודה ותשובה דר"ה ויוהכ"פ שמעוררים בבחינת עצמות אור אין סוף ב"ה, וההמשכה והגילוי מזה הוא בסוכות, שזהו בחי' וימינו תחבקני, וע"י הד' מינים שבלולב דכולם מורים על היחוד והאחדות ממשויכים זה בפנימיות והכלי לזה הוא השמחה דתורה. וזהו בסכת תשבו שבעת ימים, דהמשכה זו צריכים להמשיכה גם בהמדות דז"א ומלכות, שהוא הגילוי בעולם, ובעבודה הכוונה לעשות מדותיו לכלים מקבלי אור, דזהו שבעת ימים תשבו בסכת, דע"י שנתגלה כח הגבול שבא"ס, הוא שרש ומקור לבריאת התהוות העולמות, ושהיה תורה ומצות מלובשים בדברים גשמי', הרי כח הגבול מגביל גם את האור הבל"ג, דע"י התומצ' ממשויכים בחי' האוא"ס שלפה"צ והמשכה זו צריכה לפעול בעולם ובכחות נפשו שזהו"ע השבעת ימים, וכל האורח בישראל ישבו בסכת, שהם יושבים תמיד בסוכה, שהוא בחינת הפנימיות והעצמיות שעוד למעלה גם מבחינת עליית הרצון הפשוט הנ"ל. וזהו מלמד דכל ישראל ראויים לישוב בסוכה אחת, דע"י העבודה דשבעת ימים הנה ממשויכים בהעלם גם בחינה ומדרגת זו, ועיקר הגילוי יהי' לע"ל, והכלים לזה הוא הסוכה והד"מ שבלולב שהם מצוה מן המובחר להיות בסוכה דוקא, דע"י זוכים לסוכה אחת, ובעבודה הו"ע להמשיך בעולם התחתון בחינת גילוי אחדותו ית'.

קיצור. הרשימו מגביל את האור הבל"ג. שרש התהוות הכלים הוא מהרשימו כי הם ג"כ בריחוק, יסביר דכל התהוות צ"ל ע"י גילוי וקירוב, גם הכלים צ"ל לפ"ע האור, ולכן התהוותם באמצעות האור. האור נעשה קו המדה ע"י הרשימו, וכן הכלים מגבילים את האור.

בחי' וימינו תחבקני : ראה לקו"ת פי' נצבים ד"ה שוש איש פ"ה.
 על היחוד והאחדות : באריכות בסידור שער הלולב. בהמשך וככה תרליז פפ"ז. ועוד.
 שהוא בחינת : ראה לקו"ת ד"ה ביום השמע"צ (השני) פי"ג. ד"ה הי לי בעוורי פי"ב.

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קונטרס עב.

קונטרס

שמע"צ - שמח"ת ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בזה הננו מו"ל הקונטרס לשמע"צ ושמח"ת הבע"ל. זבו א) מאמר לשמע"צ.
 ב) שיחה לשמח"ת.

כמו בקונטרסים הקודמים, ציינתי גם כאן איזה מראי מקומות והערות
 בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן

ערב חה"ס, ה'תש"י, ברוקלין, נ.י.

מפתח:

מאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, ביום השמיני עצרת 71
 שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א, 83

בס"ד, שמע"צ, ה'תש"י

ביום השמיני עצרת תהי' לכם, ואי' במד"ר (שמות פט"ו פיסקא כ"ג) ההי"ד (משלי ה') יהיו לך לבד ואין לזרים אתך, לא נתתי המשפט אלא לכם שנא' (הושע ה') שמעו זאת הכהנים והקשיבו בית ישראל ובית המלך כי לכם המשפט, הצדקה שלכם שנא' (דברים כ"ד) ולך תהי' צדקה, הרחמים שלכם שנא' (שם י"ג) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כו' הברכות שלכם שנא' (במדבר ו') יברכך ה' וישמרך וכן (ויקרא כ"ה) וצוית את ברכתי לכם, לא נתתי התורה אלא לכם שנא' (משלי ג') כי לקח טוב נתתי לכם וגו' וכן מחשב שם במד"ר כמה מצות שנא' בהם לשון לכם וכמו ולקחתם לכם, וצ"ל והלא כל המצות ניתנו רק לישראל דזהו ההפרש בין המצות שקיימו האבות להמצות שניתנו במתן תורה, דהנה אמרו"ל (יומא דכ"ה ע"ב) אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנא' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' אמנם כל קיומן של מצות אלו שקיימו האבות הן ברוחניות וכמארו"ל (מד"ר שה"ש פ"א פיסקא ב') כל השירים שאמרו לפניך האבות ריחות היו (כלומר כעין ריח בעלמא, מ"כ) אבל אנו שמן תורק שמך כאדם שמריק מכלי לכלי חבריו (שנותן לו השמן בעצמו, מ"כ) כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך רמ"ח מ"ע שס"ה מל"ת, דהנה בכל מצוה בכלל הנה לבד זאת שבה ועל ידה מתחבר האדם עם או"א"ס ב"ה, דהאדם כמו שהוא למטה בגוף גשמי ובעניניו הגשמיים ה"ה רחוק מרוחניות בכלל ובפרט מעניני אלקות, וכמו עד"מ בגשמיות הנה האיש הפשוט שאינו יודע תורה ואינו בסל חושים בהשכלה וחכמה או איזה ידיעה בידיעת המושכלות ה"ה אינו תופס מקום כלל לגבי החכם המופלג בחכמה ונמשל כדומם ממש וביטול זה הרי אין זה מה שהחכם מבטלו אלא שהוא באופן כזה שאינו עולה בשם ביטול כלל, דענין הביטול הוא מה שלעצמו הוא איזה דבר אלא שהוא בטל וטפל, אבל הפשיטות דאיש הפשוט אינו דבר כלל לגבי החכם המופלג שיבטלו, אלא שהוא בטל באמת כאלו אינו כלל, וביטול והעדר המציאות אינו מצד החכם אלא גם מצד האיש הפשוט שהוא בעצמו יודע העדר מציאותו לגמרי מכל וכל כאלו אינו במציאות, וכאשר החכם המופלג מדבר איזה דיבור עם האיש הפשוט ומצוה לו לעשות איזה דבר, הרי בדיבור הזה הוא עושה את האיש הפשוט למציאות דבר, כי מצד עצם ענינו של האיש הפשוט הרי לגבי החכם הוא כגולם דוממי ובהדיבור הזה שמדבר עמו מוציאו מן ההעדר והאפיסה אל המציאות, שנעשה איזה מציאות דבר בדיבור זה שהחכם דבר עמו, וכאשר בדיבורו של החכם יש איזה ציווי לעשות הנה גם אם הציווי ההוא אינו שייך אל החכם הרי ג"כ נעשה האיש הפשוט מקורב אל החכם ובפרט כאשר הציווי ההוא משלים רצונו של החכם ה"ו עילוי גדול אל האיש הפשוט שנתעלה במדריגה ובמעלה גבוהה מן האפס הגמור אל מציאות מעולה להשלים רצונו של חכם מופלג, וככל המשל הזה הנה ביתר שאת יובן בענין המצות דמצוה

הוא צוותא וחיבור, דהאדם הנה גם בהיותו למטה בגוף גשמי ובעניניו הגשמיים ה"ה מתחבר עם עצמות או"א"ס ב"ה בעל הרצון דציום במצות. הנה לבד זאת הרי כל מצוה ומצוה יש לה סגולה פרטית לאכפייא להנהיב ולנתקו מעניני העולם ולבררו דזהו כן בכל המצות בכלל, ובפרט בענין פרטי כמו שהוא ענינה של מצוה ההיא, והיינו דכל המצות בכלל הנה לבד הצוותא וחיבור שנעשה על ידן כנ"ל הרי יש הזדככות הכללי שנעשה ע"י המצות בכלל וכמאמר* אמר רב לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות, הנה לבד זאת הרי בכל מצוה ומצוה יש ענין וסגולה פרטית וכמו במצות תפלין לשעבד המוח והלב ושיבוא מעשה הטוב בפועל וכן הוא בכל מצוה בפרט, וא"כ מהו היתרון בהמצות שנא' בהם לשון לכם ועוד זאת מהו המצוה פרטית שנאמר כאן שאומר ביום השמיני עצרת תהי' לכם דלכאור' הרי אין כאן שום פועל ועבודה כלל, ובשמ"ע עושים ש"ת וענינה שלוקחים הס"ת ומקיפים שולחן הקריאה ורוקדים עמה בשמחה גדולה זקנים ונערים דלכאור' הרי תורה הו"ע ידיעה והשגה והי' ראוי הדבר אשר בשמח"ת היו לומדים תורה ובעיון גדול דוקא, ומפני מה כל העבודה דשמח"ת היא בריקודים ביגיעה עצומה ער שיזיע דוקא וכולם שוים מבלי הבדל והפרש יושבי אהל ובעלי עסקים.

וְלִהְיוּ כִּיּוֹן יֵשׁ לְהַקִּיט מִשְׁנַת־ל דְּדוֹגְמַת חוֹמֵר וְצוּרָה דְּנִבְרָאִים הוּא גַם בְּאִצְלוֹת

דא"כ הם חומר וצורה דכלים דאצי' הם בחי' חומר וטעם הדבר לפי דשרש התהוותם הוא מהרשימו, ונת' דהרשימו הוא כח הגבול שבא"ס שלפני הצמצום הי' מכוסה ונעלם בהאור הבל"ג שהאיר והם האותיות שהאיר בהם או"א"ס הבל"ג וע"י הצמצום נתגלו האותיות ונשאר הרשימו מהאור הבל"ג, אמנם מאחר דזהו רשימו מהאור הקודם וגם כח הגבול שבא"ס הוא בבחי' א"ס בנבול כמו הבל"ג ממש א"כ למה נקרא בשם רשימו, וביאר כי בגילויים כלומר לאחר הצמצום היינו בסדר ההשתל' הנה הגבול אינו בערך לבל"ג דגבול הוא העלם ובל"ג גילוי, אשר כן הוא לפני הצמצום שהוא כח נעלם ולזאת הגם שהוא בבחי' א"ס נקרא רשימו, ולכן המשל על רשימו הוא מכח הוריקה ויבאר הפרש תנועת הוריקה מתנועת המלאכה וציור, וענין הרשימו שמגביל גם האור הבל"ג והוא שרש התהוות הכלים לפי שהרשימו בכללותה כלומר האותיות הם בענינם כדוגמת כלי ואור בעת שהאיר בהם או"א"ס הבל"ג, וביאר כי באותיו' החקיקה יש הפרש בין חקיקת ע"ג אב"ט שהם אותיות דטה"ת שהם שרש נשמות דגופות, לאותיות הנחקקים מעבר לעבר אותיות דטה"ע שלפני הצמצום והם שרש ומקור הראשון דכלים, וכמובן הרי רשימו עצמו בעיקרו הוא האור שנשאר, ולכן הנה גמר התהוות הכלים הוא ע"י האור והוא אור הקו שנמשך ע"י הרשימו, דשרש המשכתו העצמית הוא מלפני הצמצום אמנם בזה שבא ע"י הרשימו הרי נעשה קו המדה במדידת האורות והכלים, ולכן הקו נותן כח בהכלי שמגלה את האור לפי צורתה דעי"ז הנה האור המתגלה בהכלי מאיר את הכלי, וזהו דרשימו הוא שרש ומקור התהוות הכלים, ולכן הכלי דאצי' נקראים חומר לפי דשרש התהוותם הוא מבחי' כח נעלם שהוא בחי' רשימו.

ל) והנה מכל המבואר מובן דרשימו הוא שם כולל להאותיות דטה"ע שהם כח הגבול שבא"ס ב"ה והאור שנשאר בהם מהאור הבל"ג שהאיר לפני הצמצום, ובאמת יש עוד ברושם זה יתרון על אור הקודם, דאור הקודם הוא גילוי אוא"ס הבל"ג וכנ"ל דאין הפרש והבדל בין כח הגבול שבא"ס לכח הבל"ג שבא"ס דשניהם הם בבחי' א"ס אלא דזה כחו ית' בבלי גבול וזה כחו ית' בגבול, אמנם רשימו זו היא באה בכוונה מיוחדת בכוונת המכוון ית' ויתעלה שבוה יתרון אור הרשימו על אור הקודם, ולכן הנה הגם דרשימו כולל ב' הענינים האותיות ואור הרושם מ"מ נקרא בשם רשימו לפי שהעיקר הוא האור, ובזה יובן מ"ש בפרדס שער כ"ז פכ"ז כי הרשימה יותר דק מהחקיקה, והוא כתב זה בענין האותיות שיש בזה מדריגות חלוקות רשימה חקיקה חציבה ועשי', ויובן בענינינו כי הרשימו שהוא האור הוא נעלה יותר מחקיקה שהם האותיות כנ"ל אמנם לפ"ז א"מ מפני מה הרשימו הוא שרש ומקור להתהוות הכלים, אך הענין הוא דהנה נת"ל דרשימו הוא כעין הרושם לבנין גדול, שהרושם אינו מענין הבנין כלל ודבר זר ממנו מ"מ הוא יסוד הבנין, וביאור הענין הוא דהנה אי' בפרד"ס שער ט"ז פ"ט וז"ל והענין כי הרשימה דבר הנרשם שאין בו תפיסת דבר מה זולת שהיא רשימה בעלמא שאין בו כי אם הבדל אשר בין אינו לישנו ר"ל כהבדל שבין האין הגמור ליש (היינו) דוקא תחילת הישות והישות בתכלית הדקות והקורבה אל האין עד שאין הבדל בין היש והאין כלל וזה הדקות נקרא רשימה בעלמא עכ"ל נמצא דענין הרושם הוא היציאה מן האין אל היש הדק שהוא קרוב אל האין, וזהו מה דרשימה הוא בחכ' וכנ"ל דבענין התהוות האותיות ביאר הפרד"ס שישנם ד' ענינים רשימה חקיקה חציבה עשי', והרשימה יותר דקה מחקיקה והחקיקה מחציבה וחציבה מעשי', והם הד' בחי' חכ' בינה וקול ודיבור, ושרש התהוות האותיות כמו שהם בחכ' נקראי' רשימה לפי שהיא בבחי' נקודה עדיין ועד לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה דענין הקיצור אינו שמעלים ממנו הדבר כ"א הוא מגלה לו דבר אך הוא בקיצור רב והיינו מועט המחזיק את המרובה אבל בהמועט הזה הרי יש בו כל הריבוי, ובכ"ז הוא מועט דוקא וקיצור דברים בדרך רושם בלבד ולכן הוא בחכמה דחכ' בחי' נקודה וכמו הנקודה הגשמי' שהיא באה בבחי' העדר ההתפשטות מכל צד ע"כ אינה אלא נקודה אחת בלבד, והיינו דאינו דומה לאות דהאות יש לה ציור והתפשטות באיזה ציור שיהי' אבל הנקודה הוא אינו בא בשום ציור כ"א מה שישנו בלבד, מיט דעם וואס ער אין פאראן וכמ"ש הפרד"ס לעיל שהוא רשימה בעלמא שאין בו כ"א הבדל אשר בין אינו לישנו, והיינו דאין הישנו עיקר כ"א העיקר הוא דאין זה אינו, עס איז ניט ניט, והיינו היציאה מאינו, ודבר זה הוא בחכ' דוקא לפי שהחכ' הוא בחי' נקודה ובנקודה הוי"ע הרשימה שהוא השכלה (והבנת ההשכלה שהוא הבן בחכ') והעמקה וההתקשרות בהמושכל שהוי"ע בינה ודעת הכלולים בחכ' דאז הוא שלימות החכ' כנודע) בנקודה לבד שהוא מועט המחזיק כל המרובה שנמצא בהשגתו והוא לפי שהנקודה כוללת הכל, וענין זה שהנקודה כוללת הכל אין זה שהוא כוללת בתוכה כמו כלל ופרט כ"א היא המאירה ונוגעת ברושם בלבד אשר ממנו יובן הענין, והיינו בזה שהיא איננה ישנה, והגם דהנקודה היא איננה גם אינה שהרי היא נקודה עכ"פ ומה שאינו הרי גם איננו נקודה ג"כ ומ"מ הרי אינו ישנו וכל ענינו הוא

רק מה שיצא מהאינו כלל והיינו דאינו אינו ובוה הוא מאיר ומחזיק את המרובה. ויובן זה ע"ד שכתב הרמב"ם בענין התוארים שנאמרו על הקב"ה שנאמרים בלשון של שלילה ואינם תוארים עצמים היינו תוארים חיובים וענין ההפרש בין תוארי השלילה לתוארי החיוב תוארי החיוב הם מורים על מהות הדבר מהו, ותוארי השלילה לא יודיענו דבר בשום פנים מן העצם המבוקש מה הוא אלא שידוענו שהוא מושלל מדבר המנגד וסותר לאותו העצם המבוקש ומהותו ולכן הנה לפי שהקב"ה הוא למעלה מההשגה ואין אפשר להשיג מהותו בשום פנים ע"כ לא יתכן לומר עליו ית' התוארים כמו יכול חכם ורוצה כי הוא ית' למעלה ממהות יכולת חכ' ורצון שבנברא' עד שאין ערוך ודמיון בינו ובינינו כלל לומר עליו ית' התוארים האלו בלשון תוארים עצמיים רק שהם נאמרו בלשון שלילה, כי השלילה היא ג"כ ידיעה גדולה ורחבה, ובידיעה שבדרך שלילה הרי שייד בזה ידיעות עצומות אין קץ ממש גבוה מעל גבוה וכמ"ש הרמב"ם כ"ז בספרו מ"נ ח"א מפנ"ד עד פ"ס וכו' שיש ריבוי ידיעות ג"כ בדרך שלילה עד שבענינים הגשמיים יוכל האדם ע"י ריבוי הידיעות השליליות להגיע כמעט לציור הדבר כמו שהוא וכפי שנת"ל יובן דכוונת אומרו דע"י השלילה יכולי להגיע כמעט לציור הדבר כמו שהוא, היינו להצורה וכנ"ל דחומר וצורה הם לפי ערך זל"ז כלומר דכשם שבחומר יש חילוקי אברים כן הוא גם בצורתו שהוא הנפש יש ציורי אברים שהם הכחות ונת"ל דמאחר שהצורה מתלבש בהחומר והחומר כלי אל הצורה הלא בהכרח הוא דכשם שבהחומר יש חילוקי מדריגות מה שהם זכים יותר כמו המוח לגבי בשר הגוף כן הוא גם בהאור והיות שהוא הצורה המתלבש בהחומר יש חילוקי מדרי' א"כ הרי יובן דבשלילת כל עניני החומר יכולים להגיע להשכלה והבנת הציור כלומר הצורה כמו שהיא היינו אמיתת הדבר כמו שהוא.

קיצור. רשימו כולל האותיות ואור הרושם והוא העיקר. יבאר דהרושם הוא נקודה, מועט המחזיק את כל הריבוי, אינו ישנו ואינו אינו. תוארי הקב"ה הם שליליים. ע"י ריבוי השליליות מגיעים כמעט לאמיתת הדבר.

לא) וביאור הענין הוא דהנה בפנ"ח כתב וז"ל דע כי תוארי השם ית' בשליליות הוא התואר האמיתי עכ"ל, והענין הוא דהנה ידוע דבהשגה (השגה דכאן פירושו השכלה, והיינו השגה שבהשכלה, דהנה השגה ענינו מה שבא אל הדבר שהוא חפץ בו וכמו ארדוף אשיג ומהות תוכנו מתחלק לפי עניני הדבר שהוא כוסף אליהם כמו בעניני המדות או עניני המוחין, ובעניני המוחין מתחלק בכל חלקי המוחין חב"ד, ולזאת הנה השגה דבינה הוא הבנה, והשגה דהשכלה הוא דביקות הנק' קלעפ, והיינו מה שהשכלה עם היותה בקיצור ונקודה בלבד דזהו"ע החכ' שהיא נקודה קצרה, ומ"מ היא עם דביקות מיט א קלעפ ועש"ז נק' השגה בהשכלה, הנה בהשגה) יש ב' מיני השגה, השגת החיוב והשגת השלילה, דהשגת החיוב הוא מה שמשיג את דבר המושג והשגת השלילה הוא מה שאינו משיג את הדבר ואינו אלא רק מה ששולל ממנו את ההיסק וכמו

שאנו אומרים על העצמות יכול וחכם, הרי אין זה בבחי' השגת החיוב ביכולתו וחכמתו ית' רק ענין השלילה שאנו שוללים מאתו ית' כל מה שהוא העדר היכולת וממילא הרי הוא יכול א"כ הרי בידיעה זו ידיעת השלילה הגם שיש בזה ידיעות גדולות ועצומות לאין קץ כי בשלילה גופא הרי יש שלילת החיוב, וחיוב השלילה, ולא מיבעי דשלילת החיוב אינה עדיין אמיתת ענין השלילה בדמותה העצמי, כ"א גם חיוב השלילה הוא ג"כ רק יציאה מן החיוב בלבד, וכנ"ל בענין רשימה שהוא יציאה מן האיך, והוא דוקא תחלת הישות והישות בתכלית הדקות והקורבה אל האין עד שאין הבדל בין היש והאין כ"א בזה שיצא מן האין הגמור כמו"כ הוא בחיוב ושלילה שהוא היציאה מן החיוב הגמור, והוא התחלת השלילה שהוא שולל מהות ענינם של פרטי החיוב, וכמו עד"מ בענין שנת"ל דכשם שהגוף יש בו אברי הגוף והם ממהותו ועצמו של הגוף שהוא חומרי ולא רוחני הנה כמו"כ גם בנפש יש בו אברי הנפש והם מעצמו ומהותו של הנפש שהם רוחנים ולא גשמיים, הרי כללות ענין זה הוא השגה חיובית, ועם זה הרי החיוב הזה מכריח שלילת החיוב, והיינו דהגם שגוף ונפש משתוים זה לזה בענין זה שיש להם אברים, ומאחר שיש להם אברים הרי הם גם משתוים ביחס האברים אל העצם, ומ"מ הרי החיוב גופא מכריח לומר שאינם דומים כלל לפי שזה גשמי וזה רוחני, ובעיונו בהשכלה זו ימצא לו ענינים שכליים מחייבים בחיוב השתוות יחס אברי הנפש להנפש כדוגמת יחס אברי הגוף להגוף, ועם זה ימצא לו עיונים עמוקים בשלילת החיובים האלו בפרטיהם כלומר שהגם דבכללותם משתוים אבל עם זה גופא ימצא לו השלילה ואחרי כן יגיע להרגשת צו דעם געפיל פון חיוב השלילה, והיינו שמהבנת שלילת החיוב מגיע להרגשת חיוב השלילה, ואו הוא מגיע לענין הסדר דשלילה אמיתית, והיינו מה שאנו שוללים מאתו ית' כל מה שהוא העדר היכולת ובמילא ה"ה יכול א"כ הנה בידיעה זו הרי לא נודע ענין היכולת שלו ית' רק בשלילה מהעדר היכולת, וכן בשם חכם אנו שוללים כל מה שהוא העדר החכ' וממילא ה"ה חכם ומ"מ אין זה שנודע מהות וענין חכמתו ית', פי' ידיעותינו בכל אלו האופנים הוא רק בדרך שלילה לבר, והנה בשלילת העדר ענין היכולת, פי' בזה מה שאנו שוללים ממנו ית' הענין דהעדר היכולת ובמילא ה"ה כל יכול, הנה בהשלילה הלזו נכנס גם היכולת שבסדר ההשתל', דהנה היכולת שבסדר השתל' ה"ז תואר דבר עכ"פ, דעם היות דיכולת דסדר השתל' אינו ענין הכח דהכח הוא פרטי וענינו לפעול דבר מה היכולת אין זה כח פרטי בבעל היכולת כ"א הוא מצד העצם דמשו"ז הרי יכולת מתאחד יותר בעצם הנפש מכמו הכחות, דעם היות שהכחות מתאחדים ג"כ עם הנפש ומ"מ אינם מיוחדי' כמו היכולת שהוא מיוחד ממש עם הנפש, ומ"מ הרי יכולת הוא ג"כ דבר מה והיינו שהוא תואר דבר עכ"פ ויש בזה פרטים שהוא באופן כך או באופן כך והיינו דיכולתו כך ויכולתו כך זה גופא הוראה על היותו דבר מה, והיינו מה שהוא כח היכולת, אמנם היכולת שבעצמות אין זה דבר מה בעצמות היינו איזה כח ח"ו, כ"א העצמות להיותו עצמות ה"ה יכול וכמ"ש רב ניסים גאון ז"ל בביאור מאמר רז"ל ברכות דליב ע"א ע"פ ואולם חי אני אמר רבא א"ר יצחק מלמד שא"ל הקב"ה למשה, משה החייתני בדבריך, וכתב ע"ז וז"ל, דע כי החיים והיכולת שתי מדות הן ממדותיו של הקב"ה שהן מדות עצמו וגדולתו שאינן נתלפין

ממנו כלל כי הכח והיכולת אינם נמצאים אלא במי שהוא חי ומי שהוא חי העולמיים
שלא יתמו שנותיו א"א שלא יהי' יכול עכ"ל.

כיצור. שלילת החיוב, חיוב השלילה ושלילה אמיתית. בתואר השלילי יכול
שוללים גם היכולת דסדר ההשתל'. יבאר חילוק דכח יכולת ויכולת
שבעצמות.

(לב) **וביאור** דברי פירושו הוא כי החיים והיכולת שתי מדות הן ממדותיו של
הקב"ה ר"ל דלגבינו נקראי' מדות אבל לא שהן מדות ממש ח"ו וזהו
שכ' אח"ז שהן מדות עצמו וגדולתו שאינן נחלפין ממנו כלל ר"ל שהן עצמיים
שמצד העצם, כי הכח והיכולת אינם נמצאים אלא במי שהוא חי, ומי שהוא חי
העולמיים שלא יתמו שנותיו ר"ל מחוייב המציאות ומציאותו מעצמותו הרי
אי אפשר שלא יהי' יכול, והיינו שמבאר דיכולת העצמות הוא מפני שהוא ית'
חי בבחי' חיים עצמיים, שהרי היכולת אינו נמצא אלא במי שהוא חי, ומי שהוא
חי שלא יתמו שנותיו דהחיות הוא מעצמותו והיינו שמציאותו מעצמותו א"א
שלא יהי' יכול, ולכן כאשר אמר משה מבלתי יכולת כו' א"ל הקב"ה ואולם חי
אני החייתיני בדברייך ופי' דבזה שגילה בחינת יכולת ד' גילה אמיתת ענין זה
שהוא חי בחיים עצמיים שמציאותו מעצמותו, והיינו דענין היכולת אינו תואר
דבר ורק מפני שהוא עצמי ה"ה יכול, והוא אמיתת ענין היכולת, דהיכולת
שבהשתל' אינו אמיתית ענין היכולת שהרי אינו מצד עצמו וכמו כללות ענין
האור שתלוי בהעצם וקיום האור אינו קיום עצמי רק מהאור, וכמו"כ הוא
ביכולת דהשתל' שאינו מצ"ע ויכול להשתנות ברצון עצמי אבל היכולת שבעצמות
שזהו מצד העצם ה"ז יכולת עצמי שאינו שייך בזה חילוף וביטול ח"ו וכמ"ש
הגאון שאינן נחלפין ממנו, וזוהו אנו יודעים דיכולת העצמות הוא בכלל ההפכים
וכולם אינם ענינים פורטים בו רק שהעצמות להיותו עצמי ה"ה כל יכול שיכול
בכל דהנה ביכולת הרי יש כמה דברים שהם הפכים זמ"ז וכמו היכולת בריבוי
החסד דהרי גם בחסד שייך ענין התוקף והגבורה, דהנה בחסד עצמו הרי יש ב'
מדרי' הא' ע"ד"מ איש החסדן בטבעו אבל הוא בבחי' קרירות בלי חיות כ"כ
והיינו דחפץ חסד הוא ברצונו ובלבו ואמנם מצד הקרירות שלו יופסק חסדו
באיזה מניעה שימנע א"ע כי נחלש כחו ובלתי מתחזק לכן הרי בלתי מתחזק
בטבעו לעשות זה החסד כטבע איש חלש בדעתו ובמדותיו שיכולים זרים לפתותו
ולהפכו, או יתן מדה ושיעור לחסדו והגם שיש בלבו החסד ביותר מן המדה מצד
טבעו רק שלא יוכל לעמוד בבחי' גבורה להפקיר עצמו בפיוור הון רב בחסד
מופלג כזה מצד הקרירות והחלישות בטבעו, והב' מי שהוא גבור בכח טבעו
יוכל לגבור כח המדות שלו בטבעיות וגם מדת החסד יגבר בנפשו להיות החסד
מתפשט ונמשך בלי שום מונע ולא ישמע למנגדים כלל ויעמוד נגד כל מונע ולא
יופסק החסד לעולם כי אינו מתחלש ונופל בטבעו לעולם וגם ביכולתו לעשות
דבר גדול ונעלה בענין החסד מצד הכח והעזו שבו שיש ביכולתו לעשות ולפעול
הרבה וזהו היכולת בענין החסד, ולהיפך יש יכולת בענין הגבורה שהוא היסך
החסד וכן היכולת בענין ההצלה מהמנגד דגם זה הוא מבחי' החסד וכמו ותושע
לו ימיני כו' ובקהלת יעקב אי' בשם הת"ז דתקיף הוא מבחינת החסד, וכתוב

ימינך ד' נאדרי בכח כו' תרעץ אויב דשניהם הם בימין ומ"מ הן ב' בחי' ימין והיינו דבסדר ההשתל' הן מדרי' פרטיות וכדאי' במדרי' שמות ספכ"ב אחת שהיתה מצלת אותנו מן הים ואחת שהיתה מנערת את המצריים שנא' ימינך כו' תרעץ אויב וכ"ה שם ר"פ הנ"ל והיתה ידו אחת משקעתן וידו אחת מצלת אתכם הרי דהגם דשניהם הם בחי' ימין ומ"מ הן שתי ידות דהיינו מדרי' פרטיות והרמ"ז פ' בשלח דנ"ב ע"ב כ' שיש אור החסד בפנימיות כלי הגבו' ואור הגבו' בכלי החסד לכן נק' ב' הידות ימין ומ"מ ה"ז ב' מדריגות וכידוע שזהו שם מ"ב דפ' שמע ושם ע"ב דפ' והא"ש* ובמק"מ שם דנ"ז ע"ב דימינך ד' תרעץ אויב קאי על המל' לפי שהיא רועצת האויב בכח הז"א ע"כ נק' ימינך כו' ובודאי שאינו דומה הרעיצה שמבחי' החסד גם מבחי' הגבו' שבו להרעיצה שמבחי' המל' הגם שזהו בכח הז"א דמשו"ז נק' ג"כ ימין כו' וידוע דמל' נק' תכלת דאכיל ושצי שמכלה לגמרי להמנגד, וכאשר הוא בכח הז"א הרי יש בוה קצת רחמי' וכמו מעשי ידי טובעים כו' והרי גם בטביעת המצריים היו ג' חלוקות כדאי' ברש"י ע"פ תהומות יכסימו, ובסידור בהביאור דאחרי ד' אלקיכם תלכו ביאר דימינך ד' נאדרי בכח הוא הבירורים שה"א מברר (והיינו בירור שני' דמ"ה) וימינך ד' תרעץ אויב הם הבירורים דבחי' מל' מצ"ע וכל אלו הענינים והדומה להם בענין ההפכים דסדר ההשל' הוא בבחי' יכולת העצמות לא במדרי' חלוקות כלל וכמו נגוף ורפוא כאחת במכ"ב שהי' ברגע דחצות דוקא דהיינו מבחי' אוא"ס שלמעלה מהשתל', ורש"י כתב ע"פ ימינך ד' וכו' ולי"נ אותה ימין עצמה תרעץ אויב, שזהו כמו נגוף ורפוא כא' דנגוף למצרים (כתר דקל"י) ורפוא לישראל שזהו בחי' המשכה מלמעלה מהשתל', וכן יש הרבה פרטים בענין היכולת, דבהיכולת דסדר ההשתל' הן מדרי' פרטי' ומובדלות זמ"ז, ויכולת העצמות הוא בכל האופנים כא' ואינם בו ענינים פרטיים ח"ו, וטעם וסיבת הדבר הוא לפי דיכולת העצמות אינו בבחי' תואר דבר רק מצד העצם ע"כ הוא כל יכול בכל ההפכי' והכל שם לא בבחי' דבר רגם העצמות ממש, ובכלל היכולת הוא שלא ייעף ולא ייגע דבסדר ההשתל' הגם דלא בעמל ולא ביגיעה בחי' הקב"ה את עולמו מ"מ ה"ז בבחי' ירידה וצמצום שז"ע מלאכה למעלה בחינת צמצום האור וירידתו להוות וכידוע דמלאכה* בגימט' א"ל אדנ' שהוא שם דעשי' והיינו ירדת האור האלקי בעשי' בבחי' התלבשות כח הפועל בנפעל, וגם המדרי' שאינם בבחי' התלבשות מ"מ ה"ה בבחי' ירידה והמשכה וכידוע דכל הע"ס נמשכו בהתהוות העולמות וכמ"ש הוי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה כו' ובגמ' אי' בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכ' בתבונה בדעת בכח כו' וז"ע כי בו שבת שהוא העל"י מהירידה כו' והרי ההתהוות היא מבחי' עצמות א"ס דממך הכל והוא לבדו בכחו ויכולתו להוות יש מאין ואפס המוחלט וכידוע דשם בורא הוא אמיתת השם דשייך על העצמות, והרי בהעצמות אינו שייך גם ענין ירידה וצמצום ח"ו הרי מובן מזה דיכולת העצמות בהתהוות אינו כמו ענין היכולת דבמדרי' שבסדר ההשתל', ומכל זה אין אנו

דפ' שמע . . דפ' והא"ש : ראה בכ"ז לקו"ת ס"פ ואתחנן. אמרי בינה שער הק"ש סמ"ה.
 בירור שני : ראה בכ"ז תו"א ד"ה והנה אנחנו מאלמים. שם ס"פ ויחי. סהמ"צ להציצ
 איסור עבודת בעלי מומים.
 וכידוע דמלאכה : מאו"א את מ"מ ס"ק למ"ד.

יודעים מהות יכולת העצמות ורק ידיעתנו בזה הוא רק מה שאנו שוללים עניני תואר היכולת שבהשתל' דיכולת העצמות אינו באופן כזה, וא"כ הרי כל ידיעתנו ה"ז רק ידיעת השלילה בלבד והיינו הדיכולת שבסדר ההשתל' הוא ג"כ נכנס בגדר שלילת העדר היכולת, לפי דיכולת דסדר ההשתל' הוא רק היכולת דכח אבל היכולת שבעצמות הוא יכולת היכולת שהוא ית' כל יכול.

קיצור. ימשיך בביאור היכולת ההשתל' שהוא בהפכים פרטים מובדלים זמ"ז, היכולת שבעצמות הכל כאחד, כי הוא מצד העצם. בכללה דאין שייך ירידה וצמצום בעצמות.

לג) והנה כמו שהוא' בהתואר דיכולת כמ"כ הוא בהתואר ושם חכם דאנו שוללים בחי' חכ' דסדר השתל' דאינו נחשב לחכמה כלל גבי עצמותו יתברך ויתעלה דהנה במאמר פתח אלי' אי' אתה הוא חכים ולא בחכ' ידיעא, דחכמה ידיעא הוא הנבראי' משא"כ חכ' דאצי' הוא אלקות ממש ומובן דשכל אנושי וכן החכ' דבריאה אינו נחשב לחכ' כלל לגבי חכ' דאצי' כמ"כ הנה הרי חכ' דאצי' אינו נחשב לחכ' לגבי עצמותו ית' וכמ"ש כולם בח' עשית כו' שהחכ' נחשבת כעשי' לגבי עצמות וכידוע בענין שכל מופלא ושכל נעלם, דהעלם הוא בערך הגילוי ולפעמי' יבוא לידי וכידוע בענין העלם וגילוי שהן בערך זל"ז אמנם מופלא הוא שמובדל ומופרש לגמרי שאינו בגדר גילוי ולא יבוא לעולם לידי גילוי וי"ש לא נפלאות היא ולא רחוקה היא כי רחוקה היא ע"ד אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דמ"מ אמרתי אחכמה שיש בזה איזה ידיעה רק שאינה מושגת לתכליתה ואמיתתה וכדאי' במד"ר חוקת פ"ט אמר שלמה על כל אלה עמדותי ופרשה של פרה אדומה חקרתי שאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה כו' א"כ הרי מ"מ חקר ודרש בזה, וכנ"ל דבידיעת השלילה הרי יש בזה ידיעות עצומות לאין קץ, אבל נפלאות היא שמופלא ומובדל לגמרי דגם אפס קצה אינו ידוע ולא יוכל לבוא לידי גילוי כלל, וכמו עדי"מ למטה אנו רואים דיש שכליים עמוקי' מאד ומ"מ אחרי טורח רב והעמקה גדולה יוכל להשיגם וכמאמר יגעת ומצאת תאמין דצריכי' יגיעה גדולה וטורח רב אמנם ע"י טורח רב ויגיעה עצומה הוא בא על הענין להשיגו וזהו כענין שכל נעלם שהוא נעלם ונסתר ועמוק במאד ועכ"ז הרי אחרי היותו טורח בזה בטרחה ועמל יוכל לבוא לידי גילוי, אכן יש ענינים שאין לשכל האנושי שום מבוא להשיגם אף אם יטריח שכלו עליהם כל ימיו בעבודה גדולה וטרחה עצומה וכמ"ש החקר אלוהי תמצא, וכמו שאף שידוע לנו בבירור גם ע"פ שכל אנושי שהמקום והזמן הם נבראי' ומחודשי', והוא ית' למעלה מעלה מבחי' מקום וזמן, והרי ידיעה זו היא ידיעה שכלית בריבוי הסבר איך היות הענין כן ומוכרח שהוא כן ואי אפשר להיות בשום אופן באופן אחר, והיינו דידיעה זו באה מסודרה בסדר מושכלי ע"פ שכל אנושי, ומ"מ הנה ידיעה זו בלתי גותגת לנו שום מושג באלקות מה הוא, וטעם הדבר הוא לפי שאין אנו משיגים מהו ואיך הוא לא מקום ולא זמן דכל השגתינו מוגדר רק בדבר שבבחי' מקום איזה מקום שיהי' גשמי או אפילו רוחני אבל רק מה שהוא בגדר מקום, דהרוחני אם שאינו

בא בתפיסה במושג ממש כמו הגשמי אבל מ"מ הרי יש בו איזה תפיסא עכ"פ דכן הוא אפילו בענין המקום דאפשר להיות מקום רוחני, ובהב' דעות* שהביא בעיקרים מ"ב פ"ז בענין המקום הא' שהמקום המקיף את הגשם נק' מקום והב' הוא שהמקום הממולא נק' מקום והיינו הפנוי והריקות אשר בו יכנוס הגשם נק' מקום, ויבואר ע"ד דאי' באמ"ב בפתח השער פ"ג בענין שטח כללי שהוא ו"ק אבל באמת אינו אלא ג' או"ר ועומק ולדבריו הרי יצויר דנקודה לבד הוא מקום, ובדוגמתו יצויר מקום ברוחניות, אבל בכ"ז הרי יש בו תפיסא והגדרה באיזה דבר שיהי' וכן אנו משיגים את הזמן, אבל לא מקום ולא זמן אין אנו משיגים כלל, והרי מוסכם מכל החוקרים* דלמעלה מגלגל התשיעי אין שום מקום כלל ולא ריקות, והוא המקום דמקום ההוא ואינו כלל מעין מקום שלנו המוגדר בשטח דמעלה ומטה כו', והי' רק שאנו יודעים שיש בלי מקום אבל מהו בלי מקום אין אנו יודעים, וכ"ש בחינת לא מקום ולא זמן דאלקות דזה אין לנו שום מושג בזה, דהנה בענין בלי מקום הרי יש לנו איזה מושג בזה ממה שמצינו מעין זה בכחות הגנפש, דמבשרי אחזה*, שנראה בחוש באדם הגשמי שיש לו שכל וחכמה להשכיל כל דבר אשר יעשה, ולפי מה שהסכימה חכמתו כך נוטה רצונו לעשות הדבר ההוא שחייבה חכמתו, דכמו שחייבה חכמתו להדבר ההוא כך יש לו רצון ותשוקה לאותו דבר, שהחכמה מנהגת את הרצון, וע"פ הרצון מחשב ומהרהר איך לגמור מה שעלה ברצונו, דפעולת הדבר אינה נגמרת אלא ע"י הרהור אותיות מחשבתו, דאותיות הללו הן למטה ממדרגת הרצון, והנה מקום משכן השכל הוא במוח, ומשכן הרצון הוא ג"כ במוח, והגם שהוא בכ"מ, דוהו ההפרש בכלל בין הרצון להכחות פנימי' דשכל ומדות, דמדות ושכל יש להם כלים מוגבלים, דהמדות משכנם בלב, והשכל משכנו במוח, והרצון הוא נמצא בכל מקום, אבל הוא נמצא במוח ג"כ, ואדרכא נרגש יותר, להיות המוח עלול להרגיש יותר, אבל בכל אופן הרצון נמצא ג"כ במוח, וגם הרהור אותיות זמח' הוא מהרהר ומחשב במוח, הרי שבמוח אחד יש בו ג' מיני התלבשות, שמתחלה מתלבש בחכמה, והחכמה מתלבשת ברצון, והרצון מתלבש באותיות המחשבה, והכל במקום א' הוא המוח, והטעם הוא לפי דהתלבשות דבר רוחני אינו דומה לדבר גשמי כי הדבר הגשמי הוא תופס מקום והעליון שמתלבש בהתחתון נעשה התחתון למטה ממנו בריחוק מקום, משא"כ הרוחני* הרי אינו תופס מקום מצד עצמו, רק מה שהוא נתפס ונקלט בגדר ובחינת מקום, שהמקום ההוא אינו אלא כלי ומשכן להשראת הרוחני בו, ולכן יכול להיות השראת כמה מיני כחות והתלבשות במקום אחד, הרי זהו רק מה שאנו יודעים שיש בלי מקום, והיינו שאנו מרגישים בנפשנו

ובהב' דעות : ראה ג"כ לקו"ת הוספות לזיקרא ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח. בספר החקירה להצ"צ מע' מקום. ד"ה ביום השמעי' צ רס"ו.
 מוסכם מכל החוקרים : ראה פרדס מהרמ"ק ש"ו ספ"ג. מצות האמנת אלקות (כסהמ"צ להצ"צ) פ"א.
 דמבשרי אחזה : ראה ג"כ לקו"ת פ' צבים ביאור לדי' שוש אשיש. קונטרס לימוד החסידות פ"ו, יח.
 משא"כ הרוחני : להעיר ממש"כ הרמב"ן בענין הגנפש, הועתקו דבריו במירוש להרמב"ם ה"ל תשובה רפ"ח.

שיש בחינת בלי מקום, אבל לא שאנו משיגים זאת בהשגה גמורה, שהרי אדרבא השכל הרצון והמחשבה הנה כל אחד ואחד מהם נרגשים בבחינת מקום רוחני, וזה הוא הבדלתם זה מזה, דעם היותם כולם באים בענין אחד שהוא המושכל, ומי"מ ה"ה חלוקים בעינים דוה הוא ההשכלה של המושכל, וזה הרצון שבו, וזה אותיות ההרהור והמחשבה שבו, ועוד יותר שהם נתפסים במקום גשמי בכלי המוח, או בהדבר ההוא שבו הוא השכל, הרצון, והמחשבה. אמנם מזה גופא שהן במקום אחד הרי מובן דבעצם הן בלי מקום, ולכן יכולים להיות במקום אחד, ודבר זה אנו יודעים שהוא כן אבל אינו בהשגתנו ומכש"כ שאינו מורגש לנו בהרגשנו, וכ"ז הוא בבלי מקום דנבראים שיש בזה בכללותו עכ"פ איזה מושג ודוגמא דדוגמא בכחות הנפש כו', אבל לא מקום ולא זמן דאלקות הרי אין לנו שום מושג בזה כלל.

קיצור. תואר שלילי דחכם שולל גם חכמה דהשתל. שכל נעלם הוא בערך הגילוי, משא"כ שכל מופלא, יביא דוגמא מידיעת בלי זמן ובלי מקום, גשמי ורוחני.

לד' והנה ענין השכל למעלה הרי גם בשכלים הנבדלים וכ"ש בשכל אלקי (שהוא השכל שבנשמה ונה"א כו'), הרי השכל הוא אך ורק בבחינת לא מקום ולא זמן והוא מופלא מאתנו לגמרי, וכשם דשכל האנושי ה"ה מופלא ומובדל לגמרי מהדומם הגשמי ומחוש המישוש, דחוש המישוש והדומם דאבן ועפר אינם תופסים בשכל אנושי, כן ויותר מכן הנה השכל מופלא הנ"ל מובדל מהשכל אנושי, דשכל אנושי אינו שכל כלל, והוא כדומם ממש לגבי שכל מופלא, ועד"ז יובן למעלה ההפרש בין בחינת חכים ולא בחכמה ידיעה, שזוהו בחינת חכמה דאצילות או למעלה יותר בחינת חכמה סתימאה מקור חכמה דאצילות שנק' שכל נעלם, דעכ"ז הרי אפשר שיומשך מזה בחי' גילוי הארה בחכמה דאצילות, משא"כ שכל מופלא שהוא בחינת חכמה דעתיק שהוא למעלה לגמרי מכח ההשגה בחכמה דאצילות, גם אפילו מהמקור דחכמה דאצילות, וכמו עד"מ בענין כח השכלת מהות בחינה שלמעלה מזמן ומקום הוא למעלה לגמרי מכח השגת שכל האנושי, דזה מה שהשכל האנושי אינו משיגו הרי אין זה בשכל גלוי לבד, והיינו דרק השכל האנושי הגלוי אינו משיגו, אלא הוא כן גם במקור השכל והיינו בכח המשכיל, ופירוש דגם בכח המשכיל שבאדם הרי אין בו בכח לבוא על השגה זו, דהכח המשכיל אינו רק אלא להשכיל שכליים שבגדר שכל אנושי המוגדרים במקום וזמן, וכן חכמת התורה שנתלבשה בגשמיות, אבל להשכיל ולעמוד על ידיעה שלמעלה מגדר שכלנו אין זה בכח המשכיל כלל, כ"א כח השופע ידיעה וחכמה זו זהו חכמתו ית' שבע"ס דאיהו וגרמוהי חד כו'. כך עד"ז בחי' שכל מופלא הוא למעלה מחכמה המתגלה באצילות כו', וכמו שגדר דשכל אנושי שהוא מוגדר בענין המקום והזמן ה"ה מושלל מבחי' חכמה דאצילות כנ"ל, הנה כמו"כ גדר החכמה דאצילות, דגם הוא להיותו בחינת חכמה שבעולמות ה"ז מוגדר באיזה הגדרה שיהי', הרי הגדרה זו מגדיר אותו שהוא מושלל מבחינת חכמה דעתיק, דהנה חכמה ה"ה מוגדרה בגדר מיוחד, וגדר החכמה הוא אור דכתיב והכסיל

שכלים נבדלים : ביאור שם זה ע"ס דא"ח ראה לקי"ת שלח ד"ה והי' לכם לציצית (השני) וביאורו ס"ב.

בחושך הולך, וא"כ החכמה היא אור, דכמו שפעולת האור הגשמי שע"י יכולים לראות הדבר משא"כ החושך, כך הוא פעולת החכמה ברוחניות. שע"י החכמה רואה ומשיג הדבר. וזהו החכם עיניו בראשו, שרואה את הנולד, נמצא החכמה היא בחינת אור, והאור הרי יש לו ג"כ גדר, דגדר האור הוא גילוי, והיינו גילוי מהות האור כמו שהוא. וזהו בחינת החכמה שהוא גילוי מהות האור, ולכן נק' פנים מאירות שהוא בחינת גילוי האור והיינו אור וגילוי, ומהאי טעמא הרי החכמה מוגדרת בבחינת נקודה והיינו לפי שהוא אור וגילוי. אמנם בזה גופא שהיא מוגדרת בבחינת נקודה דוקא הרי יש בזה ב' טעמים דשניהם מורים על היותה אור וגילוי הא' מפני שהיא גילוי לכן באה בהגדרה דנקודה, דכל ראשית הגילוי הרי א"א שיהי' אלא ורק בנקודה לבד, והיינו דראשית הגילוי הרי אי אפשר שיהי' בהתרחבות כ"א נקודה לבד. והב' מפני שהיא גילוי מהות האור, לכן באה בהגדרה דנקודה דמהות האור הוא עצם האור, ור"ל שבאור גופא הוא העצם ומהות האור, וכל עצם הרי אי אפשר שיהי' אלא רק בבחינת נקודה ולא בהתרחבות, וכנודע בהתרחבות הוא התפשטות הדבר לא העצמי והעצמי הוא רק בבחינת נקודה. אמנם כל ההגדרות האלו והחיובים בההגדרות ואופן השתלשלותם וחיובים שמחייבים אלו לאלו הוא רק בחכמה ואור דסדר השתלשלות, דבסדר ההשתל' הרי גדר החכמה הוא אור, וגדר האור הוא גילוי ואור, אבל באמת הרי לא זהו דוקא אור מה שמאיר, דהרי יכול להיות שאינו מאיר והוא אור, ואדרבא עצמו ומהותו של אור, והיינו בחינת העצם שלמעלה מבחינת המשכה וגילוי אינו בבחינת אור המאיר, ועוד יותר דהרי אור המאיר נק' חושך לגבי עצם האור שאינו בבחינת אור המאיר, וכמו עדי"מ האש היסודי שהוא חשוך ואינו אור המאיר, והיינו להיותו עצמי הרי אינו אור המאיר, דעצם האור הרי אינו בבחינת המשכה כלל מן העצמות, וזהו שלילת הגדרת החכמה דהשתלשלות (והיינו חכמה דאצילות ומקורה בחינת חכמה סתימאה כו') מבחינת חכמה דעתיק, דעם היותו דחכמה דעתיק הוא ג"כ אור אבל עם זה הרי אינו בגדר האור שהוא גילוי, כי האור דחכמה דעתיק זהו עצם ומהות האור ממש מה שמוגדר בהגדרה דגילוי, דאור וגילוי הנה גם הגילוי דעצם מהות האור ה"ה בבחינת הארה לבד ולא העצם ממש, כי העצם ממש דאור הרי אינו בבחינת אור וגילוי, ובמילא דכאשר נשלול מחכמה דעתיק ההגדרה דגילוי, פ"י דעם היות דחכמה דעתיק הוא בחינת אור, אבל הוא עצם האור שאינו מוגדר בהגדר' דגילוי הרי ע"ז אנו שוללים ממנו גם ההגדרה דבחינת נקודה, דבחכמה, דבסדר השתל' להיותו מוגדר בהגדרה דגילוי, ובגילוי ההתחלה הוא ראשית הגילוי, וכל ראשית הגילוי הוא בבחינת נקודה, אבל חכמה דעתיק להיותה שאינו גילוי, והיינו דאינה מוגדרת בהגדר דגילוי הרי אינה מוגדרת בהגדרה דנקודה. והגם דבטעמי היות חכמה דסדר השתל' מוגדרת בהגדרה דנקודה, הרי יש עוד טעם (הב') להיותה עצם האור (ודייקו שם לעיל שבהאור גופא הוא העצם ומהות האור כו'), ובפרט בחכמה דעתיק שהוא עצם ממש הלא בודאי לכאורה מוכרח שיהי' בבחינת נקודה. אמנם היא הנותנת דזה שהעצם הוא בבחינת נקודה היינו כשהוא בבחי' המשכה, ובחכמה דסדר השתלשלות דהעצם של האור הוא ג"כ בבחינת המשכה שהרי הוא אור המאיר, דזה שהחכמה מאירה הרי אין זה התפשטות החכמה לבד, כ"א גם עצם האור ג"כ מאיר, א"כ ה"ה בבחינת המשכה, וכל המשכה וגילוי הרי בהכרח שיהי' בבחינת נקודה, אבל האור

דחכמה דעתיק הוא בבחינת העצם ממש שאינו בבחינת המשכה, והיינו דאינו אור המאיר, ולהיותו שאינו בבחינת המשכה הרי אינו בבחינת נקודה, והוא בחינת מרחב העצמות, שזהו עצמות האור ממש ובבחינת מרחב, שהמרחב אינו התפשטות כ"א מרחב עצמי וזהו אינו מושג לנו כלל איך ומהו הוא החכמה בבחינת מרחב ובחינת מרחב עצמי, אלא שידיעתנו בזה הוא בדרך שלילה לבד, דהרי ממוצא דבר הרי נרגש בידיעתנו שהאור והגילוי הוא הארה, ויש להם הגדרות מיוחדות, וממילא מושג לנו דכל ההגדרות אשר ישנם בההארה נשלול מן העצמי, והיינו דהעצמי אינו מוגדר בההגדרות של הארה, ולכן כאשר אנו שוללים חכמה דהשתל' שהיא אור ונקודה מהחכמה דהעצמות שאינו בבחינת אור ונקודה הרי אנו יודעים בדרך שלילה שהוא בבחינת מרחב עצמי, והיינו דמהו מרחב עצמי אין אנו יודעים זאת רק כל ידענתו הוא בהשלילה, ובזה יובן מ"ש דתוארי השי"ת בשלילות הוא התואר האמיתי.

אמנם כ"ז הוא בהשכלה והשגה, הנה השגת השלילה היא השגה היותר נעלית, אבל יש עוד מה שלמעלה גם מהשגה שבהשכלה, והוא הרגשת עצם מהות הדבר כמו שהוא בהבנה עצמית שזהו בנש"י מצד מעלתן העצמי שהן חלק מהעצם וכנ"ל דביטול החלק בהעצם הוא ביטול עצמי, וזהו יהי' לך לבדך ואין לזרים אתך, דזהו דוקא בנש"י שהם כלים אמיתים לאלקות וע"י התורה ומצות הנה הוא בהמשכה פנימיות ועצמיות דהו"ע לכם, והן אמת דכל המצות ניתנו לנש"י. אמנם מצות הם רצון העליון וברצון הרי יש בזה פרטי רצונות, וכמ"ש במ"א בענין זה בארוכה, ואיך שאינו סותר להענין דאל תהא יושב ושוקל במצותי' של תורה חמורה שבחמורות וקלה שבקלות כולם שוים, והמצות שנא' בהם לכם מובן ענינם בהפנימי' דא' מהם הוא ולקחתם לכם שהד' מינים מורים על האחדות כידוע ובזה הוא התגלות העצמות ית' ויתעלה, וזהו ביום השמיני עצרת תהי' לכם, דהנה שמע"צ הוא רגל בפ"ע והוא הקליטה דכל האורות והגילויים הנעלים בההשפעה הכללית שנמשך לנש"י בחודש השביעי שהוא משובע בכל כנ"ל, הן בהשפעה גשמי' והן בהשפעה רוחנית, והיינו דכל ההשפעה הלזו באה בקליטה להיות מתגלה ונמשך בכל השנה דבר יום ביומו, וזהו ביום השמיני עצרת תהי' לכם, דיום זה הוא החג אשר בו נקלטים כל בחי' ומדרי' שמיני לשון שומן, והיינו דכל הטוב הרוחני והגשמי נקלט או בקליטה טובה הנה או דוקא עושים שמחת תורה, להיות שהתורה היא הכלי האמיתית לריבוי הטוב הנמשך שיומשך בגילוי בטוב הנראה והנגלה, והוא ע"י זה שמקיפים עם הס"ת סביב שולחן הקריאה וכידוע במעלת אותיות שבתורה שהן האותיות דעצמות א"ס ב"ה שעיי' זוכים להיות כל עניני השמיני שהם כל גילויי הטוב להיות נקלטים בנש"י בקליטה טובה וכמ"ש שמחים וטובי לב.

קיצור, שכל דלמעלה הוא מופלא משכל אנושי ומקורו, ועד"ז חכמה דעתיק לגבי חכמה דאצילות ומקורה, יבאר דגדר החכמה הוא אור וגילויי ובאה בנקודה להיותה ראשית הגילויי וגילויי העצם, חכמה דעתיק מושלל מכ"ז כי אינו בגדר גילויי והמשכה, והיא במרחב העצמות.

ש י ח ה

— א טויל פון די רייד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א, שמחת תורה ה'תש"א —
 — לויט אַ פאַרצייכנונג פון די הערער —
 אַרויסגעגעבען צו שמחת תורה ה'תש"א.

שמחת תורה באנאכט פאַר הקפות.

ב"ה

אין תורה. איינער איז זיך מתעסק צו שאַפֿען עטליכע דאַלער, אַ צווייטער איז זיך מתעסק מאַכען חדרים און קריגען תלמידים און אַ דריטער שאַפט אַ גר-טען מלמד. ניט ווי עס איז יעצט, אַז אפילו דער מלמד ווייס אויך ניט די פירושי המלות, ומכל שכן אַז דער קינד וועט ניט וויסען. בכלל דעם דאַרף אויך זיין די התעסקות, אַז דער חדר זאָל זיין ווי עס איז געווען בדור הישן, וואָס רובא דרובא מאחינו בני ישראל אין אַמעריקא געדיינקען נאָך ווי עס איז געווען דער חינוך בדור הישן, אין דער היים.

צעהן אידען וועלכע געפינען זיך אויף איין ארט דארפֿען עפענען אַ חדר. וואָס דאָס מיינט דער ענין פון התעסקות בתורה, וואָס אין דעם זיינען אלע גלייך. די התעסקות דאַרף זיין מיט אַ מסירות נפש. דער ענין פון מסירות נפש איז די כוונה, די מסירה ונתינה צו דער זאך, מען זאָל ליגען אין דעם. מען קאָן לערן גען כמה שעות ביום און ניט זיין אַ מתעסק בתורה, ולהיפך אויב מען טוט ווערט מען אַנגערופֿען אַ מתעסק בתורה.

ב.

אַז מען האָט מיר געפיהרט אַלס קינד דעם ערשטען מאָל אין חדר, איז דערביי געווען דער טאַטע און דער פעטער הרז"א*, האָבען זיי מיר געווארפען, כפי

א.

היינט איז שמחת תורה. די רז"ל זאָ גען באבות, בכל יום ויום בת קול מכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ופי' הרע"ב שהיא עלובה על שאין לה עוסקים. ולכאורה הי' צ"ל שאין לה לומדים. נאָר דער ענין איז ווייל אין לימוד התורה איז דאָ דרגות: טל, יין, דבש, שמן, וחלב.

אויך עס איז פאַראַן אַזעלכע וועלכע האָבען אַ חוש אין תורה, און עס איז פאַ-ראַן אַזעלכע וועלכע זאגען, אַז זיי האָ בען ניט קיין חוש אין תורה, און זיי זיי גען זיך נאָך מתנצל דערמיט וואָס זיי האָבען ניט קיין חוש אין תורה, אַז דער-פאַר לערנען זיי ניט. באמת האָבען זיי זיך געדאַרפט שעמען צו זאָגען אַז זיי האָבען ניט קיין חוש אין תורה, אַט אַז זוי ווי אַ בעל עסק, אויב מ'זאָל אים זאָ גען אַז ער האָט ניט קיין חוש אין עסק און ווייסט ניט ווי צו פיהרען זיין גע-שעפט, וועט אים זיכער גוט פאַרדריסען, און זיי, ניט נאָר וואָס זיי שעמען זיך ניט, נאָר זיינען זיך נאָך מתנצל מיט דעם.

נאָר דאָס איז שייך נאָר אין דעם ענין פון לימוד התורה, אָבער אין דעם ענין פון עסק התורה זיינען אלע גלייך. יע דערער נאָך זיין ענין קאָן זיין אַ מתעסק

האט דער טאטע אויף אים געזאגט — דער טאטע האט אים זעהר מוקיר גע- ווען — א גוטער אייניקעל. החסיד ר' אלי' בער דער טויבער איז געווען דער זיידע פון שלמה'ן דער געלער. ר' אלי' בער האט געהאט א גר- טען חוש השמיעה, נאך מען האט אים גערופען „דער טויבער“, ווייל בילדותו ווען ער איז געווען ביי רבנו הצמח צדק אוי האט געהערט חסידות, ובתוך הדברים האט ער געהערט אז רכילות און לה"ר דארף מען ניט הערען, האט דאס אויף אים פועל געווען, אז ער זאל ניט הערען אמילו אבק לה"ר און אבק רכילות, און דערפאר האט מען אים גערופען ר' אלי' בער דער טויבער. ה.

החסיד ר' אלי' בער הנ"ל האט דער- ציילט, אז אמאל האט מען געפרעגט ביי הוד כ"ק רבנו הצ"צ וואס איז דער הפרש פון דער עבודה פון חודש אלול ותשרי און דער עבודה פון שמחת תורה. האט ער געענטפערט בקצרה: ישראל ותורה הם בן ובת, האב דורש ותובע מן הבן יותר מהבת, ומתקרב ונהנה מן הבת יותר מהבן. דער ביאור אויף דעם, חודש אלול, אז מען מאכט דעם חשבון הנפש ווערט זעהר ניט גוט און מען פאר- לירט זיך, מען טוהט זיך אויס פון עניני עוה"ו, נאכדעם בראש השנה איז מען א קאנטאניסט אין עשרת ימי תשובה איז די עבודה לבדוק כל תנועה ותנועה, יום כיפור דאמאלסט שטעהט מען לפני הוי'. אין נעילה — זאגט דער מיטעלער רבי — איז אמילו בא א קל שבקלים זיך מתעורר די נקודה הפנימית למסור נפשו על קידוש השם בפועל ממש. וחג הסוכות אז עס קומט הושענה-

המנהג, צוקערקעס און מיר געזאגט אז דער מלאך מיכאל האט דאס מיר אראפ- געווארפען.

דער טאטע האט מיר דערצעהלט, אז ווען ער האט אנגעהויבען געהן אין חדר האט נאך דער רבי „צמח צדק“ געלעבט און האט אים דאן צוגעוואר- פען צוקערקעס און דערביי געזאגט, אז מלאך מיכאל האט אים דאס געווארפען, איז דאס ביי אים זעהר נתקבל געווא- רען און ער האט ניט געוואלט אויפעסען די צוקערקעס, ווייל זיי זיינען ביי אים געווען זעהר טייער. ערב ספח אין גע- ווען דער מנהג בודק צו זיין די קעשע- געס פון די קליינע קינדער, האט דער צמח צדק גערופען דעם טאטען און האט אים געפרעגט וואו ער האט די צוקער- קעס, האט ער זיי דעמאלסט געמוסט אויפעסען. אט אזא חינוך דארפען מיר האבען.

ג.

השי"ת זאל אונז געבען א שנת אורה, שנת תורה, שנת מנוחה. ברכה וגאולה ונתבשר בשורות טובות מאחינו שבגולה. באמת געפינען מיר זיך אויך בגולה, נאך מען באדארף האבען א שארף אויג צו זעהן דאס און א גוטן חוש השמיעה, און דער וואס האט א ראי' ושמיעה טובה זעהט און הערט דאס.

ד.

אין יאר תרנ"ב איז שלמה דער געלער געווען שמחת תורה אין ליובאוויטש. שלמה איז געווען א גבה קומה און בעת ער האט אנגעהאלטען אין עץ החיים און געטאנצט מיט דער ספר תור' איז געווען שטארק ניכר און אלע האבען געזעהן ווי ער איז אינגאנצען נאס פון טאנצען.

א קאנטאניסט : סאלדאטען אין די אמאליקע צייטען אין רוסלאנד. פלעגען דינען סיגף און צוזאנצוגי יאהר, אונטער זעהר א שטריינגער דיסציפלין.

די חידושים זיינען אַ ספק אמת, און אמת לאמתו זיכער ניט, און אַ שמחת תורה און שמחת ישראל טאָנן איז זיכער אמת מצד הנשמה.

ז.

עס איז שווער צו רעדן, אָבער עס איז נאָך מעהר שווער צו שווייגען.

משה רבנו האָט געוואוסט ווי צו בעגן טשען און ח"ו להיפך האָט ער אויך געוואוסט.

משה רבנו זאָגט, ונפלינו אני ועמך מיט ביידע פּי', שתשרה שכניה עלינו, ושלא תשרה על אומות העולם. ווען משה הערט אַז קרח ועדתו קריגען אויף דעם ענין העבודה, האָט דאָס אים אַנגעריט. חכמה דאצילות האָט אויך פאַר אַרט. איז דאָמאָלסט ויפול על פניו, הפּי נפל בפנימיות. חכמה דאצילות היא מקיף לגבי עולמות בי"ע. המקיף מעלה עד אין שיעור ולהיפך ח"ו מוריד כו', ויפול על פניו, ויאמר, וירדו חיים שאולי. אין ספירת החכמה איז הן די עלי' און הן די ירידה אַלץ מיט אַ חיות פנימי.

רבה, אַז ער איז מקבל הפיתקא געהט ער זיך אַפּרעכענען, טענה'דיג: רבש"ע, פאַר וואָס קומט דאָס מיר, און ער ווערט בטל בהעדר תפיסת מקום, ביו אַז ער האָט גאָר קיין אַרט ניט, נאָר מיט דעם וואָס ער כאַפט זיך אָן אין עץ החיים, און גייט אַ טאָנן מיט דער תורה, וואָס איז דעם זיינען אלע גלייך, אפילו די וואָס בעשרת ימי תשובה ויוהכ"פ זיינען זיי געווען ווייט, אָבער שמחת תורה חא"פּען זיי זיך אָן אין עץ החיים. זיי האָבן ניט געהאַט קיין גילוי' דיקן דערהער, אָבער די נשמה האָט זיך אַפּגעפּרישט, איז דער שמחת תורה - טאָנן מיט אַ נשמה-געשמאַק און זייער אַנחאפּען זיך אין אַ עץ חיים פון א ספר תורה בריינגט זיי אַ חיות אין קיום המצות.

ו.

אַ ריקוד פון אַ אידען שמחת תורה מאַכט אַ רושם למעלה אַ סוהלע מעהר ווי געוויסע חידושים בש"ס ורמב"ם.

שמחת תורה, בסעודת היום.

האָט גערעדט מיט זיינע תלמידים ווע-גען שמחת תורה האָט ער זיי דערציילט: שמחת תורה בכלל פאַרשלאָפּען אידען, שבת ויו"ט בכלל איז דער זמן התפלה שפּעטער ווי בחול, ובפרט שמחת תורה פאַרשלאָפּט מען אַ ביסעל, צוליעב די הקפות און די סעודת יו"ט. מלאכים אָבער האָבען ניט די עבודה ממילא שטעהען זיי אויף שמחת תורה אזוי פרי ווי אַלע מאָל, זיי ווילען זאָגען שירה, אָבער אָן נשמות קאָנען זיי ניט, כמ"ש ברן יחד כוכבי בוקרי, זיינען זיי אַוועק אויפראמען דעם גן עדן, מיט אמאָל גע-

ח.

לחיים, היינט איז שמחת תורה, השי"ת זאָל געבען, אַז עס זאָל נמשך ווערען די שמחת התורה אויף אַ גאַנץ יאהר. מיר זאָלען זיך פרעהען מיט דער תורה און די תורה זאָל זיך מיט אונז פרעהען. אין אונזער שמחה מיט דער תורה איז דאָ חילוקים, אָבער אין די שמחה פון דער תורה מיט אונז, איז די שמחה מיטן כלל ישראל.

ט.

דער אַלטער רבי האָט דערציילט, אַז דעם ערשטען מאל וואָס דער בעש"ט

כוכבי בוקר : דערפון לערנען אַם רז"ל אַז אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה (חולין זא, ב).

או דער בעל שם טוב איז — קודם התגלותו — געווען אַ באהעלפער פלעגט ער פיהרען קינדער אין חדר און זיי קושען באהבה רבה, האָט אויף דעם געזאָגט דער מעזריטשער מגיד, הלואי האָט מען געקושט די ספרי תורה מיט אַזאַ אהבה ווי דער בעש"ט פלעגט קושען די קינדער פיהרענדיג זיי אין חדר.

יא.

שמחת תורה תרס"ג האָט דער טאַטע דערציילט: אַז מען האָט אַמאַל געפֿרעגט, וואָס חסידות האָט אויפגעטאַן איז געווען דער ענטפער: די וועלט איז אין טעות ווען זיי זאָגן, אַז חסידות איז משנה דעם מהות. דער אמת איז, אז חסידות איז משנה די מציאות און איז מגלה דעם מהות.

מעלת מהות פון אַ אידן האָט גאָר קיין שיעור ניט, ווייל דער מהות פון אַ אידן איז אַ חלק מן העצם, און די אייגנשאַפט פון עצם איז תּוּפּס במקצתו כּאלו תּוּפּס בכולו. וכשם שהעצם אין לו שיעור כּך החלק אין לו שיעור, ע"ד הכּנף מין הכּנף עס איז מעהר ניט, אַז עצמות האָט בורא געווען אַ נשמה אַז זיי זאָל זיין אַ נברא.

און חסידות איז מגלה דעם מהות הפּנימי פון מעלת העצמי פון גשמה.

יב.

די מעלה עצמית פון נשמה וואָס אין דער מעלה זיינען אלע נשמות ישראל גלייך, ווי דער רבי זאָגט כל הנשמות מתאימות, האָט מורנו הבעש"ט מגלה געווען.

פינען זיי זאָכען וואָס זיי ווייסען גאָר ניט וואָס דאָס איז: פּאדמיאַטקעס, פּאַנטאַ פעל, האָבען זיי זיך שטאַרק פּאַרוואונ־ דערט, זיי זיינען געוויינט צו געפינען אין גן עדן ציצית תּפּלין, אָבער ניט זאַנטאַפעל.

זיינען זיי אוועק פּרעגען מלאך מיכאל. האָט ער זיי געענטפערט, אַז דאָס איז זיין סחורה, און האָט זיי מסביר געווען, אַז דאָס איז פון די אידישע ריקודים מיט דער תורה און האָט אָנגעהויבען ציילען די פּאַנטאַפעל, די זיינען פון קאַמינקע און די זיינען פון מעזריטש. כו."

און דער מיט האָט זיך מלאך מיכאל מתנאה געווען אויפן מלאך מטי"ט וואָס ער איז קושר כּתרים לקונו מתפלתיהן של ישראל און ער — מלאך מיכאל — וועט מאַכען א בעסערן כּתר פון די שמח"ת טענץ צעריסענע פּאַנטאַפעל. י.

דער ענין אהבת ישראל וואָס איז געווען ביי מורנו הבעש"ט איז געווען אין להעלות, אַן אַ שיעור.

דער בעש"ט האָט ליעב געהאַט אידען און ער איז געווען מופלא אין דעם. ביז'ן יאהר קט"ו האָט דער בעש"ט גע'רופען זיינע תלמידים מיט'ן נאָמען: אוהבים, ידידים, חברה אוהבים, חברה ידידים, און אזוי געפינט זיך אין זיינע בריף, — נאָר די מתנגדים האָבען זיי געגעבען דעם נאָמען חסידים — דאָס האָט גענומען בערך איינאונצואַנציג יאָהר.

דער אַלטער רבי האָט אויף דעם געזאָגט: דורשי רשומות אמרו, אַך טוב לישראל.

איינאונצואַנציג יאהר: דער בעש"ט איז נתגלה געוואָרען אין יאהר תּצ"ד. מ'ו כּנף: זע לקוטי תורה ר"ם ק"ח. אמרי בינה שער הציצית מ"ד. דער רבי זאָגט: זע תּניא מ"ב.

אויף אויספירען די כוונה, און אזוי איז בענין הנסיון, גיט מען אים כחות אויף דעם.

טז.

אין יאהר תרמ"ט האָט מען אָפּגע־דרוקט דעם סידור תורה אור, דאָן האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מיר אריינגערופען צו זיך אין צימער און מיר געהייסען דאָווען פאַר אים אין סידור תורה אור, און האָט מיר פאַרערט אין קריאה און פירוש המלות, איז דער טאַטע געווען ניט צופרידען, דער עיקר אין דעם ענין פון דקדוק, ווי תנועות מלעיל ומלרע און דגש ורפה. האָט דער טאַטע דאָ מאַלסט אָנגעדונגען פאַר מיר ר' יצחק גרשון'ען און ער פלעגט לערנען מיט מיר צוויי מאָל אַ וואָך פירוש המלות און דקדוק. איז דעם פירוש המלות האָב איך אויסגעלערנט במשך פון צוויי וואָך כען און גוט געוואוסט, אָבער אין דקדוק האָב איך ניט געהאַט קיין פעולה, ביי־נאַכט געלערנט און אויף מאַרגען איז כאלו לא הי', ובפרט אין דעם ענין פון מלעיל ומלרע, דגש ורפה.

יז.

איינמאָל האָב איך געלערנט מיט ר' יצחק גרשון'ען דקדוק און ער איז גע־ווען פון מיר זעהר צופרידען, אָבער אַליין פאַרויך האָב איך געוואוסט, אַז דאָס איז נאָר מרחף'דיק, בין איך אַריין צום טאַטען און האָב אים אַלץ דער־ציילט און כ'האָב זיך פאַנגאָדערגעוויינט און בין געווען מוכן צו הערן מוסר פון טאַטען. אָבער דער טאַטע האָט דאָס גע־נומען באַפון אַחר, און האָט מיר אָנגע־הויבען פאַרטייטשען :

יג.

מורנו הבעש"ט האָט מפרסם געווען די מעלה עצמית פון אידן, און האָט דערביי מטעים געווען, אז די מעלה עצמית איז מעהר בגילוי בא פשוט'ע אידן, מעהר ווי בא די לומדים.

יד.

ר' פנחס רייזעס* האָט דערציילט להוד כ"ק אדמו"ר האמצעי שקיבל מהחסיד הישיש ר' ברוך שמשון בשם אביו אחד הנסתרים, אשר מורנו הבעש"ט בהתגלותו האָט מגלה געווען דעם חיות פנימי פון יעדער זאך וואָס דאָס איז מהותו.

טז.

מורנו הבעש"ט האָט אָפּולע גערעדט וועגען אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם, און האָט מגלה געווען דעם מהות פון אַ אידען, הגם על פי חיצוני' נגלי' התורה איז דאָס אין לכאורה ניט אויסגעהאַלטן, כמו משחק בקובי' איז פסול לעדות, ויש כאלו דאין עונין אמן אחריו, אָבער ע"פ פנימי' איז דאָך מהותו טוב. נאָר עס איז אלי' וקוץ בה, וואָרום עס איז דאָך כל ישראל ערבים זה בזה, קאָן קיינער ניט זאגען, איך בין אַ למדן, איך בין אַ חסיד און לייג דריי פאַר תפלין, ומה איכפת לי' הזולת. אַט אזוי ווי ביי שותפים, זאָגט דאָך איינער צום צווייטען, די זאך איז דאָך נוגע צו אויגו בידען, דיין ענין איז דאָך מיין ענין, און זיי קריגען זיך ניט איינער מיט'ן אַנדערן, אזוי דאַרף אויך זיין אין דער זאך. אויסער דעם איז דאָך מה' מצעדי גבר כוננו. און יעדער באשר הוא גיט מען אים דאָך כחות

מלעיל ומלרע דאָס איז שמים וארץ, מלעיל איז תורה ומצות, מ"ע ומלאת. מלרע איז דבר הרשות, אין דעם מלעיל דאַרף זיין אַ דגוש, בחזק, יעדער דגש איז

ר' פנחס רייזעס : בן הגאון הרב חנוך העניך שיק משקלאוו. זע העגן עם שיחות כה שכט תרצ"ו.

א אֵת כּוֹל און אין צווייען איז שטאַרקער. אין דעם מלרע דאַרף זיין אַ רפּה, הגם דאָס איז דאָך דברים המותרים, אָבער זיי זיינען ניט קיין מחייבים און זיי דאַרפען זיין בחלישות, נאָר וואָס עס איז מוכרח און ניט מעהר."

כא.

נאָכדעם איז דער למדן געפּאָהרען צום אַלטען רבין און האָט אים אויך געפּרעגט דאָס זעלבע.

האָט אים דעם אַלטער רבי געענט־פּערט : ביי בעלי חיים איז אויך דאָ מדות, נאָר ביי זיי איז דאָס בטבע, כמו עורב אכורי ונשר רחמני, אָבער ביי בני אדם זיינען די מדות ע"פ השכל, ולכאורה האָבען דאָך די מדות וואָס זיי נען ביי בני אדם ע"פ השכל אויך גע־דאַרפט זיין מצד הטבע, נאָר דער ענין איז ע"ד מארז"ל רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה לו, כמו כן רצה הקב"ה לזכות את ישראל בענין העבודה, דערפּאַר זיינען די מדות ביי זיי על פי השכל, ניט מצד הטבע, נאָר מען דאַרף האָבען אויף דעם עבודה.

כב.

אַ דער איד האָט דאָס דערהערט, האָט ער זיך מתבונן געווען און געזעהן, אַז מיט זיין גאַנצע עבודה כל ימיו איז ער צוגעקומען צו דעם ענין המדות נאָר כמו מין הבהמה און האָט אַוועקגע־חלש'ט. אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפּט האָט ער ווייטער געפּרעגט דעם אַלטען רבין : נו, און וואָס איז חסידות — ווייל ביז יעצט האָט ער דערהערט נאָר די שלילה — האָט אים דער אַלטער רבי געענטפּערט :

חסידות איז שמע ישראל, שמע איז ר"ת : שאו מרום עיניכם, זאָגט ער דאָ מרום און ניט שמים, כפי פירוש הראב"ע, מרום איז העכער און העכער, צוקומען צום למעלה מן השכל און דאָס גופא פאַרשטיק בשכל ווי ער זאָגט נאָכדעם וראו מי ברא אלה.

כג.

און מיט דעם סיפור פלעגט ר"ז זען־ מער פועל זיין בא זיך התעוררות בלב. (כ"ק אדמו"ר שליט"א האריץ בתבועות מאנ"ש בענין עסק החסידות.

אַ! אַז אַ קינד הערט דאָס פון זיין טאַטען, איז דאָס אַ הוראת חינוך מושרשת לדורי דורות. יח.

בא א נשיא בישראל איז דאָס אַ הוראה לרבים. יט.

החסיד ר' זלמן זעומער איז געווען א תלמיד פון מיטעלען רבין, ביי דעם אַלטען רבין איז ער געווען פון די צעירים ער איז געווען אַ משכיל בטבע און אַ בעל מוחין בעצם מהותו. אַז דער טאַטע פלעגט ריידען בענין חכם בעצם כח חכמתו, פלעגט ער זאָגען: ע"ד ווי ר' זלמן זעומער. כ.

אַ ר' זלמן זעומער פלעגט בא זיך וועלען פועל'ן התעוררות הלב, פלעגט ער דערציילען דעם פאַליגענדען סיפור: ביי אים אין שטאָט האָט געוואוינט אַ איד, אַ למדן גדול און אַ בעל מדות טובות, ער איז געווען אַ מופלא אין זיי־גע מדות טובות. מ'האָט געדאַרפט זו־כען אַזאָ בעל מדות טובות, נאָר פון ענין החסידות האָט ער גאָר ניט גע־וואוסט. האָט דער איד אַמאָל געפּרעגט ר' זלמן זעומער, וואָס האָט אויפגעטאַן חסידות, האָט ער אים געענטפּערט : חסידות האָט אויפגעהויבען מוחין אויף מדות.

באן-סטאנציע רודניא (הסמוכה לליו-
באוויטש), און דארטען איז געווען פסח
דער בעל-עגלה (שהי' רגיל בהחסידים
והאורחים שנסעו לליובאוויטש
לאדמו"ר). האָט ער זיך אָנגערופען צום
רב, רעביל, נעם דעם פעקל און קריך
אריין אין וואָגען.

די קריאה, האָט ווי משנה געווען די
מציאות, נאָכדעם אין ליובאוויטש, איז
דער רבי מגלה דעם מהות.

ליובאוויטש — איז ניט געווען אַ
זרת על זרת וואָס איז ניט אויסגעוויקט
געווארען אין חסידות.

כו.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט שמחת
בית השואבה תרמ"ח געזעסען עם
הר"ח הענדל ור' אבא אין סוכה—בבית
כבוד אמו הרבנית נ"ע—פאָבראָכט אין
איינעם פון די אווענטען, און האָט גע-
רעדט איבער דעם מעמד ומצב פון זקני
החסידים הראשונים און זייערע הנהגות
אין די ימי שמחה פון שמחת בית
השואבה.

אין יעדער דור האָט מען אלץ מבאר
און מסביר געווען דעם ענין פון שמחת
בית השואבה, על יסוד המאמר דיונה
בן אמיתי קיבל נבואתו בשמחת בית
השואבה, מי האָט געשעפט רוח הקודש
מיט עמער, מיט טעפ, מיט פלעשער,
מיט בוטלען, מיט גלעזער, מיט קע-
לישקעס, יעדער איד לפי ערכו.

עס איז געווען דריי עיקרים, (א) יע-
דער האָט געשעפט מים חיים, (ב) האָט
געלייגט די גרעסטע כחות מאכען די
כלי ריין, (ג) און מי האָט מייקר געווען
יעדען טראָפען מים חיים און בטעם'ט
זיך מיט דעם, וואָס דער בטעם'ן מאַכט
אַ תשוקה אויף נאָך און עס איז פועל
אַז די ארומיקע הייבען אויך אָן וועלן
און מאַכען מיט די ליסען.

שצריכים להעמיק כמה שעות באיזה
ענין בדא"ח, דער מוח הגשמי זאל לי-
גען אין אלקות, והמשיל על דרך יורד
(וקבצו).

אַ קבצן אין לו מושג כלל וכלל וואָס
איז עשירות, און וואָס פעולת עשירות
איז, אַ רייכער יורד מעשרו ווייס וואָס
אַ עשיר איז, ער ווייס די ברייטקייט
און דעם רחבת'דיקן שטעל, און דעם
העדר מציאות הזולת, ער איז טאָקע בהוה
אַ עני, אָבער ער האָט דעם עשירות'-
דיקן שטעל, אַ קבצן אַז ער ווערט אַ
עושר, איז די עשירות מיט אַ קבצני'
שער הפלאה און בהתפעלות.

כד.

דרכי החסידים און לימוד החסידות
איז אַ דבר מוכרחי אַזוי ווי מען האָט
גערעדט אין דעם אייניגע מאָהל, אַז
עס איז דאָ צוויי אופני התבוננות,
התבוננות פון לימוד און התבוננות פון
תפלה.

די התנצלות אין די ביידע ענינים
ווייל מען דאַרף אויף דעם אַ ריבוי זמן
וכדומה, און אויך וואָס מי רעכענט אַז
מען מיינט דאָס דעם אַנדערן זיינען ביי-
דע אַ טעות גמור.

אַ האַלבע שעה מקשר זיין מוחו
ולבו אין אַ ענין אלקי וואָלט אַ סך אויפ-
געטאָן, און מען מיינט טאָקע אים אַליין,
מען איז זיך מסתפק במועט, אָבער
להסתפק במועט איז נאָך אין דעם מלרע
אָבער אין דעם מלעיל דאַרף מען זיך
ניט מסתפק זיין, עס איז אין דעם ניטאָ
קיין שיעור.

כה.

ניינציג יאָהר ליובאוויטש האָט משנה
געווען דעם מציאות און האָט מגלה גע-
ווען דעם מהות.

אַ מאָל איז דער צאַרייער רב געפאַרען
אין ליובאוויטש, קומענדיק אויף דער

כז.

די שטאַט האַמעל איז געווען איינע פון די ערשטע שטעט נאָך דער שטאַט ליאָנע וואָס איז געוואָהרען אַ חסידות־חב"ד - שטאַט. אַלע איינוויינער, פון די גרעסטע בני תורה ביז גאָר די פשוט'ע בעלי מלאכות און דאַרפס־גייער זיינען געווען חסידי חב"ד אידן.

כח.

דער שמא מילתא היא האָט זיך באַ עדת החסידים בכלל און באַ חסידי חב"ד אין די דורות הראשונים שטאַרק גע־פיהלט אין די צוויי ענינים פון קום עשה און אין לאַ תעשה, עס איז געווען אַ רגילות־וואָרט הן באַ די חסידים און הן באַ זייערע בני בית : אַט אזוי דאַרף זיך פיהרן אַ חסידות'ע שטוב, אַט אזוי דאַרפען זיך פיהרן חסידות'ע קינדער.

כט.

הישיש החסיד ר' יקותיאל מדאָקשיץ דערציילט אַז ער איז געווען אַ חדר אינ־געל איז אין דאָקשיץ געווען אַ מלמד ר' אליעזר בעליצער, ר' אליעזר'ס פאָ־טער ר' שמשון בער איז געווען אַ זקן מופלג, אַז זיין פאָטער הראש ישיבה הרב שמעון ברוך איז געוואָרען אַלט, האָט ער אויפגעגעבן די רבנות און גע־זאָגט אז מען דאַרף זיך מכן זיין צו דער נסיעה, עס זאָל זיין בישוב הדעת גיט פלוצלונג.

פון דעם סיפור איז אַפולע צו לערנען ווי טייער עס איז געווען אַ חסידות'ד עבודה־וואָרט, אַז מען האָט מדייק גע־ווען אויף דעם סדר השתלשלות ווי דער וואָרט איז געגיינגען מדור לדור.

ל.

חסידים האָבען אַ גרויסען נחת רוח פון אַ חסידות־סיפור, דער חינוך פון די חסידות'ע טאַטעס מאַמעס זיידעס און באַבעס האָט אַריינגעגעבען רוח חיים און געגועים צו מנהגי חסידים.

לא.

חסידים זיינען גרויסע בעלי דרך ארץ, זיינען מחבב און מייקר אַ בן תורה. די חיבה פון חסידים צו אַ בן תורה און דעם יוקר פון אַ בן תורה, באַ חסידות'ע מחונכים איז אויף דעם חסידות'ן שטייגער, אַ לעבעדיקע אַ אינער־ליכע מיט אַ חיות פנימי.

לב.

אין האַמעל איז געווען אַ חסידות - פנימיות־דיקער איד, זיין חיונה האָט ער געצויגען פון וואָסער־פיהרען, זיין נאָ־מען אין געווען ר' יצחק־שאל דער וואָסער־פיהרער.

ר' יצחק שאל איז געווען אַ איבער־געבענער חסיד, האָט געדאָונט באַ הרה"ח ר' אייזיק אין שוהל אלע תפלות, און איינטייל גענומען אין די שי־עורים וואָס מען האָט געלערנט. שבת פלעגט ער אַפזאָגען דעם שיעור תהלים און לערנען משניות, דאָוונען באַריכות און איז געווען איינער פון די וואָס זיינען צוגעטראָגען און פאַרשטיין די טיפ־זיניקע מאַמרי חסידות וואָס הר"א האָט געזאָגט.

אַמאָל שמחת תורה זאָגט ר' יצחק שאל צו הר"א, רבי, איהר האָט דעם חודש אָנגעפיהלט פולע קאַטקעס (כלים שממלאים בהם מים), און איך אַ קליין קעלישיקעל (כוס קטן), השי"ת זאָל העלפען אַז איר, רבי, זאָלט אויס־נוצען אייערע קאַטקעס און איך מיין קעלישיקעל.

לג.

עס איז דאָ רה"י, רה"ר און כרמלית. רה"י איז אצילות, רה"ר איז טורי דפרודא, כרמלית איז עניני הרשות. מען דאַרף מייקר זיין דעם רה"י, היינו די עניני אלקות, מען דאַרף גיט מחשיב זיין דעם מלרע, וואָס דאָס איז דער ענין פון כרמלית. אַז השי"ת גיט פרנסה

עס בלאַזט אַ רוח מלמעלה און עס דאַרף אנרירן אפילו דעם לב אבן. מען דאַרף אָנהויבען זיך מתעסק זיין אין תורה ויראת שמים .

אַמעריקאַנער איז מוז זיך צושמעל-צען דורך דעם להב שלהבת פון תורה ויראת שמים .

בני הישיבות! איהר זייט אחראים בדבר. אויף אייך איז מוטל החוב צו מודיע זיין , מכריז ומפרסם זיין די זאך ברבים און זעהן להרבות תלמידים בהישיבות. אָן הכדל וועלכע ישיבות, מבלי להקדים איינע אויף די אַנדערע, גאָר אויב עס איז אַ מקום תורת משה, וואו מען לערנט תורה דאַרף מען זיך משתדל זיין אַנצופיהלען מיט תלמידים, סיי די ישיבות גדולי און סיי די ישיבות קטנות. עפענען נייע ישיבות אין שטעט און שטעטלאַך פון דער ברייט און ליינג פון לאַנד. לו.

איך בין מציע צו די בני הישיבות צו פאַראייניקען זיך אין אַ איגוד חברים אונטערן נאָמען „איגוד תלמידי הישיבות“, את"ה בחרתנו. די מטרה דאַרף זיין להרבות תלמידים בהישיבות. איהר דאַרפט זיך ניט אריינמישען אין דעם תוכן הנהגת הישיבות בנוגע סדר הלימוד, דאָס איז שייך צו די ראשי הישיבות , אדרבא איהר דאַרפט זיין סרים למשמעת המנהלים הראשי ישיבות, נאָר די מטרה פון איגוד דאַרף זיין אויף להרבות תלמידים בהישיבות, און צו ווירקען אויף די עלטערען, אז זיי זאָלען שיקען זייערע קינדער אין די ישיבות.

איך חוזר איבער נאָך אַמאָל, בכדי עס זאָל ניט זיין אין דעם קיין טעותים, ניט צו מישען זיך אין דעם תוכן הנהגת הישיבות. נאָר טאָן אין דעם ענין פון שאַפען תלמידים.

ובגלל הדבר הזה יגאל אותנו השי"ת בקרוב וישלח לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

בשפע איז גוט, דאָס איז זיין זאָך, אָבער מען דאַרף דאָס ניט מחשיב זיין.

לד.

שמחת תורה איז נצחית . השי"ת, התורה וישראל הם נצחיים. אויך דעם יאָהר האָט אונז השי"ת זיכער געגעבען אַ שנה טובה בגו"ר. יהי רצון מען זאָל דאָס אויסניצען בקביעות עתים לתורה, און די בני תורה זאָלען אָנהויבען אויך טראַכטען וועגען יראת שמים.

לה.

בני הישיבות! ניט דוקא אחי התמימים, איך מיין אלע בני הישיבות ובני תורה בכלל, מען בעדאַרף וויסען אַז דער זמן הגאולה איז נאָהענט , עס איז שוין ערב יו"ט און מען דאַרף זיך צוגרייטען לכבוד יו"ט, מען דאַרף זיך אַפּוואַסען לכבוד יו"ט.

רחצו הזכו!

מען דאַרף ווערען איידעלער אין מחשבה ודיבור. אויף מעשה איז דאָך פאַראַן אַ שולחן ערוך, אָבער מחשבה ודיבור ... הגם אויף דיבור איז אויך דאָ אין שו"ע, אָבער מען דאַרף אויף דעם מעורר זיין.

עס איז יעצט אַ זמן וואָס אפילו אַזעל-כע סוגים וואָס כמה מאות שנים זיינען זיי געלעגען נאָר אין עניני עוה"ז און האָבען גאר ניט געוואוסט פון דעם ענין אלקות און האָבען ניט געוואָלט וויסען, פיהלען יעצט די השגחה אלקית.

אָבער דער חכם להרע — דער יצר הרע — ער לאַזט ניט אָפּ, ער בענוצט זיך מיט אַלע מיטלען פון צביעות און שקר אַריינציען דעם מענטשען אין זיין זינדיקער נעץ.

אין זהר איז פאַראַן אַ אויסשפראַך, ווי לון לאיגון אטומין אונזין וסתמין עיינין דלא ידעין ומרגישין ההוא רוחא דלעילא.

אַז עס בלאַזט אַ שטאַרקער ווינט רירט דאָס אַמאָל אפילו אַ שטיין.

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קונטרס עג.

קונטרס

י"ט כסלו ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ח נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

RABBI I. SCHNEERSOHN
of Lubawitz
770 EASTERN PARKWAY
Brooklyn 13, N. Y.
SLocum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה.

יו"ד כסלו ה'תש"י.
ברוקלין.

אל ידידי יקירי וחביבי, אנ"ש בכל אתר ואתר,
ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בי"ט כסלו הבע"ל, ראש השנה לחסידות, כאשר אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו יתועדו, כנהוג מימים ימימה, להתעורר ולהתחזק בלימוד התורה הנגלית ודא"ח, בעבודת הלב זו תפלה, ובירור וזיכוך המדות, ביום הזה שימו לבבכם לצורך השעה להפיץ את לימוד החסידות בכל החוגים של אחינו בני ישראל יחיו. והנה זה כמה פעמים אמרתי ודברתי, כי לימוד תורת החסידות אינו ענין השייך רק לאיזה מפלגה שהיא, אלא חובת לימודה מוטלת על כללות בני ישראל יחיו בכלל ועל בני התורה בפרט, ועל אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו להאיר עיני אחיהם יחיו בהכרה זו, ולעוררם אשר בכל תוקף עוז יתגברו על כל המניעות והעיכובים, ויודרו לדביא את הכרתם זו לפועל בקביעות עתים ללימוד דא"ח.

לי"ט כסלו הבע"ל מוסר אני לכם את המאמר זה היום תחלת מעשיך רשימת שיחה והעתק מכתבי משנת ה'תרפ"ו המעורר על ההתעסקות בהפצת לימוד דא"ח. ומכתב זה בתקפו עומד, ואדרבה.

ובזכות הלימוד והקבלות הטובות תתברכו מהשי"ת בשנה טובה בלימוד והפצת החסידות, אתם ביתכם בניכם ובנותיכם יחיו בדרכי החסידות, ואתם וב"ב וכל הנלוים אליכם תתברכו כולכם בכל הדרוש לכם בגשם וברוח.

הדו"ש ומברכם, אותם וב"ב יחיו

בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

מפתח:

95	מאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א — זה היום
102	שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א
106	מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

הערה מהמו"ל:

כמו בקונטרסים הקודמים הנה, ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ציינתי גם כן איזה מראי מקומות והערות בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן.

בס"ד, י"ט כסלו, ה'תש"י

זוה היום (י"ט כסלו) תחלת מעשיך, שלימות הכוונה האמיתית בכריאת האדם עלי ארץ, להמשיך גילוי אור פנימיות תורתנו הקדושה, אשר נמשך ביום הזה בבחינת המשכה כללית על כללות השנה (והוא ע"ד שכ' במ"א הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם להוי' אלקיך כו). עכ"ל הוד כ"ק אאמור"הרה"ק (במכתבו • דט"ז כסלו תרס"ב). ולהבין זה, ומהו זה היום הוא תחלת מעשיך, ומהו"ע שלימות הכוונה האמיתית, ילה"ק תחלה מארז"ל (עוקצין בסופה) א"ר שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר הוי' עוז לעמו יתן הוי' יברך את עמו בשלום. וצ"ל מהו ברכה לישראל דוקא, דבמאמר זה מובן בענין השלום, דשלום הוא כלי המחזיק ברכה, וא"כ מהו דוקא לישראל דאז לכאורה הרי אין זה מעלת מדרגת השלום, כ"א מעלת ישראל. והנה קודם מאמר זה איתא במשנה אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות כמ"ש להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. והקשה בתוי"ט למה הקדים רבינו הקדוש מאמר ריב"ל למאמר ר"ש בן חלפתא, אם כי ריב"ל הי' בימי רבי, אמנם ממה שמבואר בגמרא (נדה די"ח ע"ב) שמעתתא לא קאמרינן, ופירש"י שריב"ל אמורא הוא, וכן בב"ק (פב, א) בעשרה תנאים שהתנה יהושע בהנחילו את הארץ לישראל, מבואר דריב"ל אמורא הוא, ורשב"ח הי' זקן בשנים בימי רבינו הקדוש, וכמובן ממה שהשיב רשב"ח (שבת קנב, א) סלעים נעשו גבוהים (קטנים נעשו גדולים) קרובים נעשו רחוקים (דרך קרוב הנה מפני הזקנה נעשית רחוקה) משתים נעשו שלש (שמפני החלישות צריכים סיוע הקנה להשען). ותירץ דלכן סידר רבינו הקדוש המאמרים בסדר הזה למען לסיים בשלום, דמאמר הזה הוא סוף מהשתא סדרי משנה. והענין בזה דהנה משנה היא החיות פנימי ואור הפלפול שבגמרא, שזהו העיקר דתושבע"פ דענינה לברר בירורים אילנא דטו"ר, וכמו ע"ד ר"י דכולהו תנויי בניזקין הוה, הכח ע"ז הוא במשנה שנותנת כח בגמרא לברר בירורי ההלכות שע"י תורה אור מתבררים גם עניני העולם. וזהו שסיים המשנה בשלום שהו"ע ההתחברות לחבר ולהעלות הבירורים. ולכן אנשי כנה"ג הטביעו ברכת שים שלום אחרי שמו"ע, דתפלה הוא סדר ד' עולמות* פסוד"ז ברכות ק"ש ק"ש ושמו"ע שהם ד' שליבות דסולם העולה, הנה בסוף העלי' אומרים שים שלום, וכן שם מקום ברכת כהנים, וישם לך שלום המורה על ענין ההתחברות, דלהיות תכלית הכוונה בתפלה הוא ענין ההתחברות, מל' התופל כלי חרס, דבתפלה הרי יש בזה ענינים דשאילת צרכי שהוא מדאורייתא בעת שצריך לזה, ובכל יום מדרבנן* אבל

במכתבו : פרשת המכתב ופקסימיליא ממנו באו כמבוא לקונטרס ומעין ע' 15 ואילך. דתושבע"פ דענינה : להעיר מוח"ג קכד, ב. אגרת הקודש סכ"ו.

ד' עולמות : ראה ג"כ שיחת י"ב תמוז תש"ו. קונטרס י"ט כסלו תש"ח. קונטרס

ב' ניסן תש"ט ע' 98.

מדאורייתא . . מדרבנן : ראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע הי' וני"כ, יד ריש הלי' תפלה.

שו"ע רבנו הזקן חאו"ח סק"ו. שרש מצות התפלה להצ"צ בתחלתו.

באמיתית פנימית הכוונה הנה תפלה היא מדאורייתא , להיות זה כל האדם עלי ארץ רבה לברר בירורים, הן בבירור וזיכוך המדות והן בכל הענינים בעולם, הנתינת כח ע"ז הוא בתפלה דוקא. לכן בסוף תפלת העלי' (שהוא בשמונה עשרה שאח"ז מתחיל סדר הירידה דאצילות לבי"ע כו'), קבעו אנשי כנה"ג ברכת שים שלום, דשלום הו"ע ההתחברות מדתו של יעקב בחינת הת"ת שמחבר ב' הקוין דחו"ג , דזהו דכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, רבים הם שתיים , ב' קוויין, קו הימין חסד דאברהם, וקו השמאל גבורה דיצחק, ואז הוא שלום שהו"ע ההתחברות, דשני הקוים מתחברים ומתכללים ע"י קו האמצעי, ואז נשלם הכוונה פנימית להיות ההמשכה כללית שהו"ע שלימות הכוונה האמיתית. וזהו שמסיים המשנה בשלום, ועוד זאת שמסיים במ"ם, ותחילתה במ"ם מאימתי, דזהו"ע השלימות מבלי אשר ימצא ראש וסוף.

קיצור. י"ט כסלו הוא ר"ה דאור פנימי' התורה. תושבע"ם ענינה לברר ולחבר, ויבאר דלכן מסיים המשנה בשלום, וכמו שבסוף העליות דתפלה קבעו שים שלום וברכת כהנים.

(ב) **וביאור** הענין הוא, דהנה ארז"ל (ברכות ד"ז ע"ב) אמר ר"י משום רשב"י מיום שברא הקב"ה את העולם לא הי' אדם שקרא להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון, שנאמר ויאמר אד' אלקים במה אדע כו', וצ"ל מפני מה לא מצינו כן בשם הו"י, שקראו אדם להקב"ה הו"י, שארז"ל במד"ר פי"ז, העבירן לפני אדם וא"ל מה שמו, אמר אדם זה שור זה חמור, ואתה מה שמך, אני נאה לקרות אדם כי מן האדמה נוצרתי, ואני מה שמי, לך נאה לקרות הו"י, מפני שאתה אדון על בריותך כו', הה"ד אני הו"י הוא שמי , הוא שמי שקרא לי אדה"ר, דכללות ענין זה הי' תשובה על קטרוג המלאכים בבריאת האדם, דאדם זה מה טיבו, והראה להם הקב"ה שחכמתו מרובה מחכמתם בזה שהם לא יכלו לקרות בשם והאדם קרא לכל הבהמה וחי' ולכל עוף השמים בשמם, דבכללות הרי בקריאת שם יש ג' ענינים, הא' הוא מה שאותיות השם הם צינורי החיות של הנברא ההוא וכמ"ש נפש חי' הוא שמו, דחיות הנפש בא ונמשך ע"י השם, וזהו שאמר אדה"ר זה שור וזה חמור, דזה אותיות שור מחיים אותו, ואת זה אותיות חמור מחיים אותו, והב' בשם הוא מה שנקרא ע"ש הצורה או ע"ש החומר, וכמו באדם ע"ש האדמה דלכאורה הרי עיקר מהותו הוא הנפש ולא הגוף והחומר, דויפח באפיו נשמת חיים הוא מעלת האדם , וגוף האדם הוא בדוגמת שאר הנבראים דהכל הי' מן העפר, וכמ"ש וייצר הו"י אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים וא"כ למה בכל הנבראים קרא שמותן כמו שהן בלי טעם גלוי, ועל קריאת שם האדם אומר טעם. ג"ז שמשנה בלשונו לאמר נאה לקרות אדם. אך היא הנותנת, דהאדם להיותו מורכב מב' דברים רחוקים *

סדר הירידה : פעי"ח שער התפלה פ"ה ואילך. שער קריאת התורה פ"ג ואילך. שער הכתנות דרוש תפלת השחר בתחלתו. מ"ח וט"י הארז"ל במקומות המקבילים, ובכ"מ. ע"י השם : לקו"ת פ' בהר ד"ה את שבתותי פ"ב, ובכ"מ. דברים רחוקים : ראה תו"א פ' בראשית ד"ה להבין הטעם שנשתנה. תו"ח שם ד"ה וייצר הו"י אלקים.

והפכים. דכל הבע"ה גופו צומח נפשו חי, וצומח וחי קרובים זל"ה, ויש להם פועל אחד • מה שהם, אבל האדם נפשו מבחי' היותר גבוה, וגופו ממדרי' היותר נמוכה, דכל הנבראים בצביונם נבראו משא"כ האדם הרי גלמי ראו עיניך, וא"כ ה' ראוי לקרות את האדם ע"ש הצורה שהוא מדבר ולא ע"ש החומר שהוא אדמה אך האדם בחכמתו השיג שזו מעלתו שהוא אדמה דכל הגבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ומ"מ לא אמר בפשיטות שהוא כן, דלהיות זהו מעלת החכמה מה שהשגה וחכמה אחת מובנת בכמה אופנים כנודע, ולכן אמר דנאה ה' לקרות אדם ע"ש כי מן האדמה נברא. והג' בשם הוא, שכל עצמותו נפנה לקוראו בשמו, הוא זה שאמר לך נאה לקרות הוי' לפי כו', דלכאורה ה' לו לאמר לפי שאתה מהווה בריותיך, דעש"ז נקרא הוי' שמהווה, ואם אומר הטעם שאתה אדון על בריותיך הנה זה טעם על שם אד', אך זהו מורה על גודל השגתו, דההתהוות הוא העלם והסתר הבורא מהנברא, ויש בזה ב' מדריגות, וכל אחד כפול, שהאין מתעלם מן היש, וההעלם הוא דהאין עצמו אינו יודע שמתלבש בהיש להוותו, ומ"מ הוא עצמו נמצא בו תמיד, וכמ"ש לעולם הוי' דברך נצב בשמים, ובהסתלק כרגע ח"ו והי' אין ואפס ממש, והיש הנה בהרגשתו שאינו נמצא שום מציאות זולתו כלל (ולכן נדמה בהיש כאילו מציאותו מעצמותו) והיש אינו יכול לחיות בלתי האין המהווה אותו, וזהו לך נאה לקרות הוי' מפני שאתה אדון, דההתהוות הוא משם הוי', אמנם הוא באופן כזה שאינו נרגש כלל, וכמו העבד שעושה מה שהאדון מצוה עליו מפני עצם מהותו שהוא עבד. שההפרש בין בחי' הב' שבשם ובחי' הג' שבשם דבמדרי' הב' הכינוי ע"ש החומר והחיות פנימי שבו והג' על האור שהוא העצמות, ואדם דוקא קרא בשם מ"מ הרי מצינו בתורה שם הוי' קודם לויקרא האדם שמות, דפעם הראשון שנאמר שם הוי' בתורה הוא מ"ש ביום עשות הוי' אלקים כו', ואינו דומה כמו שם אד' שלא נזכר בתורה קודם שקראו אברהם בשם זה, וידוע דשם הוי' ה' גם קודם שנברא העולם, וכמאמר עד שלא נברא העולם ה' הוא ושמו בלבד, ומוסכם מכל המקובלים שהוא שם הוי' וכמ"ש במ"א. וצ"ל מפני מה שם הוי' הוא שבא מעצמו דהיינו כמו בדרך מלמעלה למטה, ושם אד' הוא דוקא ע"י שקראו אברהם בשם זה שזהו ע"ד מלמטלמ"ע כו'.

קיצור. השם הוא א) צינור החיות, ב) ע"ש הצורה או החומר, ג) כל עצמותו נפנה. יבאר המד"ר נאה לקרות אדם, לקרות הוי' שאתה אדון, שם הוי' בא מעצמו, שם אד' ע"י אברהם.

ג) **אך** הענין הוא, דהנה שם אד' זהו בחינת מלכות, דאנת אשתמודע אדון על כולא כו', ובחינת מלכות הרי אין מלך בלא עם כו', דהנה מדת המלכות • חלוק מכל המדות שכולם שייכים גם בלא זולת, וכמו חו"ג דעצם המדה שייכה גם כשלא יש זולת על מי שיהי' השפעת ופעולת המדה וכמו מי שהוא נדיב לב בטבעו שאם ה' צריך איוה אדם לקבל שפע ממנו ישפיע לו חסד, וגם התעוררות

פועל אחד : רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ. לקו"ת פ' אמור ביאור לד"ה והניף. ד"ה ויבוא עמלק תשי"ט פ"ב (קונטרס סב).

וכמ"ש במ"א : להעיר מהקדמת השל"ה בתחלתה.

מדת המלכות : ראה בכ"ז המשך ר"ה תשי"ט.

המדה שייכה בלא הזולת, וכמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שהי' נדיב בטבעו שהתעורר במדת החסד גם כשלא הי' איש להשפיע לו ונצטער ע"ז, וכמו שפרש"י ע"פ והוא יושב פתח האוהל , ועם היות דפעות המדה שייכה דוקא כשיש זולת, מ"מ עצם המדות וההתעוררות שייך גם בלא זולת כו', ובד"כ המדות הן כחות הנפש שישנם בהעלם (היינו בהעלם השייך אל הגילוי) וגם כשאינם בגילוי, וכמו מי שאינו איש הטוב מ"מ יש בו מדת הטוב והחסד בהעלם כו' (ואפי' איש האכזרי מ"מ יש בו גם מדת הטוב, שהרי יש עכ"פ מי שהוא טוב לו כמו לבנו וכה"ג. כי המדה יש בו בהעלם כו'), משא"כ מדת המלכות שהיא מדת ההתנשאות הנה בלא עם לא יהי' ההתעוררות ע"ז כלל, וכמו שלא יתעורר אדם במדת ההתנשאות כשיהי' במדבר שמם, או בין בהמות וחיות, שאינו נופל עליהם ענין המלוכה וההתנשאות כו', דמדת החסד והרחמים שייך גם על הבהמה וכמ"ש ואני לא אחוס כו' ובהמה רבה, ואדם חס על מעשה ידיו אף שהוא דבר שאינו במהותו כלל, וזהו ג"כ הוראה שהמדה וההתעוררות היא מהאדם עצמו, ואינו נוגע מה הוא הדבר שמתחסד ומתרחם עליו , משא"כ במלוכה שאינו שייך רק על מין האדם מפני שהיא באה מן הזולת דוקא וצ"ל המעורר כערכו וכמהותו דוקא כו'. וכידוע בענין ההכתרה שזהו שע"י ביטול העם מתעורר ברצון למלוך, אבל בלתי התעוררות העם שמעלין רצון שלהם בביטול גדול לקבלו למלך לא יתעורר בעצמו בהתנשאות כו', ולכן מה שהעם מעוררים יותר בביטול רצונם אליו יתעורר יותר במדת ההתנשאות, אבל כ"ז הוא דוקא ע"י התעוררות העם, וגם אינו שייך כ"כ מדת ההתנשאות בהעלם כמו ששייך במדת החסד כו', וכנ"ל דמדת החסד יש בכאו"א בהעלם השייך אל הגילוי ובנקל הוא לעורר במדת החסד כו', וגם איש אכזרי שבו מדת החסד בהעלם כו' כנ"ל, משא"כ מדת ההתנשאות הגם שישנה ג"כ בכל אדם הנה היא בהעלם שאינו במציאות, לא בבחינת העלם השייך אל הגילוי , ולכן התעוררות ההתנשאות היא ביגיעה דוקא , היינו בביטול גדול ובקבלה גמורה, וכמה בנ"א שלא יש בהם מדת ההתנשאות בהתגלות לעולם (הגם שגם בהם יש מדת ההתנשאות בעצם), וגם מי ששייך להתנשאות הוא ההתעוררות, הוא דוקא ע"י ביטול עצום כו'. ולכן מדות דחו"ג שייכים גם על בנים וקרובים, ומלוכה הוא דוקא על עבדים זורים, והוא משום דאין מלך בלא עם כו', וזהו שהמלכות נק' שם וכמ"ש מלך שמו נקרא עליהם וכמו שם האדם שהוא לזולתו שיקרא אותו בשמו וע"י הקריאה בשמו מתעורר ונפנה אליו כו', וקודם שנק' בשם הגם שבודאי יש בו השם בהעלם מ"מ אינו כלל כמו הכחות דישנם בהעלם קודם התגלותם כו', וכמ"ש בהביאור דואני נתתי לך, בהוספות דתו"א, דשם האדם אינו כ"כ בהעלם בו קודם שיקראוהו משא"כ הכחות כו', דכח המל' אם שהוא ג"כ ככל המדות ומ"מ החילוק הוא בזה שבאה על ידי יגיעה דוקא. להיות שהתעוררות המדה, כלומר פנימיותה היא בעומק והעלם ביותר מכמו שהוא בשאר הכחות שהם רק בהעלם השייך אל הגילוי.

קיצור. אד' הוא במלכות. יבאר דכל המדות הם גם על מי שאינו בערכו, העצם וההתעוררות שלהם שייכים גם בלא זולת, הם בהעלם השייך אל הגילוי, התעוררותם בנקל. מה שאין כ"ז במדת ההתנשאות, נק' שם ודוקא על הנפרד.

ד) והנה ככל המשל הזה יובן בדוגמתו בספירת המלכות להיות בבחינת התנשאות על העולמות ולהיות גילוי המלוכה הוא ע"י העלאת מ"ן של הנבראים בקבעומ"ש וביטול שלהם, וכמו שאומרים בקדושת מוסף, כתר יתנו לך כו' מלאכים המוני מעלה ועמך ישראל קבוצי מטה כו' כי ע"י קבלת עול מ"ש דמלאכים שמקבלים ומקדישים וממליכים כו', וכן נשמות למטה בקבעומ"ש וקיום התומ"צ עי"ז ממשיכים בחינת כתר מלכות שהוא בחינת הרצון למלוכה כו', וכמו ברה"ש שמכתירים אותו ית' בכתר מלכות שזהו דוקא ע"י נשמות ישראל למטה וכמארז"ל אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם כו', ואינו דומה לשארי המדות שהן גילויים מאור אין סוף ב"ה ונמשכים גם בלא העלאת מ"ן כו', וכמו במעשי בראשית הלא נמשכו המדות העליונות להוות העולם, דכל יומא ויומא עביד עבידתי, גם שלא הי' העלאת מ"ן דאדם כו', משא"כ בחינת המלוכה הי' דוקא על ידי הקבלת עול דאדם הראשון שאמר הוי' מלך כו' כנוודע * וידוע דספירת המלכות נאצלה בסוד שרש רק נקודה אחד , ובנין המלכות הוא מהט' ספירות שלמעלה, והוא ע"י העלאת מ"ן שלמטה, וכנוודע * דבעשרה ימים שמר"ה עד יוהכ"פ הוא בנין המלכות כו', ויש בנין המלכות בכל יום, וכמו שכתוב בפע"ח שער הלולב פ"ד וז"ל כי בכל יום ויום יש תיקון הנוקבא בסוד התפלות כנוודע עכ"ל, ומבואר במ"א * שיש ג' מיני גבורות בבחינת מלכות, הא' לצורך בנינה, היינו שיהי' שייכת מדת המלוכה, כי אין מלך בלא עם, שיהיו נבראים נפרדים דוקא, בבחי' יש ומציאות כו', וזהו על ידי הגבורות דוקא, וכמוש"נ כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו על ידי בחי' גבורות וצמצומים כו', וכמ"ש במ"א באורך. הב' הוא בחי' הגבו' לעורר בחי' הרצון ותשוקה לעלות למעלה כו', והו"ע ההתהפכות מבחינת יש לאין, והו"ע עשיית הכלי להיות בבחינת כלי ריקן דהיינו בבחינת ביטול, שעי"ז הוא כלי לקבלה כו', והג' הג' לצורך ההולדה , והו"ע יחוד ז"א ומלכות , שההמשכה היא בבחינת גבורות , וכידוע בענין מוריד הגשם שיורדין בגבורה כו', וכי"ז נעשה ע"י העבודה למטה, דה"ג הראשונים הן ע"י קבלת עול מ"ש בבחינת אתכפיא לבד, אף שאין לו עדיין תשוקה וחפיצה מ"מ יכול לעבוד את הוי' ע"י אתכפיא, כי מוח שליט על הלב כו', וה"ג שניים הוא להיות בבחינת כלי ריקן ולב נשבר, שעי"ז מתבטל מישותו והוא בבחי' רצון ותשוקה לאלקות כו', והוא ענין ק"ש שעל המטה, להיות ממארי דחושבנא בלב נשבר ונדכה לבטש א"ע עד לעפר כו', ועי"ז הוא העבודה בשחרית בשמחת הנפש בהתבוננות טובה ובאהבה ויראה אמיתים, וגם נמשכים מלמעלה בחינת האהוי"ר עליונים, שזהו כדוגמת בחינת היחוד כו', וכמו כן הרצון להיות בבחינת המלוכה הוא ע"י אתעדל"ת בקבעומ"ש וביטול רצונותיו בבחינת הנחת עצמותו כו', ועמ"ש בזח"א דל"ה ע"א בענין כי לא המטיר, דע"י עבודת האדם למטה הוא תיקון המלכות למעלה כו' . וז"ש הוקם המשכן, דע"י המשכן שלמטה דע"י שקידת העבודה נעשים מוחו ולבו מכון לשבתו ית', הנה עי"ז הוקם המשכן שלמעלה , דהיינו בחינת מלכות , וכמ"ש הפרדס שער מהות והנהגה פי"ג.

כנוודע : ראה פדר"א פי"א.

וכנוודע : ראה פע"ח שער ר"ה. שער הכזונת וסי' האריו"ל במקומות המקבילים.

ומבואר בחי"א : ראה ע"ח שער דרוש הצלם די"ב כלל ד' מכללי חו"ג. ביאורי זוהר

בתחלתו. ד"ה ביום השמע"צ תרע"ה.

קיצור. ימשיך בהגמשהל בספירות, דהמדות נמשכו בלא העלאת מין, אבל ספי' המל' ע"י הקבלת עול דאדה"ר. ג' מיני גבורות במל', לבנינה עלייתה יחודה וכולם ע"י עבודה. וכמו"כ הרצון למלוכה הוא באתערותא דלתתא.

ה) וזוה"ג כ"כ מה שמדת המל' חלוקה משאר המדות בזה שהיא באה ע"י יגיעה דוקא מהזולת, וממי שמערכו ומהותו, שע"י משכן שלמטה נעשה הקמת המשכן העליון בחי' מל', שבענין הספי' הוא מה שספי' המל' (שהו"ע ההתנשאות) אינו נמצא כ"כ בהעלם כמו שארי המדות, שהם נמצאים בהעלם השייך אל הגילוי, אבל מדת ההתנשאות הוא בהעלם שאינו במציאות. ויובן ע"פ מ"ש בע"ח שער א"א פ"ב דבא"א הן ט' נהרין ורדל"א, והמל' מושרשת ברדל"א, והיינו הט' ספי' הן בהתכללות בבחי' א"א מקור האצ"י, והיא שם לא בבחי' מציאות כו', וכמו העלם שאינו במציאות, שבכדי לגלותו הוא ע"י יגיעה דוקא, וזה מדרי' אברהם (מרכבה, בטל תמיד אל הרוכב) שהי' בתכלית הביטול, דהנה בכדי להמשיך בחי' המלוכה שזוהו מלמע' מבחי' מקור לעולמות (וכנ"ל בשרש המלכות ברדל"א) הוא ע"י עבו' ביגיעה בבחי' ביטול והנחת עצמותו, שזוהו כענין מס"ג, וכמ"ש בלקו"ת בד"ה כי קרוב אליך הדבר, דמסירת הרצון להוי' בכל עניני רצונות הנפש להיות בטל רצונך כו' (ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה הא' ובהביאור), להיות עוצם עיניו, וכן בשמיעה ודיבור, וכן ולא תתורו אחרי לבבכם ביטול הרצון, וכן בעשיית הטוב בע"כ דוקא, לעשות הכל בהיפך רצונו ה"ז מס"ג, כי מה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא כו', ועי"ז דוקא נמשך בחינת רצון למלוכה כו', וההמשכה היא מאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות כו', וזהו עשיית המצוה בבחינת מצות המלך ע"ד ותגור אומר ויקם לך, היינו שלא איכפת לי' הכוונה והמשכה פרטי' של המצות כ"א בבחינת הסכם חזק בנפשו להיות כרצונו ית' ולהבטל רצונותיו מפני רצון הוי' כו' ממשיכים בחינת המלכות משרשה ומקורה מבחינת עצמות א"ס כו', וכמ"ש בלקו"ת ד"ה ועתה יגדל נא, ש ממשיכים בחינת כח אד', שזוהו בחינת מלכות דאין סוף כמ"ש בהביאור שם, ושם שזוה"ע אד' בחי' מלכותו כמו שהיא בשרשה בחינת מלכות דא"ס שעל ידי המצות בקב"ע ממשיכים מבחינת כח אד' בבחינת שם אד' בחינת המלכות כו', וזהו ג"כ שהמשיך אברהם ע"י העובדות שלו במס"ג בבחינת ביטול הרצון ובפרט בהנסינות שלו שהי' בבחינת מס"ג בפומ"ש שע"י המשיך בחינת שם אד', בחינת המלכות, משרשה ומקורה הראשון מבחינת עצמות א"ס, וזהו שאמר אברהם שם אד' גבי ירושת הארץ להיות הארץ בחינת מלכות. ובלקו"ת ד"ה שלח לך שהו"ע מצות מעשיות, וע"ז אמרו יהושע וכלב טובה הארץ מאד מאד, שע"י מצות מעשיות דוקא מגיעים בבחי' עצמות א"ס, בחינת העלם העצמי שלמעלה מבחינת מקור לגילוי, וזהו מאד מאד כו'. (עו"ל מאד מאד בלי גבול האמיתי בחינת עצמות א"ס, דסוכ"ע עם שהוא מאד שהוא בל"ג, ומ"מ מה שהוא בל"ג הוא ציור והגבלה מה שמוגבל במדרי' בלי גבול, אבל בלי גבול האמיתי נושא הכל, גבול ובל"ג כאחד, שזוהו שלילת החיוב ושלילת השלילה, וממילא נושא הכל) שלכ"ז באים ע"י מצות מעשיות שהן שלימות הכוונה האמיתית, דהכוונה הוא פנימי' הדבר ועצמותו, וכמו בהאדם שהכוונה הוא חיות האדם, והיינו הנפש בהגוף שגם הגוף יחי', שהנפש חי בלא

הגוף, אבל הכוונה האמיתית הוא לא זה בלבד שהגוף יחי', כ"א שיתעלה ממדריגה פחותה למדריגת הצורה, שיתעלה מגוף לנפש. אמנם הכוונה הזאת גם זה אין זה עדיין תכלית הנרצה, ותכלית הנרצה הוא שלימות הכוונה האמיתית, כמו באדם שזה שיהי' כמו שהוא בהכוונה האמיתית שיוזכך חומר ויתעלה מהחומר אל הצורה אין זה עדיין תכלית הנרצה בכריאת האדם, כ"א העיקר הוא שלימות הכוונה האמיתית, והוא מה שיהי' עליית הנשמה ע"י ירידתה בגוף והתלבשותה בגוף, שע"י העבודה דתומ"צ בא שלימות הכוונה דוקא, והוא אומרו בכריאת האדם עלי ארץ דוקא, דגבי ארץ שהם מצות מעשיות אמר שם אד', שבא על ידי עבודה ויגיעה (אין דעם דערהער פון אדנות ועבדות), מה שאין כן הוי' שהוא בדרך גילוי מלמעלה, שהו"ע נתינת כח שיהי' ענין העבודה וההודויות, וזהו מדתו של יעקב בחינת השלום, שהוא ההתחברות דשם אד' בשרשו למעלה (וכידוע בהעלאת הניצוצים דשם ב"ן בעלותו לגבי שם ס"ג כו'), וכמבואר בקבלה דר"ת אד' אות ד' נעשה יו"ד דכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם, דאברהם עבודתו בשם אד' כנ"ל, ופרסם אלקותו ית' בעולם, ויעקב פודה את אברהם, שהו"ע התגלות השלימות, דשלימות הכוונה האמיתית דמאות ד' שהוא בחינת מלכות נעשה יו"ד שהוא בחינת חכמה, דימותו ולא בחכמה, והעושה זה זהו בחינת יעקב דוקא דמדתו מדת הת"ת המשלים ומחבר ב' המדריגות (וכמבואר בענין פאר כו'), דזהו מעלת קו האמצעי שיורד למטה מטה ועושה גם המטה לגמרי לכלי, ולכן שם התפארת הוא שם הוי' כו', ואופן עשיית המטה לכלי הוא ע"י השלום שהוא התורה.

קיצור. ימשיך דהמלכות באה ע"י יגיעה ומס"נ, מסירת הרצונות, דוקא, ואז ממשיכים מל' דא"ס, אד' מכה אד', וזהו"ע אברהם, ולכן קראו אדון, ובענין ירושת הארץ, מל' ומצות מעשיות, הכוונה האמיתית ושלימותה באדם הוא חיות הגוף עלייתו ועליית הנשמה, שם הוי' הו"ע נתינת כח מלמעלה, יעקב פודה את אברהם.

ו) וזהו לא מצא הקב"ה כלי המחזיק ברכה לישראל דוקא, דתורה שם בישראל, שבלימוד התורה דנש"י או הוא ותורה אור, דעושה שלום והתחברות בכל עניני העולם, שזהו תכלית הכוונה האמיתית בכריאת האדם עלי ארץ, לברר ולהעלות את הארץ, שהוא ע"י התורה, דאו בא ונמשך שלימות הכוונה האמיתית שהוא גילוי פנימי התורה שמגלה הכוונה הפנימי, ובכדי להגיע לכ"ו הוא ע"י עבודה בקבלת עול דוקא, וזהו זה היום תחלת מעשיך שאומרים ברה"ה זכרון ליום ראשון שצריכים לעורר משרש ומקור הראשון, דרה"ה הוא חיות כללי דכל השנה, בדוגמת הראש שהוא מקום השראת כללות החיות, וכמו"כ בכל דבר וענין הראש הוא הכללי על כללות ההמשכה, ולכאורה אינו מובן למה צריכים בכל שנה ושנה במועד הרה"ה לעורר משרש ומקור הראשון דוקא, והלא כל שנה הוא רק פרט מאלף שנה, וכידוע דכל אלף שנה כלל שנמשך מיומין עילאין, וכמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כו', ונמשך

חיות כללי על אלף שנה, וכל שנה הוא לכאורה המשכה רק מהכלל אל הפרט וא"כ מה צריכים לעורר בשרש הראשון כו', הנה לפי הנ"ל ניחא, דלהיות דעיקר העבודה שיהי' בבחי' כלי לקבלה הוא על ידי קבלת עול דוקא, ואז אפשר להמשיך מבחינת הראש והוא כנ"ל, דבחינת המלכות ההעלם שלה אינו בבחינת העלם השייך אל הגילוי, והיינו כשמסתלק בחינת המלוכה הנה ההסתלקות הוא בבחינת העלם סתום ונעלם לגמרי כו', ולזאת התחדשות הרצון למלוכה שצ"ל בכל שנה ושנה וכמ"ש תמיד עיני הוי' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה כו' צ"ל ההמשכה משרש ומקור היינו מבחינת העלם העצמי שלמעלה ממקור לגילוי, והגם שכבר נמשך חיות כללי על אלף שנה י"ל שזהו מצד בחי' המדות דו"א, שז"ע כיום אתמול, שית יומין עילאין דו"א כו', וגם י"ל דמצד בחינת המלכות נמשך על כללית האלף שנה, ומשו"ז הוא אפשר להיות ההמשכה, וכמ"ש במ"א בענין זכרון ליום ראשון, דאחר שכבר נמשך פ"א יכולים להמשיך עוד לרצון ועונג זה כו', וכמ"ש בדרוש הנסירה, ומ"מ ההמשכה היא משרש ומקור הראשון, ולכן המשכת הרצון למלוכה הוא ע"י עבודה ויגיעה בבחינת ביטול והנחת עצמותו, ולכן הראש דבכל שנה ושנה במועד המוגבל הוא ר"ה לענין זה. ולפי הענין שהתבאר הנה ביום הזה אשר פדה בשלום * נפשנו אור וחיות נפשנו ניתן לנו, הנה זה היום תחלת מעשיך שהיא היא שלימות הכוונה האמיתית להיות הברכה לישראל דוקא, דהקשה רבנו בשלמא משה רבנו אמר שמע ישראל הוי' אלקינו, אבל אנחנו למה אנו אומרים שמע ישראל והול"ל הוי' אלקינו הוי' אחד, אלא דישאל היא הנשמה, ואנו אומרים שמע ישראל, שמע אתה הנשמה, הוי' אלקינו באור וחיות ההשגה, וא"ז מספיק עדיין, כ"א הוי' אחד, ליחדו ולעשות את העולם לכלים אמיתים שזהו שלימות הכוונה האמיתית בכריאת האדם עלי ארץ להיות הברכה לישראל שהיא הנשמה כנ"ל.

קיצור. יבאר לשון אגה"ק זה היום תחלת מעשיך כו' אשר פדה בשלום כו'.

אשר פדה... ניתן לנו : לשון מכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע הנ"ל בתחלת המאמר, וראה ג"כ מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הגדפס בקונטרס זה.

שיחה

— ז' טייל פון די רייד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א, י"ט כסלו ה'תש"ט —
 — לויט אַ פאַרצייכנוג פון די הערער —
 אַרויסגעגעבן צו י"ט כסלו ה'תש"י.

ב.

א.

חסידות איז אריינטראגען סדר אין מען מאכט אַ טעות, מען מיינט אַז בלתי סדר און מאכען פון בלי סדר אַ אין חב"ד קען זיין מער סדר ווי אין סדר, דער אמת איז אַז דער עיקר סדר, בנוסחא אחרת : מאַכען א סדר אין הסדר איז אין מדות, ווייל עיקר המוחין בלי סדר, איז בשביל המדות.

ו. (אמר לש. פ.): דו פֿאַרסט זעהן די גלות אידען, באמת זיינען מיר אלע אין גלות, און אין אַ שטאַרקען גלות. גלות איז שינה². אין שלאָף חלום'ט זיך, עס איז אַ זיסער חלום, אַ גוטער חלום, אָבער אַז מען חאַפט זיך אויף, זעהט מען אַז עס איז תהו ובהו, פוסט און וויסט.

מען מיינט אַז מען האָט כסף וזהב, מלבושי כבוד, אָבער עס איז לא דובים ולא יער, די געלט גייט אַוועק אויף מסים וארנוניות. און אַז ער חאַפט זיך זעהט ער אַז ער האָט אַ גרויסע לאַך. מען מיינט אַז עס איז אַ זיסער חלום, אָבער באמת איז עס אַ ביטערער חלום. דאָ איז אַ טומאָן. מווערט פֿאַרטומאָ-נעוועט — פֿאַרטשאַדעט, אפילו אַ איד וואָס ווייסט ווי מדאָרף זיין, אז ער קומט דאָ אָהער ווערט ער פֿאַרטשאַדעט. אמאָל פלעגט מען זאגען אַ וואָרט: אין דער הינער־פלעט, אָבער עס קלאַפט נאָך אַ לעבעדיגער אָדער.

פֿאַר געזונד און קום געזונד, זאָלסט איבער געבן וואָס האָסטו דאָרט געזעהן, און זאָלסט זעהן די מעלה פון יעדען אידען, און זאָלסט מצליח זיין אין פֿדיון שבויים.

ז.

אי, פֿאַר וואָס דאווענט מען ניט. מען מיינט אַז מען איז יוצא מיט דעם וואָס מען איז אַ חסיד. ווער רעדט נאָך אַז ער לאָזט אַ מאָהל אַ טרער, וואָס מלאַך מיכאל חאַפט אויף די טרער און ברענגט זי למעלה, אי, אַ מציאה, אַ אידישער טרער.

ער איז דאָך אַ בן עולם הבא. וואוּאָנ-דערט ער זיך פֿאַר וואָס מלמעלה איז

הגם אַ בעל מוחין איז אַ ערנסטער, ער גייט ערנסט, ער שטייט ערנסט, ער איז אויסגערעכענט — און אַ בעל מדות איז אַ בהול, דאָך דער עיקר הסדר איז אין מדות, כללות המוחין איז בשביל המדות, און גילוי המוחין איז אין מדות. דער עיקר איז מדות.

ג.

עס איז פֿאַראַן אַ אַלטער וואָרט און במשך הדורות איז אין דעם ווארט געזאָגט געוואָרען אפולע ביאורים. די גמרא זאָגט¹ מדת חסידות שנו כאן. לכאורה שנו איז דאָך לערנען איז דאָך דאָס מוחין ניט מדות. נאָר דער עיקר פון לערנען איז בשביל מדות חסידות. שנו איז ל' שינון, שאַרף, עס דאָרף זיין שאַרפע מדות.

עס איז דאָ מהיכיי־תיתי־דיגע מדות ער איז אַ איש טוב מהיכי תיתי, ער טוט אַ טובה מהיכי תיתי.

עס דאָרף זיין שאַרפע מדות, שאַרף הייסט אַז עס שנייט מלפניו ומלאחריו.

ד.

עס קען זיין אַ למדן מופלג, ער זאָגט חידושים אין תורה, ווען ער איז נאָך געווען אַ אַינגעל און דער זיידע האָט איהם פֿארהערט האָט ער געזאָגט אַ שאַרפען תוספות מיט אַ קנאַק, און איצ' טער האָט ער תלמידים וואָס די קטנים שבהם ווערען פֿאַררעכנט אין עולם הלומדים. אָבער וואָס האָט ער זיך אויס-געלערנט, צי האָט ער זיך אויסגעלערנט דאווענען.

ה.

אין דאווענען איז דאָ פֿאַר'ן דאווענען און נאָכן דאווענען. דאווענען איז ניט אַפֿ-געדאוונט — נאָר דאווענען. מדאָרף דאווענען.

(1) שבת קכ, א. בי"מ נב, ב. חולין קלו, א.
(2) תו"א פ' וישב ד"ה שיר המעלות. שם סד"ה ואלה שמות. מאמרי פורים ש"ת ותש"ח.

הקדמה:

ווען דער רבי איז צוריקגעקומען פון מעזריטש האָט ער בעדאַרפט האָבען אַ התנצלות פאַר זיינע תלמידים פאַר דעם שינוי הדרך.

כידוע אַז יעמולט זיינען די בני תורה געוועזען מובדל פון אנשים פשוטים. מהאָט געהאַט אַ אייגען מנין, און מהאָט זיי ניט צוגעלאָזט צום עמוד אפילו ביי אַ יאָ"צ. קומענדיג אָבער פון מעזריטש, האָט דער רבי משנה געווען דעם דרך. די תלמידים פון אלטען רבין האָט מען ניט געקענט אָפקומען מיט זיי מיט פשט'לאַך. זיי האָבען געוואוסט, חב"ד איז חב"ד, חג"ת איז חג"ת.

האָט דער רבי זיי געזאָגט אַ תורה פון מגיד בשם הבעש"ט:

קל וחומר וגזירה שווה. קל וחומר מיינט אַז אַ דבר קל זאָל זיין חמור. גזירה שווה — אַ גלייכער שניט. דאָס קען נאָר זיין אלא אם כן קבלה מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני.

הלכה למשה מסיני, משה האָט ניט געוואָלט אַוועקגיין פון סיני אין וועלט. הגם משה האָט זיך געקענט ספראָווען מיט זיין גוף, אָבער ער האָט ניט גע" וואָלט אַוועקגיין מסיני. משה איז חכמה, חכמה דאציילות בעלייתה אל הכתר, וויל זי ניט זיין די ערשטע ספירה, אָבער מצד פנימיות החכמה ווען זי איז עולה אין פנימיות הכתר דערהערט מען די כוונה פנימיות אַז דער עיקר איז דאָ למטה. —

דאָס איז הלכה למשה מסיני, הלכה לשון מוליך, ער האָט מוליך געוועזען משה'ן ער זאָל וועלען אַוועקגיין מסיני למטה. ביז ולא ידע איש את קבורתו, וואו משה האָט באַהאַלטען זיין גוף, אַז ער האָט עולה געווען אין פנימיות החכמה.⁴

מען איהם ניט מגלה חדושי תורה. די וועלט זאָל וויסען פון איהם, עס וואָלט דאָך געוועזען אַ חיזוק התורה.

ער ווייסט ווער ער איז. וואָס ער איז ווייסט ער ניט, זיין דעת דערגייט ניט צו דעם, אָבער ווער ער איז ווייסט ער, ער איז שוין ביי זיך אַ פאַרטיגער, אָבער באמת האָלט ער ביי דער התחלה אויך ניט.

און דער חשבון דאַרף זיין ביי קריאת שמע שעל המטה, און אין דער פריה דאַרף ער אויפשטיין גאָר אַ אַנדערער. אַי, אַן אַמאָליגער חסידישער דאָוונער!

ח.

אַ סאלדאַט אַז ער גייט אין פאַחאָד, לערנט מען איהם טראָגען אַ ראַניעץ, דער ראַניעץ איז אַ מועט המחזיק את המרובה, פון אלע מינים כלי זין, און אַז ער גייט, גייט ער מיט אַ מאַרש, מיט שמחה.

דער סאלדאַט גייט דאָך אויף מסירת נפש, אַט איז ער פאַראַן און אַט ווערט ער ניט. — אָבער ער גייט מיט אַ מאַרש. אויב עם האָרט — האָרט עם ניט פאַר זיך. עם האָרט נאר צוויי זאָכען: ער זאָל זיך ניט מאַטערען און געבען אַ חיזוק דעם שונא, און דער תועלת הרבים, ניט גורם זיין אַ נפילת הרוח און אַ פחד ביי זיינע חברים. דער ראַניעץ איז דאָוונען. און עס איז ידוע דעם זיידענס מאמר אויף די חמשה כלי זין ווי זיי זיינען אין דאָוונען.³

ט.

פון די ערשטע תורות וואָס דער רבי האָט געזאָגט פאַר זיינע תלמידים צו-ריקקומענדיג פון מעזריטש, — וואָס עס איז בקבלה אַז דער ווארט איז אַ פנימיות־נשמה'דיג וואָרט:

(3) ראה ג"כ ד"ה ת"ר נ"ח תרנ"ט. קובץ מכתבי כ"ק אדמו"ר נ"ע מכתב א.

(4) להעיר ממרוז"ל (סוטה יד, א) לעליונים כו' לתחתונים כו' ונתבאר בלקי"ת במדבר

ד"ה מעט תוספות ביאור על ענין וספרתם. סדיה כי ישאלך בנך ש"ת.

דערהערען די כוונה פנימיות פון חסידות.

יד.

מיר זיינען שוין אויסגעמושטירט גיט צו מאַכען קיין פאַראַדקעס. אָבער מען קען זיך גיט פרייען מיט פאַלשע ישועות און טרייסטען מיט פאַלשע נחמות. מדאָרף זיך ציען צום אמת. מען דאָרף קיין זאָך גיט מבטל זיין. און מטאר ח"ו קיינעם גיט מדחה זיין. מדאָרף גיט זיין אַראַפּגעפאַלען. דער אויבערשטער זאָל העלפען עס זאָל נתגלה ווערען דער גילוי חיות פנימי פון משיח. ער זאָל אונז פירען צום אמת בגו"ר.

טו.

דער אויבערשטער זאָל העלפען, יע- דערער זאָל האָבען נחת פון זיך, נחת פון קינדער, פון כלל ישראל, יעדער איינער און זיינע בני בית — בגשמיות וברוחניות. יעמאַלט וועט דער אויבער- שטער זעהן וואָס אידען קענען אויפטאָן.

טז.

(מרוּב הדוחק והצפיפות דחפו את השולחן אשר ישב אצלו כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר אחד שטופט גיט דעם טיש. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א) אי- דען מאַכען מיר גיט ענג. איך האָב זיך אויסגעהאָדעוועט אויף אידישע און חסיד'ישע שווייס.

טז"ב

(ציוה לנגן אַ הקדמה ניגון צום רבינס ניגון, ואח"כ את הניגון דר' בבות', ובמתניות, והבבא הד' ג' פעמים, ובין פעם לפעם לעשות הפסקה. אח"כ ציוה לנגן את הניגון נייע זשורי- טצע חלאַפּצי! כשסיימו לנגן אמר: זייט אַלע געזונד, אָגוטען יום טוב.

י.

לא מיבעי אַז עס דאָרף זיין מדות טובות, מדות חסידות — אטו בשופטני עסקינן. נאָר עס דאָרף זיין אהבת ישראל, אהבת התורה און אהבת השם, וואָס די דריי זיינען געשלאַסען צוזאַמען איינע אין איינע.

עס איז פאַראַן אַ סדר פון מלמעלה למטה און פון מלמטה למעלה: אַז מען האָט האַלט אַ אידען האָט מען האַלט תורה, און אַז מען האָט האַלט תורה האָט מען אהבת השם. אַז עס איז דאָ אהבת השם האָט ער אהבת התורה, און אַז ער האָט אהבת התורה האָט ער אהבת ישראל.¹

דאָס דאָרף זיין ביי יעדען לפי ערכו און דורך דעם איז די עלי' אין עולם. עס איז דאָך מוצב ארצה, ער שטייט גיט אין דער לופטען. דער תכלית איז דאָ למטה, און וראשו מגיע השמימה די עלי' למעלה.

יא.

איך ווייס גיט צי עס זיינען דא חיי- לוקים פון אַ חסיד'ישען מוהל און אַ עולם'שען, אָבער דער זמלתם את ערלת לבבכם דאָס פעלט ביי אַלע, ביי חב"ד, ביי חג"ת. דעם קלוגינקען דאָרף מען אינגאַנצען מדחה זיין. אפילו דעם נפש הבהמית, ער איז דאָך אַ בעל מוחין, דאָרף מען מברר זיין.

יב.

עס איז ידוע אַז ביי אַ שמחה פון אַ צדיק, קומען אַלע נשמות אין זיין היכל זיך משמח זיין. מהאָט געהערט אין דעם ענינים, אָבער גיט אַלעס קען מען איבערגעבען, ווייל מען איז מוכה אין חיצוניות. יג.

דער אויבערשטער זאָל העלפען מזאָל

(5) להעיר ממרו"ל (זח"ג עג, א) תלת דרגין אינון מתקשראן דא בדא קובי"ה אורייתא וישאל.
(6) ראה אודותו בספר הניגונים ניגון א. (7) ראה אודותו בספר הניגונים ניגון קיא.

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ב"ה.

אל ידידינו אנ"ש והתמימים, הוי' עליהם יחיו.

שלום רב וברכה מרובה.

י"ט כסלו, הוא יום הבהיר, אשר בו יצא השמש בגבורתו ותחי רוח ישראל, ישראל דלעילא, בכל בני יעקב בקדו"ש ישראל"ל יגילוק, היא תורת החסידות תורת מורנו הבעש"ט נ"ע,

ביום אשר פדה בשלום נפשנו, ואור וחיות נפשנו ניתן לנו (אותיות שבכתב קודש, הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע).

וביאורו — החסידות והחסידים הם אדם פנימי, אור וכלי, כי אי אפשר חסידות בלא חסידים, ואי אפשר לחסידים בלא חסידות.

החסידות היא ידיעה גדולה רחבה ועמוקה באלקות, וכמאמר בגין דישתמודעון בי', ידיעה בדרך השגה ותפיסא דוקא (ומובן אשר תחלת הלימוד, הוא בדרך קבלה בלבד. אך גם בזה הוא רק ששיג מה שהוא לומד, רק שלא יחדור לידע ולהשיג עומק הענין איך ומה הוא, שזה אי אפשר כי אם לאחר שלמד הרבה והשיג הרבה ענינים, אז יכול לחדור אל עומק ההשגה), והיינו שיהי' נתפס בכלי מוחו בהנחה טובה (אז עס לייגט זעך אפ דער ענין גוט), ובזה ישיג את האלקות בהשגה גמורה עד שיאמר עליו כי הוא זה, ובא לידי התאמתות שהוא ראיית עין השכל באלקות. ואז הנה מוצאיהם מצא חיים אמיתים וחי לעולם, עולמו יראה בחייו להתענג על הוי' בעבודה שבלב.

והנה הכלי האמיתי אל מאור הגדול של החסידות היא העבודה בפועל, לזכך גופו ונפשו בחיות והרגש פנימי, ולשעבד מוחו ולבו לעבדו ית', בקביעות עתים לתורה, בעבודה שבלב זו תפלה, ובעבודה בפועל כל היום בכל הענינים הן בעצמו והן בזולתו, בלי שום מונע ומעכב כלל.

בהתבוננו כי הוי' הוא אלקים, ובראשית ברא אלקים, דבראשית ב' ראשית, התורה נקראת ראשית וישראל נקראים ראשית, ותכלית הכוונה בירידת הנשמה מאיגרא רמה בעמדה את פני הוי', לבירא עמיקתא, להתלבש בגוף, הוא בשביל להאיר את העולם, בתורה אור ונר מצוה, ואשר גם הוא (יהי' מי שיהי') הלא נשמתו טהורה היא, חבוקה ודבוקה בחיי החיים, עצמות אין סוף ב"ה.

הנה בכחו זה הוא משליך את חייו מנגד, שלא להתפעל כלל מהמלעיגים והמדיחים, ואינו חושב כלל בחשבוננו של עולם החומרי, וכמארז"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מה דמפקדתא איבעי לך למעבד ומאי דניחא קמי' קוב"ה לעביד, ומוסר ונותן נפשו לבו ומאודו להגדיל תורה ולהאדירה בכל אופן ואופן, ומייקר ומחבב כל שעה ורגע, לתת אותה רק על ענינים רוחניים לעורר ולהלהיב את הלבבות, בהתעוררות עצומה, ובחיות פנימי ועצמי, ולאגד אגודות וחבורות של לומדי תורה ברבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשביל להשלים הכוונה העליונה בתורה אור במסורת אבות, וקיום המצות במסירת נפש ממש.

והנה עבודה זו, היא ביכולת ובאפשריות כל אחד ואחד לעשותו, אם רב ואם מעט, אבל במסירה ונתינה ממש, מבלי להתחשב עם מעמדו ומצבו

הגשמי, ורוב טרדת פרנסתו (ויפתח הוי' להם את אוצרו הטוב, בהשפעה מרובה במנוחה) ולא גריעא פרנסת הנפש מפרנסת הגוף. ואדרבא הנה בפרנסת הגוף הלא וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה כתיב וברכת הוי' היא תעשיר, דאינו צריך אלא עשיית כלי בלבד, אבל פרנסת הנפש באה בעבודה ויגיעה והכנה מרובה בבירור וזיכוך כל מדה ומדה ולבושי הנפש שהם מחשבה דיבור ומעשה. ואז דוקא הנה טל תורה מחייהו.

וזוהו אור וחיות נפשנו ניתן לנו, הם ההשכלה והעבודה של תורת החסידות.

ביום אשר פדה בשלום נפשנו, יום קירוב המאור אל הניצוץ, הנה ביום הזה, עליכם אנ"ש, החסידים המקושרים בלב ונפש אל תורת ודרכי הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק', והתמימים יחיו, לעשות חשבון הנפש, אדעתא דנפשא (כפי דרישת תורת החסידות, בלי להצדיק עצמו באמתלאות שונות, וטענות של הבל, הנובעים מבאר אהבת עצמו, כ"א) בבקורת חדה, כאלו עומד לפני רבינו הזקן בעל השמחה, לתת דין בכל אשר פעל ועשה במקומו ומקום מגורו במשך השנה בעד נפשנו, בכח אור וחיות הניתן לנו.

כל אחד מאנ"ש המקושרים והתמימים יחיו, ידע כי הוא ענף מאילנא דחייא, אשר בכחו ויכולתו, בעזרתו ית', לעשות פרי טוב בכח האור והחיות פנימי הניתן לו, להשלים הכוונה האמיתית בתורה אור ונר מצוה, ע"י עבודתו בלימוד ובעבודה בפועל. וביום הגדול והקדוש הלזה ימלא כל אחד ואחד מאנ"ש והתמימים יחיו חובתו הנפשית, לקבל ע"ע, ברגש פנימי ובהחלט גמור לעמוד חזק על מעמדו לקבוע שיעורי לימוד חסידות ברבים, החלש יאמר גבור אני להשתתף בכח ובפועל בכל הענינים הנוגעים לחיי ישראל הרוחניים, ולקבוע זמני התועדות אנ"ש והתמימים יחיו, ואז איש את רעהו ידבר בדא"ה והתעוררות לעורר את האהבה עצמית לאלקות, אשר בירושה לנו מאבותינו.

וכולנו יחדיו כאיש אחד באהבה ואחדות נלכה לאור וחיות החסידות, אשר הנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. ואני תפלה, כי א"ל הוי' צבאות אלקי אבותינו, יהי' בעזרכתם, ידידינו אנ"ש והתמימים יחיו, אשר אותו האור והחיות פנימי אשר האצילו עליכם הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק', בכל דור ודור, תוציאו מכח אל הפועל ממש, וכל אחד הלומד יהי' לכם יקר במאד, וכל שעה של לימוד והתועדות תהי' לכם חביבה, ובאור זכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק' תסעו בכל עניניכם מנפש ועד בשר.

והנותן תורה לעמו ישראל הוא ית' יצו את הברכה במעשה ידיכם, ותהי' פרנסתכם בריוח ובמנוחה בכדי שתוכלו למלאות חובתכם בלימוד ובעבודה ולעורר את לבבות דורשי הוי' מתוך הרחבה בגו"ר, ותזכו לראות טוב בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ועבודה, ועיניי תחזינה נצר מטעי הוד כ"ק אבותינו רבותינו ה'ק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, עולים בעילוי אחר עילוי כרוחניות ובגשמיות.

והנני ידידכם עוז הדו"ש טובכם והצלחתכם, המצפה לאור כי טוב. המייחל לחסדי אבות, והמקוה כי ירום קרן התורה והעבודה. המברככם מלב ונפש חפצה תכה"י.

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קונטרס ער.

קונטרס

י"י"ג שבט ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נכנ"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוה הננו מו"ל הקונטרס לימי היא"צ יו"ד וי"ג שבט, הכולל שני מאמרים.
 ע"פ פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שלט"א, א) בא בתור הוספה מכתב לאחדים
 מהת' שי'. ב) ציינתי איזה מראי מקומות והערות בשולי הגליון.
 רשימת מנהגי יא"צ שיש בהם חידוש באה בסוף קונטרס ב' ניסן תש"ח,
 ובתחלת קונטרסי י"ד י"ג שבט תש"ט וב' ניסן תש"ט.
 מנחם שניאורסאהן
 ז' שבט, ה'תש"י, ברוקלין נ. י.

מ פ ת ח :

	מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א :
111	באתי לגני
119	היושבת בגנים
126	מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד, ש"פ בא יו"ד שבט, ה'תש"י

יאצ"ט כבוד אמו זקנתו הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע זי"ע

באתי לגני אחותי כלה, ואיתא במדרש רבה (במקומו) לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ועל ידי חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מארץ רקיע, וע"י חטא קין ואנוש נסתלקה השכינה מרקיע א' לב' וג', ואח"כ בדור המבול נסתלקה מרקיע ג' לד', וכדאיתא במד"ר ע"פ וישמע את קול הוי' אלקים מתהלך בגן א"ר אבא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך, קפיץ ואזיל קפיץ ואזיל, ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקיע ז' לו', ויצחק מו' לה', עד כי משה שהוא השביעי (וכל השביעין* חביבין) הורידו למטה בארץ, ועיקר גילוי אלקות הי' בבית המקדש, דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה, דצדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע, מפני מה לפי שהם משכינים (היינו ממשיכים) בחינת שוכן עד* מרום וקדוש, שיהי' בגילוי למטה. וזהו באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרו בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה. והענין הוא דהנה תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות, דנחאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שיהי' גילוי אלקות למטה ע"י עבודת האדם, ע"י אתכפיא ואתהפכא, דנשמה תרד למטה להתלבש בגוף ונה"ב, והם יעלימו ויסתירו על אור הנשמה, ובכ"ז תפעול הנשמה בירור וזיכוך הגוף ונה"ב, וגם חלקו בעולם. וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כאו"א, והוא ע"י העבודה בעבודת הבריורים בבחינת אתכפיא ואתהפכא, וכמאמר כד* אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, והנה מ"ש בכולהו עלמין, הכוונה על מדריגת האור דהוא בכולהו עלמין בשוה, והיינו אור הסובב כל עלמין שמאיר בכל העולמות בשוה, דבעולמות הרי יש חילוקי מדריגות, דאינו דומה עולמות עליונים לעולמות תחתונים, דבעולמות העליונים מאיר האור בגילוי, ובעולמות התחתונים האור אינו מאיר בגילוי כ"כ, ויש כהאור בא בבחינת העלם והסתר, ויש בזה חילוקי מדריגות, וכמ"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואיתא במדרש* נטה ימינו וברא שמים ונטה שמאלו וברא ארץ, וידוע דיד ימין מורה על האור והגילוי יותר, וזהו וימינו טפחה שמים, דשמים הכוונה עולמות העליונים שם הגילוי בבחינת ימין שהוא גילוי האור, והאור עצמו הוא בבחינת גילוי, וארץ הכוונה עולמות התחתונים הם מבחינת שמאל שאין האור בגילוי כ"כ, וגם האור עצמו בא בבחינת העלם והסתר,

וכל השביעין : ויקרא רבה פכ"ט, יא. — ראה ג"כ סד"ה החודש הזה שית.
 שוכן עד : להעיר בענין עד מוזכ"ב ר"ם וראו ובביאורי הוהר שם. לקו"ת ד"ה אלה פקודי ס"ו וביאורו ס"ד.
 וכמאמר כד : ראה תניא פכ"ז, לקו"ת ר"פ פקודי, שם פ' חוקת ד"ה על כן יאמרו פ"ב.
 ואיתא במדרש : ראה פדר"א ס"יה, זח"ב כ, א, לו, א, פה, ב.

כידוע ההפרש בד' עולמות, דכתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שהם ד' עולמות אבי"ע, בזה האור אינו כמו שהוא באצילות, כמו שהוא בבי"ע, דאצילות הוא בבחינת גילויי העולם, ואצילות מלשון אצלו וסמוך, וכן פי' אצילות מלשון הצלה והפרשה, דאצילות ע"ה בחינת עולם, אבל בכללותו הוא בכלל עולמות האין סוף, משא"כ בריאה שהוא התחלת המציאות בבחינת יש מאין. וזהו כל הנקרא בשמי ולכבודי, דשמי וכבודי הוא המיוחד בי עדיין, שקאי על עולם האצילות שהוא עולם היחוד וההתכללות, שהאור שם בתכלית הגילוי, דאינו דומה כלל לכמו שהוא בעולמות בי"ע, ובבי"ע עצמן יש חילוקי מדרגות בהגילוי אורות כמו"ש בעולם הבריאה, ועולם היצירה ועשי', אמנם כ"ז הוא בהאור שבא להחיות את העולמות בבחינת ממלא כל עלמין, אבל בהאור שהוא למעלה משייכות אל העולמות, והוא בחינת אור ה"סוכ"ע, שבא בבחינת סובב ומקיף לעולמות, הרי מאיר בכל העולמות בשוה. וזהו בכולהו עלמין, והיינו שאור זה הנה אופן המשכתו הוא בכל העולמות בשוה. אמנם בכדי להמשיך אור זה בכולהו עלמין, הוא ע"י העבודה בעבודת הבירורים בבחינת אתכפיא ואתהפכא דוקא, וזהו כד אתכפיא סט"א, כאשר פועל בעבודתו להיות אתכפיא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא, הנה יתרון האור הוא מהחושך דוקא, והיינו דכאשר החושך נהפך לאור, הנה נעשה יתרון האור, שהאור מאיר בגילוי עד אשר יאיר למטה ממש, והיינו שנמשך האור באופן כזה, אשר אופן המשכתו הוא בכל העולמות בשוה. וזהו כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, בחינת האור, שנמשך אור ה"סוכב כל עלמין שאופן המשכתו בבחי' סובב ומקיף בכל העולמות בשוה, וא"כ מאיר גם למטה כמו"ש למעלה. וזהו ועשו. לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד ע"י העבודה דבחינת אתכפיא ואתהפכא חשוכא לנהורא, הנה נעשה ע"י יתרון האור, דאסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין שמאיר ומתגלה אור ה"סוכב.

קיצור. עיקר שכינה בתחתונים. יבאר דכוונת בריאת העולמות שיהי' דירה בתחתונים, ונעשה ע"י אתכפיא ואתהפכא שממשיך אור ה"סוכב, שזהו בכולהו עלמין בשוה.

ב) והנה זאת היתה העבודה במשכן ומקדש בעבודת הבירורים דבחינת אתכפיא המביא ומעלה לבחינת אתהפכא חשוכא לנהורא, ולכן אחת העבודות שהי' במקדש הוא ענין עבודת הקרבנות, שהוא עבודה רוחני' שבנפש, וזהו ענין השתתפות הכהנים והלויים בעבודתם ושירים וזמרים בעת הבאת הקרבן, שזהו עבודה רוחני'. וענין עבודת הקרבן בעבודה בנפש האדם הוא, דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' מן הבהמה מן הבקר ומן כו', דלכאורה יוקשה דאם

דאצילות הוא : ראה בכ"ז ת"א פי' בראשית ביאור לריה כי כאשר השמים. שם ר"ם וירא. ביאור דואלה המשפטים ועוד.
 אסתלק ... שנטשך : נקי המשכה זו בוהר ל' אסתלק ... שהוא בחי' גילוי אור ה"סוכ"ע כ"י בבחי' רוממות (ת"א ס"ם ויקהל ע"י"ש).
 דכתיב אדם : ראה קונטרס לימוד החסידות פ"ב. ד"ה טעמה תש"ט (קונטרס סב) פ"ב ואילך.

הי' כוונתו בזה רק לבאר משפטי הקרבן הול"ל אדם מכס כי יקריב קרבן להוי' הנה כך וכך יהי' משפט הובאת הקרבן והלכותיו ומפני מה אומר אדם כי יקריב מכס וכו', אלא ידוע הכוונה בזה הוא שבא גם לבאר כללות ענין הקרבנות בעבודה בנפש האדם, וזהו אדם כי יקריב, האדם כאשר יתקרב לאלקות, הנה מכס הוא קרבן להוי', מכס ובכס תלוי הדבר להיות קרבן להוי', היינו להיות קרוב אל הוי', דידוע דקרבנות* הם ענין קירוב הכחות והחושים, ובא בזה לבאר, דכאשר בא להתקרב לאלקות, הוא מכס, והיינו שתלוי הדבר בכס, דאל יאמר אדם איך אתקרב אל אלקות, ובפרט כאשר יודע מהותו העצמי שהוא בשפלות ומלוכלך בכמה ענינים לא טובים, וא"כ הוא בתכלית הריחוק מאלקות ואיך אתקרב לאלקות, וע"ז הוא אומר מכס, בכס הדבר תלוי, דכא"א מישראל יכול לאמר* מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, ואין בזה הגבלות כלל, ואין שום דבר המונע ומעכב חלילה, לעלות ולהגיע ולהתקרב לאלקות, ואין הקב"ה בא בטרוניא* עם בריותיו, ומתגלה ומאיר בכא"א לפי כחו ויכולתו. כדאיתא במד"ר* וכשאני מבקש. איני מבקש לפי כחי אלא לפי כוחו, לפי הכח של כל אר"א, דעי"ז הנה בכח כא"א לעלות ולהגיע למדריגה היותר נעלית. וזהו אדם כי יקריב, דבכדי שהאדם יתקרב לאלקות הוא מכס, שבכס הדבר תלוי, והיינו מכס קרבן להוי', דמכס תקריבו את הקרבן להוי', דאין הכוונה רק הקרבן של הבהמה בלבד, כ"א מכס ממש, והוא מן הבהמה, הבהמה שבלבו של אדם, שהוא הנה"ב. מן הבקר ומן הצאן, הן המה הפרטי מדריגות דישנם בנה"ב, וכידוע הענינים בזה, דאינו דומה האוספי הבירורים בכא"א, דישנו שהנה"ב שלו הוא שור נגח ובעל מדות גסות ביותר, ויש שהוא צאן שהוא בהמה דקה, אף שגם זה בכלל בהמה, אבל הוא בדקות עכ"פ (וכמבואר באריכות* בקונטרס התפלה, תר"ס), וזהו שאומר אשר תקריבו את קרבנכם. והנה בהקרבן הגשמי הוא שמביאין בהמה גשמי על גבי המזבח, והי' האש שלמעלה, וכדאיתא ביומא (כא, ע"ב) רבוצה כארי (גחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח, רש"י). ובזהר איתא* ארי' דאכיל קורבניו, הנה כמו"כ הוא בעבודה בנפש האדם, הרי יש אש שלמעלה, והוא הרשפי אש שבנפש האלקית, וכמאמר רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה, ואיתא במד"ר (הובא בילקוט) כאש שלמעלה, שאין האש מכבה למים ואין המים מכבין לאש, והיינו שבטבע הנפש האלקית הרי יש בו רשפי אש האהבה לאלקות, והוא בדוגמא אש שלמעלה שאין המים מכבין אותו, והמים הם מים רבים* בריבוי הטרדות בטרדת הפרנסה ובלבולים שונים בטרדות שונות המבלבלים בתורה ועבודה, ובכ"ז הנה גם הנהרות לא ישטפו, לפי

דידוע דקרבנות : ראה ד"ה טעמה הנ"ל, וש"נ.

יכול לומר : תנא דבי אלי' רבה סכ"ה.

ואין . . . בטרוניא : ע"ז ג, א. וראה ספר המאמרים אידיש בתחלתו.

כדאיתא במד"ר : במדבר רבה פ"ב, ג.

וכמבואר באריכות : ראה ג"כ שיחת שמח"ת תרס"א (כס' תורת שלום), ד"ה משכני

(השני) תש"א.

ובזהר איתא : ראה זח"א ו, ב. זח"ב רעה, א. זח"ג יו, א. ועוד.

מים רבים : בארוכה ראה תוי"א ר"ם נח. המשך מים רבים תרל"ו. ועוד.

דרשפי אש האהבה שבנה"א הוא בדוגמת אש שלמעלה דאין המים מכבין אותה, ובזה צריך להיות ההקרבה של הנפש הבהמית, שגם הוא יהי' לו אהבה לאלקות, וכמ"ש ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, וארו"ל בשני יצריך, דגם הנה"ב יהי' לו אהבה לאלקות, דזה בא ע"י התלבשות הנה"א בנה"ב, דתחלה הרי"ה הנה"ב אין לו שום ידיעה והרגש בעניני אלקות כלל, אמנם ע"י התלבשות הנה"א, ומתבונן בהתבוננות אלקי דגם הנה"ב יוכל להשיגו, הנה עי"ז נעשה התקרבות הנה"ב (וכמ"ש במ"א שנעשה חקיקה כללית בהנה"ב דאלקות הוא ג"כ דבר המובן והמושג כו'), הנה אח"כ הוא רב תבואות בכח שור, שמתהפך מבהמיותו ועולה ונכלל ברשפי אש התשוקה שבנפש האלקית, וכמו שע"י קרבן הגשמי הרי מתברר הניצוצי דצ"ת, הנה כמ"כ ע"י ההקרבה ברוחני' הרי מתברר ומתהפך החשוכא דנה"ב לנהורא, וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דבתוך כל אחד ואחד הרי ע"י עבודתו בבחינת אתכפיא, והעיקר המביא לידי אתהפכא כו', הנה כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, בחינת האור והגילוי, שהוא בחינת סוכ"ע כו'.

קיצור. יבאר ענין הקרבנות בעבודה דאדם כי יקריב צ"ל מכס קרבן, אש שלמעלה ואש מלמטה אהבה דנה"א ודנה"ב, אהבה דנה"ב באה ע"י התלבשות נה"א בנה"ב.

ג) **ובזה** יובן מה שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, דלהיות שעיקר העבודה במשכן ומקדש הוא לאתהפכא חשוכא לנהורא, שזהו ענין עבודת הקרבנות כנ"ל (ובפרט"מ מעשה הקטרת), וע"י העבו' שבמקדש הנה עי"ז האיר גילוי אלקות בעולם, ולכן הי' מעצי שטים, דהנה שטה' פי' נטי', דהיינו שיש דבר שהוא אמצעי, וההטי' לאיזה צד, למעלה או למטה נק' שטה, וכן פי' שטות, דשטות הוא ההטי' מהידיעה והחכמה, ידיעה והשגה הוא דרך המיצוע, וההטי' מזה נק' שטות, והנה יש שטות דלעו"ז, וכמ"ש כי תשטה אשתו, ופי' רש"י תט מדרכי הצניעות, וכת"ב וישב ישראל בשטים, שהוא ענין' השטות דלעו"ז וכמארז"ל אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, ורוח הזה מכסה על האמת, ורוח שטות הוא רוח הקליפה וסט"א, ונק' שטות ע"ד מלך זקן וכסיל, והם המכסים על האור והגילוי, דאלקות הוא אמת וחיים, וכמ"ש והוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים, והרוח שטות מכסה על האמת והחיות אלקי', ולכן נק' בשם קליפה, וכמו הקליפה המכסה על הפרי, כן הרוח שטות מכסה מעלים ומסתיר על האור דגילוי אלקות, וזהו הסיבה מה שאפשר אשר האדם יכול להיות ח"ו עובר עבירה, דלכאורה איך אפשר הדבר אשר יבוא האדם לידי עבירה, והוא רק לפי שאינו מרגיש' שבזה הוא נפרד מאלקות, ונדמה לו אשר עודנו ביהדותו, ואם יודע את האמת כמו שהוא שע"י החטא ועון נעשה

דחולה ריי : להעיר מהמשך ר"ה התשי" מי"ב, יג, כא ואילך.
 ובפרט מעשה : ראה תרי"א פי' וישב רדיה בכ"ה בכסלו, אוה"ת פי' תולדות הגהה
 לר"ה ראה ריח בני.
 דהנה שטה : ראה בכהניל המשך וככה תרל"ז סט"ל ואילך. קונטרס ומעין.
 בשטים ... השטות : סנהדרין קו, א. ספרי במדבר ותנחומא ס"פ בלק.
 שאינו מרגיש : ראה תניא פכ"ד כה. קונטרס ומעין מי"ב ואילך.

נפרד מאלקות הרי לא הי' עושה את דבר העבירה ר"ל בשו"א, לפי שבטבע כל ישראל שאינו רוצה בשו"א ואינו יכול כלל להיות נפרד מאלקות, והראי' דכאשר בא לידי נסיון וכופין אותו ח"ו על ענין של כפירה דאו א"א לטעות ולחשוב שאינו נעשה נפרד מאלקות הי' משליך חייו מנגד, ומקבל עליו כל המיני יסורין ח"ו ומוסר נפשו על קדושת שמו ית', וכן נראה במוחש ממש גם אפילו בדרגות הפחותות בקל שבקלים ופושעי ישראל דעלולים למסור נפשם על קדושת שמו ית', לפי דאו הרי יודע ומרגיש בנפשו, ואינו רוצה ח"ו להפרד מאלקי ישראל, דכזה להיות ח"ו וח"ו נפרד מאלקי ישראל אין ביכולת שום בר ישראל, אבל בשארי דברים, היינו בשארי עבירות ר"ל, הרי אינו יודע ואינו מרגיש שנעשה עי"ו נפרד מאחדותו ית', ונדמה לו כי הוא עוד ביהדותו כאשר הי', וזה בא מהרוח שטות דסט"א שמכסה על האור והגילוי שלא יורגש בו, פי' דהרוח שטות גורם לו להאדם העדר ההרגש, והיינו שתוקף החמדה"י בתאוה והחמימות דנה"ב גורם לו הקרירות והעדר ההרגש בענינים הרוחני', פי' דיא צוגעבונדקייט און צעקאכטקייט אין עניני חמדה ותאוה ברתיחה, זה מקרר ההרגש (דעם דערהער און געפיל) בענינים הרוחני', ער איז אזוי פיל איבערגעגעבען בעניני תאוותיו ורצונותיו החומרי' והגשמי' אז דער רוחני' דיקער הרגש איז בא אים בתכלית ההעלם וההסתר, והיינו שנעשה בלתי מרגיש כלל, ואינו מרגיש להנועם והעריבות והטוב והעילוי בקיום המצות, וכן אינו מרגיש הפחיתות בריחוקו מאלקות שנעשה ע"י חטא ועון, ובד"כ הוא כיסוי הנה"ב שמכסה על הנה"א, דהנה הנה"א הוא אלקות בעצם מהותו, ובפרט הניצוץ שבו (הוא הניצוץ פרטי השייך אל גופו הפרטי כו'), שצ"י הוא מרגיש בכל הענינים האלקי', ומרגיש מאד בדבר שהוא מנגד לאלקות, והיינו דדבר שאינו אלקות בגילוי אינו רוצה בו, ובפרט בדבר שהוא מנגד על אלקות, ובורח מזה כבורח מדבר המזיק, וכאדם הבורח ממות, דברור לו להנה"א דמיתה רוחני' ר"ל הוא קשה יותר ממיתה גשמי' ח"ו, וכל תשוקתו וחפצו הוא באלקות, ולעשות כלים לאלקות, וכל גסות וחומרי' ישות ומציאות הנה"ב, הי' מכסה ומסתיר ומעלים על ההרגש דנה"א, ובפשיטות הוא אז דער געשמאק פון וועלט (עולם שהוא העלם) איז מכסה ומסתיר אויף דעם הרגש אלקי, שזהו היפך הכוונה ממש, ממה שהיתה כוונה העליונה בבריאת העולמות דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודת האדם בגוף ונה"ב, ולהיות בעולם זה דוקא ולבררו ולכנו, ובפועל בא להיפך ח"ו, שהעולם מסתיר אצלו על אור האמת, ונתעבה ונתגשם כל כך עד שנחסר אצלו כל חוש מההרגש (הנק' פילען) בענינים הרוחניים שזה בא בסיבת הנה"ב, שהוא קבוע ומושרש בעניני העולם, וזהו כל מהותו וענינו, ובהם יהגה ויחשוב וידבר בחיות בהרגש, מיט א גרויסען גישמאק, אשר הרגש זה בכללותו

שתוקף חמדה : להעיר מדיה ויאמר משה תשיט (קונטרס סג) סי"ב יג.

הניצוץ שבו : אולי הכוונה למ"ש בע"ח שער דרושי אבי"ע פ"א (הובא בלקו"ת ד"ה ושמתי כדכד השני סי"ב) : יש ניצוץ קטן מאד שהוא בחינת אלקות כ"ו וזה הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא כ"ו הנקי יחידה עכ"ל, ויותר ג"ל שמכון כאן לניצוץ נברא הג"ל, ועיי"כ לקו"ת פ' אמור ד"ה ונקדשתי פ"ה, דרך חיים פ"ה, קונטרס העבודה פ"ה.

ובפרט ענין הנעם (דער גישמאק) שיש לו בזה הוא שולל את ההרגש ברוחני, והעיקר הוא מפני הקרירות של הנה"ב, די עצם קאלטקייט שלו אין ענינים רוחני מפני שהוא בהמי בעצם מהותו, דשמו מוכיח עליו נפש הבהמי, כל חיותו והרגשתו הוא רק בענינים בהמי, וכמו שאנו רואין במחש דיש אנשים כאלו אשר לבד זאת שהם ריקים מחכמה תורה ומדות ישרות הגה מעשיהם כמעשה בהמה ממש, שדורסים ומלעיגים ר"ל מענינים רוחני, אשר אין להם שום מושג כלל, וה"ה כבהמה ממש, והולכת דורסת מבלי תבון כלל, אם הוא עפר ועץ או גוף אדם, שהוא מפני העדר ההרגש, דבהמה הרי אין לה דעת, כמ"כ ישנם אנשים כאלו שהם כבהמה ממש, ולועגים על תורה ומצות (ומהם הבורחים להם דרכים שונים מצוה זו הם מקיימים, ובוזא אינם רוצים לקיימה כ"י), והדומה, דכ"ו הוא בא מהעזות והקרירות דנה"ב-אשר זה הוא הסיבה והגורם מה שאדם בא לידי עבירה ר"ל שהוא רוח שטות דס"א והכיסוי דנה"ב שהם מעלימים ומסתירים על אור האמת עד שנעשה היסך הכחנה העליונה, דרוננה העליונה שנברא העולם בכדי לברר ולעשותו כלי לאלקות, וע"י כיסוי הנה"ב הגה בא ההיסך ממש, שהעולם לא די שאינו מתברר ומדוכך הגה עוד מעלים ומסתיר על אור האמת, וזהו הרוח שטות שמכסה על האמת.

קיצור. יבאר דרוח שטות, תוקף התאוה ונה"ב בכלל, מכסים על האמת וגורמים העדר הרגש האלקות ועילוי המצות, ופחיתות הריחוק מהם.

ד) אמנם זה שהנה"ב מכסה על הנה"א, והיינו הרוח שטות, שמכסה ומעלים על אור האמת והגילוי והיינו דאס והאס ועלט איז מעלים אויף אלקות, הוא רק על המדות דנה"א אבל לא על העצמות דנה"א. דהנה כתיב יעקב חבל נחלתו, דהתקשרות הנשמה באלקות הוא חבלי השזור מתרי"ג נימין, דהחבל הוא הנשמה עצמה, דנשמתו של אדם הוא החבל המקשרו באלקות, ולואת הנשמה עצמה שזורה מתרי"ג נימין, וכדאיתא בס"ב פנ"א, דהנשמה כלולה מתרי"ג כחות, וטעם הדבר הוא דאר"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, דעולם הוא מלשון העלם, דכל אר"א חייב לומר דהעלם וצמצום הראשון נברא בשבילי, בכדי לבררו ולזככו, והאדם הוא בציוור רמ"ה אברים ושס"ה גידים שהם במספר תרי"ג, דלכן כל המדרי' בהשתל' הם במספר חזה, ולכן הגה גם בהנשמה הרי יש ג"כ תרי"ג כחות, שבהם תלויים התרי"ג מצות, וחבל זה דנשמה הרי מתקשר באלקות, וכמו החבל שראשו אחד קשור למעלה וראשו השני קשור למטה הרי ע"י נעשה ההתקשרות להיות לאחדים, הגה כמ"כ הוא ג"כ חבל דנשמה, שראשו האחד קשור למעלה, והוא התקשרות אור ה' תתאה בהג' אותיות יה"ו, וראשו אחד קשור למטה, והוא בהארת הנשמה המתלבשת בגוף האדם להתחיותו, וזהו יעקב חבל נחלתו, דגם במדריגות הנמוכות שהם בבחינת עקבים הגה ע"י חבל דנשמה ה"ה קשורים בהעצמות, וכביכול שהם (נש"י) נחלתו של מעלה, וע"י הם קשורים בתכלית ההתקשרות, והנה ענין הכסירה ר"ל או עבירה שהיא בכרת ח"ו הלא הם נוגעים

לעצם ההתקשרות, היינו בכללות ההתקשרות שהם עצם הנשמה ועצם הנפש, וע"ד דכתי' כי עוונתיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם, דאלקיכם פי' אלקה שלכם, והיינו האלקות שבנשמה, וענינים אלו ה"ה נוגעים בכללות ההתקשרות, וידועי' דעל עצם הנשמה הרי אין שום דבר המעלים ומסתיר, ולואת כאשר בא איזה דבר הנוגע בכללות התקשרות נפשו, שיכול להיות נפרד עי"ז מאלקות ח"ו וכנ"ל דאיש ישראל אינו רוצה בשום אופן ואינו יכול ח"ו להפרד מאלקות ולכן נרגש אצלו דבר זה, אבל בשארי עבירות ח"ו שאינם בכרת ה"ה נימין פ"ט, ולכן אינם נרגשים אצלו כ"כ. והגם דבעברו על אחת ממצות הוי' אשר ציוה לעשותן ואינו עושה, או שעושה אחת ממצות הוי' אשר ציוה הוי' לבלתי לעשותן, הרי עי"ז נמסק הנימא פ"ט(דבפרט זה ה"ה כל העצמות של הפרט הזה), ועוד יותר שפועל חלישות בכללות החבל, ובכ"ז הנה להיותם רק נימין פ"ט הרי אינו נרגש אצלו כ"כ, והיינו שבוה הנה המדות דנה"ב מעלימים ומסתירים על המדות דנה"א, והיינו שאינו נרגש אצלו האור והחיות האלקי, וזהו הסיבה שבא לידי עבירה ר"ל, והיינו הרוח שטות דסט"א שמכסה ומעלים על אור האמת, שאינו נרגש אצלו האור האלקי, וכה הנה יורד ר"ל מדחי אל דחי עד שבא לעשות דבר איסור ר"ל והוא מצד הרוח שטות כנ"ל.

קיצור. ימשיך דרוח שטות מכסה רק על מדות דנה"א ולא על עצמותה ועצם ההתקשרות.

ה) **והנה** כשם שיש הטי' למטה מן הדעת שהוא נק' בשם שטות דקליפה, הנה כמו"כ ישנו הטי' למעלה מן הדעת, והוא שטות דקדושה. והענין הוא דהנה ארו"ל (כתובות יז ע"א) אמרו עליו על ר' יהודא בר' אילעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה וכו' רב שמאל בר רב יצחק מרקד אתלת (שלש בדין, זורק אחת ומקבל אחת, רש"י), א"ר זירא קא מכסיף לן סבא (שמולזל בכבוד ת"ח ונוהג קלות ראש בעצמו, רש"י), כי נח נפשי' אפסיק עמודא דנורא בין ידי' לכולא עלמא וכו', א"ר זירא אהני לי' שוטי' לסבא (שוט של הדס שהי' מרקד בו, רש"י) ואמרי לי' שטותי' לסבא (שהי' מתנהג כשוטה, רש"י), ואמרי לה שיטתי' לסבא (שיטתו ומנהגו, רש"י), דשטות זו ה"ה למעלה מן הדעת, שהוא מדריגה גבוה ונפלאה במאד מאד, דאיש ואשה הרי זכו הרי שכינה שרוי' ביניהם, דאיש הוא אש י' ואשה הוא אש ה', וכאשר זכו אז ה"ה י"ה כו', (ובא בגילוי בנין עדי עד כו'), אי"כ ה"ז מדריגה גבוה, לכן בשביל זה זכה לגילויים נעלים ביותר דאפסיק עמודא דנורא כו', שזהו בחינת גילוי אור בגילוי ממש כו', וביאור הענין הוא דהנה אוא"ס הרי לית מח' תפיסא בי' כלל, והוא למעלה מגדר השגה, דכל השגה הנה גם היותר נעלית הרי הוא בגדר השגה עכ"פ, אבל מה שאינו בגדר השגה הרי א"א שיותפס בהשגה כלל, וכדאי"תא בסש"ב פי"ח ולגבי הקב"ה שהוא למעלה מן השכל והדעת ולית מחשבה תפיסא בי' כלל הכל כפתיים אצלו יתברך כדכתיב ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך וגו' כלומר שבוה שאני בער ובהמות אני תמיד עמך, דבכדי להגיע לעצמותו ית' הוא ע"י ביטול הרצון שלמעלה

מטעם ודעת, ולכן נק' בחינה ומדריגה זו בשם שטות. והו ג"כ מה שהנביא נק' בשם משוגע, וכמ"ש מדוע בא המשוגע הזה, הדנה בעת התגלות הנבואה הי' צ"ל בהפשטת הגשמיים, והיינו הפשטת השכל והמדות ולהיות בבחינת ביטול שלמעלה מטריד, דהו ג"כ ענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, וכמ"ש בשאול ויפשם גם הוא את בגדיו ויתנבא, דהלבושים הם באים מצד חטא עה"ד דקודם החטא כתיב ויהיו שניהם ערומים כו' ולא יתבוששו, וע"י חטא עה"ד נתחדש ענין הלבושים, וידוע דעיקר החטא הוא ההרגש המעורב בטריד, וכתיב וידעו כי עירומים הם שנתחדש בהם ההרגש המעורב בטריד, שזהו ג"כ ענין הלבושים, ההרגש המעורב בטריד, ובשרשו הוא ההרגש השכל והמדות, ולכן בעת הנבואה הי' צ"ל הפשטת הלבושים שהרע הפשטת ההרגש דשכל ומדות, והיינו לחיות בבחינת ביטול הכחות והחושים, וכמבואר ברמב"ם בהלכות יסוה"ת, מיסודי הדת לידע שהא"ל ית' מנבא בנ"א, והנבואה חלה על חכם וגיבור המתגבר על יצרו, ואין יצרו מתגבר עליו בשום דבר, וכמבואר שם בארוכה, ולכן נק' בחינה זו שטות, שזהו ההטי' למעלה מן הדעת וההשגה, ולהיות שהעבודה במשכן ומקדש הוא לאהפכא חשוכא לנהורא דהחושך עצמו יאיר, והיינו דמהשטות דלערוז יהי' בבחינת שטות דקדושה. לכן הי' המשכן מעצי שטים דוקא, והיינו הלמעלה מן הדעת המתברר ונעשה מן הלמטה מן הדעת, וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כארא, וזה בא ע"י עבודת האדם בעבודת הביורורים שלו, שפועל לאהפכא חשוכא לנהורא, והיינו להפוך את הלמטה מן הדעת דעולם (פון וועלט), שהי' מזה למעלה מן-הדעת, דיסגום כמה דברים באדם שהוא נוהג ועושה כן ויילע אזוי טוט וועלט, והדברים האלה הם כמו חוק שבכלי מזויזים אותו ממקומו לפי דכן הוא הנהגת העולם, וכמו בכמה עניני נימוס והדומה כו', הנה את זה צריכים להפכו אל הלמעלה מן הדעת בעבודה, וכמו עד"מ זמני האכילה חמני השינה, הנה מצד הרגש העולם הם קבועים בעתים וזמנים, וגם כשצריך להתעסק במר"מ ומ"מ הנה זמנים האלו ע"פ הרוב בלתי ניזיזים ובלתי נידחים כלל ועיקר, חמני הקביעות של תורה ותפלה הם נדחים ואין להם קבע, ויש שהם נדחים ח"ו לגמרי, הנה האדם אשר נותן איזה חשבון לנפשו, האם יש איזה חכמה בהנהגה כזו, דמי הוא היודע עתו וזמנו, וכדאיאתא במדרי"א אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי ועד שאצוה לביתי כו' ואיך יתן כל נפשו על דבר שאין בו ממש כלל, ועל העיקר מה שהיתה הכוונה בירידת נשמתו למטה הוא שוכח לגמרי, והוא רק מצד הרוח שטות שמכסה על האמת, הנה זאת ההי' עבודתו להפוך שטות זה דעולם, ויעמוד על נפשו ויקבע לו עתים לתורה, ואז הנה ושכנתי בתוכם, שיאיר לו גילוי אור אלוקי בנפשו, וזהו כד אתכסיא סטי"א, שע"י שפועל להפוך את השטות דנה"ב און דעם קאך מן וועלט אל הקדושה בקיום התורה והמצות, אז אסתלק יקרא דקוב"ה בכלוהו עלמין, שמאיר ומתגלה אור הסובב כל עלמין.

קיצור. יבאר שטות והטי' למעלה מטעם ודעת דקדושה, וכמו הפשטת הרגש השכל והמדות בעת הנבואה, המשכן מעצי שטים, אתהפכא דשטות דלערוז לשטות דקדושה, ועד"ו בעבודת כארא.

בהפשטת הנשמי' : תניא קרא דיה להבין מי'ש בפע"ח בשם ר"מ פ' משפטים, וראה זח"ב קטו, ב. — ועיי"כ טושי"ע א"ח סצ"ח, שו"ע רבנו שם והל' תת' פ"ד ס"ה. ונדאיאתא במדיר : דברים רבה פ"ט, ג.

בס"ד, י"ג שבט, ה'תש"י

יאצ"ט ככור אמו הרבנית הצדקנית מרת שמערתא שרה נ"ע זי"ע.

היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ופי' רש"י היושבת בגנים, הקדוש ב"ה אומר לכנסת ישראל, את הנפוצה בגולה רועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות, חברים מקשיבים מלאכי השרת שהם חבריך בני אלקים דוגמתך, באים לשמוע קולך בבתי כנסיות. והוא מהמד"ר, דבשעה שישראל יושבין בבתי כנסיות ובתי מדרשו' וקוראין את השמע ועוסקין בתורה, חברים מקשיבים, אני ופמליא שלי באים לשמוע בקולך. ועוד איתא במד"ר חברים נקראים מלאכי השרת, מפני שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, ולכן העוסקים בתורה ויושבים בגנים דבתי כנסיות ומדרשות, הנה גם החברים שהם מלאכי השרת מקשיבים לקולם. ולהבין זה יש להקדים תחלה מה שנת"ל דהעבודה במשכן ומקדש הוא לאהפכא חשוכא לנהורא דהחושך עצמו יאיר, ולכן ה' המשכן מעצי שטים שמהפכין שטות דלעו"ז לשטות דקדושה ואז הנה ושכנתי בתוכם גילוי אור הסובב.

ו) **והנה** בזה יובן מה שעצי המשכן נקראים בשם קרשים, וכמ"ש ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. וביאור הענין דהנה בהקדמת הוזהר בענין האותיות דאעלו קמי' קוב"ה למיברי' בהו עלמא כו' איתא דאות ק' ר' אתוון דאתחויאו על סטרא בישא אינון, ובגין לאתקיימא נטלי אות ש' בגווייהו הוי קשר, ולעיל מיני' (כאות ש') אי' הואיל ואתוון דזיופא נטלין לך למהוי עמהון לא בעינא למברי כך עלמא, דבגין דלא אתקיים שיקרא וכו' מכאן מאן דבעי למימר שיקרא יטול יסודא דקשוט בקדמיתא ולבתר יוקים לי' שיקרא דהא את ש' את קשוט איהו, את קשוט דאבהתן דאתיחדו בה. הנה ק' ר' הן נגד ד' וה' שרי ר' מתדמה להדלית והק' לאות ה'). דד' ורי"ש הנה דומים זל"זי בדמותן וכן בפירושן, דד' הוא מלשון דלות ועניות, דבספירות הוא ספירת המלכות דלית לה מגרמה כלום, ובכחות נפש האדם הוא כח הדיבור, שהיא מקבלת ולבוש להכחות שלמעלה ממנה. וכמו השפעת השכל והמדות. וכן אות רי"ש הוא מלשון עניות ודלות וכמ"ש (משלי י) מחיתת אדם דלים רישם, וכתבי ריש ועושר כו'. והנה אע"פ דד' ורי"ש הם שוים בפירושם, ומ"מ ה"ה מובדלים ומחולקים בענינם, וכאשר יחליף המאריך במקום הדלית או ד' במקום ה' ה"ז מחריב עולמות ח"ו, וכמו כל המאריך באחד מאריכים לו ימיו ושנותיו, ובלבד שידגיש בהדלית, ואם מחליפו ח"ו באות רי"ש ה"ז מחריב עולמות, וכן לא תשתחווה לאל אחר, וצריך להדגיש אות רי"ש, ואם מחליפו ח"ו בדלית ה"ז מחריב עולמות, והיינו דגם דר' וד' דומים

דומים זה לזה : ככהנ"ל ראה זחיג קט, ע"ב. פרסם שער האותיות פיג. אוה"ת סיפס לך.
ה"ז מחריב : ויקיר פ"ט, ב.
שידגיש בהדלית : טושיע א"ח סי סו.

בתמונתם ומירושם. ומ"מ ה"ה מובדלים ומרוחקים זמ"ז בתכלית. והיינו דאות דל"ת הוא בקדושה ואות ר' הוא מאתון דאיתחזיואו על סטרא בישא. והנה ההפך ש ביניהם בתמונתם הוא דאות ד' הרי יש לו ירד מאחוריו. דאות ירד מורה על הביטול ואזעירת גרמיה. והיינו מלכות דאצילות דלית לה מגרמה כלום. והוא לפי שהיא בתכלית הביטול והשפלות. וזהו דמלכות דאצילות נעשי' נקודה תחת היסוד, והיינו ביטול הנחת עצמותה לגבי שארי ספירות, אשר בזה הרי היא נעשית בחינת כלי לקבלה. וכמאמרי כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, וכמו המקבל הנה בכדי שיהי' כלי לקבלה. ה"ז דוקא כאשר הוא בתכלית הביטול והשפלות. דאו הוא כלי לקבל אמיתת השפעת הרב, וא"ז מספיק עדיין מה שהתלמיד אינו בבחינת יש ומציאות, כ"א דוקא כאשר יהי' בבחינת ביטול והעדר המציאות, וכל מה שמצמצם א"ע יותר בהביטול שלו. הנה יותר ויותר תהי' הקבלה, והמשל בזה מההכנה בכח התנועה להגביה איזה משא, דמשא קלה אינה צריכה הכנה כלל, ומשא כבדה הנה כל מה אשר יצמצם א"ע ביותר בהכנה הנה יוכל להגביה משא כבדה ביותר. וזהו לא תמצא' בגסי הרוח ולא במי שמרחיב עלי' לכו כיס, וגסי הרוח הוא שאין לו ביטול, ומוכן אשר אינו שייך לקבל דבר תורה, אלא גם במי אשר מרחיב עלי' לכו כיס, והיינו שבעת לימודו אינו בטל בתכלית אלא שהוא מציאות בעיני עצמו (וכמו התלמיד אשר בעת השפעת הרב ה"ה חושב ומהרהר בהשגת הענין, ובאמת צריך בעת מעשה רק לקבל דברי הרב ואח"כ יתבונן בדבר השגת הענין) וחושב בהשגת הענין כפי חיוב שכלו, והיינו שאינו בבחינת ביטול בסציאות לגמרי, והמקבל האמיתי ה"ה בטל בתכלית, וזהו כל ענין הקדושה שיהי' בבחינת ביטול בתכלית, ובזה הוא כל ענין העבודה, וזהו הביטול דבחינת מלכות, ולכן כל הגילויים הוא ע"י השפלות והביטול דבחינת מלכות, ובזה יוכן מ"ש תפלה לדוד הטה ד' אונך ענני כי עני ואביון אני, דתפלה לדוד הוא ההתקשרות והביטול דבחינת מלכות, הנה גודל תוקף הבקשה הטה בו' וענני מפני מה הוא לפי דעני ואביון אני, שהוא בחינת הביטול דבחינת מלכות, וזהו האות ד', משאיכ ר"ש אין בו ירד, שאין בו בחינת הביטול, ואדרבא הוא בבחינת ישות וגסות, ולכן הוא מאתון דאיתחזיואו על סטרא בישא, והעניות והדלות דסט"א הוא שאין להם שייכות לאלקות, וזה עצמו מה שאין להם שייכות לאלקות והעניות והדלות שלהם, בזה גופא ה"ה נעשים בבחינת יש ומציאות יותר ויותר.

קיצור. ד' ור' שניהם מ"י דלות, בד' קדושה ירד מאחוריו, תכלית הביטול ועי"ז הוא כלי לקבלה, ימשיל בתלמיד שצ"ל בהעדר המציאות בעת הקבלה, משאיכ באות ר'.

ז) והנה האות ירד שבאות ד' מה שבוה מתחלק תמונת הדל"ת מתמונת הרי"ש הוא מאחוריו דוקא, והירד אם שהוא אות זעירא מכל האותיות הנה

אזעירת גרמה : זח"א כ, א.

וכמאמר כלי : ברכות ט, א, וראה חז"ל שם, תראי ס"פ משפטים, ד"ה אני לדוד

ש"ת ס"ג.

לא תמצא : עירובין נה, א.

הוא ראש לכל האותיות, דכל אות הרי תחלתו אות יוד, והוא מה שביו"ד נברא העולם הבא. דעל זה אומר כי כל בשמים ובארץ ותרנגם דאחיד בשמיא ובארעא. שהיא ספירת יסוד שבחינת המלכות מקבל ממנה, ומה דאחיד בשמיא ובארעא. הנה שמים וארץ, שמים אש ומים, בחינת חו"ג, וארץ בחינת מלכות. והוא שע"י ספירת היסוד הוא יחוד חו"ג ומלכות, אבל ולרש אין כל, דבאות רי"ש אין כל בשמים ובארץ, שאין להם ספירת היסוד המחבר, וגם הדיבור הוא בא בתכלית ההעלם וההסתר, וכמ"ש גאלמתי דומי' החשתי כו', דגם הדיבור בא בתכלית ההעלם. להיות דהאור וחיות המחי' את הסט"א הוא הארה דהארה חיצוני' דחיצוני', ובא בתכלית ההעלם. וזהו דיעקב אמר יש לי כל ועשו אמר יש לי רב, דבקדושה שהוא בחינת ומדריגת יעקב אמר יש לי כל, בחינת כל דאחיד בשמיא ובארעא, אבל בעשו שהוא קליפה וסט"א אמר יש לי רב, שהוא אין לו בחינת כל המחבר כיעקב, כ"א רב שהם ריבוי השפעות גשמי'. וכמאמר רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר, דבקדושה דאיהו זעיר דאזעירת גרמא, וכמ"ש מי יקום יעקב כי קטן הוא, איהו רב בגילוי בחינת כל, אבל מאן דאיהו רב דישי לו רב איהו זעיר, דלרש אין כל, והוא רק בהשפעה גשמי'. וזהו דכתיב כפירים רשו ורעבו, ופי' בזה"ש שקאי על ע' פרי החג, וזהו כפירים רשו, שהם הולכים ומתמעטים. וידוע דע' פרים הם נגד ע' שרים, דההשפעה גשמי' נק' רשו שהוא בחי' עני כו', ובמק"מ איתא דקליפה וסט"א נק' פרים ושניהם אמת, דלהיות כללות החיות שמחי' אותם הוא רק הארה דהארה מהארת הקדושה, ולכן ההשפעה הוא בתכלית ההעלם וההסתר שהוא השפעה חיצוני' דחיצוני', וזהו שזה גופא עושה אותם בבחי' ישות יותר, וכמו פרעה שאמר לי יאור ואני עשיתיני, וזהו היסוד האמת ממש, דהאמת הוא שנתברך בברכתו של יעקב (וכדאיתא בפרש"י ע"פ ויברך יעקב כו'), ופרעה הוא אותיות הערף, הנה עוד כיחש והי' כפוי טובה לאמר לי יאורי כו', והיינו שע"י ההשפעה ה"ה נעשה בבחינת יש יותר.

קיצור. ימשיך דהיר"ד שבאחורי הד' הוא כל דאחיד, יש לי כל. לר"ש אין כל. יש לי רב דקליפה גורם הישות.

(ח) **והנה** בקדושה נעשה מאות ד' ה', ובסט"א נעשה מר' ק' * , דה' הרי יש בו ג"כ אות יוד מלפניו והוא רגל השמאלי דאות ה' , אלא שהוא מלפניו, ובדל"ית הוא מאחוריו, והיינו שמורה על אופן היחוד, דאות ד' מקבל מאות ג' שקדם אליו, תזוא יחוד אב"א, ובאות ה' היר"ד מלפניו, שהיחוד הוא בבחינת פנים בפנים, וזה נעשה ע"י הצדקה. וכדאיתא בכתבי האר"זילי דצדקה הוא צדק ה' שמאות ד' נעשה ה', וכמארז"ל ג' ד' גמול דלים,

וכמאמר רב מתיבתא : זח"א קכב, ב. זח"ג קסח, א.

ופי' בזהר : זח"ג רנט, א.

נעשה מר' ק' : מע"ח ההקדמה לשבת. שער הכוונות ענין תחום שבת.

בכתבי האר"זיל : טעמי מצות פ' ראה, שער המצות וס' הלכותים שם, ובכ"מ, וראה

מא"א מע' צדק.

וכמארז"ל ג' ד' : שבת קד, א.

שהד' מקבל מהג' ועי"ז נעשה אות ה', אבל בסט"א נעשה מר' ק', דק' היה דומה בתמונתו לאות ה' אלא שבאות ה' הרגלים הם בשוה, ובאות ק' הרגל השמאלי הוא יורד למטה, שזהר"עי רגליה יורדות מות, שהוא קנה הקו"ף, והוא משארז"ל ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול (שהוא מיצר לישראל, רש"י), והוא קנה הק' הנעשה בקלי' וסט"א, וזה הוא המיצר לישראל. וביאור הענין ע"ד החסידות הוא, דהנה הג' קווי"ז דאות ה' הם ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה, ולכן קנה השמאלי הוא נפסק מהשני קוין להורות שהמעשה הוא נפסק מדיבור ומחשבה, דהגם דמחשבה הוא לבוש המיוחד ודיבור לבוש הנפרד, ולכן המחשבה הוא רק לעצמו והדיבור הוא אל הזולת, הנה בכ"ז הרי הדיבור הוא בערך אל המחשבה, משא"כ מעשה שהוא נפרד. דכן הוא גם בסדר העולמות דכל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דבראתיו הוא בריאה עולם המחשבה, ויצרתיו יצירה עולם הדיבור, ובעשי' אומר אף, דאף הפסיק הענין, וזהו רגל השמאלי דאות ה"א שהוא מורה על המעשה. ואות ה"א בקדושה הוא כאשר ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה ה"ה ממולאים מאור התורה, החכמה והמדות, והיינו דבמחשבתו חושב מחשבת התורה, ובדיבורו מדבר בדברי תורה, וגם במי שהוא פשוט ולא ידע מאי קאמר (והיינו שאינו בעל השגה), בכ"ז מהדר לדבר בדברי תורה ובפסוקי תורה וכן בדברי תפלה, ומעשה במעשה המצות, וכן בעשיותיו הגשמי' הרי כל מעשיך יהי' לשם שמים, והיינו דגם בעשיית דברי הרשות, מה שמותר לו ע"פ התורה, יהי' לש"ש, וכמו בעסק מו"מ וכמ"ש ששת ימים תעבוד, והכוונה בהריוח הוא שיוכל לקיים את המצות לשמור ולעשות, וכמו במצות צדקה וגמ"ח, וכן בכדי שיהי' מוחו ולבו פנויים לעסוק בתורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות את זמני קביעות העתים לתורה ועבודה שבלב בתפלה. וכאשר עושה כן הנה מלבד זה אשר מרויח זמני הלימוד ומחי' נפשו ממש ומאירה באור התורה והתפלה, הנה עוד זאת אשר עצם העסק מו"מ שלו (כאשר הוא לש"ש) הוא כדבעי, דבמילא ה"ה נזר מאונאה וגזל מרמה ושקר, דהרי יודע אשר כל אלה שנא הוי', ואיך יעשה דבר אשר היפך אלקות. וגם מאיר בגילוי אצלו האמונה פשוטה הקבועה בכל לב איש ישראל דברכת הוי' היא תעשיר, והברכה תבוא רק כאשר יהי' העסק כלי רְאוּי לברכת הוי', וכן הוא מתנהג גם בשארי הענינים שלו הן באכילה ושת' שהוא לש"ש להבראת גופו שיוכל ללמוד ולהתפלל ולעבוד את הוי' בקיום המצות, איש איש לפי מהותו ומדריגתו, מארי תורה מארי תפלה מארי עובדין טבין בצדקה וגמ"ח והדומה לפרנס עניים ולהיות מתמכין דאורייתא בגופו וממונו, דאז כאשר עושה זאת לש"ש, הנה בדרך ממילא הרי עצם הפועל הוא כדבעי, וכמו שהוא באכ"ש שנזר מן המותרות דהפי' הוא דגם בדברים המותרים, הנה דבר שהוא מותרות לו נזר מזה, מאחר שאין ענינו למלאות תאות נפשו כ"א מה שהוא לצורך קיום גופו וחיותו. וכן הוא גם בשארי הדברים שהוא עוסק בהם, וכמו גבאי צדקה והדומה, הרי דבריו הם בנחת ובקירוב הדעת ואף שלפעמים הוא בחוזק גדול לעמוד על איזה דבר בתוקף גדול, שיהי'

נעשה הדבר ההוא בהידור והדומה, ובכ"ז הנה מדבר בנחת ודברי טעם, ומתרחק מהגאווה עד קצה האחרון, להיות שהעיקר הוא אצלו פנימי הענין שהוא מצות הוי', וזהו אות ה"א בקדושה. ואות קו"ף הם המחדו"מ דלעו"ו, ונעשה מאות רי"ש, דאות רי"ש הוא מחו"ד דלעו"ו, דכאשר הוא מלא ממח"ז והרהורין בישינו, וכן בדיבורים אשר לא להוי' המה, לא מבטי דיבורים האסורים, לה"ר רכילות והדומה, אלא גם ריבוי דברים בטלים, הנה נעשה עי"ז קנה הקו"ף שהוא המעשה, והיינו שנופל במעשה לא טוב ר"ל, וזהו קנה הקו"ף שיו"רד למטה, והוא שע"י מעשה לא טוב ה"ה יורד למטה מטה, ובא מהמח' והדיבור הלא טובים. וזהו דכתיב והבור ריק אין בו מים, דישנו באר באל"ף ובור בוא"ו, דבאר באל"ף קאי על הנשמה, וכמ"ש מעין גנים באמ"ח, דכשם שהבאר נובע מתתא לעילא, ועי"ז הוא ריבוי המים, כן הנשמה ע"י ירדתה בגוף שהוא בירא עמיקתא, אבל כאשר עוסק בתורה ומצות כנ"ל, הנה מזה דוקא נעשה עליית הנשמה ביתר שאת בעילוי אחר עילוי, וזהו מעין גנים, דע"י שהנשמה בבחינת באר הנובעת בגילויי לאלקות, ע"י העבודה בבירור וזיכוך הגוף ונה"ב הנה מזה נעשה המעין בהגנים, דגן הוא ג"ע, וכמ"ש ויטע כו' גן בעדן כו', וגנים הם ב' המדרי' שבג"ע, גן עדן התחתון וגן עדן העליון, והוא שקי' דמיא, נחל התענוג שנעשה לנשמות בג"ע בעלותם למעלה כו', אבל הבור רק, דרק הוא בור כו'. וזהו שארז"ל (שבת דכ"ב ע"ב) ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים ומה ת"ל אין בו מים, לומר לך מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, דהבור ריק ובור שהוא הנה"ב מים אין בו אבל הוא ממולא מנחשים ועקרבים שהם מח"ז וכו', וזהו הקו"ף שהם כקוף* בפני אדם, דאדם הוא מחדו"מ, א' מחשבה, ד' מ' דיבור ומעשה, אבל קליפה הם רק כקוף בפני אדם, דבקדושה המחדו"מ ממולא מאור הקדושה, ובסט"א ממולא ממח"ז כו', וזהו שא' בזה ננטלין אות שי"ן שהוא מה שלוקחין הארה דהארה מהארת החיות דקדושה וזהו הקיום שלהם.

ק"צו"ך. בקדושה נעשה מד' ה', ממחוד בא למעשה שכולם ממולאים בתומ"צ. בסט"א נעשה מר' ק', ממחוד דלעו"ו נופל במעשה לא טוב.

ט) והנה במשכן ומקדש שהי' העבודה לאהפכא חשוכא לנהורא בעבודת הברורים דקרבות, לכן כתיב ועשית את הקרשים כו' עומדים, שנקראים קרשים בשם עומדים, והוא ע"ד מה שהמצות נקראים עמודים*, דתרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן הם תר"ך עמודי אור, וכמו העמוד ה"ה מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. וזהו ג"כ מה שקרשי המשכן הם עצי שיטים

מעין גנים באמ"ח : ראה לקו"ת פ' תוקת ד"ה או ישיר. ד"ה שחורה אני תשי"ב (קונטרס מו), ד"ה מעין גנים (בס' המאמרים—אירוש).

הקו"ף שהם כקוף : פע"ח ושער הכוונות שם. מאוי"א ק, א. ועוד.

דאדם הוא מחדו"מ : לקו"ת רד"ה בהעלותך (השני), ובכ"מ.

נקראים עמודים ... תר"ך עמודי אור : בתפלת ר' נחוניא הובאה בפרסם שי"ח פ"ג.

נתבאר באנה"ק סכ"ט.

עומדים דוקא לפי שהם המחברים אור אין סוף ב"ה עם העולמות. והענין הוא דהנה כתיב גער חית קנהי. הנה קנה הוא דכר דקליפה. וחית קנה הוא נוקבא דקליפה. וגער חית קנה שצריכים להכרית את הקנה, שהוא הקנה דקו"ף, וכאשר כורתים את הקנה של הקו"ף או נעשה ה"א, והוא ע"ד דכתיב קנה וסוף קמלו. ובתיבת קנה שמקו"ף נעשה ה"א, אז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, והיינו הגילוי אור שיאיר ויתגלה לעתיד, דהגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו דוקא, ולכן עיקר גילוי הסובב (דאופן המשכתו שמאיר בכל העולמות בשוה), יהי בגוף דלע"ל, שזה בא ע"י עבודת הבירורים דעכשיו. דבזה שנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ונה"ב, וישנם כמה מניעות ועיכובים ר"ל על לימוד התורה וקיום המצות והרע מתגבר בעולם התחתון, ועכ"ז אינו מתפעל מזה כלל ועוסק בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצות, ואדרבא הוא מתחזק בזה ביתרון כח בדרך מלחמה ועבודה רבה (אשר ידוע שזה עיקר הניצוח, שהוא התוקף וזריזות בעבודה כו'). הנה ע"ז הוא יתרון האור הנעשה מבירור וזיכוך החושך כו'. וזהו דעל זמן דלעתיד לבוא כתיב ועמדו רגליו שהוא הקימה בב' רגלים, דאות קו"ף הרי יש לו רק רגל א', והוא הקנה של הקו"ף, דקיומו הוא בחד סמכא ואינו קיום, והוא דשיקרא לא קאי, אבל אות ה"א הרי יש לו ב' רגלים, שהוא מה דקושטא קאי, וזהו ועמדו רגליו בב' רגלים, ובא ע"י העבודה להפך מאות קו"ף דקליפה הנעשה מרי"ש הנ"ל לה"א דקדושה, וזהו העמידה דעצי שטים, דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, והיינו שע"ז מתגלה ענין אני הוי' לא שניתי, דנראה במוחש שהעולם וכל אשר בו חיותו מאלקות.

קיצור. קרשים עומדים שמחברים אוא"ס ועולמות. יבאר דע"י העבודה למטה כורתים הקנה דק' ונעשה הנה, גילוי אור, אני הוי' לא שניתי.

(י) וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, דבכל אור"א כאשר מהפך מחשוכא לנהורא הרי אסתלק יקרא דקוב"ה בכלהו עלמין, שנעשה יתרון האור, דהאור מאיר בגילוי, וזהו עצי שטים, שהוא מה שנתברר מהשטות דלע"ז, וזהו ג"כ שנקראים קרשים, שהוא מה שמתברר משק"ד וקש"ר, ומבירור זה נעשה קרשי המשכן, ובעבודה הוא מה שע"י העסק בתורה וקיום המצות מהפכים ההרגש דעולם (דעם וועלט געמיהל) על הרגש אלקי, והיינו דהרגש העולם הוא למטה מן הדעת כנ"ל, הנה ע"י ההתעסקות בתורה ומצות מהפכים לנהורא, אז מען זאל דערהערן דעם נועם עריבות שבקיום המצות ולימוד התורה. וזהו באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, דתחלת הכוונה בבריאת ומהות העולמות הוא מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י עבודת האדם בבחינת אתמכיא ואתהפכא הנה האדם שהוא עושה כן, היושבת בגנים, דגנים הם ב' בחי' ג"ע כב"ל ג"ע התחתון וג"ע העליון, כל אחד לפי מדריגת עבודתו הם

גער חית קנה : ראה בכ"ז וחי"ג רנ"א, סעי"ב. ספר הלכות תהלים סה.
 בחד סמכא ואינו קיום : שבת קד, א. וראה וחי"ג קכו ב.

חברים (דלפעמים נשמה מנשמה נאצלת כו'), המקשיבים לקול העוסקים בתורה ומצות, וזהו השמיעני, שהם הגורמים עילוי במעלת עליית הנשמות כו', וזהו היושבת בגנים, אמר הקב"ה לכנסי את הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים, והוא ע"ד דכתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם כו', וכי"ז יושבת בבתי־כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, ובפרט קביעות עתים לתורה ברבים, הנה החברים שהם מלאכי השרת שנק' חברים, לפי שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות מקשיבים לקולך כו'. ועש"ז נקראים ישראל צבאות הוי' וכמ"ש ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. הנה צבאות הוי' הכוונה הוא על ישראל, וכמ"ש ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, דצ"ל מהו זה דישראל נק' צבאות הוי', דשם צבאות לא נזכר בתורה, וכאן קורא את ישראל צבאות הוי'. וכן ביציאת מצרים מזכיר לצבאותם דוקא, וכמ"ש כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים. אלא דצבא יש בו ג' פי', א' ל' חיל, ב' זמן מוגבל וכמ"ש והלא צבא לאנוש עלי ארץ וגו' והג' מל' צביון וכדרז"ל (ר"ה יא א) ע"פ ויכולו השמים כו' צבאם לצביונם נבראו, והפי' דנש"י אם שהם חלוקים במדריגתם, בעלי השגה שהם מארי תורה ומארי רזין וסודות עילאין מארי חוכמתא, וישנם אנשים פשוטים, והם רק מארי עובדין טבין, שמקיימים את התומ"צ בתמימות, גם עוסקים איש איש בעבודתו לפי ערכו בתמכין דאורייתא בגופם ובממונם וכו' הנה זהו צביונם שזהו תכלית היופי מה שכלול מריבוי גוונים, דגוון אחד הרי אין בו יופי, ודוקא ריבוי גוונים, הרי ממשיכים גילוי בחינת הוי' ע"י עבודתם, וצבא שהוא הגבלה ומועד, הוא ע"ד ימים יוצרו ולוא אחד כו". דצבא לאנוש עלי ארץ דלכל אדם הרי יש לו זמן קבוע דימים יוצרו, וכאשר משלים ימיו בעבודת הבריורים באתכפיא ואתהפכא אז הוא בכלל צבאות הוי', וזהו ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, דצבאות הוי' הם ישראל, שע"י עבודת הבריורים באתכפיא ואתהפכא הנה הם מבררים ומזככים את העולם, דעושים מקשר קרש והיינו דמהקשר דעולם, דמה שהעולם מראה את עצמו למציאות הרי זה שקר, וכידוע דעיקר הוא החיות המחי' אותו, הנה כאשר לומדים תורה ומקיימים את המצות נתהפך לקרש, שהוא מעצי שטים עומדים ומחברים אור א"ס כו', ולכן נק' בשם צבאות הוי' שהם מגלים וממשיכים גילוי ה', וצבא הוא זמן מוגבל, דכל עבודתם אשר בהימים יוצרו שניתן לכל אחד ואחד, יהי' לו אחד שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחי' ד' אחד.

קיצור. ימשיך דקשר ושקר דעולם נהפך לקרש המשכן, ועי"ז באתי לגנוני, וחברים מקשיבים כו'. עש"ז נק' ישראל צבאות ל' חיל זמן צביון.

הוספה

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

כבוד ידידי ...

שלום וברכה!

בכל עיר ועיר אשר נמצא בה אחד מהתמימים יחיו צריך להיות ניכר זיוו והשפעתו הטובה בחיים היהודיים של הכלל והפרט בכל העיר, בחיזוק לימוד התורה וקיום המצות, החינוך הכשר וההנהגה במדות טובות.

ומכל שכן אשר אפשר לצפות לעבודה כזאת ועוד במדה יתירה במקום אשר נמצאים שם אחדים מהתמימים שי', אם רק יתדברו איש אל רעהו, וכל אחד בעצמו וכולם יחדיו ימלאו את תפקידם ושליחותם הנפשית אשר בשבילה הובאו שמה ע"י ההשגחה העליונה.

והנה אחד ההבדלים שבין עולם התהו ועולם התיקון הוא, אשר בעולם התהו היתה כל מדה בפני עצמה ולא היתה יכולה להתכלל עם הפכה, משא"כ בעולם התיקון כל מדה לא רק שיכולה לסבול את מדת הפכה, אלא גם מתכללת אתה עד שכל אחת עוזרת לשני', והכוונה עליונה היא בתיקון ובו מתקיים העולם.

הוד כ"ק רבינו הזקן זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע חינוך את החסידים להיות תמיד באהבה ואחוה איש את רעהו וכגוף אחד ממש, אשר עם היות כל אחד מאבריו שונה מחבירו במהותו וממלא תפקיד מיוחד, בכ"ז כולם קשורים יחדיו ועוזרים זה לזה, אשר אז — ורק אז — הנה בחסדי השי"ת הגוף בריא וראוי לפעול פעולותיו כאדם שלם.

ובזה הנני לבקש את ידידי יחיו לטכס עצה באיזה אופן שיוכלו יחדיו לעסוק בדברי התעוררות וחיזוק בעיר מגורם, וגם בערים אשר מסביב לה אשר נחוץ לבקר אותם מזמן לזמן, מבלי לבקש מהם איזה כספים אלא רק למטרת התעוררות בדברי חיזוק ביהדות.

והשי"ת יהי' בעזרם ויברך אותם ואת ב"ב יחיו ויצליחם בכל הדרוש להם בכלל ובפרט.

המברכם בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

קטע משיחת י"ט כסלו ה'תשי"א

דעם מאמר והדרת פני זקן אין לקו"ת (סוף פ' קדושים). אין מאמר רעדט זיך אָ ווען דברי תורה חקוקים במוחו איז אויך אין דער צייט וואָס ער לערנט ניט, איז הקב"ה שוכן עד בקרבו. און דערפאַר דאַרף מען זיך אויפּשטעלן פאַר אַ ת"ח אויך בעת ווען ער לערנט ניט, ווייל דברי תורה חקוקים במוחו. אזוי איז אויך אַ מ'וועט קלאָר זיין דעם מאמר איז לבד זאת וואָס דאָס וועט העלפן צו התקשרות בעת מ'וועט אים חזר'ן, איז אויך אין די איבעריקע זמנים איז מוחו אָנגעפילט מיט דעם רבי'נס תורה, וואָס אין דער תורה האָט זיך דער רבי אָפּגעגעבן צו חסידים. ב' מילא שטייט ער אין אַ התקשרות תמידית. וכלשון הלקו"ת: בלי שום הפסק ופירווד לעולם אפילו רגע אחד. נאָר עס דאַרף זיין חקוקים במוחו. אותיות החקיקה (כמשנ"ת בדא"ח בדרושי בחוקותי) מים חיים, מי מעין, פון מקור, עצם הנפש...

...וואָלט איך מציע זיין נאָך אַ הצעה, אז מ'זאל אויס'חזר'ן — אין גאַנצן אַדער אַ חלק, פון — דעם מאמר וואָס דער רבי האָט ארויס-געגעבן צו זיין יום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני קוני' עד) און מזמן לזמן, ווען מ'איז אין אַ מבוכה, אַדער ס'איז דא עפעס ספיקות, אדער פגע בכ מנוול זה — זאל מען דאָס איבער-טראכטן. עס איז ניט אזוי נוגע די כמות, צי דעם גאַנצן מאמר, צי — אויב מ'קען ניט, מצד איזה סיבה שהיא, אויס'חזר'ן דעם גאַנצן מאמר — אַ האלבן מאמר. דער עיקר איז נוגע די איכות, עס זאל זיין זוחלין, מים חיים, און עס זאל זיין מחובר מיט'ן מקור.

אין דער שיחה פון י"ט כסלו (קוני' פו ע' 149) דערציילט דער רבי אַז אין — שנת תר"ף — שנת הפ' רידה, וואָס ער האָט זיך געזעגענט מיט דעם רבי'ן נ"ע, האָט מיט אים דער רבי נ"ע אַסך גערעדט וועגן

RABBI MENACHEM M SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ. י.

ו י ר א ב

ב"ה, ראש חדש שבט ה'תשס"ו
ברוקלין, נ. י.

אגודת נשי ובנות חב"ד
סניף:
ה' עליהן החייבה

ברכה ושלום!

איין צוזאמענהאנג מיט דעם יארצייט, היילולא-טאג, פון דעם
שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבב"מ זי"ע, דעם צענטן שבט, האב עלינו
ועל כל ישראל לסובה, ווענדע איך מיך מיט דעם פאלגענדעם פארשלאג:

איך בין זיכער, אז עס איז איבעריג מאריך צו זיין וועגען
דעם שעת הכושר ועת רצון, וואס דער טאג שטעלט מיט זיך פאר פאר אלע אנ"ש
און חסידים, וואס, זעלבסטפארשטענדליך, זיינען נשי ובנות חב"ד בכלל זה.

עס זיינען באוואוסט די האפנונגען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר און
זיין שטרעבונג, אז נשי ובנות חב"ד זאלען נעמען אַן אקטיווען אנטויל איין
דער ארבעט פון פארשטארקען און פארברייטערען די חסידישע לעבענספירונג און
די חסידישע ערציהונג - בא זיך אין הויז, און אויך אין דער גאנצער סביבה
(אומגעבונג),

וואס דאס איז אויך געווען איינע פון די הויפט סיבות, וואס
ער האט, נאך מיט מילע יאהרען צוריק, אנגעהייבען ארויסגעבען שיחות פון
לקוטי דבורים אין אידיש דוקא,

וואס אין זיי געמינען זיך ידיעות, אנווייזונגען און הנהגות
אויך פאר נשי ובנות חב"ד, ענינים וועלכע זיינען א יסוד אין א חסידישען
לעבן פארט און אין א אידישען לעבן בכלל.

דברי צדיקים זיינען חיים וקיימים לעד - אייביג.

וויבאלד דאס איז געווען זיין שטרייבונג און האפנונג, ווירקט
דאס אויך איצטער, אז ווען מען גרייט צו די פאסענדע צנורות וכלים, ווערט
געגעבען פון אויבען א ספעציעלע הצלחה, אז די ארבעט זאל זיין מיט גרויס
ערפאלג.

דערמאר לייג איך פאר:

איין דעם היילולא טאג = עשרה בשבט = (אדער אין א פאסענדען טאג
- נאהענט צו דעם טאג), זאלען זיך אלע חכרות פון אייער סניף צוזאמענקלייבען,
קייט איז זיי נאענט און סייער -
- אויך זאל מען איינלאדען פרויען ניט חכרות, אבער וואס אידיש-

מען זאל פארלערנען פאר די פארזאמעלטע צוגעפאסטע שטעלען פון
די כתבים ושיחות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ווי אויך דערציילען פון זיין לעבן
און מסירות נפש פאר אידישקייט תורה ומצות, און דאס זאל אויסגעניצט ווערען
און מיטגעלעבן אין דעם הויפט ציל פון דעם צוזאמענקומען זיך,

א צוגאב און חוסמות-התקוררות און אנשטריינגונג אין דער ארבעט
פון אגודת נשי ובנות חב"ד אויף די פערשידענע געביטען פון החזקת היהדות בכלל
והפצת החסידות הדרוכות' ופנהגי' במרס. און ספעציעל - אין די ענינים וועלכע
זיינען נוגע נשים ובנות חב"ד ביחוד, וועגען וועלכע עס איז שוין געשריבען
געווארען פערערעט מאל.

און דער אויבערשטער זאל העלפען, אז אלע גוטע החלטות (באשלוסען)
זאלן אראפקומען אין א פועל - אין טאהט זאכען, און דאס זאל זיין אז
שוועריקייט און מיט מיל הצלחה.

בברכה - המחכה לבשו"ט /אונטערשריפט פון כ"ק אדמו"ר שליט"א/

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קונטרס עה.

קונטרס
פורים ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוה הננו מו"ל הקונטרס לימי הפורים הבע"ל, הכולל מאמר ושיחה. המאמר בא בהמשך למאמרי יו"ד — יג שבט, וניתן, מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, להוציאו לאור לפורים. — וכן המאמר ליום ב' ניסן, הנמצא עתה בדפוס — אבל לא מסר לנו את התחלת א המאמר וסיומו וקיצורי הפרקים, ובעשור לחודש אחד עשר נסתלק ב. השיחה הבאה בקונטרס זה היא שיחת פורים ה'תש"ד, ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

* * *

ידוע מש"כ באגרת הקודש (סימן כו) לנחם בכפליים לתושי' את הנדכאים הנאנחים והנאנקים ג, אשר הצדיק, שבק חיי .. לכל חי היא נפש כל חי הקשורה בנפשו .. בכל אחד ואחד כפי בחינת התקשרותו באמת ואהבתו אהבת אמת הטהורה".

וביאר בספר ענין ההשתטחות ד"אף אותם שלא ידעו בו ולא הכירו בו בעודו בחיים חיותו רק שלמדו בספרים הקדושים שהניח ברכה אחריו ונהנים מאור זיו תורתו ומתחזקים על ידי זה בעבודת הוי' .. בודאי גם המה נקראו תלמידיו .. כי המה מאמינים בהצדיק ההוא ומקבלים ממנו אור תורתו .. הענפים נמשכים לשרשן".

ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ במכתב, אשר „גודל התשוקה להתקשרות יכול להשביע רק כאשר ילמוד מאמרי החסידות שאומר הרב וכותב, כי בראית פנים בלבד לא סגי".

ובמכתב שני יפרט „השואל במה היא ההתקשרות שלו אלי מאחר שאין אני מכיר פנים .. ההתקשרות האמתית היא ע"י לימוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות שלי, קורא את השיחות ומתחבר עם ידידי אנ"ש ותלמידי התמימים יהיו בלימודם ובהתוועדותם, ומקיים בקשתי באמירת תהלים ד ובשמירת זמני הלימודים, הנה בזה היא ההתקשרות".

וכאשר נלמוד תורתו ושיחותיו ונלך בדרך זו הישרה אשר הורנו, הנה „כמים הפנים זכו ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח ורוחו עומדת בקרבנו ממש .. שגם בזה העולם המעשה היום לעשותם אשתכח יתיר". ומה עד כאן עומד ומשמש, אף להלן עומד ומשמש.

* * *

כמו בשאר הוצאות „אוצר החסידים" באו גם כאן איזה מראי מקומות והערות בשולי הגליון.

מנחם שניאורסאהן

ר"ח אדר השני"ת, ברוקלין נ. י.

(א) כבר כתבתי בפתח דבר לתורת שמואל שער שני, אשר כמה המשכים נכתבו, ע"י אדמו"ר האומנם, לכתחילה בחטיבה אחת, ורק אחר כך נחוספו, על הגליון או בקונטרס בפ"ע, התחלת וסיום כל דרוש.

(ב) לביטוי הסתלקות, יש להעיר מהמאמר שניתן ליום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני ס"א), דמפרש מש"כ בזהר כד אתכפיא ס"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, דהיינו שנמשך יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין (אלא שהגליון הוא בבחינת רוממות).

(ג) ראה באור התורה להצ"צ פ' שמות ע' סד בענין נאקה.

(ד) בעת כתיבת מכתב זה עדיין לא נתפרסמה התקנה ע"ד לימוד חומש עם פרשיי ולימוד תניא כפי שנחלק לימי השנה.

מ פ ת ח :

בס"ד, פורים, ה'ש"ת.

יא) ולבאר בעומק יותר מה שישאל גק' בשם צבאות הוי', דשם צבאות הוא שם קדוש, והוא מהו' שמות שאינם נמחקים, ושם זה נתגלה ע"י הנביאים, דבתורה לא נזכר שם צבאות, ונזכר רק צבאות הוי' וקו"י על ישראל, וצ"ל מהו זה המעלה, כלומר בשביל איזה מעלה ומדריגה נק' ישראל בשם צבאות הוי', והתואר הזה ניתן לישראל ביציאתם ממצרים דוקא. אך הענין הוא דהנה איתא במד"ר (שמות פ"ג) שמי אתה מבקש לידע לפי מעשיי אני נקרא, וכשאני נלחם עם הרשעים אני נקרא צבאות, א"כ מובן דשם צבאות הוא שם דמלחמה, וכן אי' בשערי אורה לר"י ג, דשם צבאות הוא בנו"ה ומשם נמשכות כל המלחמו' שבעולם. וצ"ל מהו השייכות דמלחמה לנצח והוד שיהי' משם נמשכים כל המלחמות שבעולם. והנה ענין הנצחון שייך בגדול דוקא, דמי שהוא שפל בערך, הנה אם יאמר אדם כנגדו לא ינצח (אלא יכול לענות עזות), ודוקא מי שהוא גדול הרי יש בו מדת הנצחון, דכאשר יאמר אדם דבר נגדו או יעשה דבר שאינו כרצונו, הנה ינצח כנגדו להוציא כאור צדקו. והוא ע"ד שארז"ל (יומא כג. א) כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, ופרש"י נוקם נקמתו ונוטר איבה בלבו כנחש(וע' הדיוק נחש דוקא מבואר שם*). והקשה בגמרא והא כתיב לא תקום ולא תטור, ומ"מ הרי יש היתר לת"ח להיות נוקם ונוטר. אמנם הנקימה והנטירה שמותרת לת"ח (ועוד יותר שמחוייב בה) אינו ח"ו הנקימה והנטירה האמורה בתורה, וכאמרם ז"ל שם ההוא בממון הוא דכתיב, והיינו דהנקימה ונטירה המחוייבת לת"ח אינה בשביל ממון, או הבאה ע"י ממון ומ"מ ה"ו נקימה ונטירה, אלא שיש תנאי בדבר, שיהי' ת"ח דוקא, ות"ח הוא שמקבל מן החכמה והוא טפל אליה, והיינו דכל עשייתיו ועניניו הוא בשביל החכמה, שזהו בכללות ענין הנצחון, והנצחון הוא בגדול דוקא, וכל מי שגדול יותר, מדת הנצחון הוא ביותר אצלו, ולכן המלך שגדול מכל העם, דזהו מעלת המלך שהוא בחיר העם וגדול מהם וכמ"ש גבי שאול* (שמואל א' ט' ב') ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבוה מכל העם, ולכן הנה בו שייך ענין הנצחון יותר לגלות רצונו וחפצו ולהוציא נצחונו, דזהו ג"כ סיבת ענין המלחמה להוציא הנצחון. דהנה במלחמה הרי יש ב' ענינים הא' לשלול שלל ולבוז בו, והב' ענין המלחמה הוא להוציא נצחונו שיהי' כרצונו וחפצו שזהו עיקר המלחמה, וענינה להוציא נצחונו, דמלחמה לשלול שלל ולבוז בו הוא מלחמה של כח וגבורה בלבד, ומלחמה בכללות כלומר ההשכלה שבמלחמה הוא להוציא הנצחון שיהי' כחפצו ורצונו. אמנם ג"ז ענין הנצחון הוא דוקא כשיש מנגד המונע ומעכב ואז שייך נצחון, דבלא מנגד אינו שייך ענין הנצחון כלל ומנהיג מלכותו כחפצו, אמנם כאשר חפץ באיזה דבר וישנו מנגד לזה, אז

ע"י הנביאים : ברכות לא, ב. ונתבאר בתו"א ותו"ח ר"פ בא.
 מבואר שם : עיי"ש בחדא"ג מהרש"א. — ולהעיר מערכין טו, ב: אתה מה הנאה יש לך.
 מן החכמה : תו"א פ' יתרו סו"ה משה ידבר.
 ולכן המלך . . . גבי שאול : להעיר מיומא (שם) שמרז"ל כל ת"ח שאינו נוקם כו'
 בא אחרי מרז"ל מפני מה נעש שאול מפני שמחל על כבודו.

עומד בנצחון כנגדו ומוציא נצחוננו, ובשביל ניצוח המנגד הרי מבזבו כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה, הנה בעת ניצוח המלחמה הוא מבזבו כל האוצרות, והוא לפי דמדת הנצחון הוא למעלה מרצון ועונג. והנה כל העונג הנעלה והנפלא שיש בסגולות מלכותו ואוצרות יקרו הנה אינו תופס מקום כלל לגבי הנצחון, והוא לפי שמדת הנצחון הוא למעלה מעונג, ועוד יותר שגם חיינו משליך המלך מנגדו, ומצד גודל הנצחון עומד בעצמו בקשרי המלחמה, והוא לפי שהנצחון נטוע ומורש בעצם הנפש למעלה יותר מכחות הגלויים שבנפש, והיינו שהוא למעלה מהאור והחיות שבא בגילוי, ולזאת הוא מפקיר את חיותו, ומכ"ש שהוא מבזבו אוצרותיו ותענוגי מלכיים, דהסדר בזה הוא, דבעת מלחמה פותחים את האוצרות ונותנים אותם ע"י שרי המפקדים שהם סקידי החיל, והכוונה בזה הם אנשי החיל שהם דוקא עושים את הנצחון. והדוגמא מזה יובן למעלה דישנו ג"כ בחינת אוצר, והוא מה דכמוס וחתום, וכמ"ש יפתח הוי' לך את אוצרו הטוב, וכתבששה ואוצרך הטוב לנו תפתח, ומאוצר מתנת חנם חננו כו' שהם אוצרות התחומים, ובעת המלחמה פותחים את האוצרות שמוסרים אותם ע"י פקידים, שהם סקידי החיל. אמנם הכוונה הוא בשביל החיל, לפי שחן הנה המביאים את הנצחון. וזהו דירשאל נק' צבאות הוי' לפי שהם אנשי החיל אשר הם עושים רצונו של מקום לנגד את המנגד ולהם פותחים אוצר העליון בשביל ניצוח המלחמה לנגד את המנגד.

יב) והנה להבין ענין האוצר למעלה הוא, דהנה אי' בת"ז אור א"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, והנה מה שאומרי', למטה עד אין תכלית הכוונה שהגילוי וההתפשטות הוא בבחי' א"ס ובל"ג כלל, דזהו קריאת שם דשם אור א"ס, דהאור עצמו הוא א"ס, וטעם הדבר הוא לפי שהאור הוא מעין המאור, דזהו"ע ומעלת האור, דהאור עם שהוא הארה לבד ולא עצם ומ"מ הנה זהו מעלתו שהוא מעין המאור, ולהיות שהעצמות הוא בבחי' פשיטות ובבחינת אין סוף לכן הנה גם האור שהוא מעין המאור הוא בבחינת א"ס, וזהו אור אין סוף שהאור עצמו הוא בבחינת אין סוף, והנה מהאור הזה היו עולמות וספירות עד אין קץ ובל"ג כלל, ובאופנים אחרים לגמרי, והיינו שהעולמות והספירות גופא הן בל"ג, לבד זה שהם בל"ג במספרם, וכמאמר בפי' ענין ספי' אין קץ שהספי' עצמן הן בל"ג לבד שהם במספר בל"ג, וכדאיתא באדר"זי כהאי בוצינא דאתפשט לכל סטר ועיבר וכד תסתכל למינדע לון לא תשתכח אלא בוצינא בלחודוהי (כהנר הזה אשר אורו מתנוצץ לכל עבר ופינה, וכאשר תסתכל בו לידע אותו לא תמצא אלא הנר בלבד), דלהיותן בבחינת פשיטות בעצם לזאת הוא בא בריבוי התחלקות מדריגות עד אין שיעור, דזהו אומר דאתפשט לכל סטר ועיבר, אבל לאמיתותו

והוא לפי : ראה בכ"ז באריכות סד"ה צדקת פרוונו תרס"ט (קונטרס דרושי חתונה).
מאמרי ספח תשי"ט (קונטרס סה).
איתא בת"ז : הובא ונתבאר באריכות בהמשך תרס"ו ד"ה ויולך הוי' את הים ואילך.
וכדאיתא באדר"ז : זהר ח"ג רפה, א. עיי"ש.

הוא בוצינא בלחודוהי, שהוא בחינת חד, וכמאמר * אנת הוא חד ולא בחושבן, ולהיותו בבחינת חד בעצם הנה כאשר הוא בא בהתגלות הוא ולא בחושבן, והוא בבחינת ריבוי ביותר, אבל לאמיתתו הוא בבחינת חד ממש. והנה מה שנאצלו הספירות במספר עשר, כדאיתא בס"י, עשר ספירות עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר, הנה זהו ע"י הצמצום שהי' באור א"ס ב"ה, דעל ידי הצמצום הרי בא האור והגילוי בבחינת מדה וגבול, ולכן הם במספר ע"ס, ובכ"ז הנה אחר הצמצום נתהוו מ"מ עולמות בל"ג ובלי שיעור, וכמ"ש ועלמות אין מספר, וכמארז"ל א"ת עלמות * אלא עולמות שהן עולמות בלי שיעור ומספר כלל, וכדאיתא באד"ר * בגולגלתא יתבי תריסר אלפי עלמין, והמספר הזה די"ב אלף הוא רק לפי הענין שמדבר שם, שזהו מספר כזה, אבל באמת הוא בל"ג, עד שגם במדריגה היותר תחתונה דמדריגת האצילות שהוא בחינת מלכות דאצילות הנה בא ממנה הריבוי והתהוות עד אין מספר, וכמ"ש מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך שהם ריבוי הנבראים וגדולי הנבראים (כמבואר בד"ה וארא*), דכ"ז הוא לפי שהאור הוא אין סוף ובל"ג, ולכן הנה גם כמו שבא ע"י הצמצום הנה ההתהוות הוא בלי מספר וגבול.

יג) וז"ל מה שאומר למטה עד אין תכלית, קאי על הגילוי וההתפשטו' שהוא בבחי' התפשטות בבחי' אין סוף ואין שיעור ובל"ג ממש עד למטה מטה, במדריגות היותר אחרונות והיותר תחתונות, וזהו אוא"ס למטה עד אין תכלית שהתפשטו' האור הוא בבחינת א"ס ובל"ג כלל, עד מדריגה היותר מטה מטה. והנה עולמות הא"ס שלפני הצמצום, ועולם האצילות דשם מאיר האור אין סוף בגילוי, ה"ה כלים לאור אין סוף, להיות דגם הכלים ה"ה אלקות ממש, וא"כ אין פלא כלל דהאור א"ס מאיר שם בגילוי, וכן אין פלא מה שהם יכולים לקבל אוא"ס הגלוי, אבל עולמות בי"ע ה"ה בחינת מטה, דכלים דאצילות הם כגופא לנשמתא, משא"כ בי"ע הם בחי' לבושים, וכמבוי' בפתח אלי' דכמה לבושין תקינת לון דקאי על בי"ע שהם רק לבושים בלבד לאור הכלים דאצילות (שהם בבחי' גופא כנ"ל המתלבש בהם) וכמאמר * אימא עילאה מקנא בכורסיא, דאימא עילאה הוא בחינת בינה דאצילות ה"ה מקנא בכורסיא עולם הכסא שהוא עולם הבריאה, שית ספירן ביצירה ואופן בעשי', דלכן נק' בי"ע מטה לפי שהם רק לבושים לאור האצילות, ובלבושין דבי"ע אומר דמינייהו פרחין נשמתין לבני נשא שהם הנשמות, והנה רוב הנשמות הן נשמות דבי"ע ורק חד בדרא בדורות הראשונים הם נש' דאצילות אבל רוב הנשמות הם נש' דבי"ע, אלא שבבי"ע גופא הנה הנשמות הם פנימי' ומלאכים חיצוני' ועולמות הם חיצוני' דחיצוני' ובריבוי ההשתלשלות דהשתל' האור בבי"ע ממדריגה למדרי' בריבוי

וכמאמר : אליהו בת"ו בהקדמה.

א"ת עלמות : זח"ג עא, ב. הקדמת ת"ז קרוב לסופה. וראה ג"כ זח"ג נה, ב.

וכדאיתא באד"ר : זח"ג קכה, ב. — להעיר מאגרת הקדש כ"י ד' (קל, א) לקו"ת פ

במדבר רד"ה וארשתין.

בד"ה וארא : ראה תו"א ד"ה וארא — השני.

וכמאמר אימא : ת"ז ת"י וא"ו.

רוב הנשמות : ראה לקו"ת שה"ש עוד ביאור ע"ם יונת' וש"ג.

המדרי' הרי מתעלם ומסתתר האור ממדרי' למדרי' עד שבהגיע האור לעולם הגלגלים והמולות הרי מתעבה ומתגשם, ולכן כל ההשפעה והגילוי בעולם התחתון ועולם הגשמי דעוה"ז הוא ע"י הגלגלים ומולות, וכמש"נ וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, וכמאמר* אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, שהוא בא מאור וחיות האלקי ששופע דרך הגלגלים ומולות, דוהו השפלה גדולה מה שהאלקות בא בהעלם והסתר גדול כ"כ, בריבוי העלמות והסתרים דריבוי ההשתל' דבי"ע עד שבא בהשפעה חיצוני' וגשמי', ובפרט כמו שבא בהריבוי צמצומים העלמות והסתרים עד שיכול להיות דבר ההיפך מאלקות לגמרי, והיינו לשכוח על הוי' לגמרי ח"ו, ומכ"ש כמו"ש בקליפה וסט"א לאמר לי יאורי ואני עשיתיני, שזוהו היפך האמת ממש, דהאמת הוא דויברך יעקב את פרעה (ואיתא בתנחומא הובא ברש"י במקומו), ובמה ברכו, ברכו שיעלה גילוס לקראתו, והוא השפעת הטוב העליון שנמשך, הנה פרעה מלך המצרים וגבולים הוא עוד כפוי טובה ואומר לי יאורי ואני עשיתיני, שהוא היפך האמת, אשר כמו"כ ישנו גם בעבודה בכל או"א בבעלי עסקים ויושבי אהל, דבבעלי עסקים הוא מה שחושב דכחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה, דהגם שיודע ומאמין שהוא הנותן לך כח לעשות חיל, וברכת הוי' היא תעשיר, ומזכיר ש"ש על כל דבר ודבר בעסקו, ומ"מ הנה חושב דכחו ועוצם ידו, היינו דחכמתו עמדה לו, ולזאת הנה בזמן העילוי, בכל הענינים, יעזו בהותו, שהוא מתגאה בעצם מהותו, ונדמה לו כי חכמתו עמדה לו, וכן להיפך בזמן הדוחק ח"ו הוא בנמיכת רוח ושפלות דשניהם אינם אמת, דמאחר דברכת הוי' היא תעשיר הרי צ"ל בהשוואה בהרגש נפשו, אלא דיש בו חסרון, דכמו"כ הוא ביושבי אהל, דהגם שלומד תורה ויודע שהוא תורת הוי' ובכ"ז הרי אפשר חלילה שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא היפך התורה, והוא כדוגמת בעלי העסקים דהגם דמאמין בהוי' באמונה פשוטה שהוא ית' הנותן כח לעשות חיל, וברכת הוי' היא תעשיר, ובכ"ז הנה כאשר עניניו מצליחים לבו זחוהה עליו ויתגאה בעצמו כו', וכאשר ח"ו דחוק לו ה"ז מעיק לו ביותר ושפל בעיני עצמו, דטעם הדבר הוא לפי דעצם יסוד העסק אינו כדבעי, דזה שמאמין דהוא ית' הנותן כח לעשות חיל, הוא רק אצלו באמונה פשוטה בלבד, אבל יסוד העסק והמו"מ אינו כדבעי להיות ע"פ התורה, ולכן היוצא מזה הוא כנ"ל. וכן הוא ביושבי אהל דהגם שלומד תורה ויודע שהוא תורת הוי', אבל עצם הלימוד גוף הידיעה אינם כדבעי, והוא דכאשר לומד את התורה, והיינו בעת לימודו שוכח על גותן התורה, כ"א הוא אצלו ענין שכלי, ולהיותו אצלו שכלי בלבד, הנה אח"כ כשיודע מה שלמד, הגם שיודע שזוהו תורת הוי', ובכ"ז הרי גם הוא שכלי, ולכן יכול ח"ו לומר דבר ולדייק ענין בשכלו מה שהוא היפך התורה, והיינו דכללות הענין דהגם שמקבל חיות מאלקות ממש, ומ"מ יכול להיות ח"ו היפך האלקות, והוא לפי שהאור בא בריבוי צמצומים העלמות והסתרים ביותר, דזוה"ע הטבע לשון טובעו בים סוף, שהאור הוא מוטבע בהסתר וההעלם ביותר, שבא מריבוי ההשתלשלות דהאור, שמשתלשל ממדריגה למדריגה עד המדרי' היותר אחרונות.

(יד) **והנה** בכ"ז ואתה מחי' את כולם כתי' דהארת אור אלקי הרי נמשך להוות ולהחיות את כל הנבראים מאין ליש, וכדאי' באגה"ק סי'ך' דהארה דהאר' דהארה הוא בכל הנבראים ונוצרים ונעשים כו', שהוא האור והחיות אלקי שנמשך בכל הנבראים, וכמאמר הון ומפרנס מקרני ראמים * עד ביצי כנים, דהאור והחיות מאיר ונמשך גם במדרי' היותר תחתונים והיותר שפלים, וכמ"ש אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, דזהו התבוננות גדולה בגדולת הוי' שנמשך בכל סדר ההשתלשלות ממדרי' למדרי' עד מדרי' ברואים היותר שפלים, וביכולת כל אדם ואדם גם הפשוט ביותר לידע זאת, שרואה גדולת הוי' (וכמבו' בד"ה וארא הנ"ל בענין גדול הוי' כו' בעיר אלקינו, גדולת הוי' מריבוי הנבראים כו'), והתבוננות זו עושה התפעלות גדולה בנפש, מזה שרואים במוחש ממש, וכ"ז הוא לפי שהאור הוא א"ס בעצם, ע"כ אין סוף ג"כ להתפשטותו, בריבוי המדריגות וההשתל' עד למטה מטה ממש כו', ובכ"מ שהוא נמשך ומתפשט אינו בהתפעלות והשתנות כלל, דאינו כדמיון הנשמה והגוף, דהנשמה הרי מתפעלת ממקרי הגוף, אבל האור האלקי המחי' ומהווה אינו מתפעל ואינו משתנה כלל, ומה שיכול להיות שינוי בהאור ע"י ההתלבשות, והיינו מה שהתלבשות פועל איזה שינוי הוא רק בהחיות שבבחינת כח, וידוע דחיות שהוא בבחי' כח הוא מהכלים דבי"ע, דכלים דבי"ע ה"ה בבחינת מציאות וכדאיאת באגה"ק הנ"ל דראשית היש הן כלים דבי"ע, ומשו"ז שייך בהם השינוי וההתפעלות, אבל באור המחי' אין בו שום שינוי והתפעלות כלל, לפי שאינו מתערב, וכמ"ש אין קדוש כהוי' ואי' בזהר* כמה קדישין אינון ולית קדוש כהוי', דקדוש הוי' אינו כמו כמה קדישין דסדר השתלשלות, דקדישין שבסדר השתל' הוא שקדוש ומובדל וקדושתם הוא שאינם באים בהתלבשות, אבל כאשר מתלבשים ה"ה בבחינת תפיסא, ותפיסא פועל שינוי, משא"כ קדוש הוי' שהוא בחינת האור, דאינו דומה להקדישין דס' השתל', והוא מה דאינו מתלבש, וכאשר בא בהתלבשות הרי אינו בבחינת תפיסא, לפי שאינו מתערב, והוא כדוגמת האור למטה שמאיר, ומ"מ אינו מתערב, וכמו עד"מ האור שמאיר דרך הזוכית, ויש זוכית אדומה ירוקה ולבנה * דיש חילוקים במראות אלו, אבל האור ה"ה פשוט ובלתי יש בו שום מראה כלל ממראות הזוכית, לפי שהוא רק מה שמאיר ע"י, וגם אם מאיר ע"י בהתלבשות, מ"מ הרי אין האור נתפס, לפי שאינו מתערב, וכמו"כ יובן דרך דוגמא, בהאור וחיות אלקי המחיה שאינו משתנה כלל, ואין בו שום התפעלות ושינוי, וכ"ז הוא לפי שהאור הוא אין סוף בעצם, ע"כ הנה גם התפשטותו הוא בבחינת א"ס, שנמשך בכל המדרי' עד המדרי' היותר אחרונות והיותר תחתונות, כמו הברואים היותר שפלים בתכלית, ובכ"מ שהוא נמשך אינו מתפעל ואינו משתנה, ולהיותו בבחינת פשיטות בעצם, ע"כ בא בריבוי התחלקות מדריגות בלי שיעור ובל"ג כלל, וזהו למטה מטה עד אין תכלית, שהוא בהתפשטות ובגילוי עד גם במדרי' היותר שפלים בתכלית.

הון ומפרנס : ראה ע"ז ג, ב.

ואיאת זוהר : ח"ג מז, א, וראה לקוית שה"ש רד"ה צאינה וראינה (הראשון).
דרך הזוכית . . . אדומה ירוקה ולבנה : המשל דהארה דרך זוכית הובא בפרט
שער ד' סיד בענין הסמיות, ומה שתפס אדומה ירוקה ולבנה י"ל מפני שהם בג' הקוין.
ראה זח"א ע"א, ב, לקוית שה"ש סדיה הנך יסה.

טו) והנהגה כשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל, הנה כמ"כ הוא אוא"ס למע' מע' עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם, ובעילוי אחר עילוי, בבחי' העדר האור והעדר הגילוי, ובכללות הו"ע הצמצום שהי' באור אין סוף ב"ה, שהוא התעלמות האור והתכללות בעצמותו ית', דהנה לפני הצמצום הי' האוא"ס בגילוי, וכמ"ש בע"ח טרם שנאצלו הנאצלים, הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, והיינו שהי' גילוי אוא"ס, פי' דמה שהי' נרגש בפשיטות הוא אוא"ס, אבל בחינת המציאות והישות לא הי' נרגש כלל, והיינו שהי' גילוי אוא"ס הבל"ג. והענין בזה הוא, דהנה איתא בעבודת הקדש* הא"ס ב"ה כשם שיש לו כח בבבע"ג כמ"כ יש לו כח בגבול דא"ת שיש לו כח בבבע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו וא"ס הוא שלימותא דכולא, ופי' דשלימות הא"ס הוא כולל בל"ג וגבול, ולפה"צ הי' גילוי האוא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס הי' בהעלם, וזהו אומר הי' אור עליון פשוט שהוא אוא"ס הבל"ג ממלא כל מקום המציאות שהי' נרגש רק בחי' הא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס שהוא בחינת המציאות והישות לא הי' נרגש כלל, וע"י הצמצום הנה נתעלם האור א"ס ומה שנרגש בפשיטות הוא בחינת הישות המציאות ואור אין סוף הרי אינו נרגש, דהגם דאת השמים ואת הארץ אני מלא. והצמצום הוא רק לגבינו אבל לגבי ית' הרי הצמצום אינו מסתיר כלל, ומאיר לאחר הצמצום כמו קודם הצמצום, וכמאמר אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנבחה"ע בהשואה גמורה, ואין הצמצום מסתיר כלל. דהמשל בזה הוא כמו הרב המשפיע שכל לתלמידו, דחפצו הוא שיהי' נטיעותיו כמותו, אמנם בכדי שיוכל המקבל להכיל את ההשפעה ה"ה מסלק את אור שכלו לגמרי וממציא אור שכל שהוא לפי"ע המקבל, ועושה בזה כמה צמצומים והעלמות בכדי שיוכל להתקבל אצל המקבל, א"כ כל הצמצומים הם רק לגבי המקבל, אבל לעצמו אינו צמצום כלל. אשר הדוגמא מזה יובן למעלה כביכול דכללות ענין הצמצום הוא רק לגבינו אבל לגבי ית' הרי אין הצמצום מסתיר כלל, ובאמת יובן ג"ז דגם לגבינו הנה הצמצום הראשון וכל הצמצומים דס' השתל' ה"ה בשביל הגילוי, דלהיות דעיקר ענין הצמצום הוא בכדי שיתקבל כנ"ל במשל, א"כ הרי אין הצמצום מסתיר, ומ"מ הרי האוא"ס אינו נרגש, וגם בחינת האור פנימי שהוא האור והחיות המחי' את כל הנמצאים, הרי יש בראים כאלו שאינם מרגישים שהוא חיות אלקי, והגם דכל אר"א מרגיש שיש בו חיות המחי' אותו ויודע בבירור שהעיקר הוא החיות, והיינו דהגוף אינו דבר וענין כלל והעיקר הוא החיות, ומ"מ הרי אינם מרגישים שהוא חיות אלקי, ובפרט בריבוי העלמות וההסתרים שהוא מתעלם ומסתתר ממדריגה למדריגה עד שיכול לומר לי יאורי כו' וכחי ועוצם ידי כו' דכ"ז הוא מהעלם והסתר האור ביותר עד שיכול להיות מוחזק גס כזה שאינו יודע ומרגיש דהטבע הוא אלקות, דכ"ז הוא בכח הא"ס לעשות העלמות והסתרים כאלו, דכשם שההתפשטות בהאור עד המדרי' היותר אחרונות הוא בכח הא"ס דוקא, הנה כמ"כ הוא כח הא"ס המעלים ומסתיר בריבוי העלמות והסתרים. דזהו

בעבודת הקודש : ח"א רפ"ח. — וראה בכ"ז המשך ר"ה השי"ת טכ"ז ואילך. ד"ה מרגלא בפומי חש"ט (קונטרס סה). ועוד.

דכתיב אכן אתה אֵל מסתתר, דוה שמסתתר בריבוי העלמות והסתרים הוא בחינת אתה ממש. דכשם שחסד אֵל * כל היום, דיום הוא בחינת גילוי , וכמו שהגילוי הוא חסד ושם אֵל, הנה כמו"כ מה שמסתתר ומתעלם הוא בחינת אתה ממש. דזהו מה שא' בס"י עומק רום ועומק תחת, דכשם שעומק תחת שהוא הגילוי וההתפשטות עד מדרי' היותר אחרונות הוא בחינת כח הא"ס, הנה כמו"כ עומק רום בעילוי אחר עילוי הוא בכח הא"ס דוקא, דרק בכח הא"ס להעלים ולהסתיר בריבוי מיני העלמות והסתרים, דזהו אור אין סוף למעלה עד אין קץ.

ש י ח ה

א.

יעדער איינער פרעגט אמאל ביי זיך אליין: ווער בין איך. ווייל דאס איז פון מהות אנושית צו האבען א הכרה אין מהות עצמו. דאס איז דאך א בר דעת. כמו כן מיר דארפען פרעגען ביי זיך: ווער זיינען מיר. מיר זיינען פון עדת חסידי-חב"ד-שבת. אבער בכדי צו ענטפערען גרינדליך אויף דער שאלה ווער מיר זיינען, דארף מען פריער ארומרייזען דען א הקדמה: וואס איז חב"ד.

ב.

חב"ד איז מוחין. מוחין האט אין זיך פארשידענע אייגענשאפטען. מצד שלימות המוחין איז דארט אויך פאראן מדות, אבער דער עיקר אין מוחין איז די נקודה, און אין יעדער זאך איז דער עיקר די נקודה. מוחין איז פועל א התרחבות אין יעדער זאך.

עד"מ די המצאה פון שכל אין דעם ענין הקיטור — פארע — וואס קומט דורך אויפקאבען וואסער אויפן פייער, איז דער שכל קען קומען אין א התלבשות אין כמה ענינים, ווי אין טחינת חטים ושעורים, אדער שלעפען א וואגען וכדומה. דער עיקר אין דעם איז די המצאת השכל פון קיטור וואס ווערט דורך רתיחת המים על גבי האש. און אזוי איז אויך ברוחניות.

ג.

אין יעדער זאך דארף זיין פריער די הקדמה, אן א הקדמה קען קיין צמיחה ניט זיין.

פורים תרל"ז האט הוד כ"ק אאזמור"הרה"ק מוהר"ש גערעט ביים פאר-בריינגען קורצע ווערטער, נאכהער איז ער אריינגעגאנגען צו זיך אין חדר און האט געזאגט צו זיינע קינדער, אן ער האט געהערט פון פעטער ר' חיים-אברהם¹ וואס ער האט געהערט פון ר' משה², וואס ר' משה האט דאס געהערט פון הוד כ"ק רבנו הזקן, ווען ער — ר' משה — איז נאך געווען א קינד.

הוד כ"ק רבנו הזקן האט געזאגט: איך האב געהערט פון רבין — הרב המגיד ממעזריטש: יעדע זאך דארף האבען א הקדמה, די הקדמה צו תורה שבכתב איז דער לובן פון די ד' שיטין, א אור³ פון העלם העצמי וואס קען ניט נתגלה ווערען אין אותיות. די הקדמה צו תורה שבעל פה איז מאימתי קורין את שמע. מאימתי איז מלשון אימה ופחד, דורך דעם קען זיין קורין את שמע, די אימה ופחד רופט ארויס דעם שמע ישראל, בערבין, ערב איז לילה און ערב איז מתיקות, דאס הייסט אז עס דארף זיין אתהפכא מרירו למיתקא, אבער ווי אזוי מאכט מען אז עס זאל זיין ממרירו למיתקא, אויף דעם זאגט ער — משעה, מלשון וישע, פון דעם קער, שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, כהנים זיינען משרתי קודש, אכילה איז פנימית. בתרומתן — דאס איז וואס עס איז מרומם ומובדל פון זיי, זאלען זיי עס אריינטראגען אין א פנימית. די הקדמה צו גמרא איז⁴

(1) דעם אלטען רבי'נס זון.

(2) זע שיחת יט כסלו ה'תשי"י.

(3) דער סוף מעלם אין דער רשימת השיחה.

ממנה, און דאָס איז די הכרה מה שלמעלה ממנו.

אין פרדס' רעדט ער וועגען די ספּי', אָז אין יעדער ספּירה איז דאָ ג' בחי': (א) בערך הנאצל ממנה, (ב) בערך עצמה (ג) בערך מאצילה. דער חילוק פון רמב"ם ביז דעם פרדס איז, דער פרדס רעדט אין השתלשלות און דער רמב"ם רעדט אין הבדלה.

ה.

דער רמב"ם זאָגט אָז מלאכים מכירין את הבורא און זיי זיינען מכיר את עצמן, דאָ זאָגט ער ניט ווי ביי די גלגלים, וגדולה מדעת בני אדם, דער טעם הדבר איז, ווייל עס איז דאָ אַ הפרש צווישען גלגלים און מלאכים. גלגלים האָבען אַ שייכות צו דעם עולם מה שאין כן מלאכים האָבען ניט קיין שייכות צו דעם עולם, זייער—מלאכים'ס — שייכות צו דעם עולם איז נאָר אויף דורכצופירען אַ שליחות, אָבער בעצם איז זייער ענין צו זאָגן שירות ותשבחו' און זיין מכירים את בוראם.

איך וועל אייך דערציילען אַ סיפור פון צוויי חסידים, וואָס איך וויל ניט מפרש זיין בשמם. אָן אַלטער חסיד האָט אַמאָל געזעהן ווי אַ יונגער חסיד זינגט אין דאָוונען, האָט ער איהם געזאָגט: דו ביסט ניט קיין מלאך. האָט איהם דער יונגער חסיד געפרעגט, וואָס מיינט ער דערמיט, אַ ודאי איז ער ניט קיין מלאך. האָט אים דער אַלטער חסיד געענטפערט: מלאכים הייסען וואָס זיי זינגען און פאַר וועמען זיי זינגען, דו ווייסט ניט וואָס דו זינגסט און פאַר וועמען דו זינגסט, איז וואָס זינגסטו?

דער רבי ר' זושע האָט איבער-גע'חודר'ט די תורה אומעטום וואו ער איז געגאַנגען און דורך דעם האָט ער מגלה געווען ביי צענדליגע אידען די אהבה מסותרת.

ד.

דער רמב"ם און דער פרדס ריידען אין ענינים פון הכרת עצמו, דער רמב"ם רעדט דאָס ביי די גלגלים (הל' יסוה"ת פ"ג ה"ט) וז"ל: מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים שלמעלה מהן ורעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם. רעדט זיך דאָ ג' ענינים: (א) וואָס מכירין את עצמן, (ב) ווי באַלד ער זאָגט וגדולה מדעת בני אדם, מיינט דאָך דאָס, אָז זיי זיינען מחשב דעם נידערי-גען פון זיך פאַר אַ מציאות, וואָרום פאַר גאַרניט איז דאָך ניט שייך צו זאָ-גען וגדולה ממנו, (ג) אז זיי האָבען אַ הכרה אין דעם עליון.

די וואָס לערנען אמרי בינה אין פתח השער ווייסען אין דעם נאָך אַ פערטען זייער טיפען ענין. דאָרטען איז מבואר אז אין יעדער מציאות יש איז דאָ ששה קצוות. אָז הוד כ"ק אאמור" הרה"ק האָט געהאַרעוועט אין דעם ענין האָט ער אויפגעטאָן — מצד זיין, חלקי הוי' אמרה נפשי — ניט בלויז איז פאַראַן ו' קצוות, נאָר עס איז דאָ י"ב קצוות, ווייל אין יעדען ענין איז דאָ דער תוך און דער חוץ, און עס איז דאָך פאַראַן דער עד פה תבוא ותו לא, ווייל אין יעדער נקודה איז דאָך אין דער התפשטות פון דער נקודה דאָ דער עד פה תבוא, און דאָן פאַנגט זיך אָן די התפשטות פון דער נקודה שלמעלה

(4) שער ב' פ"ו.

(5) זע מפרש להלכות יסוה"ת פ"ג ה"ט. ד"ה שובה ישראל רס"ו.

(6) זע דאָרט הל' יסוה"ת פ"ב ה"ח: דעה שאין כח בני האדם המחוכרים מגולם וצורה

זיך צו דעם מוח חכמה און בינה* העלפט דאָס אין זכרון און אַז ער באַ- וועגט זיך צו דעם זייט פון מוח הדעת העלפט דאָס אין העמקה, דערפאַר זעהן מיר, אַז ווען אַ מענטש וויל זיך אויף עפעס דערמאָנען הויבט ער אויף דעם קאַפּ און ווען ער וויל זיך אין עפעס פאַרטיפען בויגט ער איין דעם קאַפּ.

האַט מען געפרעגט ביי הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק : איז דאָך הוד כ"ק אדמור'ר האמצעי געווען אַ גרויסער פראָפעסאָר. הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק האָט אויף דעם געענטפערט : ער — הוד כ"ק אדמור'ר האמצעי — האָט דאָס געוואוסט, ווייל למעלה אין אדם העליון איז דאָס פאַראַן, ממילא איז דאָס ביים אדם למטה זיכער אויך דאָ.

ה.

די אייגענשאַפטען פון מוחין זיינען: א) מתינות, ב) סבלנות, מתינות דאַרף זיין אין אַלעס. סבלנות מיינט ניט שאַקלען מיטן קאַפּ אַהין און אַהער, סבלנות מיינט אַז בלויז מיט אַ קוק זאָל ער פועל זיין מעהר ווי מיטן ריידן, און די פעולה זאָל זיין בדרך ממילא. אזוי ווי עס שטייט ביי דוד המלך ע"ה, ה' אמר לו קלל. די כוונה פנימית אין דעם איז אַרויסרופען דעם עומק עצמו. אזוי ווי שושנה בין החוחים וואָס די חוחים זיינען עוקצים די שושנה, רופט דאָס אַרײַם ביי דער שושנה אַ תוספות ריה טוב ביו דאָס איז מכלה די חוחים.⁷ דאָס איז דער ענין פון שטעהן אין יעדער זאָך מיט אַ תוקף אַז כל רוחות וסבות שבעולם

ו.

דאָס וואָס מען זאָגט אויף גלגלים או דעתם גדולה מדעת בני אדם איז די כוונה נאָר אויף שכל אנושי, אַבער ניט' אויף שכל הנשמה וואָס דאָס איז שכל אלקי. וואָס מיר זיינען זיינען מיר, אַבער חסידים זיינען מיר. דאַרף מען נעמען א ביסעל משקה.

ז.

מיר דאַרפען וויסען די ענינים ווי זיי זיינען למעלה, יעדע זאָך ווי דאָס איז אין שרש.

מיט בערך 49-50 יאָר צוריק אין יאָר נד-נה האַבען דאָן די פראָפעסאָרען אויסגעפונען אַ נייעם אַדער אין מוח, וואָס דער אדער העלפט אין זכרון און אין העמקה. איינער פון די ב"ב' האָט דאָס דערציילט מיט גרויס התפעלות צו הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק ביים עסען. הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק האָט אויס- געהערט און גארניט געזאָגט. נאָכן בענטשען האָט ער געזאָגט, מען זאָל אַ וויילע צוואַרטען, איז אַריינגעגאנגען צו זיך אין חדר און האָט פון דאָרט אַרײַם געבראַכט אַ קליין ביכעל כת"י פון הוד כ"ק אדמור'ר האמצעי און האָט געוויזען אז עס ווערט דאַרט אין 6-7 שורות געבראַכט וועגן דעם אַדער. הוד כ"ק אדמור'ר האמצעי איז דאַרט מבאר, אַז עס איז פאַראַן אַ אַדער אין מוח וואָס ער איז מלא אידים, און איז זיך מתגענע — בעוועגט זיך — הין און צוריק און דאָס העלפט אין זכרון און אין העמקה. אַז דער אַדער באַוועגט

(7) זע ד"ה מזמור שיר חנוכת אין לקו"ת סוף דברים און אין סידור שער התנוכה.

(8) ה"ר מנחם מענדל ז"ל אחי אדמור'ר (מהורש"ב) ז"ע.

(9) לכאורה איז דאָ מוח הבינה דערמאָנט נאָר בדרך כמילא, וכידוע שמוח הזכרון הוא בחי' חכמה שלמעלה מהבינה (לקו"ת שה"ש ביאור ע"ם באתי לגני ספ"א, אבל יש לחלק בין פנים ואחוריים. עיין במקומות המובאים ביני על מאוי"א מעי' זכור ומעי' שכחה).

(10) להעיר מוהר שמות כ, ב.

געבארען געוואָרען דער ערשטער איד אברהם אבינו. הגם אופן וואָרט בהבראם זאָגען די רז"ל "באברהם, פונדעסטוועגען האָט עס גענומען צוויי טויזענד יאָהר, און ביז דאָן האָט זיך גערודעלט מיט מענטשען וואָס האָבען געמיינט אָז די גאַנצע וועלט איז צוליעב זיי מיט זייערע ענינים הגשמי' און האָבען אינגאַנצען ניט געוואוסט מה שלמעלה מהם. ביז עס איז געקוֹר מען אברהם, וואָס בן ג' שנים הכיר את בוראו", אָדער ווי די דעה וועלכע זאָגט אָז שפעטער הכיר את בוראו" אָבער מתן תורה איז ערשט געווען ב' אלפים תמ"ח, הגם דער תכלית כוונת הבריה איז געווען בשביל ישראל ובשביל התורה מ"מ האָט עס גענומען אזוי לאַנג, מען דאַרף זיך פאַרטראַכטען אין דעם.

אין חסידות רעדט זיך אַרום דער ענין און דער עיקר אין דעם איז, אָז עס בריינגט צום תכלית און דער זמן איז ניט נוגע. אזוי איז אויך אין די התגלות החסידות. פריער איז גע־ווען חסידות נאָר ליחידי סגולה, איז געקומען דער בעש"ט און מגלה גע־ווען חסידות פאַר אלעמען. ישראל זיי־נען די עטרת תפארת פון דער וועלט, די תורה איז די עטרת תפארת פון אידען, און חסידות איז די עטרת תפארת פון בני תורה.

י.

מורנו הבעש"ט האָט אויפגעטאָן אז די אויג נארט. דאָס וואָס די גמרא (פסחים ג, א) זאָגט עולם הפוך ראיתי

זאָלען אים ניט רירען פון זיין אָרט. אַי, לכאורה וועט מען דאָך פרעגען אַ טיפע קשיא, אין מוחין איז דאָך סאַראַן שינויים, דער תירוץ אויף דעם איז, די שינויים אין מוחין איז נאָר מצד השכל והסברא, ווייל יעדע סברא האָט דאָך אַ סברא הפכית, אָבער אָז עס קומט לפועל אין מחשבה דיבור ומעשה, איז די מחדו"מ פאַרצוימט די חכמה און דערלאָזט ניט קיין שי־נויים. און יעדע דבר חכמה מוו דאָך בריינגען אַ בפועל, אין חכם כבעל הנסיון, אויב עס בריינגט ניט אַראָפּ קיין בפועל איז די חכמה קיין חכמה ניט. און ווען עס קומט אַראָפּ אין אַ בפועל, נעמט די מחשבה דיבור ומעשה אזוי אַרום די זאך, אָז עס קען שוין ניט זיין קיין שינויים.

וע"ד והחכמה תחי' בעלי', וואָס בעלי' מיינט דאָ מחשבה דיבור ומעשה, פאַרוואָס ווערט עס אָנגערופען בעלי' של החכמה, ווייל דאָס נעמט אַרום די חכמה און דערלאָזט ניט די הפכית דערפון כיתד חזק כל ימות.

ט.

אַלע וויסען דעם פירוש אין ערשטן פסוק פון דער תורה, בראשית ברא אלקים, ב' ראשית, בשביל התורה ובשביל ישראל" בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית און בשבילם איז דער תכלית פון בריאת כל העולם.

דאָך זעהן מיר אָז עס האָט גענומען אַרום צוויי טויזענד יאָהר ביז עס איז

11 מורש געבראַכט במירוש רש"י על התורה. זע בראשית רבה פ"א, ד. ויקרא רבה פ"ו, ד. ד"ה אמר רבא (פורים, תשיח) פ"ד. וע"ד.

12 בראשית רבה פ"ט, ב. זח"א ג, ב. ועוד.

13 גורים לב, א.

14 בן ארבעים שנה הכיר (רמב"ם ה"י ע"ו פ"א) בן מח שנה (בראשית רבה פס"ה, ד.) בן חמשים שנה (פסיקתא רבתי פכ"א למירטא אחת. וראה סדר הדורות שנת אלף התקנ"ח).

עליונים למטה ותחתונים למעלה, קען מען דאָס אויך זעהן בזה העולם, אָז דער עליון איז קיין עליון גיט און דער תחתון איז קיין תחתון גיט. הוד כ"ק רבנו הזקן האָט אויפגעטאָן אָז דער עליון זאָל מקבל זיין מעלת התחתון און דער תחתון זאָל צוקומען צו די מעלות פון עליון, הגם ער קען גיט ווערען ווי דער עליון, מכל מקום זאָל ער לכל הפחות צוקומען צו איין מעלה פון עליון.

יא.

מורנו הבעש"ט האָט אַמאָל מוצאי יוהכ"פ געזאָגט אַ תורה, אָז יום כיפורים איז כפורים — הכוונה שיוכ"פ הוא כמו פורים." סיי יוכ"פ און סיי פורים איז דאָ דער ענין הגורלות. יוכ"פ במקדש איז געווען גורלות און ביי פורים שטעהט הפיל פור הוא הגורל. די נפקא מינא איז, אָז יוכ"פ איז עבודת הצדיקי' וביין כך ובין כך איז געווען די גורלות, נאָר אויב ס'איז געווען עושין רצונו של מקום דאָן האָט דער גורל לה' עולה געווען בימין, אָבער שטענדיג איז גע' ווען דער ענין גורלות, וכתוב לה' חטאת, אָז עס האָט מכפר געווען. פורים איז דער הפיל פור געווען אויף גזירות רעות אויף אידען, און אַלץ צוליעב דעם, אָז אידען זאָלען תשובה טאָן. פורים איז די עבודה מעומקא דליבא אין דעם ענין פון מסירת נפש.

איז הגם עס איז דאָך געווען משה רבינו, די כהנים וואָס האָבען געטאָן די עבודה אין בית המקדש, די אַלע נביאים וכו', פונדעסטוועגען איז פון דעם ערשטען יוכ"פ וואָס איז געווען אין יאָהר ב' אלפים תמ"ט ביז פורים. — ווען מ'וואָלט גענומען עד דלא ידעי וואָלט מען גיט וויסען גענוי וועלכען יאהר די מאורע פון פורים איז געווען. מ'האָט דאָך גיט געטרונקען, אָבער איך וויל גיט רעכענען איצטער. נאָר דוכט זיך אָז דער ערשטער פורים איז געווען ג' אלפים ת"ד. —

האָט זיך די גאַנצע צייט ביז דאָן גיט אָנגעהערט, אָז יום כיפורים איז כפורים, און דאָמאָלט האָבען דאָס געוואוסט נאָר יחידי סגולה. ביז עס איז געקומען דער בעש"ט און האָט דאָס מגלה געווען פאַר אַלעמען.

דער המובן מזה איז, אָז זמן איז גיט נוגע, ווייל אין פנימיות איז ווי דער אמת איז, און אין אמת איז גיט נוגע קיין זמן.

יב.

מיר זיינען היינט פאַרנומען אין עבודת הכלל, און באמת דאַרף יעדער טאָן אין עבודת הכלל, הן אין דעם ענין פון הצלת הגוף פון אידען, און הן אין ענין החזקת התורה. און כשם ווי אין דער מצוה פון לימוד התורה איז גיט קיין חילוק אפילו אַ עני און אַ בעל יסורים" איז מחוייב צו קובע זיין עתים לתורה, אזוי איז אויך אין דער מצוה פון החזקת לומדי תורה זיינען אלע אידען מחוייב, אפילו אָן אַרימאָן וואָס

מורנו הבעש"ט האָט אַמאָל מוצאי יוהכ"פ געזאָגט אַ תורה, אָז יום כיפורים איז כפורים — הכוונה שיוכ"פ הוא כמו פורים." סיי יוכ"פ און סיי פורים איז דאָ דער ענין הגורלות. יוכ"פ במקדש איז געווען גורלות און ביי פורים שטעהט הפיל פור הוא הגורל. די נפקא מינא איז, אָז יוכ"פ איז עבודת הצדיקי' וביין כך ובין כך איז געווען די גורלות, נאָר אויב ס'איז געווען עושין רצונו של מקום דאָן האָט דער גורל לה' עולה געווען בימין, אָבער שטענדיג איז גע' ווען דער ענין גורלות, וכתוב לה' חטאת, אָז עס האָט מכפר געווען. פורים איז דער הפיל פור געווען אויף גזירות רעות אויף אידען, און אַלץ צוליעב דעם, אָז אידען זאָלען תשובה טאָן. פורים איז די עבודה מעומקא דליבא אין דעם ענין פון מסירת נפש.

— איצטער" — איז אויך אַ זמן פון הפיל פור, די יעצטיגע גזירות רעות, דאַרף זיין דער ענין פון תשובה, וזהו מטוב הנעלם. —

(15) ראה תיקוני זהר ת"י כא (גז, ע"ב): פורים אתקריאת ע"ש יום הכפורים. תורה אור מג"א ד"ה ומרדכי יצא. שם סד"ה חייב אינש (הראשון וגם השני). בהוספות שם ד"ה ויקח המן פ"ה.

(15*) די שיחה איז געווען אין יאהר ה'תש"ד.

(16) ע"פ לשון הרמב"ם ה"ל ת"ת פ"א ה"ח.

פועל אויך איצטער. און דאָס איז די מעלה פון כח הראי', הגם עס איז שוין דורכגעגאנגען אַ לאַנגע צייט, פונדעסטוועגען ווען ער איז זיך מציינדיג די זאך, איז דאָס אזוי ווי דאָס וואָלט געוועזען איצטער.

איך וויל זאָגען אַ וואָרט פון הוד כ"ק רבנו הזקן אויפן פסוק ואתה תצוה. דער ואתה איז שייך צו די פריהער-דיגע פסוקים, וואָס עס שטעהט ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המטכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, זאָגט דערויף דער אבן עזרא (שמות כה, ט) במראה העין, כי מראות יחזקאל היו בחלום נבואה. הגם יחזקאל הנביא האָט געזעהן דעם בנין השלישי — מיר זאָלען אים זוכה זיין אין געכען צו זעהן — בכל הפרטים, פונדעסטוועגען איז דאָס געווען בחלום נבואה, אָבער משה רבינו ע"ה האָט געזעהן במראה העין ממש.

—איין" דער תו' שטעהט עצי שטים עומדים, זאָגט דערויף דער מדרש שרפים עומדים וכו'. דער כח הראי' מאַכט אַ ציור אין אלע כחות הנפש, אין שמיעה ווערט די זאך מצטייר נאָר אין מוח הזכרון, מה שאין כן אין ראי' ווערט די זאך מצטייר אין מוח און נקבע אין לב און נחקק אין אַלע כחות הנפש. דערפאַר זעהן מיר אַ ווען איינער הערט אַ זאך איז מזמן לזמן ווערט דאָס ביי אים פאַרנעפעלט, אזוי אַז דאָס קען אינגאָנצען פאַרגעסען ווערען, דאָ געגען אין ראי' ווען ער דארטאָנט זיך

האָט ניט, דאָרף זיין אַ עושה און אַ מעשה. און מען דאָרף זעהן אַז תורה זאָל מען לערנען מתוך הרחבת הדעת. אַלע אידען דאַרפען מחזיק זיין די כשר'ה ת"ת און כשר'ה ישיבות, און מען דאָרף זעהן ארויסראַטעווען די קינ"דער פון די טרפה'נע ת"ת און ניט כשר'ה ישיבות, דאָרט וואו די טי"טשערס זיינען ניט קיין שומרי שבת זיינען דאָס שמד הייזער רח"ל און מען דאָרף די קינדער פון זיי אַרויסראַטעווען.

מען דאָרף אויך זעהן מחזיק זיין און מערער זיין, אַז מען זאָל לערנען און קובע זיין עתים לתורה ברבים. אַז מען לערנט ווייסט מען דעם דין, אַז טהרת המשפחה איז אַ ענין פון כרת רח"ל, שבת איז סקילה, חטאת, און אַז מען רעדט וועגען דעם ווייסט מען דעם חומר הדבר, די האַרבקייט דערפון.

יג.

מען דערציילט אַז דער יעב"ץ האָט זיך נהג געווען בשעת'ן לערנען צו האַלטען אין די הענד גאַלדענע און זילבערנע מטבעות, האָט הוד כ"ק אאומויר'הרה"ק צמח צדק אויף דעם געזאָגט, אַז חסידים האַבען אין די הענט אויך מטבעות פון כסף וזהב, דאָס איז אהבה ויראה, אַז בשעת ווען זיי לער-נען מיט קאָפּ האָט די האַרץ אַ געשמאַק אין דעם.

יד.

מען דאָרף האַבען אַ ציור פון אַמאָל, ווי אזוי מען האָט זיך געפירט מיט אַ פופציג יאָהר צוריק, און דאָס איז

(17) זע לקוטים שבסוף ספר מהרי"ל : מעידין על ר"ת שכשהי' רוצה ללמוד תמצית מהלכה חמורה הי' נותן לפניו תל של זהובים לשמוח בהן ונתרחב לבו ולמד בכה.

(18) זע ד"ה טוב לי תורת פיך בסי' המאמרים — אידיש.

(19) אזוי איז פאַרצייכענט פון די הערער וצ"ע דער קישור מיט דעם פריערדיקען

ענין. ואפשר האָט דער פאַרצייכענער אויסגעלאָזען דאָ דעם ענין המקשר.

אליך, זאגט די גמרא אין מנחות (פו, ב) אליך ולא לי, איז הוד כ"ק רבנו הזקן מבאר, אליך איז חכמה, וואָס פאַר אַ מדריגה אין חכמה ראי' דחכמה, לי איז כתר, שמן זית זך כתיב, אַז מ'איז ביי זיך צעשטייטען, איז מען למאור להעלות נר תמיד, ארויסרופען די אהבה מסותרת וואָס איז פאַראַן ביי יעדען איד, וואָס אפילו ער איז גיט כדבעי, פונדעסטוועגען האָט דאָך יעדער איד אהבה מסותרת, און דורך דעם רופט מען ארויס די אהבה מסותרת און מען ווערט אַ נר תמיד.

טו.

מען דאַרף זיך דערמאָנען ווי עס האָט אויסגעזעהן ביי זיך אין שטעטיל, אין האַסלאַווין תפלה בציבור איז געווען בפשיטות. געהן אין שוהל דריי מאָל אין טאָג, בין מנחה למעריב לערנען עין יעקב, נאָך מעריב לערנען גמרא, דאָס איז אַלץ געווען בפשיטות, מ'האָט געהאַט זיין סביבה, און דאָ איז ישיבת כרכים קשה.

החסיד ר' זלמן מאַניעוויטש ווען ער האָט מעתיק געווען זיין וואנונגס־ארט פון פאַלאַצק קיין מאַסקווא האָט ער מיטגענומען עטליכע יונגעלייט קיין מאַסקווא. אין מאַסקווא אין שוהל וואו ער האָט געדאָונט זינגען געווען מנינים פון אלע נוסחאות: אונזער נוסח, נוסח ספרד, נוסח אשכנז. ר"ז האָט געדאָונט

ווי ער האָט די זאָך געזעהן דערמאָנט ער זיך אויף אַלע ענינים אין דעם. אויך איז דער כח הראי' פועל אויף דעם כח השמיעה, למשל ווען איינער זאָגט איבער וואָס ער האָט געהערט פון ראש ישיבה גידינקט ער נאָר דעם ענין און עס קען זיין אַז עס ווערט ביי אים ספיקות אויף אַ ענין צי דאָס איז געווען אַזוי אָדער אַזוי, און דורך ראי' דער־מאָנט ער זיך אויף דער גאַנצער זאָך. נאָך אַ מעלה יתירה איז פאַראַן אין ראי'—דער ביטול, ווען אַ בעה"ב דער־ציילט וואָס ער האָט געהערט פון דעם ראש ישיבה, הערט זיך „ער", ער האָט געהערט, משא"כ אין ראי' הערט ער זיך גיט.

און דאָס איז דער מיינ פון אבן עזרא „במראה העין" אַז דער תבנית המשכן איז בא משה רבינו ע"ה נתעצם געוואָרן רען דורך דער ראיית העין. און דאָס איז דער פירוש פון „ואתה" תצוה, דורך דעם ו' איז געוואָרען אתה."

—ע"ד ווי הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק צ"צ האָט געזאָגט אין יאָהר תקצ"ח אויפן פסוקי"א אחד הי' אברהם, אברהם איז געווען אַ אחד'דיגער, אין אברהם'ן האָט מאיר געווען דער אחד אין אַלע ענינים און ער איז געוואָרען אַ אחד'־דיגער.—

תצוה את בני ישראל, דעם כח זאָל משרע"ה ממשיך זיין אין בני, ויקחו

(20) להעיר מסריה ואתה תצוה להצ"צ (נדפס בספר פירוש המילות פאלטאחא תרע"ב ע' 536) וז"ל: ואתה תצוה שתקשר ותחבר בחי' אתה היינו ב' שמות הוי' בחי' כי אתה נרי הוי' ובחי' והוי יגיה חשכי המרומז באות וא"ו של ואתה שע"י הוא הוה המשכה בחינת ואתה להיות בצחמת והתחברות זהו ע"י משה שהוא הממשיך מלמעלה מהשחל' . . . וע' בוהר ר"פ ואתה תצוה מ' ע"ד ואתה מחי' את כולם כו' ע"ש. עכ"ל מהשיך לכאן.

(20*) יחזקאל לג, כד.

(21) ראה לקיטת סריה ואתחנן. דיה החלצו—רניט סכ"ד דיה ציון במשפט תעריב. דיה תכלית חכמה תרפיט (קונטרס ב). ועוד.

(22) ראה לקיטת מ' במדבר ביאור וארשתוך מ"ב

(23) זע חעגען אים בספר השיחות קיץ ה'ת"ש ע' 168. ספר התולדות—מהר"ש

דער עבודת הפרט. מען דארף טאן מיט זיך.

(והתחיל לדבר לתלמידי הישיבה) עס דארף זיין די עבודה מיט זיך. מען דארף זעהר היטען די צייט, מייקר זיין יעדער רגע. דאס וואס מען איז אויף ביז דריי אַזויגער ביינאכט דאס בריינגט נאך ניט צום תכלית. מען דארף שלאָסן ווען מען דארף אָ מען זאל האָבען כח צו לערנען. נאָר יעדע רגע דארף נוגע זיין. די זמני הלימוד זיינען שטאַרק נוגע. די עצם הלימודים, הן אין נגלה און הן אין חסידות, און אַזוי אין עבודה שבלב זאל ניט זיין גענאַרטע. יעדער ענין דארף מען דורכ־טאָן בעומק און גוט פאַרשטעהן. ניט אָ מען זוכט נאָר אויף געפינען עפעס אַ חידוש, און מיט דעם איז מען יוצא. מען דארף האַרעווען אין יעדער זאך מיט אַ יגיעה און ניט נאָרען זיך.

אַזוי אויך אין דעם סדר האכילה. בדרך כלל בין איך ניט מסכים מיט דער הנהגה ווי עס פירט זיך זאָ בעניני אכילה. מען דארף עסען דאָס וואָס מען מוז האָבען, וואָס דורך דעם כח האכילה זאל מען קענען לערנען. אפילו אין דעם וואָס מען איז געווען מורגל פון פריהער דארף מען ממעט זיין, ניט אַלעס מוז מען האָבען. אָבער מען דארף עסען דאָס וואָס מען דארף.

יז.

מען דארף ניט פאַרגעסען, אָז מ'דארף טאָן אין עבודת הפרט, מען לערנט אָפּ אַ מאמר איין מאָל אין וואָך און מען איז שוין פאַרטיג. דאָס טויג ניט. מען דארף לערנען אָן עבודה־דיגען מאמר, ניט איין מאָל נאָר עטליכע מאָל. גוט אויס'חזרין, און נאָכהער געהן מיט דעם דאָוונען, און זעהן אַראָפּטראָגען אין פועל במדות טובות.

אין אונזער מנין און האָט זיך בכלל געפיהרט ווי אין דער היים. די מתנגדים האבען זעהר געגליכן ריידען מיט אים אין לערנען און ער האָט אויך געגליכען ריידען מיט זיי אין לערנען.

איינמאָל בעת אַ שמועס האָט ער אַ קרעכץ געטאָן. פרעגען זיי ביי אים, וואָס קרעכצעט איהר? ענטפערט ר"ז: אַי, ישיבת כרכים קשה. האָבען זיי ווייטער ביי אים געפרעגט, וואָס איז שייך ביי אייך ישיבת כרכים, איר געהט פון שוהל אַ היים און פון דער היים אין שוהל, אדרבא דאָ אין מאַסקווא האָט איר אַ סך באקוועמליכקייטען. אין אַייער פריהערדיגער היים האָט איר קעראַסין און דאָ האָט איר גאז און אווי אין אַנדערע זאָכען. האָט זיי ר"ז געענטפערט: למשל די גאָס „זאַראַציר" איז ברוקירט מיט הילצערנע קלעצלאך, די „באַרבייקע" גאָס מיט שטיינער און די „מליעווקע" איז ברוקירט מיט אַס־פאַלט, איז פאַר דעם ספרד וואָס שלעפט די משא איר דאָ אַ חילוק אויף וועלכער גאָס ער געהט, דאָ איז אים לייכטער, ווייל עס איז ברוקירט מיט אַספאַלט, אָבער — להבדיל — פאַר דער נשמה איז ישיבת כרכים קשה, ווייל עס פעלט די סביבה.

דער פאַר ווען ער דערמאָנט זיך ווי עס האָט זיך געפירט אין דער היים, הגם ער איז נאָך געווען א קינד, מכל מקום פועל'ט דאָס אויף אים יעצט, וואָס ער איז דאָמאַלטס געווען אַנדערש, און דער כח הראי' והציוור שלעפט ארויס פון בלאַטע. און דעריבער מוז מען האָבען אַ ענין פון ראי' וציוור אויף אַפצוואַשען אלע בלאַטעס, דאָס נעמט אַראָפּ די עסרורית וטיט.

טז.

דאָס איז אַלץ אין עבודת הכלל. מען דארף אָבער אויך ניט פאַרגעסען אָן

יה.

מיר וועלען ריידען די זאך וואס איז
נוגע צום בפועל.

אלע דארפן וויסען אז א הויך דעם
וואס עס איז פאראן דער עמלק פון
רפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה,
איז אויך פאראן א עמלק אפילו ביי בני
תורה. איז ראשית כל, פריהער פאר
אלץ, זאגט מען זכור את אשר עשה לך
עמלק, דארפסט וויסען אז עס איז פאראן
א עמלק, וואס איז עמלק — אשר קרך
בדרך, וואס ער מאכט קאלט, קאלט פון
תורה, קאלט פון דרך החסידות. די
תחלה איז — קאלט מאכען פון יעדער
דבר שבקדושה, ביו עס קומט צו,
עס זאל שפעטער זיין א זיבוא עמלק,
וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו
ידיהם מדברי תורה. עס איז דא א
לכתחילה און א דיעבד, איז ווי באַלד
אזוי — קען ער דאך יוצא זיין מיטן
בדיעבד. ער קומט אין שול אין מיטן
דאוונען, טוט ער ווי דער דין איז,
זאגט ברוך שאמר, אשרי, ויברך דוד,
ישתבח. פון פארענט דארף ער ניט
דאוונען, צוויי מאל תחנון אין טאג דארף
ער ניט זאגען, אין מיטן דאוונען ווען
ער האט א שווערען רשב"א איז דורך
דעם דאוונט ער שוין ניט מנחה מיטן
מנין, ער איז דאך א טרוד אין א
תורה ענין, טראכט ער זיך, ער וועט
דאוונען ביי מעריב צוויי שמונה -
עשרה'ס וועט ער דאך יוצא זיין בדיעבד.
עס קומט צו מעריב, נו, איז דאך תפלת
ערבית רשות, דארף ער שוין קיין
מעריב אויך ניט. און ווי אזוי עס געהט
שוין צו זיין קשעה'מט, פארשטעהט
מען דאך ווי אזוי ער שלאפט. און
אזוי פירט זיך דאס ביז עס קומט צו
רפו ידיהם מדברי תורה.

פרשת עמלק געפינט זיך צוויי מאהל
אין דער תורה : פרשת זכור און
זיבוא עמלק, דאס איז דער זעלבער
עמלק נאר אין צוויי פנים/ער. תורה
איז דאך חכמה ושכל און אלץ איז מיט
א סדר מסודר, שבת פרשת זכור —
פאר פורים — ליענט מען אין דער
תורה די פרשה פון זכור את אשר עשה
לך עמלק, תמחה את זכר עמלק, לא
תשכח, זכור כפה לא תשכח בלב. פורים
ליענט מען די פרשה פון זיבוא
עמלק, לכאורה ע"פ סדר וואלט מען
פריהער בעדארפט ליענען זיבוא עמלק
און נאכהער די פרשה פון זכור, פריהער
דארף זיין דער סיפור המעשה. עס
האט פאסירט, אז עס איז אנגעפאלען
א רוצח א גולן וכו', נאכהער פאסט
דער זכור כפה ולא תשכח בלב, וואס איז
דער ענין וואס פריער איז דער זכור
אין נאכדעם קומט דער סיפור פון
זיבוא עמלק.

אין תורה איז דער סדר אויך א ענין.
ווייל זאת התורה אדם. הגם תורה איז
שכל אלקי, אבער זי קומט אראפ בהשגה
אין שכל אנושי.

אין דעם ווי אזוי שכל אלקי
זאל אראפקומען אין שכל אנושי
זיינען דא צוויי אופנים : קירוב המשיג
אל המושג, קירוב המושג אל הכשיג,
דאס הייסט די עליית המשיג, מעלה זיין
דעם משיג צו דעם מושכל, און די
ירידת המושג אל המשיג, נאר א משכיל
רופט דאס ניט בשם ירידה נאר בשם
הלכשה. דאס איז בכלל די השגת החיוב
און השגת השלילה, המיטה אין הלכשה.
עס איז שווער צו ריידען די זאך
בארוכה, אבער עס איז נאך שווערער
צו ריידען אין דער זאך בקיצור, נאר

ביי כלל ישראל פאָדערט זיך די אהבת ישראל צו כל אחד ואחד מישראל, מען דאַרף אויף יעדען איד מלמד זכות זיין, עס טאָר ניט זיין דער ענין פון מחלוקת. אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, עס קען זיין ער איז ניט חברך, אָבער עס דאַרף זיין דער לימוד זכות, מען מיינט ניט, אָז מען זאָל יענעם ניט אויסריידען, אָבער אַלץ בדרך קיריב ניט שטעכען יענעם און דאָס איז איצט טער זעהר נוגע.

כ.

דער מצב פון כלל ישראל איצטער איז זעהר אַ טרויעריגער. עס איז שווער לענגער צו וואַרטען, און מען שלעפט דאָך די אידען ווייטער אין בלאַטע.

—(כ"ק אדמו"ר בכה הרבה ואמר):

מוח שליט על הלב איז נאָר ביי זיך ניט אויף יענעם. אבינו שבשמים קבל תפלתנו הבט אל צרותינו ואל תפן אל יצרנו. והשי"ת ישמע שו"ר עתינו.

לכאורה וואָס זאָגען די חז"ל רפו ידיהם, ביי די חז"ל איז דאָך יעדער וואַרט מדויק. תורה לערנט מען דאָך מיט'ן מוח, האָט דאָך אין פלוג גע- דאַרפט זיין רפו מוחם ולבם. נאָר ידיהם איז דער בפועל פון תורה, דאָס הייסט מצוות מעשיות, דער בפועל ממש. עמלק איז ניט וואָס ער לאָזט ניט לער- נען תורה, די חכמה פון תורה לערן אַ סך, נאָר דעם בפועל ממש לאָזט עמלק ניט צו, און דאָס איז רפו ידיהם." די עצה דערצו איז כאשר ירים משה את ידו און ווי די חז"ל זאָגען, " כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה וכו', דאָס איז דער ענין פון יראת שמים.

יט.

לסבות מסבות שונות קען מען ניט מגלה זיין די אלע ענינים וואָס מ'וואַלט געדאַרפט מגלה זיין, נאָר איין ענין וואָס איז איצטער אלעמען זעהר נוגע וועל איך איבערגעבען. דער זמן איצטער

(25) זע ד"ה ויבוא עמלק השי"ט (קונטרס סב).

(26) ראש השנה פ"ג מ"ח.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס עו.

קונטרס
ב' ניסן ה'תש"י

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוה הננו מו"ל הקונטרס ליום ב' ניסן הבע"ל, הכולל מאמר שיחה ורשימה.

המאמר הוא סיום המשך הכולל מאמרי יר"ד וי"ג שבט ופורים, וניתן מכ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ להוציא לאור לב' ניסן.

אבל, כמו בהמאמר לפורים, לא מסר לנו התחלת המאמר וקיצורי הפרקים, ובעשור לחודש אחד עשר נסתלק¹.

השיחה הבאה בקונטרס זה היא שיחת ב' ניסן ה'תש"א עם הוספות מכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

הרשימה הנדפסת בוה היא אחת הרשימות שכתבם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ במשך חדשי חורף ה'שי"ת, וכנראה שייכת ג"כ לשיחת מוצאי יום הכפורים דהאי שתא.

* * *

שני ענינים ביום ב' ניסן : א) יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובמילא"ב ב) יום בו נעשה בנו יחידו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ — נשיא ומנהיג דורנו.

והנה בכל שנה ושנה מתעוררים הענינים בזמניהם שלהם². ודעת לנבון נקל אשר ויהי בשלושים שנה שעברו עד עתה, שלושים ב' ניסן (תר"פ—תש"ט), הנה עלה עלה, בעילוי אחר עילוי, שלושים מעלות³. ומבואר ע"פ דברי רז"ל, אשר גם אחרי ההסתלקות הרי צדיקים ילכו מחיל אל חיל, וצדיקא דאתפטר דאשתכח בכולהו עלמין, וגם בעולם הזה, יתיר מבחיוהי, לכן גם השפעותיו לכל השייכים אליו מתעלות יותר ויותר. וכדי שיתקבלו בפנימיות צריכים גם ה"כלים" של השייכים אליו להיות מזוככים יותר.

ובפרט לתקופת השנה, ביום ב' ניסן הבע"ל, על כל אחד ואחד מהשייכים לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לחזק ההתקשרות שלו אליו, ע"פ הדרכים אשר הורנו במכתביו שיחותיו ואמרותיו, ביתר שאר ויתר עז.

ולתבוננו ולקבוע במוחו ולבו אשר לא עזב ח"ו הרועה, הוא נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, את צאן מרעיתו וגם עתה עומד הוא ומשמש בקודש להגן עליהם ולהשפיע להם את כל הנצרך להם בגשמיות וברוחניות.

* * *

כמו בשאר הוצאות „אוצר החסידים" באו גם כאן, בשולי הגליון, איזה מראי מקומות והערות מהמ"ל.

מנחם שניאורסאהן

כ"ה אדר ה'שי"ת, ברוקלין, נ. י.

(1 ראה הערות א) ב) בקונטרס פורים ע' 130.
 (2 ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ו : שהמלכות כ"ו ולא המלכות כלבד אלא כל השררות. — ובספרי (דברים יז, כ) איתא : כל פרנסי ישראל.
 (3 ולא רק ברוחניות כלבד, אלא גם בטבעיות וגשמיות הדברים מתעוררים לתקופת השנה. וכמובא בדא"ח הרא"י ממשנה ס"ג דגמין : בודקין את היין . . ובהוצאת סמדר כ"ו.
 (4 ראה קיצורים והערות לתניא לאדמו"ר הצי"צ ע' עו : מ"ל נקנית בשלושים מעלות ביחזקאל ויהי בשלושים שנה כ"ו עיי"ש. ולהעיר מוז"ג רמז, ב. עבודת הקודש ח"ד פ"ט.

מ פ ת ח :

מאמר כ"ק אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ 151
 שיחה 155
 רשימה 160

בט"ד, ב' ניסן, ה'שי"ת.

טז) והנה ב' ענינים אלו דאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, הן ב' מדריגות באוא"ס ב"ה ויש הפרש גדול ביניהם, דמה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ הוא אור הנעלם והסתום שאינו בגדר גילוי המשכה, ולעולם לא יבוא בגדר גילוי לעולמות, וכמאמר* אנת הוא עילאה על כל עילאין סתימא על כל סתימין שהוא סתום בעצם. ומה שאור אין סוף למטה מטה עד אין תכלית הוא בגדר גילוי עכ"פ והוא השייך אל העולמות, ובכללותו הוא בחינת גילוי בעצמותו, פי' דבעצמותו גופא הוא בבחינת גילוי בעצמו כביכול, משא"כ מה שלמעלה מעלה עד אין קץ הוא שגם בעצמותו אינו בבחי' גילוי אלא שהוא סתום ונעלם. דב' ענינים אלו, מה שאוא"ס למע' מע' עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית הם ב' בחי' מקיף, מקיף דאור ישר ומקיף דאור חוזר, דמקיף דאורי' הוא מקיף הקרוב והוא בגדר גילוי עכ"פ, ומקיף דאורי"ח הוא מקיף הרחוק ואינו בגדר גילוי כלל. ויובני* ענין זה בהשגה, וכמו עד"מ הרב י"הוא משפיע שכל לתלמידו, הנה מה שמתקבל אצל המקבל, היינו חלק השכל והסברא שהתלמיד מקבל הוא בחינת אור פנימי, והוא מה שיתיישב בכלי המקבל בכי טוב ובבחינת התיישבות ממש. אמנם עומק השכל מה שאין ביכולת התלמיד לקבלו הרי נשאר בבחינת מקיף על שכלו בלבד ומקיפו בהעלם, ומ"מ ה"ז בבחי' קירוב אל המקבל, דהגם דזהו מה שנשאר בבחינת מקיף על שכלו וגם בהעלם בלבד ומ"מ ה"ה בבחינת קירוב, לפי שבמשך הזמן יבוא ע"ה, וכמאמר* עד ארבעין שנין לא קאים אינש אדעתי' דרבי', א"כ הרי במשך הזמן דארבעים שנה הרי יבוא על עומק החכמה, ולזאת ה"ה בבחי' קירוב אליו. וכן מי שהוא לומד איוה ענין ורואה או מרגיש שיש בו עומק גדול ואינו יודע מהו העומק אבל מרגיש הוא שיש בזה עומק ענין, הנה הענין העמוק ההוא אף שאינו יודע אותו כלל, מ"מ מאחר דרואה שיש בזה עומק או גם רק מרגיש דיש בזה עומק דבר ה"ה בבחינת קירוב, דבמשך הזמן, דכאשר יתחכם יעמוד גם על העומק ההוא, וזהו מקיף דאורי', דהגם שהוא בבחינת מקיף, ומ"מ ה"ה בבחינת מקיף הקרוב שהוא בקירוב אל הפנימי', דאפס קצהו הרי מתגלה וגם ההעלם יבוא לידי גילוי כו', אבל שכל שהוא עמוק ביותר, והיינו שהוא נעלם בעצם דגם אפס קצהו אינו מתגלה, וכמו חכמת שלמה דכתיב והוי' נתן חכמה לשלמה כאשר דיבר לו, והיינו שניתן לו הדיעה העליונה ממש מה שהוא למעלה מגדר השגת הנבראים, דגם אפס קצהו אינו מתגלה, ולעולם לא יבוא לידי גילוי ממש, הנה השכלות אלו באים ע"י לבושים המעלימים ומסתירים, כמו המשלים והחידות, שבהם הרי אינו נראה וניכר שיש בהם חכמה ושכל, וכמו משלי שלמה שאינו ניכר ונרגש גודל החכמה דחכמת שלמה, ורק שיודעים אותם ממדרשי חז"ל מה שגילו להם ברוה"ק מעט מהחכמה

וכמאמר : אליהו. בהקדמת ת"ו. וראה תו"ח פ' נח ד"ה ויהי כל הארץ פ"א.
ויובן ענין : ראה לקו"ת פ' ראה ביאור ע"פ אני לוודי. ד"ה השמים מספרים תרס"ז

ואילך.

וכמאמר עד : ראה ע"ז ה, ב. לקו"ת ס"פ אחרי.

שבמשלים, אבל בהמשלים עצמן הרי אינו נראה האור שכל והחכמה, לכן בסיפורי מעשיות שבתורה יש בהן סודות ורוזן עילאין הרבה יותר מכמו בדיני התורה, אבל אינו ניכר כלל, והוא לפי שעצם האור הוא סוד סתום ואינו בא לידי גילוי רק ע"י הסתר והעלם, והיינו דעצם האור הוא אור נבדל ולזאת גם ההתגלות שלו הוא בבחינת הבדלה והתעלמות בעצם, אפוא מאכטער ענין, דכל ענינו הוא בהבדלה והתעלמות, והיינו דאצל המשפיע עצמו הוא בבחינת התעלמות והבדלה. והנה ניכר זה יותר דכאשר המשפיע משכיל ומתחכם בהשכלה זו (היינו באור הנבדל), וזהו כלל ידוע דכל השכלה והתחכמות גורם תוס' אור וגילוי, דכאשר המשפיע משכיל ומתחכם הרי ניתוסף לו אור וגילוי, אמנם האור והגילוי שניתוסף לו הוא ג"כ מתעלם בעצמותו, ואינו דומה כלל לכמו שהוא בהגילוי אור שכל השייך אל המקבל, דהנה בגילוי אור שכל השייך אל המקבל דכאשר המשפיע עצמו משכיל ומתחכם בזה לעצמו בעומק הענין יותר ה"ז בבחינת קירוב אל המקבל, דהגם שזהו מה שהמשפיע משכיל ומתחכם בו לעצמו, מ"מ הנה גם מהשכלה והתחכמות החדשה (שהשכיל והתחכם המשפיע עצמו) בא מזה אפס קצוה לידי גילוי בהמקבל (כמובן לפ"ע כו'), וכללות מהות האור הוא בבחינת קירוב, לפי שהוא בבחינת המשכה, פ"י דכללות מהות אור כזה הוא בתנועה דהמשכה והתגלות, לכן כל מה שמתגלה בזה אצל המשפיע, הגם שזהו מה שהמשפיע משכיל ומתחכם לעצמו, וגם כמו שהוא לעצמו הוא בתכלית העומק, מ"מ להיות דכללות מהות האור הוא בתנועה דהמשכה והתגלות ה"ה בבחינת המשכה וגילוי, אבל בשכלים עמוקים יותר שאינם שייכים אל המקבל כלל שהוא סתום בעצם, א"כ הרי כללות מהות האור הוא בתנועה דהתעלמות, הנה כל מה שמשכיל ומתחכם המשפיע בזה אף שהוא משיגו ומשכיל בו הנה להיות דכללות המהות דאור זה הוא בתנועה דהתעלמות הנה גם מה שהוא מתגלה אליו הוא האור נבדל ומתעלם בעצמותו.

(י) **והדרגומא** מזה יובן למעלה בהב' ענינים מה שאור אין סוף הוא למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, דמה שלמטה מטה עד אין תכלית הוא האור שבבחינת שייכות אל העולמות, ובכללותו הוא בחינת גילוי בעצמותו, והנה איתא בפדר"א* עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, דהוא קאי על עצם האור, ואומר ע"ז הוא בחינת גסתר והעלם, דעצם האור הוא נעלם ונסתר, והיינו שאינו בגדר גילוי גם בעצמותו, ושמו קאי על הגילוי והתפשטות האור, וידוע דבשמו הרי יש ב' מדרגות, שמות ושם, דשמות לשון רבים ושם לשון יחיד, דשמות ל' רבים הם הע"ס הגנחות במאצילן, והוא מה דשיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל, ושם הוא ל' יחיד הוא מה דאין מספר לספ"י, וב' בחינות אלו הם גילוי בעצמותו ית' ובא לידי גילוי גם בעולמות בבחי' אר"פ ובחי' או"מ, שזהו השרש דב' מדרגות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, אבל הוא קאי על עצם האור שאינו בגדר

לכן בסיפורי : להעיר מזהר ח"ג קמט, ב. קנב, א. הקומת הרחי' לשער ההקדמות (גופסה בסוף קונטרס עץ החיים).
 איתא בפדר"א : פ"ג — יש שם גירסאות אחרות אבל דיוק גירסא זו דוקא מבואר בהקדמת שלי' בתחלתה. וראה ג"כ ת"ז ת"ס (מ, ב).

גילוי והמשכה כלל בעולמות, אדרבא שהוא מתעלם ומתכלל בעצמותו, ובחינה ומדריגה זו היא הנקראת בשם אוצר, דכשם שהאוצר היה סתום ונעלם מעין כל רואה, כן בחינת העצמות הרי סתום ונעלם ולית מחשבה תפיסא ב'י כלל, והוא בחינת העצמות ית' דעין לא ראתה. והנה המשכת והתגלות אוצר העליון הוא רק בשביל נצוח המלחמ' לנצח את המנגד, וכנ"ל בהמשל דבשביל נצוח המלחמ' פותחים את האוצרות החתומים והכמוסים מדור דור, אשר הדוגמא מזה יובן למעלה דכתיב מוצא רוח מאוצרותיו שהכה בכורי מצרים, דבשביל להכות בכורי מצרים, דמצרים הם המצרים וגבולים, ובכורי מצרים הם תוקף ועוצם הקלי' ובשביל זה מוציא רוח מאוצרותיו, ואי' בת"ז תיקון ס"ט* רוח ד' דא אויר קדמאה. דהנה כתיב כי גאה גאה ותירגם אתגאי על גוּתנאי, וידוע * דגאה גאה הוא פנימי' הכתר דדרשו בחינת פנימי' ועצמות א"ס וגאותא דילי', סוס ורוכבו רמה בים. דדרש הנצח הוא בפנימי' הכתר וכנ"ל בהמשל דמדת הנצח נטוע ומושרש בעצם הנפש שלמעלה מכחות הגלויים.

(יח) **והענין** הוא * דהנה כתיב וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם, דניחומין שייך רק בציור אדם, דהאדם הוא מוחין ומדות, והיינו מדות שע"פ שכל ושכל השייך אל המדות, ובוה שייך ניחומין, וכמו במדות הרי יכול להיות שינוי מחסד לדין ומדין לחסד, כמו עד"מ כאשר תחלה מחייב שכלו שיאהב אותו ה"ה אהב אותו, ואח"כ מחייב שכלו שישנאהו הרי נתהפך מאהבה וקירוב לריחוק, וכן להיפך, דשינוי המדות הוא בא ע"פ השכל שמחייב השינוי הבא, וכמ"כ יובן במדות למעלה דכתיב ויתעצב אל לבו ויאמר הוי' אמחה כו' והוא מדת הדין, ואח"כ גשתנה לרחמים וכמ"ש לא אוסיף לקלל עוד כו' ולא אוסיף עוד להכות כו' וא"כ ה' שינוי מדין לחסד ובא ע"י הטעם, שתחלה ה' טעם המחייב ואח"כ טעם המזכה. וכן בשכל שייך בו ניחומין דכתיב וכל יצר מחשבות לבו רק רע, וא"כ שכל וסברא זו חייבה להיות במדות מדת הדין כו', ואח"כ גשתנה הטעם כדכתיב כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וחיבה במדת הרחמים, דשינוי זה בא מצד הרצון, וברצון הרי גם בו יש מדות והם מדות שברצון וטעם כמוס דזה גופא מה שהשתנה מטעם לטעם בשכל וסברא אחת (כמ"ש במ"א) ה"ז ע"פ הרצון, דלאחר דוירח הוי' את ריח הניחוח, דרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס או נמשך בחינת רצון חדש, וא"כ שייך בו ניחומין חרטה. אמנם כ"ז הוא בציור אדם, מדות ומוחין, וגם המקיף דמוחין (בחינת

תיקון ס"ט : דף קו, א.

אויר קדמאה : ראה פרדס ש"א פ"ז ובערכי הכינויים בערכו. מאורי אור מע' א אות קנג. וידוע דגאה : ראה בכ"ז תרי"א פי בשלח ד"ה או ישיר פיג. שם סדיה אשירה להוי.

תרי"ח ד"ה אשירה להוי (רלו, א. רנג. א. ואילך). ועוד.

וגיאותי... רמה בים : השייכות מכוורת במקומות המסומנים בהערה הקודמת.

והענין הוא : ראה בי"כ תרי"א פי יתרו ד"ה זכור (השני) פ"ה וביאורו.

כמ"ש במ"א : ראה בכ"ז תרי"ח פי וירא ד"ה ארדה גא פיך ואילך. ד"ה מים רבים

תרל"ו פיך ואילך.

דרזא דקורבנא : ראה זחי"ב רלט, א. זחי"ג כו, ב. — נתבאר לעיל פי"ב (קונטרס עז).

בדיה טעמה תשי"ט (קונטרס סב). ועוד.

רצון), אבל בפנימי' הכתר עלי' אתמרי* לית שמאלא בהאי עתיקא, דאין שם בחי' מדות ולא טעם כמוס והוא למעלה מציוור אדם. וזהו כי לא אדם הוא להנחם, דבבחינת כי לא אדם, דהיינו מה שלמעלה מציוור אדם אינו שייך ענין הניחומין והחרטה.

יט) **וזהו** ענין הנצח שמושרש בעצם הנפש, מה שלמעלה מכחות הגלויים רצון הגלוי ומוחין, ולכן במדת הנצח יכולים להגיע לאוצר העליון, פי' להתגלות והמשכת אוצר העליון הוא במדת הנצח. וזהו פתיחת האוצרות בעת המלחמה, דעיקר ענין המלחמה הוא הנצח, ובשביל לנצח את המנגד אז פותחים גם האוצרות הכמוסים, וכל הון יקר שבהאוצרות ניתן לאנשי החיל שהם הם המנצחים. הגם שמסירת האוצר הוא ע"י שרים ופקידים דוקא, אבל הכוונה פנימי' הם האנשי חיל אשר בהם ועל ידם בא הנצח בפועל. וזהו וגם נצח ישראל שהנצח הוא בשביל ישראל, וגם גוף הנצחון הוא נצחון של ישראל, דלהיות שהם נק' צבאות הוי' לכן הנה לפניהם פותחים אוצרות שלמעלה בכדי לנצח את המנגד, ולהיות דנצח ישראל, דבישראל יש בחי' הנצח, לכן הם נק' צבאות הוי'. וכדאי' במדרש שוחר טוב ע"פ תודיעני אורח חיים אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע תודיעני אורח חיים כו' אמר הקב"ה לדוד חיים את בעי צפה לתורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה כו' (ובמד"ר ויקרא פ"ל) שבע שמחות את פניך (ומפ' שבע ל' שבע, דשבע שמחות בהרואים את פניך וכאמרם) אלו ז' כחות צדיקים שעתידין להקביל פני שכינה וכו' נעימות בימינך נצח וכי מי מודיענו איזו כת התביבה והנעימה שבהן, חד אמר זו שבאה מכהה של תורה ומכתן של מצוות, ואחרנא אמר אלו סופרין ומשנין שמלמדין תינוקות באמיתתן שהן עתידין לעמוד בימינו של הקב"ה, הה"ד נעימות בימינך נצח, דכ"ז הוא לפי שעצם הנצחון שייך לנשי' דוקא, וכדאיתא במד"ר ע"פ ולקחתם לכם ביום הראשון, דענין הלולב הוא וגם נצח ישראל, וזהו נעימות בימינך נצח, דכאשר הלולב בימינו אז הוא הנראה דנצח, וכמשל דאיתא במד"ר לשנים שנכנסו אצל הדין ולית אנן ידעין מאן נצח אלא מאן דנסב באיין בידו (מי שהוא נושא לולב והדס בידו) אנן ידעין דהוא נצח, כך ישראל כו' אנו יודעין דישראל אינון נצחיא, ובכללות בעבודה הוא נצחון הנה"א על הנה"ב, ועי"ז שהאדם בעבודתו בתורה מצות ותפלה מנצח את הנה"ב עי"ז גורם הנצחון למעלה להיות אתכפיא סט"א, ובשביל זה הוא התגלות אוצר העליון.

כ) **והענין** הוא דהנה ירדת הנשמה בגוף אינה בשביל עצמה, דהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון*. וכל ענין ירידתה הוא בשביל לתקן ולזכך ולברר את הגוף ונהי"ט, אבל הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וכמאמר* כל נשמתא ונשמתא הוו קיימא בדיוקנאה עילאה קמי' מלכא קדישא, דהנשמה קודם שירדה להתלבש בגוף ונהי"ט הרי היתה בתכלית הדביקות במקור חוצבה באלקים חיים, והיתה בדביקות אמיתי ודביקות תמידי בלי שום פירוד כלל, והיינו שהיתה ברצון אחד להוי' לבדו ואין זר אתו, וירדה להתלבש בגוף ונהי"ט בכדי לבררו ולזככו ולהאיר חלקו בעולם, זהו כל ענין ירידת הנשמה למטה,

עלי' אתמר : זהר ח"ג כפ"ט, א. ועד"ו שם רפ"ט, א.
אינה צריכה תיקון : ע"ח שער הצלם פ"א הובא בתניא סל"ז.
וכמאמר כל : ראה ד"ה אני לדודי תשי"ח (קונטרס גז) ספ"א ובהערה שם.

וכתיב ימים יוצרו ולוא כו' דכאו"א נקצב לו הימים אשר בהם יעבוד עבודתו בבירור ותיקון הגוף ונה"ט ולהאיר חלקו בעולם ע"י אור התורה והתפלה, דעיקר העבודה הוא למטה דוקא, דבהיות הנשמה למעלה ה"ה בתכלית הדביקות כנ"ל, אבל בירידתה לגוף מלא רצונות זרות ותאוות גשמיים וחומר' שמונעים את הנשמה מעבודה האלקית עד אשר צריך עבודה ויגיעה עצומה במלחמה כבדה ביותר, דזהו ע"י מדת הנצחון דוקא, והוא לעמוד בתוקף גדול ולהתחזק בעסק התורה והעבודה, והיינו דכאשר הנה"ב מתגבר על האדם להחטיאו ולבלבלו ח"ו במח"ז וענינים שונים או להטרידו בשעבוד הפרנסה ובלבול עסק משא ומתן או שאר הענינים המבלבלים אותו עד שלבו בל עמו, וכמו שנראה במוחש דיצרו של אדם מתגבר עליו להטרידו ולבלבלו בעת העבודה דוקא, דכאשר הנה"א מתעורר באהוי"ר או דוקא מתעורר הנה"ב לבלבלו ולהטרידו בכמה ענינים, ולפעמים שמטיל עליו חידה ואימה בדבר שאין בו ממש כלל, והוא דוקא בעת העבודה דתורה ותפלה או בקיום איזה מצוה או מוצא הנה"ב בלבולים ע"ז, והיינו שדוקא בהעת שקבוע לתורה או כשיש לו איזה הרגש לתפלה או התעסקות באיזה מצוה וגמ"ת, הנה או מתעורר הנה"ב לבלבלו בכמה מיני בלבולים וטרדות שונות, ונדמה לו אשר דוקא בשעה זו היא הנחיצות לילך או למהר התפלה, אשר באמת הוא רק לבלבל הנה"א, והרא"י דבעת שהולך בשוקים וברחובות והדומה בזמן הבטלה אינו בא לו מחשבות כאלו, ולזאת צריך לעמוד בתוקף גדול להתחזק לשמור זמני התורה והתפלה, ולהתגבר על הנה"ב ולא לשמוע לו, ובכח מדת הנצחון להתגבר בזה על הנה"ב, דלהיות שמדת הנצחון הוא נטוע בעצם הנפש שלמעלה מכחות הגלויים, ולזאת הנה בזה וע"י יכול להתגבר ולדחות כל הטרדות והבלבולים ולא יהי' לו שום מונע ומעכב על לימוד התורה וקיום המצות. וע"י הנצחון שאדם מנצח את הנה"ב שלו הנה ע"ז גורם למעלה ג"כ התגברות הקדושה על הקליפה וגורם המשכת אוצר העליון שהוא גילוי פנימי ועצמות אין סוף ב"ה.

ש י ח ה

יום ב' ניסן ה'תש"א

תפלת שחרית, אמירת שיעור תהלים — כפי שנחלק לימי החודש — ולימוד המשניות שהה איזה שעות, כי כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו הי' הש"ץ לכל התפלה. אח"ז ישב לנוח מעט על הכסא שהי' מוכן אצל העמוד. המתפללים התחילו לצאת מהחדר. רמז כ"ק אדמו"ר שליט"א שיקרבו אליו, והתחיל לאמר בפנים צהובות :

שנת תרס"ג איז געווען בא מיר א פרייליכער יאָהר, כידוע. ר"ח ניסן זיי-נען מיר געווען אין ווין. דער טאָטע האָט זייער גוט פאַרבאַכט, גינומען אַ ביסול משקה, גירעדט אַ סך. אויף מאַרגען, ב' ניסן, איז דער טאָטע געווען זייער פרייליך. ער האָט געזאָגט אַז ער קען ניט עסען קיין מאַכל גשמי אפילו מיט אַ בריכה. דער בעקער וואָס באַקט פאַר אונז לעקאַח בכל היידורים, קען ער נישט אויפבאַקען אַזאַ לעקאַח וואָס איך זאָל אים היינט קענען עסען. עס איז קיין חידוש ניט, נאָך אַזאַ פאַר-ברינגען קען מען אפילו דריי טעג ניט וועלען עסען.

היו זמנים אשר כ"ק אדמו"ר הרה"ק הי' נותן מקום לשאלת מה נשתנה,

אבל הרבה פעמים כשהייתי שואלו מה נשתנה, היתה התשובה: אז דו וועסט אַלעס וויסען וועסטו גיך אַלט ווערען. שאלתי אותו מה נשתנה. ויענני פּעם אמרו אדמו"ר הזקן ברבים:

ד'י וועלט מיינט אַז עבודה דאַרף רעש'ן, עס איז גאַר פשוט עלה בכבש, אַז מען ווערט אַ ביסול העכער, ופנה לסובב, מי קוקט זיך צו וואָס טוט זיך ארום זיך, ובא לו לקרן דרומית, און מי ווערט וואַרעמער, איז מזרחית, ווערט ליכטיגער, איז מזרחית צפונית, דערלייכט דאָס אויך אין נפש הבהמית דעה יצה"ר, אז מען איז מברר דעם יצה"ר איז צפונית מערבית, ווערט דער-פון אַ עריבות ומתיקות למעלה.

היינט אַז מען הערט דאָס אליין פון אדמו"ר הזקן מפיו קדשו — ווי אזוי קען מען נעמען עסען אַ דבר גשמי. ב.

אין יאהר תרס"ג איז דער טאַטע גע-פאַרען אין ווין בעראַטען זיך מיט די ווינער פּראָפּעסאָרען איבער זיין גע-זונד- צושטאַנד. נאָך אייניגע קאַנסוליעמס פון די גרעסטע ווינער פּראָפּעסאָרען, האָט דער טאַטע באַשלאָסען, דורכפירען אַ געוויסע קוראַציע אין איינעם פון די ווינער עלעקטרישע הייל-אַנשטאַלען.

ג.

אין תורה איז פאַראַן צוויי זאַכען: א) לימודה, ב) שימושה. לימוד התורה איז זעהר גרויס. עס פעלט אונז די גע-נויע ווערטער און די ריכטיקע געשיק-טע אויסשפראכען אז מיר זאָלען קאַנען אַרויסזאָגען דייטליך קלאַר די גרויס-קייט פון לימוד התורה, אָבער נאָך אלעם דעם, ווי לימוד התורה איז זעהר גרויס, איז די שימושה, די ערציילונגען פון תורה און פון לומדי תורה צדיקים וגאונים נאָך גרעסער.

אין קורצע ווערטער: לימודה של תורה איז — נשמה. אַ גוף מוז האַבען אַ נשמה. אַ גוף אָן אַ נשמה איז רחמנא ליצלן אַ מת. אַ נשמה בעדאַרף האַבען אַ גוף. אַ נשמה אָן אַ גוף הייסט דאָס ניט געלעבט. דער ריכטיקער לעבען איז אַ נשמה אין אַ גוף. אין תורה-וועלט איז לימודה אָן שימושה — אַ גוף אָן נשמה. און שימושה אָן לימודה — אַ נשמה אָן אַ גוף. און דער ריכטיקער לעבען איז אַז עס איז דאָ ביידע זאַכען, לימודה און שימושה.

די קוהר וואָס די דאָקטוירים האַבען דעם טאַטען פאַראַרדענט האָט געדאַרפט דויערען מעהר ווי צוויי חדשים צייט. פון די הויפט זאַכען וואָס די פּראָפּעסאָ-רען האַבען געפונען פון דער גרעסטער וויכטיקייט איז געווען מנוחה און צעשטרויאונג.

געקומען איז דער טאַטע אין ווין דינ-סטאָג פרשה ויחי ז' טבת. און פאַר-בראַכט ביז זונטאָג פרשה צו ח' ניסן. פולע דריי חדשים האָט דער טאַטע פאַרבראַכט יעמאַלט אין ווין. די ערשטע צעהן טעג האָט דער טאַטע געלעבט אין אַ האַטעל. און נאָכדעם גענומען אַ פּריוואַט וואַהנונג.

אין דער נסיעה האָט מיך דער טאַטע מיט גענומען, איך האָב געהאַט דעם גרויסען זכות און עונג רחמי אויף זיך

עות אין מאַרענבאָד, איז אויף אַ געוויסער פּראָגע, ענליך צו דעם אונטערשייד פון אַ לימודה־איד ביו אַ שימושה־איד, האָט דער זידע געענט־פערט מיט אַזאַ ערקלערונג :

אין דעם מהות מעלת האדם געפינען מיר אין דער תורה אַ מעל' פון יפה תואר און אַ מעלה פון יפה מראה. יפה תואר איז מעלת האברים, אַז יעדער אבר איז ריכטיק אין זיין געשטאַלט, מיט זיין ריכטיקער גרויס און ברייט. די מעלה פון יפה מראה איז, אַז יעדער אבר האָט זיין ריכטיקע פּאַר.

אַז אַ מענטש זאָל זיין אַ יפה תואר און אַ יפה מראה, איז דאָס אַ מתנת אלקים. געוויינליכע מענטשען, איז ער אַ יפה תואר איז ער ניט קיין יפה מראה, איז ער אַ יפה מראה איז ער ניט קיין יפה תואר. אדער ער האָט געוויסע חסרונות. אויף אַ תמונה — פּאַטרעט — קאָן מען אויסמאַלען אַ מענטשען אַז ער זאָל זיין מיט אלע מעלות פון יפה תואר און יפה מראה, אָבער דער חסרון איז — עס איז מעהר ניט ווי אַ תמונת אדם, אָבער ניט קיין אדם חי. אַ לעבעדיקער מענטש קאָן זיין אַז ער האָט חסרונות אין תואר און אין מראה, אָבער ער איז אַ לעבעדיקער.

ה.

אַ שימושה־איד — איז אַ לעבעדי־קער מענטש. עס קאָן זיין אַז ער זאָל האָבען חסרונות, אָבער ער פאַר־מאַגט די גרעסטע מעלה וואָס ער איז אַ חי און אַלץ וואָס ער טוט איז מיט אַ חיות, און ארום אים לעבט אַלעס מיט אַ חיות פּנימי.

ברכות יחולו על ראש פון די טאַטעס און מאַמעס די שימושה־אידען און

און דאָס איז דער אונטערשייד עיקרי פון אַמאָליקע חדרים און מלמדים ביו היינטיקע חדרים און מלמדים. לאַ מבעי די חדרים און מלמדים וואָס לערנען ניט קמץ אַלף אַ, קמץ בית באַ, און לערנען אַ באַ, אַט אַזוי, להבדיל באלף הבדלות בין קדושה לחול. ווי מי לע־רענט אין אַנדערע וועלטיקע וואַכיקע שפּראַכען. די חדרים און מלמדים זיינען מחלל דעם הדרת קודש, און צוברעכען און צושמעטערען די גע־באַרענע ריינע תמימות־דיקע קינ־דערשע הערצער אין דער זאָך פון קדושת האותיות והנקודות. נאָר אויך אפילו די חדרים און מלמדים וואָס לערנען ווי מען בעדאַרף, איז באַ זיי נאָר פאַראַן מער ניט ווי דער לימודה און דער שימושה פּעלט אינגאַנצען.

לימודה של תורה אַן שימושה, איז גאַנץ איבעריק אַרום צוריידען אַז דאָס איז על דרך ווי אַ גוף שלם מיט אַלע אברים בתכלית השלימות — נאָר אַן אַ נשמה.

אַ לימודה־איד, קאָן זיין אַ למדן און אַ ירא־שמים און אַ בעל מדות טובות. ער שטייט אויף אין דער פרי בהשכמה און גייט גלייך אין ביהכ־נ־אויף להתפלל בציבור, לערנט אַ שיעור הלכה, קומט צו די שיעורי לימודים. און איז אַ עסקן בהחזקת תורה ובטובת הרבים. נאָר אַלץ איז טויט, אַן אַ נשמה.

אַ שימושה־איד, קאָן זיין אַז ער איז ניט אַזאַ למדן, אָבער אַלץ וואָס ער טוט איז מיט אַ חיות, מיט אַ געשמאַק. ער אליין איז אַ לעבעדיקער. און אַלץ וואָס ער טוט איז מיט אַ לעבען און אַ געפיהל.

ד.

אין איינער פון דעם זיידענס נסי־

*ראַה פּרדס ריש שער כח : המפורסם בכל חכמי ישראל קבלה מפה אל פה מעזרא הסופר והוא קיבל מפה אל פה עד מרע"ה מסיני מפי הגבורה שהנקודות למיניהם הם כו'. עיי"ש.

אין צווייטען בעצירק, האט מען דעם טאטען געקאנט, פלעגט ער מעה-רער באזוכען די שוהלען און איבער-הופט די חסיד'ישע קלויזען אין די אַנדערע בעצירקען.
ז.

איינמאָהל, דאָנערשטאָג, כ"ב שבט איז דאָס געווען, איז דער טאטע מיט מיר געפאָרען, אין איינעם פון די וויי-טע בעצירקען, און ער איז אריינגע-גיינגען אין אַ קליינער חסיד'ישער קלויזעל פון פרעמישלאַנער חסידים. קומענדיק, איז די שוהלעל געווען, אַן עין הרע, פול פון מתפללים, מי האָט געדאווענט מנחה, עס איז געווען גאַנץ גוט שפעט. קיין תחנון האָט מען ניט געזאָגט, און באַלד האָט מען גע-דאווענט מעריב.

דער עובר לפני התיבה צו תפלת ערבית איז געווען אַ יאָהר-צייט. ער האָט זעהר געך געדאווענט, אָבער מיט גרויס ברען, און אַלע מתפללים האָבען הויך געדאווענט מיט גרויס וואַרעמ-קייט, וואָס האָט געמאַכט אַ שטאַרק-קען גוטען רושם, עפעס אַ הדרה-קודש'דיקער געפיהל האָט געשוועבט איבערן גאַנצען קלויזעל.

גאָך מעריב האָב איך בעמערקט זוי דער טאטע רעדט מיט אַ זקן וואָס שטייט אין דרומית מערבית, יענער דערציילט עפעס דעם טאטען, און דער טאטע הערט זיך זעהר איין, איך האָב זיך געוואַקעלט צי איך זאָל צוגיין, צי ניט. ענדליך האָב איך בעשלאָסען צו-גיין.

אַז איך האָב געמאַכט אַ פאַר טריט, האָב איך אָנגעהויבען איבערטראַכטען. טאַמער וועל איך שטערען, דער טאטע האָט אַ פנים באמערקט מיין וואַק-לעריי, האָט ער מיר מרמו געווען אַז איך זאָל צו גיין.

אידענעס בכלל, און די שימושה - אידען-מלמדים בפרט, פאַר דעם ריכ-טיקן חינוך. די שימושה - עלטערן און די שימושה-מלמדים האָבען אונז ב"ה געגעבען פיהלע - כן ירבו - צעהנדליקער טויענטער תמימות' - דיקע מענטשען מיט גרויסען געפיהל און וואַרימקייט צו תורה מצות און אהבת ישראל.

די עלטערען וואָס ווילען אַז זייערע קינדער זאָהלען בלייבען מיט ריכ-טיקע וואַרימע תמימות'דיקע הער-צענס - געפיהלען צו אידישקייט און אידען דאַרפען זיך געבען די גרעס-טע מיה לערנען די קינדער גאָר בא-אַזעלכע מלמדים וואָס זיינען אליין ערצויגען געוואָרען אין דעם וואַרע-מען אויר פון הדרת קודש, און לייגען זייער גאַנצען אַכט אויף ערציען זיי-ערע מחונכים און מחונכות אין דעם ריכטיקן הדרת קודש'דיקען וואַרעמען אויר פון חיבת התורה ומצות און אהבת ישראל.

ו.

אַז דער טאטע האָט זיך אייגעאַר-דענט מיט דער קוהר, איז אייניגע מאָהל אין וואָך פלעגט ער גיין אויף אַ ליינגערען שפאַציר לויט די פאַר-שריפטען פון די פראַפעסאָרען.

צו צעשטרייאונג פלעגט דער טאטע ליב האָבען אַריינגיין אין אַ שוהל אָדער אַ קלויז אין די אַווענד-שעה'ן זעהען ווי אידען זיצען און לער-נען, אָדער מי פאַרבריינגט אין דער-ציילען סיפורי צדיקים. דער טאטע פלעגט פאַרבריינגען אַ שעה צייט און אַמאָהל אויך מעהרער. ער פלעגט זיך זעהר אינטערעסערען מיט דעם מהות פון די לערנער אָדער דערציי-לער און פלעגט זיין זעהר צופרידען פון די תמימות-וואַרעמדיקע ערציי-לונגען.

פנים, און אז ער לערענט עפעס זעהר זעהר אין א טיפען ענין.

עס איז געווען פרשת משפטים, און דער זקן האָט געהאַלטען אין די פטוקים וואָס ריידען וועגען די ד' שומרים, דער טאַטע האָט אָנגעהייבען ריידען אין דער הלכה, דער זקן האָט גלייך געענטפערט, וואָס דעם טאַטען איז זעהר געפעלען געוואָרען. נאָכדעם פרעגט אים דער טאַטע פאַר וואָס לערענט ער חומש מיט עברי־טייטש. האָט אים דער זקן געענטפערט, אַז אַזוי איז ער זיך נוהג מעהר ווי פופֿ־ציג יאָהר אַז אַלע דאָנערשטאָג אין אַווענד לערענט ער די סדרה מיט עברי־טייטש.

דעם טאַטען האָט זעהר פאַראינטע־רעסירט וויסען דעם טעם וסיבה וואָס אַזאַ איד ווי עס ווייזט אויס אַ למדן, אָבער אַלענ־פאַלס אַ יודע ספר, זאָל מעהר ווי פופֿציג יאָהר לערנען חומש מיט עברי־טייטש, אָבער דער זקן האָט גיט געוואָלט זאָגען.

פאַרענדיק אויפן קוואַרטיר, איז דער טאַטע געווען זעהר גערירט פון דעם וואָס ער האָט געזעהן אין דער פרעמישליאַנער קלייזעל און האָט פיהל גערעדט, ווי די דרכי החסידות זיינען מחזק אמונת הוי', און זיינען נוטע חובת התורה והמצוה אין די קינדער־שע הערצער, איין סיפור וואָס דער יונגערמאן האָט דערציילט פון רבי'ן ר' מאיר'ל פרעמישליאַנער און די בחורים און די אינגלאַך האָבען זיך צוגעהערט, איז דאָס מעהרער נוגע אין יהדות, ווי דער גרעסטער בעס־טער פלפול.

אַז איך בין צוגעגיינגען האָט דער זקן געהאַלטען אין מיט'ן פון אַ סיפור. און אַז ער האָט גיענדיקט דעם סיפור האָט ער דערציילט נאָך אַ סיפור. דער טאַטע און דער זקן המספר האָבען זיך צוגעזעצט, אויפן ביינק. און איך בין געשטאַנען די גאַנצע צייט וואָס דער זקן האָט דערציילט די סיפורים. פון צייט צו צייט האָב איך פאַרציכענט ראשי פרקים פון די סיפורים.

אַ שעה ארוכה איז דער טאַטע גע־זעסען און געהערט די סיפורים וואָס דער זקן האָט אים דערציילט. איך האָב בעמערקט אַז דער טאַטע קוקט זיך שטאַרק צו אין צוויי ער־טער. איין ארט וואו עס זיצט אַ עלטערער מענטש און לערענט פאַר־זיך, און איז זעהר פאַרנומען אין דעם וואָס ער לערענט. און דער צווייטער אַרט וואו עס זיצען די וואָס דערציילען די סיפורי צדיקים.

אַ היפשע צייט איז דער טאַטע גע־זעסען נעבען זיי, און נאָכדעם האָט ער זיך געזעצט נעבן דעם זקן וואָס האָט געלערענט בעיון פאַר זיך.

אַז דער טאַטע איז צוגעגיינגען צו דעם זקן האָב איך בעמערקט אַז דער טאַטע איז עפעס אין אַ פאַרוואונדע־רונג. און האָט מיר מרמו געווען אַז איך זאָל צו גיין זעהן וואָס דער זקן לערענט. איך בין צוגעגיינגען האָב איך געזעהן אַז ער לערענט חומש מיט עברי־טייטש. איך בין געוואָרען שטאַרק פאַרוואונדערט, וואָרום פון ווייטען קוקענדיק אויף דעם זקן האָט ער געמאַכט איין איינדרוק פון אַ גרוי־סען תלמיד חכם, מיט אַ הדרת־דיקען

רשימה

— נרשמה על ידי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחורף ה'שי"ת —
 — נעתקה מגוף כתי"ק —

א.

איינער פון די תורה-נקודות-ווער-
 טער וואָס הוד כ"ק רבנו הזקן האָט
 מקבל געווען מהוד כ"ק מורו מורנו
 הרב המגיד ממעזריטש שקיבל ממורו
 מורנו הבעש"ט מה שקיבל ממורו הבעל
 חיי¹.

— הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש
 גיט איבער, אין זמנים ידועים, להוד
 כ"ק אאמו"ר הרה"ק ענינים וואָס הוד
 כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק צמח צדק
 האָט אים אין זמנים שונים איבערגע-
 געבען מיט געוויסע ביאורים. און דער
 וואָרט איז איינער פון זיי —

אתפשטותא דמשה בכל דרא², יעדער
 איינצעלנער איד, איש אָדער אשה,
 איז אַ דור, וואָס ווען זיי קומען אין זמן
 פון חיי משפחה על פי תורה ווערן זיי
 געבענטשט פון דעם משה וואָס בדורם,
 וואָס ער איז כל מהותו ועצמותו טאָקע
 א אור עצמי, אָבער זיין אור עצמי איז
 דער מאור המאיר מאתפשטותא דמשה
 בכל אחד ואחת בשלש האהבות: אהבת
 השם אהבת התורה ואהבת ישראל.

דער וואָרט, איז איינער פון די
 דיוקים - ווערטער, ווי ער רופט זיי
 בסגנונו המדוייק, וואָס הוד כ"ק אאמו"ר
 הרה"ק גיט מיר איבער אין געוויסע
 צייטען, און זאָגט דערביי:

דאָס וואָס איך גיב דיר איבער זאָל
 אין דיר פועל זיין התרחבות העמקת
 ותוקף הדעת, זיין בכל תוקף עוז, אין
 אַלע זמנים און אין יעדער מקום ווי
 איך האָב דיר איבערגעגעבען.

ב.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק גיט מיר
 איבער אין אַ געוויסען זמן פאַרשידענע
 ענינים וואָס קומען בקבלה מנשיא
 לנשיא, צווישען זיי די תורה האמורה,
 און זאָגט מיר:

אין דער יחידות וואָס איך האָב גע-
 האָט ביים טאַטען, ווי איך האָב דיר גע-
 זאָגט, האָט ער מיר געזאָגט: דער
 עבודה-סדר פון די ג' אהבות איז:
 אהבת ישראל, אהבת התורה און אהבת
 השם.

אין אַ געוויסען זמן, וואָס איז בא מיר
 גיט נאָר רשום אין אותיות הכתיבה,
 נאָר אויך חקוק אין אותיות החקיקה,
 און די חקיקה איז ממולא מיט אור
 עצמי, האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
 געזאָגט דעם סדר: אהבת ישראל אהבת
 התורה ואהבת השם, גילוי העצם וחי
 ער איז בעצמותו יתברך.

און דאָס קען נאָר דערהערט ווערען
 בא אַ עובד אין עבודת התפלה
 בהתעוררות הלב נאָך אַ געוויסער
 הקדמה פון עבודת תיקון חצות מיט
 אַ געשמאַקען געוויין קאַפיטל תהלים
 פאַרן דאוונען.

דעם תיחוח — צורייבען³ — מאַכט
 דער תיקון חצות, וואָס דאָן איז דער
 שלאָף גיט נאָר ריין פון דמיונות כחבים
 נאָר ער בריינגט אויך הרגשי אור וואָס
 לייכטען אים אַ גאַנצען טאָג אין אלע
 זיינע ענינים, ער איז טאָקע פאַרנומען
 אין זיינע עניני פרנסה אָבער עס איז
 גאָר אַנדערש.

(1) מורנו הבעש"ט רופט אחי השילוני דער בעל חיי — חיי יחידה. דעם תואר האָט
 דער מיטלער רבי מסביר געזען: אַ בעל אויף דעם אופן התגלות עצמי פון די מקימים
 חיי יחידה (ספר הישיות קיץ הישית ע' 159).

(2) תיקוני זהר תיקון סט (קיב, א, קיד, א), ועייגיכ זחיג רטו, ב, רעג, א, תיו תיע

(קלה, א).

(3) זע שיחת י"ט כסלו השי"ת אות יא. וש"נ.

חילוק אין זמן, צי שעות היום או הלילה, ימי החול ושבתי יומי המועדים, חודש אלול און ימי הסליחות. אויך הנהגות פון זמנים מיוחדים, ווי איך וועל אייך מוכה זיין מיט דער מתנה נפשית ועצמית, דערציילען אייך די סדרי הנהגות נוספות אין זמנים ידועים.

פון די זמנים מיוחדים איז אויך דער סדר הנהגה אין דעם מעת לעת, י"ב שעות הלילה און י"ב שעות היום, פון דעם יום המיוחד וואָס איז מיוחד ביחוד פנימי.

מיט דעם פירוש המלות פון יחוד פנימי האָט מיר הוד כ"ק אאמור" הרה"ק מוכה געווען אין איינעם פון די זמני גילוי המאור. לשונו העצמי :

יחוד פנימי איז צוויי ענינים מיוחדים, און ביידע ענינים, הגם זיי זיינע פון דער משפחה ענינים גלויים, אָבער זיי זיינען עצמיים גלויים, וואָס זייער גילוי אין אַליין אַ עצמי, און כל מהותו איז אַ מרפא פנימי וואָס איז מכשיר די כלי המקבל און איז מחזק ומרחיב ומעמיק דעם תוכיות פון דער כלי.

נאָך דער הקדמה פון דעם יום המיוחד איז געקומען די כ"ד שעות פון דעם יום המיוחס וואָס הוד כ"ק אאמור" הרה"ק גייט מבקר זיין את מקום מנוחת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים.

הוד כ"ק אאמור" הרה"ק פלעגט דאָס רופען בלשונו הקדוש „זיין ביים טאָג טען אין היכל פון זיין מתיבתא קדישא“ אָדער „זיין ביים עלטער זיידען“ אין היכל פון זיין מתיבתא קדישא“.

בעלי עבודה וואָס טוען אין עבודה בעדאָרף מען ניט אויסמאַלען דעם ענין, זיי וויסען וואָס דאָס איז. און די ניט בעלי עבודה וועט ניט העלפען דער ריידען און אויסמאַלען די זאָך אפילו בפרטי פרטיות, זיי וועלען דאָס ניט תופס זיין. א ודאי איז אויף זיי אַ הימל־שרייענדער רחמנות.

מען בעדאָרף לייגען די גרעסטע כחות, בחסד וברחמים, על דרך ווי מען פירט זיך מיט אַ חולה ר"ל בכלל און מיט אַ חולה אויפן קאָפּ בפרט, אַז ניט געקוקט אויף זיינע יאָהרען זעט מען צו מפתח־זיין זיין שכל מיט פאַרשידענע מיטלען פון קירוב ולימוד ביז השי"ת שטאַרקט אים זיין מוח און כח השכל.

ג.

מנהגים און געוויסע אידישע און מענשליכע נימוסים זיינען איינגעטיילט אין כמה סוגים :

(א) מנהגי תורה, וואָס דער מנהג איז תורה, כמאמר מנהג אבותינו תורה הוא (מנחות כ, ע"ב. תוד"ה נפסל). (ב) מנהגי ירושלים (ב"ב צ"ג ע"ב). (ג) מנהג ותיקין (סופרים פי"ד, יח). (ד) מנהג נשים תורה היא (ירושלמי פסחים פ"ד ה"א). (ו) מנהגו של עולם (ע"ז ד"ח ע"א). (ז) מנהג הפקר. (ח) מנהג שטות.

די סוגים זיינען איינגעטיילט בכללות אין דריי טיילען : (א) מצוה. (ב) חובה. (ג) מנהג.

בא הוד כ"ק אאמור" הרה"ק איז געווען אַ סדר הנהגה מקובל אין אלע הנהגות, אַן קיין חילוק צווישען ענינים כלליים און ענינים פרטיים און אַן קיין

(4) מה שלא הובא המקור בש"ס גם למנהג הפקר — יבמות סו, א ועוד — אולי אפ"ל כדי להבדיל, דרך אגב, בין המנהגים שאין לחזקם כ"א אדרבה צריכים ביטול — לשאר המנהגים. — וגם בזה נראה עד כמה מדויקים כל הפרטים ופרטי פרטים במאמרי ושיחות תורת הדאית. וראה ג"כ הערה 5.

(5) עס איז דורכגעלאָזען „היכל פון זיידען“, ויש לומר הטעם, וייל דער זיידען — אדמור"ר הצמח צדק — און דער טאַטע — אדמור"ר מוהר"ש — ליגען אין זעלבען אוהל.

וואָס די מלמדים, דרגות־ווייז, האַבען מיט מיר געלערענט איז נתקבל געוואָרן רען אין אַ פּנימיות. און דער אמת־די־קער מוצלח־דיקער הרגש (געפיהל) פּנימי איז געקומען אין די זמני היחידות וואָס איז געווען נאָך דעם לערנען ח־ידות. די התחלת הלימוד העיוני איז געווען ווען איך האָב גע'חזר'ט די מאמרים און איך האָב זוכה געווען צו ביאורים פרטיים.

ו.

עס איז זיכער אַז די יחידי סגולה פון זקני החסידים בכלל, און פון בעלי עבודה בעבודת התפלה ולומדי חסידות, וואָס האַבען זוכה געווען צום חסיד־ישען עין רואה ואזן שומעת, וואָס זקני יחידי סגולה עובדים ומשכילים האַבען זיי מחנך געווען מיט דעם שטעל־יסוד וואָס זיי האַבען מקבל געווען, בפרט — זיינען ניט נאָר פאַרוואונדערט נאָר אויך פאַרצווייפעלט פון דעם מצב ומעמד פון די איצטיקע דורכשניטליכע חסידים בכלל און חסידי חב"ד בפרט.

דורכשניטליכע דמתקרייא עלטערע חסידי חב"ד בכלל און תלמידי התמימי' בפרט זיינען זייער אַפגעלאָזען, זיי זיי־נען ווי מען פלעגט זאָגען אין דער אלטער היים — אַרויס פון סטראַי. די יונגעלייטלעך שפּרינגער, טומלער, מיט זייער קלות הדעת און גסות הרוח פאַרנעמען מיט אַ געוויסער מוזהם־די־קער חוצפא דעם אויבנאָן בא יעדער מסיבה, און סוף כל סוף בלייבען זיי נעבעך הויל נאַקעט, ניט נאָר פון ידיעות אין חסידות, נאָר אפילו נאַקעט פון מדות טובות און אַ געשמאַק אין דאוונען.

מיט פיעל צענדליקער יאָהרען צו־ריק פלעגען בעלי עבודה והשכלה פון זקני חסידי חב"ד איבערזאָגען אַ קבלה וואָרט, וואָס זיי האַבען מקבל געווען פון זקני החסידים בדורם:

ד.

בודאי ישנם אלו אשר זכו לראות מרין סדקי הכותל של האוהל את אור פני קדשו הנוהרים באור מובדל ומרומם בעולם שכולו אור עצמי, וזקני החסידים בעלי עבודה סיפרו למחונכיהם, את אשר קיבלו מאת מחנכיהם ומלמדיהם הם, אשר זכרון זה והדומה לו מסוגל להעמידם בקרן אורה בכל זמן ובכל מקום.

מיר אַלע וואָס האַבען זוכה געווען צו זעהן את פני קדשו און הברקת עיני קדשו, וואָס עס ווערט ניט פאַרגעסען לעד.

— איך האָב זיך ניט מדוייק אויס־געדריקט. ניט נאָר אַז עס ווערט ניט פאַרגעסען אין דעם אריכות הזמן פון צענדליקער יאָהרען, נאָר אין משך פון צענדליקער יאָהרען איז דער זכרון ריין קלאַר וירקזאָם, אַז דער זכרון המראה בריינגט דעם אור וחיות וואָס באלעבט דעם זכרון —

דער וואָס דערמאָנט זיך און איז זיך מעמיק אין דעם הייליקען זכרון איז ברגע היא שטייט ער פאַר דעם היי־ליקען רבי'ן ווי בחיים חיותו בעלמא די'ן.

ה.

איך האָב דאָן זוכה געווען צום אמת'ן חסידות חב"ד פּנימיות־דיקען קירוב, און הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיר פאַרטרויט אַזעלכע סיפורים און ענינים נסתרים, וואָס מאַכען אַ געוויסע התפתחות אין חושי הנפש, אין די גר"ן און עפענען געוויסע חרכים צו מקיפי הנשמה פון מדריגת ח' און אין הרגש הנעלם פון יחידה שבנפש וואָס איז מייוחד אין אַ התאחדות עצמית מיט יחיד.

דעם הרגש הכשרונות — פיהלען די ברכה פון פתיחת הכשרונות — האָב איך דערפיהלט אין געכן, אַז אַלעס

שקודם המעת לעת שנהי' בן שלש ציוה שיביאו את הנער לחדרו מבערב וילין בחדרו. ובבקר בקומו משנתו ציוה להמשרת ר' חיים בער שיטול ידיו ובעצמו אמר עמו הברכות וענה אמן. אחר התפלה קרא להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק ולכבוד א"ז הרבנית הורי הילד, ויאמר להם :

דעם פך השמן הרוחני וואס מורנו הבעש"ט האָט געגעבען להוד כ"ק תלמידו מורנו הרב המגיד ממעזריטש למשוח את הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק רבינו הזקן, למשוח אותו לנשיאות לדורותיו , איז בכח זה נמשח כ"ק חותני הרה"ק ואני הנה בכח זה משחתי אותך ובכח זה הנני מושחו.

(ג) ביום מלאת חמש שנים להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ציוה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק לכ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש ולכבוד א"ז הרבנית הצדקנית מרת רבקה שיכניסו את בנם הרש"ב' לחדרו, וזולתם וזולת שנים מהמקושרים שגם המה יכנסו בעת הברכה, לא ידעו מזה.

במשך השנים במאורעות שונים הואיל כ"ק אאמו"ר הרה"ק לספר ענין זה ובכל פעם היו פני קדשו מאירים. דעם זיידענס ברכה — אמר לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — האָט מיך אָוועקגעשטעלט אויף גאָר גאָר א אנד' דער אָרט, דער זיידע האָט מיך געמאַכט פאָר אַ בעל כשרונות.

ט.

חסידים בעלי השכלה ועבודה , דאָס מיינט חסידי חב"ד וואָס טוען מיט דער קאַפּ און מיט דער האַרץ , מיט דער קאַפּ האַרעווען זיי אין דעם

חינוך בעדאַרפען אלע האָבען, אפילו אַ רבי בן רבי בן בנו של רבי. ז.

בכדי מאַכען דייטליך קלאָר דעם וואַרט וואָס ווערט דאָ איבערגעבען וועל איך מעתיק זיין אַ טייל פון א פרק וואָס איז בא מיר פאַרשריבען אין מיין יומן.

מורי החסיד ר' שמואל בצלאל — מכונה רשב"ץ — הנה אחרי תלאות ביסורי בשר ויסורי נפש בעיניוים ודיחויים שונים ושלשלת של עמל עניות ורעב, הנה סוף דבר זכה לאור של קירוב גדול ופנימי מאת הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש אשר הואיל לקרבו בקירוב פנימי נפלא, ובחר בו למסור על ידו את חינוכו של בנו האמצעי, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק , בהיותו עדיין בצעירותו.

ח.

הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש סיפר להרשב"ץ ענינים פנימיים, בידעו כי הוא — הרשב"ץ — אחד המיוחד מתלמידי חסידי הוד כ"ק אביו הרה"ק צמח צדק מהבעלי עבודה ומסורים בכל תמצית נקודת משאת נפשם עד כדי מסירת נפש להוד כ"ק אביו הרה"ק. ויבחר בו לקרבו לגלות לו את מסתרי לבב קדשו בהנוגע להדרכת בנו האמצעי כפי אשר גילה לו הוד כ"ק אביו הצמח צדק שלש פעמים :

(א) בעת ' הכנסו בכריתו של אאע"ה, וטעם קריאת שמו הקדוש המשותף משם הראשון של כ"ק אביו ושם קדשו של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי חותנו . (ב) בהיותו בן שלש, בעת התגלחת והנחת סאת הראש. ציוה שיהי' בחשאי, ובערב

(6) ראה התמים חוברת א' ע' 10 ואילך. ספר השיחות קיץ השית' ע' 91. שיחת י"ב תמוז ה' תשי"ז ע' 7.

(7) ראה בי"ח חנוך לנוער ע' 6 ואילך.

(8) דער צמח צדק מלעגט קובע זיין רוסען זיינע זין און אייניקלאך אויך מיט א רית און מיט א ר' : רביש, רייל צו' רז"א, רשיב כו'.

פארשטאנד פון דעם ענין וואָס זיי לערנען, און טראַכטען איבער דעם ענין וואָס זיי לערנען, און לייגען אַ שווערע יגייעה אַז דער ענין זאל זיין מושג בכל פרטיו בריבוי הסבירים משלים ודוגמאות, וואָס יעדער הסבר משל ודוגמא האָט אַ גרויסע איבערליי- כע בעדייטונג אין די צוויי ענינים פון חיוב ושליה. י.

פון די חושים מיוחדים וואָס דער אויבערשטער האָט געבענטשט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, האָט ער גערע- כענט דעם חוש הציור אין דיבור, דעם כח ארויסצוטראַגען אין דיבור אַ זאָך כאלו ווי דאָס לעבט. וואָס אין ציור איז דאָך דער עיקר דער חיות פון דער זאָך. דער צמצום און כיבוש — איינקוועטשען — פון דעם גולם און דעם ארויסבריינגען פון דעם חיות.

דער גולם מוז זיין, ווייל אין חיות אליין איז ניט שייך קיין ציור, אָבער דער עיקר איז צו מגלה זיין דעם חיות פון דעם, ביז וואנען דער גשם ווערט אַ חי. דער גולם איז דאָך עפר, ווערט דאָס אַ חי. ניט נאָר דער גשם ווערט חי, נאָר דער חומר ווערט חי, וואָס ער דערהערט די הפלאה פון חומריות על הגשם, וואָס דעמאָלט דערהערט זיך אין דעם גשם אַ אור וחיות פנימי.

דער זאָג איבערגעלעכט, ווייל אַזוי איז די אַלגעמיינע אויסשפראַך. אַז מען רעדט וועגען ענינים פון עבר זאָגט מען איבערגעלעכט. אָבער באַ חסידים בעלי עבודה איז יעדער זכרון עבודה געווען אַ הווה.

אין די סיפורי הנהגות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וואָס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיך מוכה געווען און דערציילט מיט זיין איי- גערליכע דורכגעדרונגענע עבוד' חיות — האָט זיך געפיהלט אין יעדען סיפור אַ הווה איבערלעבונג.

אין פארשידענע זמנים האָב איך מבאר געווען דעם תוכן מהות ענין פון אַזאָ אופן איבערגעבען אין אַ דער- ציילונג אַ ענין פנימי וואָס ביים ארויסזאָגען יעדען וואָרט האָט זיך גע- פיהלט דער חיות פנימי אין אַ לבוש פון בענקשאַפט און אַ אַפגעטראַגע- גער שאיפה־קוקן.

אַזאָ בילד האָט שטום, אַן דיבור, איבערגעגעבען דעם אליך הוי' נפשי אשא.

פון די חושים מיוחדים וואָס דער אויבערשטער האָט געבענטשט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, האָט ער גערע- כענט דעם חוש הציור אין דיבור, דעם כח ארויסצוטראַגען אין דיבור אַ זאָך כאלו ווי דאָס לעבט. וואָס אין ציור איז דאָך דער עיקר דער חיות פון דער זאָך. דער צמצום און כיבוש — איינקוועטשען — פון דעם גולם און דעם ארויסבריינגען פון דעם חיות.

דער גולם מוז זיין, ווייל אין חיות אליין איז ניט שייך קיין ציור, אָבער דער עיקר איז צו מגלה זיין דעם חיות פון דעם, ביז וואנען דער גשם ווערט אַ חי. דער גולם איז דאָך עפר, ווערט דאָס אַ חי. ניט נאָר דער גשם ווערט חי, נאָר דער חומר ווערט חי, וואָס ער דערהערט די הפלאה פון חומריות על הגשם, וואָס דעמאָלט דערהערט זיך אין דעם גשם אַ אור וחיות פנימי.

דעם וואָרט האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאָגט מיט צענדליקער יאָה- רען צוריק מוצאי יוהכ"פ און האָט דערביי געזאָגט:

דעם יוהכ"פ האָב איך דעם ענין דערהערט במוחש, וויסען דעם ענין האָב איך געוואוסט פריער אויך, נאָר במוחש איז דאָס ביי מיר נתחדש גע- ווארען דעם יוהכ"פ.

אַז החסידים המלמדים ר' אהרן ור'

שטארק שטרענג אַכטונג געגעבען אויף מיין הדרכה פון די פריעסטע קינדער יאָהרען ביז ער האָט געמוזט — צוליב זיין שוואַכען געזונד־צושטאָנד — פארען אין פארשידענע קור פלעצער.

— איבער מיין אופן החינוך וסדר החיים פון יענעם זמן מיט די מעלות און חסרונות האָב איך פאַרצייכענט אין אַ פּרטיט'דיקען שרייבען אין אן אנדער שריפט.

י.ד.

חסידים וואָס פלעגען קומען אין לויבאוויטש האָבען געוואוסט פון דעם סדר המסודר פון אלע מאָל אָן, אַז נאָכדעם ווי מען האָט געהערט א מאמר חסידות האָט מען זיך באַלד געזעצט איבערריידען.

אויף דער חב"ד־חסיד'ישער שפראך פלעגט דאָס הייסען „קלייבען ווער־טער“.

אין דער ארבעט פון קלייבען ווער־טער זיינען דער עיקר געווען די בעלי תפיסא, מער ווי די בעלי הבנה.

חסידים לדורותיהם האָבען געלייגט דעם גרעסטען שטרענגסטען אַכט אויף שמירת לשון הרב אין אַ מאמר חסי־דות.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק'ס הדרכה איז — אַז מען זאָל אויך לייגען די גרעסטע שמירת לשון הרב אין אַ סיפור, אַז עס זאָל זיין מדויק כלשון הרב מיט אַ געוויסען משבצות ערציי־לונג פון דעם זמן ומקום ווען און וואו דאָס האָט פאַסירט.

טו.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק זאָגט מיר — אלול תרמ"ט: — מיך האָט דער טאַטע אָנגעהויבען מחנך זיין חינוך פנימי צו 9 יאהר.

י.ב.

אַ דעתן אַ צוהערער פון אַן אַמאָלי־קען גקודה־פנימיות'דיקען מחונך האָט בכח שכלו מצייר צו זיין דעם מהות און ציור פנימי פון אַזאַ מחונך און זיין גליקליכקייט, און פיהלט מיט גאָר אַ גרויסער בעדויערונג דעם גרויסען רחניות'דיקען רחמנות אויף די איצ־טיגע דמתקרייא משכילים בפרט.

פון דעם קרעכץ בינו לבין עצמו וואָס מען הערט פון אַ אַלטען מיושב־דיקען חב"ד עובד חסיד און פון זיין צובראָכענען פיהלט זיך דער חב"ד־חסיד'ישער ירוד ירדנו, און בא גע־וויסע איינצעלנע בעלי עבודה אין עבודת התפלה זאָגט זיך ארויס אַ האָר־ציקער אנא הוי' הושיעה נא.

ס'איז זיכער אז דער אמת פנימיות־דיקער קרעכץ פון אַ חסיד ווערט נתקבל למעלה און הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זיינען נושאים תפלה בעדו אַז בקשתו זאָל נתמלא ווערען.

אין דעם אליין בעדאַרפען זיך חסידים פאַרטיפען, דאָן וועלען, בעזרתו ית', זיין זיי אליין און זייערע פאַמיליעס גליקליך בגשמיות וברוח־גיות.

י.ג.

אין דעם אופן וסדר פון מיין חינוך אין די יונגסטע קינדער־יאָהרען, איי־דער מען האָט מיך אַוועקגעגעבען אין חדר צו מיין ערשטען מלמד ר' יקותיאל¹⁰ מלמד דרדקי, איז געווען אַז מיין מוטער הרבנית און מיין אבאע הרבנית פלעגען מיר דערציילען פאַר־שידענע סיפורים פון די הנהגות אין אונזער פאַמיליע וואָס לויט מיין על־טער האָב איך געקענט תופס זיין.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט

אזוי אויך אין לחמה של תורה, און מען בעדארף האָבען אַ דבר המגרה, און דאָס איז געוויסע סיפורים.

פון קינדווייז אָן האָבען טאַטע מאַמע און אלע מלמדים, נוסף על סדר הלימוד בא יעדער מלמד לפי סדרו, מיר דער- ציילט סיפורים.

בסדר וואָס דער טאַטע האָט מיך מחנך געווען, איז בסדר הזה האָב איך אים אליין מחנך געווען ביז דעם זמן וואָס ער איז אריין צו די מלמדים וואָס האָבען מיט אים געלערנט ביז איצט. יח.

דער חסיד'שער חינוך מסודר איז די התחלה סיפורים וואָס יעדער האָט דערציילט אין זיין היים פאַר ווייב און קינדער יעדען שווי"ט, וואָס ער האָט געהערט פון זיין חסיד'ישען מחנך וואָס בדידי' הוה עובדא, וואָס ער האָט גע- הערט פון זיין פאָטער וואָס בדידי' הוה עובדא, וואָס דער פאָטער אָדער מחנך האָבען געהערט פון זייערע עלטערען ומחנכים בתור מסורה מדור לדור. יט.

בא חסידים לדורותם איז אַ עיקר פנימי ועצמי צו היטען די דברי רבי, ניט נאָר אין אַ מאמר חסידות וואָס מען הערט פון רבי'ן, נאָר אויך אין אַ סיפור און אין אַ תנועה פון אַ ניגון ווי דער רבי האָט געזונגען. כ.

כמה פעמים האָב איך זוכה געווען צו הערען בלשון הזה :

נאָך אַ יחידות בא דעם טאַטען — הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש — פלעג איך ארויסגייענדיק פאַרבריינגען אַ געוויסע צייט אין פאָדער צימער צו הערען דעם ניגון וואָס דער טאַטע פלעגט זינגען אומגייענדיק בא זיך אין זאָהל. כא.

אַמאָליקע יונגע לייט האָבען זיך גע- ריבען אַרום עלטערע חסידים. די על-

צו דריי הדשים פון התחלת החינוך — האָב איך שוין געהאַט אַ ברייטע ידיעה אין דעם ערשטען סדר הנהגה מיוחדת לבית אבות.

דעם סדר האָט מורנו הוד כ"ק רבנו הראשון מקבל געווען מכ"ק רבו מורנו הרב המגיד ממעזריטש, מסודר ומקובל מרבו מורנו ורבינו הבעש"ט שקיבל מהבעל ח"י הידוע בפירוש וביאור המאמר ישראל אשר בך אתפאר. טז.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאָגט מיר: אין די צוויי דרגות עיקרים פון (א חכם, ב) טפש, זיינען פאראן דרגות שונות:

(א) אַ געבראַנער חכם, (ב) אַ געוואָ- רענער חכם, (ג) אַ געבראַנער טפש, (ד) אַ געוואָרענער טפש.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאָגט, אין דער שמהה בית-השואבה-פאַר- בריינגען תרנ"ד : דער סדר עבודה פון חסידים בעלי עבודה אין תפלה ותיקון המדות איז ניט נאָר וואָס עס שיערט אָפּ די געבראַנענע טפשות און גסות הרוח, נאָר עס מאַכט אויך קלי- גער און איידעלער. יז.

אַז מורי הרשב"ץ איז געקומען קיין ליובאוויטש לערנען מיט מיר, איז אין דער ערשטער מסירה ונתינה וואָס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיך איבער- געגעבען צו דער הדרכה פון מורי הרשב"ץ, זאָגט אים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק :

איך געדענק וואָס דער זיידע האָט געזאָגט דעם טאַטען, ווען דער טאַטע האָט מיך געדאַרפט אוועקגעבען צו ר' שלום מלמד :

דער אוכל הנותן כח איז לחם, און דאָס איז דער עיקר הסעודה. בכדי צו מאַכען אַ גירוי אָן מען זאָל וועלען עסען, נעמט מען פאַרן עסען אַ דבר המעורר.

טערע חסידים האָבען אָפגעצאָלט דעם
 חוב פנימי וואָס זיי זיינען געווען מחוייב
 צו זייערע מדריכים און מחנכים און
 דעם „עפעס“ וואָס זיי האָבען גענומען,
 האָבען זיי מנחיל געווען לדורותיהם.
 אַט דאָס איז אַ חסיד, און דאָס איז אַ
 חסידישע מסיבה.
 כב.

איז איינעם אַ פאַרבריינגען באַ מיין
 בר-מצוה זאָגט הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק:

איך האָב געקליבען ווערטער און
 איינצעלנע סיפורים וואָס איך האָב גע-
 הערט פון עלטערע חסידים ווי רשב"ק,
 ר' חנוך הענדיל, ר' ניסן מלמד און נאָך
 עלטערע חסידים משכילים ובעלי -
 עבודה.

די סיפורים און די ווערטער וואָס
 איך האָב פון זיי אלעמען געהערט זיינען
 אין צוויי הויפט אָפטיילונגען :
 א) וואָס דער רבי האָט זיי געזאָגט
 ביחידות. ב) וואָס דער רבי האָט געזאָגט
 ברבים.
 הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק גיט מיר

איבער פאַרשידענע פרטי עניני שיחות
 וואָס ער האָט געהערט פון חסידים בעלי

ממעמקים קראַתיך, היינו דער עמוק עמוק מי ימצאנו, עמוק עמוק איז דער
 פירוש דער עומק — טיפקייט — פון דעם עומק, איז מי ימצאנו,

דער מ"י ימצאנו, דריקט אים ארויס, דער מי איז דער מי ברא אלה, זעהן דעם כח
 אלקי המהווה אין יעדער זאך, און קומען צו דער רא"י פנימי, איז דורך אַ
 ריכטיקער התבוננות איבערלייג אין השגחה פרטית וואָס יעדער מענטש לפי
 מצבו ועניניו געפינט דאָס, לדוגמא אָ דער מענטש לפי עניניו דאַרף יעצט
 זיין במקום פלוני, טרעפען זיך מיט פלוני ופלוני, און ער איז געקומען אָהער,
 דער מענטש מיינט אָ עס איז בטעות, אָבער באמת איז דאָס גאָר קיין טעות
 ניט, ווייל אַ איד גייט ניט אַליין, נאָר מען פירט אים, אין מחשבה הקדומה דא"ק
 איז ידוע וחוקק אָ בשעה פלונית וביום פלוני חודש פלוני בעדאַרף דער און
 דער זיין במקום פלוני, בעדאַרף עפעס בריינגען אין יענעם אָרט אָדער עפעס
 נעמען פון דאָרט. בריינגען אַ תורה וואָרט אָדער נעמען אַ מדות טובות הנהגה,
 די שליחות פון דער מחשבה הקדומה דא"ק איז בהעלם און דער אדם באַדאַרף
 דאָס מגלה זיין, וואָס דורך דעם איז ער זוכה צום טוב האמייתי און דעם העלם
 העצמי וואָס אין גשם.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס עז.

קונטרס
הג הפסח

מכבוד קדושת
אדמו"ר יוסף יצחק
וצוקללה"ה נכנ"ם זי"ע
שני אורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

זה מכמה שנים, הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ מפרסם מאמרי דא"ח לחגים ולזמנים קבועים, לפעמים תכופות — בצירוף שיחה. מכתב וכיו"ב. ומעורר ודורש ללומדם ביחידות ובעיקר ברבים, בחגים המתאימים וגם בימים שלפניהם ושלאחריהם.

ברור הדבר אשר גם עתה אדיר חפצו, אשר ילמדו תורתו ביחיד וברבים, ויתעוררו בחיזוק התורה והיהדות ע"י קריאת השיחות, המכתבים וכיו". ודאי הדבר אשר אלפים, כן ירבו, מתלמידיו, חסידיו, מקושריו ומאלו השייכים לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — ישתדלו למלאות חפצו זה בכל לבם ונפשם.

והובטחנו זה מכבר אשר זהו הדרך להתקשרות ולהמשיך ולקבל השפעותיו לכל טוב גשמי ורוחני.

ולכן הו"ל בזה קונטרס לחג הפסח הבע"ל — ותקותינו לעשות כזה, בל"ג גם למועדים הבאים לקראתינו לשלום — הכולל בתוכו שני מאמרים, שיחה ומכתב.

המאמרים הם מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ דחה"פ שנת ה'תש"א: האחד דימים הראשונים והשני דאחרון של פסח בסעודה.

השיחה היא שיחה הח"פ דשנה העברה ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

המכתב, המדבר ע"ד חסידות ויציאת מצרים, נכתב בשנת תרצ"ט לתו"ח אי"א וכו' מו"ה מרדכי שו"ב (חפץ) הי"ד.

* * *

ואחתום בדברי הרב, הוא נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בשיחת אחרון ש"פ הנדפסת בקונטרס זה:

„א יחיד איז א רבים, ווייל באמת יעדער יחיד איז א רבים, ער איז בכח צו מאַכען א רבים און באַלעבען א רבים ...

הגם וואָס קען אַ סאַלדאַט — ער קען נאר שיסען, און גייט מיט מסירת נפש אַכער ער גייט מיט שמחה און דאָס מאַכט איהם פאַר אַ מנצח“.

* * *

כמו בשאר הוצאות „אוצר החסידים“ באו גם כאן, בשולי הגליון, איהו מראי מקומות והערות מהמו"ל.

מנחם שניאורסאהן

יא ניסן, ה'ש"י, ברוקלין, נ. י.

מ פ ת ח :

מאמר כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ.....	171
שיחה	183
מכתב	195

בס"ד, ימיס ראשונים דחה פ"ר.

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, והנה צבאות הוי' קאי על בני ישראל כמ"ש והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים, וטעם שנקראו בני ישראל צבאותי פירש הראב"ע, כשם שהמלאכים הם צבאות הוי' בשמים כך ישראל הם בארץ. והנה פי' צבא הוא שעומד * על המשמר כמ"ש אשר צבאו פתח אהל מועד, והכוונה אהל מועד אהלו של משה, שהרי זה הוי' קודם עשיית המשכן והייתה השכינה מדברת עם משה באהלו, וכל הנשים שהביאו נדבתן מראות הצובאות עמדו על משמרתן פתח אהלו של משה לשמוע מענה הוי' על שאלת משה אם לקבל נדבתן את מראות הצובאות. דצבא הוא שם התואר לכל העומד על המשמר באיזה ענין, ולכן אנשי החיל נקראים אנשי הצבא שעומדים תמיד על המשמר להגן על המדינה במסירת נפשם, דזהו ההפרש בין עבד לצבא, דעבד ענינו שעובד עבודת רבו, וזוה יש כמה דרגות חלוקות, יש עבד שעבודתו נוקב מרגליות, * ויש עבד שעבודתו עושה שאר מלאכות, ויש עבד פשוט העושה מלאכות פשוטות, דכל אופני עבודות הללו עם היות שיש בהם עבודה ויגיעה בעמל רב אבל הם רק ענין של יגיעה ועמל ואינם ענין של מסירת נפש, וצבא הם עבדים שעובדים ביגיעה רבה ועמל ובמסירת נפש, הן במלחמת הגנה, והן במלחמת תנופה, ועומדים על משמרתם בתכלית התוקף מבלי התפעל מהמגנד ושונא, ועבודתם זו אינה ענין השגה, כי הם מתנהגים על פי הוראת המצביאים, אבל עיקרם הוא שתמיד הם מוכנים למסור נפשם מבלי לנטות מאשר נצטוו. והנה תוארי בני ישראל רבים הם, כמ"ש בני בכורי ישראל, ונקראים בתואר עמי. ואחר יציאת מצרים וקבלת התורה נקראים עבדים, כמ"ש כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. והתואר צבא מתחיל מזמן יצי"מ ואו נק' צבאות הוי'. והנה התואר צבאות הוי' הוא שתיבת צבאות אינה דבר לעצמו רק טפל ובטל לשם הוי', וצ"ל הלא מדריגת צבא היא דרגא היותר אחרונה למה בתואר זה אומר דוקא צבאות הוי'. אך הענין הוא דהנה אי' במד"ר (ב"ר פי"ד, ט) חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. * חמשה שמות הם חמשה צנורות אופני חיות, שהשם הוא צנור אל החיות, ולכן כשקוראים לאדם בשמו הנה הוא נפנה בכל עצמותו, * דעצמותו הוא חיותו, וכשקוראין בשמו נפנה בכל עצמותו, דהשם הוא צנור אל החיות להתפשט באברי הגוף, וכמו שאנו רואין במוחש במי שמתעלף הרי על ידי הקריאה בשמו משיבים אותו מהתעלפותו,

הוא שעומד : ראה ג"כ המשך באחי לגני (קונטרס עד) פי"י. (קונטרס עה) פי"א. (קונטרס עז) פי"ט.

נושב מרגליות : בכמה מקומות בדאי"ח מובא משל זה דנוקב מרגליות. ומובן ע"פ מש"כ בלקרית שה"ש ד"ה נאח לחייך פי"ג.

נר"ן חיי : בכתבי הארז"ל ובדאי"ח מובא בסדר זה : נפש רוח נשמה חי' יחידה. — אבל בכמה דפוטים בבראשית רבה (שם) ובדברים רבה פי"ב, (לו) הוא בשינוי הסדר. ועיי"כ וחי"א פא, א. שם רו, א.

נפנה בכל עצמותו : ראה בכ"ז ד"ה זה היום יס כסלו היתשי (קונטרס עג) פי"ב.

ומי שהוא חולה מסוכן ר"ל משנים את שמו, שהו"ע פתיחת צינור לחיות חדש הנמשך על ידי השם החדש שניתן לו, ועל ידי זה נמשך חיות חדש גם בהשמות שנקרא בהם בתחלה, וחמשה שמות הם חמשה צינורות אופני חיות זה למעלה מזה, וחמשה שמות אלו מתחלקים בשתי מדריגות כוללות, מקיפים ופנימי, דאור מקיף אין לו כלי פרטי לקבלו, והשראתו הוא בדרך מקיף, והפנימי יש לו כלי פרטי לקבלו, דחי' יחידה הם מקיפים, ונפש ורוח ונשמה הם פנימיים, דנשמה במוח, רוח בלב ונפש בכבד.

ב) והנה מדריגת נשמה היא המדריגה הראשונה במדרי' הפנימי, וכל אור פנימי צריך כלי לקבל אורו בקבלה פנימי, וזהו נשמה במוח, שהמוח הוא כלי לקבלה, ובכללות הם הכחות חכמה ובינה, ובדרך פרט הוא בכח הבינה, דבינה נקראת אם הכנים שממנה באה לידת המדות, וכח הבינה ידוע שיש לו שרש מיוחד בנפש, והוא מה שבמוח המשכיל שהוא מקור שכל הגלוי הנה הכחות חו"ב יש להם שרשים מיוחדים, דהגם שהתרחבות ההשגה היא מנקודת החכמה, שהרי אי אפשר להיות השגה בלי נקודת השכלה אבל אין זה דתחלת התהוות כח הבינה הוא מהחכמה, ואינה אלא רק דהתגלות כח הבינה בלבד הוא ע"י כח החכמה, אבל בעצם יש לבינה מקור מיוחד, ואין זה כמו עד"מ מעין ונהר, דתחלת התהוות הנהר הוא מהמעין, ובלא מעין לא יהי' נהר אלא מים מכוונסים בלבד, ובכדי שיהי' נהר הוא רק כשיש מעין, וכל מעין נעשה ממנו נהר, אם לא שיהיו סבות חיצוניות המונעות התהוות התרחבות הנהר, ועם היות דמעין ונהר הרי זה משל לחכמה ובינה, דחכמה היא מעין, דהמעין הוא שנוסף טיף טיף אבל בלא הפסק, וכן הוא בכח החכמה שנובע רק נקודות אבל נביעתה היא בלי הפסק, ובינה היא נהר, דנהר הרי עיקרו הוא ההתפשטות באורך ורוחב בהתרחבות על כל גדותיו, ונהרא מכיפי* מיברך שמההתפשטות וההתרחבות הנה מזה עצמו נעשה הריבוי מים בהנהר, וכן הוא בכח הבינה שעיקרו הוא ההתפשטות באריכות הדיבורים וההסברים בדוגמאות ומשלים ומכיפי' מיברך, משרשו ומקורו בכח המשכיל, אבל באמת הנה בהמשל דמעין ונהר אין הכוונה בזה שהוא משל מכוון לכחות חו"ב בעצם מהותם אלא דוהו רק שמוזה נשכיל להבין ענין אופן התגלות הבינה שהוא מכח החכ' היינו דכח הבינה ענינה ההתפשטות וההתרחבות דנקודת השכלה, בדוגמת דבר כמו התרחבות והתפשטות דנהר מהמים הבאים מהמעין, אבל אחר זה הנה נהרא מכיפי' מיברך, דמריבוי המים עצמם הנה מתברך בתוס' מרובה על העיקר, שכן הוא בכח הבינה דמריבוי הביאורים והסברים ודוגמאות ומשלים הנה נהרא מכיפי' מיברך בריבוי גדול במאוד מצד שרש הבינה במקורה, שהוא בהתרחבות בעצם מהותו, ולכן הנה המשל דמעין ונהר אין זה משל מכוון לכחות חכמה ובינה בעצם ענינם, להיות דהכחות חו"ב הנה כל אחד ואחד מהם יש לו שרשו מיוחד לא רק בנפש אלא גם במקורם בכח המשכיל, וכמו שאנו רואים במוחש בטבעי כחות בני אדם, דיש מי שהוא בעל המצאה ואינו בעל השגה, והיינו שיכול להמציא המצאות חדשות ולא יש בו כח

ההשגה להשיג ענין שכלי, שגם ההשכלה שמחדש אינו משיג אותה, ובא בעל ההשגה ומפרט ההמצאה ההיא לכמה פרטים שונים עד שגם בעל ההמצאה בעצמו מתפלא על ריבוי הפרטים וענינים שפרט וחילק בעל ההשגה בנקודת המצאתו. וכן להיפך שיש מי שהוא בעל השגה גדולה והוא מופלא בענין ההשגה לחדש ביאורים והסברים נפלאים בדוגמאות ומשלים מפליאי הרעיון, אבל אינו בעל המצאה להמציא דבר אפילו המצאה קלה ביותר. ורק כאשר מקבל נקודת השכלה או הנה לא זו בלבד שמשגיגה לעצמו בהשגה טובה, אלא עוד שמבארה ומסבירה גם לזולתו באריכות הביאור וההסבר עד שהכל יכולים להבינו אפילו תינוק, והיינו שכל כך כחו רב שיוכל להסביר לכל, והרי ראי' מוכחת דחכמה שהוא ענין ההמצאה ובינה שהוא ענין ההשגה יש להם מקורים מיוחדים.

ג) וביאור הענין בעבודה בנפש האדם, הנה הבי' כחות דחכמה ובינה בנפש האלקית, הנה כח החכמה הוא גילוי השכלה בענין אלקי שבאה בנקודה, וכח הבינה הוא להתבונן ולהשיג השגה אלקי' בפרטי הענינים שבהענין, והוא כח מיוחד בנפש לבאר ולהסביר בכל מיני הסבר וביאור בדוגמאות ומשלים, וכ"ז הוא בכדי שיתקרב הענין אל שכלו, וכמו עד"מ כשולמד הענין דבריאת העולמות, הנה כח הבינה הוא להתבונן ולהשיג גדולת הוי' בבריאות והתהוות העולמות שיש בזה כמה ענינים אשר כל ענין וענין צריכים לפרטו בריבוי חלקים ולבאר את כל חלק וחלק באריכות ההסבר, דהנחה היסודית היא שהוא יתברך בורא ומהווה את העולם, ושהתהוות היא מאין ליש, והיינו דמציאות יש התהוותו מאין דוקא, דבר מלא דבר דוקא, וכמאמר דהתהוות הגשמי מן הרוחני אין לך בריאה יש מאין גדולה מזה, ואופן התהוות מאין ליש הוא דבר נפלא שהוא רק בכח הבורא ב"ה, וכמאמר רבינו נ"ע * הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ואין בכח הנבראים לעמוד על דבר זה להבינו ולהשיגו, והיינו דלבד זאת מה שאין בכח הנבראים להוות דבר, וכמאמר אם * יתכנשו כל באי עולם אינם יכולים לברוא כנף יתוש ולהטיל בו נשמה, דזהו הפרש בין עילה ועלול ובריאה יש מאין, דענין עילה ועלול הרי יש גם בנבראים, וכמו שכל ומדות או מחשבה ודיבור, אבל בריאה יש מאין הנה לא זו בלבד שאינה בנבראים הנה אין בכח הנבראים להבינה ולהשיגה, ורק די' בנבראים כח מיוחד לעמוד על דבר זה להשיגו ומבין ומשיג שהנבראים הבעלי גבול הם באין ערוך לגבי אור אין סוף הבלי גבול, היינו לגבי אוא"ס שלמעלה משרש ומקור היש. דהנה התהוות היש הגם שהוא בדרך אין ערוך, אמנם הנה זהו מה שאין ערוך הגשמי לגבי הרוחני, ועם זה הרי שרש ומקור היש הרי יש לו קירוב להיש והגבלה, ולכן הנה ההארה הנמשכת מאתו יתברך להוות ולהחיות את היש היא בבחינת מספר וגבול לפי שיש לו קירוב להגבלה ויש, אבל לגבי אור א"ס

וכמאמר דחתחת : הובא בלקי' פ' ראה ביאור לדי' אחרי פ"א.
 וכמאמר רבינו נ"ע : אגרת הקודש ס"ך. שער היחוד והאמונה פ"ד
 וכמאמר אם : ראה ב"ר ס"ט, יד. ובמקומות שנשמנו שם.

שלמעלה מזה הרי הנברא הוא באין ערוך דכולא קמי' כלא חשיב, דכן הוא גם במדריגות העליונות בכל מדרי' ומדרי' כללית לגבי למטה ממנה, וכמו בעולמות בי"ע הפרטים לגבי אצילות, דכללות ענין האצילות הנה לבד זאת שהוא כמו אור הסובב לגבי בי"ע הנה לבד זאת הנה אצילות היא בחינת א"ס לגבי בי"ע, וכמאמר * עשר ספירות בלי מה מדתן עשר שאין להם סוף, דלגבי אצילות הנה כל דיירי ארעא כלא חשיבי, וכן הוא באצ' לגבי למעלה מאצילות, דכללות האור דאצילות הוא בעין ערוך לגבי למעלה מאצילות, וכמו שהוא באבי"ע הכללים שאינם בערך האור אין סוף שלפני הצמצום, דמכללות זה מובן ומושג הענין דאין ערוך דכללות העולמות לגבי עצמות אוא"ס ב"ה, והוא השגת יחודו יתברך בעולמות, שהעולמות הנה לא זו בלבד שאינם תופסים מקום כלל, אלא שהם בטלים ומיוחדים באוא"ס ב"ה, וזהו הוי' אחד דו' רקיעים וארץ וד' רוחות, הנה לאחר שנתהוו ה"ה בטלים ומיוחדים בתכלית, והיינו שהמציאות שלהם הוא אלקות, וכ"ז בא בהשגה טובה ובתפיסא בכלי מוח והיינו שנקלט אצלו הענין בטוב ובהנחה טובה, ואע"פ שהענינים הם למעלה משכל אנושי בכ"ז הנה הוא מושג ונתפס בשכל כל איש ישראל מצד הנשמה כמ"ש * ונשמת שדי תבינם.

ד) **והנה** בחינת ומדריגת רוח הוא בלב, דרוח הוא מדות, דהמדות הן למטה מהמוחין, אמנם זהו מהות ההתפעלות שבנפש ברוח התעוררות ביותר, והוא שיש כח מיוחד בנפש להתעורר ולהתפעל על אלקות, והו"ע האהבה טבעית שבנשמה, דבעצם הנשמה יש בטבעה התפעלות אהבה לאלקות, ומשום זה מתעורר באהבה גם בהתכוננות דאינה בהשגה ממש, וכמו בסיפור שבחיו של מקום שנעשה על ידי זה התעוררות הנפש, הנה הענין דסיפור שבחיו אינו ענין השגה, שהרי כללות ענין סיפור שבחיים הוא בענינים מופלאים שאינם מושגים בעצם והיינו דעצם הענין דסיפור שבחיים אין זה השגת הענינים כ"א מה שהוא מדבר ומספר בעניני השבחים, ודיבור וסיפור זה עושה רושם גדול והתעוררות גדולה, וגם מי שאין דעתו יפה להשיג הענין גם בכללותו הנה כשמשים לבו לשמוע ה"ה מתעורר בהתפעלות גדולה אף שאינו מבין הענינים. וכמו שאנו רואים במוחש בסיפור השבחים דחכם גדול ומופלא ביותר, דחכם זה וגם חכם זה מתפעל מחידושי העמוקים בחכמות גדולות ואמרו עליו שהוא חכם בעצם כח חכמתו, דעם היות שהוא אינו משיג גם אינו יודע מהו"ע הפלאות של החכם בכלל שאין לו מושג בעניני חכמה ובפרט להבין השבח שהוא חכם בעצם כח חכמתו, דבמעלות החכמים הרי יש כמה חילוקי דרגות, והיינו דלבד הג' חילוקים שבשכל, חכם מבין ודעתן, שענינם המצאה השגה והעמקה, אשר בכל אחד מג' אלה צ"ל ההתכללות מכולם, וכמו בנקודת המצאה שהיא חכמה יש בה גם עניני בינה ודעת, וכן בהשגה דבינה יש בה עניני חכמה ודעת, ובהעמקה יש בה התכללות חו"ב, הנה לבד זאת הרי יש כמה מעלות ומדריגות ודרגות במהותי וסוגי

החכמים עד המעלה ומדריגה היותר גבוהה במעלות החכמים שהוא חכם בעצם כח חכמתו, הנה מעצם הדיבור והסיפור ממעלת החכם הנפלא, או מי שמדבר ומספר בשבחי המלך מעוצם גודל רוממותו וגדלותו ומהנהגת מלכותו, ומתפעל מזה במאד הרי אין זה ממה שמשיג מהות גדלות רוממות המלך וטיב הנהגת המלוכה, דבכל זה הרי אין לו שום מושג כלל, דכשם שאינו בערך להבין ענין החכם בעצם כח חכמתו ולהתפעל מזה, הנה כן אינו בערך להבין ענין רוממות המלך וגדלותו, ורק מזה עצמו שהוא מדבר אודות החכם והמלך ומספר בשבחם הנה מזה עצמו נעשה ההתעוררות וההתפעלות, וכל מה שמרבה לדבר ולספר בשבחם של החכם והמלך, הנה לבד זאת שהדיבור עצמו * מעורר התפעלות, כמו שאנו רואים במוחש בעניני אהבה ויראה כמו שהן בשעה שהוא רק חושב, לכמו שהן בשעה שהוא מדבר בהן, הנה עצם דיבורי השבחים מביא התעוררות ההתפעלות. וכמו כן הוא בסיפור שבחיו של מקום בפסוקי דומרה שזוהו רק מה שמהלל ומשבח, ומהילול ושבח זה נעשה התעוררות ההתפעלות, ובפרט כשמתבונן באהבת הוי' לישראל וכמ"ש רבינו נ"ע * שהניח הקב"ה את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכלם כ"א בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, ויוסיף להתבונן דאיך הוא חיינו ממש ואבינו האמיתי ב"ה ובגודל נפלאותיו וחסדיו הרבים והעצומים הנסים והנפלאות הן נסים כללים והן נסים פרטים בכאו"א בבני חיי ומוזנא ובהצלה שכ"ז עושה התעוררות גדולה בנפש, וזהו"ע הרוח שישנו כח מיוחד בנפש להתעורר בהתפעלות על אלקות.

ה) **והנה** המדריגה הג' היא נפש, שהיא המדריגה היותר תחתונה מחמשה הדרגות שבנושמה, וענינה בעבודה היא התפעלות הנפש רק בהנוגע אל הפועל, דזהו הפרש בין רוח ונפש, דרוח הוא מהות ההתפעלות שבנפש, ברוח התעוררות ביותר, ובכלל זה הוא ג"כ התעוררות המדות הנעשים ע"י ההתבוננות בענין אלקי, לפעמים מתבונן בענין המביא את האהבה, ולפעמים בענין המביא את היראה, ומההתבוננות נעשה התעוררות המדות. וטעם התעוררות המדות הנעשה ע"י ההתבוננות הוא מפני שיש כח ההתעוררות בנפש להתעורר ולהתפעל באהבה ויראה לאלקות, וע"כ כאשר מתבונן ומשיג הענין, שנרגש בו העילוי דאלקות מתעורר באהבה, וכן בענין היראה, ובגוף ועצם אופן ההתעוררות הרי יש בזה כמה חילוקי מדריגות, שמחולקים בזה כל אחד ואחד מישראל, וכמ"ש תוכן רוחות הוי', דזה מתפעל באופן כזה וזה מתפעל באופן אחר, וכמ"ש רבינו נ"ע יש מתפעל * ויש מתפעל, וכמו במלאכים עליונים השרפים אומרים קדוש כו' בהתלהבות גדולה בבחינת רצוא, והאופנים וחיות הקודש ברעש גדול אומרים ברוך כו' שרוצים בההמשכה, לפני ארי' אל הימין

שהדיבור עצמו : להעיר מדיה החלצירני"ט פ"י, ודיה איתא כו' פתח רב מתיבתא — לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — (נדפס בסוף קונטרס התלצו) פ"ו.
 רבינו נ"ע : תניא פמ"ו.
 יש מתפעל : תניא פ"ג, ראה ג"כ הקדמת התניא.

בהתפעלות אהבה, ופני שור מהשמאל בהתפעלות יראה, ובוה גופא יש חילוקי דרגות במדריגות שונות, דמחנה מיכאל באהבה קפ"ו אלף"י מחנות, ומחנה גבריאל ביראה קנ"א אלף מחנות, וכן הוא בהנשמות שהן חלוקות בהתעוררות והתפעלות המדות כפי שרשם בז"א דאצילות, דכ"ז הוא בחי' ומדריגת רוח שהו"ע התפעלות הן במלאכים והן בנשמות, משא"כ נפש הו"ע ההתפעלות בהנוגע אל הפועל והוא להיות סוד מרע ועשה טוב בפועל ממש בקיום מ"ע ומל"ת, דהקיום האמיתי דמצות הוא כשיש אהבה ויראה, וכמ"ש רבינו נ"ע כי המקיימן באמת* הוא האוהב את שם הוי' וחפץ לדבקה בו באמת וא"א לדבקה בו באמת כ"א בקיום רמ"ח פיקודין שהן רמ"ח אברין דמלכא, ושס"ה ל"ת הן ע"י היראה, וזהו שיהי' חיות בהמצוה ושיהי' עי"ז ההמשכה למעלה והיחוד עליון, אך קיום המצות בפועל הרי יכול להיות בלי הקדמת אהו"ר, והוא שיש כח מיוחד בנפש האלקית לקיום רצונו ית' בסו"מ ועש"ט, דאינו יכול להיות באופן אחר כ"א לעשות מה שהוא רצונו ית' ולמנוע עצמו מכל מה שהוא היפך רצון העליון, ויש בזה ג"כ אהו"ר והוא התפעלות היראה לקבל עליו עול מלכות שמים ולעבדו יתברך בכל מיני עבודת עבד בקבלת עול, שגם שכבד עליו הדבר ואינו רוצה בזה מ"מ יעשה הכל, והתפעלות האהבה לקבל עליו מלכותו יתברך באהבה ורצון לעשות רצונו שיש לו שמחה בקיום רצונו ית'. אך כ"ז הוא רק בהנוגע לפועל, והוא כדוגמת המלאכים דעשי' שנקראים אופנים שעבודתם היא בהשתחואה שלהם, וכמ"ש וצבא השמים לך משתחווים, והוא סיבובם ממזרח למערב, דשכינה במערב* שהשתחואה היא ביטול חומרם, וגם בנפשם ידוע שהוא בבחינת היראה בלבד, וכן הוא בנפש האדם שהיא העבודה בפועל וכן בהודאה שמודה על האמת גם כשאינו משיג, ומתבטל בהודאה זאת, והיינו ההסכם חזק להיות סוד מרע ועשה טוב, ולעמוד חזק בכל חוקף ועוץ מבלי להתפעל כלל מכל מנגד, ולא לשמוע לנטות ימין ושמאל ממה שנאמר בתורה, ובכלל זה הוא לבלי לשמוע לבעלי פשרות והיתרים שונים כ"א לעמוד על המשמר במסירות נפש בפועל ממש. וזהו התואר צבאות הוי', דהנה נשמות ישראל במצרים היו בתכלית השפלות בעיניו קשים ומרים, ועם זה שמרו להיות מצויינים שלא שינו שמם ולשונם ולבושם, ועמדו על משמרתם בתכלית החוזק, כי ידעו שהקב"ה הבטיח לגאול אותם. וזהו צבאות הוי' דמי שהוא בגלות המר וסובל עיניו קשים ומרים ואינו מתפעל כלל מזה להשתנות באיזה דבר גם קל הנה הוא מצבא הוי', דהוי' עוזרו בדרך מלמעלה מהטבע בטבע.

קפ"ו אלף : כנראה הוא עפמשי"כ בוח"ג (קנה, א). ולא קפיד להעתיק גם מספר המאות אשר בוהר שם.

כי המקיימן באמת : תניא פ"ד.

דשכינה במערב : ב"ב כה, א. וראה תניא פמ"ב בהגה"ה : הילוכם כל היום כו'.

בס"ד, אחרון של פסח.

עֶשֶׂר תעשר את כל תבואת זרעך, וארו"ל (תענית ט, א) עשר בשביל שתתעשר, ואיתא בתוס' בשם הספרי דמזה שנאמר את כל תבואת זרעך בא לרבות מעשר פרקמטיא ושאר רוחים, והיינו דמצות מעשר היא לאו דוקא בתבואת השדה ותבואות הכרם, אלא גם מעשר כספים מכל פרקמטיא ומסחר וקנין או ריבית שבהיתר ע"פ תורה שמרויח צריך לעשר, והמעשר רוחיו מתעשר, והובא בתוס' שם באחד שהי' שומר את המעשר והיתה שדה שלו הבינונית עושה אלף כור שהוא מספר גדול ביותר לפי ערך השדה ההוא, ולפני מותו ציוה לבנו לשמור מצות מעשר, ויאמר לו ששדה פלונית עושה אלף כור ומפריש מאה כור למעשר, ויצוהו ונפטר, השדה עשה אלף כור, והפריש הבן את המעשר מאה כור, לשנה הבאה נתן צרת עינו בהמעשר ולא הפרישו כדינו ולשנה האחרת עשה השדה רק מאה כור תמורת האלף שהי' עושה בחיי אביו שהי' שומר את מצות המעשר כדינו, ויצטער האיש ויבואו קרוביו לנחמו ולהוכיחו ויאמרו לו בשעה שהאדם מקיים מצות. מעשר כתיקונו הנה האדם הוא הבעל הבית והקב"ה הוא הכהן, אבל בשעה שאין האדם מקיים מצות מעשר כתיקונו הנה הקב"ה הוא הבעל הבית והאדם הוא הכהן שמקבל רק עשירית ממה שהי' אפשר להרויח, ומצות המעשר חלוקה מכל המצות, דכל המצות צריכים לקיימם בלי שום צפיית שכר בכלל, וכמאמר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו' כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס, וכ"ש שכר פרטי בעניני עוה"ו, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, משא"כ מצות מעשר הנה לא זו בלבד דשכרה הוא גם שכר גשמי בעוה"ו, היינו לברד זאת ששכרה יהי' בעולם העליון כמו בכל המצות, ולברד זאת הנה גם שכרה בעוה"ז הגשמי, ועוד יותר שבמצות מעשר מותר לנסות, כמבואר שם בגמרא מהינוקא דריש לקיש שאמר לר' יוחנן שאמר לו זיל נסי א"ל הינוקא ומי שרי לאנסוי להקב"ה והכתיב לא תנסו את הוי' א"ל הכי אמר ר' הושע' חוץ מזו שנאמר הביאו את כל המעשר בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחגוני נא בזאת אמר הוי' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, והיינו דמצות הפרשת המעשר מכל אשר מרויח באיזה אופן שהוא ע"פ התורה בין ביבול דתבואת השדה והכרם ובין בשארי רוחים הנה שכרה הוא ככל המצות בעוה"ב נוסף על שכרה בעוה"ז בגשמות, ועוד יותר שמותר לנסות, ושיעור המצוה דמצות מעשר הוא חומש מן הקרן ומעשר* מן הריוח, וזהו עשר בשביל שתתעשר.

ב) והנה כשם שהוא בגשמות כן הוא בעבודה הרוחני' דמצות מעשר הוא עשר בשביל שתתעשר, דאין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת ומותר לנסות, ושיעור המצוה הוא חומש מן הקרן ומעשר מן הריוח. והענין הוא דהנה איתא במד"ר (ב"ר פי"ד) חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' ויחידה, דנפש היא מדריגה היותר אחרונה בחמש דרגות שבנשמה והיא

חומש כו' ומעשר : בשו"ע יו"ד ר"ס רמ"ט ובש"ך שם הובאו שני אופנים : חומש מקרן והריוח, או מעשר מהקרן והריוח. ומשי"כ כאן הוא כנראה הנהגה שנהגו בה.

בכבדא, והגם שהכבד הנה עיקרו הדם שבכל האברים והגוף וכולל חיות מהרבה אברים שלמטה, ולכן הנה הכבד הוא אחד מהשלשה שליטים * בגוף, אבל בכ"ז הוא לאחר הפרסא המפסקת בין אברי הנשימה והמוזון, ולמעלה מזה הוא רוח שבלב דעיקרו רוח חיים שמתפשט עם הדם בכל האברים וכמאמר * ליבא פליג לכל שייפין, ולמעלה מזה הוא בחינת ומדריגת נשמה שבמות. ויש עוד שתי מדריגות והן חי' יחידה שלמעלה מנר"ן דלכן הן כחות המתלבשים בכלים במוחא ליבא וכבדא, וחי' יחידה הם שאין להם כלים להגביל אותן, להיותן בכללותן בסוג אורות מקיפים, שהן ל' מ' דצלם, דכתיב אך בצלם יתהלך איש, דבתיבת צלם מרמוזות כל החמש דרגות שבנשמה, צ' דצלם * כולל נר"ן הוא אור פנימי, ול' מ' דצלם שהם חי' יחידה הם אר"מ והוא בחינת מול דנשמה שלמעלה מהתלבשות פנימי, ועל זה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא, והוא קודם לבחינת בראת יצרת, דפי' וענין טהורה היא הנשמה כמו שהיא בבחינת אין, דבראת יצרת הוא הנשמה כמו שהיא בבחינת יש נברא דמדרי' אלו בהתלבשותן בגוף ה"ה באים בבחינת הגשמה לפי ערכן, אבל בחינת אין דנשמה היא מה שאינו בא בהגשמה, ובדרך פרט הנה חי' היא בחינת חכמה, דהנה במדרי' החכמה יש בה ריבוי דרגות, ובהריבוי דרגות דחכמה הנה יש בה שתי מדריגות, הא' הוא בחינת החכמה תחי' בעליה, והב' הוא דכתיב והחכמה מאין תמצא, דפי' תמצא הוא דכל מציאותה הוא אין, והיינו דמדרי' הא' דחכמה תחי' בעליה דחכמה תחי' את הבינה שהיא בעליה של נקודת החכמה, דנקודת החכמה היא נקודה יסודית, וכמאמר שבעים פנים * לתורה וכשם שבכללות לימוד התורה הרי יש חילוקי דרגות, הלימוד דעוה"ז והלימוד בעולם העשי' הרוחני, ולמעלה בעולם היצירה ובגן עדן התחתון, והלימוד בעולם הבריאה ובג'ע העליון, והלימוד בעולם האצילות, כמבואר בכתבי האריז"ל * בפי' ועל תורתך שלימדתנו, ועל תורתך כמו שהיא באצילות שלימדתנו בבי"ע, הנה כן הוא בנקודה היסודית דחכמה שיש בה כמה אופנים והבינה מפרטתם וכל פרט ה"ה מחלקו לכמה מיני חלקים, וכל חלק וחלק שבכל ענין וענין ה"ה מבארה ומסבירה בכמה דוגמאות ומשלים, ומבאר ההפרש בין ענין לענין, עד אשר מצד גודל ארכות הביאורים וההסברים יכול ללכת בדרך עקלתון, הנה בזה החכמה תחי' בעליה, שהוא אור האמת שבהענין ההוא, והב' דחכמה מאין תמצא שכל מציאותה הוא אין, והיינו שאין זה בלבד הוא מציאות החכמה ומהותה מה שנקודה ממנה באה בהשגה או שהוא אור האמת בבינה אלא שעצם אמיתית מהות החכמה הוא בחינת כח מה דנשמה, שלמעלה מהשגה, וזהו דחכמה היא בחינת אין, דבינה היא בחינת יש, שה"ה השגה מפורטת כניל, וכל

מהשלשה שליטים : זח"ב קנג, א. וראה ג"כ זח"א קלת, א. זהר חדש רות (ס, א).

וכמאמר ליבא : ראה זח"ג קסא, ב. לקו"ת שה"ש ד"ה לבבתיני וביאורו.

צ' דצלם : ראה לקו"ת ביאר כי תצא ובמקומות שנסמנו שם. ענין ההשתטחות

לאדמו"ר האמצעי (נמצא בדפוס).

שבעים פנים : זח"א מז, ב. זח"ג כ, א. רטו, א. רכג, א. — בכמ"ר (פי"ג, טו) : ע'

פנים בתורה.

בכתבי האריז"ל : ראה לקו"ת להאריז"ל ר"ס בראשית. סידור האריז"ל בפי' ונתן

לנו תורת אמת. לקו"ת סדיה להבין מ"ש ביום השמע"צ.

השגה איזה שתהי', גם היותר עליונה היא בחינת יש. ולכן הנה גם השגת הנשמות בג"ע ועוה"ב ה"ז בחינת יש, וכמ"ש להנחיל אוהבי יש, ומכ"ש שההשגה למטה היא בחינת יש שה"ה באה בהתלבשות בשכל הטבעי, ועם היות דיש בזה יתרון שהשכל הטבעי משיג ג"כ הענין האלקי אבל עם זה הנה השכל דנה"א בא בזה בהגשמה בבחינת יש והחכמה הוא בחינת אין שאינו בא בבחינת יש.

ג) וביאור הענין הוא דהנה כתיב וירא ראשית לו דחכמה היא בחינת ראי' והוא כח הראי' וההסתכלות שבנפש לראות באלקות, וכמאמר בעיני השכל שבלבך אתחזי כולא, וכמאמר איהו חכם הרואה את הנולד, שרואה את הנולד מאין ליש בראיית עין השכל, היינו שאינו ענין השגה לבד אלא שהוא ראיית עין השכל, בדוגמת דבר כמו בביאת המשיח דכתיב ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר, שיהי' נראה הכח האלקי המהווה את היש ולא יהי' נראה היש הגשמי כלל, דאז יהי' זה בראי' חושית ממש, וכמ"ש כי עין בעין יראו כו', הנה גם עכשיו יש מעין זה בראיית עין השכל שרואה הכח האלקי שמהווה, ואין היש תופס מקום ומציאות, וכמ"ש רבינו* ג"ע אלו ניתנה רשות לעין לראות, היו רואים את האין האלקי ואיך שהיש בטל, ובכדי לבאר ולהסביר לעצמו ענין הראי' יובן זה מענין כח ההכרה שיש בנפש, דהכרה הוא כח עצמי והוא במורגש יותר מראי' ע"כ הוא מובן יותר, דהכרה הוא כאלו רואה, דאמיתית ענין ההכרה הוא הכרת הענין, שמכיר בשכלו שכך הוא הענין, והיינו דהוא בעצמו מכיר זאת שכן הוא, לא מצד החיוב שכלי כמו בהשגה, דבהשגה שמשיג את הענין הרי אין זה שהוא בעצמו יודע את הענין שהוא כך, רק שהסברות שכליות מחייבות שהוא כך ולא שהוא בעצמו יודע זאת והכרה היא שהוא עצמו יודע ומכיר שהוא כך, ולכן הנה בהכרה יכול להיות הרגש מוכרחי כמראה באצבע כי הוא זה, היינו לאמת הדבר שהוא כך, ולא באופן אחר, דבהשגה הרי לא יוכל לומר שהוא יודע שהענין הוא כך רק זאת שהענינים שכלים מחייבים שהוא כך, ובהכרה יוכל לומר שהוא יודע שהענין הוא כך, וטעם הדבר הוא מפני שזהו שיש לו הכרה בהענין, לא מצד השכלי והסברות בלבד, והיינו שיש לו הכרה שכלי' שמכיר בהענין מצד הכרה שכלי'. ויש הכרה שלמעלה מזה והוא הכרת הענין שזהו למעלה מהכרה שכלית, ולא זו בלבד דהכרת הענין תלוי בהשגה דנאמר דמי שמשיג את הענין בטוב יותר הוא מכיר בהענין יותר אלא עוד זאת דהכרת הענין אינו תלוי בהשגה כלל, ואדרבה דהכרת הענין בעצם בלתי תלוי בהשגה כלל והוא בחוץ ותוקף יותר מכמו הכרה שכלי'. וכמו שאנו רואים במוחש בתינוק שמכיר את אביו ואמו, דהכרה זו אינה מצד השכל והשגה שאינו יודע כלל ענין האבות שהולידוהו, והרי הכרה זו היא בהתאמתות גדולה אשר בשום אופן לא יפעלו אצלו אחרת כלל ונמשך בגעגועים גדולים אל הוריו, דגעגועים אלו הם הרבה יותר מהגעגועים שיש לנער שכבר יודע ענין אב ואם ומבין הטובות שעושין עמו, להאכילו ולהשקותו ולהנעילו לחנכו

וכמאמר בעין : זחיב קטו, ב. וראה בכ"ז ד"ה כי כאשר השמים (המשך רס"ו).
וכמ"ש רבינו : שער היחוד והאמונה ס"ג.

ולהדריכו, דגעוועי הילד והנער הוא מצד הכרה שכלי, וגעוועי התינוק הוא מצד הכרה עצמית שאינה באה מצד השגה אלא ההכרה מצד עצם הענין. וכן הוא בעבודה הרוחני' דהכרה אמיתית הוא בעצם הענין, והיינו דמכיר דעצם הענין הוא כך, וכן הוא בענין הראי' דחכמה שהוא מה שרואה את עצם הענין מה שא"א להיות השגה כלל, וכמו חכם גדול שרואה מה שיהי' בעתיד מה שנעלם מכל שכל, והחכם בכח חכמתו רואה שיבוא הדבר בדרך חידוש ולא בדרך השתלשלות, דיש חכם שמבין שבמשך הזמן יהיו השתלשלות ענינים במדינות שונות שתוצאותם יהי' כך וכך, אבל חכם האמיתי רואה מה שיהי' בחידוש והוא גילוי העצם שא"א להיות בהשגה כי אם בבחינת ראי' דחכמה, ולכן אינו דומה שמיעה לראי' דבשמיעה הוא יודע רק מציאות הדבר ובראי' הוא רואה את עצם הדבר, ובראית העצם אם הוא דבר נפלא הי' נדבק בהדבר והוא בכל עצמותו.

ד) **והנה** הדוגמא מזה יובן בעבודת הוי' בהכחות דחכמה ובינה, דכח הבינה הוא כח ההשגה להשיג כל השגה אלקית בפרטי הענינים שבה ולקרב אל השכל בכל מיני הסבר עד שמשיג את הענין המושג בטוב בלי נטות לשקר וזעות כ"א הענין לאמיתתו כמו שהוא, ואחר כ"ז הוא מה שמרחוק הוי' נראה לי, וכמו שמשיג איך שהאלקות מהווה ומחי' את העולמות, מחיות הנפש שמחי' את הגוף דכמו שהנפש ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם שמפרטי הענינים, בזה מובן היטב איך שהאור וחיות האלקי מחי' ומהווה את העולם, אך בזה אין המשל דומה לנמשל, דהנפש הוא נברא ומוגבל בהגבלות הנפש, מה שאין כך בהנמשל הנה ההשגה היא באלקות שהוא חי ולא בחיים היינו חי בעצם, ומה שחי בעצם אינו בחינת יש, וכתוב אין קדוש כהוי' שגם החיות האלקי שמתלבש בנבראים להחיותם הגם שהוא בבחינת חיות פנימי הי' קדוש ומובדל מהם, וא"כ הרי ההשגה מחיות הנפש בגוף הוא בבחינת דמיון בלבד, וכ"ש ההשגה באורות וכלים דע"ס דאצילות איך שנאצלו מאור א"ס המאציל ב"ה דהמשלים בענין זה הוא כדאיתא בספר יצירה* כשלהבת הקשורה בגחלת דיש בזה שני ענינים, הא' השלהבת הטמונה בגחלת והשלהבת היוצאת מחוץ לגחלת, והב' המשל מכחות הנפש דיש בזה ב' ענינים, הא' הכחות הגלויים והנעלמים שבנפש, והב' הכחות הכלולים שבנפש, ובזה ב' ענינים, הא' מכחות כמו שהם עדיין כלולים בנפש, והב' כמו שהם יוצאים ומתגלים חוץ לעצם הנפש, הנה משלים אלו עם היותם דקים, ומה שאינו מתאים כ"כ משל הראשון ממלא משל השני, ואחר כ"ז הנה גם כחות הכלולים שבנפש הם מציאות דבר שאנו יכולים לדבר בהם ולהבין בהשגה בין היותם עדיין כלולים בעצם ובין כשהם יוצאים מחוץ להתכלותם, והעשר ספירות דאצילות הם אלקות ממש, וממילא מובן שגם אצו' הע"ס דאצו' הם באופן אחר לגמרי מאופן המשכת והתגלות הכחות מהנפש, ולכן הנה בהתבוננות בענין והשגה אלקית העיקר הוא ההרגש אלקי שבהתבוננות והיינו שירגיש בשכלו שזהו אלקות, אבל גם כשמרגיש שזהו אלקות הי'

חי בעצם : ראה ד"ה אשרנו ש"ת (כס' המאמרים).

בספר יצירה : ס"א מ"ז. וראה בכ"ז ביאור ואולם חי אני הנדפס בסו"ס טעמי המצות להצ"צ. המשך מים רבים תרל"ו פס"ד. ד"ה זה היום תשי"ח (קונטרס נט) ס"ה ובהקרה שם.

רק ידיעת המציאות בלבד, וידיעת עצם הוא רק בראי' דחכמה וכמו אותיות מחכימות, שאנו רואין במוחש יתרון ראיית האותיות לגבי מה ששומע שאנו אינו יודע הענין, ובראיית האותיות הנה לא זו בלבד שיודע את הענין באופן אחר לגמרי אלא עוד זאת שרואה בהאותיות ענין פנימי אשר בשמיעה לא ידע כלל מזה, וביותר הוא בראיית פני המשפיע* דעל ידי זה מאיר לו מעצמות חכמת הרב מה שאינו בא בדיבור. וכן הוא בראי' דחכמה שרואה את העצם, וכמו בהכרה עצמי' שיודע ומכיר את הענין, ולכן בראי' דחכמה הנה הביטול הוא ביטול במציאות, דזהו סימן לראי' דחכמה כשמתבטל בכל עצמותו, והביטול הוא שנעשה בדרך ממילא, ולא כמו בהשגה שצריך להביא ההתפעלות הביטול, והיינו שיצייר הענין בשכלו ויעמיק בזה אזי מתפעל ומתבטל, ובראי' דחכמה הוא שהביטול בא מאליו ומעצמו, וכמו בראיית דבר נפלא, שנדבק בזה בכל עצמותו בדרך ממילא ע"י הראי'. וזהו חכמה כח מה, דמ"ה דחכמה יש בכל אחד מישראל גם במי שלא יש ענין ההשגה, וכמו שאנו רואים אנשים פשוטים כשאומרים הוי' אלקינו הוי' אחד מתבטלים במאד הגם שאינם משיגים כלל עומק ענין אחדות הוי', וכן באמירת קדוש הוי' צבאות כו' וכה"ג והוא מבחינת מה שבנפש, דלהיותו כח עצמי ה"ה נמצא בכא"א מישראל.

ה) **אמנם** בחינת ומדריגת יחידה שבנשמה* היא המדריגה היותר עליונה בחמשת הדרגות שבנשמה, והיא למעלה גם מבחינת חכמה, דהנה חכמה היא ביטול, הרי יש מה שמתבטל, דאם לא יש שום דבר כלל הרי אינו שייך ביטול, כ"א כאשר יש דבר מה אזי שייך ענין הביטול, וביטול הוא מראיית העצם, הרי יש כאן דבר שעושה את הביטול. אמנם ביחידה אינו שייך ענין הביטול, ונקראת יחידה יחיד ה', והיא עצם הנשמה שהיא קשורה ומיוחדת בעצמות אין סוף ב"ה, שבעצם אינה דבר בפ"ע מאלקות, והיא מיוחדת ממש באלקות בבחינת התכללות כהתכללות הנר באבוקה, ולא בביטול כמו שע"י ראי' דחכמה. וכמו במצות ראי' דרגלים דכשם שבא לראות כך בא ליראות, שע"ז נעשה בהם הביטול דהשתחואה* שהוא ביטול עצמי, דזהו שמתבטל מפני הראי', אבל יחידה היא התקשרות ודביקות ממש, וכמו שאמר* הרשב"י ע"ה בחד קטירא אתקטרנא בי' אחידא בי' להיטא, וכתוב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את הוי' ממש, ועז"ז שימני כחותם על לבך אע"ג דאזיל* הכא והכא דיוקני אשתאר כך לעלם, והיינו דאע"ג דאזיל הכא והכא בהעבודות דמוחין ומדות, דישי בזה חילוקי מדרי' עליות וירידות, הנה דיוקני אשתאר כך לעלם, והוא עצם הנשמה בחינת יחידה שדבוקה כך, ונעוץ תחילתן בסופן, דמזה הוא האמונה פשוטה ועצמי' המוטבעת ומושרשת בלב כא"א מישראל גם באנשים פשוטים ועמי הארץ, דזהו מבחינת יחידה שבנפש, ומשם הוא המס"ב על התורה ומצות והנסיגות

פני המשפיע : עירובין יג, ב. ועייג"כ רשימה שבקונטרס בי' ניסן ה'תש"י, סוף אות י"ה.

יחידה שבנשמה : עייג"כ קונטרס העבודה פ"ה.

הביטול דהשתחואה : ראה לקו"ת פי' ברכה ד"ה מזמור שיר חנוכת (הראשון).

וכמו שאמר : לשון זה מובא בכ"מ ברא"ת, ולע"ע מצאתי באורא זוטא (זחיג רסח,

א) : סתח ר"ש ואמר כו' בחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה כו', ושם (רצב, א) : נשמתי בי

אחידא בי' להטא. — וראה ד"ה ויכלו השמים תרס"ו.

אע"ג דאזיל : זחיג קיד, א.

בעקבות משיחא בגלות האחרון, שיש כמה מניעות ועיכובים על קיום המצות ועומד נגד כל מונע ומעכב ויש לו חיות בקיום המצות ולימוד התורה, דכ"ז הוא מיחידה שבנפש. והנה שני בחינת ומדריגות אלו דחי' יחידה שהו"ע הראי' באלקות והמס"נ על תומ"צ זהו שנותנים מלמעלה, דנפש שהו"ע ההתפעלות בהנוגע אל הפועל ורוח שהוא ענין מהות ההתפעלות ברוח התעוררו' ביותר להתעורר באהבה ויראה לאלקות, ונשמה שהו"ע ההשגה וההתכוננות בענין אלקי הוא בכח האדם בעצמו להגיע לזה, אבל אין בכח האדם מעצמו להגיע לחי' רק שנותנים לו מלמעלה, דלהיותם בחי' מקיפים שאינם באים בהתלבשות בגוף אין בכח האדם בעצמו להגיע אליהם, וטעם הדבר הוא דלהיות שהגוף ונה"ב מעורב טו"ר ע"כ א"א שיתלבש בזה בחי' עצמי' הנשמה. ודבר זה למדנו מענין ההפרש בין אצילות לפרצוף א"ק, דאור האצילות עם היות שהוא אור הסוכב וא"ס לגבי בי"ע בכ"ז ה"ה מתלבש בבי"ע, דהרי למ"ד כלים דאצילות נעשים גר"ן לבי"ע, שגם הקו המסתיים באצילות מלוכש בהם, כמ"ש רבינו נ"ע באגה"ק סי' ד' דגם מהקו עצמו הארה דהארה יכול היא בכל הנבראים, דהגם שזהו אור מקיף, מ"מ הארה דהארה יכול להיות בהתלבשות גם בנבראים דעשי', אבל פנימי' א"ק א"א שיאיר* כשיש תערובות טו"ר להיות שזהו אור עצמי, וכן הוא במדריגת הנשמה, דמה שיכול להתלבש בגוף ונה"ב המעורב טו"ר הוא רק גר"ן שבנשמה, אבל חי' יחידה א"א שיתלבש בגוף ונה"ב. ומשה רבינו ע"ה שהי' גופו קדוש וטהור שלא הי' בו תערובות רע כלל, וכמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא, שהי' טוב* בלא תערובות רע כלל הי' גופו בטל במציאות ממש, עד שעמד על עמדו * בעת הנבואה, וכמ"ש ודיבר הוי' אל משה פנים אל פנים כאשר דיבר איש אל רעהו, הנה המ"ה דחכמה האיר בו בגילוי שהי' גופו כלי לאלקות ממש. וכך יהי' בכללות נשמות ישראל ובהגילוי בביאת המשיח שיהי' חי' בגילוי בגוף ממש, והארה מזה מאירה גם עתה בעובדי הוי' בכלל ובזמני הגילויים דהארת משיח במועדים * בפרט. וזהו עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, שגם העני בדעת יתעשר שיהי' עשיר בדעת, דעני בדעת היא מדריגה היותר אחרונה שבנשמה, ועשיר בדעת היא מדריגה היותר עליונה שבנשמה, ושיעור המצוה היא חומש מן הקרן ומעשר מן הריוח, דקרנם של ישראל היא הנשמה והריוח הם כחות הנפש. וזהו עשר תעשר דחומש מן הקרן היא עבודת הנפש להיות בסו"מ ועש"ט בפו"מ דזהו בכח כאו"א לפעול בעצמו בדרך קבלת עול ומעשר מן הריוח הוא מדת המלכות בעבודה להיות מלך על עצמו במחשבה דיבור ומעשה, הנה ע"י זה תתעשר בחינת יחידה שבנשמה שמאירה אצלו בגילוי להיות כל עניניו ודרכיו על פי התורה בחיות רב.

א"א שיאיר : יובן עפמשינת' בודאית' ברושי מילה (לקו"ת פי' תוריע ד"ה למנצח על השמינית, סהמ"צ להצ"צ מצות נילה ח"ב פי"ב, ועור).
 שהי' טוב : להעיר מאור התורה להצ"צ פי' שמות ד"ה ותרא אותו.
 על עמדו : זחיא קעא, א. רמב"ם הלי יסוהית פי"ז היו.
 דהארת משיח במועדים : להעיר משיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ (הועתקה ב,היום יום'
 ע' מז) : סעוד' אחש"ם היתה נקי אצל הבעש"ט משיח'ס סעודה, אחש"ם איז משיח'ס סעודה, חייל
 אחרון של פסח איז מאיר גילוי הארת המשיח. עיי"ש.

ש י ח ה

בעת מכירת חמץ י"ג ניסן ה'תש"ט

ב"ה.

א.

(אחר סדר מכיר' חמץ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

דער אויבערשטער זאל העלפען אָז דער מכירת חמץ זאל זיין אין אַ פני-מיות. ביטול חמץ אליין איז ניט מספיק. עס דאַרף זיין דער ביעור חמץ. וואָס דאָס אַלץ איז אַ הכנה אויף אַרײַנצוב-ריינגען די מצה, וואָס איז מיכלא דמהימנותא.¹

ב.

מצה איז מיכלא דמהימנותא און אויך מיכלא דאסוותא.² דער חילוק איז, אויב ער איז ניט קיין געזונטער איז פריער מיכלא דאסוותא און נאָכדעם מיכלא דמהימנותא. אָבער ביי אַ גע-זונטען איז פריער מיכלא דמהימנותא און נאָכדעם איז דער מיכלא דאסוותא, דאָס הייסט, אָז דער מיכלא דמהימנותא זאל אויף עם פועל'ן.

סדר הראשון, חה"פ, ה'תש"ט.

ג.

חג הפסח תרנ"ט האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שטאַרק פאַרבראַכט ביי די סדרים און האָט דאָן דערציילט: החסיד ר' זלמן זעזמער' איז געווען פון די, וועלכע האָבען נאָך געקענט די זקני החסידים וועלכע זיינען געווען ביים בעל שם טוב נאָך איידער דער אַלטער רבי איז געבאָרען געוואָרען, און האָבען געדיינקט ווען דעם אַלטען רבי'ס פאָטער ר' ברוך האָט, צוזאַמען מיט דער מוטער, געבראַכט דעם אַלטען רבי'ן, אַלס קינד פון דריי יאָהר, צום בעש"ט.³ החסיד ר' זלמן זעזמער האָט איבער-דערציילט וואָס ער האָט געהערט פון

די זקני החסידים קורצע תורה-ווערטער פון בעש"ט. איינע פון די תורה-ווער-טער:

האָ לחמא עניא, האָ איז בינה,⁴ איז דאָס לחמא עניא, אָז מען פאַרשטייט די עניות פון השגה דאָן פאַרשטייט מען די עשירות פון חכמה. פסח איז פה סח.⁵ הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט גע-רעדט אין דעם אָן אריכות הביאור.⁶

מה נשתנה.

דער נוסח פון מה נשתנה איז, אָז מען דאַרף זאָגען בזה"ל:

טאַטע איך וועל ביי דיר פרעגען פיער קשיות.⁶

(1) זע זהר ח"ב מא, א. קפ"ג, ב. — בסהמ"צ להצ"צ מצות חמץ ומצה מצוין לזח"א קנו. וצ"ע.

(2) זח"ב קפג, ב. — זע אויך „היום יום" טו ניסן ה'תש"ג. ד"ה כימי צאתך תשיח (קונטרס נו) פ"ב.

(3) וועגען עם זע קיצורים לתניא ע' קכג. ס' השיחות ע' 104. קונטרס עב ע' 88.

(4) זע בארוכה שיחת חי אלול ה'תש"ה (לקוט כה).

(5) חידוש כאן כי בכ"מ בכתבי האריו"ל נתבאר הא לחמא עניא, הא אחרונה מל.

(5*) בכ"מ בכתבי האריו"ל. וראה סהמ"צ להצ"צ מצות חמץ ומצה ספ"ב.

(6) זע אויך „היום יום" טו ניסן ה'תש"ג.

אין אחד גאָר דאָס איז ביי איהם אַ בעזונדער זאָך, עס האָט צו איהם קיין שייכות ניט, ע"ד עוב הוי' כו'. ער איז מבטל און זאָגט: עס איז דאָך אַם צדקת מה תחן לו ואם רבו פשעיך מה תעשה לו וכו'.

דער אחד פון תם איז די תמימות' דיקע אמונה פשוטה פון אַ איש פשוט.

דער אחד פון שאינו יודע לשאול איז שוין גאָר אַנדערש. פון דעם לערנען מיר אַפּ צוויי זאָכען; אַז מען דאַרף פרע" גען און מען דאַרף ענטפערען, וואָס דאָס איז דער — אַת פתח לו. די שאלת החכם איז דאָס ניט פון די מעלות החכם, עס איז גאָר פון דעם חסרון החכם, ווייל פרעגען פאַרוואָס, דאַרף מען ניט, אָבער ביי ושאינו יודע לשאול איז אַנ" דערש.

אמונה איז ניט אויף אַלץ, דאָס וואָס מען קען פאַרשטיין איז ניט שייך קיין אמונה. דאָרט וואו מען האָט שוין דער" גרויכט אַלץ וואָס מען קען צוקומען דורך השגה הויבט זיך דאָרט אָן אמונה איז — אַז ער קומט - צו צו דעם וואָס איז העכער פון פאַרשטאַנד, דע מאַלט פאַרשטייט ער, אַז דאָס אַלץ וואָס ער האָט פריער פאַרשטאַנען איז גאָר קיין השגה ניט, אַז ער איז גאָר געווען אַ שאינו יודע לשאול...
ז.

אז ער — דער בעל הגדה — פאַרענ" דיגט די מדריגות אחד פון די ארבעה בנים הויבט ער אָן ריידען וועגען דעם מה" פון יעדערען, חכם, מה" וכו'.

ביי הוד כ"ק רבנו הוקן פלעגען אַלע קינדער פרעגען מה נשתנה: דער מיטעלער רבי, ר' חיים - אברהם, און ר' משה און גאָכדעם דער אייניקעל הוד כ"ק אאמור"ר הצמח צדק, און אַלץ מיט'ן זעלבן נוסח, טאָטע וכו', אַז זיי פלעגען ענדיקען פלעגט דער אַלטער רבי אַליין זאָגען בלחישא מיט'ן זעלבן נוסח, טאָטע וכו'.

איך האָב געפרעגט ביי הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק, ביי וועמען האָט דער אַלטער רבי געפרעגט. האָט מיר הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק געענטפערט: מקבל געווען האָב איך ניט, גאָר איך בין משער אַז דאָס האָט ער געפרעגט ביי דעם בעל ח"י'. האָב איך איהם וויי" טער געפרעגט, אַם כן ווי אזוי האָט ער אים גערופען טאָטע. האָט מיר הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק געזאָגט: דו ביסט דאָך א דברן, בעט איך דיר אַז דאָס זאלסטו ניט דערציילען...
ה.

עבדים היינו. יעדער ענין האָט זיך זיין ניגון. הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק פלעגט זאָ" גען עבדים היינו מיט אַ בעזונדער ניגון, מיט אַ העכערען קול און בקצת דביקות. דער פירוש פון אַ העכערען קול מיינט אַז אין יעדען וואָרט האָט זיך אַנגעהערט דער „העכער" פון דעם וואָרט. דאָס וואָס איז העכער פון דעם וואָרט.

אחד חכם וכו'. אַלע ריידען וועגען אחד, אויך דער רשע רעדט וועגען אחד. ער גלויבט

(ז) אחי השילוני, זע הערה בקונטרס ב' גיטן ע' 160.

* (ד) החילוק דאח"ד ומ"ה דכל אחד, אולי יש לבאר עפמ"ת ענין הוי' השני (שהוא שם מ"ה) ואחד שבשמע ישראל שזהו זו"ן — ראה לקו"ת שה"ש ד"ה לבבתיני פ"ב. אמרי בינה שער הק"ש בתחלתו, שרש מצות התמלה פ"ג ועוד.

ט.

אחר אמירת ההגדה, כשגמרו „לשנה
הבאה בירושלים“ סיים כ"ק אדמור"ר
שליט"א : מיט משיחין.

סדר השני, חה"פ, ה'תש"ט

קען זיין כמה טעות'ן אין דעם, וואָס
הגם עס זיינען אידישע טעמים אָבער
דער תוך אין ניט אמת, און אַז דער
תוך אין ניט אמת קען דאָס פאַרפירען
אין רע הגמור.

דאָס האָט דער טאַטע געזאָגט לפרסם
ברבים. ביים טאַטען אין געווען וואָס
ער פלעגט זאָגען ברבים און בחשאי.
בחשאי גופא צוויי פאַלען. בחשאי וואָס
ער האָט געמיינט לפרסם, בחשאי
שהזהיר שלא לפרסם.
יד.

דער חילוק פון די פופציג יאהר
(תרנ"ט—תש"ט) איז, וואָס דאָמאָלט
האָט ער — הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק —
געזעהן און געפיהלט און מיר האָבען
בלויז געהערט — און יעצט איז ער
ווייס און מיר פיהלען ...

עס איז דאָ זיס און ביטער. זיס אַז
עס ווערט ביטער איז דאָס אַ סימן אַז
עס איז קאַליע... דער אויבערשטער
זאָל העלפען אַז על זאָל ווערען אויף אַ
אמת זיס.

טו.

הרי זה משובח.
זה, ווייזט דאָך אויף אַ זאָך וואָס איז
בגלוי. עס קען אָבער זיין אַ פאַל וואָס
מען זעהט און מען ווייס ניט וואָס מען
זעהט, איז דאָס דער פירוש הרי זה
משובח. אַז מען זאָל פאַרשטיין וואָס מען
זעהט.

ח.

אַ איד וואו ער זאָל ניט זיין —
דאַרף ער וויסען אַז ער איז אַנדערש.
דער עיקר איז האָבען געזונטע פיס,
שטאַרקע נה"י, דער חב"ד איז נאָר צו-
ליעב מדות און נה"י.

י.

דער אַלטער רבי איז פריער גע-
ווען אַ שלי"ה איד און האָט משבח גע-
ווען פאַר דעם מיטעלען רבי'ן, וואָס ער
האָט גענומען פון שלי"ה בכלל ובפרט
אין דעם פירוש פון די ט"ו סימני הסדר.

יא.

(אחר הפסקא הא לחמא עניא המשיך
לספר מחג הפסח תרנ"ט ואמרו)
יעדער וואָרט פון טאַטען איז געווען
מדוייק. מ'האָט געדאַרפט זיין אַ גרוי-
סער מבין צו פאַרשטיין יעדע תנועה.
יעדער וואָרט וואָס דער טאַטע האָט
געזאָגט איז דאָס געווען, אַן טרערען
און אַן קרעכצעניש, נאָר אַדורכגעוויי-
טאַגט דורך און דורך און פלעגט דאָס
זאָגען בלחישא.

יב.

אין ידעם אופן פון זאָגען די הגדה
איז ביי הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק גע-
ווען בדיוק אפילו אין דעם דגש. דעם
ערשטען לשנה הבאה וכו' פלעגט ער
זאָגען דעם דגש אויף דעם בית (מתבת
הבאה) און ביים צווייטען לשנה הבאה
איז געווען דער דגש אויף דעם אלף :
לשנה הבאה בני חורין.

יג.

הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק האָט דאָן
געזאָגט: דער עיקר איז אַז עס זאָל זיין
דער ירושלים האמיתי, יראה שלם. עס

אז אלע ענינים וואָלטען געווען האָטש
 „פּאַחאָזשע“ ווי אין ליובאוויטש —
 וואָלט געווען גוט. איך ווייס ניט פּאַר-
 וואָס, צי עס זיינען איצט שטאַרקערע
 בירורים אָדער שוואַכערע מבררים...
 יח.

אין יאָהר תרנ"א האָט הוד כ"ק
 אאמו"ר הרה"ק געזאָגט, אַז דאָס וואָס
 חסידים האָבען גענומען פון חסידות
 און וואָס רביים האָבען געגעבען חסידים
 איז, אַז יעדער ענין זאָל זיין ווי אַ
 דבר חדש אָן הפרש וואָס פאַר אַ ענין
 עס זאָל ניט זיין.

דער לשון איז געווען: בלאַ פּלוג.
 צי אַ ניגון אָדער אַ ריקוד. מען האָט
 מדייק געווען יעדער וואָרט, מען האָט
 געהיט יעדע תּנועה פון ניגון. אויף
 ריקוד — זיינען ניט אַלע געווען מבינים
 צו פאַרשטיין וואָס מען האָט געזעהן.
 יט.

דער מעלה אַליין ווערט נתעלה דורך
 דער עלי' פון דעם מטה. אצילות ווייסט
 אַז עס איז דאָ אַ למעלה פון אצילות,
 אָבער אצילות מצד עצמו פאַרשטייט
 ניט דעם למעלה פון אצילות. דורך
 דער עבודה פון למטה ובעלייתו —
 ווערט אצילות העכער אַז זי איז משיג
 די גילויי אורות פון למעלה פון אצילות.
 כ.

מזיגת הכּוּס של אליהו הנביא הי'
 השתא (כב' הלילות) אחר ברכת המזון.¹¹

נאָך אַ פּירוש: אַז דאָס וואָס מען זעהט
 זאָל פּועל'ן אַ פעולה אין פּועל און דאָן
 איז הרי זה משובה.

טו.

מעשה ברבי אליעזר וכו'.

אז הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק פּלעגט
 צוקומען צו דער פּסקא האָט ער זיך
 זעהר פאַסמאַקעוועט מיט דער דאָזיקער
 ועידה און פּלעגט זאָגען : אַ שיינע
 כּנפּיא.

אַמאָל האָט ער געזאָגט אַז רבי עקיבא
 האָט געהאַט אחוש אין עבודה, האָט
 ער געמאַכט אַ טאַלק פון ר' טרפּון'ס
 עשירות.¹²

דאָמאָלט איז החסיד הגביר ר'
 שמואל גור ארי' געזעסען הינטער דער
 טיר און זיך צוגעהערט צום אמירת
 ההגדה, האָט ער שטאַרק הנאה געהאַט
 פון דעם וואָרט, און איז שפּעטער אַריינג-
 געגאַנגען צום טאַטען אויף יחידות און
 געפרעגט ווי אזוי מאכט מען אַ טאַלק
 מיט די עשירות.

יז.

(בתוך הסעודה ניגנו ניגון הידוע
 מכ"ק אדמו"ר נ"ע הנק' דער ראַסטאָ-
 ווער ניגון¹³ ואמר אחד, אַז דער ניגון
 איז פּאַחאָזשע (בדומה) ווי מען האָט
 איהם געזונגען אין ליובאוויטש. ואמר
 כ"ק אדמו"ר שליט"א.)

סעודת ליל שביעי של פסח ה'תש"ט

אזעלכע ווערטער, וועלכע איך האָב לפי
 ערך שנותי דאמאָלט ניט געקענט
 תּופּס זיין און מיין מלמד ר' ניסן פּלעגט
 מיר שפּעטער מסביר זיין.

כא.

פאר דעם יאָהר תרנ"ד פּלעגט הוד
 כ"ק אאמו"ר הרה"ק רעדען ביי א פּאַר-
 ברענגען קורצע ווערטער. געווען

(9) זע ויקרא רבה פליה, טו. כלה פ"א, כלה רבתי פ"ב.

(10) זע ספר הניגונים ניגון מד.

(11) זע שיחת פסח ה'תש"ג אות יד.

אלע השכלות און השגות קומען ניט צו א געשמאק אין דאוונען . כד.

אמאל האָט מען געלעבט מיט א וואָרט און באלעבט דעם וואָרט, פארן דאוונען און אין דאוונען.

היינט, האָט מען מיט וואָס צו טאָן און מען ווייסט ווי אזוי צו טאָן, נאָר דער חסרון איז אין טאָן, דער טאָן אליין פעהלט

כה.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א ענה לאחד על שאלתו:) אין מים איז מעין דער קוואל , מקור איז די נקודה עצמית פון יעדער זאך.

כו.

מען האָט געדארפט צונויפקלייבען די אלטע ווערטער, מען האָט געדארפט לייגען אין דעם. איך האָב אמאל געשרייבען צו הרב ש. ד. ש"י וועגען דעם, ער האָט געהאט א חוש אין צונויפקלייבען ווערטער. ר' מרדכי ע"ה** האָט געזאָגט א וואָרט, ער האָט גענומען א וואָרט, צי דער וואָרט האָט אים גענומען. נו . . ר' שילם ע"ה** האָט דורכגעטאָן און דורכגעווייטאָגט דעם וואָרט.

כז.

שביעי של פסח פלעגט מען אמאל אויפזיין א גאנצע נאכט, אָהן חכמות, פשוט אויפזיין. מען פלעגט לערנען כמה שיעורים, נגלה און נסתר. דער נסתר איז אויך געווען נגלה.

בכלל איז געווען זמנים חלוקים אצל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק: תר"מ-מ"ב מ"ג-נד. מקען עס זעהן פון די מאמרים פון יענע יאהרען, אין דעם מאמר אחרי תרמ"ט האָט זיך דער טאָטע געקאָכט אין דעם ענין פון תהו ותיקון.

איינער פון די ווערטער איז געווען: ופסח ודלג. לכאורה איז ניט מובן וואָס איז ופסח און וואָס איז ודלג, עס איז דאָך די זעלבע זאך, איז וואָס איז דער ודלג מוסיף אויף דעם ופסח, הגם עפ"י נגלה קען מען זאָגען אויף דעם א ביאור, אָבער וואָס איז דער "אינע" ווייניג פון דעם. נאָר דער ענין איז, ופסח מיינט א שפרונג. אז מען שפרינגט דארף מען וויסען פון וואנען מען שפרינגט און וואוהיין מען שפרינגט. נאָכן שפרונג זעהט מען ערשט, אויב דער שפרונג איז געווען א ריכטיגער, צי מען האָט געשפרונגען וואו מען דארף, און דאָס איז דער — ודלג.

אז מען דערמאָנט זיך אויף די אמאָל ליגע ווערטער איז מען זיך פשוט מחי'. כב.

חסידים זיינען עשירים, זיי האָבען אוצרות, נאָר מען דארף דאָס אויפֿגראַבען, אויב ניט בלייבט דאָס פאַרגראַבען.

כג.

דעם טאטענ'ס א וואָרט :

טעודת יום שביעי של פסח ה'תש"ט.

כח.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר להעומדים מסביב לשלחן, אם עדיין לא סעדו סעודת יו"ט שילכו לנט"י להסעודה. ואמר אחד: צריכים לשאול אם הם כבר אחר התפלה, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

*12) כנראה הכונה לר"מ חסן הי"ד הנק' מרדכי דיסנער, שוי"ב בריגא.

**12) כנראה הכונה לר"ש קוראטין. ראה אודותיו הערות בסו"ס תורת שלום ע' 323.

ווייל ער איז געווען בגופו אין מצרים. דאָס הייסט ער האָט מרגיש געווען דעם שיעבוד. משרע"ה האָט דערהערט בפנימית לבבו אין לב הגשמי דעם ניט גוט פון א אידען אין גשמיות.

הגם עס איז דאָך געווען טענות: בשבתנו על סיר הבשר וכו', דאָס האָבען געפרעגט ניט די בחירים, אָבער בכלל איז דאָך דאָס געווען פאָר מתן תורה, איז וואָס האָבען זיי געוואוסט, און זיינען נעבעך געווען אין אזא קלעם. משה האָט מרגיש געווען זייער ניט גוט גשמי און איז בטל געווען פאָר יעדער נימול. ומפני זה זכה לגילוי גון פלאות.

א וואָרט נאָך פופציג יאָהר הויבט ער אָן צו בורען (תוסס).
ל.

כמוס עמדי חתום באוצרותי. מהו החילוק בין חתום לכמוס ומהו חתום באוצרותי.

דער חילוק פון די ביידע לשונות איז: א אוצר ליגט אין א מקום משומר, אָבער דער מענש אליין געהט אוועק פון דעם. כמוס עמדי מיינט, אז וואו מען געהט און וואו מען געפינט זיך איז דאָס כמוס עמדי.

איך האָב א שליחות וואָרט, וואָס איך האָב געהערט מיט פופציג יאָהר צוריק, וואָס דאמאָלסט האָט מען דאָס ניט גע- דארפט דערציילען.

עס איז פאָראן א זמן וואָס מען דארף ניט זאָגען און עס איז פאָראן א זמן וואָס מען מוז זאָגען. הגם דאָס איז נוגע זיך, דארף מען דאָס טאָן מיט א מסירת נפש. ע"ד ווי ביי משרע"ה, משה קיבל תורה מסיני, איז הגם

און ווער האלט דאָס נאָכ'ן דאו" נען. אמאָליגע חסידים פלעגען מאכען יעדען טאָג א קנייטש אין סידור, היינט האָב איך געדאווענט ביז דאָ. ער פלעגט כמובן גומר זיין דעם גאנ" צען דאוונען, נאָר „געדאווענט" האָט ער נאָר ביז דאנען, מאָרגען פלעגט ער דאוונען נאָך א שטיקעלע און דאָרט מאכען דעם קנייטש אין סידור. אויף מאָרגען פאָרן דאוונען פלעגט ער זיך פארטראכטען וואָס דער נעכטיגער דאוונען האָט אין איהם אויפגעטאָן, בויך ווייטאָג אָדער שובע. דער חסיד פלעגט פון בויך ווייטאָג אויך ניט נתפעל געוואָרען. ער האָט געוואוסט אז ע"ד ווי א מאכל אויב מען צוקייעט עס ניט ווי מען בעדארף בעקומט מען בויך ווייטאָג פונדעסטוועגען עסט מען ווייטער און אזוי איז אויך אין עבודה. אמאָליגע חסידים האָבען קיינמאָל ניט אָפגעדאווענט. זיי האָבען שטענדיג געהאלטען אין דאוונען.

כט.

דעם יאָהר תר"ן איז אַלץ געווען באריכות; מאמרים באריכות, ביאורים באריכות, געמאָנט באריכות און געגע- בען באריכות.

דאן איז געווען א וואָרט: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, גון פלאות. ווער איז דערפון נתפעל געוואָרען משה רבינו ע"ה. אין משה'ן איז דערהערט געוואָרען דער אור הנשמה בגילוי בגופו ע"ד ווי עס איז בקבלה — אזוי איז געווען דער לשון — אז ביים אלטען רבי'ן האָט מאיר גע- ווען אור היחידה בגופו ממש. פאר- וואָס האָט משה זוכה געווען דערצו,

(12) זח"א רסא, ב. ועייגיכ מאו"א מעי גו"ן סכ"א. וברשימות הצי"ע על פסוק זה (מיכה ד טו) סקיג כתב, וז"ל: ליע"ל אראנו נפלאות גו"ן פלאות היינו גו"ן שערי בינה ממש, וגם לא נשיב דאצילות כ"א נשיב דכח כמיש בלקוית שהכח עליון ממש נקי שער הגו"ן דבינה וגם היי הגילוי ממעלה משער הגו"ן כי שער הגו"ן הוא איא כר.

השגה, אָבער דער עיקר האָט מען גע-
מיינט דעם שפיץ.

לג.

בא אמאָליגע חסידים איז געווען א
וואָרט: ביטער . . . אי, ביטער . . .
דער אויבערשטער זאָל העלפען איך
זאָל זעהן נחת אין אידען בכלל און
אין חסידים בפרט אין גשמיות און אין
רוחניות, און בפרטיות אין עבודה.
לד.

חסידות מאַנט בן—ע"ב, שם ע"ב
טראַגט ארויס אלץ. עס זיינען פאראן
שם מ"ה, ס"ג, ב"ן, אָבער ע"ב, דאָס
טראַגט ארויס אלץ.
לה.

עס איז ווייניג עבודה. מען לערענט
דעם מאמר און מען זאָגט ביאורים,
דער זאָגט אזוי און דער זאָגט אזוי,
עס פארדריסט פארוואָס יענער פאר-
שטייט אים ניט, ווי ער אליין פארשטייט
זיך. מען איז יענעם מבטל, וואָס ווייס
ער, וואָס האָט ער געזעהן — אָבער טאָן
און אויפטאָן אין עבודה, דאָס פעלט.
לו.

(אחר הסעודה הזכיר כ"ק אדמו"ר
שליט"א עוד הפעם ע"ד שהחסידים
הישנים עשו בכל יום קמט בהסידור,
שאל אחד: ווי אָז מען האָט נאָך ניט
אַנגעפאנגען דעם ערשטען קנייטש, וענה
כ"ק אדמו"ר שליט"א):

מען דארף וויסען ווער עס פרעגט
עס, אויב דער „קלוגניקער", ער אר-
בעט אויף אלע כלים, איינעם הויבט
ער, א צווייטען ווארפט ער. מען דארף
ניט אראַבפאלען ביי זיך, ניט מצד שנים,
די עלטער, ניט מצד געזונד דארף זיין
א מניעה צו עבודה, מען דארף טאָן און
אויפטאָן.

התורה ניתנה לו, פונדעסטוועגען —
ומטרה ליהושע, מיט א מסירה ונתינה,
ער האָט זיך אליין אוועקגעגעבען.

איך האָב א סך מאָל געטראַכט,
דערציילען אָדער ניט, היינט האָב איך
מחליט געווען דאָס מגלה צו זיין. דער
סדר אין דעם איז ווי אין תורה. אין
תורה איז פאראן דער סתום און דער
גליא. אין אַ ספר תורה מוז זיין פרי-
הער חלק, דער גייל, נאָכדעם הויבט
זיך אָן ספר בראשית, א סיפור מעשה,
א תינוק קען תופס זיין א סיפור און
עס איז זיך ביי איהם מתקבל על הלב,
מיר זיינען אלע תינוקות—וועל איך דאָס
מגלה זיין אין א סיפור, אין א סיפור
איז אויך פאראן דער גליא און דער
סתום, וועל איך דערווייל מגלה זיין נאָר
דעם גליא פון סיפור און דאָס וועט זיין
בכתב.

לא.

תרנ"ב האָט מען געהערט א וואָרט:
פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח
לכם כפתחו של אולם. דער חודה של
מחט האָט ניט קיין תפיסת מקום, הגם
דער מחט האָט דאָך יא א מקום, אָבער
דער שפיץ, דער חודה של מחט, האָט
ניט קיין מקום, מאַכען א פתח קען מען
נאָר מיט א זאך וואָס האָט ניט קיין
מקום. דער פתח האָט יע א מקום, א
אורך ורוחב און גובה, אָבער אויפמא-
כען דעם פתח איז נאָר מיט א זאך
וואָס איז ניט תופס מקום.

פתחי וכו' כפתחו של אולם. אין
דעם פתחו של אולם וואָס האָט דאָך
א אורך ורוחב וגובה וועט זיך דאָרט
דערהערען דער חודה של מחט.
לב.

אמאָל האָט מען געמאַנט השכלה

(13) נדרים לה, א.

(14) זע לקו"ת ביאור דבחותי, שם שה"ש ד"ה שחורה אני (הראשון) פ"ג, ובי דשימיני

כחותם פ"ג, שיחת פורים (קונטרס עה) אות ג.

(14*) זע קונטרס לימוד החסידות פ"ג.

סעודת יום אחרון של פסח ה'תש"ט.

מ.

מען האָט שוין אַמאָהל" גערעדט פון מעלת הציור.

אַמאָהל איז דער טאַטע מיט מיר געגאַנגען אין ראַסטאָוו אין גאַס האָט ער זיך אָפגעשטעלט פאַר אַ פענסטער וואו עס זיינען געשטאַנען אויסגעש-טעלט מאַשינעס פון עבודת הארץ, ווי אַזוי צו שניידען תבואה און אָפהיטען יעדער קערענדל אַז עס זאָל ניט גיין פאַרלוירען און אַז אפילו דער שטויב זאָל זיין לתועלת.

ראָט כ"ק אאמו"ר הרה"ק אַרומגע-רעדט די אַלע ענינים, און יעמאָלט גע-זאָגט אַז דאָס איז אַ משל פון ירידת הנשמה למטה בגוף אין איר תבואת הארץ."

עס איז פאַראַן אַ משל און אַ נמשל, פון דעם משל פאַרשטייט מען דעם נמשל, כ"ק אאמו"ר הרה"ק איז געווען אַזוי אויסגעאַרבעט, אַז ער האָט גע-זעהן אין משל דעם נמשל.

דאָס איז געווען ראוי ניט הבטה.

מא.

עס איז דאָ אין וועלט אַ אויסשפראַך אַז מ'האָט ב"ה אויפגעטון.

באמת האָט מען ב"ה אויפגעטון, וואָס איז דער קאַלטער אַמעריקא איז דער אייז געטאַיעט (נמס), עס איז אַראַפגע-נומען געוואָרען די האַרטקייט און שפיה ציקייט, אַבער עס איז נאָך ניט קיין וואַ-סער, עס קען נאָך קאַלט מאַכען די וואַ-רימע.

לז

חינוך אמיתי איז — אז אַ יחיד איז אַ רבי, ווייל באמת יעדער יחיד איז אַ רבי, ער איז בכח צו מאַכען אַ רבי און באַלעבן אַ רבי. דאָס איז ביי אידען בכלל און ביי חסידים בפרט.

לח

אידען זיינען אַ גוי אחד בארץ, אַז אין ארציות זאָל זיך דערהערען דער אחד הוי, ביי מתן תורה האָט דער אויבערשטער געגעבען דעם כח אַז דער גוי — די אידען — זאָלען ממשיך זיין דעם הוי' אחד אין ארץ.

דאָס איז די שליחות און מטרה פון ירידת הנשמה למטה — אויף ממשיך זיין דעם הוי' אחד אין ארץ.

לט

אַמאָהל איז געוועזען אַ אוזן שומעת, היינט איז ישיבת כרכים קשה" דאָס איז גלות בתוך גלות, אפילו מען זיצט ביי זיך אין שטוב, פאַרמאַכט די פענ-סטער פאַרמאַכט די לאַדענס, ווייל דער אויר איז אַ אַנדערער אויר איז אור יר"ד" דאָ איז דער אויר אַ אַנדערער, און דאָס איז דער גלות בתוך גלות.

אין אַ קליין שטעטיל איז דער אויר אַ אַנדערער.

די הונדערט יאָהר וואָס מ'האָט גע-טאַפּטשעט אין בלאַטע אין ליובאַוויטש האָט מען געמאַכט אַז אין די בלאַטע זאָל זיך דערהערען דער הוי' אחד.

אַבער מ'דאַרף ניט נתפעל ווערען, מ'דאַרף זיין ווי אַ סאָלדאַט, אַ סאָלדאַט טוט זיין אַרבעט מיט מסירת נפש.

(15) זע שיחת פורים (קונטרס עה) אות טו.

(16) זע תורה אור פי' מקץ סד"ה גר חנוכה מצוה, ועוד.

(17) זע שיחת שבועות תרצ"ד, שיחת פורים הגיל.

(18) זע תורה אור פי' שמות ד"ה הבאים ישרש, אור התורה דאָרט.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): א
קינד הערט דאָס. מ'האַט אַ ר' הענדל,
ר' ניסן, און זיי פּיטשקען דאָס אַריין
— איז צו זיבעציג יאָהר איז מען מקנא
יענעם זמן.

מג.

עס איז פאַראַן וואָס מען ווינטש זיך,
וואָס איינער ווינטש דעם אַנדערען,
און ווי יעדער ווינטש זיך.

איך קוק אויף יעדען יחיד ווי אויף
אַ רבי. יעדער תּמים קען אויפּמאַכען
אַ גאַנצען ישוב. עס אָבער דאָ אין דעם
צוויי מניעות: ערשטענס מען ליגט אין
הבלים, און צווייטענס וואָס מען נאַרט
זיך, מען פרעגט ווער בין איך. הגם
עס איז אמת — אָבער עס איז שלא
במקומו.

פרעגען פרעגט דאָס דער קלוגינקער,
ניט דער נפש אלקית וואָס ער איז דער
אמת'ער חכם. דער נפש הבהמית איז
דאָך אַ שקרן, ער איז אַ בעל גוונים ער
לאַכט, ער וויינט. דער לאַכען איז
געלייגט, דער וויינען איז געלייגט,
ער איז אַ ליגנער, ער לייגט. ווען ער
שטייט, ווען ער זיצט, אפילו ווען ער
גייט, וואָס ער איז דאָך אַ מהלך, פונ־
דעסטוועגען לייגט ער.

נאָר מ'דאַרף ניט נתפעל ווערען, אַ
סאָלדאַט גייט מיט אַ ראַניעץ אין פאַ־
חאָד, חאַטש ער גייט דאָך אין אַ מקום
סכּנה, גייט ער מיט אַ ניגון פון שמחה.
הגם וואָס קען אַ סאָלדאַט — ער קען
נאָר שיסען, און גייט מיט מסירת נפש,
אָבער ער גייט מיט שמחה און דאָס
מאַכט אים פאַר אַ מנצח.

מד.

אַ יישר כח פּנימי די וואָס זיינען
געפאַרען אין מיינ שליחות מעורר צו

עס איז ניט קיין להכעיס אידען,
עס איז מהיכי־תיתי אידען.

אַז מען שטעלט אַריין אין אייז אַ
כלי מיט הייסע וואָסער מאַכט עס אַ
תּוך אָבער עס אַז נאָך אייז, עס מאַכט
מעהר קאַלט די וואָסער ווי עס איז
פּועל אויפן אייז, אָבער אַז מען נעמט
וואַר־וואָסער — זוּדיקע וואָסער — יע־
מאַלט מאַכט דאָס אַ טיפּען תּוך, אָבער
עס איז נאָך ניט אַלעס קיין וואָסער.
ווען מען גראַכט טיפּער ווערט מים
מתוקים.

דאָס איז ניט קיין דרוש, ניט קיין
ציוך שכלי, נאָר דאָס איז דער אמת אין
פּועל. מען זאָגט דאָס — אַז די אומנים
זאָלען וויסען וואו זיי האַלטען אין דער
מלאכה.

מב.

אין די יאָהרען וואָס הוד כ"ק אאמו"ר
הרה"ק האָט גערעדט בארוכה (משנת
גו"ן עד ג"ד) האָט זיך אַמאָהל גערעדט
וועגען דעם ציוך הענין וואָס פון תּורה,
עבודה, אַ פּועל טוב און מצות מעשיות
ווערען באשאפּען מלאכים. פון יעדען
אות אין תּורה, אזוי אין עבודה, און
אַ פּועל טוב און מצות מעשיות ווערט
פון אַלעס באשאפּען אַ מלאך.

פון דעם איז דאָ קאַלטע מלאכים און
הייסע מלאכים, און זיי זיינען מקנא איי־
נער דעם אַנדערען. די קנאה איז
במחשבה.

מלאך מיכאל און מלאך גבריאל קר־
קען זיך צו וואָס פאַר אַ חברה דאָס איז,
עס איז אַ גרויסער רעש, און מיט וואָס
איז מען זיי משכך — מיט די אותיות
פון תּפלה, מיט דעם גיסט מען זיי אַפּ,
און מיט די התבוננות והתפעלות המוח,
וואָס דאָס איז קאַלטע וואַרימקייט און
עס גיט אַ ברען, מיט דעם איז מען זיי
משכך.

מדות, און עס זאל אַרױסרופען אַ תּשוקה אויף װעלען טון נאָך. מה.

איך װיל אייך דערציילען אַ סיפור המעשה, — (הפּסיק זצױוה לנגן ניגון. אחר הניגון אמר):

די מעשה איז געװען נאָך אַ יחידות. װאָס די יחידות איז געװען װעל איך אייך ניט זאָגען נאָר דעם סיפור המעשה. װען כ"ק אאמור׳ר הרה"ק פּלעגט אַרײנגיין אויף יחידות צום זײדען — כ"ק אאמור׳ר מוהר"ש — איז נאָך יחידות פּלעגט ער אים דערציילען אַ סיפור װאָס דער סיפור האָט געהאַט אַ שייכות צו דער יחידות, על דרך װי קאַמפּאָט װאָס איז באַ לאַחר הסעודה אָבער עס איז בתוך הסעודה.

אַ איד דאַרף האָבען אַ חוש אין נועם הוי". אין אַ חוש איז שײך התפתחות. התפתחות איז דורך פעולה, כמו װי אין כחות איז דורך פעולות װערט התפתחות הכחות, װאָס די התפתחות איז אין כלים און אין אור, כמו"כ איז אין התפתחות אין חושים, נאָר עס איז לפי ערך הכלי, אַ כלי רחבה אַ כלי עמוקה. נאָך דעם װי דער אַלטער רבי

זײן אידען, זײ װײסען אליין ניט װאָס זײ האָבען אויפגעטון.

עס קומט אַ יונגעראַמאָן אין אַ שטאַט און ער רעדט מיט אַ אידען, ער גיט אַ קװעטש מיטן פינגער — שפּריצט אַרױס תּמימות. ער דערמאָנט זיך אויף די זכּרונות פון זײן טאַטען, פון זײן זײדען, ער װערט נתפעל; אַ בחור מיט אַ באָרד איז געקומען מערער זײן, ער רײסט זיך אָפּ פון זײנע עסקים, און קומט צו־לױפען אַ פאַרשוויצטער און פּירט איהם מיט זײן קאַר, וכו'.

הגם דער מערער אליין װײס ניט װאָס ער האָט אויפגעטון.

— מ'דאַרף זײן אַ דעתן האָבען אַ חוש הראי' און אַ חוש השמיעה אויף צו דערקענען. —

ער האָט אָבער זײן שכר, אַז װען ער גיט אַ טראַכט פאַרן דאַװגען װערט ער נתפעל פון דער תּמימות פון דעם אידען.

איך גיב אַ יישר כח ברבים, װאָס אַ יישר כח איז אַ חיזוק און אַ נתינת כח בגשמיות וברוחניות. איך גיב זײ אַ ברכה כפולה ומכופלת עס זאל אַראַפּקומען אין מוחין, אין

19) אויף דער סקודה פון כ"ק מו"ח אדמור"ה הכ"מ זײנען מסודר געװאַרען פון צײט צו צײט, דורך „מתנה ישראל", נסיעות פון תּלי התמימים—ספעציעל אין זײערע ימי החומש—װעלכע האָבן באַזוכט אַ גרויסע צאַל שטעט אום צו באַקאַנען זיך אויסן אַרט מיטן מצב היהדות בכלל און מצב החינוך בפרט, מערער און מחזק זײן אַלט און יונג, טאַרשפּרייטען די ספרים און חבורות װעלכע זײען אויסגעגעבען דורך דעם מלי"ח (מרכו לעניני חינוך) און דורכפירען סאַרשידענע אַנדערע שליחות'ן אין חיזוק היהדות און חינוך הכשר.

כ"ק מו"ח אדמור"ה הכ"מ האָט געהאַלטען די נסיעות פאַר זײער חיבטיק און האָט זײער מייקר און מחשיב געװען די נוסעים. ע"פ הרוב פּלעגען זײ, אין צװאַמנענאַנג מיט די נסיעות זוכה זײן אויסגענומען צו ערען אויף יחידות און באַקומען הוראות בכלל און בפרט אין דעם אופן הי דורכצופירען זײער שליחות אין די נסיעות.

דעם חוה"מ ססח האָבען, אויף דער התעוררות פון כ"ק מו"ח אדמור"ה הכ"מ, אַ ריי תּלמידי התמימים — פאַרהײז — באַזוכט אַ צאַל אירישע קהילות אַרום ניריאַרק, די ערשטע באַריכטען פון די נסיעות זײנען אַנגעקומען נאָך פאַר די אַנדערע טעג ססח, און צו די נוסעים זײנען עס געװענדעט די אויבען דערמאַנטע רײד.

20) באַרובה װעגען נועם הוי, ע"פ חסידות, זע די מאמרים פון אח"ש און ש"פ שמיני התש"ט (קונטרס סה).

געפרעגט וויפיל, האָט דער שליח וויי-טער געזאָגט דער רבי האָט ניט גע-זאָגט וויפיל, האָט ער איהם געזאָגט: איך וועל צופאַרען אין ליאונא פרעגען דעם רבין וויפיל ער דאַרף, וועל איך געבען.

דער שליח איז געקומען צוריק צום רבין און אוועקגעלייגט די פעקלעך, האָט איהם דער רבי געפרעגט וואו איז די געלד פון צווייטען, האָט ער געזאָגט וואָס דער צווייטער האָט געענטפערט. האָט זיך דער רבי פאַרחבד"ט און האָט געזאָגט: קודם המעשה, אָדער לאַחר המעשה?

צומאַרגענס מיט'ן טאָג איז דער ער-שטער געקומען אין ליאונא, ער איז אריין צום רבין, האָט איהם דער רבי געזאָגט מ'דאַרף ארויספאַרען.

האָט ער גלייך איינגעשפאַנט און איז אוועקגעפאַרען — עס איז נאָך געווען פאַר'ן דאוונען — און האָט גענומען פאַרקויפּען אלעס וואָס ער האָט גע-קענט, און איז מיט די בני בית געגאַנ-גען פאַרען. כאַטש ער האָט ניט גע-וואוסט וואו צו פאַרען האָט ער געזאָגט אַז דער רבי הייסט פאַרען דאַרף מען פאַרען. פּלוצלינג איז געוואָרען זעהר פיגסטער, עס איז געווען א זומער רע-גען האָט געגעבען א גאַס א 15 מינוט און עס האָט באלד אויפגעהערט. ער איז אָנגעקומען אין ליאונא, אוועקגע-שטעלט די ב"ב און איז געגאַנגען אין ביהמ"ד דאוונען.

דער אַנדערער איז אויפגעשטאַנען אין דער פּרייה, האָט ער געטראַכט וואָס וועט ער פאַרען פאַר'ן דאוונען, ער וועט אַפּדאוונען און זייגער צוועלף—איינס וועט ער פאַרען צום רבין.

דערווייל איז געוואָרען א גרויסער שטורם, און עס האָט געגעבען א בליץ

האָט אַריינגעגעבען אין חסידים כחות אין אַ פּנימיות, האָבען אַ חוש אין אַ נועם אין אַ אידען, איז דאָס אַ כלי רחבה אויף דעם נועם הוי'.

מו.

שש"פּ תרל"ז האָט דער זיידע דער רבי מוהר"ש דערציילט אַ סיפור פון צוויי חסידים וואָס האָבען נאָך געקענט דעם מעזריטשער, נאַכהער זיינען זיי געוועזען דעם אַלטען רבינס חסידים, פּנימיות'דיקע חסידים, זיי האָבען גע-האָט אַ הכרה אין אַלטען רבין, ניט השגה נאָר הכרה.

זיי זיינען געווען דורכגעטאַנענע בעלי עבודה, זיי זיינען געווען ישוב'ניקעס, בעלי פּרנסה בריות, און זיי האָבען גע-געבען דעם רבין גרויסע סכומים פאַר עניני אה"ק און פאַר זיינע עניני הכלל. די צוויי חסידים זיינען געווען חלוק אין זייער עבודה, ביי איינעם איז גע-ווען פון אונטען ארויף, און ביי איינעם פון אויבען אראָפּ. איינער האָט אָנגע-פאנגען פון פּועל, יעדער זאך האָט ער געטאָן בפּועל ממש מיט א מסירת נפש, נאַכהער איז געווען השגה, דער אַנדערער — איז פּריהער געווען הבנה והשגה און נאַכהער דער פּועל.

אַמאָהל האָט דער רבי געשיקט צו ביידען א שליח ער זאָל בעטען געלד ביי זיי, דער שליח איז געקומען צו דעם „פון אונטען ארויף“ און ער האָט אים געזאָגט דער רבי דאַרף האָבען געלד, האָט ער געפרעגט וויפיל, האָט דער שליח געזאָגט דער רבי האָט ניט גע-זאָגט. איז דער ישוב'ניק אריינגעגאַנ-גען און אַרויסגענומען וויפיל ער האָט געהאַט און אוועקגעגעבען.

דער שליח איז געגאַנגען צו דעם צווייטען און האָט איהם געזאָגט דער רבי האָט געשיקט נאָך געלד. האָט ער

הניגון של אדמו"ר הזקן בעל ד' בבות, ואמר: עס זאלען זינגען נאָר די וועל-כע קענען, ואמר לש. ז. קודם שהתחיל לנגן: זיי זיך מכין.

מט.

אחר שתיית כוס של ברכה — שבירך עליו כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר: עס איז געשמאק צו געבען אידען, מדארף זיין א כלי פנימי צו דעם עס זאל זיין להצלחה בגו"ר. וסיים: מ'דארף וויסען ווער עס גיט און ווער עס נעמט. כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכל הגאספים בעצמו — בידיו הק' — מכוס של ברכה, וקרא בשם כל אחד ואחד, ועל כל אחד ואחד הביט כ"ק בפניו קודם הנתינה.

ג.

ביום ועש"ק אסרו חג אחרי הצהרים מסר כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"י מ. ש. שהתלמידים יחזרו דא"ח ברבים, ועכ"פ ידברו דברי התעוררות בש"ק הזה פ' שמיני, שבת מברכין חודש אייר ובשב"ק הבע"ל שבת ר"ח אייר.

מ. ש. שאל: עס איז דאָך שוין פרייטאָג נאָכמיטאָג וקצר הזמן לסדר הדבר. וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: א שבת וואָס מען זאָגט תהלים פירט זיך אנדערש.

און פאַרברענט די גאנצע גאס, און ער האָט קיים אַרױסגעראַטעוועט די נפשות.

האָט דער זיידע געזאָגט: דאָס איז דער חילוק פון פאַלגען ביו פאַלגען, ביידע האָבען געפאַלגט. ביי דעם איז געווען אומר ועושה ער האָט גלייך גע-טאָן בפועל. און ביי דעם איז פריער געווען א יישוב הדעת און נאכהער טאָן. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): די מעשה דארף מען הערען, עס איז נוגע אַזוי ווי עס איז נוגע א חסידות, אַזוי איז נוגע די מעשה, אַזוי ווי מען האַרעוועט אויף פארשטיין א חסידות, אַזוי דאַרף מען האַרעווען אויף פאַלגען. מז.

מען האָט זעהר געקלאַפט אין טיר, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מען קלאפט מיט א אמת. ורצה א"ס ללכת לפתוח. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מ'דארף זעהן ווער עס איז. דער טאטע איז געשטאנען א גאנצע נאכט אויף אריינצוגיין צום זיידען.

מח.

העמידו את הקאמפאָט לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א האָט ער עס אַוועקגע-רוקט אין א זייט ואמר: מיר האָבען נאָך א סך צו טון, וצוה לנגן את

מ כ ת ב

ב"ה. אסרו חגה"פ, תרצ"ט.
אטוואצק.

שלום וברכה.

בבואי הביתה חפשתי ברשימותי על אודות אותו הסיפור אשר זכיתי לשמוע מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בקיץ תר"ס על אודות זמני שנות תר"מ ותרמ"א, ואת הפירוש אשר אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בפסוק אני אל אלקים אקרא והוי' יושיעני, שסיפרתי לו בנסעינו מריגא.

אמנם בהיות כי סיפרתי לו הענין בקיצור נמרץ, גם עצם הפירוש אמרתי לו רק התוכן, ודרכי החסידות והחסידים הוא לספר כל סיפור ברור, דבר דבר על אופנו בדיוק ובשפה ברורה, לכן הנני שולח לו מצורף לזה העתקת הרשימות.

בש"ק ואתחנן תער"ב בנאות-דשא זאאלשע קודם קבלת שבת הואיל כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לאמר את המאמר השנים עשר מההמשך דבשעה שהקדימו: ד"ה נחמו נחמו עמי.

התחלת המאמר בקושיותיו: (א) מהו הכפלת נחמו נחמו, (ב) ביאור פירוש רש"י שהנביאים ינחמו את ישראל דמשמע שהוא נחמה, לבד נחמת הנבואה, (ג) מהו לקתה בכפלים ונחמה בכפלים, (ד) מדוע הקדים דיבור דברו על לב ירושלים לקריאה וקראו אליה.

תוכן המאמר: דכללות העשר ספירות שבעולמות אבי"ע הן בסדר מעלה ומטה, להיות דכללות ענין הע"ס גם בשרשי ומקורם הראשון באור אין סוף שלפני הצמצום אין זה בבחינת גילוי מן העצם כ"א ההשערה להאיר את העולמות, ע"כ באים במדה, ומתלבשים בכלים, ויש בהם התחלקות מעלה ומטה, במדידת האורות ומדידת הכלים, אבל האור שבבחינת א"ס הנה בשרשו ומקורו לפני הצמצום הוא רק בבחינת גילוי מן העצם ואינו בכדי להאיר בעולמות, ע"כ אין בו התחלקות שיעור ומדה בעצם, וכשמאיר בעולמות הוא מקיף להכל בשווה.

ובזה ביאר הכתוב נחמו נחמו עמי, דידוע דבקודש הקדשים האיר האזא"ס שלמעלה מאצילות בגילוי ממש, ולקתה בכפלים דבגלותא קוב"ה סליק לעילא בינה ולעילא כתר, והוא ענין סילוק האור פנימי ואור מקיף, וע"כ בהנחמה אמר ב' פעמים נחמו, כמ"ש כאיש אשר אמו נתחמנו בינה ראשית האו"פ, כן אנכי אנחמכם כתר או"מ, הנחמה דנביאים גילוי אצילות, והנחמה שלמעלה מזה הוא מהעצמות הבל"ג שלמעלה מאצילות, וזהו דברו על לב ירושלים הוא או"מ, וקראו אליה או"פ. והקדים הדיבור לקריאה, שיאיר האו"מ בפנימי, וזהו כי מלאה צבאה גילוי האו"פ, כי נרצה עוונה ע"י האו"מ דמשם הוא סליחת עוונות.

בעת אמירת המאמר היו פני קדשו מאירים ואחרי כן הי' בחדוה גדולה, ועם היות כי הי' שעה מאוחרת בלילה בכל זה האריך בסעודת ש"ק בביאורים וצדדים בעניני המאמר הנאמר, וגם הואיל לספר איזה סיפורים, ובצאתנו מסעודת ש"ק כבר האיר היום.

לסעודת ש"ק שהתקיימה בשעה הרביעית בערך הוזמנו האורחים ר' שלמה זאלקא ז"ל פערסיץ ור' יהונתן ז"ל עובדי' חתן ר' יצחק ז"ל רובינשטיין מטאשקענט.

בהסעודה ההיא סיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע כמה סיפורים.

אחרי אשר כילה לספר הואיל לאמר :

דער תוכן כללי פון דעם דרך החסידות וואָס עס איז נוגע אין עבודה, דאָס הייסט די פעולה פון השגה דחסידות אין עבודה, איז דער זעלביקער ענין ממש פון יציאת מצרים.

די וואָס מיינען אַז חסידות איז מעהר ניט ווי השכלה און השגה, לעבען זיי אין טעות, עס איז אַ רחמנות אויף זייערע גופים און אויף זייערע נשמות, עס וואָלט געווען בעסער פאַר זיי און פאַר חסידות אַז זיי זאָלען גאָר ניט לערנען קיין חסידות, וויילע זיי אליין בריינגט די חסידות וואָס זיי לערנען קיין תועלת ניט און די חסידות זיינען זיי מחלל.

דער טאַטע האָט אַ מאָהל געזאָגט שבת אין אַ מאמר ברבים, זנוקב שם הוי' אַז מי מאַכט אַ חלל ח"ו ור"ל אין שם הוי', מי איז מחלל ח"ו ר"ל דעם שם הוי', דאָס איז אַז מי נעמט די השכלה און השגה פון חסידות אָהן עבודה, און מי פאַרגעסט אויף דעם אמת אַז תכלית החסידות איז עבודה בפועל, חסידות איז דער זעלביקער ענין ממש פון יציאת מצרים, יציאת מצרים איז דער ארויסגיין פון מצרים און גבולים, און חסידות איז אויף ארויסגיין פון די מצרים און גבולים פון וועלט.

נאָהר עס איז פאַראַן אַ הפרש פון יציאת מצרים און יציאת מצרים פון חסידות, דער הפרש איז אין דעם : יציאת מצרים איז אַ ענין פון שבירה און עזיבה, און יציאת מצרים פון חסידות איז בירור און תיקון, דערפאַר איז אין יציאת מצרים איז מען אַוועק פון מצרים, און יציאת מצרים פון חסידות איז די יציאה פון די מצרים און גבולים פון וועלט, אָבער אין וועלט, דאָס הייסט זייענדיק אין וועלט בעדאַרף מען זיין אין אַ יציאה פון דעם מיצר און גבול פון וועלט.

קלערער געזאָגט : וועלט אַליין איז גוט, וויילע דאָס איז דאָך דער עלה ברצונו ית' אַז עס זאָל זיין אַ וועלט, נאָר דער מיצר וגבול פון עולם הזה, אַט דאָס וואָס עולם הגשמי פאַרנעמט דעם אדם און איז איהם מבבל פון תורה ועבודה, וואָס דאָס איז דער מיצר וגבול, אַט דאָס איז ניט גוט.

און דאָס איז דער עבודת האדם אַראָפּנעמען דעם מיצר וגבול פון וועלט.

וועלט.

אַראָפּנעמען דעם מיצר וגבול פון וועלט און דערהערען דעם אמת, אַז וועלט אַליין איז באמת גוט וויילע דאָס איז דאָך רצונו ית', איז דאָס דורך חסידות, היינט דורך עבודה פון חסידות, און דאָס איז וואָס חסידות איז יציאת מצרים.

אין יציאת מצרים איז דאָ אַ מצוה פון לספר ביציאת מצרים, מי בעדאַרף דערציילען די נסים ונפלאות וואָס דער אויבערשטער ברוך הוא האָט געטאָן מיט אידען אין יציאת מצרים, מיט ידיעה אליין וואָס מי ווייס אַז עס איז געווען און עס איז פאַראַן בכל דור ודור יציאת מצרים איז מען גיט יוצא די מצוה פון סיפור יציאת מצרים, נאָר מי מוז דערציילען יציאת מצרים בדיבור דוקא.

און אזוי איז אויך אין דעם יציאת מצרים פון חסידות, ס'איז פאַראַן די מצוה פון סיפור יציאת מצרים בדיבור, דערציילען די חסידות'ע סיפורים, און דערהערען דעם סיפור וואָס מי דערציילט אין אַ פנימי' דפנימי, מי בעדאַרף וויסען אַז יעדער סיפור איז אַ הוראה בחיים ווי מי בעדאַרף זיך פיהרען בפועל ממש, במילא בעדאַרף יעדער סיפור בריינגען אַ מידה טובה און אַ חיות-פנימי אין אַ הידור מצוה און דערהערען דעם דרכיה דרכי נועם פון תורת החסידות.

ידידו הדו"ש ומברכו.

* * *

העתקת הרשימות:

ג' י"ג תמוז תר"ס, סערעבריקא.
שעה חצי אחת עשרה לילה.

היום בוקר קיבל כ"ק אאמו"ר מענה מאת האחים הגבירים פאליאקאוו על אודות הצעתו לייסד בית חרושת מטוה הצמר — אַ וואָהל-וועב-פאָבריק — בעיר דובראָוונא פלך מאַהליב, אשר שם יוכלו למצוא עבודת מלאכה ועבודת עבודה עבור אלף וחמש מאות נפש מבנ"י, עונים הם, כי ההצעה טובה היא ונכונים המה לתת למטרה זו שלושים וחמשה אלפים רוב"כ — מאת אלף פרנק צרפתים — לזכר נשמת הוריהם ז"ל ילידי עיר דובראָוונא.

כ"ק אאמו"ר שמח מאד על הבשורה טובה ויצווני להעריך איהו מכתבים בענין זה כרשום בספר העתקות המכתבים.

אמנם עד אשר בעוזה"י יבוא דבר התיסדות הפבריק בדובראָוונא, משתדל כ"ק אאמו"ר לסבב אשר בהבית מטוה של פשתן — די לינין-שפינעריי-פאָבריק — שבונים בעיר וויטעבסק, אשר שם יוכלו למצוא עבודה כאלף איש ויותר, יקחו פועלים ועובדים יהודים.

למטרה זו שלח כ"ק אאמו"ר את החסיד ר"ש ברין * לפעטערסבורג לטכס עצה עם מר טריינין * אשר יעשה ועידה עם הבאַראַן גינזבורג ושאר העסקנים באיזה אופן אפשר לסדר אשר המניות—אַקציות—של בית-חרושת המטוה פשתן יהיו בידים כאלו אשר יקחו פועלים ועובדים יהודים.

ר"ש ברין: זע וועגען עם התמים ח"ו ע' קג ואילך. ספר התולדות—מהר"ש ע' 13, 78.
מר טריינין: זע וועגען עם קונטרס ומעין ע' 12 ואילך. ע' 25 ואילך.

היום בשעה הרביעית אחר צהרים בא הר"ש ברין חזרה מפטרסבורג במענה שלילית, כלומר עסקני פטרסבורג ובראשם הבראָן נפתלי הערץ גינזבורג מנגדים אל ההצעה אשר יקחו פועלים ועובדים רק יהודים. באמרם כי זה יעורר שנאה מהאינם יהודים, כ"ק אאמור"ר הצטער ע"ז במאד, ובעת הטיוול הואיל לספר לי על אודות המאורעות דשנת תר"מ ואת אשר אמר הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע טרם נסעו לחו"ל בשנת תרמ"א.

וזה דבר הסיפור.

בקיץ תרל"ט התחילה תסיסה בקרב האדונים בעלי יערות בפלכי סמאָ-לענסק פסקאָו ומינסק נגד סוחר-יער היהודים, על אשר על הרוב הצליחו במסחרם, ויעוררו את איכרי הכפרים לעשות פרעות ביהודים יושבי העיירות, ולא רבו הימים ויהי סער של פרעות בכמה עיירות. במשך החורף דשנת תר"מ עשה כ"ק אאמור"ר הרה"ק כמה נסיעות אודות עיני הכלל לפעטערסבורג, מאַסקווא.

ובראותו כי נסיעותיו אלו לא פעלו כראוי, עשה נסיעתו אחר חג השבועות לחוץ לארץ לטכס עצה עם עסקני הכלל באשכנז ובצרפת, ומחו"ל בא ישר לפעטערסבורג.

בבואו לפעטערסבורג ביקר כמה שרים גדולים בעלי השפעה מרובה בספירות הממשלה בענין זה, אבל, לדאבון לבבו הקדושה, בכל מקום בואו, הנה תמורת אשר בפעמים הקודמים — קודם נסיעתו לחו"ל — קבלוהו בסבר פנים ויבטיחוהו להיות בעזרו בכל אשר יוכלו, הנה עתה רוח אחרת היתה אתם וקבלוהו בקור רוח ויעוהו בשפה רפה.

כ"ק אאמור"ר הרה"ק עשה אסיפה מעסקני הכלל וגבירי פעטערסבורג ויציע כי יבחרו עוד שנים אנשים והוא עמהם יבקרו את השר — מיניסטער — לעניני פנים ויבקשו כי יתקבלו לראיון אל המלך.

בעלי האסיפה הודו כי הדרך ישרה היא, ועם זה הנה מבין כולם לא נמצאו שנים אנשים אשר יסכימו להבחר בתור סגולה — דעלעגאָציע — באמרם אשר בספירות הממשלה כועסים על כ"ק האדמור"ר דליובאוויטש על אשר עשה מסעו לחוץ למדינה להתראות עם עסקני הכלל להבאיש את ממשלת רוסיא בעיני שרי המלוכות דאשכנז וצרפת.

אחד מבעלי האסיפה אשר לו מהלכים בספירת שרי הממלכה סיפר אשר אחד ממכיריו והוא מהשרים הגבוהים בלשכת שר הכספים אמר, אשר סגן שר החיצון אמר לשר הכספים, כי עתה אחרי אשר הצדיק שניאורסאָהן מליובאוויטש ביקר את ארצות אשכנז וצרפת והתראה עם אדירי הבאַנקירן, ודיבר כי הממשלה עושה עול נגד היהודים, ויבקש להיות בעזרו על אודות דרישותיו לטובת היהודים בהכרח להפסיק המשא ומתן על אודות הלוואה לממלכת רוסיא.

כ"ק אאמור"ר ענה, אשר יודע הוא מזה, כי הפראָפעסאָר בערטענסאָן סיפר לו זאת, וגם אמר לי כי היו כאלה שהגידו שצריכים להעניש אותי, ועל זה אמרתי לו, וכי טוב אני מכ"ק אבותי הקדושים, אודותי אינני חושב בשעה זו.

אבל בעצם הדבר הנני נהנה מזה כי נראה אשר הנסיעה פעלה בכי טוב וכאשר צריכים למארי דחיטא עבדי תשובה, ובכן הנה עתה בהכרח לבקר את שר הפנים ולבקש ממנו ראיון אל המלך, ואם אתם בעלי ההון, חוששים לגופכם וממונכם, אקח לי שנים מהחסידים אשר לי ונלך אל שר הפנים כאמור.

במשך כשבוע ימים התקבל כ"ק אאמו"ר לראיון אצל שר הפנים עם החסידים ר' חיים מאשייעו ור' נחום הערמאנט.

ואם כי שר הפנים קיבל את כ"ק אאמו"ר בהדרת כבוד וכפי שסיפרו החסידים ר"ח מאשייעו ור"ן הערמאנט עשה כ"ק אאמו"ר עליו רושם אדיר בכל זה דיבר קשות והוכיחו על אשר עומד לנגד עיני הנהגת המלוכה, ועוד נסע לחוץ למדינה להתדבר עם אורחי שאר מדינות להבאיש את ממשלת מולדתו בעיניהם, אשר בגלל זאת ראוי לעונש קשה כמורד במלכות או כמפריע סדרי הממשלה.

כ"ק אאמו"ר ענה את השר, לאמר:

מה הממשלה חושבת, כי ישפכו דמינו ודם בנינו ובנותינו ויבוזו את רכושנו ועמלנו, ואנחנו הנה עלינו, עוד לכרוע ברך ולנשק ידי הרוצחים והחומסים. לא, אורחי המדינה אנחנו המקיימים חובותינו בגוף ובממון אל הממלכה ככל אורחי המדינה, ודי בזיון וקצף על אשר חמסו לפנינו את מרחבי המדינה, ויעשו תחום מושב לפני היהודים בפלכים מוגבלים, הנה עוד זאת עושה הממלכה לתת יד עזרה לפושעים וחלאת בני אדם לעשות פרעות בנשינו בנינו ובנותינו ובנו, כעם אשר אין לו מגן, אנחנו, כאורחי המדינה דורשים אנחנו מאת הממשלה הגנה על נפשנו ורכושנו.

תוכן בואי הוא להודיע את שר הפנים בשמי ובשם כל היהודים אורחי המדינה כי רצוני להתקבל לראיון אל המלך, להציא לפני הוד רוממותו, מעמדנו ומצבנו ולשמוע ברור האם מלפניו יצא משפטנו משפט מות בידי רוצחים וחומסים, כי דברי השרים והבטחתם, אבדו חנם ושווים בעינינו, ובשם הצדק והיושר הנני פונה אל שר הפנים למלאות בקשתינו האמורה.

השר נבהל לשמוע את הדברים המפורשים אשר יצאו מפי כ"ק אאמו"ר מעומק לבבו הקדושה ולא יכול לדבר דבר, אך בהתאוששותו ענה אשר בעוד ימים אחדים יתן מענה, ומקווה הוא — השר — אשר הדבר יוגמר בטוב.

כעבור כעשרה ימים — תחלת חודש אלול — נתקבל כ"ק אדמו"ר לראיון אל שר הפנים ויודיעהו כי בקשתו להתקבל לראיון אצל הוד רוממותו הוא דבר כבד, ובהנוגע למעמד ומצב היהודים — אורחי המדינה — הנה הממשלה אחזה באמצעים בטוחים, אשר מעתה לא יאונה כל רע של פרעות ביהודים בכל מרחבי המדינה.

וכן ה' אשר במשך כשני שבועות, קיבלו כל שרי הפלכים פקודה להכריז ולהודיע לכל שרי המחוזות ושרי ערי השדה הכפר והמושב, אשר באם המצא ימצא איש או אנשים מעוררי מדנים להשבית המנוחה בין אורחי המדינה, או כי יקרא לעשות פרעות באיזה עדה מאורחי המדינה, הנה יענש קשה. והרווחה היתה ליהודים בכל מקום מושביהם.

מאמר המוסגר.

לשלימות הענין המסופר בזה הנני מוכרח להפסיק הדיבור, ולהעתיק בזה מה ששמעתי, מהחסיד ר' חיים מאשייעו ז"ל מפעטערסבורג בענין זה, כי כנזכר ה' הוא נוכח בעת אשר כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ביקר את שר הפנים, בשנת תר"מ.

וזאת העתק הרשימה:

א' ה' אדר ראשון, תרנ"ז, מאסקווא.

שעה שביעית ערב.

על שבת קודש באו אורחים ובתוכם החסיד ר' חיים מאשייעו מפעטערס-בורג.

ר' חיים הוא יליד שקלאו, וכששים שנה שהוא גר בפעטערסבורג, והוא גביר ובעל עסק, ולרגלו מסחרו באבנים טובות, הרבה שרים גבוהים מבקרים את ביתו, בכל זה הנה לא שינה בגדיו ולשונו, ומראהו כאחד היהודים הבטלנים בערי השדה בתחום המושב.

הר"ח סיפר לי אשר בהיותו כארבע עשרה שנה הי' בפעם הראשונה אצל כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק, ומאז הלך מדי שנה בשנה עם שאר חסידיו שקלאו לליובאוויטש במשך שלש שנים, ובהיותו בן שמונה עשרה שנה, ע"פ ברכת כ"ק אאזמו"ר — אדמו"ר צמח צדק — התיישב בפעטערסבורג ויסחר באבנים טובות, ויצליח במסחרו.

ובהיות כ"ק אאזמו"ר — אדמו"ר צמח צדק — בפעם הראשונה בפע"ט ערסבורג — בשנת תר"ג* — הי' הוא — הר"ח — אחד האברכים אשר שימשו את כ"ק אאזמו"ר, וע"פ סיבה שהי' לו היכירות עם פקידים אחדים שהי' להם שייכות אל אסיפת הרבנים נכנס בעבודת עסקנות הכללית, וכעבור שנתים נהי' אחד העסקנים.

הר"ח הבטיחני לספר לי את זכרונותיו בעסקנות הכללית מימי נשיאותו של כ"ק אאזמו"ר — אדמו"ר צמח צדק — ומימי נשיאותו של כ"ק אאזמו"ר — אדמו"ר מוהר"ש — זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכאשר בדעתו של הר"ח להתמהמה פה כשבועיים הנני מקווה לאור כי טוב, בסיפורים מימי קדם.

ד' ט"ז אדר ראשון, תרנ"ז.

שעה שמינית ערב.

סיפור עשרים ושמונה, מסיפורי החסיד ר"ח מאשייעו מפעטערסבורג. בקיץ תרל"ט, הפיצו אדוני האחוות והעיירות בכמה פלכים שנאת היהודים, ויעוררו את האיכרים — יושבי הכפרים ועיירות השדה בתחום המושב, לעשות פרעות ביהודים.

זקנך — כ"ק אדמו"ר — עשה כמה אסיפות בפעטערסבורג, בחורף תר"מ, וביקר כמה שרים גבוהים ונכבדים, אשר הבטיחוהו כי הם יעמדו לימין היתודים, והועיל רק באיזה מקומות, אבל לא בכולם.

וכראות כ"ק אדמו"ר אשר רוח הפרעות סוער, ומצד הממשלה לא נעשה דבר בטוח לעצור בעד עם השובב, עשה את מסעו לחוץ למדינה, להתראות עם עסקני הכלל, במדינת אשכנז ובמדינת צרפת, אשר הם ישפיעו על מהלכי ההנהגה במדינתנו לטובת היהודים.

בבוא כ"ק אדמו"ר מחוץ למדינה — תחלת מנחם אב — ביקש מגבירי פעטערסבורג המפורסמים אשר שנים מהם ילכו אתו אל המיניסטר, לבקש ראיון אל המלך, ולא הפצו גבירי פעטערסבורג ללכת, כי יראו לנפשם. ויאמר כ"ק אדמו"ר: אם אתם יראים לגופכם ורכושכם, אקח שני חסידים משלי, כי חסידים אינם מוגי לב, כמו הגבירים הפחדנים, ועלולים למסור גופם ורכושם בעד כלל ישראל, ונלך, והשי"ת יצליחנו להיות שלוחים טובים להציל את אחינו בני".

באמצעות השתדלותו של הפראפעסאָר בערטענסאָהן, במשך כשבוע ימים, קיבל כ"ק אדמו"ר הזמנה לבקר את שר הפנים, ויקח כ"ק אדמו"ר את החסיד ר' נחום הערמאנט ואותי, ללכת עמו אל שר הפנים.

כ"ק אדמו"ר נכנס לחדר משכיתו של שר הפנים ואנחנו אחריו. החדר הי" גדול במאד בארכו ורחבו. והיה אך נכנס כ"ק אדמו"ר, הנה בהדרת תואר פני קדשו, ברוחב לבבו, בנועם קולו האדיר ובצחות דיבורו ובמלבשתו העשירה, עשה רושם אדיר על שר הפנים, אשר מיהר ללכת לקדם פני האורח הגדול בהושטת יד, ויבקשהו לשבת על אחד הכסאות שעמדו אצל השולחן, מימין מושב השר.

אבל כרגע נשתנו פני השר, וידבר דברים קשים, גם הפחיד את כ"ק אדמו"ר בעונש קשה כמורד במלכות.

כ"ק אדמו"ר ענה להשר בדברים חריפים, ותבע מדוע נעשה כל עם ישראל ורכושו הפקר לכל רצחן וחמסן.

מה אומר לך יקירי — מדבר הר"ח — או ראינו, וואָס עס הייסט מסירת נפש, און ווי מי בעדאָרף זיך מוסר נפש זיין פאָר אידען, וראינו במוחש כי הוי' עמו ומלאך מיכאל עומד לימינו.

כולנו ידענו אשר כ"ק אדמו"ר יודע שפת המדינה, אבל צחות דיבור כזה עוד לא שמענו ממנו, ובשמעי צחות דיבורו וחלקת לשונו נפל ברעיוני לשון רז"ל האמור ביוסף הצדיק שבא מלאך גבריאל ולימדו שבעים לשון, מיר האָט זיך געדאַכט אז מלאך מיכאל רעדט, נאָר בשעת מעשה האָב איך געט־ראַכט, אז אַזאָ מסירת נפש קאָן נאָר אַ רבי און ניט אַ מלאך, און דער רבי מיט זיין מסירת נפש האָט אָפּגעראַטעוועט דעם כלל ישראל בגופו ורכושו.

דברי כ"ק אדמו"ר פעלו מאד על השר ויבטיח לתת מענה, וילווה את כ"ק אדמו"ר עד אמצע האולם אשר לפני חדר משכיתו.

בבוא כ"ק אדמו"ר למעונו הי' חלש מאד, וישב על הכסא לנוח ויאמר: דער וויזיט היינט מיר געקאָסט אַ פולע געזונד, אָבער מיט דעם אויבערשטענס הילף עס וועט בריינגען אַ תועלת אמיתי, און עס וועט אופהויבען דעם כבוד ישראל.

החסיד ר"ג הערמאנט אמר לכ"ק אדמו"ר:

בעת אשר נכנס כ"ק אדמו"ר לחדר משכיתו של המיניסטר נרעש השר ונתפעל במאד, עד כי נתבהל.

ויאמר כ"ק אדמו"ר:

אזוי בעדאָרף זיין, אַז אַ איד גייט אַרײַן צו אַ גוי אין חדר, און איז מגלה דעם צלם אלקים וואָס על פניו איז, איז דאָס דער תוכן ענין פון מזווה, מזווה איז אַ סימן אַז דער בית און אַלץ וואָס אין איהם, איז שײך צו אלקות, די מזווה איז מגלה דעם חיות אלקי וואָס אין נבראים איז בהעלם, און אזוי איז אַז אַ גוי זעהט דעם צלם אלקים וואָס בא א אידען אויף דעם פנים מוז ער נפחד ונרעש ווערען, אָבער דאָס איז מעהר ניט ווי לשעה.

דער טאַטע האָט מיר דערציילט, אַז מ'האָט געבראַכט דעם עלטער-זיידען אין טאַייני סאַוויעט האָט מען אים אַרײַנגעפירט אין קאַנצעליאַריע וואו עס זײַנען געזעסען אַ פולע שרײַבער, דער עלטער זיידע איז צו געגיניג גען צו אַ פענסטער און האָט אַרויסגענומען די תפילין און האָט זיי אָנגעטאַהן און האָט זיך אומגעקערט מיט דעם פנים צו די שרײַבער, איז אויף זיי אַלעמען אָנגעפאַלען אַ מורא ופחד אַז די וואָס זײַנען געזעסען האָבען זיך ניט געקאַנט אויפהויבען, און די וואָס זײַנען געשטאַנען האָבען זיך ניט געקאַנט זעצען.

האָט דער טאַטע געזאָגט, אויף תפילין שטייט וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך, תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש.

באותו הערב התעלף כ"ק אדמו"ר בהתעלפות גדולה, ויודיעו תיכף להפּראַפּעסאָר בערטענסאָן וימהר לבוא ויתן לו סמי מרפא, ויוכיח את כ"ק אדמו"ר על אשר מזלזל בכריאותו, ועושה דברים כאלו המזיקים לבריאותו, כי התרגשות גם קלה מסוכנת היא לו. ויענהו כ"ק אדמו"ר:

אנחנו, אין אנחנו ברשותנו כלל, גופנו ונפשנו רוחנו ונשמתנו נתונים ומסורים בהנוגע לכלל ישראל ברוחניות ובגשמיות, אמת כי חצי אויבינו שונאינו מנדינו שוברים את גופינו לרסיסים, מוצצים לשד עצמותינו, ממררים את חיינו, אבל בזה הננו מצילים ומגינים על עם הוי', כה הי' עם כ"ק אבותינו, כה הוא עמי, וכה יהי' עד כי יראה הוי' בענינו וישלח לנו גואל צדק לקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו. ויבכה במאד.

הפּראַפּעסאָר בערטענסאָן ציווה על כ"ק אדמו"ר אשר תיכף יעזוב את העיר ויגור באחת העיירות הסמוכות לעיר באויר טוב, ובהיות כי מפני חלישותו כבד הי' לכ"ק אדמו"ר לנסוע לצאַרסקי סעלאַ, ויסע להכפר הסמוך לעיר אשר גם שם נמצאים בתים עם חדרים מרווחים, ויגר שם איזה ימים עד אשר התחזק בכחו, ויסע לצאַרסקי סעלאַ, לחכות על מענה המיניסטער.

בבוא כ"ק אדמו"ר להמיניסטער שנית, קיבלו ברוב כבוד, ויאמר: כי הממשלה אחזה באמצעים טובים לטובת היהודים.

כשבוע התעכב כ"ק אדמו"ר עוד בצאַרסקי סעלאַ להנפש, אחרי כן נסע לליובאוויטש.

עד כאן הוא מאמר המוסגר, ומכאן והלאה סיפורו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

* * *

עבודתו הכבירה של הוד כ"ק אדמו"ר בעניני הכלל בשנת תר"מ עשתה רושם גדול על בריאותו החלושה, והוכרח לנסוע להקור - ערטער

בחוץ למדינה, ויחליט אשר אחר חג הסוכות יסע לחו"ל. להיות כי ידע אשר בנסיעתו זאת יוכרח להיות כל חדשי החורף בחו"ל, מצא לנחוץ לקרוא ועידה מעסקני הכלל מפעטערסבורג, מאסקווא, מאהילוב, מינסק, פאלטאווא, קיוב, טשערניגוב, והגביל את מקום הועידה בעיר וויטעבסק, על יום ג' ז' מר"חשון.

ביום הראשון, בחמישי למר"חשון תרמ"א נסע לעיר וויטעבסק ויקח את אחי — דודך הרז"א, ואותי לנסוע אתו לוויטעבסק.

ביום השני, בשעה שתיים עשרה צהרים, נסע כ"ק אאמ"ר עם סגולת אנשים, נכבדי עיר וויטעבסק, לבקר את שר הפלך, והתקבל לראיון בכבוד גדול, ויתמהמה בחדר משכיתו כחצי שעה, ביחידות.

ובצאת כ"ק אאמ"ר את חדר משכיתו אל האולם במקום מעמד סגולת הנכבדים ומעמד פקידי לשכת שר הפלך ונשיא השטרנים — פאליציי-אינספקט-טאָר — הודה שר הפלך לכ"ק אאמ"ר על הכבוד אשר הואיל לעשות לו בביקורו הכי נעלה, ויוסיף לאמר:

עד כה תודה לא"ל, היתה מנוחה גמורה בין אזרחי יושבי הפלך, ומבטיח הוא באות הכבוד אשר כובד מאת הרוממות, כי גם לעתיד תהי מנוחת שלום ואחדות בין אזרחי יושבי הפלך.

באותו יום בשעה הרביעית בא פקיד מלשכת שר הפלך, לבית מעונו של כ"ק אאמ"ר — אשר גר בבית דירתו של מחותנו רא"ז גינזבורג — לאמר:

שר הפלך שלחו לשאול, באיזה שעה מחר בוקר יכול הוא לבקר את כ"ק אאמ"ר במעונו.

ויענה כ"ק אאמ"ר:

אם לפני השר מתאים שעה עשירית בוקר, גם לפניו מתאים הזמן ההוא.

שר הפלך עם עוד חמשה מהפקידים הגבוהים בלשכתו, באו למוער המוגבל, ויתמהמהו כעשרים מינוט, וילכו.

ובשעה שתיים עשרה צהרים התקיימה הועידה ונמשכה שלשה ימים. הישיבה האחרונה היתה ביום החמישי, וטרם נסגרה הועידה, פנו הרבה מבעלי העידה לכ"ק אאמ"ר לאמר:

הגם, ברוך-השם, דער כללות המצב איז בעסער געוואָרען, אָבער באמת איז די אידישע הערצער זיינען זייער צובראָכענע און צושראַקענע. איהר רבי פאָרט אין אויסלאַנד, ווי אַ זאָך מאַכט זיך, וואָס וועט מיט אידען זיין.

ויענה כ"ק אאמ"ר הרה"ק לאמר:

איהר זאָלט זיין אַליין רוהיק, און איר זאָלט בערוהיקען די אַנדערע, אמת עם איז אַ צייט וואָס מ'זוייס ניט וואָס עם איז בעסער צו טאָן, פאָראַן וואָס זאָגען אַז מי זאָל גיין מיט אַזאָ דרך, פאָראַן וואָס זאָגען אַז מי זאָל גיין מיט אַזאָ דרך, פאָראַן וואָס זאָגען אַז כל הדרכים בחזקת סכנה, און איך זאָג אייך, אַז וואָס מ'וועט טאָן על פי התורה מיט מתינות וועט זיין גוט, איהר זאָלט זיין רוהיק אליין און איהר זאָלט בערוהיקען די אידען אין אַלע ערטער, עם שטייט.

אני אל אלקים אקרא והוי' יושיעני, לכאורה האט געדארפט שטיין אני אל הוי' אקרא, ווי עס שטייט אליך הוי' אקרא ואל הוי' אתחנן, פאר וואָס שטייט דאָ אני אל אלקים אקרא. אויך פאר וואָס שטייט והוי' יושיעני לכאורה האט געדארפט שטיין והוי' יענגי, ווי עס שטייט ענגי במרחב, פאר וואָס שטייט יושיעני. נאר דער פשט איז אזוי. אני אל אלקים אקרא, אָז עס איז רחמנא ליצלן אַ עת צרה, וואָס דאָס איז דאָך גבורות וואָס צוברעכען, און מ'ווערט אַ אני, וואָס דאָס איז די זעלביקע אותיות ווי דער וואָרט איז — אויס מציאות. כאָפט מען זיך אויף דעם אמת, אָז די גבורות זיינען פון שם אלקים, וואָס דער שם אלקים איז אַ שם קדוש, די זעלביקע זונך ווי דער שם הוי', במילא פארשטייט מען אָז אין די גבורות פון שם אלקים איז טאראן אַ כוונה פון דעם בורא עולם, אָז מי זאל תשובה טאָן. די תשובה איז ניט נאר אויף ענינים פרטים, נאר אויך אויף מאַכען ווייכער די האַרץ און עפענען די האַנד, טאָהן צדקה וגמילות חסדים. און דאָס איז דער פשט אני אל אלקים אקרא, די קריאה צו דער כוונה פנימי' פון די גבורות און יסורים וואָס דער בורא עולם שיקט אָז ח"ו, און דורך דעם וואָס מי פארשטייט די כוונה פון די גבורות און מי טוט תשובה ומעשים טובים אָז עס ווערט אחדות גמורה נוסף על מעשה הצדקה וגמ"ח יעמולט איז והוי' יושיעני, העלפט דער אוי' בערשטער. ברוך הוא און עס ווערט גוט, און דערפאר שטייט והוי' יושיעני, ווארום דער פירוש פון ענטפערען איז דאָך אָז מי בעט אַ דבר מפורש ומפורט און מי ווייס וואָס צו טאָן, אָבער ווען מי ווייס ניט וואָס צו בעטען, און מי ווייס ניט וואָס צו טאָן, איז יעמולט די בקשה, אָז וואָס מי טוט, און ווי מי טוט, זאָהל זיין גוט, און דערפאר שטייט והוי' יושיעני.

אמת דער זמן דאָרף האָבען רחמים, אָבער אָז באַ אידען איז דער אני אל אלקים אקרא, מי איז צובראכען און צושראָקען פון דעם ביטערען שווערען מעמד ומצב פון די גבורות קשות. אָבער אָז מי ווייס אָז די גבורות זיינען צוליב אַ כוונה, אָז עס זאל זיין אני אל אלקים אקרא, מי זאל שרייען, טאָטע, האָב רחמנות, בעדאָרף מען זיין בטוח בבטחון גמור, אז והוי' יושיעני, אָז וואָס מי וועט טאָן לטובת הכלל, וויילע מי בעדאָרף האָבען לבושי הטבע, וועט דער טאָן בריינגען אַ ישועה, און ליהודים יהי' אור בכל מקום מושבם.
(עד כאן ניתן להעתיק).

ואל הוי' : כן הוא בסידור אדמ"ר הוקן ובסידור הארזי"ל, ודלא כמשיכ במנחת שי.
— ראה שער הכולל מ"ה ס"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס עה.

קונטרס
ל"ג בעומר

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

על פי התכנית של מערכת „אוצר החסידים“, להוציא לאור, לחגים ולזמנים קבועים, מאמרי דא"ח של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, וכמבואר בהקדמה לקונטרס חג הפסח, הננו מו"ל בזה הקונטרס ליום ל"ג בעומר הבע"ל — הכולל מאמר, שיחה ושני מכתבים. המאמר הוא מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ של ל"ג בעומר ה'תרצ"ט, והשיחה — שיחת ל"ג בעומר ה'תש"א.

* * *

איתא בזהר (ח"ג רפח, א) אשר ביום ההילולא שלו, הוא יום הל"ג בעומר, פתח ר' שמעון ואמר אני לדודי ועלי תשוקתו כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה ובגין כך השתא ועלי תשוקתו.

וידוע הפי"י בלשון המורגל בזהר פתח — דהיינו שפתח את צינור ההשפעה בענין זה, ואז גם אחר ביכולתו להגיע לזה, וכמו בדרא דרשב"י אפילו יגוקי גילו סתרי תורה מפני שרשב"י ע"ה פתח את צינור ההשפעה דפנימיות התורה.

ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת למדריגת רשב"י, אבל חשף' הוי' את זרוע קדשו ויאר לנו ע"י מורנו הבעש"ט ותלמידיו הק' כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע עד, ועד בכלל, כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, את תורת החסידות . . . הפותחת שערי היכלי חכמה ובינה . . . ומורה דרך אשר כל אחד ואחד לפום שיעורא דילי' יכול לגשת אל הקודש לעבוד את הוי' במוחו ולבו.

וביום הילולא דרשב"י, ל"ג בעומר, שבכל שנה, שאז נתעורר ענין הפתיחה יום זה הוא ביחוד יום המוכשר להתחזק ולהוסיף אומץ בלימוד פנימיות התורה ובעבודה פנימית, אשר, כמו שכתב' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, צנורות אלו נפתחו ע"י בעל ההילולא עד ביאת הגואל צדק במהרה בימינו אמן.

* * *

כמו בשאר הוצאות „אוצר החסידים“ באו גם כאן, בשולי הגליון, איזה מראי מקומות והערות מהמו"ל.

מנחם שניאורסאהן

פסח שני השי"ת, ברוקלין, נ. י.

(1) ד"ה כי כאשר השמים, תרע"ח.

(2) קונטרס תורת החסידות בתחילתו.

(3) סדיה אני לדודי, ל"ג בעומר תש"ח (קונטרס נו).

מפתח:

מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ	207
שיחה	212
מכתב	217

בס"ד, ל"ג בעומר.

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. והנה* ענין הנועם הוא גבוה במעלה ממעלת היופי, דהנועם הוא התכלית היופי, א"כ פי' הכתוב מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים הוא בדרך לא זו בלבד אלא אף זו, והיינו דאהבה בתענוגים הנה לא זו בלבד שהיא יפה אלא עוד נעימה. וצ"ל מהו אהבה בתענוגים לשון רבים. אך הענין הוא דהנה כתיב הנך יפה רעייתי הנך יפה עיניך יונים, ואיחא במד"ר* הנך יפה במצות, הנך יפה בגמילות חסדים, הנך יפה במצות עשה, הנך יפה במצות ל"ת, ומזה הוא אהבה בתענוגים לשון רבים, ענג הבא מקיום המצות וענג הבא מקיום הגמ"ח, ענג הבא מקיום מ"ע וענג הבא משמירת מל"ת, וזהו אהבה בתענוגים אהבה הבאה מתענוגים רבים. והנה אהבה בתענוגים נמשך מחמת ההתבוננות באור א"ס, דכאשר לומד איזה ענין מהשכלה אלקית כמו בענין בריאה יש מאין, ולימוד הוא ע"ד הלומד סוגיא בש"ס ופוסקים שיועד הסוגיא היא עם כל פרטי עניני' כן הוא לומד הענין דבריאה יש מאין, וכשם דהלומד סוגיא הרי לאחר שהוא יודע פרטי הענינים הרי יש אצלו בכך שהוא קוטב הענין ההוא כן בלימוד דבריאה יש מאין דאחר שלומדו בארוכה יש אצלו קוטב הענין דהחיות האלקי נמצא תמיד בהיש להוותו ולהחיותו ואופן ההתהוות והחיות הוא בהעלם והסתר הבורא מהנברא* וכאשר מתבונן בזה בהעמקת הדעת ה"ה משיג אחדות הוי' ובכל פינה שהוא פונה רואה השגחה פרטית ומה נעשה שמחה גדולה בלבבו ועובד את עבודתו בתורה ומצות בשמחה גדולה ובחיות רב, דעבודת הוי' צ"ל בשמחה כמ"ש עבדו את הוי' בשמחה, ועל העדר העבודה בשמחה ח"ו נענשים ע"ז כמ"ש תחת* אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, פי' מרוב כלי, כל הוא מ"ש כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא, שמים וארץ הם ג"ע התחתון וגעה"ע, דארץ הוא כינוי לג"ע התחתון ושמים כינוי לג"ע העליון, ויש עמוד* בין ג"ע התחתון לג"ע העליון שמחברם, והגם כי בספרים לא נזכר רק ב' בחינות ומדריגות בגן עדן, געה"ת וגעה"ע, אבל באמת הרי יש ריבוי מדריגות בג"ע עד אין שיעור וכמארו"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל דכשם דהצדיקים בעבודתם בתומ"צ בעוה"ז ה"ה עולים בעילוי אחר עילוי הנה כן בעוה"ב ה"ה עולים בעילוי אחר עילוי, וכמו נשמת האבות ומשרע"ה והרשב"י וכל הצדיקים שבג"ע

והנה ענין : בעניני מאמר זה ראה ג"כ ד"ה מה יפית תש"ס (קונטרס סד).

ואיחא במד"ר : שה"ש רבה א, טו.

בהעלם והסתר : להעיר מד"ה זה היום השי"ת (קונטרס עג) פ"ב.

כמ"ש תחת : וכפי האריו"ל ע"פ זה. ראה שליה תושבי"כ פי תבוא. תניא פכ"ו. רמב"ם סוף הלכות לולב. ר' יונה ברכות רפ"ה. — להעיר מלקו"ת פי תוריע סד"ה שוש תשיש פי' מרוב כל : ראה בכ"ז תר"א ר"ם תצוה.

ויש עמוד : עיני ראה תר"א מגלת אסתר בסופו. תורת חיים פי בראשית ד"ה ותלך עדה.

ד"ה זה היום תרס"ו.

עולים ג"פ בכל יום ויום במדרי' ג"ע היותר גבוהים, רק שבד"כ נחלקים כל בחינות אלו לב' מדריגות שהם ג"ע התחתון וג"ע העליון, אמנם בפרטיות הם ריבוי בחינות ומדריגות עד אין שיעור. וזהו שאנו אומרים וקדושים בכל יום והללוך סלה, דענין הללול הוא עלי' וכמו האדם בשעה שהוא מדבר בהללולו ושבחיו של אדם גדול בתורה ויראת שמים הנה בעת ההללול הוא עצמו ג"כ בעילוי להיות שהללול הוא עלי', וקדושים קאי על הנשמות שבג"ע הנה וקדושים יהללוך סלה הנהשמות בג"ע הם תמיד בעליות, וכשם שבין ג"ע התחתון לעליון יש עמוד המחברם ועל ידו הוא עליית הנשמות מגע"ת לגעה"ע הנה כן הוא בכל בחי' ג"ע בפרטיות יש ג"כ עמוד המחברם למדרי' שלמעלה ממנו וע"י אותו עמוד הוא עליית הנשמות מג"ע זה לשלמע' הימנו ונמצא שם ריבוי בחי' כל שהם העמודים המחברים את ריבוי בחינות הג"ע, ולהיות כי שמחה של מצוה היא למעלה מכל בחינות ומדריגות הג"ע לכן נא' בשמחה של מצוה מרוב כל והיינו דשמחה של מצוה היא גבוהה במעלה ומדריגה מכל הריבוי בחינות ומדריגות כל שיש בריבוי בחינות ומדריגות ג"ע.

(ב) וְבוֹזֵה יוֹבֵן מִשְׂאֵרוֹל יִפֶּה שְׁעָה אַחַת בַּתְּשׁוּבָה וּמַעֲטָה בְּעוֹה"ז מִכֹּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבֵּא, פ"י מכל חיי עוה"ב דהמדריגה דכל שהוא רוב כל הנה זה עצמו הוא חיי עוה"ב, ושמחה של מצוה מה שהוא שש ושמח ע"ז שמקיים את המצוה הנה זה גבוהה במעלה ומדריגה מכל המדריגות דג"ע דכל הגילויים האלו אפילו הגילויים היותר נעלים הם בחי' הארה משא"כ מצות מעשיות בכלל ושמחה של מצוה בפרט הם המשכה עצמית. והענין הוא דהנה כתיב יהללו את שם הוי' כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים, פ"י שמו קאי על ספירת המלכות שנקראת שם וכמאמר מלך שמו נקרא, והוא בחינת שכינה ששוכנת בתחתונים וכמ"ש ושכנתי בתוכם דשכינה נקראת שמו. וזהו פ"י המאמר ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו פ"י למען שמו לפי דשכינה עמהם כמאמר גלו לבבל שכינה עמהם, וכשמביא גואל לבני בנייהם ממילא נגאלת גם השכינה עמהם, וזהו למען שמו, וספירת המלכות נקראת שמו* לפי ספירת המלכות היא זיו והארה בלבד, וכמו המלך הנה רק שמו נקרא על המדינה. ועם היות דקיום כל דבר מלכות הוא ע"י המלך דוקא שהוא מנהיג את המדינה, אבל באמת הנה הנהגה זו הוא רק מה שחותם שמו על הפקודה שהוא רק התפשטות הארה לבד ולא עצמות, וכל ענין השם הוא לזולתו שיקרא אותו בשמו אבל לעצמו אינו צריך לקריאת השם, אבל למעלה הנה נשגב שמו לבדו, דגם בחי' שמו ית' מצד עצמו הוא רם ונשא ונשגב בבחינת לבדו, והיינו דאין ערך להעולמות עם שמו ית' כלל, וכמאמר אתה קדוש ושמו קדוש דאפילו שמו הוא ג"כ קדוש ומובדל מגדר עולמות ורק הודו זיוו של שמו מאיר על הארץ זה ג"ע התחתון ושמים זה ג"ע העליון דשם הצדיקים נהנים מזיו השכינה וכמ"ש כי ביה הוי' צור עולמים דעוה"ז ועוה"ב ג"ע התחתון וגעה"ע* נבראו רק בב' אותיות משמו בלבד, שהוא רק בחינת הארה משמו ושם הצדיקים

נקראת שמו : ראה ג"כ ד"ה זה היום השי"ת (קונטרס עג) פ"ג.
ג"ע התחתון וגעה"ע : ראה אגרת הקודש ס"ה. לקרית בתחלתו.

נהגים מזיו השכינה בחי' זיו בלבד, אבל שכינה עצמה שהיא בחינת שמו הוא בבחינת לבדו שלא נמשך ממנו להיות הנבראים נהנין ומתענגין בה בעצמה ממש, רק וירם קרן לעמו היינו הנשמות כמו שהם למטה מלובשים בגופים ומקיימים את התומ"צ הנה וירם קרן לעמו שנתרוממו בבחי' עצמות ממש, דוהו נוסח ברכות המצות אשר קדשנו במצותיו, במצותיו ממש, כי מצוה היא לשון צוותא וחיבור, מצותיו היינו המצות שלמעלה, כמארז"ל הקב"ה מתפלל הקב"ה מניח תפילין וכתוב אני מדבר בצדקה דוה מה שמתחבר ונמשך אוא"ס במדות העליונות נק' צדקה ומה שנמשך אור א"ס בחכמה נק' מצות תפילין, דתפילין תר"ע ההתחברות, ולכן הנה מצות תפילין הם בראש ובורע שהוא ענין התחברות המח והלב, והיינו דההשגה שמבין בגדולת הוי' במוחו תביא התעוררות הלב בהתפעלות המדות באהבה או ביראה כפי ענין ההשגה שבמות, ותפילין יש בהם רצועות, דרצועה של יד היא על ידו השמאלית, ורצועה של ראש הולכת ונמשכת עד הרגלים, דענין הרצועה היא המשכה, ורצועה של יד היא המשכת המדות שיהי' פועל טוב, ורצועה של ראש הוא המשכת המוחין אשר כל עניניו גם בחינה האחרונה דהילוך יהי' רק ע"פ ההשגה שבמות, והיינו דכללות הנהגתו בכל עניני עולם יהיו על פי התורה והמצוה.

ג) והנה המצוה שהקב"ה מקיים למעלה הוא בחינת אתה קדוש, דאתה קדוש הוא מה שאור אין סוף ב"ה קדוש ומובדל מגדר עולמות לגמרי, דאפילו זיו והארה מבחינה זו אין ביכולת העולמות לקבל דמבחי' שמו אע"פ שהוא קדוש כמאמר ושמן קדוש מ"מ הרי הצדיקים בג"ע נהנים ומתענגים מזיו אבל מבחינת אתה קדוש אינם יכולים לקבל אפילו הארה זיו, דהנה בענין השמות יש הפרש בין שם הוי' שהוא שם העצם לשארי שמות שאינם נמחקים וכדאיתא במד"ר ע"פ ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, א"ל הקב"ה שמי אתה מבקש לידע לפי מעשיי אני נקרא כו' כשאני דן את הבריות אני נקרא אלקים, וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות, וכשאני תולה על חטאיו של אדם אני נקרא א"ל שדי, דנמצא שוהו שינוי משם לשם, דהנה הנהגת העולם הוא ע"י שם אד' שהוא ית' נקרא אדון עולם, רבון העולמים, אבל בהיותו נקרא שם שדי הרי אז מה ששמו הוא גם שם אד' הנה זהו בעולם ועיקר ההנהגה נמשך משם שדי, וכן בכל פרטי שינויי השמות דשם א"ל בחסד ושם אלקים בגבורה, וכן הוא בספירת המלכות שנקראת *

המצוה שלמעלה : ראה ג"כ תו"א פי מקץ ד"ה כי עמך מקריח וביאורו.
 דתפילין הוי"ע : ראה לקי"ת שה"ש ד"ה שימני כחותם וביאורו, סידור ואמרי בינה שער התפילין, דרך מצותיך מצות תפילין, ועוד.
 עד הרגלים : בשו"ע או"ח סכ"ז בסופו כתב שצריך שיגיעו עד הטבור, ובטור שם י"א עד המילה, ומש"כ בסע"ח שער התפילין פי' : טוב שישים כו' כדי שלא יגיעו לארץ כו' — משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר.
 המלכות שנקראת : ראה זח"א רבא, א. זח"ג קו, ב. רפא, א. ת"ז תס"ט (קא, א). סרדס שער ערכי הכינויים ערך שינוי, שערי אורה לר"ג סוף שער א. לקי"ת פי ואתחנן ד"ה וידעת (הראשון) רפ"ד.

אתר דמשתני ויש לה ע' שמותי, אבל שמו העצמי שהוא שם הוי' נאמר בו אני הוי' לא שניתני שלא יש בו שום שינוי כלל וכלל, ונמצא כי גם בזה יש הפרש גדול בין שם הוי' לשארי השמות שאינם נמחקים, כי אתר דמשתני לגבי אתר דלא משתני הוא אין ערוך כלל, ובאמת הנה גם שם הוי' שהוא לא שניתני הוא ג"כ רק שם והארה בלבד ולא עצמיות וכמ"ש אני הוי' הוא שמי דהשם לגבי העצם אינו בערך כלל, ושרש ענין חילוקי השמות בשמותיו ית' הוא, והנה אי' בס' עבודת הקודש* לר"מ בן גבאי, הא"ס כשם שיש לו כח בבלתי בע"ג כן יש לו כח בגבול, דאם תאמר שיש לו כח בבלתי בע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו ואין סוף הוא שלימותא דכולא, והיינו דא"ס ב"ה הוא נמנע הנמנעות והוא בלתי בעל גבול ובעל גבול כאחד, וז"ע שרש חילוקי השמות, דהשמות שמשותפים, לפי מעשיי אני נק', הנה שמות אלו הם בחי' כח הגבול שבא"ס, ולכן הנה שם שדי שאמר לעולמו די הוא הגבלה דעד פה תבוא ותו לא, וכן שם אד' הוא אנת אשתמודע אדון על כולא דלזה הרי צריך להיות נבראים בע"ג שיקרא אדון עליהם, וכן שם א"ל בחסד דצריך להיות זולת על מי יתחסד, אבל שם הוי' הוא שם העצם שהוא מה שלא שניתני כלל, הנה זהו מצד כח הבלי גבול שבא"ס, ואחר כ"ז הנה גם שם הוי' הוא רק שם ולא עצם, וזהו אתה קדוש ושמך קדוש דמחלק בין אתה קדוש ושמך קדוש ואינו אומר אתה ושמך קדוש אלא מחלק ביניהם, לפי שיש הפרש גדול בין מה ששמך קדוש למה שאתה קדוש, דענין שמך קדוש הגם שהוא קדוש ומובדל ורק הודו של שמו הוא על ארץ ושמים ג"ע התחתון והעליון שהם נבראים היותר גדולים, ועם זה הנה כללותו הוא שם שהוא הארה בלבד, אבל אתה שהוא אין סוף עצמותו ומהותו הוא קדוש גם מבחינת שם הוי' שלא שניתני, והוא כענין קודש הקדשים לגבי קודש. והגם דזה מה דשם הוי' אינו משתנה מורה על עוצם גודל הפלגתו משארי השמות מ"מ לגבי העצם הוא רק הארה ושם.

ד) והנה מצות אלו שהקב"ה מקיים שהוא בחינת אתה קדוש ניתנו לנו כל ישראל למטה, דמזה יובן מעלת ישראל שקדשנו במצותיו שהוא צוותא וחיבור לאוא"ס מהותו ועצמותו ע"י מצותיו שהקב"ה מניח תפילין והקב"ה מתעטף בציצית, וכדאיתא במדרש* ע"פ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשכטיו לישראל, מלך ב"ו מצוה לאחרים לעשות והוא אינו עושה אבל הקב"ה אינו כן מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות, דהמצות הם רצונו ית' וע"י עשיית רצון העליון הנה עי"ז נעשים צוותא וחיבור לאוא"ס ב"ה בעל הרצון, וכמו בגשמיות כאשר אדם גדול יש לו איזה רצון פנימי ועצמי ואיש פשוט, מה שאינו נחשב למהות אדם מפני גודל פשיטותו וגסותו לגבי אדם הגדול ממלא ומקיים רצונו הפנימי והעצמי של אדם גדול, הרי האדם הפשוט הממלא ומקיים רצונו של האדם גדול הרי על ידי

ע' שמות : ראה במדבר רבה מ"ד, יב.

בעבודת הקודש : ח"א רפ"ח, בשינוי לשון קצת.

וכדאיתא במדרש : רבה משפטים פ"ל, ט. בשינוי לשון קצת. — להעיר מדיה איתא

במדרש תהלים. גטס בקונטרס נט ע' 35.

קיום רצון זה מתחבר עם מהותו ועצמו של האדם הגדול בעל הרצון. וכך יובן להבדיל הבדלות עד אין קץ למעלה דע"י קיום המצות שהם רצון העליון הנה בהם ועל ידם נעשה צוותא וחיבור לאוא"ס ב"ה בעל הרצון מה שכל העולם ומלואו אפילו העולמות הרוחניים אינם כדאי אפילו לגילוי הארה מבחינה זו. וכאשר האדם ישים אל לבו את כל זה ויתבונן בזה בהעמקת הדעת אשר בקיום המצות ובלמוד התורה ה"ה מתחבר כביכול עם עצמות אין סוף ב"ה וממשיך על נפשו אוא"ס ב"ה ממש מה שאין כל העולמות כדאי לו, והגם דעכשיו הנה כל ההמשכות דע"י תומ"צ הם בהעלם, דהגילוי מזה יהי רק בביאת המשיח, וכמ"ש הון ועושרי בביתו וצדקתו עומדת לעד, דביתו של אדם הוא בי"ע היינו העוה"ז והעולם הבא, וזהו הון ועושר בביתו דמה שנמשך בעוה"ז ובעוה"ב הוא רק הון ועושר בלבד אבל צדקתו עומדת לעד בעולם האצילות עד ביאת המשיח ואז יתגלה בגילוי ממש, אבל כ"ז הוא ע"י העבודה דעכשיו דוקא, וזהו מעלת המצות מעשיות בכלל ושמחה של מצוה בפרט דע"י יהי' הגילוי העצום בביאת המשיח בהשגת המהות. יתחזק בהתחזקות גדולה להיות כל עניניו ועסקיו ע"פ התומ"צ ובשמחה של מצוה. וזהו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, דמה יפית במצות עשה שהוא ענין היופי, דיופי הוא בא מריבוי הגוונים כן הוא במצות שהוא בריבוי ענינים ובדברים המותרים, ומה נעמת במצות ל"ת שהוא השמירה מדבר האסור שהוא עבודה גדולה יותר מכמו קיום דבר המותר ומזה הוא שבאה האהבה בתענוגים פי' בתענוגים שכולל שני מיני תענוגים התענוג דמ"ע דע"י מ"ע נמשך המשכת אלקות מבחינת אתה קדוש, ותענוג של מל"ת הוא ע"י אתכפיא סט"א, וכדאיתא בזה"ר מאן מנכון דמהפכין חשוכא לנהורא וטעמין מרירו למיתקא, והיינו דהחושך עצמו נהפך לאור והוא ע"י שמהפך טעמא מרירו למיתקא והיינו שמחליף את התענוגים הגשמי' בתענוגים רוחני' דתורה ומצות, הנה על ידי זה מהפך את החושך עצמו לאור, כמו שאמר מורנו הבעש"ט נ"ע בפי' המאמר במד"ר (ויקרא פי"ג) א"ר אחא וצריך יהודאה לחירובא (חרובין) עביד תתובא, דע"י התשובה באמת בעת צרה ר"ל מהפכים את הצרה עצמה לצהר, דצרה היא מצוקה וחשך וע"י התשובה הנה היא עצמה נהפכת לאור, וכמ"ש ועת צרה היא ליעקב וע"י התשובה הנה וממנה בעצמה יושע, וזהו שהחושך עצמו נהפך לאור ומגיע בבחינת ישת חושך סתרו שהוא חומר היולי שקדם לז' צורות לפי' לשון הרמב"ן ז"ל, וזהו מה יפית מ"ע שהם בדוגמת הצורה שכבר הוא מציאות דבר כמו הנחת תפילין ואכילת מצה וכו', ומה נעמת מל"ת שהוא חומר היולי שקדם להז' צורות דמל"ת הוא בכל המצות בשוה וע"י הוא אהבה בתענוגים לשון רבים התענוג בעוה"ז ובעוה"ב ועיקר התענוג בביאת המשיח בכ"א.

הון ועושר : להעיר מדי' בדבר הוי' שמים נעשו — בס' המאמרים אידיש ע' 90.
וכדאיתא בזה"ר : ח"א ד, א. — התוכן ולא הלשון ממש.

ועת צרה : ראה ד"ה הוי' כי גדול — בס' המאמרים — אידיש ע' 54.
הרמב"ן ז"ל : בתחילת פירושו על התורה, וראה ג"כ ע"פ ש"נ רמ"י.

ש י ח ה

ל"ג בעומר ה'תש"א.

— לויט אַ פאַרצייכנוג פון די הערער —

וואָס באַ צדיקים אין דאָס דער תכלית העלי, וואָס ירידת און גילוי נשמתם האָט דורכגעפירט בעלמא דין, און בפרט אַ נשמה כללית ווי נשמת הרשב"י אין דער יום העלי אַ יום השפעה בכל מיני שפע ברכה רוחני וגשמי.

דער ענין פון תפארת אין פאָראַן אין אַלע ספירות, וואָס די עשר ספירות זיינען איינגעטיילט אין דריי מדריגות כוללים: חב"ד חג"ת נהי"ם, וואָס דאָס אין דער פירוש' מאמר המשנה איוהו דרך שיבור, יברור, לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. דער אדם אין כולל פון שכל—חב"ד. מדות — חג"ת ונהי"ם. שכל—חב"ד און מדות—חג"ת זיינען מדריגות עצמי, וואָס עס קאָן זיין אַז זיי זאָלען ניט זיין בהתגלות, אָבער די מדות נהי"ם זיינען מדות מתפשטות וואָס זיינען פאָראַן באַ אַלעמען.

אין ספירות העליונות אין ספירת התפארת חלוק פון אלע ספירות, כמא' תפארת עולה עד הכתר ונמשכת בספי' המלכות, דער פאָרשטאַנד אין דעם אינ, אַז ספירת התפארת פאָראַינציגט די נידעריגסטע ספירה מיט די העכ"טע ספירה, אַז די העכסטע ספירה פאָרשטייט די מעלה פון דער נידע"ר יגסטע ספירה, און די נידעריגסטע

א.

ספירה אין ציילען. אין ציילען אין פאָראַן דריי זאָכען, דער אָנהויב ווען מען הויבט אַז ציילען, דער נאָמען פון דעם צאָל—איינס צוויי, און ביז וויסעל מען ציילט. דער אָנהויב פון ספירה אין די צווייטע נאָכט פסח. דער ציילען אין יעדען טאָג, פון דעם צוויי"טען טאָג פסח צו מעריב, וואָס דאָס אין דער אָנהויב אין יעדער טאָג, און דער נאָמען אין פון איינס ביז נייען און פערציג, וואָס בסך הכל אין דאָס זיבען וואָכען, און דאָן אין חג השבועות דער פופציגסטער טאָג פון פסח.

די מצוה פון ספירת העומר אין למימני יומי און למימני שבועי, כנוסח היום כו' שהם כו', יעדער טאָג פון ספירת העומר ווערט בעצייכענט פון די ספירת השבע מדות, חסד ביז מלכות, און די זיבען וואָכען פון ספירה אין יעדער וואָך אַ בעזונדער ספירה, די ערשטע וואָך אין ספירת החסד, די צווייטע וואָך אין ספירת הגבורה און די דריטע וואָך אין ספירת הת"ת. ב.

ל"ג בעומר, הן די וואָך און הן דער טאָג, אין די צאָל פון ספירת התפארת, דאָס מיינט אַז די הסתלקות

שיחה: די ערשטע זעקס סעיפים זיינען מוגה געוואָרען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.
 (1) מלמטה למעלה שמתחילים ממלי שבמלי ומסיימים בחסד שבחסד. — ראה סידור תאריזיל (סידור הרי"ש פרשקוב) סוד ספירת העומר: תכוין בליל א' מחסד שבחסד כו' שנשלם בשבוע א' חסד כו' ותכוין בכל שבוע לתקן מקיף א' ממסלמ"ע, שבשבוע א' נגמר מקיף דמלי כו' שבוע ב' נתקן מקיף יסוד כו'. ראה ג"כ סעיף שער ספירת העומר רפ"ה.
 (2) ע"ד כל הגיל — זע בד קודש סוף ס"ב ואילך. ד"ה א"ר איוהו דרך ישרה ש"ת (כס' המאמרים. נמצא בדמוס).

ד.

עס איז ידוע דער מאמר רי"ל, און אברהם אבינו ע"ה איז אומגעצאנגען אין מדינות שונות און האָט געזעהן, אָז זיי זיינען זיך עוסק אין עסען, טרינקען און גופניותדיגען גוטען לעבן, בען, האָט ער געזאָגט: לא יהי לי חלק במדינה זו, אָבער אָז ער איז געקומען אין דעם אָרט וואָס מען האָט זיך עוסק געווען אין זריעה און ישוב המדינה האָט ער געזאָגט: הלאוי יהי לי חלק במדינה זו. האָט אים השי"ת געזאָגט: לזרעך אתן את הארץ.

אין אַמעריקא איז מען זיך עוסק אין עניני ישוב איז דאָ דער אָרט, וואָס מען בעדאַרף אופטאָן אין תורה ועבודה, און דאָס איז „לזרעך". אָז מען וועט זיינען וועט די ערד מאַכען וואַקסען. מען בעדאַרף אַקערן און זיי ען חדרים און ישיבות וועט בעזרת השי"ת אויסוואַקסען גוטע פירות און פירי פירות.

ה.

דאָ אין לאַנד איז אַ אַנגענומענער סדר, אָז מען בעדאַרף זיין אַ פאַרדינער פון קינדווייז אָן. קינדער אָן אונטער שיעד פון וואָס פאַר אַ שטאַנד, אָרים און רייך, ווילען זיך פאַרזאָרגען אויף דער עלטער, ווען עס ווערט שווער צו אַרבעטען, זאָל מען האָבען אויף די הכרחיות, אין דעם פאַרזאָרגען גייט אויך אַריין דער פאַרזאָרגען זיך מיט אַ אָרט, אַ מקום מנוחה — אויף דער היגער גאַס־שפּראַך — נאָך די הונדערט און צוואַנציג יאָהר.

דער סדר איז באַ אלעמען רייך מיטעלשטאַנד, אַדער אָרים, יעדער איז אַ חבר — מעמבער — אין אַ געוויסער חברה, וואָס די פליכט פון

מדריגה פיהלט די מעלה פון דער העכסטער מדריגה.

אין דעם זמן, וואָס די העלמות והסתרים זיינען בהתגברות בעדאַרפען אידען בכלל און חסידים, וועלכע זיינען זיך עוסק אין תורה ועבודת החסידות בפרט, האָבען גאָר אַ שטאַרק גרויסען סיוע עצמי מלמעלה אויף הצלחה אין עבודה.

בזכות הרשב"י זאָל השי"ת משפיע זיין, אַ שפע ברכה אין בני חייא ומזונא רויחא, אָז מען זאָל זיך עוסק זיין אין תורה ועבודה מתוך הרחבה אין אַלעס.

ג.

אַ איד אָז ער גייט ממקום למקום איז דאָס צוליעב אַ כוונה מיוחדת בהשגחה פרטית. אלע ווייסען דעתו הקדושה פון מורנו הבעש"ט אין השגחה פרטית,³ אָז אַן אַראָפּגעפאַלענע בלעטטעלע פון אַ בוים ווערט איבער־געטראַגען פון איין אָרט אין אַ צווייטען איז דאָס בדין ומשפט פון השגחה פרטית צוליעב אַ כוונה מיוחדת, און יעדער נברא אָן אונטערשעיד צי אַ דומם וצומח אַדער אַ חי ומדבר איז אַלץ בהשגחה פרטית און בכוונה מיוחדת.

חסידות איז דער אור המאיר, וואָס עס מאַכט ליכטיק די עיני השכל און עס שטאַרקט די האַרץ, אָז די ידיעה זאָל אַראָפּקומען אין פועל און פון דעם ווערט ליכטיג אין הויז און אין גאָס.

און דאָס איז דער יסוד פון אַ חסידישען פאַרבריינגען, אויסוואַסען די אויגען אין דמעות פון התבוננות, אָז מען זאָל דערוועהן די אייגענע חסרונות און האָבען אַ געשמאַק אין האַרעווען אויף דעם.

(3) זע, ה"יום יום" ע"קת. שיחת י"ט כסלו תרצ"ד אות ג ואלף, ועור.

(4) בראשית רבה פל"ט, ה.

צוגעבען די עסקים האָט דאָס באַמט פאַרדראַסען.
פאַרוואָס איז דאָ אנדערש. מצד
אהבת ישראל דאַרף מען זיי מוכיח זיין
און אויפווייזן זיי דעם אמת, עפענען
זיי די אויגען.

ו.

חג השבועות איז מתן תורה. תורה
איז דאָך אַ מתנה. אַ מתנה דאַרף מען
מייקר און מחבב זיין. גאַרען נאָך דעם,
האַבען געגועים צו דעם. בעדאַרף מען
דאָך קובע עתים זיין לתורה. עס איז
דאָך רעכט, אַז עס גייט אוועק וואַכען,
חדשים, וואָס מעט נעמט ניט קיין
ספר אין האַנד, מען איז יוצא מיט
דעם סדר התפלה, וואָס דאַרט איז דאָ
וואָס מ'קען יוצא זיין דעם לימוד התו,
אַבער באַמת איז דאָך דאָס נאָר תפלה.
אַבער מען דאַרף טאַקע קובע זיין עתים
לתורה.

ז.

היינט איז ל"ג בעומר, הילולא
דרשב"י. דער רשב"י האָט געזאָגט '
אַז אויב עס איז דאָ איינער וועלכער
נעמט אויף זיך ביז זיין זמן, וועט ער
נעמען אויף זיך ביז ימות המשיח.
עס שטעהט אין ספרים, אַז דער יום
הסתלקות פון אַ צדיק וואָס דאָס איז
דער יום הילולא, דאַמאָלסט איז דער
תכלית העילוי זיינער, וואָס דאָן קומט
ער צו תכלית השלימות.
הצדיקים דומים לבוראם. אַמאָל
שטעהט ליוצרם, אַבער עס שטעהט ניט
להקב"ה. ווייל די כוונה איז אויף דעם
אור וחיות אלקי וואָס איז זיך מתלבש
בכל עולם ועולם ביז דעם עולם הזה
הגשמי, וואָס די צדיקים זיינען ממשיך
בעבודתם.

דער חברה איז בעזאָרגען דעם חבר
מיט אַ לוי' און אַ מקום מנוחה.
אַבער דאָס איז נאָך ניט אַלקי, מיט
דעם וואָס מען בעזאָרגט זיך מיט אַ
אַרט וואו מען זאָל דעם קערפער אַ-
וועקלייגען און מקבר זיין איז נאָך אַלקי
ניט זיכער, אַז עס איז אַ מקום מנו-
חה, ווייל דאָן הויבט זיך ערשט אַן
דער אמת'ער טראַבל — צרה.
דער ערשטער ברוך הבא שמייך פון
מלאך דומה מאַכט אויפציטערן.
עס איז ניט מיין זאך אויסצומאַלען
די יסורי גיהנם ליידען, אויך ניט די
גן עדן פאַרגעניגנס, נאָר עס איז פון
די גרעסטע וויכטיקייט צו ערקלערען
ברבים, אַז יעדער איינער זאָל קלאַר
וויסען, אַז אויף דער וועלט — עולם
הזה — איז דער פלאַץ וואו מען קריגט
אַ אַרט איז גן עדן אַדער גיהנם.

עס ליגט אַ חוב אויף יעדען בן
תורה, הן רבנים, הן ראשי ישיבות
און נאָך מעהר אויף די תלמידי
הישיבות, וועקען די עלטערע און אויך
די אינגערע און ערקלערען אין אַ
געוויסער צוגיינגליכער שפראך אויף
דעם מצב ההווה און צו וואָס פאַר
אַ מצב רוחני מען בעדאַרף שטרעבען.
איז דער אַלטער היים האַבען אידען
אַן אונטערשיעד, בני תורה אַדער
פשוטים, געהאַט אַ סדר, אז ווען מען איז
עלטער געוואָרען פלעגט מען איבער
געבען די עסקים צו די קינדער און
אַליין אַפגעבען זיך מיט תורה און
תפלה. אפילו די פשוטים ביותר האַבען
געפונען אין וואָס אַוועקצוגעבען די
צייט בעניני תורה, כל אחד ואחד
נאָך זיין מעמד ומצב. און אַז מען
האַט ניט געהאַט די מעגליכקייט אויפ-

(5) בראשית רבה מ"ה, ב.

(6) זע סידור שער הליג בעומר. — להעיר מלקוטי ש"ס להארז"ל מ"י ברכות.

(7) במדבר רבה פ"י, ה.

(8) לע"ע צ"ע מקומו.

עפעס עסען, מיט וואָס דער אויבער-
שטער העלפט, ברויט מיט וואָסער,
נאָכדעם אָביסעל צולייגען זיך, במילא
איז שוין אויסגעקומען דער פּאַר -
בריינגען פּאַראַכט.

האַט מען דערציילט בשם הרה"ח
ר' הלל דריי ענינים אין דעם: ערש-
טענס אָז עס איז דאָ אַ חילוק צווישען
תּפּלת מנחה און תּפּלת מעריב^ט, הגם
אין שו"ע ווערט ניט דערמאָנט אזוי
פיעל וועגען דעם, אָבער ער האָט
געזאָגט ווי אַ הלכה פּסוקה אָז מען
מעג זיך זעצען פּאַרבריינגען פּאַר
מעריב. צווייטענס איז דאָ אַ הפרש
פּון אַ יחיד ביז אַ רבים, און דריטענס,
וואָס איז דער ענין התּפּלה, אָז עס
זאָל זיין אַ עריבות ומתיקות למעלה
און דאָס פּועל'ט מען דורך אַ פּאַר-
בריינגען.

ט.

עס איז דאָ אַ הפרש פּון שחרית און
ערבית. ערבית איז בזמן של חשך
והעלם, בעדאַרף מען מאַכען דערפּון
ערבית — עריבות און מתיקות למעלה.^י

עס איז פּאַראַן דער ענין פּון ידיעה
און דער ענין פּון תּמימות.

עס איז ידוע דער מאמר החכם"אלו

רשב"י האָט געזאָגט אָז ער
נעמט אויף זיך ביז ימות המשיח.
יעצט איז אַ צייט וואָס מען דאַרף
האַבען כּחות, יעדער האָט כּחות נעלים
ביותר, נאָר מען דאַרף זיי מגלה זיין.
השי"ת זאָל געבען כּחות גשמיים צו
קענען טראַגען דעם עול המר, ובזכות
הרשב"י וואָס ער האָט געזאָגט כּנ"ל,
זאָל דער אויבערשטער געבען צו אַלע
אידען בכל מרחבי תּבל בכל מקום שהם
אַ שפּע חיים וברכה אין בני חייא
ומזונא.

ח.

ביי חסידים פּלעגט מען זיך זעצען
פּאַרבריינגען לג בעומר פּאַראַכט בין
מנחה למעריב.

בכלל דער סדר עבודת היום
ביי חסידים, פּאַרן דאָוונען איז
געווען די הכנה לתּפּלה, נאָכ -
דעם די עבודת התּפּלה, און דער ליי-
מוד התּורה נאָכן דאָוונען, ווי הוד כ"ק
רבינו הוקן זאָגט אין לקוטי תּורה^ז
אַז דער לימוד התּורה נאָכן דאָוונען
גיט אַ חיות און אַ תּוקף ועוז אין גאנ-
צען טאָג, אָז דער רושם התּפּלה זאָל
זיך פּיהלען במשך כל היום, אָז מען
ווערט צובראַכען, נאָכדעם דאַרף מען

(9) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה יונתי פ"ב, וראה ג"כ שם פ"ב ברכה ביאור לד"ה תורה
ציוה פ"ד.

(10) לכאורה, עפ"י שבת (יו"ד רע"א) אדרבה חמורה תּפּלת מעריב ממנחה בזה. —
וכנראה הכונה כאן, דיש להקל במעריב ממנחה שלא להפסיק, כיון דיש שהות להתפלל
יותר ממנחה, ולהתיר להתחיל בסמוך שיעור קטן לפני הזמן עפ"י ש"כ ה"טז (א"ח סרליה
סק"ג) — אבל רבנו הוקן משמע דס"ל דהאיסור מתחיל חצי שעה קודם זמן תּפּלת ערבית
(שו"ע א"ח סתלי"א ס"ה). — ואולי יש לצרף בתור סינף להיתר, כי פּאַרבריינגען קודם מעריב
הוא עתה — (משא"כ בזמן הש"ס והשו"ע) — דבר שאינו מצוי, אלא שעושים כן בליג בעומר
(ובפורים) כי בלילה כבר עבר זמנו, ולכן אין לגזור בזה, וכמ"ש בשו"ע א"ח ספ"ט ס"ו.
ואף א"ל דגוירה שבטל טעמה לא בטלה הגוירה (נסמן בשדי חמד כללים ג' אות לד)
יש לחלק דשאני גוירה דידן ולכתחילה חלקו בין דבר המצוי לדבר שאינו מצוי.
יעיין בכה"גל שו"ע א"ח סרלי"ב וסרלי"ה ובני"ב שם. וחידושי משניות להצ"צ שבת
פ"א מ"ב, ואכמ"ל.

(11) ס' העיקרים מא' ב' ספ"ל. מדרש שמואל ס"ו, מ"ז. — וכן צ"ל בהערות לתורת שלום
ס' השיחות ע' 327 — וראה תורת שלום ע' 199.

גיי צו ר' עקיבא, איז אויב מען זאגט דאָס מיט אַ תּיממות איז דאָס הי דער ענין ההשתטחות.

יג.

היינט איז די הילולא פון רשב"י, און שפתותיו דובבות בקבר, וועגען וואָס מען רעדט און ווי מען רעדט, און ער איז מערער רחמים רבים אויף יעדן דערען בפרט אין בני חייא ומווני ריחא. יד.

קודם שהתחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לאמר את המאמר דא"ח ד"ה ואהבת — המשך להמאמרים שלפ"ז — אמר : הרה"ח ר' הלל פאָריטשער'ס מקום עבודה איז געווען אין מצלא-ראסיא אויף מקרב זיין די דאָרטיגע אידען לעבודת הוי'. די דאָרטיגע אידען זיינען געווען פשוטים ביותר און די מאמרי חסידות וואָס הרה"ח פלעגט זאָגען זיינען געווען זעהר טיפע, איז אָז ער פלעגט אָנהויבען זאָגען חסידות, פלעגען די דאָרטיגע אידען עם זאָגען, רבי, די חסידות וואָס איר זאָגט איז נאָר פאָר אנשי מדע, אָבער ניט פאָר אונז. פלעגט זיי ר' הלל ענטפערען, וואָס עפעס ניט פאָר אייך, עס איז דוקא פאָר אייך — פאָר אייער נשמה, אייערע נשמות פאָר-שטעהען אַלעס.

טו.

אויף דעם איצטיגען זמן שטעהט אַם יגאלך טוב יגאל וגו' וגאלתיך אנכי. אין חג השבועות זמן מתן תורתנו דער-הערט זיך דער אנכי ביי כל אחד ואחד מישראל. ביי יעדען אידען איז פאָראַן אַ שם הוי' בנפש¹² חג השבועות נאָך קריאת התורה אנכי הוי' אלקיך, נאָך אַ הכנה טובה, קומט צו א חוּק און אַ

ידעתיו הייתי. וואָס איז דער פירוש הייתי, רוחני קען ניט ווערען גשמי און גשמי איז ניט רוחני. אלי' אָז ער איז עלה השמימה איז ער געוואָרען א רוחני¹³ ולהיפך אָז די מלאכים זיינען אַראָפּגעקומען למטה זיינען זיי געוואָרן גשמי' וחומריים¹⁴. נאָר די כוונה הייתי מיינט די התאחדות — די פאָראייניג' קייט מיט דער זאָך, און דאָס איז דורך צוויי אופנים : דורך ידיעה אָדער תּיממות.

יא.

עס איז אַ קבלה מרבתינו, אָז דער ענין ההשתטחות אויף קברי צדיקים, איז אין דעם ניט נוגע דער שינוי הזמן, און דאָס קאָן זיין בכל עת ובכל זמן, און דאָס איז דורך צוויי אופנים : דורך ידיעה אין דעם ענין ההשתטחות, אָדער דורך תּיממות. עס איז אויך פאָר ראָן אין דעם דער ענין פון ד' אמות, וואָס מען דאָרף דערצו אַ הסבר ווי אַזוי דאָס איז, איך ומה, ווייל עס איז דאָ אין דעם דער ענין פון נ' אמות, עשר אמות און ד' אמות.

יב.

אין יעדער מדינה איז דאָ אַ סגנון הלשון, וואָס מען קען פאָרשטיין דערפון דעם מהות המדינה. אין דער גמרא איז דאָ וועגען ענין השחיטה; בדיק אלישנא, בדיק אטופרא. דער פירוש אין דעם, אָז מען דערקענט איינעם נאָך זיין צונג אָדער נאָך זיינע נעגעל.

אָז איך בין געווען אין אה"ק האָב איך דאָרט געהערט ווי מען רעדט צוויי-שען זיך : איך בין געווען ביים רשב"י און איך גיי צו ר' אלעזרין. אָדער : איך בין געווען ביי ר' חייא און איך

(12) זח"ב קצו, א. וראה גיכ שו"ת חת"ס ח"ו סצ"ת.

(13) זח"א קא, א. קמה, א. זח"ב רכט, ב. זח"ג ככו, ב. קנב, ב. — ועיין ב"מ פו, ב. ובתורה נראין שם. ובזח"א לה, סע"א : בנין דאית אחרנין כ"ו. ושם מ, ע"ב בתחלתו.

(14) ראה לקרית ר"ם ראה. ובכ"מ בדאית.

תוקף אין דעם הוי' שבגשמה. די אים. כל הגשמה תהלל, על כל " הכנה צו דעם איז ל"ג בעומר. גשימה ונשימה, און בפרט אין דעם מצב וואָס מיר ת"ל געפינען זיך. מען וויל טאַקע בעסער אָבער אַ דאַנק השי"ת דערפאַר, איז אַז ער איז זיך מתבונן אין דעם איז דאָס אַ גוטע הכנה צו חג השבועות, וגאלתיך אנכי, עס זאָל זיך דערהערען דער אנכי שבגשמה.

מ כ ת ב

י"ב מנ"א, תרצ"ו. ב"ה.

פערכסטעלסדאָרף

. . . כן הדבר עיקר גדול הוא האתערותא דלתתא הבאה ע"י מעורר בעל רגש קורא ומקריא את דבר הלימודים ואת המכתבים, ומספר-לבבי המספר את הסיפורים ומטעימם.

וכשאנו מסתכלים בהנהגת והדרכת קודש הקדשים הוד כ"ק רבינו הזקן זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע רואים אנו, כי לכל לראש הנה ראשית עבודת הקודש בעבודת התעמולה היתה לבחור באחד החסידים ולמנותו למדריך ומנהיג של עדת החסידים במקום ההוא, ועל פיו היו כל עניני החסידים בין איש לרעהו, וכל עניני ההערכות בתרומות הכספים לצרכי ישוב אה"ק תובב"א, ולשארי צרכי הכלל כפדיון שבויים וכדומה, כמבואר באגרות הקודש — מהם שנדפסו, ומהם שלא נדפסו עדיין — עניני תמיכות שונות אשר הטיל הוד כ"ק רבינו הזקן זי"ע על שכם החסידים.

וגם אופן קבלת החסידים בבואם לחצרות קודש הוד כ"ק רבינו הזקן לליאזנא וליאדי הי' ע"פ הנבחר מאת כ"ק רבינו הזקן בתור מדריך ומנהיג החסידים שהודיע מפרטי הנהגת החסידים ומצבם ברוחניות ובגשמיות.¹

* * *

הוד כ"ק רבינו הזקן זי"ע הראנו לדעת לבלתי נפול ברוחינו על המיעוט במספר, רק לתת לב על המיעוט שיהי' כפי הדרוש בהדרכה מסודרת. כבר סיפרתי בארוכה אודות וועד ד' ארצות אשר שלחו שלשה אנשים למורנו הבעש"ט נ"ע למסור לו התראת בי"ד אשר יפסיק הנהגתו ובאם לא יגדוהו ויכריזו עליו חרם.

כבוא השלוחים למורנו הבעש"ט נ"ע קבלם בסבר פנים יפות ודיבר עמהם בדברי תורה בסוגיות עמוקות, מה שהפליא אותם מאד, ונוכחו לדעת שהוא אדם גדול בתורה ובנסתר, ואיש בעל שיטה, עם רצון תקיף ודעת חזק.

(15) בראשית רבה ס"ד, ט.

(1) ראה בארוכה תקנות ליאוני (התמים חיב ע' לב ואילך).

שני ימים ושני לילות התווכחו עם מורנו הבעש"ט נ"ע, והגם שמורנו הבעש"ט נ"ע נצח בכל הענינים מ"מ אמר להם שהוא מוכן לעמוד לויכוח עם גדולי התורה בוועד ארבע הארצות ולעמוד אחרי כן למשפטם, והוכיח את השלוחים על אשר הגדולים דנהו שלא בפניו ועברו על מה שכתוב בתורה שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק, וכדרשת רז"ל בעניני דינין ומשפטים.¹ לפי המסורה אמר אז מורנו הבעש"ט נ"ע לשלוחי וועד ארבע הארצות אשר בלימוד התורה יש שתי בחינות: (א) תורת המוח, (ב) תורה הלב. המוח משכיל מבין ומשיג, והלב מרגיש.

אתם — אמר מורנו הבעש"ט להשלוחים — וגדולי התורה יודעים את התורה כמו שבאה בהשגת המוח, ואנכי באתי לגלות את התורה כמו שהיא באה גם בהרגש הלב. ויבאר להם את הכתוב שמוע בין אחיכם על שלשה אופנים: (א) שמוע בין אחיכם. שמוע, דער וואָס האָט אַ חוש השמיעה רוחני, און הערט ווי גרויס ס'איז די אהבת השם ב"ה צו יעדער אידען, ווי יעדער איד איז טייער למעלה, דער איז בין אחיכם, בין לשון הבנה, אָט דער פאָרשטייט די גרויסקייט פון אַ אידען.

(ב) שמוע בין אחיכם. שמוע דער וואָס האָט אַ חוש השמיעה רוחני דער איז בין אחיכם, ער איז אויסגעבונדן מיט אידן און פילט אַ עונג רוחני אין און פון יעדען אידען בעזונדער.

(ג) שמוע בין אחיכם. שמוע בכדי דער מענטש זאָל קריגען אַ חוש השמיעה רוחני, דערהערן און דערפילען די גרויסקייט פון אַ אידען, איז בין אחיכם, איז נאָר ווען מען איז אויסגעבונדען מיט אידען, און אַלע אידען אפילו די גאָר פשוט'ע זיינען זיינע אחים.

כראות השלוחים שמורנו הבעש"ט הוא חזק בדעתו שאלוהו במה כחו גדול, הלא יש לו רק ששים תלמידים וגדולי התורה יש להם בהשיבות תלמידים למאות ואלפים.

על זה השיב להם מורנו הבעש"ט במשל:

שתי דעות בעובדי אדמה. יש הזורע את שדהו ונוטע את כרמו מבלי השאיר מקום פנוי ובוטח על הריבוי. ויש הזורע את שדהו ונוטע את כרמו רק תלמים אחדים אבל הוא נותן נפשו עליהם לעדור ולנכש ולנקות ולהשקות הכל בעתו. לראשון צומחים פירות ותבואה הרבה אבל רובם מתולעים והמוץ מרובה בהם והקמח מעט וסולת אין כלל, וכשנותנים מהם לזרע, אוי רוב תולדותיהם רימה ותולעה, אבל להשני צומחים פירות ותבואה מועטים אבל מלאים דשן ורובם סולת, וכשנותנים אותם לזרע הנה תולדותיהם ותולדות תולדותיהם כיוצא בהם.

• • •

הוד כ"ק רבינו הזקן זי"ע ה' הגנן האמיתי. הוא עדר נכש והשקה את אילני כרמו, ואשר ע"כ הנה גפניו חיתיו יש להם שם טוב בשדה החסידות ופירי פירותיו מצליחים ויצליחו עד כי יבוא שילה.

(2) אוהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חברו (סנהדרין ז, ב) או שלא בפני חברו. ואפילו דבר אחר אסור (רמב"ם הל' סנהדרין פכ"א ה"ז).

אמנם העיקר הוא המעורר אשר הוא הזורע והוא הגנן ובו תלוי טיב הפירות.

עיר דווינסק היתה נחשבת בין הערים היותר חשובות בעניני חסידות בגליל ההוא, אבל להעדר משפיע ומעורר הנה נתרקנה במשך הזמן והעלתה חלודה.

מאז ומקדם נחשבו חסידי מדינת קורלאַנד לתמימי לב, מקבלי עול, אבל משנות המלחמה העולמית ואילך רבה שם העזובה והשממון. ועתה הנה בעזרתו ית' בא מועד להתחיל תעמולה להעיר ולהאיר אור תורת החסידות ע"י שליחות אחדים מאנ"ש שי' אשר יסדרו נסיעות ביחוד לעורר ולהקיץ נרדמים.

אמנם בתור הקדמה והכנה לתעמולה מסודרת, הנה טוב הדבר לשלוח את אחד מאנ"ש שי' בתור משולח שיסע בכל ערי לעטלאַנד לחזור דא"ח ולראות את מצב החסידים על אתר.

ונסיעתו תהי' רק בשביל ענין החסידות שלא לערב בזה שום ענין מעניני צדקה וממון ורק ביחוד בשביל הרבצת חסידות והתעוררות לדרכי החסידים ואהבת ריעים.

בלי ספק אשר בכל עיר ומושב נמצאים ת"ל מהחסידים או מגוע החסידים אשר לבם ער לעניני חסידות ולדרכי החסידים.

חפצי אדיר בעזרתו ית', לסדר דבר זה, והנני מבקש אשר יתיישבו בדבר זה היטב מי מאנ"ש שי' המתאים לנסיעה כזו, שיוכל לחזור דא"ח בשפה ברורה ובהרגש פנימי, לספר מעשי' ברגש לבבי, לנגן א' חסיד'ישען ניגון, לעורר את הישנים, לתמם את הקרים ולהפיח רוח חיים בהמתעלפים, וגם להודיעני ההוצאה הדרושה לזה. והנני מקווה להשי"ת אשר לא תהי' מניעה מזה, ובבקשה להודרו בזה . . .

ב"ה. א. יב אלול, תרצ"ו. פאָריז.

. . . על אודות הלימוד ברבים. הנה לבד זאת כי הוא דבר נעלה ונשגב בגודל עוצם הפלאות ענינו בטובת הרבים, אשר זכות תלוי ביחיד זה המוסר ונותן את עצמו לטובת הרבים בהרבצת תורה ויראת שמים. הנה לבד זאת הנה הוא טובה עצמית, הנוגע בכל חלקי הנשמה עד יחידה ממש. ותא שמע את אשר שמעתי מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. אומר לאחד מאנ"ש ביחידות:

א' חסיד בעדאָרף האַבען א' חבר, מיט וועמען ער זאָל קענען אָפען דורך־ריידען זיינע אינוועניגסטע ענינים וואָס קוועטשען אים אויפן האַרצען. און יעדער חסיד אין וואָס פאָר א' מצב פרטי ער זאָל ניט זיין בעדאָרף ער לייגען די גרעסטע כחות אויף טאָן א' טובה דעם צווייטען. מקרב זיין נאָך א' אידען צו דעם מקור חיי החיים פון חסידות, אין גשמיות, אָז איינער, לא עלינו, איז א' חשוכי בנים, איז דער רחמנות זייער גרויס, און דער מענטש טוט אלע רפואות און אלע סגולות אין דער וועלט, אָז השי"ת זאָל זיך אויף אים מרחם זיין, ער זאָל געהאָלפען ווערען בורעא חייא וקיימא. כן און יותר מכן איז אין

רוחניות. מי בעדאָרף אופטאָן מיט דעם זולת. און מאיר' עיני שניהם הוי', אַז עס ווערט נמשך אַ גילוי חדש פֿון יחיד אין יחידה והמשכילים יוהירו כוהר הרקיע אַז די' וואָס גיבען זיך איבער לטובת הזולת איז בא זיי מאיר יחידה שבנפש' אין נר"ן בגילוי ממש. און זיינען זוכה לגילויים עצמים. עד כאן לשונו הק'.

מצוה וחובה על כל אחד ואחד מאנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, לקבל עליהם בעזרתו ית' אשר בכל מקום שהוא, יתן לבו ודעתו לקבוע זמן לימוד דא"ח ברבים, ולקבוע זמני התוועדות — פֿאַרבריינגען — וליטול חלק בראש עבודה זו, ולתת עצמו על קירובם של גזע החסידים. ובה יקיימו אנ"ש יחיו רצון כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זי"ע . . .

(3) ראה תמורה טז, א.

(4) להעיר מדרו"ל (כ"ב ח. ב) והמשכילים כו' זה . . . גבאי צדקה.

(5) להעיר מהקדמת ת"ז בתחלתו : כוהר הרקיע כו' דא כתר כו' מהאי זהר זהורין

כמה נשמתין כו' עיי"ש.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס עט.

קונטרס
חג השבועות

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוה הננו מו"ל הקונטרס לחג השבועות הבע"ל — הכולל שלשה מאמרים, שיחה ורשימה.

המאמרים הם מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ של חה"ש ה'תרצ"ז, השיחה — שיחת חה"ש של אשתקד ונדפסה ע"פ רשימת השומעים. והרשימה — היא אחת מהרשימות שכתבם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ במשך חדשי חורף השי"ת.

* * *

ביום זה אשתקד, או בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ "ביום הששי ערב שבת קדש אחר חצות לסדר כי תבואו אל הארץ וגו' ושבתה הארץ שבת להוי' " כתב' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לאנ"ש ותלמידי התמימים המתיישבים באה"ק ת"ו, אחרי הודיעו אותם אשר "צויתי להנהלת ה"מרכז לעניני חינוך" לשלוח לכם ספר תורה", אשר קבלת ספר התורה יהי' לכם,

"לאות זכרון תמיד במוחכם ובלבבכם, לסדר את כל חייכם הפרטיים והכלליים, על פי התורה, וכפי שהורונו אבותינו רבותינו הקדושים וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. לחנך את בניכם ובנותיכם יחיו בדרכה, בלי כל פשרות, ולהאציל מרוחה, רוח ישראל סבא, על שאר אחיכם בני ישראל יחיו, הקרובים והרחוקים לעת עתה, בהשפיעכם עליהם לנחותם הדרך העולה בית א"ל, היא דרך לימוד התורה ביראת שמים וקיום המצות בהידור. מתוך קירוב אמיתי הנובע מאהבת ישראל ומדות חסידות אשר על פי תורת דברי אלקים חיים.

והי' כל אחד ואחת מכם, נר להאיר את חושך הגלות, אשר אתם ואנו נמצאים בו, באור הוי', עדי יקיים ה' את יעודו, על ידי נביאיו הקדושים, להשמיענו קול מבשר משמיע ישועה. כי נחם הוי' עמו, והולך לפנינו הוי' לקבץ גליותנו ולגאלנו גאולת עולם".

והנה בכל יום ויום מקבלים אנו את התורה, ובכל יום ויום אנו מברכין נותן התורה, שנותנה לנו בכל יום, וביתר שאת הוא בחג השבועות, זמן מתן תורתנו דכללות השנה.

ובחג זה ובימים שלפניו ושלאחריו עלינו להתבונן ביותר בדברי הרב המובאים לעיל, בהתבוננות המביאה לידי פועל טוב במשך כל השנה בכל הענינים המנויים וספורים במכתבו.

ולהיות נשמע תמיד באזנינו מוחנו ולבנו קול קריאתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ היוצא מקרב נפשו פנימה : אויף וואָס וואָרט מען, מען איז דאָך מעכב די גאולה, עס איז שוין ערב שבת נאָך חצות.

מנחם שניאורסאהן

יום הששי ערב שבת קדש אחר חצות לסדר כי תבואו אל הארץ וגו' ושבתה הארץ שבת להוי', השי"ת.

- (1) פוטוגרפיה ממכתב זה באה בקונטרס חה"ש תש"ט ע' 179.
 (2) לקו"ת ד"ה להבין מ"ש ביום השמע"צ ספ"ב, ועיי"ש ד"ה כי קרוב אליך ספ"א.
 (3) שיחת יום ב' דחה"ש תש"ט אות יט.

מ פ ת ח :

מאמרי כ"ק אדמו"ר הכ"מ :	
וכל העם רואים	223
וירא העם וינועו	231
ויספו ענוים בהוי'	237
שיחה	242
רשימה	247

בס"ד, ליל א' דחה"ש.

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן, דבזה בא לתאר גודל עוצם הפלאת מעלת גילוי העצמות וגילוי שמחה העליונה שהיתה במתן תורה וגילוי התענוג דנשמות ישראל עד כי וכל העם רואים גילוי העצמות וגילוי השמחה של מעלה, וצ"ל מפני מה הוא מתאר זאת בענין הראי', דראי' תופס בדבר גשמי, ובמ"ת הי' גילויים רוחניים שמתחסיים יותר אל השכל מכמו אל הראי' והי' לו יותר לתאר ענין התענוג דמתן תורה בעניני השכל מכמו בעניני ראי'. ועוד דבמ"ת נתנה התורה שהיא חכמה ושכל והי' לו לתאר כל הפלאת העונג בעניני השכלה והכתוב מתארם בענין הראי' דוקא. והנה חשיב כאן ד' דברים, קולות לפידים, קול השופר וההר עשן, וד' דברים אלו נחלקים בב' חלוקות, דג' דברים הראשונים קולות לפידים וקול השופר הם גילויים מלמעלה, וההר עשן הוא העלאה מלמטה למעלה וכמ"ש באור החיים ע"פ והר סיני עשן דהאש הי' בתוכיות ההר, ומוזה הוא שבא העשן, היינו העלאה מלמטה למעלה, דדבר זה דהעלאה מלמטה למעלה הוא שנתחדש במתן תורה, דעד מתן תורה הי' כל הגילויים בדרך אתערותא דלעילא מצ"ע, וכמאמר (פסחים קיח, א) הני כ"ו כי לעולם חסדו כנגד מי אמרן דוד, כנגד כ"ו דורות שהיו ניוונים בחסדו של הקב"ה, דניוונים בחסדו של הקב"ה הוא מה שהגילויים היו בדרך אתערותא דלעילא מצ"ע להיות כי חפץ חסד הוא מצד טבע הטוב להיטיב, וגם האבות שהי' להם עבודות גדולות * ובבחינת מס"ג עכ"ו הרי הי' בבחי' גילוי מלמעלה למטה היינו אתערותא דלעילא כמ"ש כה אמר כו' בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו' ואקח את אביכם את אברהם כו', והגם דעבודת אאע"ה היתה ע"פ הכרה ומ"מ הנה הגילויים שלמעלה היו שלא לפ"ע העבודה שלו כלל כמ"ש וירא אליו, וראו אל אברהם כו' דכ"ו הוא בבחי' גילוי מלמעלה למטה בדרך אתערותא דלעילא מצ"ע, כי העבודות של האבות לא היו בבחינת העלאת מ"ן מלמטה למעלה, כדאייתא * במדר"ר ע"פ לריח שמניך טובים שמן תורק שמך כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך דבר שמוריקים מכלי אל כלי, דכל עבודת האבות הי' ברוחניות ולא בגשמיות *, ואין זה בכלל העלאת מ"ן, דעיקר ענין העלאת מ"ן הוא בעבודת האדם למטה דוקא כמבואר בוח"א דל"ה ע"א ע"פ כי לא המטיר כו' משום כי ואדם אין כו' כמור"כ עיקר העלאת מ"ן הוא באתעדל"ת, מלמטה למעלה, הוא עבודה בגשמיות דוקא, והאבות הנה כל העבודות שלהם היו ברוחניות ואין זה אמיתת ענין העלאת מ"ן, והגילויים

עבודות גדולות : ראה תו"א ר"פ לך, ופי' יתרו ד"ה משה ידבר, תורת חיים שם.
 כדאייתא במדר"ר : שיר השירים רבה ע"פ זה, וראה מאמרי שבועות ה'תש"ו.
 ברוחניות ולא בגשמיות : כנראה הכוונה בשתים : א) כמה מצות קיים רק ברוחניות, וכמו תפלין שנוכר בהם יצי"מ ואו עדיין לא הי' כלל גלות מצרים. ב) אותן שקיים בגשמיות, הייתה המשכת הקדושה רק ברוחניות ולא בגשם הדבר שבו קיים המצוה. — ראה תו"א ותו"ח הני"ל, הוספות לתו"א ד"ה להבין למה לעתיד פ"ה בביאור ענין אגרת. — ויש לחתוך זה עם משי"כ בתניא פכ"ג שכל אבריהם כולם (של האבות) נעשו מרכבה.

שלהם הי' בבחינת אתעדל'ע , והכוונה במתן תורה • שיהי' באתעדל'ת אתעדל'ע בבחינת העלאת מ"ן ע"י העבודה למטה דוקא. דבמתן תורה ניתנו המצות מעשיות, דזהו שהתורה ומצות נתלבשו בדברים הגשמי' , ציצית בצמר גשמי תפילין בקלף גשמי, וגם מצות דחובת הלבבות באהבת הוי' ויראתו ית' הנה שיעור המצוה היא שיהיו האהבה והיראה נרגשים בלב והיינו דבשר הלב ירגיש אותם בהרגש בשרי ממש, וכן הוא גם במצות ואהבת לרעך כמוך, דשיעור המצוה היא דאהבת ישראל יהי' מורגש בלבבו ממש דישמח בטובתו של חבירו ולהיפך ח"ו יצטער בצער רב, ובכל יכולתו ישתדל בטובת חבירו הן בצרכיו הגשמיים והן בעניניו הרוחניים. וגם מצות דחובת המוח בדיעת אלקות הנה שיעור המצוה היא שיהי' נתפס ומושג בכלי מוחו ושכלו, וכמ"ש הרמב"ם לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל הנמצאים, וכל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, דזהו"ע ההשכלה וההשגה בענין בריאת יש מאין, ואומר ע"ז לידע שצריכים לייגע את כלי המוח וכלי השכל להבין בהשגה טובה . וידיעת דבר זה היא מ"ע . הרי דשיעור המצוה הוא שיהי' נתפס ומושג במוח הגשמי, וכן הלכות התורה כולם הם בענינים גשמי' בעניני ברכות שבת תחומין ופרטי עניני דינים בורעים מועדים נשים גזיקין קדשים וטהרות, ועצם מצות לימוד התורה הוא בדיבור דוקא, וכמ"ש ודברת בס, וכתיב חיים הם למוצאייהם, למוצאייהם כפה* דוקא וכמאמר * דעקימת שפתיו הוי מעשה, דזהו מה שנתחדש במתן תורה להיות המצות בגשמיות דוקא דזהו אבל אנו שמן תורק שמך כדבר שמריקים מכלי אל כלי להיות התורה ומצות מלובשים בדברים גשמים.

ב) והנה טעם וסיבת הדברים שהתומ"צ נתלבשו בדברים גשמים הוא בשביל ענין הבידורים לברר גופו ונפשו הטבעי וכל עניני עולם הזה, דזהו עיקר הטעם מה שהתורה ניתנה למטה, ולכן הנה כאשר המלאכים ביקשו לתת להם התורה כמ"ש * תנה הודך על השמים, השיב להם כלום יצר הרע יש בכם כלום יש ביניכם קנאה שנאה ותחרות, הרי דכללות ענין נתינת התורה למטה לבער המדות רעות דקנאה שנאה ותחרות ולזכך את היצה"ר ולבררו ולפעול הבידור בכל עניני העולם דזהו ג"כ הטעם מה שירר הוי' על הר סיני ונתן את התורה לישראל עמו למטה על הארץ דוקא, ולכאורה הי' יכול להעלות את ישראל למעלה על השמים ליתן להם התורה בשמים , גם מה שניתנה התורה על הר דוקא ולמה לא ניתנה על מקום מישור. אך כ"ז הוא להורות דהכוונה בנתינת התורה הוא שיהי' עבודת הבידורים למטה, וזהו שניתנה על הר דוקא שמורה על עליית הדומם דמקום ההר בעצם הוא שוה ביסודו לכללות העפר רק מה שעולה בגובה למעלה, והיינו הזדככות החומר ועלייתו מלמטה למעלה ולכן הנה ניתנה התורה על הר דכוונת נתינת התורה

והכוונת במ"ת : ראה ד"ה והר סיני עשן היתשי"ט (קונטרס טו).

למוצאייהם בפח : עירובין נד, א.

וכמאמר דעקימת שפתיו : ב"מ צ, ב. (עיי"ש בתוס'). סנהדרין סה א. כריתות ד, א.

הובא בתניא פליו.

כמ"ש . . השיב להם : שבת סה, ב.

הוא שיהי' עבודת הבירורים שהוא העלאה מלמטה למעלה, והעבודה צריכה להיות בשמחה דוקא.* כמ"ש עבדו את הוי' בשמחה, שמחו צדיקים בהוי', ישמח ישראל בעושו, ולפעמים כתיב עבדו את הוי' ביראה הנה גם שם נאמר וגילו ברעדה, דהעבודה עצמה צ"ל בשמחה רק דיש זמנים שהשמחה צריכה להיות בהעלם.* אבל מ"מ צ"ל עבודה בשמחה, ועל העדר עבודה בשמחה כתיב תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב ועבדת את אויביך, הרי דהעבודה האמיתית הוא דוקא כאשר היא בשמחה. וצ"ל מהו יתרון העבודה בשמחה, הלא העיקר הוא העבודה והשמחה הנה לכאורה היא אינה אלא טפל בלבד, וענין העבודה היא דאותה השכלה שהוא מבינה ומשיגה בטוב הנה יתבונן בה בהעמקת הדעת בהענין האלקי שבההשגה להרגיש הטוב טעם שבה, דערהערען די געטליכקייט וואָס אין דער השגה איז, דהנה בכל השגה והשגה הרי יש בה טוב טעם פרטי דישנו רק בההשגה ההיא, ואין זה הטוב טעם דשכל בכלל, דזהו הטוב טעם כללי שישנו בשכל בכלל היינו דישנו גם בהבנה השכלה והעמקה כמו שישנה בהשגה, דבכל דבר ודבר יש בו טוב טעם מיוחד, ואינו דומה הטוב טעם דלבושי הנפש מחדו"מ להטוב טעם שבמדות, והטוב טעם שבמדות להטוב טעם שבשכל, והטוב טעם שבשכל שהם כחות פנימים אינם דומים כלל להטוב טעם שברצון ועונג שהם כחות מקיפים שבנפש. ובאמת הנה הטוב טעם שבלבושי הנפש עם היותו משתנה מהטוב טעם שבמדות הנה זה כללי עדיין דהטוב טעם שבמחדו"מ שהם רק לבושי הנפש אינם דומים להטוב טעם שבמדות שאינם לבושי הנפש, ואין זה אלא הבדל והפרש כללי אשר בין לבושי הנפש להמדות, אבל בדרך פרט הנה גם בלבושי הנפש גופא ישנם ג"כ חילוקי דרגות, דאינו דומה הטוב טעם שבכת המעשה להטוב טעם שבדיבור, והטוב טעם שבדיבור להטוב טעם שבמחשבה, וכשם שהוא בלבושי הנפש שאינם דומים זה לזה בהטוב טעם שלהם הנה כן הוא בהכחות פנימים שבנפש בחכ"ד שכנפשו בכל כת וכח יש לו טוב טעם מיוחד, דאינו דומה הטוב טעם שבהעמקה להטוב טעם שבהבנה והשגה, והטוב טעם שבהשגה והבנה להטוב טעם שבהשכלה. ובאמת הנה הטוב טעם מתפרט יותר דבכל השכלה הבנה והשגה יש לו טוב טעם מיוחד אשר בזה הנה השכלה הבנה והשגה זו משתנית מאחרת והוא החיות פנימי של ההשכלה הבנה וההשגה ההיא והוא עצמו הוא הענין אלקי שבו, דזהו ענין ההתבוננות, הרגש הטוב טעם של ההשגה אשר מזה יתעורר הרגש בלבו, ומההרגש הזה נולד בלבבו מדה המתאימה לפי ההשגה ההיא, דשכל ומדות הם עילה ועלול, ועילה ועלול הנה העילה מחייב עלול, א"כ הרי בהכרח לומר דגם שכל היותר מופלא מחייב מדה מתאימה לפי מהות מעלת השכל, והוא דעל ידי העמקת הדעת בההשגה ההיא בהתבוננות גדולה מתעורר רגש בלבבו אשר מרגש זה נולד מדה באהבה או ביראה לפי נושא המושכל ההוא המושג לו ומתבונן בו. וזהו ענין העבודה אשר ההשכלה שמבינה ומשיגה

בשמחה דוקא : ראה רד"ה מה יסית השי"ת (קונטרס עח). מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הנדפס בראש קונטרס עץ החיים.

וגילו ברעדה . . . בהעלם : ראה לקו"ת סי' נצבים ד"ה שוש אשיש רפ"א וסמ"ו.

יבוא לידי פועל טוב בהתעוררות אהבה ויראה. א"כ אינו מובן מהו היתרון אם העבודה היא בשמחה אם לאו, הלא העיקר הוא העבודה והשמחה טפל לה, ויפלא הדבר במאד אשר כ"כ נוגע ענין השמחה בעבודה דכאשר אינה בשמחה הנה העונש ע"ז הוא ועבדת את אויביך.

ג) אך הענין הוא הדגה כל הנבראים שלמטה יש להם שרש למעלה מעלה עד רום המעלות וכמארז"ל * ואין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר גדל, דכל פרטי פרטיות הענינים אשר ישנם בכל פרטי העשבים שלמטה הנה כולם ישנם בהמזלות הרוחנים שהם החיות רוחני של כל הצמחים שלמטה עד כי כל עניני העשבים בתבניתם מראיהם ריחם וטעמם במרירות ומתיקות הנה הכל כאשר לכל ישנם במזל הרוחני, וכמו מתיקת התפוח עד"מ הוא מהמזל הרוחני, והגם דרחוק ערך מאד מתיקת התפוח לגבי מתיקותו של המזל הרוחני, שהרי המתיקות של התפוח עם היות שזה חיות הרוחני, מ"מ בא בהגשמה שנגרש לחיך, ויש באדם כמה מיני מתיקות שלמעלה מהמתיקות המורגש בגשם דמתיקות התפוח, וכמו המתיקות שבדיבור, דיש מי שיש לו חוש הדיבור אשר כל מה שהוא מדבר הוא בא אצלו ביופי המבטא וצחות הלשון, ולא דוקא ענין שכלי אלא כל מה שהוא מדבר הנה הוא מדבר בשפה ברורה ובמבטא חזקה ויש לו מתיקות גדולה בזה, ויש המתיקות שבשמיעה הן בשמיעת הדיבור והן בשמיעת קול ערב שמעורר וממשיך את הנפש. ויש המתיקות שבראי' דכשרואה ציור נאה ביותר הנה אי אפשר לו להעתיק עצמו מזה כמו שאנו רואין במוחש דכאשר האדם רואה ציור נאה ה"ה נשאר עומד על עמדו ושוכח על עצמו ועל אשר מסביב לו ומסתכל במתיקות גדולה עד אשר קשה לנתק אותו מזה וגם אח"כ הנה לא זו בלבד שאינו יכול לקבל ולעיין באיזה ענין שכלי, אלא דגם ענין פשוט אינו יכול לקבל והוא לפי דכחות נפשו עודם קשורים באותה המתיקות שהי' לו בראיית הציור הנאה, וגם אח"כ הנה משך זמן רב הנה ראיית הציור ההוא הוא נחקק בכח זכרונו, ובכל עת שנזכר על זה מרגיש המתיקות שהי' לו בעת שראה את הציור. ויש מתיקות שבמדות טובות, ומכ"ש המתיקות שבשכל, ומתיקות שברצון ועונג, דעם היותם מתיקות רוחני מ"מ הנה כולם מתיקות מלובשים בלבוש עכ"פ, שהם למעלה מעלה באין ערוך לגבי מתיקות התפוח, ועם זה אינם בערך ענין המתיקות שבמזל להיותו רוחני בעצם מהותו הנה מכ"ש דהמתיקות שבמזל הרוחני הוא מופלא ממתיקות התפוח, ואחר כ"ז הנה המתיקות הנרגש לחיך שבתפוח הגשמי הנרגש לחיך הוא מן המתיקות שבמזל הרוחני, ואם לא הי' מתיקות בהמזל לא הי' מתיקות בהתפוח, וכן הוא בכל העשבים בכל פרטי עניניהם דישנם גם בהמזלות הרוחני, ומהם הוא אשר נמצאו כל הענינים בהעשבים שלמטה, רק מובן שזהו נמשך מהמדריגה התחתונה שבהמזל היינו שפנימי' הרוחני שבהתפוח הוא מהגשמת הרוחני שבהמזל, וכמו בגוף ונפש הרי הגשמי שברוחני דנפש הוא שמתלבש בהחום הרוחני שבדם, הנה כמו"כ הוא דהמתיקות הרוחני שבתפוח הוא מהגשמי' שברוחניות המזל. אשר בדוגמא כזאת יובן גם בהתהוות הבעיג

מאלקות, דהיינו התהוות בי"ע מאצילות, וכמו נשמת אאע"ה בבחינת חסד דעולם הבריאה מתהווה מבחינת חסד דאצילות וכמ"ש ויעל אלקים מעל אברהם שהוא הכח הפועל האלקי שפועל ומהווה נשמת אברהם איש החסד מאין ליש. וכן חכמה שבחסד * שנמשך ומתהווה ממנה נשמת שלמה, דמחסד דבריאה נמשך לחסד דיצירה ומחסד דיצירה לחסד דעשי' עד השכל האנושי שלמטה, וכן הוא בכל הנבראים כולם, והיינו דשרש הכל הוא מבחינת חכמה וחסד דאצילות דכ"ז הוא כעין ודוגמת גידול העשב שלמטה מהמזל הרוחני, דבחינת חסד דעשי' היא מהמדריגה התחתונה דחסד דיצירה, וחסד דיצירה היא מהמדרי' האחרונה דחסד דבריאה, וחסד דבריאה הוא מהמדריגה האחרונה דבחינת חסד דאצילות, דחסד דבריאה הוא רק מעין ודוגמא לבד דבחינת חסד דאצילות, כמו שאמר אאע"ה ואנכי עפר ואפר דפי' רבינו נ"ע באגה"ק סי' טו שלא נאמר דאהבת אברהם היא בערך בחינת אהבה העליונה דבחינת חסד דאציל', אלא כשם שהאפר הרי אין לו ערוך ודמיון אל העץ קודם שנשרף, והגם שזהו מהותו של העץ, דעצם מהותו ה"ה עפר, שהרי העפר הוא אחד מהד' יסודות אשר מהם הוא הרכבת העץ, מ"מ הרי אין לו ערך ודמיון, כך אין ערך ודמיון להאהבה דאברהם לגבי בחי' חסד דאצילות, וכן כל מה שנתהווה למטה הרי יש לו שרש ומקור למעלה, אך הרי זה כמו העשב הגשמי לגבי המזל הרוחני שזהו רק מהמדריגה התחתונה שבו, והנברא שלמטה הוא רק ערך ודוגמא בלבד לגבי המדריגה התחתונה שבעליון שהוא שרשו ומקורו.

ד) והנה באור וחיות הנפש המתלבש בהגוף יש כחות הנפש וחושי הנפש * , ועם היות דשניהם, הכחות והחושים הם מכחות פנימי' המתלבשים באברי הגוף כל כח וחוש בכלי פרטית, מ"מ הם חלוקים זה מזה, דחושי הנפש והן ראי' שמיעה ריח ודיבור הן רק התפשטות הארה מהנפש שיוצאין חוץ לעצמו, שהרי ראי' הוא לראות דבר מה שחוץ לעצמו, וכן שמיעה, והדיבור הוא לגלות דבר אל זולתו, הרי שכ"ז הוא התפשטות הארה לבד, ובקבלה נק' זה בשם הבלים, וכמ"ש בע"ח * דאח"פ הן הבלים לבד ויוצאים דרך נקבים וסדקים שהחיות מצומצם מאד, ואינו כמו חיות האברים שנמשך מהות החיות. הגם דכללות חיות הנפש המחיי' את הגוף הוא רק הארת הנפש, מ"מ הרי מהות ההארה נמשכת גם באברים חיצונים דיד ורגל, ובפרט באברים פנימי' בריאה ולב, וכ"ש במדות שבלב שהן רוחנים הרבה יותר מכמו החיות שבאברים, ובפרט אור השכל שהוא נעלה ורוחני ביותר, דכ"ז הוא מהות אור וחיות הנפש שמתלבשים בהאברים, משא"כ בהחושים שהן הבלים לבד שנמשכים בצמצום גדול. והוא ע"ד דכתיב משיגח מן החלונות מציץ מן החרכים, דחלון הוא מקום פתוח בלתי מצומצם, וחרכים הם סדקים, לכן הנה בחלון נאמר משיגח שהוא ראי' והבטה בריוח, והיינו דההמשכה הוא בריבוי, ומציץ מן החרכים

חכמה שבחסד . . נשמת שלמה : כן הוא בהעתקה שאצלי (גכתי"ק כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לא מצאתי ליע"ע). — ועיין רמ"ז לוח"ג קעו, ב. (הובא בלקו"ת ד"ה שה"ש פ"ג). סה"מ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ב. וצ"ע.

כחות הנפש וחושי הנפש : ראה בכ"ו המשך ר"ה הית"ש"ט.
וכמ"ש בע"ח : שער אח"פ הוא שער ד'. ובכ"מ.

הוא שנמשך דרך סדק מצומצם, הרי מובן שמצד החיות הנה החושים הם למטה מהחיות שבאברים, דבאברים הוא מהות החיות והחושים הוא רק הארה לבד. ומ"מ אנו רואים שיש יתרון בהחושים גם על הכחות הנעלים דמדות ושכל, והוא בענין התענוג, היינו באופן התענוג. דהנה כחות הנפש הם בסדר והדרגה עליון ותחתון, מעלה ומטה, כמו באברי הגוף. ולכן הנה כשם שבאברי הגוף הנה הראש הוא נעלה יותר מכל האברים, ומעלתו הוא גם בגוף ועצם חומרו, דגוף ועצם חומר המוח הוא נעלה יותר מכמו חומר שארי האברים. הנה כמו"כ בכחות וחושי הנפש שיש בהם סדר והדרגה עליון ותחתון מעלה ומטה. אמנם הנה באופן התענוג הנה אין הסדר וההדרגה כפי אופן מעלתם, ובהחושים אופן התענוג הוא ביותר, וכמו בראי' דכשואה ציור נאה ודבר נחמד למראה הרי מתפעל בעצם נפשו ומתענג בזה הרבה מאד יותר מכמו שמתענג בהשכלה. דעם היות דכאשר משכיל איזה השכלה ומשיגה בטוב הרי הוא מתענג בזה עונג רב, הנה אינו כלל כמו אופן התענוג שמתענג בראי', שהרי בהעונג שבראי' הרי כל עצמותו נמשך בזה, משא"כ בהעונג שבהשכלה, רק שבראי' דחכמה הנק' ראית עין השכל הוא ג"כ שנדבק בזה, הרי זה דוקא בראי' שבחכמה, וגם זה אינו כמו ראית העין, דיתרון זה יהי' לעתיד לבוא דכתיב כי עין בעין יראו, שהרי ראית עין השכל יש גם עכשיו בנשמות הגבוהות והיתרון דלעתיד שיהי' בבחינת ראית עין ממש, וכמ"ש ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר, וראי' זו הנה יהי' בה תענוג נפלא כזה עד שכל הצדיקים יתלבשו בגופים לקבל העונג, הרי דבראי' גשמי' יש בה עונג נפלא, דעצם התענוג הוא בהנקודה עצמי' שבמוח ובהנקודה פנימי' שבלב, דתענוג ורצון הם כחות מקיפים שבנפש, ואין להם כלים פרטים בגוף האדם. ומ"מ יש להם אחיזה בגוף שהרי גם עצם הנפש מקושר עם הגוף, והראי' שהרי אי אפשר להיות בשני גופים כאחד, וכמו"כ בתענוג ורצון שיש להם אחיזה בגוף והוא בהנקודה עצמי' ופנימי' דמות ולב, דאחיות הרצון עיקרו בלב ואחיות התענוג הוא במוח, ומ"מ הנה התענוג אחוז גם בלב כי קישור עצם הנפש בהגוף הוא בהנקודה פנימי' שבלב, ועם היות שהתענוג הוא בהנקודה עצמי' שבמוח וכמ"ש במ"א שחכמה הוא תענוג בעצם, מ"מ הנה בשכל אינו מאיר עצם התענוג כ"א החיצוני לבד, ורק בהחושים כמו בחוש הראי' נמשך פנימי' התענוג עד שכל עצמותו נמשך אחר זה, ולכן הנה בהראי' יש מעלות נפלאות, וכדאיתא במד"ר דמראות עיניהם של צדיקים מגבי' ומעלה אותן וכן להיפך ח"ו שפועל ירידה עצומה וכמאמר* העין רואה והלב חומד, שמראית העין גורם גילוי והתעוררות המדות מפני התענוג הפנימי שבראי'. וכן בשמיעה, שהקול נכנס בנקבי האוזן ומגיע באודנא בליבא שהוא הנקודה פנימי' שבלב דשם נאחו יחידה שבנפש, דבהתעוררותו מושך כל הכחות אליו עד שיוכל להיות כליון הכחות בשמיעה, וכן בריח שמשיב את הנפש דהיינו שמגיע בעצם הנפש שלמעלה

וכמ"ש ונגזר . . . וראי' זו : ראה בכ"ז לקו"ת ד"ה ואתחנן המשך חה"ט תש"ט פ"ב וספ"ל ועור.

כמ"ש במ"א שחכמה : ראה ד"ה ויצא יעקב, בהמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו.

וכדאיתא במד"ר : אסתר רבה פ"ו, ט.

וכמאמר העין : רש"י במדבר טו, לט. וראה במד"ר פ"י, ב. קונטרס העבודה פ"ב.

מהחיות המתלבש באברי הגוף, וכן בדיבור יש בו תענוג גדול, וכמו שאנו רואין בחוש שבדיבור שמדבר דבר שכל הנה יש בזה חיות יותר מכמו בהשגת השכל לעצמו, הרי שהחושים הגם שמצד החיות הן למטה במדרי', שהחיות שלהם הוא בחינת הכל לבד, ובאברים מהות החיות. אמנם מצד אופן העונג הנה החושים הם נעלים מכמו הכחות הנעלים.

ה) **והדוגמא** מזה יובן למעלה בבחינת אדם העליון עשר ספירות דאצילות, שהם בחי' אורות וכלים. דהנה איתא בפתח אלי' אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינין להון עשר ספירן כו' וכמה גופין תקינת לון כו' וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא, דהאורות מתלבשים בהכלים, וכמו באדם למטה הנה הכחות מתלבשים בהאברים כח השכל במוח שבראש, וכל כח מכחות חב"ד מתלבש במוח פרטי דתלת מוחין, ומדות מתלבשים בהלב, דהלב הוא מקום משכן למדות, וכח הראי' בעין ושמיעה באוזן והילוך ברגל וכן בשאר כל הכחות הנה כל כח פרטי מתלבש באבר פרטי, עד כי כל תרי"ג כחות הנפש הנה יש להם תרי"ג כלים פרטים, הנה כמור"כ הוא בהאורות דאצילות הן מתלבשים בבחינת כלים דאצילות ויש שם דוגמת בחינת החושים דראי' שמיעה ריח ודיבור, והיינו דכשם שבנפש האדם הרי יש כחות וחושים הנה כמור"כ הוא באצילות שיש כחות וחושים, דבכלים דעשר ספירות דאצילות מאיר מהות האור. ועם היות דכללות האור דאצילות הוא רק בחינת הארת הקו, מ"מ הרי מהות ההארה מאיר בהכלים, משא"כ בחינת ראי' ושמיעה שהן בחי' החושים הן בחי' הכלים לבד, וכמ"ש בע"ח בענין הכלים דא"ק שהן בחי' אח"ס כו' שהן בחי' התפשטות הארה לבד. ומ"מ הנה בזה דוקא הרי יש גילוי אור עליון יותר. דהנה בחינת האור המתלבש בהכלים הוא רק בחי' חיצוני' האור, דפנימי' האור אינו מאיר בהכלים והוא מוסתר ונעלם מהכלים, ורק בחי' חיצוני' האור הוא המתלבש בהכלים, וכ"ש דפנימי' העונג שאינו מאיר בהכלים ובהכלים דאח"ס הנה בזה דוקא נמשך בחי' פנימי' תענוג העליון, ועם היות דעצמות החכמה הוא תענוג הנה זה בחי' חכמה עילאה סתימאה דעתיקא. אבל בבחינת הכלים אינו מאיר בחינת עצמות התענוג, ובבחינת אח"ס כמו בבחי' ראי' ושמיעה שזהו התפשטות הארה הנה בזה דוקא נמשך מבחינת פנימי' התענוג. ומהאי טעמא הנה גילוי נעלה ועצום בבחינת קירוב ביותר ה"ן נמשל לראיית העין, וכמ"ש* ארץ אשר הוי' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, וכתבי* והיו עיני ולבי שם כל הימים, דהגילוי אלקות בבהמ"ק ה' גילוי עצמות א"ס. ולכן הנה בכל עניני המקדש ה' הגבול וכלי גבול כאחד, דומן ומקום במקדש היו מצד אחד מוגבלים בדיוק, דכל עבודת המקדש מוגבלים בדיוק בעתם ובזמנם בזה אחר זה, הן בכללות הקרבת הקרבנות בתמיד של שחרית ותמיד של בין הערבים, ואז דוקא אחר תמיד של שחרית מתחיל סדר הקרבנות, והן בהקרבת הקרבנות עצמן בפרטי עניניהם בסדר מוגבל ומסודר, והן בשארי העבודות שבמקדש שהן בסדר מסודר קבוע ומוגבל, דמערכה גדולה קודמת למערכה שני' של קטורת, ומערכה שני' של קטורת

וכמ"ש ארץ : דברים יא, יב. ועממשינת באגה"ק סייד.
 וכתוב וחיו : מלכים א' ט, ג. וראה ג"כ שעי' לאדמו"ר האמצעי ח"ב דיה להבין
 ההפך מ"כ.

קודמת לסידור שני גורי עצים וכן כולם, וכללות הקרבת הקרבנות יש להם זמן מוגבל בכל יום דעליה השלם כל הקרבנות כולם. ומוגבלים במקום דקדשי קדשים שחיטתן בצפון, וקדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה. וכן יש חילוקים בענין אכילתם, דיש הנאכלין לפנין מן הקלעים, ויש שנאכלין בכל העיר. וכן ההגבלה בזמן אכילתם, דיש הנאכל רק ליום ולילה עד חצות, ויש שנאכלין לשני ימים ולילה אחד. וכן כל הכלי שרת הם מוגבלים בגדלם, דכל זה הוא מצד הא'. ומצד הב' הנה במקדש הי' למעלה מהזמן, ומקום דזריזות הכהנים הוא ענין שלמעלה מן הזמן, ועומדים צופים ומשתחוים רווחים שהוא למעלה מן המקום, ומקום הארון אינו מן המדה, דכ"ז הוא לפי דהגילוי אלקות שהי' בבהמ"ק הי' גילוי עצמות א"ס ב"ה שלימותא דכולא. ובבהמ"ק שהי' גילוי העצמות, הי' שם הגבול ובל"ג כאחד, היינו שהאיר שם האור פנימי, והי' גילוי אלקות ממש, ואומר ע"ז והי' עיני ולבי שם כל הימים, וכתביב* עיני הוי' אל צדיקים, עין הוי' אל יראיה, וכן עיניו כיונים, עיניך יונים, דהסתכלות זאת הוא בחינת התענוג להיות בחינת יחוד פנימי ועצמי להוליד נשמות. וכמו"כ הראי' מלמטה למעלה שהוא ענין יונתי* הוא לאסתכלא ביקרא דמלכא שהוא תענוג הנפש על אלקות בחינת אהבה בתענוגים, הי' מגיע למעלה הרבה יותר מבחינת השגה והתבוננות והתעוררות אהבה ויראה, דתענוג הנפש להתענג על הוי' הרי זה מגיע בבחינת עצמות א"ס. וכן בהספירות למעלה אסתכלותא דו"א* במצחא דא"א שעי"ן נמשך בחי' ש"ע גהורין, שזהו שנמשך מבחי' שעשועים העליונים. וכתביב* הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב, שהוא הקול ערב דתורה וקול דתפלה, דכתביב הקל קול יעקב, וכן* אריתי מורי עם בשמי שזהו ריח הקטורת. ובקרבת נאמר בהם ריח ניחוח להוי' להיות שזהו מגיע בבחינת עצמות א"ס. כמאמר הזהר* רוא דקורבנא עולה עד רוא דא"ס.

וְזָרוּ וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֵת הַלְפִידִים וְאֵת קוֹל הַשּׁוֹפָר וְאֵת הַהַר עֹשֵׂן, דחשיב כאן ד' דברים, הנה ג' דברים הראשונים הם בכלל הגילויים שמלמעלה. אמנם ענין הד' והוא דההר עשן שזהו מלמטה למעלה הוא שנתחדש במתן תורה, להיות העבודה בהכירורים דדברים הגשמי' על פי דיני ומשפטי התורה דוקא, ולהיות שבמ"ת היו גילויים נעלים ועצומים במאד בשמחה רבה מלמעלה ובתענוג מופלא הנה גודל עוצם הפלאה מעלת רוממות הגילויים השמחה והעונג בענין הראי', ואומר וכל העם רואים, להיות דעיקר ענין התענוג הוא בחוש הראי' דוקא.

וְכָתִיב עֵינִי : ראה לקוית מי ראה ד"ה כי תשמע בקול. שם שה"ש סדיה הנך יפה. ד"ה הסבי עיניך. ועוד.
 ענין יונתי : ראה ב"ה שהובאו בהערה הקודמת.
 אסתכלותא דז"א : ראה תו"א ס"פ ויחי. לקוית ביאור דואלה מסעי פ"ה. ביאור ואתחנן בתחלתו. שם שה"ש סדיה לבאר ענין ששים המה מלכות.
 וכתביב הראני : ראה לקוית שה"ש ד"ה יונתי וביאורו.
 וכן אריתי : להעיר מלקוית שה"ש ד"ה באתי לגני וביאורו.
 כמאמר חזרה רזא : וח"ב רלט, א. וח"ג כו, ב. וראה ג"כ ד"ה טעמה תש"ט (קונטרס סב) מ"ד. סדיה מדה בשלום תש"ט (קונטרס סז).

בס"ד, ליל ב' דחה"ש.

יִרְאָה העם וינעו ויעמדו מרחוק, ואיתא במכילתא* אין נוע אלא זיע שנאמר (ישעי' כד, כ) נוע תנוע ארץ, וירא העם וינעו, דזהו הזזה עצמי' הבאה מגודל היראה והפחד. וצ"ל הלא ראי' הוא אחד הכחות החושים היותר נעלים אשר בו שורה כח התענוג באופן מיוחד ונעלה יותר מכמו בכל החושים, והיינו דעם היות דבכללות החושים שורה בהם כח התענוג בהפלגה יותר מכמו בכחות הנפש, וכמו שאנו רואין במוחש דבכח וחוש הדיבור לגלות, ובפרט לבאר ולהסביר איזה דבר השכלה לזולתו הנה יש בזה עונג נפלא הרבה יותר מכמו התענוג שיש בהשכלת ההשכלה לעצמו, דהגם דכאשר האדם משכיל איזה השכלה ה"ה מתענג על זה במאד, מ"מ אינו בערך כלל להתענוג שבדיבור כשמבאר ומסביר איזה ענין לזולתו, עד שהתענוג שבדיבור פועל תשוקה וחריצות בההשכלה שלעצמו, היינו דמתמיד בלימודו ושוקד בהשכלתו לעצמו בכדי שיוכל להסביר לזולתו, הרי שבכח וחוש הדיבור יש בזה תענוג רב, מ"מ אינו דומה כלל להתענוג שיש בראי' דהתענוג שבראי' הוא נפלא הרבה יותר באין ערוך לגבי התענוג שבשאר החושים עד כי המתקיות ועריבות התענוג שבראי' משעבד את כל הכחות. וכמו שאנו רואין במוחש דכאשר האדם רואה איזה ציור נאה ביותר, הנה לבד זאת אשר אינו יכול לנתק א"ע מזה, הנה גם אחר אשר נתק את עצמו מזה הנה משך זמן אינו יכול לקבל ולעיין בענין שכלי, והוא לפי דכחות נפשו הנה עודם קשורים בהתענוג ההוא, הרי דראי' פועל המשכה והתקשרות, א"כ הנה במתן תורה דוכל העם רואים שהוא התענוג דראי' הנה הי' צריך לפעול בהם הקירוב יותר ומפני מה וירא העם וינעו שזהו הזזה עצמית הבאה מיראה ופחד הלא התענוג שבראי' פועל המשכה וקירוב דוקא, ומפני מה הנה ראי' זו פעלה היראה והביטול בהזזה עצמית. אך הענין הוא, דהנה כתיב מה רבו מעשיך הוי' שהם ריבוי מיני הנבראים אשר מזה אנו רואים גדלות הבורא ב"ה, והיינו דלבד זאת שיש ריבוי מינים עד אין שיעור הנה לבד זה הוא הפלגת הריבוי אשר במין אחד. ובריבוי זה אנו רואין גדלות הבורא ב"ה וכמו בעשבים הנה יש בהם ריבוי מינים ובמין א' יש אלפי אלפים וריבוי רבבות וכולם הם בעלי פועל אחד ובעלי סגולה אחת וכולם הם בתבנית וציור כללי אחד, מ"מ הנה בכל אור"א מהם יש איזה דבר פרטי בציורו, מהם גם הניכרים לעין הרואה בהשקפה ראשונה ומהם אשר צריכים להסתכל יותר, עד אשר לא ימצאו שיהיו שני עשבים דומים זל"ז בשוה ממש, וכמו באדם דכל אדם הנה טבעו הקב"ה בחותמו של אדה"ר ואין אחד מהם דומה לחבירו, הנה בדוגמא כזה הוא גם בעשבים אשר בזה אנו רואים גדלות הבורא ב"ה, וכל פרטי הציורים שבעשב הוא מהמזל הרוחני שהוא מקור העשב שלמטה ועם היות דפרטי עניני הציורים והטעם שבעשב דלמטה הגשמי אינו בערך ענינו בהמזל הרוחני, ומ"מ הנה כל פרטי עניני העשב וציורו הפרטי בא מהמזל הרוחני אלא שהוא מהגשמיות

* ואיתא במכילתא : במקומו שמות כ, ו.

שברוחניות המזל הרוחני וכן הוא בכל הנבראים שלמטה דיש להם מקורים ושרשים למעלה מעלה עד רום המצלות דגבוה מעל גבוה שומר וגבוה עליהם דמהמדריגה התחתונה שבעליון נמשכה מדריגה העליונה שבתחתון, אשר כן הוא גם בנשמת האדם שיורדת ונמשכת מעולם לעולם וכמו נשמת אברהם בחסד דבריאה שנמשכה ונתהווה מחסד דאצילות, דעולם הבריאה הוא רק כעין ודוגמא לעולם האצ"י, וכן בכל הנבראים שלמטה שהם רק דוגמת שרשם ומקורם הרוחני, ומ"מ הנה כל פרטי עניני הנבראים שלמטה הוא כעין ודוגמא לגבי שרשם ומקורם הרוחני, דבאור וחיות הנפש המתלבש באברי הגוף יש כחות וחושים, הנה הכחות המתלבשים בהאברים הנה נמשך בהם מהות החיות של הנפש ובהחושים המתלבשים בהאברים הוא רק הארת הנפש בלבד, ומ"מ הנה יש יתרון בהחושים לגבי הכחות בענין התענוג, דענין התענוג הוא בהחושים יותר מכמו בהכחות אשר כן הוא בשרשם באורות דאצילות.

ו) והנה האדם הוא הבריאה התיכונית שכלול מתחתונים ועליונים כמארז"ל (חגיגה ט"ז א'), ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבהמה, דהאדם בגופו ובנשמתו הוא כלול מן העליונים ומן התחתונים, דהנה השמחה ותענוג הנפש שיש בנשמות על אלקות הנה זהו מבחי' הבלים דאח"פ דמזה הוא הן התענוג דנשמות בג"ע מה שנהנין מזיו השכינה, וכן החוש שיש בנשמה להתענג על ה' הנה זהו מבחי' הבלים הנ"ל, דבזה הוא יתרון הנשמות על הנבראים שלמעלה בספירות העליונות וגם הנאצלים העליונים, דהנה כשם דע"י שהאדם כלול מן התחתונים והעליונים הנה יש בו יתרון על התחתונים דהאדם משתנה משאר כל הנבראים מה שכל הנבראים הנה יש להם פועל אחד * או שני פעלים, נוסף עליהם האדם שהוא בעל פעולות רבות וגם הפכים זה מזה, דכל נברא ונברא הוא בר פועל רק בענינו, ובענין אחר אין לו שייכות כלל, ודבר שהוא היפך ענינו הנה הוא מנגד לו, כמו שינוי טבעי הנשר והעורב, דנשר רחמני ועורב אכזרי הם הפכי' ומנגדים, וכן יש בטבעי הרמשים טבעים הפכים, יש כאלו שיש להם טבע הבנין לבנות להם בתים והיכלות כמו הנמלים שיש בהם מין אשר הם עסוקים תמיד בבנין, ובבניהם הם חזקים ועשויים חדרים ואכסדראות בחכמה גדולה, ויש מין רמשים אשר ענינם להרוס כל בנין, וענין ההריסה אינו בשביל איזה כוונה וטעם, כ"א הוא ענין טבעי דכשם שבמין הבונים אינו עפ"י טעם ושכל כ"א מצד הטבע, דטבעם לבנות בנינים, ויש שהם נמצאים שם איזה זמן, ופתאום הולכים להם גדודים גדודים לבנות להם בנינים במקום אחר, ועוזבים מקומם הראשון עזוב ושמם, דאין זה ע"פ טעם וכוונה, כ"א מפני הטבע של בנין שהטביע הקב"ה בהם, הנה כמו"כ במין המהרסים אינו אלא ענין טבעי להחריב ולהרוס, וכן יש חיות קטנות בחיות השדה שטבעם לחפור את האדמה, ויש אשר טבעם לכסות כל חפירה, שהם פעולות הפכים זמ"ז

פועל אחד . . הנשר והעורב : הרמבים בהקדמתו לפיה"מ. ירושלמי סאה פ"א ה"א א.
ועיינ"כ לקו"ט מ' אמור ביאור ל"ה והגוף. ד"ה ויבוא עמלק תש"ס (קונטרס סב) פ"ב. ד"ה
זה היום השי"ת (קונטרס עג) פ"ב.

שמנגדים זל"ז, והאדם הנה לבד זאת אשר הוא בר דעה והשכל אשר כל עניניו הם בטעם ודעת בשביל כוונה מיוחדת, הנה לבד זאת הנה הוא בעל פעולות הפכים זמ"ז ובעת שהוא פועל פעולה אחת כמו פעולת החסד והקירוב, הנה אין זה נוגע כלל להפעולה ההפכית דגבורה וריחוק, אשר בזה הנה האדם הוא מעולה מכל הנבראים שלמטה, הנה כמו"כ הנה עי"ז שהאדם כלול מהעליונים ותחתונים הנה יש להנשמה יתרון גם על הספירות ונאצלים העליונים, דכל ספירה הנה היא רק מה שהיא דספירת החסד היא חסד ולא גבורה, וספירת הגבורה היא גבורה ולא חסד, ועם היות דהספי' דתיקון הם בבחי' התכללות דהחסד יש בה התכללות כל ספיר' וכן בהגבורה א"כ גבורה כלולה בחסד וחסד כלולה בגבורה, דבתהו הנה היו הספירות ענפין מתפרדין דחסד היא מדה בפני עצמה, וגבורה היא מדה בפני עצמה, ומנגדים זה לזה, דהחסד מנגד לגבורה וגבורה מנגד לחסד, וכן שארי המדות זה לזה, דבמדות חו"ג הנה גם במדות דתיקון פעולתם הפכים זמ"ז, ופעולת כאו"א מהן הוא מעצמותו הנה יש מקום לומר שהם הפכים זמ"ז גם בעצמותן, אבל במדות שאינם הפכים בפעולתם הנה גם אין מקום לומר שיהיו הפכים במהותן, וכמו חסד ותפארת או תפארת וגבורה או נה"י, דכל אלו הרי כל אחת מהם פעולתה אינו מנגד לפעולתה של הספירה האחרת ואינם מנגדים זה לזה בפעולתם הנה גם אין מקום לומר שיהיו מנגדים זל"ז במהותן העצמי, אבל בתהו הם ענפין מתפרדין, דאין זה לפי שהם מנגדים בפעולתם והפכים זה מזה, הנה הם גם הפכים בעצמותן, כ"א שהם אינם סובלים זה את זה, לכן הנה גם בהספירות דפעולותיהם הם שונות אלו מאלו, הנה גם הם הפכים ומנגדים זה לזה, ומדות דתקון הם בהתכללות זה בזה, דהחסד יש בה גבורה וגבורה יש בה חסד, אמנם באמת הנה התכללות זאת מה שהגבורה כלולה בהחסד, וחסד כלול בגבורה הוא בשביל השלימות, דבזה שהחסד כלול בו גבורה הנה מצד התכללות זו נעשה השלמות במדת החסד, והיינו דשלימת החסד הוא ע"י הגבורה הכלולה בה, דלולי התכללות זו הנה החסד אינו בשלימות ולפעמים הוא דין שהוא היפך החסד לגמרי, דענין החסד הוא להשפיע למי שחסר ולמלאות מחסורו, הן בהשפעת הצטרכות שונות והן בהשפעת השכל, וכן במילוי רצונו של כל מי שהוא במה שהוא חסר ומשתוקק לזה, דהשפעת החסד הוא בא מצד טבע איש הטוב והחסד לעשות חסד וטוב עם כל מי שצריך לזה, הן אם יהיה דבר גשמי באכ"ש ושאר ענינים מחסורים גופנים בלבושים ובית, והן אם יהיו ענינים רוחניים בחינוך והדרכה בתיקון המדות והן בעניני לימוד ללמדו חכמה, וכן במילוי רצון איש ואיש תשוקתו במה שהוא חסר לו, או חפץ בו, הנה איש החסד משפיע לו במדה מרובה מצד עצם מדת טובו וחסדו.

ז) **אמנם** בשביל שלימות מדת החסד הנה בהכרח אשר במדת החסד יהי' בה התכללות דמדת הגבורה אשר בלא התכללות זו הנה לא זו בלבד דאין החסד הוא חסד שלם, אלא עוד זאת אשר החסד נהפך לדין ולפעמים הוא דין גמור, דהנה כשם שצריך להיות ההשפעה הנה כמו"כ בהכרח שיהי' הגילה באופן ההשפעה, כמו מלך גדול שיש לו שרים ועבדים ומשפיע לשריו

ועבדיו מטובו וחסדו הגדול ובפרט ביום שמחת לבו במתנות גדולות כיד המלך, הנה אם ישפיע להעבדים רוב טובה כפי מדת יכולתו של המלך, הנה יתבטלו עיניו כי לא יוכלו לקבל רוב טוב כזה, או חכם גדול אשר יש לו תלמידים גדולים וקטנים שמחנכם ומדריכם איש איש מהם לפי ענינם, הנה כאשר ישפיע מרוב חכמתו לתלמידיו הקטנים הנה לא זו בלבד שלא יוכלו לקבל זאת, אלא עוד יתבטלו שלא יוכלו לקבל כלל, והיינו שמשתברים החושים שלהם אשר לא יוכלו לקבל גם מה שהי' בערכם לקבל, וכמו המביט בהשמש, הנה לשעה נחשכים מאור עיניו דאינו יכול לקבל גם אור הרגיל, וכן הוא גם בהשפעה מה שאינו בערך המקבלים דלא זו בלבד מה שאינם מקבלים את ההשפעה הגדולה, אלא שההשפעה גורמת להם איבוד ושכירת כלי מוחם שאינם יכולים לקבל גם מה שהיה אפשר להם לקבל, וזהו הפלאת מעלת המלמד להועיל שיש לו מדידה בחושי' כלי המקבל ומשפיע לתלמידיו במדה נכונה באופן אשר המקבל הנה לא זו בלבד אשר יקבל אותה ההשפעה יבינה ושיגה בכי טוב, אלא עוד זאת אשר עי' לימוד זה יתלמד להבין וגם לחדש דבר שכל, דכ"ז הוא דוקא כאשר ההשפעה היא במדה נכונה ומדויקה לפי מדת חושי המקבל ועוד מעט למעלה יותר ממעמד ומצב כשרונותיו של התלמיד בשעה ההיא, והיינו דבכדי שהמקבל יוכל לקבל את הלימוד ההוא צריך להיות לפי מעמד ומצב חושיו וכלי שכלו, ובכדי שמהלימוד ההוא יתרבה אצלו שכל הוא דוקא כאשר המושכל הוא גבוה מעט ממעמד ומצב שכלו והבנתו, דהשכלה הבנה והשגה באה ביגיעה דוקא, אמנם ביגיעה על השכלה צריך להיות ידיעה נכונה איך צריכה להיות היגיעה בשכל, וידיעה זו על הרוב חסרה היא בתלמידים קטנים, וכאשר חסרים ידיעה זאת, או הנה היגיעה בהשכלה אינה מביאה שום תועלת מהיגיעה אלא עוד גורם עקמימות הנקראת אקרומקייט אין שכל, וצריכים השגחה גדולה שלא יטעו התלמידים בלימודם, ולכן הנה השפעת הרב צריכה להיות במדה נכונה וכפי אופן חושי המקבל שיקבל את הלימוד בכי טוב דאם לא יקבל בטוב, הנה אז נקנה בהתלמיד רגילות קבלת ענין בכללית ובשטחית, נעמען א' ענין שכלי אויבען-אויף, ומזמן לזמן הנה נעקר אצל התלמיד ההוא הטוב טעם פנימי בהשכלה שהוא העיון לפי שמתרגל לקבל ענין שכלי בכללית ובשטחית, לכן צריך לקבל הענין שלומד בטוב, דאז הנה נכנס בפנימית הענין, וגם עי"ז שהרב משפיע לו מעט יותר מכפי שכלו דאז הנה יש לו במה להתייגע, ואז דוקא הנה מתרחבים כלי מוחו ומתחדדים כלי שכלו ומתגדל שכלו, וזהו מעלת המלמד להועיל שיש לו אותה המדידה בכלי המקבל, וכלי המדידה באופן כמות ואיכות ההשפעה, אבל כאשר משפיע יתר מכפי יכולת קבלת כלי המקבל, הנה גורם איבוד כלי המקבל, ומצד החסד עצמו הנה ההשפעה הוא בריבוי יותר דאז הנה החסד נהפך לדין, וכמו תינוק הרואה דבר קלל ומבריק ובוכה לתת לו את הסכין המלוטש הנה החסד נהפך לדין, ולפעמים הרי יכול להיות דין גמור וכמו איש הטוב וחסד המניח את כל עסקיו ומטריח את עצמו בטרחה רבה ורץ במרוצה גדולה לבשר למי שהוא בשורה טובה שנוגע לו בנפשו ממש, והמבושר הנה מצד פתאומית הבשורה לא יוכל לקבלה, עם היות דאיש הטוב והחסד הנה כוונתו היתה רצויו ועשה זאת מצד עצם

מדת טובו וחסדו שחפץ במאד מאד לבשר בשורה טובה, ומ"מ ה"ה חייב בנפשו של זה, כי באמת הנה טוב וחסד זה הוא נהפך לדין גמור, א"כ הרי הגבורה הכלולה בחסד משלמת את מדת החסד, דוהו מעלת התיקון, ומ"מ הנה כל מדה היא אינה אלא מה שהיא אלא משתלמת ע"י שאר המדות הכלולים בה, אשר כן הוא גם בהנאצלים שהם רק מה שהם, דנאצל זה הוא נאצל שנק' חכמה ונאצל זה נק' בינה וכן כולם ועם היותם כלולים זה בזה, הנה ענין התכללותם הוא מה שהם משלימים זה את זה אבל הוא עצמו נשאר במהותו מה שהוא חכמה או בינה, והנשמה הנה יש בה יתרון זה מה שהיא כלולה מכל הכחות והחושים גם מה שהם הפכים זה מזה, דהתכללות זו עם היותו ג"כ ענין השלימות אבל הוא באופן אחר לגמרי, מכמו שלימות החסד שנעשה ע"י התכללות הגבורה והדומה, אשר מצד שלימות זו הוא מה שיש החוש בנשמות להתענג על הוי', ועם היות דהמשכת התענוג הוא מהבלי' הנ"ל, שבזה דוקא הוא שנמשך מבחי' פנימית תענוג העליון, אבל חוש קבלת התענוג הוא בנשמות דוקא.

ח) דהנה כשם שעייזו שהאדם כלול מתחתונים ומעליונים יש לו יתרון על התחתונים, הנה כמו"כ עייזו שהאדם כלול מהעליונים ותחתונים, הנה יש לו יתרון על העליונים, דלא זו בלבד שיש לו החוש לקבל התענוג להתענג על הוי', הנה הוא ממשך פנימית התענוג העליון, דוהו הטעם מה שהעבודה צריכה להיות בשמחה דוקא, דהנה בעבודה דתפלה יש ב' ענינים ההשגה האלקית, והתענוג שמתענג על האלקות, ושניהם אינם באים ממקור א', עם היות שההשגה והתענוג באים כאחד, דכאשר משיג אלקות ומתבונן בו היטב בהעמקת הדעת ה"ה מתענג על אלקות, מ"מ הנה הם באים ממקורים מיוחדים, דההשגה הנה מקור חוצבה הראשון הוא מבחי' חיצוני' הכלי דחכ' דאצילות וכמו גידול העשב מהמזל הרוחני שאינו בערך כלל, ומ"מ הנה גידולו הוא מהמזל הרוחני, וכמו בנשמת אברהם דחסד דברי' הוא מחסד דאציו' וכן ההשגה שלו מבחי' החכמה ה"ז באין ערוך דלכן אמר ואנכי עפר ואפר, כמו"כ הנה בכאור"א ההשגה באלקות הוא מבחי' חיצונית הכלי דחכ', אבל התענוג שמתענג בנפשו על האלקות ה"ז מבחי' הכלים העליונים וזה דוקא מעורר בחי' פנימית ועצמית התענוג, ועייזו הוא ג"כ הגילוי דאור"פ בבחי' תוס' וריבוי אור, ועל כן צריכה להיות העבודה בשמחה, שהרי ענין העבודה הוא להמשך בחי' גילוי אלקות למטה, והוא ע"י ההמשכה מבחי' עצמות אוא"ס שנמשך תוס' וריבוי אור אוי הוא הגילוי למטה, וההתעוררות דעצמות אוא"ס זהו עייזו שמחה דוקא, דההשגה מצ"ע היא מגיע רק בשרשה ומקורה בחי' חיצונית הכלים, רק השמחה ותענוג ששמח על אלקות ומתענג בנפשו זהו שמגיע בבחינת עצמות אוא"ס ועייזו דוקא הוא הגילוי למטה, וכידוע* שהאריז"ל זכה לרוח הקודש ע"י שמחה לא רק ע"י המצוה לבד כ"א ע"י שמחה של מצוה להיות שהשמחה מעורר בחי' פנימית התענוג דלב אדה"ע שעייזו דוקא הוא בחי' תוס' וריבוי אור להיות הגילוי למטה, דהכלי לשמחה העליונה הוא בחי' ביטול דוקא דבמקום שיש ביטול הוא גילוי שמחה העליונה, משא"כ בהרגשת היש לא יש בחי' השמחה כ"א הביטול והעונה הם כלים לשמחה העליונה.

דהנה ענוה אינה השפלות מצד פחיתות הנפש שאינו מוצא טוב בנפשו או שהוא ח"ו בדרך לא טוב, כ"א השפלות דענוה הוא מצד העדר הרגש עצמו שאינו מחשב את עצמו למציאות גם עם כל הטוב שלו, דעם היותו טוב וישר בתומצ' ובעבודה במס"נ הוא אינו בחשיבות בעצמו להיות בעיני עצמו באיזה מעלה ומדרי' משום זה כלל, ואין זה מה שאינו יודע מהטוב שלו, כ"א הוא יודע שהוא טוב וישר בכל דבר, ומ"מ אינו מחזיק טיבותא לנפשי', שהוא באיזה מעלה ומדריגה, וסיבת הדבר הוא מפני הביטול בעצם, דמי שהוא בטל בעצם אינו עושה כל מה שהוא עושה משום איזה דבר, היינו דלסיבת הדבר ההוא הנה הוא עושה כן, כ"א מפני שאינו בהרגשת עצמו בעצם, ע"כ לא יחשוך א"ע משום דבר, ער שטעלט זיך פאָר קיין זאָך ניט אָפּ, און רעכענט זיך מיט קיין זאך ניט, דמי שהוא בטל בעצם הנה הכשרונות והחושים שלו הם בדקות יותר ומאירים יותר וכאשר מתבונן דכל הטוב שלו אינו מצ"ע כ"א בירושה לנו מאבותינו, וכמו מה שהוא מאמין בה' ודבוק באלקות בדביקות אה"ר הרי האמונה שלו אינה מצד ההכרה שמכיר אלקות רק שהוא בא לו בירושה מאברהם אע"ה שהיה מאמין הראשון שפתח הצנור דאמונה ואהבה רבה במס"נ והוא ראש לכל המאמינים* שאצלו ה' האמונה בבחינת הכרה שהכיר את בוראו, והי' האמונה ג"כ בבחי' הכרה והוריש את האמונה לבניו אחריו, אשר כן הוא גם בהדביקות באלקות, והיא האהבה מסותרת שיש בכא"א מישראל, ה"ז בירושה לנו מאבותינו, וכמו בן היורש מאביו עושר גדול ורכוש רב, הרי אין זה שבא לו ביגיעתו כ"א שנוטל ומסתפק מן המוכן שהורישו אביו, ומ"מ אין הירושה מתיישבת כ"א אצל בן לא אצל אחר משום דברא כרעא דאבוה* ואחסנת' דאבוי ירית ודילי' הוא, היינו שהוא ענין עצמי אצל הבן, אבל עם זה הנה זהו מה שבא לו מהאב, וכמו"כ האמונה והדביקות באהבה רבה הם שבאים בירושה, והם בנש"י דוקא, דברא כרעי' דאבוה והוא בהם עצמי ממש, אבל אין זה בכח עצמו כ"א בירושה מהאבות, ומשו"ז הוא הענוה שאינו מחשב עצמו לשום בר מעלה ומדריגה משום זה מאחר שאין זה מכח עצמו, וזהו דכתיב והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ועם היות שידע את הטוב שלו ואשר הוא גבוה במעלה מכל אדם, ומ"מ היה ענו מכל אדם והוא מפני שידע אשר כל עניני מעלותיו אשר בהם הוא גבוה במעלה ומדריגה מכל אדם הוא מה שניתן לו מלמעלה, וכמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא*, ואיתא במד"ר טוב שמו, טוביה שמו, בשעה שנולד משה נתמלאה כל הבית אורה, דכ"ז הוא מה שניתן לו מלמעלה, וחשב דאלו היו אלו הכחות אצל אחר הי' ג"כ במדריגה ומעלה זה, ואפשר דאחר אם הי' לו כחות אלו הי' מגלה את הכחות יותר, ומשו"ז הי' עניו מכל.

ז'הו וירא העם וינועו דאין נוע אלא זיע שהיא ההוזה עצמית הבאה מפני גודל היראה ופחד, דעם היות דבראי' יש בה התענוג יותר מכמו בכל החושים והתענוג שבראי' פועל המשכה וקירוב במעמד דה"ס שהיו

ראש לכל חסאמינים : ראה שה"ש מ"ד על הפסוק אתי מלבנון : מראש אמנה זה אברהם, דברא כרעא דאבוה : בייגות אלם רפביב : אמרו חכמים ברא כ"ו, וראה תוסי' ד"ה מקמי

יבמות ג, א.

טוב הוא ואיתא : ראה אור התורה להצ"צ ע"ס שמות ע' ס' ואילך.

גילויים מופלאים בשמחה גדולה הנה ראוי' זו פעלה הווה עצמית להיותה הביטול דענוה, דהביטול דענוה הוא ביטול פנימי יותר, דוהו והאישי משה עניו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה, דמשה ראה ספרו של אדה"ר וראה דור ודור וחכמו דור ודור ופרנסיו, וראה אשר בעקבות משיחא יהי' דור בזה אשר אנשי הדור ההוא לא יהי' להם השגה באלקות והיינו דהשגתם אינה נחשבת להשגה כלל, ובפרט לגבי השגת משה שאינה נחשבת למאומה וגם העבודה שלהם במוח ולב אינה נחשבת לעבודה כלל ורק יקיימו התו"מ בפו"מ וגם זה יהיה במס"נ הן מצ"ע והן מצד הסביבה שלהם ובכ"ז יעמדו בנסיון וראה עוצם גודל הקורת רוח והשמחה העליונה שנעשה מזה למעלה וכמאמר נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, הנה ראוי' זו פעלה הענוה וכן במ"ת דוירא העם את עוצם גודל הפלאה הגילויים העליונים הנה וינועו בהווה עצמית דביטול פנימי הבא מצד הענוה.

בס"ד, יוס ב' דחה"ש.

יוספו ענוים בהוי' שמחה ופי' רש"י ענוים סבלנים שסבלו עולו של הקב"ה וגזירותיו, וצ"ל הלא ענוה ושמחה הם שני דברים רחוקים זה מזה בטבעם, שהם נוטים אל ההפכיות, דענוה טבעה שפלות והעדר חשיבות עצמו, דמזה הוא הסבלנות דסובל עול וגזירה, כטבעו של מי שהוא בטל בעצם דאינו מתחשב עם עצמו כלל, ער רעכענט זיך ניט מיט זיך, וסובל הכל, ועל הרוב הוא נחבא אל הכלים ומתרחק מכל ענין ודבר של התפשטות להיותו בטבע המנוחה והמתינות. ושמחה טבעה הגבהה וחשיבות עצמו דמזה הוא ההתפשטות וההתרחבות ביותר, כמו הנהר המתרחב ומתפשט ביותר. ולפעמים הנה התפשטות והתרחבות השמחה הוא ביותר, שיוצא מגדרו הרגיל, וכמאמר* דשמחה פורץ גדר, והיינו דלא זו בלבד שהיא בהתרחבות גדולה ביותר כמו הנהר שמתמלא על כל גדותיו, אלא שהשמחה היא גדולה כל כך עד שפורץ גם הגדר ויוצא לחוץ בהתפשטות גדולה, כמו הנהר בעת הפשרת שלגים, דאין זה מה שמתמלא על כל גדותיו, אלא עוד זאת אשר מי הנהר שוטפים את כל השטחים לא רק אלו הקרובים אל הנהר אלא גם שוטף את השטחים הרחוקים להיות כי המים יצאו מגדרם הנה מזה עצמו הם מרעישים וסואנים בהילוכם, אשר כן הוא בטבע השמחה שפורץ גדר, והוא מצד שהשמחה טבעו התרגשות, וטבע ההתרגשות הוא דההתרגשות עצמה מוסיפה התרגשות, וכמו במי שהוא בתוקף ההתפעלות דמדות, הנה לא מיבעי דמי שמדותיו הם תקיפים ביותר דבעת ההתפעלות והוא בהתרגשות גדולה הנה ההתרגשות עצמה מוסיפה התרגשות והתפעלות ביותר שיוצא מגדרו לגמרי, אלא גם מי שהוא בעל מדות רגילים הנה ההתרגשות עצמה מוסיפה בו התרגשות גדולה, ובפרט בעת השמחה דאו הנה ההתפעלות וההתרגשות הוא ביותר, כמו שאנו רואים במוחש דבעת השמחה הנה ההתרגשות עצמה מעוררה ומוסיפה התרגשות והתפעלות ביותר ומתגדל ומתרחב בו חשיבות עצמו, דגם מי אשר בעת הרגיל הוא מתון בכל עניניו הנה בעת השמחה הוא כאלו

וכמאמר דשמחה: נתבאר בדי"ה שמח תשמח תרגונו.

נהפך לאיש אחר שנעשה דברן ודבורו ברגש ומרבה לדבר בהשיבות עצמו ועניניו דכל זה הרי אינו אלא לפי דהשמחה טבעה התפשטות והתרחבות היפך טבע הענוה, א"כ יפלא אומרו דויספו ענוים בהוי' שמחה שהם בנטיית הפכים דענוה הוא שפלות ושמחה חשיבות, ועוד יותר אשר ענוה תגרום את השמחה, אך הענין הוא דהנה האדם הוא הבריאה התיכונית הכלול מעליונים ותחתונים כאמרז"ל (חגיגה ט"ז א'), ששה דברים נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבהמה, היינו דהאדם בגופו ובנשמתו הוא כלול מהעליונים והתחתונים, אשר מצד התכללות זו הנה יש בהאדם כמה מעלות טובות הן על התחתונים והן על העליונים, והיינו דמזה שהאדם כלול מהתחתונים והעליונים, יש בהאדם יתרון על התחתונים דכל הנבראים התחתונים הנה יש בהם פועל אחד או ב' פעלים, ומי משאר הנבראים שיש לו פועל היפך אותו הפועל שלו, הנה הנברא ההוא הוא מנגדו, וכמו הנשר והעורב שהם הפכים בפעולתם ה"ה מנגדים זל"ו, והאדם יש בו יתרון זה מה שהוא בעל פעולות רבות המנגדים זה לזה, ומזה שהאדם כלול מהעליונים ותחתונים הנה יש בהאדם יתרון גם על העליונים, דלא זו בלבד דיש לו חוש בקבלת תענוג אלקי להתענג על הוי' אלא עוד זאת דע"י עבודתו זו באהבה בתענוגים הנה הוא ממשיך גילוי אור רב, ולכן הנה כל ענין העבודה בעבודת הוי' צריכה להיות בשמחה דוקא להיות השמחה מגיע בבחינת עצמות אוא"ס ב"ה, ונמשך גילוי רב, והכלי לשמחה העליונה הוא ביטול דוקא, דענוה עם היותה שפלות אבל היא באה מצד הכרת האמת, דמי שהוא עניו היינו בטל בעצם הוא מכיר את האמת דכל ענין הטוב שיש לו אינו מצ"ע כ"א מה שבא בירושה מאבותינו, ומשר"ז הוא הביטול, אבל ביטול זה אינו ענין השפלות כ"א הנחת עצמותו מהכרת האמת, ולכן הנה ענוה היא כלי לשמחה העליונה.

(ט) ובעומק הענין הנה לא זו בלבד דענוה היא כלי אל השמחה, אלא עוד זאת דענוה היא גורמת את השמחה והוא להיפך ממש מהרגשת עצמו, דהרגשת עצמו הנה לא זו בלבד שאינה כלי לשמחה, והיינו דמי שמרגיש את עצמו אין שמחתו שלימה, אלא עוד זאת דהרגשת עצמו הוא סיבה לעצבות, וכידוע דטבע הנחש שהוא בעצבות תמיד, ועצבות זו אינה בסיבת דבר שחסר לו כמו דאגת המזונות אדרבא מזונותיו תמיד מוכן ונמצא לפניו דהנחש עפר לחמו ועפר נמצא בכל מקום, אלא העצבות הוא טבעי אצלו, והטעם הוא, דלהיות נחש הקדמוני הוא הרגשת עצמו, לכן הוא בעצבות תמיד, דהרגשת עצמו הוא סיבת העצבות, הגם דלכאורה מצד הרגשת עצמו הרי הטוב שלו הוא מורגש אצלו ביותר, דער גוט זיינער פילט זיך באַ איהם מעהר, והי' צ"ל השמחה יותר, ולא זו שאינו שמח אלא עוד דהרגשת עצמו הוא סיבת העצבות, והאמת הוא דהרגשת עצמו גורם את השמחה להיות מורגש אצלו הטוב שיש לו ביותר, אבל שמחה זו הנה לבד זאת שאינה שמחה אלא עוד מביא וגורם העצבות מצד שני טעמים, הא' דמי שהוא בהרגשת עצמו ה"ה מוטעה במהות עצמו, דכשם שהוא מוטעה בהטוב שלו כן הוא מוטעה במהות עצמו, דמי שהוא מורגש הוא טועה הן בהטוב שבעצמו והן בהטוב שבבני ביתו ועניניו שחושב בעצמו שהוא חכם מבין ודעתן ויודע הכל ומבין כל דבר ומתהדר בהנהגותיו

המתונים ומתפאר בידיעותיו וטיב הבנתו ומתהלל בהשקפותיו, וגם אם הוא אינו יודע תורה מתערב בכמה עניני תורה ברמת הרוח, ואם הוא יודע ספר הנה אין קצה לגסות רוחו תמיד מדבר בשבח עצמו ודורש כבודו ומספר גדולתו, ומדבר בטיב הנהגת ב"ב ומעלותיהם הגדולות וטיב עניניו דכל אשר לו הנה הוא טוב ומעולה, ואין זה שהוא שמח בחלקו כ"א מצד גסות רוחו הוא מוטעה במהות עצמו ומהות בני ביתו, דבאמת הנה זה טעות גמור דגם בו יש חסרונות וכן בבניו ובעניניו, וגם בזולתו ובניו ובעניניו יש טוב, ואין זה אלא מה דאין אדם רואה חוב לעצמו, ועל עצמו בניו ועניניו מביט בעין טובה ומגדיל את הטוב, ועל כל פשעים גם חסרונות גדולים ביותר הנה תכסה אהבה מה שאהבה את עצמו, והוא מוטעה במעלותיו והטוב שלו והוא מוטעה בכללית מהותו, ומחמת טעות זה הוא חושב שמגיע לו, וכמו שאנו רואין במוחש בכמה יראי אלקים שהם מתנהגים בהנהגה של יראת שמים בהידור הן בדברים הנוגעים לעצמם והן בחינוך והדרכת בני ביתם, ולפעמים פועלים גם בזולתם, ומכ"ש שהם משפיעים לטוב בסביבתם, דהרבה חברים טובים עושים, ומהם ישנם הטועים בעצמם לחשוב אשר בגלל מעשיהם והנהגותיהם הטובים הנה ראויים הם אשר ההנהגה מלמעלה בבני חייא ומוזנא תהי' אתם באופן אחר לגמרי מכמו שהוא עם אחרים, שחושבים אשר מגיע להם חלף עבודתם הטובה והנהגתם הישרה, דעם היות שהאמת הוא כן, שהנהגתם היא טובה ולפעמים גם מעולה, אבל באמת הנה כן צריך להיות ואם אינו כן הוא חסרון, א"כ הנה הנהגתם הטובה אינה מעלה כ"א רק מילוי החסרון, אבל הם טועים בעצמם בזה, והוא מפני הרגשת עצמם, דמי שמרגיש את עצמו הנה הוא מוטעה בעצמו לחשוב שמגיע לו, וממילא משו"ז אין השמחה שלימה גם במה שיש לו, דשמחת האדם הוא יותר במתנה מכמו בשכר, דמתנה הנה זהו מה שלא הרויח ואינו מגיע לו ע"כ הוא שמח בזה, אבל כאשר בא על שכרו הרי אינו שייך שמחה כ"כ מאחר שזהו מה שהרויח בכחו, וע"כ בהרגשת עצמו שהוא מוטעה בעצם מהותו וחושב א"ע במעלה גדולה להיות כי מהותו וכן הטוב והיושר שלו גדול בעיני עצמו ויקר במאד, ער האלט פון זיך זייער און איז זייער חשוב און טייער בא זיך, וכמו שאנו רואין במוחש דכאשר המורגש עושה איזה דבר טובה לזולתו, הנה גם אם הוא טוב לב ועושה ענין הטובה בעין יפה וביד רחבה, הנה הוא מדגיש כמה פעמים דבר הטובה אשר עשה לחבירו, ואין זה מפני צרת עינו שיקר אצלו אותו הסכום שהוציא על זה, שהרי העיקר מה שהוא מדגיש הוא טרחת גופו מה שהוא הטריח עצמו בשביל זולתו, דאין זה אלא להיותו יקר בעיני עצמו מצד טיב מהותו מדגיש הטוב שהוא עושה, וע"כ חושב דכל מה שיש לו מגיע לו, א"כ אין בזה שמחה, והב' דמשום הרגשת עצמו הוא יוצא מגדר מהותו וממילא לא יש די וסיפוק עס איז ניטא קיין גינוג, דכל אדם כל עניני הצטרותו הוא לפי מהותו, ומאחר שהוא טועה במהותו ה"ה יוצא מגדר מהותו העצמי, וממילא אין לו די וסיפוק כלל, דלבד זאת מה שבטבע האדם מתולדתו הוא דמי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומשו"ז אין •

אדם מת וחצי תאוותו בידו, אשר כן הוא גם במי שאינו מורגש הנה מלבד זאת הנה המורגש שחושב שמגיע לו הרבה ויוצא מגדר מהותו העצמי, ע"ב הנה שמחתו מה ששמח בהטוב שיש לו הנה לא זו שאינה שמחה שלימה, אלא עוד גורם עצבות משום העדר ההסתפקות, דמצד מעלת מהותו הוא תמיד עצב כי הכל הן מה שנותנים לו מן השמים בבני חיי ומזונא והן הכבוד שחולקין לו בני אדם, אינו כלל כפי המגיע לו לפי מהותו הנעלה בעיני עצמו.

י) **אמונם** העניו הוא תמיד בשמחה, ולא זו בלבד שהוא שמח, אלא שהוא גם בטוב לב, היינו דהשמחה שלו היא שמחה שלימה, וטעם הדבר הוא, דבהעדר הרגשת עצמו שאינו מחשב את עצמו לבעל מעלה, וכש"כ שאינו בחשיבות בעצמו, אדרבא כל עניינו הוא שלא להיות יקר וחשוב בעיני עצמו, דהבטל בעצם הוא אינו מתחשב עם עצמו כלל ואין לו שום דבר בעיני עצמו אשר ימנעהו לעשות כל אשר עליו לעשות וכשהוא עושה עושה הכל בהידור הן בעצמו וגם בחינוך והדרכת ביתו ובניו, ומשפיע גם בזולתו, הנה בכל זה אינו רואה שום מעלה ויתרון בעצמו כי מכיר הוא את האמת אשר כן צריכים לעשות וכשעושים מה שצריכים לעשות אינה מעלה כלל, ואינו מגיע לו כלום בעבור זה, א"כ כשיש לו מה שיש לו, הנה הכל הוא רק בדרך מתנה ע"כ הוא שמח מאד בזה, וגם להיותו בלתי מורגש ואינו מוטעה, ממילא אינו יוצא מגדר מהותו העצמי, הרי יש לו די וסיפוק במה שיש לו ע"כ הנה שמחתו היא שמחה שלימה, ובעומק פנימי דהרגש העניו הוא דגם בהעדר השפע אינו מתעצב, מלבד זאת דלהיותו בלתי מוטעה ומכיר את האמת הרי אינו מושקע בעיני צרכיו הגשמים כל כך, כי יש לו ענינים גבוהים מצרכיו הגשמים מה שהוא משתוקק אליהם, הנה מלבד זאת אינו מתעצב שהרי אינו מגיע לו כלום ולמה יתעצב, וגם מצד העדר מציאותו אינו חסר דבר כלל והכל ניחא לי, אֶלֶץ איז רעכט, כי העונה וההרגשה אינם ענינים פרטים בלבד, כ"א הם ענינים כוללים הפועלים בכל הכחות והחושים עד כי גם בענין האמונה הם חלוקים זה מזה בתכלית, והיינו דלבד זאת שהם חלוקים בזה דהמורגש הוא מוטעה, ועם היות דאין זה מה שהוא משקר דהוא עצמו חושב באופן אחר ורק להזולת הוא אומר כן, אלא הוא בעצמו חושב כן באמת, אמנם זהו אמת שלו, אבל באמת האמיתי הוא מוטעה, וכל טעות הוא שקר, והעניו הוא אמת, הנה לבד זאת הם חלוקים בענין האמונה, ואין זה שהמורגש אין אמונתו שלימה ח"ו, כ"א הוא מאמין בה' באמונה שלימה, ומ"מ אינו בדומה כלל לאמונת העניו שהוא באופן אחר לגמרי, וטעם הדבר הוא, להיות המורגש הנה טבעו גס בעצם, וגסות זו היא נרגשת בכל הכחות והחושים עד כי גם בתכלית הדקות והפנימית דאמונה נרגש ג"כ ההגשמה והעביות, דהכל מה שנמצא בהמורגש הנה גם הטוב והמעולה באמת הוא ג"כ בהגשמה, ובהבלתי מורגש הנה הכל הוא בדקות ומכ"ש ענין האמונה שלו שהיא בתכלית הדקות ומאירה בכל דבר, דזהו ג"כ ההפרש בין מורגש ובלתי מורגש, דהמורגש להיותו מגושם הנה אין האמונה מאירה אצלו כל כך בכל דבר, והוא הן מצד דכל עניניו הם בהגשמה אינם מקבלים אור האמונה כ"כ, והן מצד האמונה דגם היא בהגשמה בהמורגש

ע"כ אינה מאירה כ"כ בכל דבר, ואין זה שום חסרון באמונת המורגש ח"ו, דגם המורגש הוא מאמין באמת גמור בה' רק שהוא בהגשמה לכן אינה מאירה בכל עניניו, כי אצל המורגש הנה האמונה היא לחוד ועניניו לחוד, ולא קרב זה אל זה, אשר האמונה תאיר בכל עניניו, ובהבלתי מורגש להיותו בטבע הדק, ער אין בעצם איידעלער, וכל עניניו הם בדקות, הנה הענינים שלו מסוגלים ומוכשרים לקבל אור האמונה וגם להיות אמונתו בדקות יותר, הנה אור אמונתו מאירה לו בכל דבר ומשוז' הנה אצל הבלתי מורגש הכל ניחא, אֶלץ אין אים רעכט, וכאשר הכל ניחא, וזה בא מצד אור האמונה שמאירה לו הנה לא זו בלבד שאינו שייך ענין העצבות כלל, שהרי יודע הוא דכ"ז הוא עפ"י ההשגחה, ואמונתו מאירה לו דכל זה הוא לטובתו, אי"כ הנה מלבד זאת שאין שום מקום לעצבות כלל, אלא עוד זאת אדרבא מתחזק, וזהו שפירש רש"י סבלנים, דענינו של הסבלן הוא שיודע שהלא טוב הוא חולף ועובר ויתגלה הטוב הפנימי אשר משום זה הנה לפעמים גם הסבלנות תהי' בשמחה, וכמו שאמר דוד המע"ה, אם כה יאמר לא חפצתי הנני, שזהו מצד עוצם הפלגת הביטול שלו, דדהע"ה הנה השפלות שלו הי' מצד גודל הענוה, דעם היותו מלך בישראל וה' עמו הדלכה כמותו * בכל מקום, הנה הי' בתכלית השפלות והביטול, וקרא עצמו בשם תולעת וכמ"ש ואנכי תולעת ולא איש, ושפלותו היתה גדולה במאד דראה מעלת כל אחד שהוא למעלה ממנו, גם בעבדים ושפחות ראה יתרון המעלה לגבי מעלתו, וכמ"ש ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, דלעצמו לא הי' נחשב באיוה מעלה ומדריגה מפני גודל עוצם הביטול שלו, דביטול הוא כלי לשמחה, וכמו כלי קיבול הוא דוקא כשיש לו תוך, כמו"כ הנה הביטול יש לו תוך ומקבל בכי טוב, דהמורגש אין לו תוך דהוא מלא מעצמו ואין לו כלי קיבול, אבל ביטול יש לו תוך ומקבל בכי טוב, וענוה היא סיבה לשמחה, ולכן הנה הלל הזקן הי' שמח בשמחת בית השואבה בשמחה גדולה, דלהיותו עניו ביותר ע"כ היתה השמחה שלו גדולה במאד, כי כך היא המדה אשר הענוה היא סיבה לשמחה.

וְזָרְחָן ויספו ענינים בה' שמחה, דעם היות דענוה ושמחה הם בטבעם בנטייות חלוקות כעין הפכים, אבל בעצם ענינים הנה הענוה היא סיבה לשמחה, דלא זו בלבד שהעניו שמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו, אלא שהעניויות היא סיבה לשמחה, דבעצם מהותו הנה הענוה ושמחה אינם הפכים זמ"ז, וזה שהם בטבעם בנטייות חלוקות כעין הפכים, הנה הוא רק בהשקפה ראשונה, דבאמת הנה שפלות העניו אינה ענין הכנעה וביטול מצד שהוא שפל בעצם, דהעניו יודע מעלת עצמו ויודע דמעלות הללו הם חשובים ביותר, אבל להיותו מכיר את האמת אינם חשובים למעלה ומדריגה שלו, ובפרט שבוה יסתפק, אלא אדרבא מבטל את עצמו בכדי לבוא למעלה ומדריגה גבוה ונעלה מזה, אבל בעצם מהותו הנה העניו הוא תקיף בדעתו וכל מה שהוא עושה, הכל הוא בדעת חזקה אחר ההחלט הבא בהעמקת וישוב הדעת וכל הנהגותיו הם בחוזק.

(עד כאן נמצא בהעתקה — גוף כתי"ק לא מצאתי, לע"ע — וכנראה חסר הסיזום).

ש י ח ה

ליל א' דחה"ש תש"ט, בטעודה.

פאראן ביידע ענינים — עבודה און השכלה — נאָר דער חילוק איז פון וואָנען עס פאָנגט זיך אָן. צי די השכלה האָט געבראַכט צו עבודה, אָדער די עבודה האָט געבראַכט צו השכלה.

ו.

אַז מען ווערט עלטער מיט פופציק יאָהר דערהערט מען אַ וואָרט מיט אַ אנדער ליכטיקייט. עס הערט זיך די פנימי' הנקודה מיט אַן אנדער קלאָר-קייט. אַז מען איז אינגער איז פאָראַן פערשידענע ענינים וואָס פאָרשטעלען אויף דער פנימית הנקודה פונ'ם וואָרט, אָבער אַז מען ווערט עלטער הערט זיך דאָס אַן מיט אַן אנדער ליכטיקייט.

ז.

אַמאָל איז געווען אַ סדר ביי מלמדים, אַז נאָכדעם זיי זיי האָבען מבאר געווען און געגעבען צו פאָרשטיין אַ ענין פלעגען זיי זאָגען צום תלמיד : אַז דו וועסט עלטער ווערען וועסטו פאָר-שטיין.

איז דאָך לכאורה קשה, ווי באַלד אַז ער גיט אים צו פאָרשטיין איז וואָס זאָגט ער אים אַז דו וועסט עלטער ווערען וועסטו פאָרשטיין . נאָר דאָס איז דער אין סוף פון ידיעת התורה.

אויף דער חסיד'שער שפראַך הייסט דאָס , אַז די השגה דבינה זאָל דער-הערען די הפלאה פון חכמה. בינה איז הבנה — פאָרשטיין. אָבער אפילו אַז ער פאָרשטייט איז ער דאָך אַ פתח. אויב ער איז נאָך אַ מהדר איז אפילו גיט פאָרשטייענדיק מיינט ער אז ער פאָר-

א.

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק פלעגט אָנהויבען זאָגען תיקון שבועות באלד נאָך ליכט צינדען אין אָנהויב פון ליל חג השבועות, דערנאָך מפסיק געווען און נאָך דער סעודת יו"ט ווייטער ממשיך געווען.

ב.

רו"ל זאָגען חרדה מסלקת הדמים. היינט ווי איז געווען נאָך אַזאָ חרדה — ציטערניש — ווי ביי מתן תורה.

ג.

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק האָט אַמאָל ארום גערעדט באַרוכה דעם ענין החרדה וואָס איז געווען ביי אידען בעת קבלת התורה. משה רבינו האָט געוואוסט און משער געווען פריער וואָס פאָר אַ חרדה עס וועט זיין , פונדעסטוועגען איז דאָס כלל גיט געווען בערך צו דער חרדה וואָס איז געווען בפועל.

ד.

החסיד ר' גרשון דוב פאָהאַרער¹ פלעגט זאָגען נאָך קריאת שמע שעל המטה : אַה, מאַרגען דאָרף מען אויפ-שטעהן גאָר אַ אנדערער . שבועות ביינאָכט דאָרף מען זאָגען : מאַרגען אין דער פריה דאָרף מען זיין גאָר אַ אָפגעפרישטער.

ה.

אַמאָל — דאָס זאָג איך דברי הרב — פלעגט מען מייקר זיין אַ וואָרט פון אַ עלטערען חסיד אַ עובד , אַ סך מעהר ווי פון אַ חסיד אַ משכיל. באמת איז אַז ביי עובד און משכיל איז ביי זיי

(1) זע חגען אים התמים ח"ה ע' לח ואילך. שם ח"ח ע' לו ואילך. ספר השיתות קיץ

שטייט, אבער אפילו אן ער פאָר- די חסרונות ביי זיך אליין — און מען שטייט יע, איז אויך דער פתח גרעסער פון דעם פאָרשטיין. יגיעה, בפרט לאור האמת, — דאָרף מען זאָגען זיך וועט יענער במילא דערהערען.

ט.

דאָ אין אַמעריקע איז אַ ביסעל פאָר- טומאַנעט. אַ טומאַן מיינט אַז עס שיינט די זון, נאָר עס איז פאָרטומאַנעט, עס זעהט זיך ניט די ליכטיקייט. דאָ אין אַמעריקע, אַז מען טראַגט אַ באַרד און פיאות און מען גיט צדקה מיינט מען שוין אַז מען איז יוצא טויזענד פראַצענט, אַבער דער אמת איז ווי דער באַקאַנטער חסיד'ישער אויסשפראַך: לאַ פגע ולא נגע. מען באדארף טאָן מיט דעם זולת.

י.

אמר: מען דאָרף זינגען, אַבער ניט איבערנעמען זיך דערמיט.

ה.

ביי אַמאָליקע חסידים איז געווען אַ קאָך אין די ג' אהבות: אהבת השם, אהבת התורה און אהבת ישראל. אין די גאָר יונגע יאָהרען האָב איך געהערט אַ אויסשפראַך פון הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק: דער קדושה'דיקער יחם לבבו.

מען האָט זיך געקאָכט אין די ג' אהבות. פונדעסטוועגען דאָרף די אהבת ישראל ניט פאָרדעקען צו זעהן יענעם חסרונות אין חינוך, ידיעה און מדות. נאָר מ'דאָרף יענעם זאָגען בדרך קירוב. מען דאָרף זאָגען זיך, מען קען געפינען

יום ב' זחה"ש תש"ט, בסעודה.

יא.

עס איז פאָראַן דער וקדשתו. חסידים האַלטען ביי וקדשתו. דער וכבסו שמלותם דאָס מוז זיין, רייניקען, ריי- בען, קראַצען אפילו די לבושים. וכבסו שמלותם דאָס מוז זיין, דאָן איז דאָ דער הגבל את ההר וקדשתו.

יב.

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק האָט מיר אַמאָל געזאָגט, אַז מען איז זיך אַמאָל מונע צו זאָגען אַ שאַרפען וואָרט, ווייל דעם מקבל וועט עס וויי טאָן, אַבער מען דאָרף דאָך זאָגען.

אהבת ישראל, דערהערען אַ צווייטען אידען, דאָרף מען דאָס פיהלען בתוך ופנימיות, — אין פנימיות פון תוך.

יג.

עס איז אַ חילוק פון דעם חסיד'ישען

(רבים דחקו עצמם להכנס, והממונים על הסדר שמרו על הדלת ולא נתנו לכולם להכנס. כשחזר אחד הממונים למקומו אצל השולחן שאל כ"ק אדמור'ר שליט"א: וואָס איז געוואָרען, וענה: עס זיינען דאָ אַזעלכע וואָס מ'וויל ניט זיי זאָלען אַריינגעהן, ואמר כ"ק אדמור'ר שליט"א: מען דאָרף זעהן אַז די טעמים זאָלען ניט זיין, מ'דאָרף טאָן, ניט אין דעם ניט אַריינגלאָזען, נאָר — אַז די טעמים אויף ניט אַריינגלאָזען זאָלען ניט זיין.

(אח"כ בא עוד אחד ושאל אותו כ"ק אדמור'ר שליט"א: וואו האַלט מען ביי הגבל צי ביי וקדשתו.

עס איז דאָ דער הגבל את ההר, און

פארוואס טוסטו אזוי. ענטפערט ריימ :
איך ווייס ניט. ווען איך בין געווען א
קליין קינד האט מען מיך געלערענט
אזוי.

זעהסט. — זאגט צו מיר הוד כ"ק
אאמור'ר הרה"ק — ער טוט וויל זיין
טאטע האט אים אזוי געלערענט. און
אזוי פריער ביז משה רבינו און אברהם
אבינו, וואס אאע"ה איז געווען דער
ערשטער איד. מען דארף טאן ניט
פרעגענדיק פארוואס.

האב איך אַזאַ געטאָן : איך בין
דאָך נאָך אַ קלייניקער. ענטפערט מיר
הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק :

אַלע אידען זיינען קליין, און אַז
מען ווערט עלטער זעהט מען ערשט
אַז מען איז קליין.

אַט דאָס הייסט חינוך אמיתי.

יד.

ביי הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק פלעגט
זיין זמנים וואס מצד זיין שוואכען גע-
זונד פלעגט מען צו פארבריינגען אריינ-
לאזען נאָר יחידי סגולה. איך בין דאָך
געווען דער מנהל פועל — פון ישיבת
תומכי־תמימים — פלעג איך מצדד
זיין, אַז ווען איך בין אַריינגעגאַנגען
זאל די טיהר בלייבען ניט פאַרשלאָ-
סען, אָדער מ'זאל קענען פון דער
צווייטער זייט עפענען.

כבוד אמי הרבנית האט געפרעגט
ביי מיר, פארוואס טו איך דאס, עס
איז דאך נוגע דעם טאטענס בריאות.
האב איך געענטפערט : איך בין דער
מנהל פון תומכי תמימים דארף איך
זאָרגען לטובת התלמידים, און צו דעם
געזונד פון הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק
וועט דאָס ניט שאַדען. אדרבא, עס
וועט אים גורם זיין עונג.

דאָס וואָס מען לאָזט דאָ ניט אַריין,
מיינט מען אַודאי אַז מען וועט מיר מכביד
זיין אויב מען וועט אַריינלאָזען מעהר,

חינוך ביז דעם סתם חינוך. מ'מיינט
ניט דעם פרייען חינוך, פון דעם רעדט
מען ניט, נאָר אפילו פון דעם פרומען
חינוך.

ווען איך בין געווען גאָר אַ קליין
קינד, גלייך ווי איך האָב אָנגעפאַנגן
גען צו ריידען, האָט הוד כ"ק אאמור'ר
הרה"ק מיר געזאָגט : אַלץ וואָס דו
וועסט וועלען פרעגען, זאָלסטו פרעגען
ביי מיר.

הגם איך האָב געהאַט אַ בעזונדער
מענטשען וואָס האָט אַכטונג געגעבען
אויף מיר אין אלע ענינים, פונדעסט-
וועגען האָט הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק
געזאָגט : אַלע ענינים וואָס דו וועסט
האַבען צו פרעגען — זאָלסטו פרעגען
ביי מיר.

ווען מען האָט מיך מחנך געווען זאָ-
גען מודה אני, האָט מען מיר געהייסען
צו־לייגען איין האַנד צו די צווייטע,
און איינבויען די קאָפּ און אַזוי זאָגען
מודה אני.

ווען איך בין געוואָרען אַ ביסעל על-
טער, אָבער אַלץ נאָך אין די קינדער-
יאָהרען, האָב איך געפרעגט הוד כ"ק
אאמור'ר הרה"ק : פאָרוואָס ווען מען
זאָגט מודה אני, דאַרף מען צו־לייגען
איין האַנד צו די אַנדערע, און מרכיין
זיין את הראש. האָט ער מיר געענט-
פערט : באמת דאַרף מען טאָן ניט
פרעגענדיק פאָרוואָס, נאָר איך האָב
דאָך דיר געזאָגט דו זאָלסט אַלץ פרע-
גען ביי מיר.

האָט הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק אַריינ-
גערופּען ר' יוסף מרדכי דעם משרת,
אַ איד אַ בן שמונים און האָט אים
געפרעגט : ווי אזוי זאָסטו אין דער
פרי מודה אני. ענטפערט ריימ :
איך לייג צו איין האַנד צו די אנדערע
און בויג איין דעם קאָפּ. פרעגט אים
ווייטער הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק :

יח.

דורך די צעהן יאהר וואָס איך בין אין אַמעריקע האָב איך פאַרקערט מיט טויענדער אידען. זיי זיינען טייערע אי-דען, אפילו דער וואָס לייגט גיט קיין תפילין ר"ל, איז, אַז מען איז אים מעורר אויף דעם און ער גיט אַ קרעכץ דאַרף מען דעם קרעכץ מקנא זיין. יט.

אויף וואָס וואָרט מען. מען איז דאָך מעכב די גאולה.

עס איז שוין ערב שבת נאָך חצות. יעדער איד ערב שבת נאָך חצות איז זיך מכין צו שבת.

מנהג ישראל תורה היא. יעדער איד ערב שבת נאָך חצות גייט אין וואָסער, וואָשט זיך ארום, און איז זיך מכין צו שבת, ער קויפט אַ סאַטקע * — פאַר זיך אליין דאַרף ער דאָס גיט, נאָר אפשר וועט ער האָבען אַ אורח אויף שבת.

ער שניידט אָפּ די נעגעל, און וואָס עס בלייבט איז ריין אָן טיט ורפש. ער שטעכט גיט, און אויב שטעכען שטעכט ער זיך. אַי יענער דערהערט — נו ...

און אזוי אַלץ וואָס ער טוט איז דאָס אַ הכנה צו שבת, און יעדערער איז זיך מכין לפי ערכו.

מען דאַרף אָנפאַנגען ביי דער מעלה פון אַ אידען.

כ.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט אַמאָל געזאָגט ביי אַ פאַרבריינגען, וואָס ער האָט געהערט פון הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש אויף יחידות אין נאָמען פון הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צמח צדק, וואָס ער האָט מקבל געווען פון הוד כ"ק רבינו הזקן :

אַ איד איז אַ כלי צו עצמות אין סוף.

אַבער באמת מיט דעם איז מען גאָר גיט מכביד.

מען ווייס גיט וויפיעל עס קאָסט. טו.

דאָס וואָס מען פלעגט גיט אריינלאָ-זען, איז געוועזען צוליעב אַ תועלת. דער וואָס פלעגט אריינגיין פלעגט זיין דערפון געהויבען, און דער וואָס פלעגט גיט אריינגיין פלעגט זיין ביי זיך אַראָפּגעפאַלען. אַבער אַז דאָס, וואָס דער וואָס גייט יע אַריין איז ביי זיך גע-הויבען איז דאָס ישות, און דער וואָס גייט גיט אַריין איז ביי אים גסות, עס אַרט אים פאַרוואָס יענער איז אַריינגעגאַנגען און ער גיט — קען מען שוין אלעמען אריינלאָזען. טז.

איך וויל זאָגען אַ שטאַרקען וואָרט. הגם מאַגען איז גיט מיין שיטה, דאָס איז גיט דער דרך החסידות. אפילו ווען מ'דאַרף מאַגען ביי יענעם פאַרוואָס ער איז גיט ווי ער דאַרף זיין, מאַגט מען ביי זיך פאַרוואָס איז יענער אַזוי, אַבער דעם אמת מוז מען זאָגען. איך וויל גיט ריידען אין דער האַר-בער זייט.

די גאָס אין אַמעריקא איז גיט ווי עס דאַרף זיין.

איך מיין גיט די ערד, דאָ איז אויס-געברוקירט מיט שטיינער, דאָ איז אַלץ פאַרשטיינערט. מען דאַרף אַבער ליכטיק מאַכען די גאָס.

מען דאַרף טאָן. עס איז דאָ אַפולע צו טאָן. מען דאַרף אָנפאַנגען מיט די קליינע קינדערלעך און דורכדעם וועט מען מקרב זיין די עלטערען, די באַבעס און די זיידעס.

יז.

מען דאַרף שטאַרק טאָן מיט די קליי-נע קינדערלעך, מיט די גדיים.

פון די פיר פאלען. מען זאל אים זיגן גען זעהר געלאסען און הויך ווי מעגן לייך. דעם פערטען פאל איבער'חורין פיר מאָל. מען מעג זיך אויפשטעלען ביים זינגען דעם ניגון.

(ניגנו בעמידה. אחרי שניגנו הניגון אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

עס איז ברור הדבר, א רבינס א ניגון הערט מען אין גן עדן העליון, דעם ניגון המיוחס — אזוי האָבען חסידים גערופען דעם רבינס ניגון פון די פיר פאלען — אין רדל"א. דלא ידע ולא אתידע.

א חסיד'ישער ניגון הויבט-אויף דריי טפחים. א רבי'נס א ניגון מעהרער. דער ניגון המיוחס הויבט-אויף פון עמקי שאול ביו תכלית העילוי. תכלית העילוי איז, אן השכלה דעהערט זיך אין עבודה.

כג.

חסידים ב"ה לעבען. עס דארף אָבער זיין להחיות, מאַכען יענעם לעבען, און דאָס פעלט לעת-עתה.

כד.

(אחרי ברהמ"ז נתן בעצמו בידו הק' מהכוס של ברכה לכל הנאספים. אחד הציע אולי ליתן לאחר לחלק. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

א איד דארף זיך ניט בענוגענען מיט זעהן אָ יענער זאל טאָן יענעם א טובה, נאָר מען דארף וועלען אַליין טאָן.

כה.

(אח"כ נתן לא' לחלק כוס של ברכה לכל הנאספים בביהמ"ד וציוה להכריז:)
מען מאַנט ניט קיין סך. יעדער איי- גער זאל מאַכען לעבען נאָך איינעם, און דורכדעם וואָס ער וועט מאַכען יענעם לעבען, וועט ער אַליין לעבען.

נאָר מען דארף אַרצפנעמען די מסכים אן עס זאל נתגלה ווערען דער עצמי. דער רבי — הוד כ"ק רבינו הזקן — האָט דאָס ממשיך געווען צו חסידים דורך חסידות לדורותיהם.

דער ענין פועל'ט צוויי ענינים : עס פועל'ט אַ חיווק און עס צו-ברעכט, עס גיט אַ חיווק, דאָס וואָס מען ווייס אָ מען איז אַ כלי צו עצמות, און עס צוברעכט אָ מען באַטראַכט זיך, אָ עס איז דורכגעגאַנגען אַ טאָג און מען איז ניט דערפאַרען.

כא.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט אַמאָל געזאָגט : רז"ל זאָגען אַם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר.

רפב"י האָט זיך עוסק געווען אין הצלת נפשות. זיין שכר וואָס מען האָט אים געגעבען מלמעלה איז געווען, אן ער איז געוואָרען אַ בעל-הבית אויף זיין חמור.

עס זיינען דאָ אַזעלכע וואָס זיינען זיך עוסק אין דעם טוב, און עס זיינען דאָ אַזעלכע וואָס זיינען זיך עוסק אין דעם לא טוב.

ער — רפב"י — איז געווען אַ בעל-הבית אויף זיין חמור. ביי זיין חמור איז דאָס געווען ניט בהרגש הלב, נאָר בהרגש הדעת.⁵

אָ מען באַטראַכט די הפלאה פון דעם זעהט מען ווי מען האַלט ביי גאַרניט. ווי מורי הרשב"ץ פלעגט זאָ- גען : לא פגע ולא נגע.

כב.

מען דארף זינגען דעם רבי'נס ניגון

(4) זע חולין ז, א.

(5) זע די ספרים חעלכע זיינען אָנגעצייכענט אין סדר הוורות חלק תנאים ואמוראים

מע' פנחס בן יאיר.

כז. פני הרב ולאמר : גוט יום-טוב.
 ביום שני אחרי ברכת המזון דסעודת
 ההתועדות ציוה כ"ק אדמו"ר שליט"א
 תפלת ערבית, נכנסו כל הנאספים להיכל
 לפתוח הדלתות, ונכנסו גם כל אלו
 כ"ק אדמו"ר שליט"א לקבל וגם לאמר :
 שלא הרשום להכנס להסעודה — לקבל
 גוט יום-טוב.

ר ש י כ ה

— נרשמה על ידי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחורף ה'שי"ת —
 — נעתקה מגוף כתי"ק —

א.
 וועמען מען גיט, און דער, וועמען דער
 ערשטער מקבל גיט איבער די זאך
 ווייטער.

ב.
 אין תורה איז דא גליא שבתורה און
 סתים שבתורה. וואָס ביידע זיינען
 מתאימות, הגם זיי זיינען צוויי בעזונ-
 דערע ענינים, ווי מיר זעהן במוחש
 אָן עס זיינען פאַראַן גליאניקעס, וואָס
 לבד זאת וואָס זיי ווייסען גיט וואָס
 עס מיינט סתים שבתורה, זיינען זיי
 נעבעך סתימא-מוחי'דיקע, זייער מוח
 איז ווי פארשלאָסען צו בעגרייפֿען
 פנימיות התורה.

זיי, די סתימא-מוחי'דיקע, זיינען
 יודעי תו' ומקימי מצות בדיוק דיראת
 שמים, נאָר אלץ איז בא זיי בהגלמה —
 גולם'דיק.

די נקודת ההפרש צווישען גליא-
 מוחי'דיקע און סתימא-מוחי'דיקע איז
 גיט ח"ו אין אמונה פשוטה אָדער אין
 קיום המצות, זיי — די סתימא-מוחי'
 דיקע — זיינען נוהר אין קיום המצות,
 הן אין מצות עשה, אָן וואָס מען בע-
 דאַרף טאָן טוען זיי, און אין דער צייט
 ווען מען בעדאַרף דאָס טאָן, הן אין
 מצות לא תעשה זיינען זיי זייער נוהר
 גיט צו טאָן דאָס וואָס מען בעדאַרף
 גיט טאָן.

אין ימי עולם איז פאַראַן צוויי זמנים :
 א) דער זמן פון בריאת עולם ביו מ"ה.
 ב) און דער זמן פון מתן תורה וואָס
 פון דאָן אָן ווערען דער עם ישראל
 גערופֿען מיט פערשידענע לויב־טיטול
 נעמען : עם סגולה, עם הנבחר, גוי
 קדוש.

די תורה הייבט זיך אָן פון בראשית,
 וואָס דאָס איז דער ימי עולם, און מתן
 תורה הייבט זיך אָן פון נאָך יציאת
 מצרים .

די מסכת אבות וואָס וויל איבער גע-
 בען דעם סדר הדורות מיט די מנהיגי
 הדור וואָס האָבען געהאַט דעם גרעסטען
 מסירת עצמם אויף אריינבריינגען די
 עניני התורה אין דעם עם הנבחר
 הייבט זיך אָן מיט דעם בעשרייבען
 ווי משה רבינו האָט מקבל געווען די
 תורה.

משה קיבל תורה מסיני ומסרה
 ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים
 ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.
 די משנה דערציילט אונז דאָ דעם
 סדר פון נתינת וקבלת התורה.

אין נתינה — געבן אַ זאָך, און מסירה
 — איבערגעבן די זאָך, זיינען פאַראַן
 פיר ענינים: די זאָך וואָס מען גיט, דער
 נותן — ווער עס גיט, דער מקבל —

(1) ראה תיקוני זהר ת"ל נתיב תנינא. ובהקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה בקונטרס
 עץ החיים).

אברהם התחיל להאיר.

דער טיפער מיין פון דעם וואָרט איז, אַז ניט נאָר אברהם אבינו האָט געלעבט אין אור, נאָר אויך התחיל להאיר, ער איז געווען איבערגעגעבען, מיט אַ מסירת נפש עבודה, אויף להאיר, ליכטיק צו מאַכען די פינסטערניש פון דער וועלט.

חסידות־חב"ד דערקלערט אַז עבודת אברהם אבינו איז אַז דער חושך אליין זאָל, דורך עבודה און קיום המצות ומדות, ווערען אור.

אדם הראשון, הגם ער איז באַשאַפֿען געוואָרען עפר מן האדמה, דער גרעב־סטער יסוד פון ד' יסודות אש רוח מים עפר, ער איז אָבער געווען יציר כפיו של הקב"ה, וואָס מיט זיין קערפּערלי־כער שיין האָט ער פאַרטונקעלט די זון ליכט, אָבער נאָך די אַלע גרעסטע מעלות און הפלאות איז ער געווען אַ אפילה מענטש.

אויך נת, וועלכען די תורה רופט מיטן נאָמען צדיק, איז אָבער נאָר בדורותיו, דאָס מיינט אַז לגבי זיינע צייט־מענטשען איז ער געווען אַ צדיק, און זיינען צדקות איז געווען נאָר פאַר זיך אליין, ער איז ניט געלעגען אין דעם צו בעלייכטן די וועלט אַז אַנדערע זאָלען אויך וויסען און ליגען אין דעם צו פאַרשפּרייטען געטליכקייט.

און דאָס איז דער מיין וואָס אברהם התחיל להאיר, אברהם איז געווען דער ערשטער פון די וואָס עבודתם איז ניט נאָר האַלטען דעם אור פאַר זיך אליין נאָר אויך להאיר, מאַכען דעם צווייטען אויך פאַר אַ אור־דיקען.

נאָך מער, זיי — די סתימא־מוחינ' — דיקע זיינען גאָר שטאַרקע גוהרים אין דקדוקי מצות און מאַכען כמה וכמה סייגים זיי זאָלען ח"ו ניט נכשל ווערען אין אַ דקדוק קל פון הידור מצוה הן אין אַ העדר קיום מצות עשה און הן אין עובר זיין אויף א לא תעשה, נאָר דאָס אַלעס איז בא זיי בהגלמה.

די וואָס ווילען זיך פאַרשטיין־געבען וואָס מיינט דער אויסשפּראַך, הגלמה' אויף דער חסידות־חב"ד שפּראַך קענען דאָס זיך ערקלערען מיט דעם אונטער־שייד פון דעם שטאַנד און ווירקונג פון די אברי הגוף.

די קאַפּ און אחוריים* זיינען ביידע פון דער גרעסטער וויכטיקייט פאַר דעם מענטשען, דאָך זיינען זיי פאַר־שידען, סיי אין זייער מהות און סיי אין זייערע פעולות.

ג.

די אויבענדערמאָנטע צוטיילונג פון סתימא־מוחינ'־דיקע און גליא־מוחינ'־דיקע מענטשען איז שוין מתחילת הבריאה איינגעטיילט אין צוויי דרגות. די צוויי דרגות זיינען מתחילת הבריאה, פון אדם הראשון ביז אברהם און פון אברהם און ווייטער.

דער זמן ביז אברהם איז אפילה, און פון אברהם איז אור.

עס שטייט עד אברהם הי' העולם מתנהג באפילה ומכיון שבא אברהם התחיל להאיר, ביז אברהם האָט זיך די וועלט געפירט אין פינסטערניש, עס איז געווען אַ פינסטערניש אויף דער וועלט.

(1*) להעיר מהידוע דשמש ומגן הוי אלקים, היינו דשם אלקים הוא מגן לשם הוי. ומבואר בכמה מקומות (ראה מאויא מע' א' אות ס' ועוד) דשם אלקים נק' אחור והוי—פנים. וראה בתניא פ"ו ופכ"ב.

(2) ראה בראשית רבה פ"ב, ג.

(3) כבא בתרא נה, א.

(4) זהר ח"א קא, א. וראה ג"כ ספ"ה החודש הוה, ש"ת.

און דאָס איז דער תוכן הענין פון „התחיל להאיר“, ביז אברהם'ען זיינען אויך געווען צדיקים, זאגאר אפילו אזא דרגא ווי צדיק תמים, אָבער דער כללות העולם איז געווען א אפילה'דיקער. ה.

דער טיפער פארשטאנד פון דעם וואָרט, הגם עס איז איבעריק דאָס צו מבאר זיין, אָבער דאָך אפילו אין דעם וואָס מען פארשטייט איז גוט צו מאַכען אַ הטעמה-געשמאַק, ווייל הטעמה בריינגט די פרישקייט פון מעיינות החכמה.

אלע ווייסען אַז די אבות יצחק און יעקב האָבען ממשיך געווען דעם אור עצמי וואָס אברהם אבינו האָט מגלה געווען, אַז דער אור זאָל נמשך ווערען אין כלים פנימיים נאָר אין בני יעקב.

דאָס מיינט, אַז די התחלה וואָס אברהם התחיל להאיר, איז נמשך גע- וואָרען, דורך יצחק'ן, צו יעקב ובניו. די גליא-תורה'דיקע וועלט איז מבאר דעם ענין אין ספרים.

טיפער פארשטיין דעם נקודת הענין, איז על פי המבואר אין קבלה וחסידות. הגם יעקב אבינו איז שוין א אחד'די- קער, זיין עבודה איז אורות בכלים, ווי דער סדר פון עולם התיקון איז, דאָך איז דאָס נאָך קודם מתן תורה. ו.

מתן תורה איז געקומען צו אונז — דעם עם המיוחד — מיט אַ סדר והדרגה דעולם התיקון, גלות מצרים, קריעת ים סוף, און מתן תורה. אידען, בני ובנות ישראל, דארפן און מוזען דורכגיין די גאַנצע וועלט מיט תורה ומצות.

די ששת ימי השבוע פון דער וועלט זיינען די שיתא' אלפי שנין דהוי עלמא,

ד.

אברהם התחיל להאיר, אברהם האָט אָנגעהויבען ליכטיק צו מאַכען, דאָס הייסט, אַז דער אידישער וועלט'טאַטע אברהם האָט ליכטיק געמאַכט די גשמיות-חושך'דיקע וועלט.

מיט וואָס האָט דער טאַטע אברהם ליכטיק געמאַכט די גראָב פינסטערע וועלט? מיט מסירת נפש. מיט איבער- געבען זיך און בריינגען צו דער עקידה זיין ליבלינג טייערען זון יצחק, בכדי מקיים צו זיין דעם ציווי הבורא ברוך הוא.

מיט אַט דער מסירת נפש איבערגעגע- בענקייט, צו פירען זיין ליבלינג קינד יצחק צו דער עקידה אָן קיינע טעמים, האָט אברהם אבינו זוכה געווען צום קנין עצמי פון להאיר את החושך, ליכ- טיק מאַכען די פינסטער גשמיות'דיקע וועלט מיט אַ אור עצמי.

און דאָס איז דער תוכן הענין פון „התחיל להאיר“, די התחלה פון אור וואָס דער אור איז להאיר אין אור גופא איז פאַראַן צוויי דרגות אור: א) אור, ב) אור להאיר.

דער אור להאיר איז ניט נאָר אַ שטאַרקערער אור ווי אור, נאָר זיין שטאַרקייט איז אַ אינערליכע, דאָס איז ניט קיין חיצונית'דיקע ליכטיקייט וואָס בלענדעט דעם עין הרואה, נאָר אַ אור להאיר, ער שאַפט אור.

אין חכמת וסדרי רפואת אברי הגוף איז דאָ געוויסע מחלות ר"ל וואָס דער הילוך הדם אין די אברי הגוף איז בחלישות מצד ריבוי שמנונית איז די רפואה דורך אור, אַ מילדע-שוואַכע ליכטיקייט, אָבער אַ טיף אינערליכער אור, און דאָס איז דער מיינ פון דעם התחיל להאיר פון אברהם אבינו.

און האָט בּוּחַר געווען אַת רבינו המגיד ממעזריטש און האָט אים מסמיד געווען אַז ער זאָל זיין דער מנהל און מנהיג עדת הצדיקים תלמידי מורנו הבעש"ט און די עדת הצדיקים הנסתרים.

ח.

איך בין ניט גאַר זיכער אַז איך האָב שיים אין די עטליכע פרקים גע- מאַכט די ריכטיקע הקדמה צו דעם וואָס איך וויל אייך דאָ איבערגעבען.

מיין ניט זיכערקייט אין דעם, צי די הקדמה רייד זיינען באַ אייך צו-גענומען אין אַ פנימיות אַז מען קען שוין איבערגעבען דעם פנימי וואָרט, איז וויל במשך פון די איבער פופציג יאהר האָט זיך דער מצב רוחני אין חסידות השכלה והבנה בכלל און אין "יבודה פון תפלה און תיקון המדות בפרט געביטען.

ריכטיקער געזאָגט ניט עס האָט זיך געביטען, נאָר מי האָט דאָס גע- ביטען.

אַמאָל איז געווען באַ חסידי חב"ד עובדים גרויסע, און משכילים מהיכתי תיתי, איצטער איז מען גרויסע במאי — קאמפליג'יס, משכילים און עובדים מאן דכר שמי.

יעדער איינער פון אנ"ש ותלמידי התמימים בעדאַרף זיך גוט און אמת- פנימיות'דיק אדעטא דנפשי' פאַר- טראַכטען ניט בכללות נאָר טאַקע בפרטי פרטיות און קומען צו דעם אמת'ן עבודה-בעשלוס אַז מען בעדאַרף זיין אַ עובד און מעורר ומגלה זיין דעם אור הנשמה דורך עבודת התפלה.

ט.

נאָך די אלע הקדמות-הכשר, וואָס זיינען מכשיר דעם אור השכל, און

איצטער איז שוין פרייטאג, יום הששי, נאָך האַלבען טאַג, מען בעדאַרף זיך שוין גרייטען צום הייליגען שבת קודש. ז.

דאָס וואָס מען האָט מבאר געווען, האָט מען דאָס אַלץ גערעדט בכללות דעם שנירל-סדר פון עולם, דאָס הייסט דער שנירל-סדר פון דער התהוות הכלי וואָס א"ס ב"ה האָט געגעבען נשמות וואוהין זיי דאַרפֿען — דורך עבודה אין תורה ומצות בעלמא דין הגשמי והחומרי — ממשיך זיין דעם אור עצמי פון עצמות א"ס ב"ה.

און בכדי מגלה צו זיין דעם רצון העליון פון עצמות א"ס ב"ה זיינען די צוויי אופנים פון גליא און נסתר, וואָס הן אין גליא איז פאַראַן דער אופן הגלוי לכל און דער אופן הנסתר, וואָס איז גלוי רק ליחידי סגולה און הן אין סתום איז פאַראַן גליא, וואָס איז ידוע לכללות הצדיקים און דער סתום וואָס איז ידוע נאָר לצדיקים הנסתרים, וואָס השי"ת האָט מעמיד געווען צדיקים נסתרים און צדיקים נגלים.

דער דרך פון די צדיקים הנסתרים איז אַ דרך פנימי וכמוס, ניט נאָר זיי זאָלען פירען דעם עם ישראל אין די טרוקענע דרכי תורה ומצות נאָר אויך אריינגעבען אין זיי אַ אינערליכען באַ- גער צו דעם הרגש פנימי געפיהל.

דער ערשטער פון די צדיקים נסתרים, וואָס איז — על פי ציווי מלמעלה — נתגלה געוואָרען, איז מורנו הבעל שם טוב.

דער סדר הקבלה איז: מורנו הבעל שם טוב האָט מקבל געווען פון אחי השילוני' און האָט די ענינים מגלה און מוסר געווען צו זיינע תלמידים הקדושי'

טיקע העדר עבודת-התפלה'ניקעס אויסגעוואַקסען גאוה'ישות חטוטרות. ווי געזאָגט אַז יעדער איינער פון חסידי חב"ד און תלמידי התמימים ד' עליהם יחיו בעדאַרפען איינזעהן דעם אמת'ן געפאר-סכנה וואָס דער העדר עבודת התפלה קאָן — רחמנא ליצלן, לא יעלה ולא יבוא — בריינגען.

איך האָף להשי"ת, אַז יעדער פון עדת חסידי חב"ד, און יעדער פון תלמידי התמימים, בלי פלוג אין וואָס פאַר אַ מדינה די השגחה עליונה האָט אים אָהין געבראַכט, וועט די הודעה לייענען מיט דעם ריכטיגען חסידות'ן געבענטשטען רגש-נפלא, און וועט זי כער אַלעס מעגליכע טאָהן לטובתו און לטובת בני ביתו, והשי"ת יצליחם בגשמיות וברוחניות.

זיינען מעורר דעם הרגש הלב, וועל איך אייך מגלה זיין און איבערגעבען אַ נקודה עבודה-וואָרט:

דער תכלית פון תורת החסידות און תפלה און לימוד החסידות איז, אַז עס זאָל נתגלה ווערען דער העלם עצמי פון מאור הנשמה.

י.

חסידים בעלי עבודה ווייסען דעם פירוש המלות פון די נעמען: (א) אַ נקודה - וואָרט. (ב) אַ השכלה - נקודה - וואָרט. (ג) אַ עבודה - נקודה - וואָרט. ווי מען האָט שיים פיהל מאַל מדגיש געווען אַז דער שטאַבילער העדר עבודת התפלה במשך פון עטליכע צענ-דליק יאָהר איז אַנשטאַט דעם אַמאָליקן צובראַכענעם אני וואָס חסידים בעלי עבודה האָבען געהאַט איז באַ די היינ-

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס פ.

קונטרס
חג הגאולה
יב-יג תמוז

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבגים זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ז.

בזה הננו מו"ל הקונטרס לחג הגאולה יבייג תמוז הבע"ל — הכולל מאמר

ושיחה.

המאמר הוא מאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ של יב תמוז תרצ"ד, והשיחה —

שיחת יג תמוז של אשתקד, ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

כך הדפסנו פה עוד הפעם מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שנתן לפרסמו

בקונטרס יבייג תמוז דאשתקד.

כמו בשאר הוצאות „אוצר החסידים" באו גם כאן, בשולי הגליון, איזה

מראי מקומות והערות מהמו"ל.

* * *

רבים המחפשים ומבארים מעלות וגדולת נשיאי חב"ד בכלל, ונשיא דורנו,

הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בפרט בענינים שונים : איש המסירות-נפש, גאון,

בעל מדות, צדיק, בעל רוח הקודש, מלומד בנסים ועוד ועוד.

וגדלו ביותר שבחים אלו, על פי ההגדרה בתורת החסידות, מהו מסירות

נפש, מהו גאון וכו'.

ובכל זה — העיקר חסר כאן. ונוסף על זה, שהוא עיקר בעצם, חשוב

הוא ביחוד משום שנוגע ביותר, וביחוד לנו, קהל חסידיו ומקושריו. וזהו — מה

שהוא הוא הנשיא, ונשיא חב"ד.

כי — נשיא בכלל, נקרא ראש' אלפי ישראל, הוא בחינת ראש ומוח

לגביהם, וממנו היא יניקה וחיות שלהם. ועל ידי הדביקה בו קשורים ומיוחדים

הם בשרשם למעלה מעלה.

והנה כמה סוגים בנשיאים¹ : אלו אשר השפעתם בבחינת פנימיות,

ואלו אשר השפעתם בבחינת מקיף, ובוהו גופא חילוקים : אם השפיעו בתורת

הנגלה או הנסתר או בשניהם יחדיו, לימדו דרכי העבודה והחסידות, המשיכו

השפעות גשמיות וכו' וכו'.

וישנם כאלו, שהי' בהם כמה מבחינות הנ"ל, או גם כולם².

וזה הי' מאז ועד עתה ענין הנהגת נשיאי חב"ד, מן כ"ק אדמו"ר הזקן

ועד כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועד בכלל, אשר כללו כל הסוגים והחילוקים :

השפיעו בפנימיות ובמקיף, בתורה עבודה וגמ"ח, ברוחניות ובגשמיות, ובמילא

היתה או התקשרות עם השייכים אליהם בכל תרי"ג אברי נפש וגוף המקושרים.

ועל כל אחד ואחת מאתנו כולנו לדעת, היינו להעמיק דעתו ולתקוע

מחשבתו בזה, אשר הוא הוא הנשיא והראש, ממנו ועל ידו הם כל ההשפעות

בגשמיות וברוחניות, ועל ידי ההתקשרות אליו (וכבר הורה במכתביו איך

ובמה מתקשרים) קשורים, ומיוחדים בשרש ושרש השרש עד למעלה מעלה

כו'.

מנחם שניאורסאהן

ג' תמוז, השרי"ת, ברוקלין, נ. י.

(1) ראה תניא פ"ב.

(2) באויכות : תורה אור פ' מקץ ד"ה ת"ר מצות ג"ח. סהמ"צ להצ"צ מצות ג"ח

פ"ג. ד"ה למען דעת, תרס"ט.

(3) ראה בתו"א שם ספ"ז דבמשיח יש ב' הבחי, דרועים ונסיכים — ובשי"ס (סוכה

נב, ב) נחשב בנסיכים, י"ל מפני שזהו העיקר בו.

מ פ ת ח :

255 מאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ
262 שיחה
267 מכתב

בס"ד, יב תמוז.

השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו. והנה הנפש הוא חי בעצם, וכל עצמי הרי הגילוי שלו הוא כמותו, והנפש שהוא חי בעצם הרי הגילוי שלו הוא אור להחיות, דוהו ההפרש בין כחות הנפש, דעם היותם ג"כ גילויים מן הנפש ומ"מ נקראים בשם כחות להיותם מוגבלים ומוגדרים בעניניהם הפרטיים, ובאים בהתלבשות בדרך התעסקות. ואור וחיות הכללי של הנפש עם היות דגם הוא בא מן הנפש לפעול פעולת החיות, וגם ענינו הוא שבא בהתלבשות, דאור וחיות הנפש מתלבש בהגוף, ומ"מ אינו נקרא בשם כח הנפש כמו שאר הכחות, אלא נקרא אור הנפש או חיות הנפש. וטעם הדבר הוא לפי שתואר כח הוא שהגם שהוא כח רוחני אבל הוא* פרטי, וענינו לפעול, ופעולתו בדרך התלבשות, ואופן פעולתו בדרך התעסקות. וכמו הכחות דשכל רא' ושמיעה ותנועה וכו' הרי כל אחד מהם הוא כח פרטי, דכח השכל הוא רק להשכיל ולא לראות ולשמוע, וענינו דכח השכל הוא לפעול להשכיל להבין ולהשיג, ופעולתו הוא בדרך התלבשות, דכח השכל מתלבש בהכלי שלו שהוא חומר המוח. ולכן הנה מכל השכלה הבנה והשגה נעשה חקיקה פרטית בחומר המוח שמזדכך עי"ז, שזוהו ענין ההתעסקות דכח השכל בהכשרת והזדככות הכלי שלו. ומהאי טעמא הנה כל מה שעוסק יותר במושכלות מזדכך חומר מוחו להיות כלי זכה יותר לקבלת שכלים עמוקים יותר, וכן הוא בכל כח וכן, להיות דכללות ענין הכחות הם פרטיים וענינם לפעול דבר מה, אבל אור וחיות הנפש הכללי אינו נקרא בשם כח, כי אם נקרא בשם אור הנפש או חיות הנפש, מפני שאין זה כח פרטי בנפש, כי אם הוא התגלות הנפש. ולהיות הנפש הוא חי בעצם, הנה האור והגילוי ממנה הוא חיות, ועוד הפרשי בין אור וחיות הנפש לכחות הנפש, דהכחות הרי ענינם הוא לפעול, דוהו ענין הכח מה שהוא פועל, משא"כ אור וחיות הנפש הכללי אין ענינו לפעול דבר כ"א זה כל ענינו מה שהוא גילוי הנפש, ולכן הנה גם זה מה שאור וחיות הנפש הכללי מחי' את הגוף אין זה בדרך פעולה כמו שהוא פעולתם של כחות הנפש הפועלים בהאברים. דהנה כשם דפעולתו של כח השכל הוא להשכיל הרי פעולתו של האור והחיות הוא להחיות. אם כן הרי לכאורה היו צריכים להשתוות באופן פעולתם, ובאמת אינו כן, דלא זו בלבד דהאור וחיות הנפש הכללי אינו בדרך פעולה, אלא עוד זאת שהוא בדרך ממילא, שהגוף חי ממילא מהנפש. דבכחות הנפש הנה לא מיבעי דהכחות פנימיים שמהחכמה ולמטה הרי אינו נופל בהם הל' ממילא שהם פועלים בדרך ממילא. שנאמר דמאחר דכח השכל שורה במוח שבראש הוא ממילא משכיל, אלא גם בהכחות מקיפים דרצון ועונג ג"כ אינו שייך לומר דהוא ממילא רוצה או ממילא מתענג, לפי שכל כח איזה שיהי' בין פנימי ובין מקיפי אינו בדרגא

אבל הוא : ראה בארוכה ד"ה קול דודי תפריח. ד"ה שימני כחותם תר"ץ (קונטרס ח).
ועוד הפרש : ראה בכ"ז ד"ה חייב אינש לבסומי, פורים תשיח (קונטרס נד).

כזו אשר פעולתו בא רק בדרך ממילא, משא"כ באור וחיות הנפש הכללי הנה הגוף חי ממילא, והוא לפי שהאור הוא חיות הבא בדרך גילוי מהחי בעצם, הנה כאשר הוא מתלבש בהגוף על פי גזירת המפליא לעשות שמחבר רוחני בגשמי הרי הגוף חי ממילא, כמו המתכת שמתחמם מן האש, או המים מרתיחים מן האש, האם נאמר שהאש התלבש עצמו בזה להתעסק להחם את המתכת או להרתיח את המים, כ"א האש הוא בטבעו חם בחום עצמי, והמתכת והמים הנה טבעם להתחמם ולהרתיח, ולכן הנה בקירובם זה לזה המתכת מתחמם והמים מרתיחים בדרך ממילא, וכמו כן בהנפש והגוף, דאין זה דאור וחיות הנפש הכללי מתעסק להחיות את הגוף, כ"א הוא בדרך ממילא, וכאשר הנפש מתלבש בהגוף הנה הגוף חי ממילא מהנפש, וזהו גם כן ההפך שכללי בין ענין הכח ולענין היכולת, דכח הוא ענין פרטי בבעל הכח, וענין היכולת אין זה כח פרטי בבעל היכולת, כ"א הוא מצד העצם שיש ביכולתו להיות כך וכך, והיינו להכחות הם רק אברי הנפש ולא מצד עצמות הנפש, אבל היכולת הוא מצד העצמות דוקא, וכל זה הוא לפי שהנפש הוא חי בעצם, לכן הנה האור והגילוי שלו הוא חיות להחיות, א"כ מהו אומרם השם נפשנו בחיים, דהלא הנפש הוא חי בעצם, ומשמע מזה דהשם נפשנו בחיים הם עוד חיים נעלים מזה שהנפש חי בעצם, וצריך להבין מהו ענין החיים שהם חיים נעלים מהחי בעצם, ומהו סיפא דקרא ולא נתן למוט רגלינו, דהנה גם בכחות פנימי שבנפש הנה כח ההילוך הוא כח היותר אחרון, ולכן הנה כח זה יש להבדיל גם בעצם, ומהמשך הענין מובן דזה מה שלא נתן למוט רגלינו הוא מפני דשם נפשנו בחיים, והיינו דהחיים הנעלים והמשובחים מחיי הנפש שהוא חי בעצם הנה חיים אלו מחזקים את הרגלים, ומקרא מלא דיבר הכתוב אל יתן למוט רגליך אל ינום שומריך, דזה בא מכח עליון יותר כמ"ש במ"א* בענין ואתה משמרה בקרבי, דהשומר לדבר הוא למעלה וגבוה מדבר המשתמר, והיינו דהחיזוק ברגלים בא מכח עליון יותר.

ב) וְלִהְיוּ זה, הנה הרע"ב ספורנו פי' השם נפשנו בחיים שהחינו וקיים את בניו בין האוה"ע נגד הטבע, ולא נתן למוט רגלינו, שלא יוכלו חי' להדיחנו מעל אלקינו ית'. והענין הוא דהנה כתיב (שה"ש ז, א) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך וגו'. ואיתא במד"ר א"ר חנינא ד' פעמים כתיב כאן שובי שובי כנגד ארבע מלכיות ששולטין בישראל והם נכנסין תחת ידיהם בשלום ויוצאין לשלום, מהו השולמית א"ר ירמי' אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאלמלא קבלו תורתה הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו, דכל ענין בריאת העולם קיומו ותכליתו הוא ע"י התורה כמ"ש אם לא* בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת. וכן הוא בעבודה דהיחוד היותר נעלה הוא על ידי התורה דוקא, וכמו שביאר רבינו נ"ע בפ"ה, הנה כל שכל כשמשיכל ומשיג בשכלו איזה מושכל הרי השכל תופס את המושכל

כמ"ש במ"א : ראה לקו"ת ר"פ דברים. שם שה"ש ל, ג. ד"ה צעקו תרפיח בסומו, ועוד.
ואיתא במד"ר : שה"ש במקומו, וקיצר הלשון קצת.
כמ"ש אם לא : ע"ז ג, א.

ומקיפו בשכלו, והמושכל נתפס ומוקף ומלוּבש בתוך השכל שהשיגו והשכילו, וגם השכל מלוּבש במושכל בשעה שמשיגו ותופסו בשכלו. ביאר כאן רבינו ג' ענינים, הא' דהשכל של המשיג תופס בהמושג ומקיפו, הב' דהמושג נתפס בתוך השכל של המשיג, והג' דהשכל של המשיג מלוּבש בהמושג. ומסביר רבינו ד"מ כשאדם מבין ומשיג איזה הלכה במשנה או בגמרא לאשורה על בוריה, הרי שכלו תופס ומשיג אותה, וגם שכלו מלוּבש בה באותה שעה, ובהסבר זה הביא רבינו דוגמא רק לב' הענינים הא' והג' דג' ענינים, דשניהם הם רק ביחס המשיג אל המושג, והשמיט ענין הב' מה שהמושכל נתפס ומוקף ומלוּבש בתוך השכל, ודלג עליו, ומתחיל לבאר בעוצם הפלאת מעלת המושכל והמושג, והנה הלכה זו היא חכמתו ורצונו של הקב"ה וכו' מאחר שכך עלה ברצונו וחכמתו של הקב"ה שאם יטעון זה כך וזה כך יהי' הפסק כך, הרי כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה כהלכה הערוכה במשנה או בגמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומשיג בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה דלית מחשבה תפיסא בי' ולא ברצונו וחכמתו כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו וגם שכלו מלוּבש בהם. והוא יחוד נפלא. שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה. דבכללות ענין זה מבאר רבינו אופן איחוד הכחות הרוחניים עם האברים, ואיחוד הכחות הרוחניים עם אלקות על ידי חב"ד שבתורה. והענין הוא דהנה תלת חללין. דגולגלתא הנה תלת מוחין אינון. דהנה בראש האדם ישנם ג' חללים, דכל חלל הוא חדר מיוחד שיש בו מוח מיוחד, והמוח מונח בו כדבר המונח בקופסא, והם ג' מוחין חב"ד. וידוע דג' מוחין חב"ד עם היותם כולם במעלת מדריגת המוחין, מ"מ ה"ה ג' מדריגות חלוקות זמ"ז. הן בגופם שהם הכלים, דמוח החכמה הוא קר ולח, ומוח הבינה הוא חם ויבש, והן כנפשם שהם האורות, דאור החכמה הוא נקודה דוקא, ואור הבינה הוא בהתפשטות אורך ורוחב, וכן הדעת ענינו כפול מה שהוא מוח לעצמו, ומה שהוא מחבר חו"ב, וכתביב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שהאדם שלמטה הוא בצלם ודמות אדם העליון כביכול, וכתביב זאת התורה אדם, דהתורה היא ג"כ בהתחלקות ציור אדם, מוחין ומדות. וחב"ד שבתורה היא חכמתו ורצונו ית' ממש, ועם היות שזהו נפלא מן השגתינו להבין בעצם מעלת מדריגתן בענין החב"ד וההבדל במדריגתן, ומ"מ הרי יש לנו מבוא בהשערה בענינם עכ"פ, וכמו בהאדם שלמטה הרי יש כלי המוח וכלי השכל, והיינו דזה מה שחומר מוח החכמה משתנה מחומר מוח הבינה וחומר מוח הבינה משתנה מחומר מוח הדעת הוא לפי שחומר המוח הוא כלי לאור השכל, ולזאת לפי ערך אור השכל כן יהי' הכלי שלו, דהכלי הוא כמו גוף לנשמה שהוא אור השכל, ולהיות דהשכל מתחלק בג' גילויים כוללים חכם מבין ודעתן, לכן הנה גם המוחין שהם הכלים מתחלקים בג' בחינות. והנה כל זה הוא מה שהמוח הוא כלי לשכל על ידי כלי המוח. אמנם הנה גם כלי השכל הם ג"כ כלים למה שמעולה מהם בדוגמת כלי המוח שהם כלים לאור השכל, והיינו דהשכל עצמו נעשה כלי לשכל, דהשכל הוא

ותופס בשכלו : להעיר מספר הקיצורים והערות לתנין: ע' פ"ט.

תלת חללין : ראה חז"ג קלו, א.

הוא נעלה יותר מכמו השכל שחומר המוח הוא כלי אליו, ובדוגמא כזאת יובן גם בחב"ד שבתורה דעם היות דגוף ועצם הסברות שכלים המושגים בתורה הנגלית הם חכמות עמוקות ביותר, הנה אחר כ"ז אינו אלא כדוגמת חומר המוח שהוא כלי אל אור השכל, וחכמות העמוקות דגליא שבתורה הם כלים פנימי' להאור עליון שהוא חכמתו ורצונו של הקב"ה, בדוגמת דבר כמו דכלי השכל הם כלים לשכל עליון וגבוה יותר מכמו אותם השכלים דחומר המוח הוא כלי אליהם, וזהו ענין ההתקשרות שמקשר נפשו בחב"ד שבתורה, שהוא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

ג) והנה עיקר ההתקשרות הוא ע"י העבודה שבלב בתפלה, דתפלה פועלת התקשרות המדות לאלקות, והיינו דלבד זאת דכללות ענין התפלה ה"ע ההתקשרות, דהתקשרות הנשמה באלקות הוא על ידי התפלה, דזהו דכתיב והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דכל העליות וההתקשרות הוא ע"י העבו' דתפלה, הנה לבד זאת הרי התקשרות המדות לאלקות הוא בתפלה, דכל האומר אין לי אלא תורה, והיינו דכל עבודתו הוא רק בידיעת ולימוד התו', אפילו תו' אין לו, וצ"ל תחלה העבודה דתפלה*, כי בכדי שיהי' לימוד התורה כדבעי למהוי, שיתקשר נפשו בחב"ד שבתורה שהוא בחי' חכמתו ורצונו ית' זהו דוקא ע"י הקדמת התפלה, כי יכול להיות גם שעסק בתורה הרבה ומקשר דעתו ומחשבתו בזה, מ"מ הוא רחוק לגמרי מאור התורה, דענין הדביקות בתורה הוא שירגיש שזהו חכמתו ורצונו ית', ער זאל דערפילען און דערהערען אז דאס איז חכמתו ורצונו ית', ויניח את עצמו לגמרי מכל וכל לבחינת חכמתו ורצונו ית' שבתורה, והיינו דלבד זאת מה שכללות ענין הידיעה וההשגה האמיתית אפשר להיות רק ע"י הקדמת הנחת עצמו, דבכדי לדעת ולהבין איזה ענין שכלי הרי בהכרח שיניח את עצמו, ער זאל זיך אוועקלייגען, היינו שיפנה את עצמו מכל עניני עונג ורצון אחר, וישעבד עצמו לידע דבר זה כי בלי הקדמה והכנה זו אי אפשר להגיע לשום ידיעה והשגה כלל, והוא ענין המסירה ונתינה מה שמוסר ונותן עצמו על הדבר ההוא להבינו, אשר כן הוא בכל דבר שכל וחכמה שבכדי שיוכל להבינה ולהשיגה צריך להיות תחלה השעבוד, שהו"ע המסירה והנתינה לכללות הדבר ההוא, ואח"כ כאשר נכנס מעט בידיעת ההשכלה ההיא הרי ההשכלה עצמה משעבד שנעשה נוגע לו הדבר ההוא, די השכלה אליין ציט אים צו, עס ווערט אים די זאך נוגע, עס ציהט אים אויף וויסען דעם דבר שכל ההוא און עס פאָרנעמט אים אז ער קאָן קיין אַנדער זאָך ניט טראַכטען, ואז הנה במילא מניח את עצמו להדבר ההוא. והנה ההתקשרות דהשכלה, היינו מה שהשכלה עצמה מקשרת ומשעבדת את המשיג, עם היות דאופן מהות ההתקשרות הנה זה תלוי במעלת חושי המשיג וכשרונותיו, מ"מ הנה בעקרו תלוי בההשגה עצמה, והיינו דלפי ערך אופן מעלת ההשכלה הנה כן יהי' אופן ההתקשרות והשעבוד

והנה סולם : שאר"ל (וח"א רטו, ב. ח"ג שו, ב. ת"ז תמ"ה) דא צלותא. — ראה ד"ה ויחלום תש"ח (קונטרס נב). שיחת יב תמוז תש"ז (לקוט כז) ע' 17.
העבו' תפלה : ראה קונטרס עץ החיים פ"ב. קונטרס יב תמוז תש"ח ע' 30. ובהערה שם.

מה שהשכלה מקשרת ומשעבדת את המשיג, דבשכלים גופא הרי יש עליון ותחתון, גדול וקטן, שכל פשוט בינוני מעולה ונפלא, ואינו דומה ההתקשרות וההמשכה שמקשר וממשיך שכל נפלא. וכמו שאנו רואין במוחש בטבעי בני אדם דגם איש בינוני שאיננו עוסק תמיד במושכלות ורק יש לו ידיעה טובה בהבנת ענין שכלי הנק' בלשון בנ"א א' גוטע קאפ מיט א' ריינעם שכל, ואוהב השכלה, הנה לפעמים כאשר שכל עמוק ונפלא, אשר לפי מעמדו ומצבו במושכלות כבד לפניו לקבל המושכל ההוא על בוריו, אמנם באשר יש לו ידיעה טובה בהבנת ענין שכלי, ואוהב מושכלות, וגם המושכל ההוא בא בהסברה טובה, דאו הנה הגם דעצם המושכל אינו משיג אבל הסברות הוא מכין, הנה בעת שהוא שומע את המושכל ה"ה נמשך אחרי ההשכלה ההיא וזה מנתקו, עס רייסט אים אָפּ, מעניניו, וכאשר שומע שכל בינוני הגם שמקבל את הדבר ומבינו בטוב טעם ודעת ומ"מ אינו כלל כמו ההמשכה שפועל בו שמיעת שכל נפלא, לפי שבכל השכלה הרי מדת ההתקשרות וההמשכה שבה היא לפי רום מעלתה העצמית, וגם לפי אופן הבנתו בהענין. דאינו דומה הבנה והשגה מה שמבין ומשיג את הענין להרגשה מה שמרגיש את הענין, עס איז דאך בשום אופן ניט גלייך דאָס וואָס מען פאַרשטייט צו דעם וואָס מען פּיהלט. ולזאת כאשר מרגיש, אָז ער פּיהלט און דערהערט אין חכמת התורה חכמתו ורצונו ית', הנה אז הרי ההנחה, דער אָוועקלייג, הוא לפי אופן רום מעלת ההשכלה ואופן ההרגש שלו, והיינו שזה פועל בו ההנחה לגמרי מכל וכל לבחינת חכמתו ורצונו ית' שבתורה. וזהו דכתיב (שה"ש ד, ג) כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה וגו', ואיתא במד"ר* אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אין לנו לשון של זהורית ושעיר המשתלח, אמר להם כחוט השני שפתותיך, רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית, ומדברך נאוה, מדברך יאי, וקאי על הדיבור בתורה, ונק' הדיבור בשם מדבר, כשם שהמדבר הוא ארץ לא זרועה כמ"כ צ"ל הדיבור בתורה שלא יהי' זרוע בו שכלו ורצונו, והיינו דכל עניניו בל"מוד התורה צ"ל שיהי' תלמיד המקשיב ומקבל* מה שנאמר בה ולא יזרע בו שכלו ורצונו, דהיינו שלא כמו שהוא רוצה וכמו ששכלו מחייב כן רוצה למצוא בתורה, וכמו שיש כאלו שטבעם לבאר ולהסביר דבר כמו שהם רוצים, ולפעמים מראים בזה המצאות גדולות בהוכחות שונות שבהשקפה ראשונה מתקבלים בשכל ואח"כ כשעומדים על בוריו של דבר רואים שאין בזה ממש, ונק' עקמומית, קרומקייט, וספנתו העדר היגיעה בהנחה אמיתית למושכלות, וכנ"ל שזהו עיקר בהשכלה לשעבד עצמו בהבנת עומק הענין, וכאשר ח"ו לימודו בתורה הוא באופן כזה דכל מה שהוא רוצה או כל מה ששכלו מחייב הוא מוצא כן בתורה ע"י כמה פלפולים וחיידושים, או הוא חוטא ופושע וגורם ר"ל רעה לנפשו ומגלה פנים בתורה שלא כרצון הוי' והיפך רצונו ית', דזהו ענין לא זכה נעשה לו סם המות שמתיר את האסור וקשור בידי החיצונים ומוסיף ר"ל חיות בקליפה וסט"א, כ"א כל ענין לימוד התורה צ"ל בהנחת עצמו שמניח עצמו לרצון ושכל דתורה, היינו לאמיתת הדבר

ואיתא במד"ר : שה"ש רבה במקומו פיסקא וא"ו.
המקשיב ומקבל : ראה לקו"ת סו"ה אלה פקודי וביאורו.

כמו שתוא, גם אם הוא היפך שכלו ורצונו, ואז הוא כלי לאמיתית אור החכמה דתורה.

ד) והנה כ"ז הוא כשהוא בטל ומניח את עצמו, אז ער גיט זיך אָוועק, אל האמת, אבל אם אינו בטל אז אינו כלי לאמיתת התורה, ואז הלימוד דתורה גורם בו הישות ביותר שמרגיש את עצמו ביותר ע"ז, והיינו מה שמחזיק טובה לעצמו שלומד תורה הרבה ונעשה אצלו מציאת יש חשוב בעיני עצמו ואז גם אם לומד הרבה ה"ה מרוחק לגמרי מן התורה שאינו מאיר בו אמיתת אור התורה כלל, וכמ"ש לא בשמים היא וגו' ולא מעבר לים היא וגו', וארז"ל לא תמצא בגסי הרוח ולא במי שמרחיב עלי' לבו כים, ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה דדוקא מי שהוא בטל ה"ה כלי לאור אכל כשהוא בבחי' ישות וגסות אינו כלי כלל לאור התורה, עד שגם הלימוד שלו הוא אח"כ ג"כ רק להתייחר, ולהיות נחשב בעיני הרואים או לקנתר וכדומה, וגם יוכל לירד אח"כ עוד יותר ח"ו עד שנעשה לו סם המות שהוא היפך סם החיים, וכמארז"ל (יומא עב, ב) זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה. דהנה בהמשכת האור וחיות הנפש המחי' את הגוף יש ב' אופנים הא' ע"י אכילה, והב' ע"י רפואה. דהחיות הנמשך ע"י רפואה הוא המשכת חיות ה"ש מהנפש, ואינו דומה לחיווק הכחות שנעשה על ידי האכילה שאינו חיות חדש, ואינו אלא חיווק הישנות, ובכללותו הוא רק באותו האופן שהי' קודם, כי גם קודם האכילה לא הי' הסתלקות החיות, רק שאבריו וחושיו נחלשו, שמפני העדר האכילה אין הקישור והחיבור של הגוף עם הנפש בחווק, ולזאת הוא מרגיש חלישות קודם האכילה, אבל אין זה ענין סילוק הכחות, משא"כ על ידי כאב או חולי ר"ל, עם היות שהוא רק קלקול האבר, והתיקון הוא ג"כ מה שצריכים לתקן האבר, אבל הרי זה גורם סילוק החיות מהאבר ההוא, ולא זו בלבד מה שהכח פרטי ההוא אינו פועל פעולתו, אלא עוד זאת שגורם חלישות בכללות החיות והכח פרטי מסתלק, וגם באופן שהכח פרטי אינו מסתלק לגמרי, מ"מ הרי ענינו הוא ענין הסילוק ולא ענין החלישות בלבד, וכמו בכאב היד ר"ל לא יוכל לנענע בידו לכתוב ולצייר או לעשות איזה מלאכה שתהי', הרי קלקול אבר היד פועל סילוק כח התנועה מהיד, ואינו ח"ו סילוק לגמרי, אלא שהוא מתעלם, ובזה גופא הרי יש חילוקי דרגות באופן העלמו. משא"כ בהעדר האכילה הרי יכול לנענע בידו אלא שהוא בחלישות לבד, וטעם הדבר שבהעדר האכילה הרי אין האבר מקולקל בעצם והוא מוכשר וראוי לחיות אלא שנחלש, וכל זמן שהאבר מוכשר וראוי לקבל את החיות הרי אין החיות מתעלם ממנו בהתעלמות כזו כמו שהוא במקום שר"ל האבר מקולקל, שאז הנה לבד זה שהאבר בלתי מוכשר וראוי לקבלת החיות ונחלש, הנה עוד זאת גורם סילוק החיות, ולכן הנה המשכת החיות שבא

וחנח כל זה : ראה ג"כ מבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לקונטרס עץ החיים.

וארז"ל לא תמצא : עירובין נה, א. בשינוי לשון קצת.

דתורה מתקיימת : ברכות סג, ב.

כלי לאור : כן הוא בהעתקת המאמר (גכתי"ק לא מצאתי, לע"ע). — ואולי יש השמטה

בהעתקה, וצ"ל : כלי לאור התורה. אף ש"ל, בדוחק קצת, שבכל אור כן הוא.

ב' אופנים : ראה לקרית סו"ס ויקרא נא, א. שם פי נצבים מה, ג.

על ידי אכילה אינו המשכת חיות חדש, אבל המשכת החיות שעל ידי הרפואה מאחר שהחיות מסתלק ממנו וממשיכו מחדש על ידי הרפואה הרי זה חיות חדש שנמשך ממקום גבוה ועליון יותר בנפש. וזהו זכה נעשית לו סם חיים וכו', דכאשר עבודתו בתורה היא כדבעי למהוי, בביטול והנחת עצמותו כנ"ל, הנה לבד זאת שנתחזק בכל מיני חיזוק בהמזון דתורה אלא עוד זאת שנעשית לו סם חיים שהוא ענין הרפואה, והיינו שלבד זאת שממשיך ההמשכות על ידי הגליא שבתורה שהם בכחינת מזון, אלא עוד זאת ממשיך גם ההמשכה דתוס' אור וגילוי דפנימי' התורה שהוא בדרך רפואה שהוא אור עליון ביותר. אבל כאשר לא זכה, שאינו זך וישר והוא בגסותו וישותו או נעשית לו סם מיתה, דכשם שבגשמיות שמקלקל את אברי הגוף ומסלק ר"ל את החיות, כן הוא ברוחני', לימוד התורה בגסות וישות הרי נעשה עי"ז יורד ר"ל מדרגא לדרגא עד שמוצא את ההיפך ח"ו, כי ניתן מקום לטעות, וכמאמר א"ל הקב"ה כתוב והרוצה לטעות יטעה, דמי שהוא כלי לאור התורה ה"ה מרגיש את האמת כמו שהוא ואינו טועה אבל מי שאינו כלי לאור התורה ה"ה מוצא את ההיפך ח"ו. ובוה יובן מ"ש בספר יצירה* הבן בחכמה וחכם בבינה, ולכאוי' הול"ל הבן בבינה וחכם בחכמה ומהו אומרו הבן בחכמה וחכם בבינה, אך הענין הוא דהנה חכמה ובינה הם תורה שבכתב ותושבע"פ, דהנה כתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורה אמך, וארז"ל מוסר אביך תושב"כ, תורת אמך תושבע"פ, והנה כל המצות הרי נאמרים בתושב"כ, רק שהן בקיצור נמרץ, וכמו מצות תפילין הרי מתושב"כ אין יודעין עדיין איך יהיו התפילין רק בתושבע"פ מבואר בפרטי', וכן בכל המצות דתושב"כ היא בחינת חכמה, שבקיצור וברמז, ותושבע"פ בינה בהתרחבות והתגלות. וזהו הבן בחכמה, דתושב"כ שהיא חכמה שלמעלה מהשגה מ"מ צ"ל בזה קצת השגה עכ"פ, שבלימוד המדרשים וספר הוזהר ותסידות על ידי זה יכול להיות קצת השגה בתושב"כ, וחכם בבינה, דתושבע"פ נתלבשה בשכל אנושי וניתן מקום לחדש הרי יכול להיות שלומד תורה וישכח על הוי' נותן התורה, ולכן צ"ל וחכם בבינה, דחכמה הוא כח מה ביטול שיזכור שזהו חכמתו ורצונו ית', ולכן ההתקשרות האמיתי הוא על ידי העבודה דתפלה שהיא עבודה שבלב ועם הלב כמ"ש במ"א*. וזהו השם נפשנו בחיים דזה מה שהנפש הוא חי בעצם הוא החיות שהטביע הקב"ה בהנפשות, והשם נפשנו בחיים הם החיים עצמי' שלמעלה מהטבע, ולא נתן למוט רגלינו הוא הכח עצמי לעמוד חזק נגד כל מונע ומעכב על קיום התומ"צ, וכח זה ישנו בכל אחד ואחד, דבכל מקום ובכל עת יכול להיות חזק בקיום התומ"צ ומרומז זה בחיזוק הרגלים, להיות דהעיקר הוא בדרך קבלת עול ולהיות חזק בכל תוקף עוז מבלי להתפעל מכל מונע ומעכב ועל ידי זה דוקא ממשיכים חיים עצמיים.

וכמאמר א"ל: בראשית רבה פ"ח, ה.

בספר יצירה: ראה ד"ה החלצו תרניט פכ"ג ואילך ובמקומות המסומנים בהערה שם

ע' 26.

וארז"ל מוסר: אגה"ק סכ"ט. לקו"ת ד"ה ביום השמע"צ (השלישי) פ"ג. וכן הוא בכנסת

יונה ח"א פ"ד. ועייגי"כ זחי"ב רעו, ב. שם פה, א.
כמ"ש במ"א: להעיר מתו"א ס"ם בראשית.

ש י ח ה

חג הגאולה יג תמוז תש"ט.

(כפי שנרשמה ע"י השומעים).

ב"ה.

א. אין מדות און פון מדות אין נה"י, וואָס דאָס איז די הנהגה בדרכי החסידים, און' דאָ אין נה"י דערהערט זיך דער גילוי פון עצם הנפש. ג.

עס איז שווער צו רעדען, און בפרט צו מאַנען, ובפרטי פרטיות צו מאַנען ביי יענעם. זעהט, לעבט אליין און מאַכט לעבען אַנדערע.

ד.

מען לערענט חסידות, אָבער מען „דאָווענט“ ניט. עס וועט דאָך ניט ארויסקומען אין גאָס, קען מען דאָך זאָגען: אַז מען לער- רענט חסידות און מען דאָווענט ניט — באריכות — לייגט ער אַריין דעם אור החסידות אין אַ כלי מאוסה. מען דאַרף דאָך זיין אַ שומר פיו וכו' זאָג איך אַ כלי לא סהורה. איך וויל ניט פאַראומרייניקען מיין מויל צו זאָגען אַ פאַרפאַטשקעטע כלי.

ה.

ער רעכענט אַז ער פאַרשטייט חסידות, אָבער באמת ווייס ער ניט דעם פירוש המילות, אפילו דעם אלף- בית אויך ניט.

ו.

י"ען מען וואָלט געטאָן אין עבודת התפלה, ווען מ'וואָלט געדאָווענט בארי-

א. הוד כ"ק רבינו הזקן האָט מקבל גע- ווען מרבו הרב המגיד ממעזריטש, וואָס ער האָט מקבל געווען מרבו מורנו הבעש"ט, דעם וואָרט: וואָס געדענק- טו? אָט דער וואָרט — וואָס געדענקסטו — האָט מחי' געווען מיט אַ חיות פון תחיית המתים די חסידים לדורותם. תחיית המתים הייסט חיים ארוכים, חיים אמיתיים. מיתה איז הפסק, און חיים ארוכים איז חיים בלי הפסק, וואָס דאָס איז חיים אמיתיים. עס איז ניטאָ דער העדר החיים. עס איז מעהר ווי לעבען. אין עבודה איז דאָס, אַז ניט נאָר וואָס מען לעבט אַליין, נאָר מען באַלעבט אויך אַנדערע. דער נקודת הענין איז, אַז חיים אמיתיים איז קדושה¹ און קדושה איז אין סוף.

ב.

אין חסידות איז דאָ ג' ענינים, תורת החסידות, מדות חסידות און הנהגה בדרכי החסידים, וואָס דאָס איז דער ענין פון מוחין, מדות און דאָס וואָס עס איז העכער פון מוחין און מדות. מוחין איז תורה, מדות איז תפלה. און נה"י איז דער בפועל, וואָס די כוונה איז אַז מוחין זאָל אַראָפקומען

(1) ראה ד"ה אתה הבדלת השי"ת (קונטרס ע).

(2) ברשימה אחרת נ"א, וז"ל: „און בכדי אַז מוחין ומדות זאָלען אַראָפקומען

אין אַ כּמועל אין נה"י איז דאָס בכח עצם הנפש“.

ואולי יש להסביר עפ"שנ"ת בלקר"ת מסעי צ, ג. ושם שה"ש כו, ג בענין דנה"י חדשים

גמשים מהכתר.

גיין צו דער אַרבעט, אזוי איז אויך עבודת התפלה, דאָוונען איז אַ עבודה, ניט דאָוונען ווי אַ פּידעלע.

מען דאַרף האַרעווען פאַר'ן דאָוונען, מ'דאַרף האַרעווען אין דאָוונען און מען דאַרף האַרעווען נאָכן דאָוונען צו בעט־ראַכטען זיך וואָס האָב איך אָפּגעהאַ־רעוועט, בכדי אַז במשך כל היום זאָל זיך אָנהערען דער דאָוונען ביי יעדע־רעז כפי ענינו.

ט.

חסידים בכלל און תּמימים בפרט דאַרפען אָנהויבען דאָוונען באַריכות . ווען חסידים וואַלטען וויסען ווי זייערע עלטערען און די צדיקים אין גן־עדן וואַרטען אויף זייער דאָוונען וואַלטען אַלע געדאָווענט באַריכות.

איך בין מובטח, אַז ווען מ'וועט טאָן אין עבודת התפלה וועט דער אויבער־שטער ממלא זיין אַלע בקשות. תּכין לבם תקשיב.

י.

חסידים האָבען כחות עצמיים . זיי האָבען אויגען צו זעהן, אויערען צו הערען, שכל צו פאַרשטיין, נאָר מען דאַרף שייערען די כּלי, שייערען אזוי לאַנג עד שיגיע לטהרו , כּמארוז"ל חותה אילך ואילך עד שמגיע לטהרו. שייערען שייערען מען מיט זאָמד און וואַסער, אָבער עס ווענט זיך וואָס פאַר אַ זאָמד, אויך וואָס פאַר אַ „מאַטשאַלקע“ אָבער מען דאַרף שייערען ביז מען וועט צוקומען לטהרו, ניט נאָר צו דער כּלי נאָר לטהרו של כּלי.

יא.

חסידים האָבען כחות וואָס די רביים האָבען זיי מנחיל געווען לדורותיהם עד ביאת הגואל. יעדער חסיד דאַרף זאָגען אַלע טאָג אַ קאַפּיטעל תּהלים ביחוד, אַז דער

כות וואַלט דאָס אַראַפּגעקומען אין יר"ש, אַז אַ הגה"ה און אַ יש אומרים פון שולחן ערוך וואַלט אים נוגע געווען. אַז מען וואַלט געטאָן אין עבודת התפלה און מ'וואַלט וויסען וואו מען האַלט, וואַלט מען ניט דערעסען ניט דערשלאַפען, מען וואַלט געווייטאָגט, עס וואַלט ניט איינגעגאַנגען קיין שום נחת, אפילו ניט קיין נחת פון קינדער, וואָס דאָס איז דאָך דער גרעסטער נחת אַז קינדער גייען בדרך הישר , איז אפילו דער נחת וואַלט ניט איינגעגאַנ־גען.

ז.

אַה, אַמאָל פּלעגט זיין פול די שוהלען פון דאָוונער, מלמדים פּלעגען דאָוונען אַלע טאָג. אָבער שבת, ראש חודש, ימים טובים, אַ יומא דפּגרא פּלעגט זיין פול די שוהל מיט דאָוונער. ניט נאָר וואָס מען האָט געזאָגט די עברי פון דאָוונען, נאָר מען האָט געדאָווענט און געשוויצט, ניט נאָר אליין געשוויצט, נאָר אויך די ווענט האָבען געשוויצט. די ק"ש שעל המטה איז געווען ווי עס דאַרף צו זיין, דער חשבון פּון פאַרגאַנגענעם טאָג , ווי אזוי און מיט וואָס דער טאָג איז דורכגעגאַנגען. אזוי ביי דעם מלמד, נאָכ'ן אָפּלערען אַ גאַנצען טאָג איז ביי אים געווען דער חשבון, און אזוי אויך ביי דעם בעל עסק.

ח.

מען דאַרף דאָוונען, מען דאַרף טאָן אין עבודת התפלה , האַרעווען אויף דאָוונען.

עבודה איז אַרבעט, אזוי ווי אַ אַר־בעטער, עס קומט פאַרטאָג גיט ער אַ קרעכץ, ער וויל נאָך שלאַפען, האַטש נאָך אַ 15 מינוט, עס ברעכט אים די ביינער ער וויל זיך נאָך אויסרוהען, אָבער ער דערמאַנט זיך אַז ער מוז

איך וועל ניט זאָגען ווער דער תובע
 איז, חסידים פאַרשטייען אָבער אפילו
 ווען מען זאָגט זיי ניט ווער. איך בין
 אַ שלוח אויף איבער געבען: מען מאַגט
 עבודת התפלה. די אלע וואָס זיינען
 איצטער דאָ פאַראַן (הראה באצבעו
 הק' על כל הנאספים) קען יעדער זיין
 אַ משפיע אויף צוויי דריי מנינים צו
 לערנען מיט זיי אַ וואָרט חסידות און
 ווייזען ווי מ'דאַרף דאָוונען.
 טו.

איך וויל זאָגען אַ ענין פנימי. איך בין
 מובטח און איך. בין מבטיח. אַז די וואָס
 וועלען נעמען אויף זיך בל"ג עוסק
 זיין אין עבודת התפלה וועלען האָבען
 אַ הצלחה מופלגה אין אַלע זייערע
 ענינים, בגשמיות וברוחניות. זיי וועלען
 דאָס זעהן במוחש, זיי וועלען האָבען
 אַ הצלחה בלתי מוגבלה.
 מען דאַרף טאָן. טאָן מיט מסירת נפש,
 אַפרייסען פון עסען, אַפרייסען פון
 שלאָפען, אָבער ניט פון דעם זמן וואָס
 מען דאַרף האָבען פאַר די בני בית,
 מיט די בני בית דאַרף מען ריידען
 און מדריך זיין זיי בדרכי החסידות.
 טז.

קליינערהייט איז ביי מיר געווען אַ
 חקירה צי מלאכים ווייסען חשבון, מלאכים
 ווייסען דאָך אַלץ. צי ווייסען
 זיי אויך חשבון. האָב איך דאָס געפֿ-
 רעגט הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק, האָט
 ער מיר געענטפערט: צי מלאכים וויי-
 סען חשבון. — אָבער ברור הדבר
 אַז מלאך מיכאל מאַכט אַ חשבון פון
 יעדען קאָפיטל תהלים וואָס מען זאָגט
 און דערפון מאַכט ער אַ הענגלייכטער
 וואָס בעלייכט למעלה, אין עולם, אים
 און לדורותיו.

זכות פון די רביים זאָל ביי זיי נמשך.
 ווערען און עס זאָל ביי זיי נקלט ווערען
 דער גילוי אור אין אַ פנימיות.
 דער נקודת הענין איז: אור הקדושה
 איז דאָך אין טוף און צו דעם דאַרף
 מען האָבען כלים. וואָרום אַז עס איז
 אין עור כלי, איז ויעמודי וגו'.
 עס איז דאָ ברק, אַ בליץ. נאָך אַ
 בליץ קומט אַ דונער. עס קען חלילה
 אַוועק'הרג'נען אַ מענטשען, דאָס איז
 ניט דער אמת'ר ברק. עס דאַרף זיין
 אַז עס זאָל נקלט ווערען. אַ אור פנימי
 אַז'ער ווערט נקלט איז ער אַליין לעבט
 און באַלעבט אויך אַנדערע.
 יב.

מען דאַרף האָבען אַ חוש אין אהבת
 ישראל, אַז איינער באַגעגענט דעם
 צווייטען פרעגט ער ביי אים: ברודער,
 וואָס מאַכסטו. דאָס איז אַזאָ אויס -
 שפראַך ביי חסידים, מען צוקושט זיך
 און מ'פרעגט, ברודער וואָס מאַכסטו.
 דאָס איז אַזאָ רגילות, זיין טאַטע האָט
 אַזוי געטאָן, זיין זיידע, דער עלטער
 זיידע, אָבער דאָס איז אַ טרוקענער
 אהבת ישראל, און אַ לעבען. עס דאַרף
 זיין אַ פייכטער, אַ נאַסער און אַ קלע-
 פעדיקער. מען דאַרף זעהן יענעם
 מעלות, אויב מען זעהט ביי יענעם אַ
 חסדון איז באמת דער חסדון אין זיך,
 אַז מען וועט זיך מתקן זיין וועט יענער
 דערהערען.
 יג.

אַ איד דאַרף וויסען אַז וואו ער
 גייט און וואו ער געפינט זיך איז דאָס
 מיט אַ סדר מסודר פון מחשבה נעלמה
 פון עצמות אין סוף.
 יד.

עס איז דאָ אַ שטאַרקע תביעה אויף
 חסידים, פאַרוואָס מען דאָווענט ניט.

יט.

עס איז שווער מגלה צו זיין, נאָר מען קען ניט מעלים זיין, ובפרט מצד אהבת ישראל, אהבת השם, און ווי עס איז מקובל ביי חסידים, אָז אַ מקובל־דיקער ווארט איז פועל, דערפאַר וויל איך דאָס מגלה זיין :

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק פלעגט אָפט אַריינקוקען אין די דריי ספרים : כתר שם טוב, אור תורה' און תניא.

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק פלעגט ניט וועלען מ'זאל דערפון וויסען. דערפאַר זיינען די דריי ספרים געלעגען ביי אים אין שופלאָד פון זיין טיש. אין שופלאָד זיינען געלעגען פערשידענע צדקה געלדער, זיינען די דריי ספרים אויך דאָרט געלעגען, און ער פלעגט אין זיי אריינקוקען פאַר יחידות און פאַר די דריי תפלות, און פאַר קשהמ"ט, וויפיעל ער האָט אין זיי געלערענט, צי אַ עמוד, צי עטליכע שורות אָדער אַ ענין ווייס איך ניט, נאָר ער פלעגט עפענען די דריי ספרים און עפעס לערנען אין זיי.

עס איז נויטיג ונכון הדבר, או חסידים זאָלען האָבען ביי זיך די דריי ספרים און, איבער טעמים ידועים, ניט איינ-בינדען זיי בכרך אחד. לערנען אין זיי כמה שירצה, אָבער עס זאָל זיין געלע-רענט, אַלע טאָג, לכל הפחות אין שבתות וימים טובים און בזמנים ידועים.

כ.

ביי חסידים איז פאַראַן אַ טייטש אויף דעם וואָרט וואָס הוד כ"ק רבינו הזקן זאָגט: כל החיל אשר נגע יראת ה' בלבו — חסיד'ישע קאָזאָקען. ביי אַ קאָזאָק איז דער פערד בטל צום רוכב,

איך בין נאָך דאָמאָלסט געווען זעהר יונג, דאָך פלעגט מיר הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק אָפט פרעגן, וואָס הערט זיך מיט דעם „הענגלייכטער“.

יז.

מיין חסיד'ישער חינוך הפרטי ביי הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק, האָט זיך אָנ-געפאַנגען אין יאָהר תרמ"ט.

הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק פלעגט דאָן ביי מיר פרעגען, וואָס געדענקסטו ? און פלעגט מיר נאָכדעם מסביר זיין די ענינים וואָס איך האָב זיך דערמאָנט פון אַמאָל.

דער וואָרט: וואָס געדענקסטו ? איז מקובל פון זייערן הצדיק ר' ברוך — דער פאָטער פון אַלטען רבי'ן — וואָס דער בעש"ט האָט דאָס ביי אים גע-פרעגט. אזוי האָט דער בעש"ט גע-פרעגט ביי אַלע זיינע תלמידים, און בעת די ערשטע יאָהרצייט פון בעש"ט אום שבועות', ווען דעם בעש"ט'ס זוהן הרה"ק ר' צבי האָט זיך אויפגעשטעלט און געזאָגט אָז די גאַנצע פמליא של מעלה האָט זיך איבערגעטראָגען צום מעזריטשער, האָט דאָן דער מעזריטשער מגיד אויך געפרעגט ביי אַלע זיינע תלמידים : וואָס געדענקסטו ?... און אזוי האָט געפרעגט הוד כ"ק רבינו הזקן ביי זיינע תלמידים און אָז מען האָט געענטפערט אויף די שאלה, האָ-בען זיי מסביר געווען וואָס מען האָט ניט פאַרשטאַנען.

יח.

איך נעם אויף זיך, בליג, אַרויס - געבען אַ ספר הליקוטים פון די מאמרים פון קודם הבר-מצוה און פון לאחר הבר-מצוה .

(4) ראה בכל זה תורת שלום ספר השיחות ע' 94, 324. התמים ח"ב ע' מו.

(5) מערכת „אוצר החסידים" מכינה עתה לדפוס הוצאה חזשה ומוגהת מספר זה.

(6) שריע שלו חאריח מהדור"ב ס"א ס"ב. בסידורו הערה לתיקון חצות בסופה. אנה"ק

ס"ל. וראה ג"כ קונטרס יב תמוז תשי"ח ע' 208.

כג.

(להתועדות נכנס קהל רב והי' ציפוי' גדולה למאד, ואמר אחד מהמקורבים : צו א' גרויסער עולם. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אין קדושה איז וואָס מעהר — א' מעלה.

כד.

(לאחר שניגנו את הניגון של ד' בכות מאדמו"ר הזקן, אמר:) דער זכות פון רבי'ן זאל מגין זיין, עס זאל נמשך ווערן צו יעדען און זיינע בני בית הצלחה בגשמיות וברוחניות. מען זאל נעהנטער ווערען צו דעם גילוי אור המשיח.

כה.

(לאחר ההתועדות כשמוג מכוסות אחדים שלו יי"ש ושפך לבקבוק לחלק לאנ"ש ונשאר מעט בכוס א' שפכו ג"כ ואמר:) מען דארף מייקר זיין א' טראַ-פען.

כו.

(הנאספים התחילו לצאת מהחדר בניגון „כי בשמחה וגו'“ אמר:) א' וועק געהן, אָבער ניט אַרויסגעהן. מען דארף זיך שוין נעמען צו דער אַרבעט.

ער — דער פּערד — איז ניט קיין נפרד. ער לויפט אַנטקעגען פּייער, ער שטעלט זיך ניט אָפּ פּאַר קיין זאָך. ער לויפט אַנטקעגען דעם פּייער מיט שמחה און ווען דער קאָזאַק איז מנצח זיין מנגד איז ער צופּרידען און פּרעהט זיך אויף זיין שפּראַך . דאָס איז דער ביטול המרכבה אל הרוכב.

כא.

אָה, מען דארף האָבען א' געשמאַק אין א' אידען. אפילו ווען יענער איז ניט ווי עס דארף צו זיין, דארף מען וויסען אָ דאָס פּעלט ביי זיך, יענער ווייס ניט וואָס ער ווייס, ווען יענער וואַלט וויסען וואָס ער ווייס וואַלט ער א' ודאי אַנדערש געווען. ווען ער אַליין וואַלט געווען ווי עס דארף זיין וואַלט זיך יענער פון אים אָפּגעלערענט.

כב.

חסידים זיינען ניט פּויל, נאָר מען פּאַרשפּיעלט זיך.

ה ע ר ה :

בהזדמנות זו הנני בזה לברר מנהגנו, במענה על שאלת רבים : ראש חודש מנחם-אב שחל בשבת — כמו בשנה זו — אם מפטירין השמים כסאי או שמעו דבר ה' הנני מעתיק בזה קטע מרשימות שנת תר"ץ, שגם אז חל ר"ח מנ"א בשבת, וז"ל : מוצש"ק, ט' מנ"א ר"ץ יהפך לשמחה, ברלין. הייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, שכב על הספה, סיפר ע"ד מנהג אמירת ההפטרה בשבת ר"ח מנ"א : אאמו"ר אמר פעם השמים כסאי, כעבור שנים אחדות וחל עוד הפעם ר"ח מנ"א בשבת אמר שמעו דבר ה', ואמר אז שמתחרט על אשר אמר לפני איזה שנים השמים כסאי. ויעוין השוק"ט בזה, בשו"ע או"ח סתכ"ה ובנ"כ. שערי אפרים ש"ט סכ"ב, נ. ש.

מכתב

ב"ה.

ג' תמוז תש"ט, ברוקלין.

אל כל ידידינו אנ"ש חסידי חב"ד, הרבנים ראשי הישיבות
ומלמדים, השובי"ם ומנהיגי בתי הכנסיות,

ה' עליהם יחיו!

שלום וברכה!

מתוך כאב לב וצער עמוק הנני פונה אליכם בבקשתי שתשימו לבבכם
על העזובה הרוחנית בבתי הכנסיות, ועליכם החובה והמצוה לתקן בעוד מועד —
במרץ רב ובהרגש חסידותי פנימי — את בדקי הבית.

העלו נא על זכרונכם את המראה הנהדר של בית הכנסת לפניכם, אשר
יומם ולילה ה' מלא יהודים — זקנים, בחורים, נערים וטף — ותמיד ה' נשמע
בו קול נעימות התפלה וקול התורה מלומדי השיעורים השונים שהתאימו לכל
סוג אנשים שישבו צפופים מסביב לשולחנות בתי הכנסת ובתי המדרש.

איש איש מחסידי חב"ד ה' חבר לאותה חבורת לומדים המתאמת למצב
ידיעותיו והשתדל בכל כחו לעלות בעילוי אחר עילוי בלימוד ובידיעה.

זכרו גם את ההתועדויות ומסיבות רייעים שהיו עורכים לעתים קרובות
בשבתות, בר"ח, ויו"ט, ולפעמים גם בימות החול, אשר הביאו תוצאות טובות
בתיקון וזיכוך המדות, והכניסו רוח חיים בעבודה שבלב זו תפלה, בלימוד התורה
ובאהבת ישראל בכלל וגמילות חסדים איש לרעהו בפרט.

סדרי הנהגה אלו של בתי כנסיות חב"ד הביאו ברכה מרובה למתפללים
בהם והשפיעו לטובה גם על בתיהם, בשלום הבית ובחינוך הבנים והבנות.

ובהעריך מול זה את המצב בבית הכנסת בהוה, מה גדולה היא השוממות,
מספר הבאים להתפלל זעיר הוא, רוב השיעורים בטלו, התועדות — מאן דכר
שמה, הרב — שהוא צריך לעמוד בראש הנהגת עדתו — או שאינו כלל בביהכ"ס,
או שהוא משועבד להתנהג ככל העולה על דעתם של בעלי הבתים או של
הפרעודענט.

קץ שם לחושך!

התבוננו, התעוררו, התחזקו והתאמצו! דעו את אחריתכם, בינו את העתיד
להיות והחזירו את עטרת תפארת בית הכנסת ליושנה.

השם יתברך יהי' בעזרכם ויברך אתכם ואת בני ביתכם שי' ויצליחכם
בכל הצריך לכם בגשמיות וברוחניות.

ידידכם עוז הדורש שלוחכם ושלום ב"ב יחיו
טובכם והצלחתכם בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס פא.

קונטרס
חי אלול

מכבוד קדושת
אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ח נבג"ם זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

בזה הננו מו"ל הקונטרס לח"י אלול וג' סליחות הבע"ל — הכולל שני מאמרים ורשימה.

מאמר הראשון ד"ה השקיפה ממעון קדשך — הוא מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ של ש"פ תבוא תרפ"ט בניו יארק — בבואו לארצות הברית בפעם הראשונה.

המאמר ד"ה לך אמר לבי הוא מאמרו של יום ג' דסליחות דשנת ש"ת — בבואו לארצה"ב בפעם השני.

הרשימה ניתנה מכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ להחתעות של ח"י אלול בשנה העברה.

* * *

פרשת יום חי אלול נתבארה בכ"מ בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שוהו יום הולדת את הבעש"ט (בשנת נחת-חתן), יום שנתגלה אליו מורו ורבו הק' אחי' השילוני (בשנת תפ"ד), יום התגלות הבעש"ט (בשנת תצ"ד), יום הולדת את אדמו"ר הזקן (בשנת קה"ת), יום התחלת העבודה פון דעם ניי אנקומענדיגען יאהר".

פרשת יום ג' דסליחות סיפר' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר יום זה „הוא יום המוגבל והמיועד להוד כ"ק אדמו"ר הזקן לדורותיו לאמר* רק לפני בנו המיוחד הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, וכשהי' הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ כבן עשר אמר גם לפניו, מאמר חסידות ביחידות ויצו עליו אשר איש לא ידע מזה. והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ הי' אומר ביום ג' דסליחות מאמר של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן לפני הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, ויצו עליו אשר איש לא ידע מזה. והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש הי' אומר דרוש ביום ג' דסליחות לפני הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, וביום ג' דסליחות תרנ"ה הואיל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק לאמר לפני דרוש זה ויצוני על הסוד עד הזמן שיצוה לגלות".

* * *

בנוגע לעבודת הימים מן ח"י אלול ואילך ביאר' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. „הזר חודש אלול איז דער זמן הגילויים פון דעם אני לדודי ודודי לי. די הכנות צו די גילויים איז לפי מהות וענין הגילוי ... תשובה ולב נשבר אין די י"ב ימים פון י"ת אלול ביו ר"ה. לילה הראשון פון ר"ה איז דער גילוי עצמי פון אני לדודי מיט א מסירת נפש קבלת עול נאך דער הכנה. די י"ב ימים דארף זיין א חשבון הנפש אין די י"ב חדשי השנה יום לחודש, יום לחודש. חי אלול איז דער טאג פון דעם חשבון הנפש פון דעם פערגאנגענעם חדש תשרי. ערב ר"ה איז דער יום הקבוע אויף דעם חשבון הנפש פון חדש אלול, וואס עס איז די לעצטע הכשרה אויף דער עבודה פון ר"ה. מקבל זיין די כתיבה וחתימה טובה אויף לימוד התורה קיום המצוות און עבודה שבלב מיט א שנה טובה ומתוקה בגשמיות".

* * *

שנים רבות הי' ענין חי אלול וענין ג' דסליחות בהעלם. ועכשיו ניתנה רשות לגלות, ופירסמם כ"ק מריח אדמו"ר הכ"מ בכל קצוי תבל. ואף דלכאורה וכי אכשור דרא, אלא שהיא הנותנת, מפני ההעלמות וההסתרים דעקבתא דמשיחא שגדלו ביותר „פותחים גם את האוצרות דהון יקר שהי' כמוס וחתום מעין כל רואה" עד עתה.

וביחוד עתה אחר ההסתלקות — הנה על כל אחד ואחת מאתנו כלנו להתחזק ולהתקשר באילנא דחיי ובנשיאנו, הוא כ"ק מריח אדמו"ר הכ"מ, ביתר שאת וביתר עז. ובעזרת אוצרותיו ואוצרות אבותיו שפתח ומסר לנו — להסיר את ההעלמות וההסתרים, אשר זהו ג"כ הכנה והכשרה צו מקבל זיין די כתיבה וחתומה טובה.

מנחם שניאורסאהן

ערב ש"ק י"ג אלול, הטי"ת, ברוקלין, נ. י.

-
- 1) ראה שיחת חי אלול הישית (בספר השיחות), ה'תשי"א (לקוט כב), ה'תשי"ג (קונטרס מה), ה'תשי"ה (לקוט כה) ועוד.
 - 2) בארוכה בשיחת כי כסלו תרצ"ג (לקוט ב), ושם בשם כ"ק הרה"ק ר' נחום זצוקללה"ה אשר שלשה אלו זהו הולדת הבעש"ט בגופו בנפשו וברוחו.
 - 3) שיחת חה"ט ה'תשי"ג (לקוט כג) אות ס"ג.
 - 4) רשימה למאמר ג' סליחות התרני"ה ה'תשי"ה.
 - 5) דב סליחות ה'תשי"ה: שיר המעלות ממעמקים.
 - 6) שיחת חי אלול ה'תשי"ג ע' 42 ואילך — והוצתק כאן בקיצור לשון קצת.

מ פ ת ח :

	מאמרי כ"ק אדמו"ר הכ"מ :
272	השקיפה ממעון קדשך
281	לך אמר לבי
286	רשימה

בס"ד, חי אלול.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, ופירשי זיל עשינו מה שגורת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, וצ"ל מהו אמרו עשינו מה שגורת עלינו, לשון גזירה, ולא אמרו בלשון המקרא מה שצויתנו, דהלא בכתוב אמור עשיתי ככל אשר צויתני, ולמה במשנה ובספרי (שהביא ברש"י) אומר עשינו מה שגורת כו', ועוד צ"ל דעל הכתוב אשר צויתני ארז"ל שמחתי ושימחתי אחרים, והיינו דמה שנתן לאחרים הוא בעין יפה, והנה הובאת הביכורים הוא דבר שמחה שבא בטוב לבב וכמ"ש ברנה יקצרו, וכן לקיטת הכרם הוא בשמחה שרואה ברכת הוי' במוחש, ובדרך ממילא הרי הנתינה בעין יפה, וצריך להבין למה ענין זה דנתינה בעין יפה דרשו מהכתוב אשר צויתני, והנה בירושלמי (מעשר שני פ"ה ה"ה), איתא אמר ר' הונא ב"ר אחא בא וראה כמה גדול כוחן של עושי מצוה, שכל השקפה ארוכה וזה בלשון ברכה, ולא עוד אלא שכתוב בו היום הזה, והיינו דר' הונא ב"ר אחא מתפלל על גודל הכח של עושי מצוה, דבכל מקום הנה השקפה היא ארוכה, וכמ"ש וישקף הוי' אל מחנה מצרים וכאן נאמר השקפה בלשון ברכה, ולא עוד אלא שכתוב בו היום הזה, דגם עכשיו כאשר אדם עושה מצוה בכחו להחליף מקללה לברכה, וצ"ל מהו הפלא הזה שמתפלל ר' הונא ב"ר אחא, שהרי עושי מצוה הוא שעושיין רצונו של מקום, וכאשר עושיין רצונו של מקום אז ממשיכין ברכה העליונה, דכך היא המדה, דכאשר האדם עושה מצוה ומקיים רצונו ית' הנה בכח מצוה זו הוא ביכולתו להפוך מקללה לברכה, אך הענין הוא, דהנה איתא בעיקרים מאמר ד' פל"ג, דלפי שורת הדין הרי השכר של המצות ושכר העבודה הי' צ"ל שכר זמני ושכר גבולי, וטעם הדבר הוא לפי שעבודת האדם היא גבולי, ומאחר שעבודת האדם גבולי, לזאת הנה גם השכר צריך להיות גבולי וזמני.

(ב) **וביאור** הענין הוא, דהנה המצות הם מוגבלים בזמן ומקום, וכמו מצות תפלין ה"ה מוגבלים בזמן, דמצותן הוא דוקא ביום ולא בלילה, וכן מצות ציצית הרי עיקר מצותי הוא ביום, דכסות לילה פטורה מן היציאת, וכן המועדים מוגבלים בזמן, וכמו שבת ויום טוב פסח סוכות ושופר כולם בזמן מוגבל, דהזמן הוא כפי קביעת העתים בכל מדינה ומדינה כמו שהם מתחלקים בחלקי כדור הארץ, אשר בכל מקום ומקום הוא כפי זמנו דוקא, ואם הקדים או איחר (לבד הזמנים שמוסיפים על פי תורה מחול על הקודש, או מקודש לחול) אינו כמצותו, וכן המצות הם מוגבלים במקום, וכמו מצות התלויות בארץ, ומצות התלויות בבתיים, וכל המצות הרי הם מוגבלים בעשייתן, היינו בשיעורם, וכמו תפלין שצריכים להיות

עיקר מצותן : ראה רמב"ם הלכות ציצית פי"ג ה"ז, טור שו"ע או"ח סי"ח אם כסות יום חייב בלילה, פסקי דינים להציץ ח"א, ושו"ע או"ח סי"ח.

לא פחות מאצבעיים על אצבעיים, וכן שיעור מקוה אמה על אמה ברום ג' אמות. וכן כל המצות מוגבלים בשיעורם. נמצא דהמצות מוגבלים בזמן ומקום ואופן עשייתן. ואפילו המצות דחובת המוח וחובת הלכות היה ג"כ מוגבלים. דהנה מצות המוח היא המצות עשה הראשונה דאמונה, וכמאמר לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו. וידיעת דבר זה הוא מצות עשה, כמ"ש אנכי הוי' אלקיך, והיא מצות חובת המוח והשכל, והיינו הגם רכל אחד ואחד מישראל הוא מאמין בהוי' באמונה פשוטה ולבבו תמים עם הוי', א איד איז די הארץ זיינע פארבונדען מיט ג"ט, ווי מיר זעהן, דגם כאשר א' הוא ח"ו אינו מקיים מ"ע או שעובר ח"ו על ל"ת, הנה עצם נקודת לבבו שהיא נקודת היהדות היא תמימה. די פינטעל הארץ איז שטארק און גאנץ. וזה מה שעובר עבירה הוא לפי שהרוח שטות מכסה על האמת. וכמו עד"מ. חולה שאסור לו לאכול איזה מאכל, והוא אינו יכול להתאפק שלא לאכול, הוא מצד קלות הדעת, וכן הוא בזה שמפני הרוח שטות שמכסה על האמת עושה את הדבר איסור, אבל לבבו תמים עם הוי', ויילע א איד גיט ער קאן און גיט ער וויל זיך א נפרד פון אלקות. והוא מצד האמונה פשוטה שמאמין בהוי'.

ג) וזוהו חובת המוח והשכל להביא אמונה זו בידיעה והשגה. וזהו לידע שיש שם מצוי ראשון. עך זאל דאס וויסען בהשגה והבנה דוקא, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם. וכתוב וידעת היום והשבות אל לבבך כו', שיהי דעת והשגה. וכן הוא בחובת הלכות, שהוא ענין האהבה והיראה, וכמאמר הא"ל הנכבד והנורא הזה, מצוה לאהבו ולירא ממנו, שנאמר ואהבת את הוי' אלקיך ונאמר את הוי' אלקיך תירא, והיינו דאהבה ויראה הם מצות דחובת הלכות, והם מ"ע דכל ישראל מחוייבים בקיומם, הנה גם מצות אלו דחובת הלכות ה"ה גם כן מוגבלים. לבד זאת שהם גם כן מוגבלים בזמן, שהרי א"צ להיות תמיד באהבה היינו בהתגלות האהבה. ויש על זה זמנים מיוחדים כמו זמן התפלה, דכאשר התפלה היא כדבעי הנה אז הוא עת רצון. דהנה התקשרות האדם באלקות הוא בתפלה, דתפלה הוא סולם ההתקשרות באו"ס ב"ה וכמ"ש והנה סולם מוצב ארצה וראשו

אצבעיים על אצבעיים : כן הוא גם באגה"ק סי' י"ד. והוא לדעת הגאונים. ראה שיער אדמו"ר הזקן חאו"ח סליב סעיף סב"ט. ובניכ השוי"ע שם. וכמאמר לידע : רמב"ם בתחילתו.

והיינו הנט : ראה בזה קונטרס תורת החסידות סי"ג.

וכמ"ש דע : דברי הימים א' כה, ט.

וכתיב וידעת : דברים ה, לט. — והנה הקדים כאן להביא את הכתוב המאוחר דע את אלקי גוי שהוא בדיה. וראה בקונטרס אחרון בתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב) שהובאו הכתובים כסדרן. — ואולי יש לומר הסעם, כי כאן מדבר בידיעת השם ולכן מקדים הכתוב דע את אלקי גוי ובקונטרס אחרון מדבר בידיעת ההשתלשלות, ולכן מקדים הכתוב וידעת גוי הוי' הוא האלקים בשמים גוי. וכמאמר הא"ל : רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב.

דתפלה הוא סולם : ראה ד"ה ויחלום תשי"ח (קונטרס נב). שיחת יב תמוז

היתש"ו (לקוט כז), ד"ה השם נפשנו (קונטרס ט) פ"ג. ועוד.

מגיע השמימה. וכשם שבסולם הרי על ידי השליבות עולה מלמטה למעלה, הנה כמו כן ע"י השליבות תפלה הוא עולה בהתקשרותו, דשליבה ראשונה הוא פסוקי דזמרה, אחר ההתבוננות כללי דהודו להוי' קראו בשמו בבחינת הודאה בכלל, הנה אחר כך באמרו ברוך שאמר והיה העולם, דבאמירה אחת נבראו כל העולמות, ואחר כך באמירתו פסוקי התפלה בהתהוות כל הנבראים, ומשמיע לאזניו מה שהוא מוציא מפיו, והולך משליבה לשליבה לברכות ק"ש וקריאת שמע שמתעורר בהתעוררות אמיתי בדביקות נפשו באמרו שמע ישראל כו' הוי' אחד. ובכדי שתהיה עבודת התפלה כדבעי הוא על ידי הקדמת התפלה, וכמאמר אינו עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ופרש"י הכנעה ושפלות, שזהו הקדמה כללית אל התפלה. והתחלת הקדמת והכנת התפלה הוא מקשעהמ"ט, והיינו שעושה חשבון בנפשו מכל אשר עבר עליו במשך היום, כי בתהו ילך ובהבל יכלה ימיו ושנותיו. והחשבון הוא אדעתא דנפשי, ומעמיק דעתו בזה, הנה אז הרי נשבר לבו בקרבו, ובמילא יעשה אצלו החלט והסכם לשנות דרכיו לטוב, ואז הנה בקומו משנתו הנה המחשבה הראשונה הוא לקבל עול מלכותו ית', דקבלת עול מלכות שמים הוא יסוד העבודה, ואז הנה תפלתו תהי' כדבעי.

ד) וזהו דכתיב ואני תפלתי לך הוי' עת רצון כו', דכאשר תפלתו הוא בבחי' אני, דהנה יש אני ויש בחינת אנכי. וההפרש ביניהם הוא, דאנכי מורה על בחינת הרוממות וכמ"ש אנכי הרואה, ואני מורה על ההכנעה ושפלות, והתפלה צ"ל בבחינת אני וכמ"ש ואני תפלה, דכאשר שובר לבבו ומתפלל להוי' בתחנונים ובלב נשבר ונדכה, וכמ"ש ולפני הוי' ישפוך שיחו. וכתיב אשפוך לפניו שיחי יצרתי לפניו אגיד ער גיסט אויס זיין הארץ פאר דעם אויבערשטען, הנה אז תפלתו מתקבלת. ולך הוי', כמאמר אליו ולא למדותיו. וזהו ואני תפלתי, דכאשר תפלתי היא בבחינת אני, שהוא נשבר ונדכה ומתפלל בתחנונים ובוכה במר נפשו ותפלתו הוא לך הוי', אליו יתברך ויתעלה, הנה הוא פועל בזה שהעת והזמן ההוא הוא עת רצון, שממלאים בקשותיו. ותפלה כזו הרי רישומי ניכר בעשיית המצות ובקביעות עתים לתורה, אי"כ הרי האהבה ויראה הם גם כן מוגבלים בזמן. ולבד זאת שהם מוגבלים בזמן הרי הם מוגבלים בעצם מהותם. וכמו מדת האהבה הנה באיזה אופן שתהיה ה"ה מוגבלת בעצם מהותה. דהנה כתיב ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, דבאהבת הוי' הרי יש בזה ג' מדריגות כללי' שהם ג' אופנים שונים. המדריגה הא' היא בכל לבבך היינו דכל לבבו מלא מאהבת הוי', וכל כמה שהלב מכיל הוא ממולא מאהבת הוי', אויף וויפיעל זיין הארץ פארמאנט איז דאס אלץ פול מיט אהבת הוי', והגם שזהו מדריגה גבוהה

וכמאמר אין עומדין : ברכות רפ"ה. ונתבאר בכ"מ בדא"ה, ומהם בקונטרס ביקור שיקאנץ ד"ה אין עומדין.

וכמ"ש אנכי : שמואל א' ט, יט. — ביאור אני ואנכי ראה לקו"ת אמור ד"ה לבאר כו' ונקדשתי פי', ה. — וראה ספרי דברים א. יו. מדרש שמואל פי"ד (ועי"פ המבואר בפנים מחורצת קושיית הכלי יקר שם).

כמאמר אליו : פרדס שערי לב רפ"ב בשם הספרי, וראה "היום יום" ע' צה.

דכל לבבו יהי' מלא מאהבת הוי', מ"מ הנה יש עוד מדריגה נעלית מזה והיא המדריגה הב' האהבה דבכל נפשך, שהיא הגדלת האהבה שמתפשטת בכל כחות הנפש גם שאינם כלים אל האהבה דהלב היא כלי אל אהבה, כי משכן המדות הוא בלב, אבל שארי אברים והכחות אינם כלים אל אהבה. והגדלת האהבה הוא שהאהבה מתפשטת גם בשארי כחות ואברים שאינם כלים לאהבה, דגם שם מתפשטת האהבה שבלבו.

(ה) וְיוֹבֵן זה עדימ, שני אוהבים נאמנים, הרי כל אחד מהם הנה לבבו מלא מאהבתו לחבירו, והיינו דכל לבבו מלא מאהבת חבירו. ומ"מ הוא רק בלב שהיא כלי אל האהבה בלבד. ויש אהבה גדולה מזו שהאהבה מתפשטת אויך אין די כחות פון שכל רא' ודיבור ופועל והדומה, שהם בעצמם אינם כלים אל האהבה אבל מגודל האהבה מתפשטת גם שם. וכמו שאנו רואים במוחש דכאשר אהבתו לחבירו היא גדולה במאד אז משכיל בשכלו בטובת חבירו, ודיבורו עמו הוא בעונג, וגם כל טרחא גדולה בשביל חבירו הוא נקל לו ועושה זאת בשמחה רבה. והוא לפי שהאהבה מתפשטת בכל הכחות והחושים. דאהבה זו היא גדולה יותר מכמו שהאהבה היא רק בלבבו בלבד. וכמו כן הוא בעבודה, שהאהבה דבכל נפשך הוא כאשר האהבה מתפשטת בכל הכחות, וכמו הרץ לדבר מצוה שזוהו מפני יוקר המצוה אצלו, וסיבת יוקר המצוה הוא מפני אהבת הוי'. וכמ"ש בס"ש ב"י כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם הוי' וחפץ לדבקה בו כו'. ומ"מ הנה גם האהבה דבכל נפשך הוא גם כן רק מה שהכחות יכולים לסבול ולקבל. ויש אהבה גדולה מזו. והיא המדריגה הג', האהבה דבכל מאדך, שהיא בל"ג, דהאהבה שבכל נפשך היא שהאהבה מתפשטת בכל הכחות והחושים, והאהבה דבכל מאדך הוא היציאה מגדר הכחות והחושים. אמנם הנה גם האהבה דבכל מאדך שהיא בל"ג ה"ה ג"כ בבחי' הגבלה. משום דכללות האדם הוא מוגבל, וגם הבל"ג שלו הוא בבחינת הגבלה. והראי' שאינו שוה בכל אדם, דמה שבזה הוא בבחינת בל"ג הרי זה בבחינת גבול באחר שלמעלה ממנו. דז"ש בכל מאדך* ולא נאמר בכל מאד, רק בכל מאדך, היינו מאד שלך, שאצלו הוא בל"ג, מאחר שבאחר הוא בבחינת גבול הרי אין זה בחינת בל"ג בעצם, כי אם בעצם הוא בחינת גבול רק שאצלו הוא בבחינת בל"ג.

(ו) וְהַנְהוּה בחינה ומדריגה זו הוא בחינת בכל מאדך הבאה על ידי התבוננות. וכידוע דבאהבה עצמי' יש ב' מדריגות*. הא' שבאה על ידי התבוננות עם היות שהאהבה היא עצמי' מכל מקום ההתעוררות שלה באה על ידי התבוננות בהפלאות ורוממות האינ סוף. והב' היא האהבה עצמית

וכמ"ש בס"ש ב' : פ"ד — אדניע פירש (קונטרס העבודה פ"ב) דקיום אמתי היינו חיות במצוה והיוקר בה. וראה במאמר שכותב ג"כ: וכמו הרץ לדבר מצוה כו' יוקר המצוה כו'.

מאדן ... מאד : להעיר מלקו"ת שה"ש ד"ה כי כאשר השמים פ"ד.
ב' מדריגות : ראה קונטרס העבודה פ"ה. המשך ר"ה השי"ת פכ"ב ואלך.

שבאה מצד התגלות עצם הנשמה בלי שום התבוננות כלל וכלל. והתגלות עצם הנשמה הוא בזמן עת רצון למצלה. וכמו בר"ה ועשרת ימי תשובה, דכתיב חשף הוי' זרוע קדשו, שהוא זמן קירוב המאור אל הניצוץ. והו הטעם דבזמנים הללו הרי כל הנשמות מתעוררים בהתעוררות טובה בקירוב אל עניני תורה יראת שמים ונתינת צדקה. וכמו שאנו רואים במוחש, אז יעדער איד ווערט אויפגילעבט און אופגעציטערט אין דער צייט, שזוהו מהתגלות עצם הנשמה. והאהבה עצמי' שבאה על ידי התבוננות יש בזה חילוקי מדריגות. משום דמה שבוה הוא למעלה מההשגה הנה בנשמה גבוה יותר הוא בבחינת השגה. וכמו בעולמות הרי ידוע דבד' עולמות אבי"ע הנה לבני עולמות בי"ע הרי אצילות הוא בחינת סובב. ובפרטיות המדריגות הרי אצילות הוא עולם בבחינת התישבות אורות בכלים, וסובב הוא למעלה מאצילות. ואם כן גם בנשמות הרי בעבודה אמיתית דנשמות דבי"ע הנה ההתבוננות בהאלקות דאצילות צ"ל התעוררות והתגלות האהבה עצמי'. ובנשמות דאצילות הוא בבחינת אור פנימי, ובל"ג שלהם הוא ע"י ההתבוננות בהפלאות ורוממות האין סוף שלמעלה מאצילות. אבל בהאהבה עצמי' שמצד עצם הנשמה אין בזה חילוקי מדריגות דהנפשות כולן מתאימות המהי. אמנם גם הבל"ג הוא בבחי' גבול, מאחר שהאדם הוא מוגבל בעצם. ואי"כ הי' צ"ל הסכר של המצות ושכר העבודה ג"כ זמני וגבולי. אך בחסד השי"ת שהוא רב חסד השכר הוא נצחי ובלי גבולי. וכמאמר' אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא כו' כיבוד אב ואם כו' ותלמוד תורה כו', וכמ"ש הון ועושר בביתו, שהם הפירות בלבד, וצדקתו עומדת לעד שהוא הקרן קיימת בשכר טוב נצחי ובל"ג, כדאיתא במד"ר נשא תחילת פי"ב ג' דברים שמע משה מהקב"ה והרתיע לאחוריו (שנבהל מרוב הפחד). כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו, אמר משה מי יוכל ליתן כופר נפשו שנאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן נפשו ועדיין אינו מגיע שנאמר אח' פדה יפדה איש לא יתן לאלקים כפרו ויקר פדיון נפשם כו', א"ל הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן. ובמד"ר ס"פ פנחס איתא כתי' שדי לא מצאנוהו שגיאי כח. וכתיב הן א"ל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה, כיצד יתקיימו שני מקראות הללו, אלא כשהוא נותן לפי כחו וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחן. והיינו שגם שכחן הוא בחינת גבול הרי הוא נותן לפי כחו הבל"ג, והגם שכחו גם בבחינת הגבול, וכמ"ש העבודת הקודש' דכשם שכחו בבל"ג כך כחו בגבול, הנה מ"ש שנותן לפי כחו היינו שהתשלום שכר הוא בל"ג.

מתאימות המה : (תניא פל"ב) — היינו בעצם מהותם. חלוקים בהגלויים (ד"ה) והנה האדם, המשך ר"ה תרס"ט).
 וכמאמר אלו : פאה רפ"א.
 וכמ"ש הון : להעיר מאגרת הקודש סל"ב. ד"ה מה יפית (קונטרס ע"ח) פ"ד.
 העבודת הקודש : ח"א רפ"ח.

(ז) וְבוֹזָה יוֹבֵן מִ"שׁ וְלֶךְ אֲדֹנָי חֶסֶד כִּי אַתָּה תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ. וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוֹבֵן דְּלֵאחֶר כִּי אַתָּה תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ אִם כֵּן מִהוּ הַחֶסֶד. אֵךְ הַעֲנִין הוּא שֶׁהַתְּשׁוּלָם שֶׁכָּר הוּא בְּבַחֲיִנַת בְּלִ"ג, וְזוֹהוּ הַחֶסֶד. וּמְכַל מְקוֹם הוּא לְפִי מַעֲשָׂהוּ דְּבִכְדֵי שִׁיּוּמֶשֶׁךְ בַּחֲי' מֵאֵד הַעֲלִיּוֹן זֶהוּ עַל יַדֵי הָאֲהָבָה דְּבַכֵּל מֵאֲדָךְ. דֶּהֱגַם שׁוֹהוּ גִ"כ בְּבַחֲיִנַת הַגְּבֵלָה מִ"מ צ"ל בְּדוּגְמָא לְפִי הַהֲמַשְׁכָּה. דְּמִצּוֹת הֵם כְּלִים לְבַחֲיִנַת מֵאֵד הַעֲלִיּוֹן. דֶּהֱנָה כְּתִיב לְכֹל תְּכַלֵּה רֵאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצּוֹתָךְ מֵאֵד, שֶׁהַמִּצּוֹת הֵם כְּלִים לְבַחֲיִנַת מֵאֵד הַעֲלִיּוֹן, דְּעַל יַדֵי הַמִּצּוֹת מִמְשִׁיכִים בַּחֲיִנַת אֹר אֵין סוּף הַבְּלִ"ג. וְהֵגַם דְּבַמִּצּוֹת הֵרִי יֵשׁ חִילּוּקִים כְּמוֹ עַל יַדֵי מִצּוֹת תְּפִלִּין נִמְשָׁךְ הַגִּילּוּי דְּאוֹר אֵין סוּף בְּהַד' מוֹחִין, וְכִידּוּעַ בְּעִנְיַיִ הַקְּבִ"ה מְנִיחַ תְּפִלִּין, הַקְּבִ"ה בַּחֲיִנַת הַכְּתָר. וְעַיִ צִיצִית נִמְשָׁךְ בְּבַחֲיִנַת חֲכָמָה. וְעַל יַדֵי צְדָקָה בְּבַחֲיִנַת חֶסֶד. וְהֵינּוּ שֵׁשׁ חִילּוּקִים בְּמִצּוֹת מֵאֵין הִיא הַהֲמַשְׁכָּה וּבֵאִיזָה מְדִרְיָגָה דֶּהֱכֹל הוּא מְבַחֲיִנַת עֲצִמִי אֹר אֵין סוּף בַּחֲיִנַת בְּלִ"ג הָאֲמִיתִי. וְכְמוֹ מִצּוֹת שׁוֹפֵר שֶׁרֶשׁ הַהֲמַשְׁכָּה הוּא מְבַחֲי' גְבוּ' דְּעֵתִיק וְסוּכָה הוּא בַּחֲיִנַת חֶסֶד, שׁו"ע עֲנָא דֶּאֱהָרָן דְּבִשְׂרָשָׁן הוּא בַּחֲיִנַת חֶסֶד דְּעֵתִיק. אֲבָל בְּכִלּוֹת הוּא הַמְשַׁכָּה מֵא"ס הַבְּלִ"ג. וְהֵינּוּ דֶּהֱמִצּוֹה עֲצִמָה הִיא גְבוּלִית וּמִ"מ מִמְשִׁיכִים בַּחֲיִנַת א"ס הַבְּלִ"ג. וְכְמוֹ בְּהָאֲהָבָה דְּבַכֵּל לְבַכֵּךְ וּבְכֹל נִפְשָׁךְ. לְהִיּוֹת שׁוֹהוּ אֲהָבָה מוּגְבֵלֶת נִמְשָׁךְ מְבַחֲי' הָאֲלֻקוֹת שְׁבֵא בְּהַגְּבֵלָה. וּמִצַּד הַמִּצּוֹה בּוֹה ה"ז בְּבַחֲיִנַת בְּלִ"ג. וְיֹבֵן זֶה עַד"מ אֲדָם פְּשׁוּט, כְּאִשֶׁר חֲכָם גְּדוֹל וּמוֹפְלָא בְּחֲכָמָה אוּ מֶלֶךְ גְּדוֹל מִצּוֹה לוֹ לַעֲשׂוֹת אִיזָה דְּבַר, הֵנָּה הָאֲדָם הַפְּשׁוּט הֵרִי אֵינּוּ בְּעֶרֶךְ כֹּלֵל אֶל הַחֲכָם הַגְּדוֹל הַמוֹפְלָא בְּחֲכָמָה, וְאוֹפֵן רִיחּוּקוֹ הוּא שְׁאֵין לוֹ גַּם אִיזָה הַשְׁעָרָה בְּהַפְּלֵאת רּוֹמְמוֹת חֲכָמָתוֹ שֶׁל הַחֲכָם וְעוֹצֵם גְּדוּלָתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְלַעֲצֹם פְּשִׁיטוֹתוֹ שֶׁל הָאֲדָם הַפְּשׁוּט הֵרִי כְּאִילוֹ אֵינּוּ בְּמִצִּיאוֹת כֹּלֵל לְגַבֵּי הַחֲכָם וְהַמֶּלֶךְ, כִּי אֲצֵל חֲכָם מוֹפְלָא בְּחֲכָמָה וְאֲצֵל מֶלֶךְ גְּדוֹל הֵנָּה אִישׁ כּוֹה שְׁאֵין לוֹ שׁוֹם הַשְׁעָרָה בְּהַפְּלֵאת הַחֲכָמָה וְגְדוּלוֹת רּוֹמְמוֹת מֶלֶךְ הֵרִי אֵינּוּ נַחֲשֵׁב לְמִצִּיאוֹת אֲדָם כֹּלֵל, וְכִאֲשֶׁר הַחֲכָם אוּ הַמֶּלֶךְ מִצּוִים אֶת הָאֲדָם הַפְּשׁוּט לַעֲשׂוֹת אִיזָה דְּבַר, הֵנָּה בְּצִיּוּי זֶה הֵרִי כְּאִילוֹ נִתְהוּוֹ מִצִּיאוֹתוֹ, כִּי עַד עַתָּה לֹא הִי' בְּמִצִּיאוֹת כֹּלֵל וְעַתָּה עַל יַדֵי הַצִּיּוּי נַעֲשֶׂה מִצִּיאוֹתוֹ, וְכִאֲשֶׁר הָאֲדָם הַפְּשׁוּט מְקִיִּים וְעוֹשֶׂה הַצִּיּוּי הֵרִי עוֹשֶׂה זֹאת כְּפִי יְכוּלָתוֹ, הֵינּוּ כְּמוֹ שְׁאֲדָם פְּשׁוּט יְכוּל לַעֲשׂוֹת, כִּי עַדִּין לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּעֵצֶם מֵהוּתוֹ לְהִבִּין תּוֹכֵן. עֲנִין דְּבַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מֵה שֶׁנִּצְטוּוֹה גַּם אִם מֵהַחֲכָם וְהַמֶּלֶךְ אֵלֹא שֶׁהוּא מְקִיִּים הַצִּיּוּי בְּדִיּוּק כְּפִי שֶׁנִּצְטוּוֹה גַּם אִם אֵינּוּ יוֹדֵעַ תּוֹכֵן עֲנִינּוֹ וְאֵינּוּ מְשִׁיג גְּדוֹל הַעֲנִין הַהוּא, אִי"כ הֵרִי הַפּוֹעֵל שֶׁל הַעֲשִׂי' הִיא מוּגְבֵלֶת כְּפִי מֵהוּת הַעוֹשֶׂה וְהַמְקִיִּים, אֲבָל הַחִיּוֹת פְּנִימִי (דְּעַם) לַעֲבֹעַן וְהָאֵס עַר הָאֵס אֵין דְּעַם) וְהַשְׁמַחָה הַגְּדוּלָה שֵׁישׁ לוֹ בּוֹה שֶׁהוּא מְקִיִּים צִיּוּי הַחֲכָם וְהַמֶּלֶךְ הִיא בְּלִ"ג, לְפִי שְׁבוּה הֵרִי הוּא מֵתֵאֱחָד וּמִתְקַשֵּׁר עִם עֲצִמּוֹת הַחֲכָם וְעִצְמוֹת הַמֶּלֶךְ, מֵה שְׁאֵינּוּ בְּעֶרֶךְ כֹּלֵל לְהִיּוֹת לוֹ גַּם אִיזָה הַשְׁעָרָה בְּעוֹצֵם גְּדוֹל רּוֹמְמוֹתָם. וְכֹכֵל הַמְשַׁל הַזֶּה יוֹבֵן בְּעִנְיֵן הַמִּצּוֹת, דֶּהֱמִצּוֹה עֲצִמָה הִיא גְבוּלִי, אֲבָל מִצַּד הַמִּצּוֹה שְׁבוּה הִי' בְּלִי גְבוּלִי, וְזוֹהוּ שֶׁאַתָּה תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ שֶׁהוּא בְּגְבוּל, אֲבָל לֶךְ אֲדֹנָי הַחֶסֶד עַל עֲצֵם הַמִּצּוֹה שֶׁהוּא בְּלִ"ג, וְלִכֵּן גַּם הַתְּשׁוּלָם שֶׁכָּר הוּא נִצְחִי וּבְלִי גְבוּל.

ח) והנה המצות ניתנו במתן תורה. והיינו דכח זה דעל ידי מצות מעשיות ממשיכים בחינת א"ס הכליג' לניתן במתן תורה. אמנם צריך להבין דהלא קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה עד שלא ניתנה. וכתוב כי ידעתיו למען אשר יצוה כו' אחריו ושמו דרך ה' כו'. איכ מהו ההתחדשות דמ"ת מאחר שכבר קיים אאע"ה. אך הענין דמצות דהאבות לא היו מצות מעשיות, שהרי עדיין לא נתנה התורה. וגם כמה מצות שלא היו עדיין אפשר להיות, דהרבה מצות תלויות ביצי"מ. רק זהו שקיימו המצות ברוחניות. והענין הוא, דהנה באברהם כתי' הלוך ונסוע הנגבה. הלוך ונסוע הוא רו"ש. דהנה עבודת האדם הוא ברו"ש דוקא. להיות כי האור והחיות האלקי המחי' את העולמות הוא בבחי' רו"ש, וכמ"ש והחיות רו"ש, דקאי ג"כ על החיות האלקי שהוא ברו"ש, כי א"א להיות ההתחברות רק בדרך רו"ש, שהרי הגשמי הוא באין ערוך כלל לגבי האלקות. ע"כ א"א שהחיות האלקי יהי' בבחי' התיישבות ממש, רק בדרך רו"ש דוקא. ומבשרי אחזה, וכמו חיות הנפש בגוף שהוא בבחי' רו"ש, שזהו דפיקא דליבא, שדופק בב' דפיקות בהסתלקות והתפשטות. מפני שהנפש והגוף הוא רוחני וגשמי, ע"כ הרי א"א ההתחברות שלהם רק בדרך רו"ש. כמו"כ החיות האלקי בעולמות הוא בבחי' רו"ש. ומאחר שהחיות הוא בבחי' רו"ש, ע"כ צ"ל עבודת הנבראים באופן כזה שיוכלו לקבל את החיות. ובכדי שבעבודתן ימשיכו את האור והחיות, לזאת צ"ל בבחי' רו"ש דוקא. אמנם עיקר ענין רו"ש הוא בבחי' אור הסובב, דהרי האור דממכ"ע ה"ה עכ"פ בבחי' התיישבות ובבחי' גילוי בכלים, ושייך בזה השגה, וכמאמר מה הנשמה ממלא את הגוף, דכל כח מתלבש בכלי ואבר המיוחד לו, דהשכל שורה במוח שבראש, והמדות בלב, וכח הראי' בעין כו'. הנה כך הקב"ה ממלא את העולם, בכל עולם ועולם לפי ערכו. וכמאמר* עלמא עילאה כגוונא דעלמא תתאה, כשם שבעוה"ז הרי יש עליון ותחתון, הנה כמו"כ הוא גם בעולמות ביי"ע הרוחני, וכן בהג"ע שבכל עולם. וההפרש הוא, דעלמא תתאה עוה"ז הגשמי הוא עלמא דשיקרא, ויש עניני' שהאדם הפשוט, שהוא תחתון במדרי' ההבנה וההשגה, הוא עליון בהמסירות נפש שלו על היהדות ותמימות האמונה כו'. ועלמא עילאה הוא עולם האמת שהכל ברור וידוע, וכמאמר עולם* ברור ראית. אבל הגילוי אור הוא בכל עולם ועולם לפי ערכו, ושייך בזה דביקות שנדבק ממש בהאור האלקי.

ט) אמנם עיקר ענין דרו"ש, היינו מה שהוא רק בדרך רו"ש, זהו בבחי' אור הסוכ"ע, שלמעלה מבחי' הכלים. דממכ"ע הוא אור בכלי, וסוכ"ע הוא מה שלמעלה מן הכלים. ולכן יש הפרש בין רו"ש דממכ"ע להרו"ש דסוכ"ע, דבהאור דממכ"ע הרי גם בהרצוא האור הוא מ"מ בתוך הכלי, שה"ה מחי' את הכלי, והשוב הוא בבחי' התיישבות ממש, שמאיר

מצות מעשיות : ראה בכ"ז ד"ה וכל העם רואים (קונטרס עט).
 וכמאמר עלמא : להעיר מזהר ח"א לח, א.
 וכמאמר עולם : פסחים ג, א.

בגילויי בבחי' פנימי' בתוך הכלי, רק שמיד הוא בבחי' רצוא והסתלקות, אבל מ"מ הכל הוא בתוך הכלי, משא"כ בבחי' סוכ"ע הרי הרצוא הוא בבחי' סילוק ובבחי' הבדלה לגמרי, והשוב הוא רק בדרך אחיזה בכלי לא בבחי' התיישבות, שהרי הוא למעלה מבחי' הכלים. ולכן הרו"ש דסוכ"ע נק' מטי ולא מטי, דהיינו נוגע ואינו נוגע, דגם השוב הוא רק בבחי' נוגע לבד, ואינו נוגע הוא שבהרצוא אינו גם בבחי' נגיעה בהכלי. ויותר יובן ההפרש שבין הרו"ש דממכ"ע להרו"ש דסוכ"ע בעבודה, דהרצוא בבחי' ממכ"ע הוא שחפץ בהגילוי אור, והיינו שאין רצונו בשום דבר, רק כל חפצו ורצונו הוא שיהי' גילוי האור האלקי, ובוה יש כמה אופנים, אם שחפץ באלקות מפני שקרבת אלקי' לו טוב, שטוב לו הדבר ורוצה את הגילוי לעצמו, שזהו ג"כ עבודה טובה, רק שהוא בבחי' ישות ומורגש הנק' אהבת עצמו. והמדרי' הב' הוא שנרגש אצלו (עס דערהערט ועך בא עם) שהטוב דאלקות הוא טוב הנפלא מכל המיני טוב, ע"כ הוא חפץ דהטוב הזה יהי' בעולם, ויש עוד מדרי' ג' שהיא גבוה יותר, והוא שרוצה בהגילוי אור אלקי בעולם מצד האלקות, דכוונתו אינו לא מפני שלו טוב הדבר ולא מפני הרגש הטוב דאלקות בלבד, כ"א רק מצד האלקי, דכך הוא רצון העליון, והיינו שפעל בעבודתו שהוא אוהב את ה', וחפץ בהגילוי דאלקות, אבל לאחר כ"ז הרי כללות ענינו הוא שרוצה בהגילוי אלקות, ולזאת הנה השוב הוא שמרווה צמאונו בהגילוי, והוא בעסק התורה שאח"כ, שמאיר לו אור התורה, והוא האור האלקי שבזה מרווה צמאונו.

(י) **אמנם** הרצוא דסוכ"ע הוא שרוצה להכלל באור אין סוף, לא שחפץ בהגילוי אור כי אם להכלל בעצמות אור אין סוף, ומה שרוצה להכלל אין זה מפני שזה טוב לו ובוה ימצא מציאותו, אדרבה יתבטל בוה מכל מציאותו, וכמ"ש בסש"ב פי"ט דהגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה, והשוב הוא בחינת ביטול הכלי, והיינו שעל ידי גילוי האור מתבטל בעצמותו שאינו יכול להיות בבחינת רצוא וע"כ הוא בבחינת שוב בביטול כל עצמותו להיות רק למטה ולעשות כלים לאלקות, ולמעלה מזה הוא שהשוב בכדי ליחדא קודשא בריך הוא ושכינתי' בתחתונים, וכמ"ש בספר של בינונים פ"י ולא לרוות צמאון| נפשו הצמאה כו' אלא כדפירשו בתיקונים איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קו דיליה, ונמצא דהרצוא ושוב דסובב כל עלמין הוא לא לעצמו כלל שרצוא הוא בבחינת התכללות ובבחינת יציאה מעצמותו, והשוב הוא בבחינת ביטול הכלים, או שהגילוי הוא לא לרוות נפשו הצמאה כי אם ליחדא קוב"ה ושכינתי' בתחתונים, וזה הי' עבודת אברהם שהי' תמיד ברצוא ושוב, היינו בבחינת רצוא ושוב דסובב כל עלמין, שזהו עבודה בבחינת מס"נ, ולכן גם למטה בגשמיות לא הי' בשביל עצמו כלל, והי' כמותר בעיני עצמו, ולכן השפיע הכל לזולתו שהחשיב אותו יותר טוב ממנו, והוא הי' כמותר לגמרי שאינו צריך לעצמו כלל, ועבודתו הי' במס"נ, וזהו כי ידעתיו למען אשר יצוה כו', דאברהם אבינו ע"ה פתח

הצינור דמס"נ, דהמס"נ דאאע"ה הי' כמו בדרך ממילא, והיינו דכל כך הי' מסוד ונתון אל ענינו לפרסם אלקותו ית' בעולם, דלא זו בלבד שנתן כל אשר לו, וכמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל-עולם, דע"י האש"ל הקריא"ש שמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב, הנה עוד זאת אשר השליך חייו מנגד ממש, ואין זה מה שמסר נפשו על קידוש השם בלבד, אלא שהדביק את עצמו בדרכי השם ומסר ונתן עצמו לפרסם אלקותו ית' בעולם מבלי אשר חשב זה למס"נ כלל, וזהו כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו', דלבד זאת שפתח הצינור דמס"נ, הנה עוד זאת דמס"נ זה הנחיל לבניו אחריו, והיא נקודת היהדות שבכל אחד ואחד מישראל.

(יא) **אמנם יש יתרון המעלה במצות שניתנו במתן תורה על המצות שקיים אברהם אבינו ע"ה, דאאע"ה הרי הי' עבודתו מצד עצמו, ועל כן לא הגיע רק עד שרש הנבראים, כי הנברא מצד עצמו אינו יכול להגיע למעלה משרשו ומקורו. והראי' מהמעין עין. עיטם, דאיתא בגמרא* ש"מ מעין עין עיטם גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה. דהמקוה דכהן גדול הי' על גבי הפתח, וכל הפתחים שבעזרה היו כ' אמה, ושיעור המקוה הוא אמה על אמה ברום ג' אמות, ומה מוכח שהמעין הי' גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה. ואם הי' באפשר שילך מעצמו למעלה מגובה מקורו אין ראי' שהי' גבוה כ"ג אמה, אלא מוכח שכל דבר אי אפשר לו לילך מעצמו למעלה ממקורו. וא"כ אברהם שהי' עבודתו בכח עצמו הגם שהי' במס"נ לא הגיע רק עד שרש הנבראים. והגם שהי' שרשו באצילות, אמנם הרי גם אצילות הוא בחינת גבול, וכמ"ש בעבודת הקודש* והגבול הנמצא ממנו תחילה הן הכלים דאצילות. וגם האורות דאצילות הן שבאו בבחינת מדה וגבול. ולכן אצילות הוא בבחינת ממוצע בין אור אין סוף ונבראים. ואברהם בעבודתו במס"נ הגיע גם בבחינת אור אין סוף שלמעלה מאצילות. אבל כל זה הוא בבחינת חיצוני' דאור אין סוף בחי' שרש ומקור ההשתלשלות. אבל מצות שניתנו במתן תורה אנו מברכים אשר קדשנו במצותיו, אשר בחינת תענוג עליון, מלשון באשרי כי אשרוני, וקדשנו הוא בחינת קדש העליון כמ"ש ואנשי קודש תהיון לי, ובמצותיו הן המצות שלמעלה* הקב"ה מניח תפלין הקב"ה מתעטף בציצית. והיינו שזה שניתנו במתן תורה בבחי' מתנה לא באתערותא דלתתא אתעדל"ע, שההמשכה היא בבחינת אין אר"ן. וזשארז"ל על פסוק לריח שמניך טובים כל המצות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך דברים שמוריקים מבלי אל כלי, פי' ריח הוא רק הארה ולא עצם הדבר, אבל אנו שמן תורק שמך המשכה עצמית, וזהו בוא וראה כמה גדול כחן של עושי מצוה, דמצוה מעשיית שניתנה במתן**

האש"ל הקריא : ע"פ מרז"ל סוטה י"ד, א.

דאיתא בגמרא : יומא לא, א.

בעבודת הקודש : ח"א רפ"ה.

המצות שלמעלה : ראה ד"ה מה יפית הג"ל פ"ב, ושי"ג.

וזשארז"ל : שהשיר ע"פ ה. וראה ד"ה וכל העם (קונטרס ע"ט).

תורה הנה המקיימה באמת הוא יכול להפוך מקללה לברכה. וזהו עשינו מה שגזרת עלינו, דזה שעל ידי מצוה מעשית יכולים להמשיך בחיי אין סוף הבלי גבול זהו בדרך גזירה שכך גורה רצונו ית', והוא לפי שקדשנו במצותיו וצונו פירוש חיברנו בבחינת תענוג העליון, ולכן על הכתוב אשר צויתני דרשו רז"ל שמחתי ושימחתי שהוא ענין תענוג העליון. וגדול כחן של עושי מצוה שגם היום הזה כלומר גם עכשיו הנה המקיים את המצות הנה גדול כחן שמהפכין מקללה לברכה.

בס"ה, ג' דסליחות

ל"א אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש, ופרשתי בשבילך בשליחותך אמר לבי בקשו כולכם ישראל את פני ואני שומע לו, את פניך הוי' אבקש, לך אמר לבי, במקומך בא אלי לבי לומר כן, וצ"ל מהו אומר בשבילך בשליחותך, וביותר יפלא אומרו במקומך בא אלי לבי לומר כן, והנה בתיבת בקשה יש שני פירושים, הא' בקשה ותחינה שהיא התפלה בהתעוררות גדולה, והב' בקשה וחיפוש בטרחה עצומה, דזהו ענין התפלה שהיא עבודה שבלב בתוך הלב, עם הלב, אין הארץ און מיט דער הארץ, דכל ענין העבודה דתפלה הוא להתחנן להוי' להצליח בעבודתו לחפש ולמצוא הבנה טובה בהשגה אלקי', לחפש ולמצוא דרכי התיקון בכל עניניו בלבושי הנפש דמדו"מ, ובכחות נפשו בשכל ומדות, דכל זה הוא ע"י העבודה שבלב, דהנה כתיב ומבשרי אחזה אלוהי, דהאדם הנה מחיבור גופו ונפשו הוא רואה אלקות, וטעם אומרו ומבשרי אחזה אלקה הרי העיקר הוא הנפש ולא הגוף, דהאדם הוא כלול מגוף ונפש, דגוף האדם נקרא בשר אדם ונשמת האדם נק' נפש האדם, ובהתחברותם יחדו נק' אדם, וכשהוא אומר ומבשרי אחזה אלקה הרי הכוונה הוא על הגוף שהוא בשר אדם, ובאמת הנה העיקר הוא הנפש, אך אומרו ומבשרי אחזה אלקה שהיא ראי' מוחשית בעיני בשר, דהנה בראי' הרי יש ב' אופני ראי', הא' ראי' שכלית, וכמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד, והיינו שרואה בשכלו את הדבר הנולד בטרם הולדו, וראייתו זאת הוא בראיית עין השכל שהיא ראי' רוחני, והב' היא ראי' גשמי' שהיא ראי' מוחשי', וב' ראיות אלו עם היות ששניהם ה"ה באים מחיבור הנפש עם הגוף, דכשם שהראי' המוחשית היא באדם כאשר נשמתו יורדת למט' ומתלבשת בגוף גשמי והוא חי בחיים בשרי' הנה כן הוא בראי' שכלית, הוא דוקא באדם כאשר נשמתו יורדת למטה ומתלבשת בגוף גשמי והוא חי בחיים בשרי', וכשם שהראי' השכלית היא מצד הנפש שהיא היא המשכלת בכל מיני שכל וסברא, הנה כן הראי' המוחשית בעיני בשר היא מצד

כתיב ומבשרי : איוב יט, כו, וראה לקו"ת אמור ד"ה ונקדשתי פ"ב, ד"ה ואחר עורי (ס' המאמרים — אידיש), וכמאמר איזהו : המיד לב, א.

הנפש שהיא היא הנפש החיונית המחי' כללות הגוף בכל פרטי אבריו. בכל זה הנה שני מיני ראי' השכלית והמוחשית מתחלקים ביחוסם, היינו שמתחלקים בענין ראייתם בדבר הנראה, דהראי' השכלית עם היותה באה בהשגה מוחשית בשכל אנושי בכל זה מתיחסת יותר אל הנפש, והראי' המוחשית עם היותה הבנה שכלית בכל זה מתיחסת יותר אל הגוף. וענין היחוסים הוא בנושא תוכן הראיות, דבראי' מוחשית ה"ה בעיקרו בחומר הדבר ההוא, כי כל דבר וענין שברא הקב"ה בין בגופי ונפשות דצבא הארץ ובין בגופי ונשמות צבא השמים יש בהם חומר וצורה, ומובן הדבר כי החומר והצורה הוא בכל נברא ונברא לפי אופן הנברא, הנה הראי' המוחשית היא בחומר הנברא שהוא גופו, והראי' השכלית היא בנפשו של הנברא. והו' אומרו ומבשרי אחזה אלקה שהיא ראי' מוחשית, ועם היות דהראיות בכללותן משתוות בכל זה הרי אי אפשר שתהי' ראי' מוחשית באלקות לכן אומר הלשון אחזה, דאינו' כמו ענין הראי' הבהירה, ורק זאת אשר מבשרי אחזה אלקה, ועם היותה רק מה שאחזה ולא ראי' ממש אבל עם זה הנה הוא אחזה אלקה שהיא ראי' מוחשית באלקות, דישנם עניני אלקות, געטליכע זאכען, שבאים בהשגה וראי' מוחשית, וכמו בענין השגחה פרטית שרואים אלקות במוחש.

(ב) וביאור הענין הוא, דהנה כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דהאדם שלמטה נברא בצלם ודמות אדם העליון, כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, שהם עשר ספירות דאצילות שהם בציור אדם, ולכן הנה על ידי הידיעה בפרטי כחות הנפש ועניניהם אפשר להבין ולהשיג בעניני אלקות בספירות העליונות דכחב"ד חג"ת נהי"מ, ולידע פרטי עניניהם בהפרש הכללי והפרטי שבין כל ספירה וספירה, וכמו בכללות ההפרש שבין ספירת הכתר וספי' חב"ד, או ההפרש כללי בין ספי' חב"ד להספי' חג"ת ונהי"מ, וההבדל הפרטי שבכללות הספי' והספי' פרטי' בסוג אחד, דבכללות הרי הספי' שלמעלה נחלקות לב' בחינות מקיפים ופנימי', שהם ג' סוגים כוללים, מקיפים מוחין ומדות, ובכל סוג הנה כל ספירה היא חלוקה מהספי' השני' שבסוג זה, וכמו בספי' חב"ד עם היותם כולם בסוג המוחין הנה בכל זה הרי כל ספירה וספי' היא חלוקה מזולתה בעצם מהותה, והיינו דלא זו בלבד שספי' המוחין חלוקי' מספי' המקיפי' ומספי' המדות אלא עוד זאת שהם חלוקים זה מזה בהאורות ובכלים שלהם, וכמאמר' תלת חללין אינון, שהם ג' חדרים מיוחדים בגולגולת אדם, שבכל חלל וחלל נמצא מוח מיוחד שמשתנה בענין חומר מהמוח הנמצא בחדר השני והשלישי, דמזיגת מוח החכמה הוא קר ולח ומזיגת מוח הבינה הוא חם ויבש, וכן משתנים בהשכלים שלהם, אשר בדוגמא כזאת הוא בהספי' שלמעלה, ועם היות דכללות הספירות משתלשלות זו מזו, מ"מ הן חלוקות זמ"ז, וחלוקות גם באופן

חומר וצורה : להעיר מהמשך ר"ה השי"ת (קונטרס סט) פ"י.

אחזה זאינו : ראה לקרי' ואתחנן תוסי' ביאור דוידעת פ"ג.

וכמאמר חלת : ראה זח"ג קלו, א. ד"ה השם נפשנו (קונטרס ט) פ"ב.

השתלשלותם, להיות דכל ספירה וספירה היא מיוחדת במינה, דכל זה הוא ההפרש פרטי שבספירות, ויש עוד הפרש כללי בהספירות כמו שהם בכל עולם ועולם בפרט, שאינו דומה העשר ספירות דעשי' להע"ס דעולם היצירה, ואינו דומה הע"ס דיצירה לע"ס דעולם הבריאה, ואינו דומה כלל הע"ס דעולם הבריאה להע"ס דאצילות, והיינו דעם היות אשר בכל עולם ועולם הרי שמות הע"ס וענינם הוא בשוה ממש, מכל מקום ה"ה חלוקות בעצם מהותם. דכל זה יובן כמו שהוא בכחות הנפש המשתלשלים מספי' העליונות, דכחות הנפש גם כן מתחלקים לב' בחי' מקיפים ופנימי' ולג' סוגים כוללים, מקיפים, מוחין ומדות. דעונג ורצון הם כחות מקיפים שאין להם אברים מיוחדים להיות כלים אליהם אלא שהם נמצאים בכל האברים בשוה, וכללות ההפרש הוא מצד האברים והענינים שבהם מתגלה העונג והרצון, אבל מצד כחות הנפש דעונג ורצון, הנה בכללותם הוא בשוה, שרוצה ומתענג, או אינו רוצה ואינו מתענג, והכחות פנימי' הם המתלבשים בכלים פרטים, דמקום משכן המוחין הם בראש ומקום משכן המדות הוא בלב. והגם דמוחין ומדות ה"ה חלוקים זה מזה בעצם מהותם, אבל להיותם שניהם בחי' פנימי' ה"ה שייכים זליז. ובעומק ופנימי' הענין דמוחין ומדות, הנה אין זאת שהם שייכים זה לזה בלבד, אלא שהם משלימים זה את זה, דהשגה אמיתית היא כשמביאה דבר באיזה מדה בפועל, וכמאמר* ואין חכם כבעל הנסיון, והשלימות במדות הוא על ידי המוחין* דוקא, שזהו כללות ההפרש בין מדות דבני אדם למדות הבע"ח, דבע"ח הם גם כן בעלי מדות, ואדרבה הם בעלי מדות בעצם מהותם, דנשר רחמני ועורב אכורי, אבל הם מדות טבעים, אבל מדות בני אדם הם ע"פ שכל דוקא, ולכן הנה הגילוי מן השכל אל המדות הוא בדרך עילה ועלול. דזהו ההפרש כללי בין הגילוי וההמשכה מן הרצון אל השכל, ובין הגילוי וההמשכה שמן השכל אל המדות, דהגילוי וההמשכה מן הרצון אל השכל הוא בדרך התחדשות, והגילוי וההמשכה מן השכל אל המדות הוא בדרך עילה ועלול, וכללות ענין דעילה ועלול הוא שבא בדרך ממילא.

ג) וְהִנֵּה עם היות שהגילוי וההמשכה מן המוחין אל המדות הוא בדרך עילה ועלול שהוא בדרך ממילא, מכל מקום הנה זהו דוקא כשיש הכנה טובה להגילוי וההמשכה של המדות, והוא על ידי אריכות ההתבוננות וההשבה אל הלב, והיינו דלבד זאת מה שמתבונן בענין אלקי, ולבד זאת מה שמאריך בהתבוננות לידע כל פרטי עניני ההשגה בידיעה טובה במושג, או ער פארשטייט דעם ענין שכלי הרוחני וואס ער טראכט אין אים אט אזוי ווי ער פארשטייט א ענין. גשמי, שזה נעשה ע"י אריכות ההתבוננות במה שמושג לו, והיינו שחוזר על הענין במחשבתו הרבה פעמים בזה אחר זה, ובכל פעם ופעם נתוסף לו איזה בירור ועומק בההשגה, א קלארקייט און א טיפקייט, שעייז נעשה דבקות שכלו בההשגה ההיא, וההשגה ההיא נתפסת בשכלו, וכל מה שמאריך להתבונן ולהתעמק בההשגה

וכמאמר ואין : להעיר מר"ה ויבוא עמלק תש"ט (קונטרס סב) פ"ב.
על ידי המוחין : ראה ד"ה אני לדודי תש"ח (קונטרס נז) פ"ב ואילך

האלקית שעוסק בה, הנה יותר מתאחד שכלו עם ההשגה, אבל בכ"ז לא תהי' מזה לידת המדה המתאימה להשגה, אם לא תהי' ההשבה אל הלב תחלה, כי המדות מן השכל אינן באות בדרך מאליו וממילא מעצמם מן עצמות השכל, כ"א רק לאחר שהמוחין מתעלמים ומאירים אח"כ בצמצום ובאופן מהות אחר ממהותם הקדום, שהו"ע הבכנ, אבל מן ההשגה עצמה לא תהי' עדין מהות מדה בלב, כ"א התפעלות שכלי לבד, וואס ער ווערט נתפעל במוחו אויף דעם גישמאק פון דער השגה, ואמיתית ענין ההתפעלות שכלי היא לא זו בלבד מה שנתפעל מנעימת ועריכת השכל, כ"א התפעלות נפשו הוא מהטוב האלקי שבההשגה. דהנה כל השגה אלקית, עם היות שבאה בהשגה שכלית מוחשית בשכל אנושי, שזהו"ע העבודה בלימוד פנימי' התורה, וההתבוננות בעת הלימוד, לבאר ולהסביר לעצמו ההשגה האלקית שתהי' מובנת ומושגת אצלו בשכל אנושי, שזהו כל ענין המשלים והדוגמאות מעניני עולם המוחשי בכדי שבהם ועל ידם יובן ויושג אצלו הענין בהשגה האלקית שעוסק בה בהנחה טובה, או עם זאל זיך בא אים גוט אפלייגען דער מושג בשכלו האנושי, בכל זה הנה נרגש האלקות שבההשגה, עם פילט זיך די געטליכקייט פון דעם ענין, וכמו שאנו רואים במוחש בהפרש בין השגה גשמי' להשגה רוחני', דכל השגה גשמי', הנה גם החכמה היותר גדולה ועמוקה, הנה מאחר שהחכמה ההיא יש לה אחיזה וקישור בענין גשמי, או שמוגדרת בהגדרה גשמי', עם היותה חכמה עמוקה מ"מ נרגש ההגשמה שבה, וחכמה רוחני' כמו בריאה יש מאין שהוא רק בחיק הבורא, הנה גם אם מובן ומושג היטב, בכ"ז הנה עיקר ההרגש הוא האלקות, די געטליכקייט וואס אין דעם, ואינו שייך עדין למדות שבלב, ובכדי שתהי' התעוררות מדות שבלב הוא ע"י השבה אל הלב.

(ד) וזוהו דכתיב וידעת היום והשבות אל לבבך, הלא יש ציווי על זה שתהי' ההשבה אל הלב, דלכאורה אינו מובן, למה צריכים ההשבה אל הלב, ומדוע אינו מספיק הידיעה בלבד, מאחר ששכל ומדות הם עילה ועלול, אלא הטעם הוא שהמדות שבלב אינן באות בדרך ממילא, כי אם צריכה להיות השבה אל הלב, שיאיר אור המוחין במדות, להיות התעוררות המדות שבלב, וזהו"ע ההכנה בנפשו להתעוררות הלב בהשני ענינים דאריכות ההתבוננות וההשבה אל הלב, אבל כאשר אין הכנה בנפשו להתעוררות הלב, יכול להיות שתשאר ההתפעלות במוחין לבד, דגם כאשר מתבונן בפרטי הענינים בהתרחכות ובהעמקת הדעת, מ"מ לא יאיר האור בלבו בפנימי' כ"א נשאר במוחו לבד, וכן גם ההתפעלות היא רק במות, והנה ההכנה הנ"ל באריכות ההתבוננות וההשבה אל הלב, הנה זמנה היא בעת התפלה, שאז הוא הזמן המסוגל לזה, ובכדי שיצליח בעבודה שבלב בתפלה, הוא ע"י המרירות שקודם התפלה, להיות ממארי דחושבנא, הן בכללות ענין תכלית ירידת נשמתו למטה, והן בפרטי פרטי' עניניו בכחות ולבושי נפשו איך

שהם שקועים וטבועים רק בעניני עולם, דכל כחות נפשו הן הכחות מקיפים דענג ורצון, והן הכחות פנימים דשכל ומדות, וכן לבושי הנפש במח' דבור ומעשה, כולם משועבדים אצלו רק לעניני עולם, ועוד יותר מה שלא חלי ולא מרגיש בגודל עוצם ירידתו, ומכש"כ שאינו דואג על זה, ואין הענין נוגע לו, די זאך רירט אים גיט אן, דבאמת הנה לבד הענינים הפנימים שבזה, היינו תכלית ירידת הנשמה, והמחסור הבא בסבת העדר העבודה, הן בהמחסור הנוגע להנשמה, והן בהמחסור הנוגע לעולם, הנה לבד זאת, הנה זה עצמו אשר כל מהותו משוקע בעולם, ואין הענין נוגע לו, הנה מי שהוא בר דעת צריך לעשות בו התעוררות גדולה, ולשבור קשי לבבו, ויתמרמר בנפשו על כללות מעמדו ומצבו, וע"י מרירות זו נעשה החרישה בקרקע לבבו, ונעשה ההכנה בנפשו בעבודה שבלב בתפלה, להתעורר בהתעוררות אמיתי במדות שבלב, דכל זה הוא גם בכל ימות השנה, ובפרט בחדש אלול שהוא חדש הרחמים, שהוא עת רצון שלמעלה, ומאירים ה"ג מדות הרחמים העליונים, שכל ענינם הוא לקרב גם את המרוחקים ביותר, דזהו ההפרש בין יגמה"ר שמתגלים בחדש אלול, ליגמה"ר שמתגלים ביום הכפורים, דיגמה"ר דיוהכ"פ באים ומתגלים ע"י הקדמת העבודה דאלול ר"ה ועש"ית, כמ"ש שמאלו תחת לראשי, שמר"ה עד יוהכ"פ הוא בחי' שמאלו שהוא יראה, לפי שאז הוא זמן התגלות מלכותו ית', ולכן קוראין אותו ית' המלך, המלך הקדוש, המלך המשפט, כי מלכותך מלכות כל עולמים, דאפילו בעולמות הנעלמים לרוב דקותם תפול עליהם אימת המלך ופחדו, ומזה נמשך גם למטה על כללות נש"י לקבל עול מלכות שמים עליהם, וההתחלה היא היגמה"ר דאלול שהוא גילוי לכל. והמשל בזה דהמלך קודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלים פניו בשדה, ואז רשאים ויכולים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והמלך מקבל את כלם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הנה כלם הולכים אחריה, אמנם בבואו להיכל מלכות, אין נכנסים אל המלך אלא ע"פ הכנה גדולה, וברשות, ואף גם זאת רק המובחרים שבעם ויחידי סגולה, וכן הוא בחדש אלול שאז מאירים יגמה"ר לכל, אבל צריכים לעורר את הקבועים, בדוגמת דבר היציאה לשדה לקבל פני המלך, ובאמת הנה כל העבודה דאלול אינה אלא הקדמה להעבודה דר"ה ויוהכ"פ, וזהו לך אמר לבי בקשו פני, אז אין דער עבודה אלקית בעדארף מען זוכן די פנימיות, והחיפוש הוא ע"י העבודה שבלב, להיות הלב הוא בשבילו ית' להשלים רצונו ית', לעשות את המטה דירה לו ית', וזו בשבילך בשליחותך, ולך אמר לבי במקומך בא אלי לומר כן, הו"ע נקודת היהדות שישנה בכל אחד ואחד מישראל שמקושרת בהעצמות, וע"י התעוררות נקודת הלב בתשובה מעומקא דלבא, נעשה כלי טהורה לקבל השפע ברכה דר"ה על כל השנה.

כמ"ש שמאלו : לשון הלקוית פ' ראה ור"ה אני לודוי (הראשון) — בשניונים קלים.
אימת המלך ופחדו : בלקוית שם יש כאן הגהה : עיין בוהר פנחס דף ר"ה,
ע"ב, וברמ"ז שם.

ר ש י מ ה

— ניתנה מכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ליום חי אלול ה'תש"פ —

— נעתקה מגוף בתי"ק —

מנהגן של ישראל תורה היא. האט הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק געזאגט — יב תמוז תר"ן — צוויי פירושים אין דעם: א) דער מנהג אליין איז תורה. ב) דאס וואס מען היט אפ אונטער אַלע אומשטענדען דעם מנהג ישראל, איז דאָס אליין תורה.

דברי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האמורים זיינען דייטליך קלאַר, אַז זיי דארפען ניט קיין ערקלערונג בכלל און בפרט מען זאל דאָס דאָר-פען מבאר זיין בהטעמה.

בעלי עיון אין לימוד התורה און בעלי חריפות, זיינען צוויי דרגות

חלוקות אין סוגי השכלה. עס גיבט בעלי עיון וואָס יעדער עיון שכלי קוועלט בא זיי און ווערט באַרייכערט מיט שכלים עיוניים אין אַ אופן פון שאלה ותשובה, וואָס יעדער אופן השכלה איז אַ געוויסע שליכה—טרעפּ—צו דער צווייטער דרגא השכלה. דאס מיינט אַז די צווייטע השכלה איז אַ געוויסע תולדה שכלית פון דער ער-שטער השכלה. די צווייטע השכלה איז געוויס רייכער אין איינעם פון די דריי חלקי חב"ד וואָס אין השכלה אבער בכללות איז דאָס אין די רא-מען פון דעם ענין שכלי אין וועלכען ער איז זיך עוסק.

דער ענין פון בעלי חריפות איז גאָר אַ בעזונדער סוג אין בעלי השכלה. תמורת דעם וואָס דער בעל

מנהגן של תלמידי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' נשיאי חב"ד, אַז יעדער איינער האָט בדורו מדייק געווען, מיט אַ געוויסען הדרכה ביאור בעל פה, אין אַ שיחה ברבים, אדער דורך אַ געשריבענעם בריף אַדער קונטרס, אַ הנהגה אַדער אַ התעוררות וואָרט פון איינעם פון הוד כ"ק נשיאי חב"ד אַדער מוריהם רבינו הבעש"ט אַדער רבינו הרב המגיד ממעזריטש זי"ע.

די אויבענדערמאָנטע הדרכה - ביאורים פאַרנעמען דעם גרעסטען פרוכטבארן פלאץ אין עדת חסידים חב"ד, פון דעם ערשטען טאָג וואָס הוד כ"ק רבינו הוקן האָט מקבל גע-ווען אין יאָהר תקכ"ה, חי אלול, ווען ער איז געוואָרען אַ בן עשרים.

1) תודיה נפסל מנחות כ, ב : מנהג אבותינו תורה היא. וראה ג"כ מנהגים ישנים מדורא ע' 153. מהרי"ל הובא ברמ"א בשו"ע יו"ד ששע"ו ס"ד.

קען יום הקדוש איז געווען א שמחה כפולה אין אלע עולמות בדרך העלאה מלמטה למעלה און בדרך המשכה מלמעלה למטה.

אין דעם יום הקדוש בן מאה פון גילוי נשמת רבינו בעלמא דיין איז א גילוי שמחה כפולה. שמחת הנשמה און שמחת העולם. די שמחה פון דער נשמה איז וואס זי האט דורכגעפירט איר שליחות אין דער התגלות אין עולם החומרי, און שמחת העולם פון דעם וואס די חומריות העולם האט ממלא געווען די כונת ההעלם.

דער גילוי השמחה פון א נשמה בכלל און פון נשמת הצדיק בפרט און פון נשמת נשיא עדת ישראל בפרטי פרטיות איז מגלה אור וחיות פנימי אין תלמידיו ותלמידי תלמידיו לדורי דורות.

• • •

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאגט מיר — י"ב תמוז תרנ"ה — , דער טאטע — הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש — האט מיר געזאגט בשם דעם זיידן — רבינו הצמח צדק — אז הוד כ"ק רבינו הוקן האט אין א געוויסער צייט געזאגט אים און דעם שווער — כ"ק אדמו"ר האמצעי :

אז ווען אין לבושי הנשמה פון נר"ן איז עפעס ניט מובן ומושג א ענין אין השכלה והבנה, איז דאס א עונש אויף דעם העדר עבודה אין עבודת התפלה. די עצה לזה איז תשובה פנימית, וואס מען בעדארף מעורר זיין פנימית הנשמה. דאס מיינט מקיפים עצמי' חי' יחידה. חי' לעבע' דיק בעצם, יחידה יחיד ה'.

אונזער געבורט און וואוינארט , די וויגעלע פון חסידות - חב"ד — ליובאוויטש — איז געווען אין מאה-ליווער גובערניע, און די שטעטעל ליאזנא איז געווען אין וויטעבסקער גובערניע, אבער אין די אינערליכע סדרים זיינען זיי געווען ווי אלע קליינע שטעטלעך אין יענער צייט, הילצערנע הייזער געדעקט מיט דראניצעס, און די הייזער פון די זייטקע גאסן גע-דעקט מיט שטרוי, וואס דאס איז גע-ווען די הויפט - סיבה פון די אפטע שריפות, וואס האבען געמאכט פיעל זארג אין דעם אופן השמירה פון די כתבים און האבען געבראכט פיעל הויקות.

כהיום איז פריש אין זכרון די איבערגעשראקענע פנים'ער און די בהלה-גשרייען, עס ברענט". און נאך אלע שמירות האט מען — לא עתה — געליטען גרויסע כתבים און ספרים הויקות. צווישען זיי אויך א סך פון די ביאורים.

• • •

אין מיינ יומן איז פארשריבן דער סדר השמחה בצנעה און די דבורי קדש וואס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט מיר דאן — יב תמוז תר"ן — דערציילט, פון דעם אריכות הסיפור וואס הוד כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש האט אים בלחש איבער-געגעבן, וואס הוד כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק צמח צדק האט אים דערציילט אין דעם יום הקדוש ווען עס איז נתמלא געווארען הונדערט יאהר זינט די התגלות נשמת כ"ק רבינו הזקן. וזה לשונו הקדוש: אין דעם דאזי-

(2) נולד ביום ד' חי אלול שנת תק"ה. וראה שיחת חי אלול ה'תש"ה (ליקוט כ"ה) אות ח' שנשמה חדשה צריכה הכנה מקודם שלש שנים, ואולי זהו הדיוק כאן ,בעלמא דיין".

• • •

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאגט איי	דעם מאמר עצמי האט הוד כ"ק
בער דעם מאמר מדוייק כלה"ק כאמור	אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק איבער"י
מיט א געוויסע דביקות און פני קדשו	געזאגט בדיוק כלשונו בזמנים מיוחדים
מאירים בהתלהבות קדש, און גיט מיר	וידועים און האט איבערגעגעבן דעם
איבער געוויסע הוראות קדש ווי און	זיידן — הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
ווען דאס איבערחזרן במחשבה ודבור	מוהר"ש — מיט געוויסע הוראות ווען
לעצמי וגם ביחידות להראויים לזה.	ער זאל דעם מאמר איבער זאגן בדיוק
	כלשונו.

מפתח ענינים לספר המאמרים — ה' תש"י

(נערך ע"י הרב אליהו חיים שי' קרלבאך)

- א
- אבות: 223.
אבות, מסכת: 247.
אברהם אבינו: 223, 278.
אדם: (ע"ש אדמה) 96, (כולל, בעל פעולות הפכים) 232, 238.
אדם נידון בכ"י: 14.
אדם כי יקריב מכס וגו': 112.
א"ק, פרצוף: 182.
אד': 97.
אהבה: (אוי"ר המכוסים וקמגולים) 22 ואילך, (להאיר לנה"ב, דנה"א מצ"ע וע"פ טו"ד) 25 ואילך, (אה"ר) 54, (א. בתענוגים) 207, (אהבה) 274, (א. עצמית ב' מדרי"י) 275.
אהבת ישראל, דהבעש"ט: 86, 147, 243, 264.
אהבת ישראל אהבת התורה אהבת השם: 87, 105, 160, 243.
אהל: 162.
אוי"ר: (אור יו"ד) 190.
אוצרות: 132, 153.
אור: (אוי"כ) 18, (א. וחיות אלקי שבנבראים) 32, (אוא"ס) 59, (גילוי עצם הא. וא. המאיר) 81, (אוא"ס לית מח' תפיסא ביי) 177, (אוא"ס למע' עד אין קץ וכו') 132 ואילך, 151 ואילך, (א. האלקי המהוה) 135, (אוי"י ואוי"ח) 151, (אוי"כ) 229, (א. וא. המאיר) 294, (א. וחיות הנפש הכללי) 255.
אוחיות: (דת"ת ודלעו"ז) 8, (א. השכל) 35, 66, (א. מחכימות) 35.
- 181, (א. הכתיבה, החקיקה) 62, (א. ד') 119, (א. ר') 119, (א. ה') 121, (א. ק') 122.
אחד ה' אברהם: 144.
אחד חכם, רשע וכו': 184 (אחד — מהו אומר).
איגוד תלמידי הישיבות: 91.
איד: 86, 87, 185, 190, 192, 244, 245, 264.
איזוהי דרך ישראל — כל נהיה תפ־ ארת וכו': 212.
איזהו חכם הרואה את הנולד: 179.
אין אדם עובר עבירה וכו': 114.
אין הקב"ה בא בטרוניא: 113.
אין לך עשב מלמעלה שאין לו מזל: 226.
אין עומדין להתפלל וכו': 274.
אך בצלם יתהלך איש: 178.
אכילה: 145, 260.
אכן אתה א"ל מסתתר: 137.
אל תדין את חברך וכו': 147.
אלו ידעתיו הייתי: 216.
אלול: (עבודת החודש) 84, (יגמה"ר) 285.
אם הראשונים כמלאכים וכו': 246.
אם יגאלך טוב וכו' וגאלתיך אנכי: 216.
אם כה יאמר לא חפצתי וגו': 241.
אמאָל — היינט: (געלעבט מיט א וואָרט) 187, (און קשבת) 190.
אמונה: 184, 236.
ד', י', נ' אמות: 216.
אמעריקא: 91, 190, 213, 243, 245.

ב

בא וראה כמה גדול כחן של עושי מצוה: 272, 280.
 באר — בור: 123.
 באתי לגני אחותי כלה ובמד"ר למ-קום שהי' עקרי בחזלה: 111.
 בגולגלתא יתבי תריסר אלפי עלמין, ל' אד"ר: 133.
 בדבר ה' שמים נעשו: 15 ואילך.
 בדיק אלישנא בדיק אטופרא: 216.
 בחודש השביעי ובמד"ר גתות בתוכו וכו': 3 ואילך.
 ביום אשר פדה בשלום נפשנו וכו', ל' אגה"ק כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ני"ע: 106.
 ביום השמע"צ תהי' לכת ובמד"ר יהיו לך לבדך וכו': 71, 82.
 ביטול: 40 (בכח הראי') 144, (כלי לשמחה) 235, 238, (כלי לאמיתת התורה) 260.
 בינה: 172, 178.
 בינה ציירא ציורים: 15.
 ביעור, ביטול חמץ: 183.
 בית המקדש: 229.
 בכל יו"י ב"ק וכו' מעלבונה של תורה שאין לה עוסקים: 83.
 בכך: 189.
 בסוכות תשבנו שבעת ימים וגו': 58, 67.
 בעלי עיון ובעלי חריפות: 286.
 בעצם היום הזה יצאו וגו': 171.
 בקטנה: (ב' פירושים) 281.
 ביי"ע: (לבושים) 133.
 בריאת העולמות ע"י צמצום: 12.
 ברכת ה' היא תעשיר: 134.
 בשבתנו על סיר הבשר: 188.

ג

גבול: 64.
 ג' גבורות במל': 99.

א"ל הקב"ה כתוב והרוצה לטעות יטעה: 261.
 אמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו: 36.
 אמרו לפני מלכיות וכו': 11.
 אמרו עליו על ר' יהודה בי"ע שהי' וכו' שטותי' לסבא: 117.
 אני — אנכי: 174.
 אני אל אלקים אקרא והוי' יושיעני: 204.
 אני אענה את השמים והם יענו את הארץ: 39.
 אני חומה זו תורה: 7.
 אנשים פשוטים: 87.
 אסתכלותא ביקרא דמלכא, דז"א: 230.
 אף ידי יסדה ארץ ובמד"ר נטה ימינו וכו': 111.
 אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזיה"כ רמז יש בו, כלו' עוררו ישנים וכו', ל' הרחב"ס: 8 ואילך, 14.
 אצילות: (חוצ"צ) 59, (פירושו) 112, (א"ס לגבי בי"ע) 174, (א. ופרצוף א"ק) 182, (שאינה יודעת מה למע' הימנה) 186, (כחות וחושים) 229, (גבול) 280.
 אש שחורה ואש לבנה: 37, 45.
 אש שלמעלה: 113.
 אנפוק לפניו שיחי וכו': 274.
 אשר יצר את האדם בחכ': 16.
 אשר קדשנו במצותיו וכו': 209, 280.
 את פתח לו: 184.
 אתה הבדלת אנוש מראש וכו': 41.
 אתה הראית לדעת וכו': 56.
 אתה עשית את השמים וכו': 40.
 אתה קדוש ושמן קדוש וקדושים בכ"י וכו': 208 ואילך.
 אתכפיא ואתהפכא: 111.
 אתפשטותי' דמשה בכל דרא: 160.

- גדולה שימושה יותר מלימודה: 156.
 גוי אחד בארץ: 190.
 גוף ונפש בכל הנבראים: 18, (חיות
 הגוף מהנפש) 39, (חומר וצורה)
 43.
 גיד במוח שמועיל לזכרון או להע־
 מקה: 140.
 גילויים: 64.
 גלגלים מכירין א־ע: 139.
 גלות — שינה: 103.
 גליא ונסתר: 250.
 גליא מחי'דיקע: 247.
 גם את זה לעומת זה עשה האלקים:
 45.
 גער חית קנה: 124.
- ד
- דאונען: עי' תפלה.
 דביקות בתורה: 258.
 דוד המלך: 241.
 דווינסק: 219.
 דיבור: (מחדו"מ שבדיבור) 34 ואילך,
 (בוזה יוצא כל עומק נפשו) 46,
 תענוג שבו) 231.
 דע כי טרם שנאצלו הנאצלים וכו',
 ל' העי"ח: 59.
 דעה כוזבת: 15.
- ה
- הא לחמא עניא: 183.
 האמעל: 90.
 הבלים דאח"פ: 227 ואילך.
 הבן בחכ' וחכם בבניה: 261.
 הגבל את ההר וקדשתו: 243.
 הגלמה: 248.
 הוי מושכי העון בחבלי העזא: 47.
 הון ועושר בביתו וכו': 211.
 הוקם המשכן: 99.
 הושנא רבא: 84.
 החזקת לומדי תורה: 142.
 הטעמה: 249.
- היום הרת עולם: 14.
 היושבת בגנים וגו' ופרש"י ובמדרש
 זכו': 119, 124.
 הילול: 208.
 הלוך ונסוע הנגבה: 278.
 הלכה למשה מסיני: 104.
 הללו את ה' מן השמים, מן הארץ:
 38 ואילך.
 המעביר על מדותיו: 31, 41.
 הנך יפה רעייתי וגו' ובמד"ר יפה
 במצוות, בגמ"ח וכו': 207.
 המתלקות: 130.
 העבירו לפניו א־ל מה שמו וכו' אני
 נאה לקרות אדם, לך נאה לקרות הוי'
 וכו' לשון המד"ר: 96 ואילך.
 העין רואה והלב חומד: 228.
 העלאת מ"ן: 223.
 העמקה יש גיד שמועיל לזה: 140.
 הפטרה שמעו דבר ה': 266.
 הקדמה: 138.
 הרגשת עצמו: 238 ואילך.
 הרי זה משובח: 185.
 השבה אל הלב: 284.
 השגה: (ה. שכל ואור אלקי) 23, 74
 151, (טוב טעם) 225, (מבחי' חיצוני'
 הכלים דאצי') 235, (ה. גשמי'
 וה. רוחני') 284.
 השגחה פרטית: 167, 207, 213.
 השכלה והתחכמות: 152.
 השם נפשנו בחיים וגו': 255, 261.
 (ופי' בספורנו וכו') 256, 261.
 השמים מספרים כבוד א־ל ובת"י
 מסתכלין בשמיא וכו': 39.
 השקיפה ממעון קדשך וגו' ופרש"י
 עשינו מה שגזרת וכו': 272.
 השתחחות: 216.
 התאמתות: 16.
 התבוננות: 5, (סדר התבונ' בתפלה)
 39, (התבונ' בפרטיות) 42, (בכוונה
 למדה פרטית) 25, (דלמוד, דתפלה)
 89, (איך שהאלקות מהווה עולמות)

- 180, (בריאה יש מאין) 207, (הרג" שת הטוב טעם דהשגה) 225, (ארי" כות ההתבוננות) 283, התהוות בע"ג מאלקות: 226, התועדות (פארבריינגען): 213, התכללות הספירות: 233, התנשאות: 97, התפעלות פנימי שבנפש דעבודה ודתשובה: 4 ואילך, התפעלות, רוח: 174, התפתחות: 192, התקשרות להרבי: 130, התקשרות דתפלה, דהשכלה: 258, התרגשות: 53, 237.
- ו
- ואהבת את ה"א בכל לבבך בכל נפשך וגו': 274 ואילך, (בשני יצ" ריך) 114, ואולם חי אני — מלמד שא"ל הקב"ה החייתני וכו' ופי' ר' נסים וכו': 75, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וגו': 65, ואמרו לי מה שמו ובמד"ר שמי אתה מבקש לידע וכו' נלחם בר" שעים אני נק' צבאות, תולה על חטאיו — א"ל שדי וכו': 131, 209, ואני בער ולא אדע וגו': 117, ואני תפלתי לך וגו': 274, ואתה ה' אל תרחק אילותי וגו' ובחז"ב דוד מלכא אמר דא בשעתא וכו': 17, ואתה מחי' את כולם ובחז"ב נהורא עילאה ונהורא תתאה כליל כחדא וכו': 17, ואתה תצוה וגו': 143, וגם נצח ישראל וגו': 153, והאיש משה ענו מאד וגו': 236, 237.
- והבור ריק אין בו מים ואדז"ל אבל נחשים ועקרבים יש בו: 123, והיו עיני ולבי שם כל הימים: 229, והחכמה מאין תמצא: 178, והחכ' תחי' בעלי': (מדו"מ) 141, (בינה) 178, והכסיל בחשך הולך: 80, והנה סולם מוצב ארצה וגו': 37, 105, 258, 273, וואָס געדענקסטו?: 262, 265, וואָרט: 90, (פון טאַטן) 185, (אחרי ג' שנה תוסס) 188, (מייקר זיין) 242, (נקודה, השכלה, עבודה וו.), 251, ווי לון לאינון אטומין אזנין וכו': 91, ווער בין איך: 138, וחשב מח' לבלתי ידח ממנו נדח: 5, ויבא עמלק — ברפידים שרפו ידיהם מד"ת: 146, וידעת היום והשבות אל לבבך: 273, 284, וה' נתן חכמה לשלמה: 151, ויהי בעצם היום הזה — צבאות ה': 125, וינחהו בגי'ע לעבדה ולשמרה: 12, ויספו ענוים בה' שמחה ופרש"י סבלנים: 237, 241, ויעל אלקים מעל אברהם: 227, ויפול על פניו: 85, וירא העם וינועו אין נוע אלא ל' זיע: 231, 236, וירא ראשית לו: 179, וירדו חיים שאולה: 85, וכבסו שמלותם: 243, וכל העם רואים את הקולות וגו': 223, 230, ולא ידע איש את קבורתו: 104, ולך אד' חסד כי וגו': 277, ולקחתם לכם ביום הראשון ובמד"ך

- דלולב הוא וגם נצח ישראל וכו': חומה: 7.
 154. חומר וצורה עצם הדבר וציוורו: 15
 ולרש אין כל: 121. ואילך.
 ולתאוה יבקש נפרד: 44. חומר וצורה דאצי': 59.
 ומביא גואל לבני בניהם וכו': 208. חוש — התפתחות: 192.
 ומבשרי אחזה אלקה: 281. חוש באהבת ישראל: 264.
 ומלתם את ערלת לבבכם: 105. חוש בנועם ה': 192.
 ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו': חוש בתורה: 83.
 228. חוש הציור: 164.
 ונוקב שם ה' יומת: 196. חושי הנפש: 227.
 ונקלותי עוד מאת וגו': 241. חותה אילך ואילך עד שמגיע לטהרו:
 ונשמת שדי תבינס: 174. 263.
 ועמדו רגליו וגו': 124. חטא הידוע: 38.
 ועשו לי מקדש וגו': 111 ואילך, 124. ח'': 178.
 ועשית את הקרשים למשכן וגו': 119, 123. חיוב ושליה: 74 ואילך.
 ועת צרה היא ליעקב וגו': 211. חיות: 40.
 ופסח — ודלג: 187. חיות שבבחי' כח: 135.
 וראו כל עמי הארץ אלו תפלין שב' חייב אדם לומר בשבילי נברא העוֹר
 ראש: 202. לט: 116.
 ותושע לו ימינו: 76. חיים (ב' בחי': חיים, חיי החיים) 44.
 ותרא אותו כי טוב הוא: 236. חיים ארוכים חיים אמתיים: 262.
 חיים ויכולת: 75 ואילך.
 חינוך: 83, 88, 90, 157 ואילך, 163, 166.
 243 — 245. חכים ולא בחכ' ידיעא: 78.
 חכס: 20, (ב' דרגות) 166. חכ' (התאמתות) 16, (גקודה) 73,
 81, (אור) 80, (חכ' דעתיק וחכ' סתימאה) 80, (ספירת החכ' חיות
 פנימי) 85, (ב' מדרי') 178, (ראי') 179
 (כח מה) 181.
 חו"ב: (השגה וראי') 53, 172, 180. חו"ב (השגה דבינה זאל דערהערן די הפ'
 לאה פון חכמה) 242.
 חב"ד: 138, 185, 212, 257. חכמים: 174 (כמה חילוקים).
 חכמת שלמה: 151. חלוס: 9.
 חלקי ה' אמרה נפשי: 36. חלקי ח'': 219.
 חמשה שמות נקראו לה ברין ח'': חדרים, אמצליקע און היינטיגע: 156.
 — מדרש: 171.

- חסד: (ב' מדרי') 76.
 חסיד: 167, 219, 263.
 חסידי חב"ד: 250.
 חסידים: 86, 90, 143, 163, 187, 188, 190, 192, 215, 243, 246, 251, 263, 264, 266.
 דרכי החסידים ולימוד החסידות: 89.
 (דרכי החסידים) 159, 245, 262.
 (מנהגי החסידים) 90.
 חסידישער וואָרט: 90, עיין וואָרט.
 חסידות וחסידים: 106 (אורות וכלים).
 חסידות: (משנה המציאות ומגלה המהות) 86, (מגבי מוחין על המדות) 88, (עסק החסידות) 89, (לימוד תורת החסידות 94, הכ"ג סדר בבלי סדר) 102, 105, (כל יהא כדבר חדש) 186, (בכנ) 189, (יצ"מ) 196, (אור המאיר) 213, (הנשמות פאָרשטייען אַלעס) 216, 246, (תכליתה) 251, (תורת מדות הנהגה) 262, (חרדה) 242.
- ט
- טובעי הרמשים: 232.
 טה"ע וטה"ת: 61.
 טוב טעם: 225.
 טובה הארץ מאד מאד: 100.
 טפשי, ב' דרגות: 166.
- י
- יגמדה"ר דאלול ודיוהכ"פ: 285.
 ידיעה ותמימות: 215.
 הו"י: 101, 210.
 ה' אמר לו קלל: 140.
 יהי ה"א עמנו וגו': 51, 57.
 יהללו את שם ה' וגו': 208.
 יום הילולא: 5, 214.
 יוהכ"פ: 47, 84, (כפורים) 142.
 יום המיוחד: 161.
 יום המיוחד: 161.
- יום הסתלקות: 214.
 יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת כו' גזירה שמא כו': 3 ואילך.
 יום שלישי דסליחות: 270.
 יונה בן אמתי קיבל נבואתו בשמחת בית השואבה: 89.
 יחוד סוכ"ע בממכ"ע: 12.
 יחוד פנימי: 161.
 יחוד תדירי או"א: 17.
 יחיד הוא רבים: 190 ואילך.
 יחידה שבנפש: 181.
 יחס לבבו, דער קדושה'דיקער: 243.
 יכולת: 75 ואילך, (יכולת העצמות דהשתלשלות) 76, (יכולת בחסד ובגבורה) 256.
 ימי עולם, ב' זמנים: 247.
 ימים נוראים, נורא: 3, (זמן התעוררות) 276.
 ימינו ה' נאדרי וגו' ובש"ר אחת שהיתה מצלת וכו', רמ"ז פ' בשלח והמק"מ: 77.
 יעקב, שלום: 101.
 יעקב חבל נחלתו: 116.
 יפה טעה אחת בתשובה ומע"ט וכו': 208.
 יפה תואר ויפה מראה: 157.
 יצ"מ: 196.
 יצה"ר, דער קלוגינקער: 91, 189, 191.
 יראת ה' לחיים: 40.
 יראת שמים: 147, 263.
 ירד גבריאל ונעץ קנה בים וכו': 122.
 ירד ירדנו: 165.
 ירידת הנשמה בגוף: (שיבא בהתלבשות בשכל הטבעי) 22, (ע"י בא למדת הנצחון) 154, (להמשיך ה' אחד בארץ) 190.
 יש לי כל, יש לי רב: 121.
 יש מאין: 17 ואילך, (התהוות יש

- מאין) 173.
 ישיבות: (בני תלמידו) 91, 214.
 ישיבת כרכים קשה: 144, 190.
 ישראל בעש"ט: 211.
 יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס: 14.
- ב**
- כאשר ירים משה את ידו וארז"ל
 מסתכלין כלפי מעלה: 147.
 כבוד מלכותך יאמרו וגו': 99.
 כד אתכפיא סטי"א אסתלק כו' בכולהו
 עלמין: 111 ואילך.
 כהאי בוצינא דאתפשט לכל סטר וכו':
 132.
 כח: 255.
 כח הגבול — כח נעלם: 64 ואילך.
 כח הזריקה: 64.
 כח הכרה: 179.
 כח הפועל בנפעל — כח ופועל: 36.
 כח הרא"י: 143.
 כח השכל: 255.
 כח השמיעה: 143.
 כח ויכולת: 75 ואילך, 256.
 כחוט השני שפתותין וגו' ובמד"ד
 אמרו ישראל וכו': 259.
 כחות הנפש: (פעולתם בבי' אופנים)
 9, (קודם ואחר התלבשותן בגוף)
 19, (כח ופועל) 36, (תחלה התפשט
 טות אור כללי) 60, (כחות הגלויים
 וכחות הכלוליים) 180, (כחות וחושי
 הנפש) 227, (בדרך התעסקות) 255,
 (כללות ההפרש ביניהם) 283.
 כי אבן מקיר תועק וגו': 18.
 כי חק לישראל הוא משפט לאלקי
 יעקב ובזח"ג בקדמיתא יעקב ולב
 תר ישראל: 13, 24.
 כי טוב חסדך מחיים: 44.
 כי ידעתי למען אשר וגו': 280.
 כי עוונותיכם היו מבדילים ביניכם
 וגו': 117.
- כי רוח החי' באופנים: 18.
 כימי צאתך מאמ"צ וגו': 188.
 ככל אשר אני מראה אותך וכו'
 והראב"ע במראית העין: 143.
 כל או"א כו' מתי יגיעו מעשי למעשי
 אבותי: 113.
 כל אשר חפץ ה' עשה וגו': 15, ואילך.
 כל האומר אין לי אלא תורה וכו':
 258.
 כל החיל אשר נגע יראת ה' בלבנו:
 265.
 כל המעביר על מדותיו מעבירין לו
 על כל פשעיו: 31, 41.
 כל הנק' בשמי וגו': (חילוק העולמות)
 112, (מחדו"מ) 122.
 כל מזונותיו של אדם וכו': 14.
 כל תיחן שאינו נוקם ונוסד כנחש
 וכו': 131.
 כלי המוח וכלי השכל: 257.
 כלי ריקן מחזיק וכו': 120.
 כלים: (דאצילות) 59, (דא"ק) 63,
 (שרש הכלים מהרשימו) 65, 73
 ואילך.
 כמס עמדי חתום באוצרותי: 188.
 כף הקלע: 8.
 כפירים רשו ורעבו ובוזר שקאי על
 פרי החג: 121.
 כתר יתנו לך וכו': 99.
 כתר מלכות: 11.
- ג**
- לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה:
 95, 101.
 לא פגע ולא נגע: 243, 246.
 לא תמצא בגסי הרוח וכו': 120.
 לאהבה את ה"א כי הוא חייך וכו':
 43.
 לב: (פנימיות וחיצוניות) 52.
 לבושים: 118.
 ל"ג בעומר: (יום פתיחת הצינור
 דפנימיות התורה) 206, (יום הס-

- תלקות, יום עלי, יום השמעה) מוח שליט על הלב: 147.
 212, (פארבריינגען) 215, (הכ"נה לגילוי אנכי) 216.
 זולב וערבה: 4.
 לייאור ואני עשיתיני: 121, 134.
 ליובאוויטש: 89, 190, 287.
 לימוד התורה: (טל, יין ודבש) 83.
 (לימודה ושימושה) 156, (אחר התפלה) 215, (לימוד ברבים) 219, (כדבעי למהווי) 258, (בעלי עיון ובעלי חריפות) 286.
 לית שמאלא בהאי עתיקא: 154.
 לך אמר לבי וגוי ופרשוי בשבילך בשליחותך: 281, 285.
 לכל תכלה ראיתי קץ וגוי: 277.
 למען דעת כל עמי הארץ וגוי: 56.
 לריח שמניך טובים וגוי ובמדיר כל המצוות שעשו אבות וכו': 280.
 לשט יחוד קוביה ושכינתי: 12.
 לשנה הבאה בירושלים: 285.
 לשנה הבאה בארעא דישראל, בני חורין: 185.
מ
 מאמרים: (אחרי תרמ"ט) 187, (באתי לגני) 126, (ואהבת תשי"א) 216, (והדרת פני זקן, לקוית) 126, (נחמו נחמו עמי, תעריב) 195.
 מאמתי קורין את שמע וכו': 138.
 מאן דאיהו זעיר וכו': 121.
 מדות: (מדות רעות) 10, (נמשכים אחר המוחין) 52, (מדות ע"פ שכל וע"פ טבע) 88, (שארפע) 103, (חגית נהיי"מ) 212.
 מדת חסידות שנו כאן: 103.
 מה יפית ומה נעמת וגוי: 207, 211.
 מה נשתנה: 183.
 מה רבו מעשיך ה' ובוהר כולס בחכי עשית בבינה: 15, (ריבוי מיני נבראים) 231.
 מודה אני לפניך וכו': 244.
 מוח שליט על הלב: 147.
 מוחין: (הנקודה) 138, (מתינות וסבי"לנות) 140, (שינוים) 141.
 מוחין ומדות: (עיקר הסדר הוא במ"ד דות) 102, (עו"ע) 283, 212.
 מוחין חב"ד: 257.
 מוחש: 164.
 מופלא: 78.
 מורגש ובלתי מורגש: 240.
 מות: 44.
 מחזה: 202.
 מציגת הכוס של אלי הנביא: 186.
 מזלות: 39, 131, 226.
 מחיי החיים יתן לך חיים ארוכים וכו': 44.
 מחשבה ודיבור ומעשה שבמחשבה: 34.
 מחשבה זרה: 46.
 מטי ולא מטי: 279.
 מי מדד בשגלו מים וגוי: 17.
 מה מצעדי גבר כוננו: 87.
 מיום שברא הקביה וכו' שקראו אדון וכו': 96 ואילך.
 מים רבים לא יוכלו וכו' ונהרות וכו': 113.
 מיתה: 262.
 מכירת חמץ: 183.
 מלאכה: 77.
 מלאכים: (שייכותם אל העולם) 139, (קאלטע און ווארימע) 191, (אם יודעים חשבון) 264.
 מלחמה: (בי ענינים) 131, (נצחון) 154.
 מלכות: (נק' בשם אבן, סלע וכו') 32, (התנשאות) 97, (שם) 98, (נקוי"דה, אחד, גבורות שבה) 99, (ע"י עבודה ביגיעה להמשיכה) 100, (נקודה תחת יסוד) 120, (נק' שמו) 208.
 מלכותך מלכות כל עולמים: 17.
 מלמד להועיל: 234.

- מלעיל ומלרע: 87.
 מחכ"ע וסוכ"ע: 44, 112, (רו"ש) 278.
 ממעמקים קראתיך ה': 167.
 מנהגים: (כמה סוגים) 161, (מנהגן של ישראל תורה היא) 286.
 מסירת נפש: 83, 100, 201.
 מסינ דאברהם אבינו: 280.
 מעין — מקור: 187.
 מעין גנים באר מים חיים וכו': 123.
 מעין ונהר: 172.
 מעשה בר' אליעזר ור' יהושע וכו': 186.
 מעשר: 177.
 מצה — מיכלא דמהימנותא, דאסור-תא: 183.
 מצוה: (מצוות של חדש תשרי הן כלליות) 3 ואילך, (צוותא) 71, (סגולה פרטית, הזדככות) 72, (מצוה בקבע"ו, מצות מעשיות) 100, (ע"מודים) 123, (מצוותיו) 209, (מצות בגשמיות) 244, (זמן ומקום, שכר המצוות) 272, (מצות דחובת המוח והלבבות) 273, (כלים למאד העליות, גבולי, בלי גבולי) 272.
 מקום, בלי מקום: (ב' דעות) 79.
 מרירות שקודם התפלה: 284.
 משגיח מן החלונות וכו': 227.
 מעשה קבל תורה מסיני ומסרה וכו': 188, 247.
 משל, נמשל: 190.
 משנה: 95.
 מתינות: 140.
 מתיקות: 226.
 מתן תורה: (שהיא אחר ב' אלפים שנה) 141, (אתעדלית, אתעדל"ע) 224, (על הר) 224, (חרדה) 242, (לאחר יצימ"צ) 247, (בא בס"דר) 249, (ממשיכים הבל"ג) 278.
 נבראים: (גוף ונפש) 18, (בעל סועל אחד) 232, 238.
 נהרא מכיפי' מברך: 172.
 נהורא אוכמא, חיורא: 37, 45, 54, 54, 45.
 נועם הוי': 192.
 נועם ויפוי: 207.
 נחמו נחמו עמי וגו': 195.
 נחש טבעו עצבות: 238.
 נטל צרורות חרקן ומהן נעשה ארץ, לשון הפדריא: 66.
 ניגון דד' בבות לאדמו"ר הזקן: 246.
 ניחומין: 153.
 נסיעות תלמידי התמימים מעורר זיין אידן: 191.
 נעילה: 84.
 נפש: (נה"א, נה"ב) 115, (גר"ן ח"י) 171 ואילך, 175, 177, 287, (חי בעצם) 255.
 נפשי יצאה בדברו: 46.
 נצה, נצחון: 131, 153 ואילך.
 נה"י: 185.
 נה"ים: 212, 262.
 נקודה: 73.
 נשיא: 254, (נשיא בישראל) 88, (נשיא חב"ד) 254, (נשיאי חב"ד) 286.
 נשמה: (קודם ואחר התלבשותה בגוף) 19 ואילך, (חסידות מגלה מהותה) 86, (נשמות דאצי", דבי"ע) 133, (נשמה במוח) 172, (נשמה שנתת בי טהורה היא וכו') 178, (נשמת צדיק, נשיא שמחתו) 287.
 נתאוה הקב"ה להיות לו ית' וכו': 111.
 סבלן: 241.
 סבלנות: 140.
 סוכה: 67.
 סיבוב הגלגלים: 64.
 נביא, משוגע: 118.

- סיפורים: 90, 166, 189, 192, 197. עמוק עמוק מי ימצאו: 167.
 סיפור יצימ"צ: 197. עמלק: 146.
 סיפור שבחיו: 174. ענוה: 236, 237 ואילך.
 סמכוני באשיות רפדוני וגו' ובמ"ר עצי שטים: 114, (ובמדרש שרפים בשתי אשות: 45, 56.
 עומדים) 143.
 ספירות אין קץ: 132. עצלה תפיל תרדמה וגו': 9, 14.
 ספירה: (יש לה ג' ענינים) 139, עקידה: 249.
 (התכללותם) 233, (חלוקה מזולתה) ערב ר"ה: 270.
 282. ערבית: 215.
 ספירת העומר: 212. עשיתי ככל אשר צויתני וארז"ל
 ספר תורה: 189. שמחתי ושימחתי אחרים: 272,
 סתימא מחי'דיקע: 247. 281.

- עשירי בשבט, סדר היום: 6.
 עשר ספירות: (עשר ולא תשע וכו')
 133, (בלי מה וכו') 174.
 עשר תעשר וארז"ל עשר בשביל
 שתתעשר ואיתא בתוס' בשם הספ"ר
 רי וכו': 177, 182.
 עשרת ימי תשובה: 84.
 עתיד הקבי"ה להנחיל וכו' ובתו"ט
 וכו': 95.

ס

- פאָלגען, ב' דרגות: 194.
 פדה בשלום נפשי וגו': 96.
 פועל ואומן: 34.
 פורים: 142.
 פך השמן הרחנני: 163.
 פסח — פה סח: 183.
 פרנסת הגוף ופרנסת הנפש: 107.
 פתח: 206.
 פתח אלי': (וכמה גופין תקינת לון
 —וההוא נביעו וכו') 59, (אנת הוא
 חכים וכו') 78 ואילך, (אנת הוא
 חד ולא בחושבון) 133, (וכמה לבושיך
 תקינת לון וכו') 133, (אנת הוא
 עילאה על כל עילאין וכו') 151,
 (אנת הוא דאפיקת עשר תיקוניך
 וכו') 229.
 פתח רבי שמעון ואמר אני לדוד-

ע

- ע"ב, שט: 189.
 עבד וצבא: 171.
 עבדים היינו לפרעה במצרים וכו':
 184.
 עבודה: (ע. התפלה — להכלל) 17,
 (בסדר לאט לאט) 52, (ע. בפועל
 — כלי לחסידות) 106, (ע. הכלל)
 142, (ע. הפרט) 145, (ע. דלמטה)
 186, 189, 225, (ע. בשמחה) 207
 ואילך, 225 ואילך. (ע. אברהם
 אבינו) 278 ואילך. ע"ע תפלה.
 עבירה: (רוח שטות) 273.
 עבירות ועבירה דכרת: 117.
 עד א"א ה"י העולם מחנהג באפילה
 וכו': 248 ואילך.
 עד שלא נבה"ע ה"י הוא ושמו בלבד:
 152.
 עובד ומשכיל: 242.
 עולם הפוך ראיתי: 141.
 עין מטעה, די אויג נאָרט: 141.
 עומק רוס, עומק תחת: 137.
 עלה בכבש וכו': 156.
 עליית הרצון: 61.
 עלמא עילאה כגוונא דעלמא תתאה:
 278.
 עמוד בין געה"ת לגעה"ע: 207.

וגו' כל יומין דאקטורנא וכו': (תענוג שבה) 228, 231, (ר. שכלית
206, (ר. מוחשית) 281.

רפתי לי כחודה של מחט וגו': 189, ראש השנה: (קבלה על להבא בשמי-

חה) 3, (המשכה כללית ע"י השופר,

בנין המל') 11, (עבודה דר"ה) 84,

(חיות כללי) 101, (לילה ראשונה)

270.

רגלי' יורדות מות: 122.

רוח הוא בלב: 174.

רוח שטות: עיין שטות.

ריח: 228.

ריקוד: 186.

ריקודי שמח"ת: עיין שמח"ת.

רכילות ולה"ר: 84.

רמי' ורמאות: 9.

רע: 44.

רעוחא דלבא: 4 ואילך, (למעלה מט-

עם ודעת) 54.

רפואה: 260.

רצוא ושוב: (עבודת האדם, בממכ"ע

וסוכ"ע) 278 ואילך.

רצון: (ר. המחולט, ר. שבא בהת-

עוררות, ר. הנעלם, ר. גלוי, ר.

פשוט) 60 ואילך, (רצון במחשבה)

79.

רצועה: 209.

רה"י, רה"ר, כרמלית: 90.

רשימו: 62 ואילך, (ממנו התהוות

הכלים) 73 ואילך.

ש

שאו מרום עיניכם ופיו' הראב"ע וכו':

88.

שבועות: (גילוי אנכי) 216, (ביינאכט)

242.

שביעי של פסח: 187.

שבת שאומרים תהלים: 194.

שובי שובי השולמית וגו' ובמדרש

וכו': 256.

שומר פיו ולשונו וגו': 47.

שופר — תשובה: 4, 14.

וגו' כל יומין דאקטורנא וכו':

206.

רפתי לי כחודה של מחט וגו': 189.

צ

צבא: 171.

צבא השמים: 38.

צבאות: (שם) 131.

צבאות הוי': 125, 131, 171, 176.

שמחת הצדיק: 105.

צדיקים דומים לבוראם, יוצרם: 214.

צדיקים ישכנו בארץ וכו': 111.

צדיקים נסתרים: 250.

ציור: 34, 143, 164, 190.

צלם אלקים: 202.

צמצום: (על ידו ההמשכה ע"י עבו-

דה 12, (על ידו נתגלה כח הגבול')

62, 136.

צעק לבס אל ה' חומת בת ציון וגו':

7.

צעה בקול, צעקת הלב: 4 ואילך,

14.

צרה — צהר: 211.

צרות הנפש: 47.

ק

קבלת עול מלכות שמים: 99.

קדושה: (א"ס) 262, (ריבוי) 266.

קו המדה: 66.

קושטא קאי: 124.

ק"ו וגז"ש: 104.

קריאת שם: 96.

קשעהמ"ט: 99, 104, 274.

קרבת: 113.

ר

ראה נתתי לפניך היום את החיים

וגו': 43.

ראי': (ר. פני הרב) 164, (ר. החכ')

179, (ר. ושמיעה) 180, (ר. פני

המשפיע) 181, (מתיקות שבה) 226.

- שטה: 114.
 שטות דקליפה: 114.
 שטות דקדושה: 117.
 ברכת שים שלום: 96.
 שימושה של תורה: 156.
 שימני כחותם וגוי ובח"א מ"מ הרי
 דיוקנך אשתאר בך: 55, 181.
 שינה ותרדמה: 9, 14.
 שיער עצמו בכח כל מה שיהי בפור
 על: 61.
 שירה: 39.
 שיאת אלפי שנין הוי עלמא: 249.
 שכל: 20, (ש. אלקי, אנושי, טבעי)
 20 ואילך, (ש. מוסלא, נעלם) 78,
 80, (שכל אלקי, אנושי) 146, (כלי
 השכל) 257, (עליון ותחתון) 258.
 שכר המצוה: 272 ואילך.
 שלום: 95.
 שם: 96, 171.
 שמא מילתא הוא: 90.
 שמות שאינן נמחקין אד', שדי וכו'
 ושם הוי': 209.
 שמוע בין אחיכס: 218.
 שמונה עשר באלול: 270, 287.
 שמיני עצרת: 82.
 שמחה: 237 ואילך, (כלי לשמחה)
 235, 238.
 שמחה של מצוה: 207 ואילך, עיין
 עבודה בשמחה.
 שמחה של צדיק, של נשמה, של נשיא:
 287.
 שמחה פורץ גדר: 237.
 שמחת בית השואיבה: 89.
 שמחת תורה: 82, (ריקודי שמח"ת)
 85, 86.
 שמות: (ב' מדרי' — שמות, שם) 152.
 שמיעה וראי': (תענוג) 180, 228.
 שמירת דברי הרב: 165, 166.
 שני בניסן: (ב' ענינים) 150.
 שמע ישראל וגוי: 102.
 שקרא לא קאי: 124.
 שגה דברים נאמרו בבני אדם וכו':
 232, 238.
 שגה קצוות — י"ב קצוות: 139.
ת
 תודיעני אורח חיים וגוי ובשוחר טוב
 וכו': 154.
 תהו ותיקון: 233.
 תוכן רוחות ה': 175.
 תורה: (דברי ת. חקוקים במוח) 8,
 46, 126, (תו"מ — ע"י יחוד טובב
 בממלא) 11 ואילך, (חוש אין ת.,
 לימוד ועסק) 83, (הקדמה לת.),
 138, (חכ' וסדר) 146, (לימודה,
 שימושה) 156, (גויל שבס"ת) 189,
 (געגועים לת., מתנה) 214, (ת. המוח
 ות' הלב) 218, (תו"מ בגשמיות)
 224, (מתחלת בבראשית, גליא
 וסתים) 247, (יחוד היותר נעלה)
 256 ואילך, (דביקות בת.) 258,
 דיבור בת.) 259, (ת. שבכתב ות.
 שבע"פ) 261, עיי"ע ג"כ לימוד.
 תחלת מפלה שינה: 9.
 תחית המתים: 262.
 תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה
 וגוי: 207, 225.
 תיקון המדות: 166.
 תיקון חצות: 160.
 תיקון שבועות: 242.
 תלמיד חכם: 131, (בני תורה) 146.
 תלת חללין דגוגלגלחא וכו': 257, 282.
 תמים (תלמיד ישיבת תומכי תמימים
 ליובאוויטש): 191, 250.
 תמימות: 215.
 תניא: (הנה כל שכל כשמשכיל ומשיג
 בשכלו איזה מושג וכו' — פ"ה)
 256, (הוא לבדו בכחו ויכלתו וכו'
 ואין בכח הנבראים וכו' — אגה"ק
 ס"כ) 173.
 תענוג: (בחושים) 228, (מבחי' פנימי'
 הכלים דאצי") 235.

מפתח השמות והספרים בספר המאמרים — ה' תש"י

ה	א
	אבא : 89.
חיים חייא, התנא: 216.	אברהם אבינו: 141, 144, 213, 223.
חיים אברהם, בן אדה"ז: 138, 184.	244, 248, 249, 278.
חיים מאשייעוו: 199 — 201.	אדם הראשון: 248.
חנוך הענדל: 89, 167, 191.	אהרן מדאקשיץ: 164.
ט	אחי' השילוני (בעל ח"י): 160, 166.
טרפון, התנא: 186.	184, 250, 270.
טריינין: 197.	איזיק מהגמיל, הרה"ח: 90.
י	אלי' בער דער טויבער: 84.
יונתן עובדי', חתן ר"י רובינשטיין:	אלי' הנביא: 216.
196.	אליעזר בעליצער: 90.
יוסף יצחק, אדמו"ר נ"ע: 126, 130,	אלעזר, ר"א בן הרשב"י: 216.
150, 155, 206, 254, 266, 270,	אור תורה: 265.
271.	ב
יוסף מרדכי המשרת: 244.	בערסענזאָהן, פּראָפּ: 198, 202.
יעקב אבינו: 249.	ברוך, ר"ב אבי אדמוה"ז: 183, 265.
יעב"ץ: 143.	ברוך שמשון: 87.
יצחק אבינו: 249.	ג
יצחק גרשון: 87.	גינזבורג, באַראָן: 197.
יצחק לוריא, האריז"ל: 235.	גרשון דוב: 242.
יצחק שאול דער וואַסער־פיהרער: 90.	ד
יקותיאל מדאקשיץ: 90, 164.	דובער, הרב המגיד ממעזריטש: 104,
יקותיאל מלמד דרדקי: 165.	138, 160, 163, 166, 193, 250,
ישראל, הבעל שם טוב: 85, 86,	262, 265, 286.
87, 104, 141, 142, 160, 163, 166,	דובער, אדמו"ר האמצעי: 84, 87.
183, 206, 211, 217, 218, 250,	140, 163, 184, 185, 270, 287.
262, 265, 270, 271, 286.	דוד המלך: 241.
כ	ה
כתר שם טוב: 265.	הלל הזקן: 241.
מ	הלל, הרה"צ מפאריטש: 215, 216.
מנחם מענדל, אדמו"ר הצמח צדק:	ז
84, 143, 144, 160, 163, 166,	זושא הרה"צ מאניפאלי: 139.
184, 200, 245, 270, 287, 288.	זלמן זעמיר, הרה"ח: 88, 183.
מנחם מענדל, אחי אדמו"ר מהרשב"ב:	זלמן מאניעוויטש: 144.
140.	

- מרדכי חפץ: 187.
 משה רבינו: 85, 104, 142, 144, 160, 188, 242.
 משה, הרמב"ם: 139.
 משה, בן אדמו"ר הזקן: 138, 184.
- נ**
 נח: 248.
 נחום, הרה"צ מטשערנאָביל: 271.
 נחום הערמאָנט: 199, 201.
 ניטן, סקאָבלאָ, המלמד: 167, 186, 191.
- ס**
 סידור תורה אור: 87.
- ע**
 עקיבא, התנא: 186, 216.
- פ**
 פאָליקאָוג, האחים: 197.
 פנחס, רפב"י: 246.
 פנחס רייזעס: 87.
- צ**
 צבי, בן הבעש"ט: 265.
- ק**
 קרח ועדתו: 85.
- ר**
 רבקה, אם אדה"ז: 183.
 רבקה, אשת אדמו"ר מהר"ש: 89, תהלים: 263, 264.
 תניא: 165, 163.
- ש**
 שטערנא שרה, אשת אדמו"ר מהרש"ב:
 165, 244.
 שילס: 187.
 שלום דובער, אדמו"ר מהורש"ב: 83
 — 89, 126, 139, 140, 150, 155
 — 167, 183 — 187, 190 — 198,
 242 — 246, 264 — 266, 270,
 286 — 288.
 שלום מלמד: 166.
 שלמה דער געלער: 84.
 שמואל, אדמו"ר מהר"ש: 138, 157,
 160, 163, 166, 192 — 195, 197,
 — 204, 205, 245, 270, 287 — 288.
 שמואל בצלאל, הרשב"ץ: 163, 166,
 167, 246.
 שמעון ברוך: 90.
 שמשון בער: 90.
 שניאור זלמן, אדמו"ר הזקן: 85,
 86, 88, 104, 138, 142 — 144,
 156, 160, 163, 166, 183 —
 188, 192, 193, 202, 215, 217,
 245, 246, 254, 262, 265, 270,
 286, 287.
 שניאור זלמן אהרן, רז"א: 83.
- ת**

